

ΑΘΗΝΑΙΟΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΚΑΤΑ

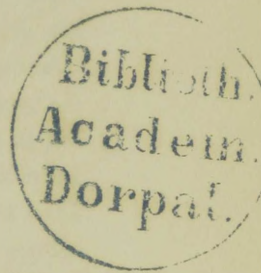
ΔΙΜΗΝΙΑΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΠΟΛΛΩΝ ΛΟΓΙΩΝ.

ΕΤΟΣ Ι' ΤΟΜΟΣ 10.

Αν. 57/135.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΡΜΟΥ,
παρά τὴν ὁδὸν Μουσῶν ἀριθ. 2.

—
1881

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

I.

Εἶνε βέβαια περιέργον, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀληθέστατον φαινόμενον ὅτι ἐνῶ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ πολλοῦ καὶ μεταξὺ τῶν πρώτων ἤρξατο ἐπιστημονικῶς νὰ ἐξετάζηται καὶ διαλευκαίνηται, ἡ καθ' ἡμᾶς νεωτέρα οὔτε ὑπὸ ἀλλοδαπῶν οὔτε ὑπὸ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἀξίως λόγου ἠρευνήθη, καὶ ταῦτα ἀφοῦ οὐδεμία τῶν Ἰαπετιτικῶν γλωσσῶν οὔτε παλαιᾶ οὔτε ζῶσα νῦν μένει ἀκαλλιέργητος.

Ἀληθεύει μὲν ὅτι ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἤρξατο ἡ συζήτησις τῶν τῆς λαλουμένης ἡμῶν γλώσσης καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος ὁ ἀοίδιμος Κοραΐς ἐν τοῖς διαφόροις αὐτοῦ συγγράμμασι πολλὰς ἐγκατέσπειρε σοφὰς σημειώσεις καὶ κατόπιν ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ ὁ μακχαρίτης Μαυροφρύδης καὶ ἐν τῷ Φιλίστορι πολλαχοῦ καὶ ἐν τῷ Δοκιμίῳ ἤψατο, εἰ καὶ ὡς τὰ πολλὰ ἀκροθιγῶς μόνον, τῆς συνήθους γλώσσης, νεωστὶ δὲ καὶ ἄλλαι τινὲς πραγματεῖαι ὑπὸ ἀλλοδαπῶν καὶ ἡμεδαπῶν ἐξεδόθησαν, ἀλλ' ὅμως οὐδεμίαν θὰ εἶπη ὑπερβολὴν ὁ δισχυρισθεὶς ὅτι οὐδὲ αἱ βάσεις ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης ἔτι ἐτέθησαν. Διότι οὔτε τὰ περὶ τοὺς φθόγγους οὔτε τὰ περὶ τὴν κλίσιν οὔτε τὰ κατὰ τὴν σύνταξιν ὅπωςδὴποτε ἐξητάσθησαν, πάντες δὲ σχεδὸν εἰς τὸ λεξιλογικὸν μέρος ἔχουσι ἐπιστήσῃ τὸν νοῦν καὶ εἰς τὸ ἔτυμολογικόν, ἔνθα καὶ πολλὰ ἄτοπα, ὡς εἰκός, ἐρρέθησαν, ἀφοῦ ἡ πρώτη βᾶσις πάσης ἔτυμολογίας, οἱ φθογγολογικοὶ νόμοι, εἶνε παντελῶς ἄγνωστοί. Πόσον δὲ αἱ διάφοροι ἀπὸ τινος χρόνου μετὰ μεγάλου μάλιστα κόμπου περὶ τούτων ἐκδοθεῖσαι πραγματεῖαι συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν εἰρημένων, καὶ ἐν τῷ παρόντι θὰ λάβω

ένιότε ἀφορμὴν νὰ δείξω, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐκτενεότερον, ἂν θεὸς θέλῃ.

Ἡ παντελής ἀγνοία τῶν φθογγολογικῶν νόμων καὶ τῶν τῆς κλίσεως εἶνε αἰτία νὰ διδάσκωνται πολλάκις περιέργα πράγματα, π. χ. ὑπὸ τοῦ κ. Δέφνερ ὅτι ἡ νέα ἡμῶν γλῶσσα ἀπέβαλε τὸ πλεῖστον μέρος τῶν πρωτοτύπων ῥημάτων ἀντικαταστήσασα αὐτὰ διὰ παραγῶγων, ὅτι τὸ η τοῦ πηγαίνω ἔχει ὅπως τὸ τοῦ στρατηγός, ὅτι τὸ ψήνω γραπτέον διὰ τοῦ ι, διότι τὸ ε ἐτράπη εἰς ι, ὅτι τὸ κ ἐν τῷ ἐκκλησίᾳ ἀπαγγέλλεται ὅπως τὸ γαλλικὸν *église*, καὶ τὸ τοῦ σκλαβιά ὡς *sglavjà*, ὅτι τὸ μάρτυρας σκώληκας διὰ τοῦ α τῆς τελικῆς συλλαβῆς εἶνε Ἰαπετιτικῆς ἐποχῆς καὶ ἄλλα πολλά, ἀδύνατα πράγματα· ὑπὸ δὲ τοῦ Μαυροφρύδου ὅτι τὸ τρεχάμενος, πηγαινάμενος, λεγάμενος κτλ. εἶνε «πολύτιμα λείψανα τῆς γεραρᾶς ἀρχαιότητος» καὶ ἄλλα πολλά, ὑπὸ ἄλλων δὲ ὅτι τὸ ἀδερφός ἐτήρησε τὸ ἀρχαῖον ρ, διότι, νομίζεται, ὅτι τὸ ρ δύναται νὰ γίνῃ λ, οὐχὶ δὲ τοῦναντίον, καὶ ὑπὸ ἄλλων ἄλλα θαύματα διδάσκονται, τοσοῦτο μόνον κατορθοῦντα, ἵνα δείξωσιν εἰς πάντα ἐχέφρονα ὅτι οὔτε ταῦτα δύνανται νὰ εἶνε ἔργα ἀξία προσοχῆς τινος, οὔτε ἡ ταῦτα διδάσκουσα ἐπιστήμη σπουδαία.

Ὅπως δὲ μηδεὶς νομίσῃ ὅτι ὑπερβολικῶς ἐρρήθη ὅτι οὐδὲ αἱ βάσεις ἐλλόγου ζητήσεως ἐτέθησαν ἔτι, ἀναγράφω εὐθὺς ἐν τῷ παρόντι ὀλίγα τινὰ περὶ φθογγολογίας, ἅτινα νομίζω κατάλληλα νὰ πείσωσι περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ ῥηθέντος πάντας.

Πάντες διδάσκουσιν ὅτι τὸ αἰ ἐτράπη εἰς α ἐν τισὶ λέξεσιν, αἱ ἀπαριθμοῦνται καὶ οὕτως ἐγκαταλείπονται, τὸ ἀγιόκλημα = αἰγόκλημα, ἀψά = αἶψα, ἀθάλη = αἰθάλη. Ὅμοίως ὅτι τὸ πτ καὶ φθ, ἅτινα κανονικῶς ἐν ταῖς λέξεσι δίδουσι τὸ σύμπλεγμα φτ, ἐν τῷ ἀφέντης ἀπεβλήθη τὸ θ ἢ μᾶλλον τὸ τ, ἐν τῷ ψεῖρα κατὰ λακωνικὸν τρόπον ἐτράπη τὸ τ εἰς σ, ἐν τῷ θαρμιζῶ = (ὀ)φθαλμιζῶ ἀπεβλή-

θη τὸ φ, ἐν τῷ κυτάρῳ τὸ π ἢ φ, ὁμοίως ἐν τοῖς ῥήμασιν εἰς — πτω τὸ μὲν τ ἀποβάλλεται, τὸ δὲ π τρέπεται εἰς β. Ὅτι διὰ τῆς καταγραφῆς ταύτης οὐδεμία ἐξήγησις ἱστορικὴ καὶ γενετικὴ αὐτῶν δίδεται, ἀλλὰ μόνον ἀπλῶς περιγράφονται τὰ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν φανερὰ ταῦτα ἐξωτερικὰ συμβεβηκότα, βλέπει ἕκαστος, θὰ ἐννοήσῃ δ' ἔτι μᾶλλον παρατηρήσας ὁπόσῃν μεγάλην διαφορὰν ταῦτα ἔχουσι πρὸς ἄλληλα· π. χ. τὸ ἀγιόκλημα σημειοῖ ὁ Κοραΐς ἐν Π' Ἀτάκτων ὅτι λέγεται ἀντὶ τοῦ αἰγόκλημα, οὐδὲν πλεόν· ὁ δὲ Μαυροφρύδης ἐν Φιλίστορι III 121 ὅτι τὸ αἰγόκλημα ἐγένετο ἀγιόκλημα ὅτε ἔτι ἀπηγγέλλετο αἰγόκλημα, μεταβιβασθέντος δηλ. τοῦ ι ἐκ τῆς πρώτης συλλαβῆς εἰς τὴν δευτέραν. Τὴν ἐξήγησιν ταύτην δὲν δύναμαι ν' ἀποδεχθῶ, διότι πρῶτον μὲν ἡ μετάβασις τοῦ ι ἀπὸ ἐτέρας συλλαβῆς εἰς ἐτέραν εἶνε λῆμμα πλειστακίς μὲν ἀταλαιπώρως παραληφθέν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀποδειχθέν, ἔπειτα δὲ ἡ δίφθογγος αι εἶχε γίνῃ μονόφθογγος ἱκανὸν π. χ. ἐνῷ ἡ λέξις φαίνεται μεταγενεστέρα. Ἡ ἀλήθεια νομίζω ὅτι ἔχει ὡδε: ἐλέγετο αἰγόκλημα, ὅτε ὁ λαὸς ἤρξατο νὰ μὴ ἐννοῇ μὲν ἐπαρκῶς τὸ αἰγο—, τὸναντίον δὲ διὰ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν τὴν λέξιν ἅγιος ἤκουε συνηθέστατα, καὶ ἐγίνωσκε κάλλιστα, οὐδὲν θαῦμα λοιπὸν ὅτι ἀντικατέστησε τὸ ἥττον σημαντικὸν στοιχεῖον τῆς λέξεως δι' ἄλλου γνωστοτέρου, τ. ε. ἐτυμολόγησεν ἡ μᾶλλον παρητυμολόγησε τὴν λέξιν, εἰς τοῦτο δυνατὸν νὰ παρεκινήθη καὶ ὑπὸ εὐσεβείας, ὅτι τὸ φυτὸν φύεται καὶ παρὰ τοὺς ναοὺς, ἐν οἷς κατοικοῦσιν οἱ ἅγιοι· τοιαῦτα παραδείγματα παρετυμολογίας ἀπαντᾷ τις ἐν τῇ νέᾳ ἡμῶν γλώσσῃ πολλά· ἀναφέρω ὀλίγα τινά· ἐλάβομεν παρὰ τῶν Τούρκων ἄλλας τε πολλὰς ὕβρεων δηλωτικὰς λέξεις καὶ τὸ νταβλαμπᾶς = ῥάθυμος, ἀμελής, ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ σῴζεται ὑπ' αὐτὸν τὸν τύπον, ἡμεῖς δὲ ἐν Κρήτῃ ἐπλάσαμεν ἐντεῦθεν τραναμπᾶς, ὅπερ λέγεται ὡς ὕβρις πρὸς τοὺς ἱερωμένους, οἵτινες κατὰ δυστυχίαν ὀλίγον ἐργάζον-

ται· ἐν τῷ τραναμπᾶς κεῖνται δύο στοιχεῖα καταληπτῶν λέξεων, τρανωῶς καὶ ἀμπᾶς = μάλλινον ἱμάτιον μέχρι τῆς ὀσφύος καθῆκον, τὸ ὄλον οὐδεμίαν παρέχει ἔννοιαν, διότι οὐδὲν σημαίνει ὁ τρανωῶν τὸν ἀμπᾶν, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ οἱ ἱερωμένοι σπανίως φοροῦσιν ἀμπᾶν, ἀλλ' οὐ φροντίς Ἰπποκλειδῆ, οἱ λαλοῦντες ἀπαιτοῦσι τι καταληπτόν, ἔσω καὶ τεμάχιόν τι μικρὸν ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει· τὸ κανονάρχης τῶν Βυζαντιῶν λέγομεν σήμερον καλανάρχης, ἀντικαταστήσαντες τὸ ἥττον γνωστὸν κανο- διὰ τοῦ γνωστοτέρου καλα-, ἴσως καὶ διότι ἠθέλομεν νὰ ἐπαινέσωμεν αὐτόν. Τὸ Ἀξιὰ ἀπέβαλε τὸ ν ὑποληφθεῖσα ὡς Ἀξία, ἔλαβεν αὐτὸ ἀπὸ τῆς αἰτ. ᾽ς τὴν Ἰὼ ἢ Νιῶς ἐρεισθεῖσα εἰς τὸ νεός· ὁ Ῥουφιᾶς ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τοῦ Ἀλφειῶς ὅπως ὁ Κοραῆς καὶ Σάθας ἐδίδαξαν, διότι ἐνομίσθη ὅτι ρουφᾶ καὶ καταπίνει τὸ προστυχόν· τὸ ἐν ταῖς Γεωπονικοῖς δωράκινον (= duracinum) ἐγένετο ῥωδάκινον προσαρμοσθὲν πρὸς τὸ ῥοδο- ὅπερ κρέας οἱ παλαιοὶ ὠνόμαζον ἀλώπεκα καὶ νεφρομήτρως καὶ ψύας (Ἀθην. IX 399 σελ.) ὠνομάζομεν ψάρι(ον) οὐχὶ ψυάρι(ον) παρετυμολογήσαντες ἐκ τοῦ (ὀ)ψάρι(ον) κτλ. κτλ.

Δύναται λοιπόν, νομίζω, ἕκαστος βλέπων τὴν πορείαν ταύτην ἣν οἱ λέγοντες πολλάκις κάμνουσι, νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ νόμος «καθ' ὃν πᾶν αἰ τῶν ἀρχαίων προφέρεται σήμερον ὡς ε» δὲν ἐξαιρεῖται ὡς πρὸς τὸ ἀγιοκλήμα. Ἰδῶμεν ἂν δυνηθῶμεν νὰ πεισθῶμεν καὶ περὶ τινος τῶν λοιπῶν. Τὸ ἀψά παραβάλλεται, ἂν μὴ ἀπατῶμαι, ἀτόπως πρὸς τὸ αἰψα· διότι πρῶτον τοῦτο μόνον ὅτι τὸ αἰψα ἦτο μόνον ἐπικὸν καθίστησιν ὑποπτον τὴν ταυτότητα· ἔπειτα ἔρχεται ἡ διαφορὰ τοῦ τονισμοῦ καὶ τρίτον ἡ τοῦ φωνήεντος, τέταρτον ἡ λέξις ἐν Μακεδονίᾳ ἀπαγγέλλεται ἀψιά, καὶ παρ' ἡμῖν ἐν Κρήτῃ ὑπάρχει ἐπίθετον ἀψύς(*) δηλοῦν

(*) Καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει τῆς Θράκης ὑπάρχει, πιθανῶς δὲ καὶ ἄλλαχοῦ. Σ. τ. Ε.

τὸν ὄργιλον «ἀψὺς ἄθρωπος» καὶ τὸ ὄξυ τῇ γεύσει «ἀψὺ τυρί» καὶ οὐσιαστ. ἀψάδα = τὸ εἰς ὄργην ἐπιρρεπές, καὶ ὁ Εὐστάθιος λέγει ὅτι τότε κοινῶς τοὺς θρασεῖς ὠνόμαζον ἀψούς· οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι ἡ αὐτὴ ἀναλογία ἦτις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ταχύς καὶ ταχυά, μακρὺς καὶ μακρυά, γλυκὺς καὶ γλυκυά κτλ. ὑπάρχει καὶ μεταξὺ τοῦ ἀψὺς καὶ ἀψυά - ἀψά. Πάντα δηλ. ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῶν ἐπιθέτων τῇ προσθήκῃ τῆς καταλήξεως τῶν ποιότητος δηλωτικῶν ἐπιρρημάτων α, πρβλ. καλὸς καλά, πολὺς πολλά, πρικὺς πρικυά κτλ. Τὸ ἀψὺς τοῦ Εὐσταθίου ἔχει πρὸς τὸ ἀψὺς ὅπως τὸ ἐν Ἀθήναις γλυκὸς πρὸς τὸ Κρητικὸν γλυκός, τ. ε. τὸ ἐπίθετον εἰς -υς ἔκανονίσθη κατὰ τὰ πολυάριθμα εἰς ος. Ἀλλὰ τί εἶνε τοῦτο τὸ ἀψύς; εἶνε ἄρα λέξις προϊστορικῶν χρόνων διασωθεῖσα ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ, ὅπως συνήθως λέγεται, λέξις ἐκ τίνος ρίζης ἢ εἶνε κατασκευάσμα νέον; ὅσοι ζητοῦσιν ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ λέξεις ὅπως πλουτίσωσι τὸν καὶ ἄλλως πλούσιον Θησαυρὸν τοῦ Στεφάνου πράττουσι λίαν ἀκολούθως ἀνακαλύπτοντες καὶ ἐν ταύτῃ τῇ λέξει νέον κεκρυμμένον θησαυρόν. Ὅσοι δὲ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν καθ' ἑαυτὴν σπουδάζουσι καὶ περὶ αὐξήσεως τοῦ θησαυροῦ ἐλάχιστον φροντίζουσι, θέλουσι, νομίζω, συμφωνήσῃ μετ' ἐμοῦ ὅτι προτοῦ λέξει τινὶ τοσοῦτον ὑψηλὸν δικαίωμα πολιτείας καὶ ἀτελείας καὶ ἀσυλίας ἐκεῖ δοθῇ, ἀνάγκη νὰ προσάγωνται αἱ μέγισται ἀνάγκαι εἰς ἐξέτασιν τοῦ κιβδήλου.

Παρ' ἡμῖν λέγεται ἀψίχολος ἀψίθυμος καὶ ἀψόθυμος, παρὰ τοῖς παλαιοῖς δὲ ἦσαν ἐν χρήσει καὶ ταῦτα καὶ τὸ ἀψικάρδιος, ἐκ τοῦ ἀψι+καρδία, ἀψι+θυμός, ἀψι+χόλος, ὅπως παυσί-λυπος, ρίψασπις, πλήξιππος κτλ. Ἐν δὲ τούτοις πᾶσι περιέχονται ὀνόματα ἀφρημένα εἰς -σις. (πρβλ. Osthoff *das Verbum in der Nominalcomposition* σελ. 169 κέξ.). Παρὰ τὸ ἀψίχολος καὶ ἀψίθυμος ἐλέγετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας καὶ ὄξύθυμος καὶ ὄξύς, ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον τὸ ὄξύς = ὄργιλος.

ὅπως δὲ παρὰ τὸ σύνθετον ὀξύθυμος ὑπῆρχε καὶ συνώνυμον ἀπλοῦν, οὕτως, πιστεύω, ἐπλάσαν οἱ λέγοντες παρὰ τὸ σύνθετον ἀψίθυμος ἀψίχολος τὸ ἀπλοῦν ἀψύς. Ἀπορήση δὲ μηδεὶς ἐπὶ τῷ σφάλματι τούτῳ τῶν λαλούντων, διότι τούτων ἀπαντῶσι πλεῖστα ἐν πάσῃ γλώσσῃ· ὀλίγα τινὰ ἐκ τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἐξέθηκα ἀλλαχοῦ, πιθανόν δὲ καὶ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ ἄλλα.

Τὸ ἀθάλη = αἰθάλη δὲν δύναμαι νὰ δικαιολογήσω, μένει λοιπὸν ἀνεξήγητον τὸ φαινόμενον τοῦτο ὅπως καὶ ἄλλα, π. χ. ἀγγίζω = ἐγγίζω, ἀχινὸς = ἐχίνος κτλ., ἐν οἷς τὸ α κεῖται ἀντὶ τοῦ ε, διὰ τὸν μόνον λόγον ὅτι μέχρι τοῦδε δὲν ἐξηυρέθη ἡ ἀλήθεια, ἦν ὅμως ἄλλος τις τῶν μετὰ ταῦτα θὰ ἐξεύρη, πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει· διότι δὲν πρέπει νὰ ὑπολαμβάνωμεν ὅτι ἂν ἡμεῖς μὴ δυναμέθθα νὰ ἐννοήσωμεν τι, δὲν θὰ δυνηθῶσιν αὐτὸ οὐδ' οἱ μεθ' ἡμᾶς (τοῦτο δὰ εἶνε παρὰ πολὺ!), ἀρκεῖ μόνον εἰλικρινῶς νὰ δεῖξωμεν αὐτοῖς ὅτι εὐρομεν μὲν τινα, ἀγνοοῦνται δὲ ἄλλα.

Ὅμοίως περὶ τῶν συμπλεγμάτων πτ φθ, ταῦτα κατὰ τὸν φθογολογικὸν νόμον ὀφείλουσι ν' ἀπαγγέλλωνται φτ, πρβλ. φτάνω, εὐτύς, ἐλεύτερος, φτέρνα φτερό, πέφτω, σκάφτω(*) κτλ. τὸ ἀφέντης, ἀτός, θαρμίζω, κυτάζω, ψεῖρα, ἄτινα διαφορώτατα φαινόμενα παρέχουσι, πρέπει νὰ ἔχωσιν αἰτίαν τινὰ ταράξασαν τὸ νόμιμον ἀποτελεσμα. Περὶ τοῦ ἀφέντης διέλαβεν ὁ Μαυροφρύδης ἐν Φιλίστορι II 177, λέγων «ὅτι ἐκ τοῦ αὐθέντης κατ' εὐκοπωτέραν προφορὰν προῆλθε τὸ ἀφέντης. . . εἶνε τοῖς πᾶσι γνωστόν.» τὸν αὐτὸν λόγον προφέρει ὁ Μαυροφρύδης καὶ ἐν Δοκιμίῳ τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῶν τύπων σκάβω, κλέβω, κρύβω, ὅτι δηλ. ἡ γλῶσσα σχηματίσασα ἐκ τῆς ρίζης αὐτῆς τὸ θέμα

(*) Ὅτι ἡ ἐν τῷ συμπλέγματι φθ μεταβολὴ τοῦ θ εἰς τ δὲν πρέπει νὰ παραβάλληται τῷ τέλω καὶ τάλασσα τῶν τῆν Ἰταλίαν καὶ Ἀσίαν κατοικούντων Ἑλλήνων, ὅπως ὁ Deffner ἐν Neogræca πράττει, εἶνε πασιδῆλον.

τοῦ ἐνεστῶτος, ἔτρεψε τὸ δασύ ἢ τὸ ψιλὸν εἰς τὸ εὐπροφερ-
 τότερον μέσον. Τοῦτο εἶνε ἀδύνατον, διότι οὔτε τὸ μέσον
 β εἶνε εὐπροφερτότερον τοῦ π καὶ φ, οὔτε λόγῳ εὐκοπω-
 τέρας προφορᾶς, ἥτις κατ' ἀλήθειαν δὲν εἶνε εὐκοπωτέρα,
 δύνανται οἱ λαλοῦντες ἂν σωφρονῶσι, καὶ σωφρονοῦσιν ὡς
 πρὸς γε ταῦτα, νὰ ἀποβάλλωσιν ἐκάστοτε κατὰ βούλησιν
 τὸ ἕτερον τῶν συμπεπλεγμένων συμφώνων· ἡμεῖς, νομίζω,
 δὲν λέγομεν θάνω ἢ φάνω ἀντὶ φτάνω, καὶ τερόν ἢ περόν
 ἀντὶ φτερόν κ. τ. τ. λόγος λοιπὸν εὐφωνίας δὲν ὑπάρχει,
 ἀλλ' ἀνάγκη νὰ συνέβη ἄλλο τι· πιθανὸν νομίζω τὸ ἐξῆς :
 μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς καὶ νομοθεσίας ἤλθεν εἰς τὴν
 Ἑλλάδα καὶ τὸ ῥῆμα *defendere*, ὅπερ ἐν τοῖς πρακτικοῖς
 τῶν Ἱερῶν Συνόδων ἀναγινώσκεται ἐξηλλητισμένον δηφεν-
 δεύω καὶ δεφενδεύω καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγρα-
 φεῦσιν οὐ σπάνιον, τὸ δη- ὑπελείφθη κατὰ μικρὸν ὡς τὸ
 τεμάχιον δι τῆς προθέσεως διὰ καὶ δὴ ὑπάρχοντος καὶ
 τοῦ συνωνύμου ἀθθεντεῖν ἀθθεντεύειν μετὰ τοῦ α ἐπλάσθη
 διαφεντεύω ἀντὶ δηφεντεύω, ὅπως *περικνᾶδα* = *περκνάς*
 Κορ. Ἄτακτ. II 351. Τὸ δὲ διαφεντεύω τοῦτο ἐπέδρασεν
 ἀμοιβαίως ἐπὶ τὸ ἀθθεντεύω καὶ μετέβαλεν αὐτὸ εἰς ἀφεν-
 τεύω, καὶ ἐντεῦθεν τὸ ἀφέντης. Ἄν ταῦτα ἔχωνται ἀλη-
 θείας, ἔχομεν ἐν τούτῳ σχηματισμὸν τινα τῶν λεγομένων
 κατ' ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν, ὧν πολλοὺς ἀναγινώσκει ὁ βου-
 λόμενος ἐν XXV τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Kuhn σελ. 1
 κέξ. ὑπὸ Ἰ. Σμιδιτιίου.

Περὶ τοῦ κρύβω σκάβω κ. τ. τ. θὰ πραγματευθῶ προσε-
 χῶς ἐκτενῶς, τόσον δὲ λέγω ἐν τῷ παρόντι ὅτι ταῦτα δὲν
 καταπατοῦσι τὸν νόμον, διότι εἶνε πάντα κατ' ἀναλογίαν
 σχηματισμοὶ πρὸς τὸ τρίβω, θλίβω κ. τ. τ.

Τὸ ψεῖρα ἐν Κύπρῳ προφέρεται κανονικῶς φτεῖρα, τοῦτο
 παρέχει ὑπόνοιαν μὴ τις διαλεκτικὸς τύπος διεδόθη ἀνὰ
 τὴν Ἑλλάδα, δὲν ἐξηπλώθη δὲ καὶ μέχρι τῆς Κύπρου. Δυ-
 νατὸν λοιπὸν νὰ ἔχη ὧδε : παρ' Ἡσυχίῳ ἐσώθη ψεῖρει :
 φθειρεῖ, ψίσις, ἀπώλεια τ. ε. φθίσις, ψινᾶς = φθινᾶς, ἐψίσθη :

ἀπέθανε, ψύττει ψυττόν· πτύει, πτύελον (πρβλ. τοῦ Θεοκρ. ἐπιφθύζω), ταῦτα δηλοῦσιν ὅτι διάλεκτός τις ἀγνοοῦμεν τίς καὶ ἂν μόνον μία ἢ πλείους, τὸ φθ ἀπήγγελλεν ὡς ψ. Ἡ δὲ δυσχέρεια τῆς διαδόσεως καὶ καθολικεύσεως τοῦ διαλεκτικοῦ ψ εἶνε γνωστή μοι, ἀλλ' ἴσως δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὅπως οἱ μύες ἔλαβον τὸ νῦν ὄνομα ποντικοὶ ἐξ ἧς τὸ ἐπισημότερον εἶδος κατήγετο ἐπαρχίας τοῦ Πόντου (πρβλ. ἔτι Θάσια ἀμύγδαλα, κυδώνια, μῆλα, τῶρα (ἀ)θάσια = ἀμύγδαλα, καὶ κυδώνι), οὕτω καὶ τὸ ὄνομα ψεῖρα κατέστη γενικὸν μετὰ τῆς διαδόσεως εἴδους τινὸς ἐκεῖθεν ἔχοντος τὴν ἀρχήν, ἔνθα ἡ τροπὴ τοῦ φθ εἰς ψ ἐγένετο.

Τὸ αὐτὸς δὲν ἐγένετο ἀτός, ὅπως ὁ κ. Δέφνερ ἐν Neogr. 253 νομίζει, διότι καὶ κατὰ τὴν σημασίαν διαφέρει ἐκείνου καὶ ὁ τύπος αὐτὸς σώζεται λαμπρά· ἀγνοεῖται πῶς τὸ ἀτός ἔχει, ἀλλὰ διὰ τοῦτο οὐδεὶς δικαιούται νὰ ταυτίσῃ αὐτὸ πρὸς τὸ αὐτὸς ἢ οὗτος ἢ ἄλλο τι, ὅταν οἱ φθογγολογικοὶ νόμοι καταπατῶνται· ἄλλως ἡδύνατό τις καὶ τὸ τέτοιος ἢ παλαιότερον τίτοιος νὰ παραγάγῃ ἐκ τοῦ τοιοῦτος κατὰ προσθήκην, ἀφαίρεσιν, μετὰθεσιν καὶ ἄλλα ἀσυγχώρητα μέσα.

Περὶ τοῦ κυτάζω ποιεῖται ὁ κ. Δέφνερ λόγον ἐν Ἀθην. II, 286 κ. ἐξ. καὶ εὐρίσκει ὅτι ἡ ἐκ τοῦ κυπτάζω συνήθης παραγωγὴ φθογγικῶς μὲν δύναται νὰ δικαιολογηθῇ, ἀλλ' ἡ ἔννοια τοῦ κυτάζω εἶνε πολὺ διάφορος τῆς τοῦ κυπτάζω καὶ διὰ τοῦτο ἡ ταῦτισις ἀδύνατος, καὶ οὕτως ἀναλαμβάνει νὰ παραγάγῃ αὐτὸ ἐκ τινος ρίζης ακ, ὅπερ παντελῶς ἀδύνατον καὶ δι' ἄλλα καὶ διότι μετὰ τοῦ κτ δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀναπτυχθῇ ἐν ι, ὅπως ὁ Δέφνερ νομίζει. Βεβαιῶ τὸν κ. Δέφνερ ὅτι ἐγὼ φθογγολογικῶς δὲν ἐννοῶ τὴν ἀποβολὴν τοῦ π (διότι βέβαια ἀποβολὴ ἐγένετο, οὐκ ἀφομοίωσις, ὅπερ φαινόμενον εἶνε τῇ νέᾳ ἐλληνικῇ παντάπασι ξένον), καὶ παρακαλῶ καὶ τὸν κ. Δέφνερ καὶ πάντα δυνάμενον, νὰ μὴ φρονήσῃ ἡμᾶς τῆς ἐξηγήσεως τούτης· εἰς ἀγ-

ταμοιβὴν δὲ ἀναλαμβάνω ἐγὼ εὐθὺς ἐνταῦθα νὰ δείξω αὐτῷ ὅτι διὰ τὴν διάφορον σημασίαν οὐδεμίαν ἀνάγκη νὰ χωρισθῇ τὸ κυτάζω τοῦ κυπτάζω. Τὸ ῥῆμα πράσσω σημαίνει ἐν Κρήτῃ φοιτῶ, συχνάζω, διαμένω που, πρβλ. Ἐρωτόκρ. σελ. 8, πάντα μὲ καταστάμενους ἔπρασσε, 17 κ' ἀρχίνησεν ἀπολιγοῦ νὰ πράσση 'ς τὸ παλάτι κ. τ. λ. διότι φύσει ὅπου τις ἐργάζεται, ἔχει τὸ ἔργον του, ἐνεργεῖ, ἐκεῖσε φοιτᾷ, διαμένει· κατὰ μικρὸν ἢ ἔννοια τοῦ ἐργάζεσθαι ἠφανίσθη ὥστε λέγεται τώρα καὶ ἐπὶ ζώων, π. χ. 'ς τοῦτο τὸ μέρος πράσσει ὁ λαγώς, οἱ πέρδικες κ. τ. τ. Τὸ ῥῆμα φυρῶ ἐδήλου παρὰ τοῖς παλαιοῖς ὅ,τι παρ' ἡμῖν τὸ ζυμῶνω, παρ' ἡμῖν δὲ σημαίνει ἐλαττοῦμαι, καὶ ὀρθότατα παρετήρησεν ἡ εὐφύια τοῦ Κοραῆ ὅτι τοῦτο ἀρχικῶς ἐφηρμόζετο εἰς τὰ πεφυρμένα ἄλευρα, ἅτινα φυρώμενα ἐλαττοῦνται τὸν ὄγκον, σήμερον δὲ ἀπώλετο παντάπασιν ἡ ἔννοια τοῦ μιγνύναι, μαλάσσειν καὶ ἔμεινε μόνον ἡ τοῦ ἐλαττοῦσθαι, π. χ. ἐφύραξε καὶ ἐχάθη αὐτὸς ὁ ἄθρωπος = ἐγένετο κάτισχνος, ἐφύραξαν τὰ νερά κ. τ. τ. Τὸ ῥῆμα πορεύομαι σημαίνει σήμερον πολλαχοῦ διάγω τὸν βίον πως, ὅπερ ἄλλως οἰκονομοῦμαι λέγομεν, πρβλ. καὶ τάρφανα πορεύονται κ' οἱ χῆρες κυβερνοῦνται.» ἐντεῦθεν ἐσχηματίσθη καὶ ἐνεργητικὸν ἔχον μετενεργητικὴν δύναμιν τ. ε. ἰσοῦται τῷ φροντίζω ὅπως τις διάγη τὸν βίον, πορίζω τινὲ τἀναγκαῖα, οἰκονομῶ τινα, π. χ. ἔχω μεγάλην φαμίλια, δὲν ξέρω πῶς θὰ τὴν πορέψω. Τὴν μετὰθασιν ἔννοεῖ τις παρατηρήσας τὸ περνῶ, διέρχομαι καὶ διάγειν· πιθανὸν κατὰ πρῶτον ἐλέγετο ἐπὶ δυσχερῶν καιρῶν, ἀσθενειῶν, λιμῶν κ. τ. τ. ἔπειτα δὲ ἐκαθολικεύθη. Τὸ σφαλίζω καὶ σφαλνῶ = κλείω εἶνε τὸ αὐτὸ τῷ ἀσφαλίζω(*), διότι ὅταν ὁ Πιλάτος ἔλεγεν «ἀσφαλίσατε τὸν τάφον», ἔνοετο βεβαίως καὶ ἡ κλεισις, καὶ διότι φύσει τὰ κεκλεισμένα εἶνε

(*) Ὁ κ. Δέφνερ λέγει ἐν Νεοελλ. Ἐναλ. I, 446 ὅτι τὸ σφαλνῶ ἴσοῦται τῷ ἀσφαλέω, ὅπερ ἐγὼ οὐδέποτε ἀνέγνωσα.

ἡσφαλισμένα· ὁμοίως ἔχουσι τὸ πολεμῶ = δρῶ, ἀγωνίζομαι, τί πολεμᾶς νὰ κάμῃς, καλῶς τὰ πολεμᾶτε, τὸ ὀμιλεῖν, τὸ γαμεῖν, τὸ πλακοῦν ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἐν πολλαῖς ἐπιγραφαῖς = στρωννύναι διὰ πλακῶν, σήμερον ἐπιτιθέσθαι τινί τι, ἐπιπίπτειν τινί, τὸ κρούβω ὃ ἐν τῷ ὀ χάρος ἐκρουθήθη = ἐκρούθη, ἔσωσε τὴν ἀρχαίαν δύναμιν, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν «μὲ κρούβει τὸ ρούχο = πνίγει, στενοχωρεῖ, ἔκρουψε τὸ παιδί· τὸ στακτὴ ἐδήλου τὴν ἐκ τῆς τέφρας κονίαν, τὴν στακτὴν κονίαν, τῶρα οὐσιαστικὸν γενόμενον καὶ διὰ τοῦτο βαρύτερον, ὅπως καὶ τὸ βράδῳ ἐκ τοῦ βραδῦ καὶ ἄλλα πολλά, δηλοῖ τὴν τέφραν, στάχτη 'ς τὰ μάτια του! στάχτη νὰ γίνῃ! κ. τ. τ. Ταῦτα δὲ πάντα εἶνε φυσικώτατα, διότι ἡ σημασία δι' ἀπείρους λόγους καθ' ἐκάστην μεταβάλλεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, μάλιστα οὐδὲ εἶνέ ποτε ἡ αὐτὴ παρὰ τοῖς διαφόροις ἀτόμοις, στοιχεῖα δὲ σταθερὰ τῆς λέξεως εἶνε οἱ φθόγγοι, οἵτινες ἐν σχέσει πρὸς τὴν σημασίαν ἐλάχιστον μεταβάλλονται. Νομίζω ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες ἀπαγγέλλουσι κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου τρόπον τὰς λέξεις κρασί, Ἀθήνα, Θεός, Τοῦρκοι, (ἐ)λευθερία κ.τ.τ. καὶ ὅμως πόσον διάφορα ἐννοεῖ ἕκαστος ὑπὸ τὰς λέξεις ταύτας! Γνωστός μοι Ἡπειρώτης π.χ. πιστεύει ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἶνε ἡ ἀρίστη φυλὴ τῆς γῆς!

Κατὰ τὰς ἀνωτέρω παρατηρηθείσας μεταβολὰς τῶν σημασιῶν τῶν λέξεων δυνάμεθα, νομίζω, νὰ ἐννοήσωμεν καὶ τὴν μετάβασιν τῆς σημασίας τοῦ κυπτάζειν εἰς τὴν τοῦ κυτάζειν. Ὅταν δηλ. παρατηρήσῃ τις δύο μόνον τῶν ὑπὸ τοῦ Passow παρατεθειμένων χωρίων «τί κυπτάζεις ἔχων «περὶ τὴν θύραν; καὶ εἰώθασι περὶ τὰς σκηνὰς κλέπται «κυπτάζειν»· νομίζω, θὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὁ κυπτάζων καὶ μάλιστα ἐπὶ μακρὸν (ἔχων) περὶ τὴν θύραν, ἔβλεπεν ἐκεῖ τι, παρετήρει, καὶ ὅτι οἱ κλέπται περὶ τὰς σκηνὰς δὲν ἐκύπταζον ὅπως πονήσῃ ἢ σπονδυλικὴ αὐτῶν στήλη, ἀλλ' ὅπως ἴδωσιν, εἴ τι ἀξιώλογον καὶ ἔρημον ἐν αὐταῖς ἔκειτο. Ἐντεῦθεν δὲ ἡδύνατο κάλλιστα ν' ἀναπτυχθῇ ἡ σημασία

τοῦ βλέπειν, παρατηρεῖν μετ' ἐπιμονῆς, μετ' ἀκριβείας, ἦν τὸ ῥῆμα σήμερον ἔχει(*), καὶ ἥτις ἐκ μὲν τῆς παραγωγῆς αὐτοῦ ἐκ τοῦ κυπτάζειν ἐννοεῖται σαφέστατα, οὐχὶ δὲ ἐκ τῆς ρίζης ακ, ἥτις καὶ τὸ α ἀναγκάζεται νὰ ἀποβάλλῃ καὶ τὸν χειλισμὸν νὰ μὴ ὑποστῇ καὶ ἄλλας φθογγολογικὰς ἀνυπερβλήτους παρέχει δυσχερείας. Φθογγολογικῶς μένει ἀνεξήγητον, ἀλλ' οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι παρετυμολογία τις συνέβη, ἦν θὰ ἐξεύρη ἄλλος.

Τὸ θαρμίζω λέγεται παρ' ἡμῖν καὶ φταρμίζω, πιθανὸν φαίνεται μοι ὅτι ἡ λέξις παρητυμολογήθη παρὰ τὸ θερμὸς θερμῆ, ἅτινα εἶνε παρ' ἡμῖν γνωστά (θερμὸς ὁ, οὐσ. = ὕδωρ θερμὸν δι' οὗ ζυμώνουσι τὰ ἄλευρα), καὶ τοῦτο ἔχει λόγον ὅτι τὰ βρέφη πάσχουσι, νομίζω, θερμῆν ὅταν λέγηται ὅτι εἶνε θερμασμένα· παρ' ἡμῖν λέγεται πολλάκις «τὸ παιδί καίει σὰ θερμός!»

Ὅμοίως περιγράφουσιν ἄλλ' οὐκ ἐξηγοῦσιν οὐδὲν οἱ διδάσκοντες «Consonantes quoque praeponi, intercalari, suffigi, elidi, emolliri, obdurescere possunt. Deffner Neograeca Curt. Studien IV 273, καὶ «περὶ τῶν φωνηέντων δύναται τις κατὰ γράμμα νὰ δισχυρισθῇ ὅτι τὸ πᾶν ἐκ παντὸς δύναται νὰ προέλθῃ.» Foy Lautsystem σελ. 92. Ταῦτα ἀληθεύουσιν ὅταν τις μόνον ἐξωτερικῶς παρατηρῇ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ πόσον διάφορα εἶνε κατ' οὐσίαν καὶ πόσας διαφόρους ὁδοὺς ἀναγκάζεται νὰ πατήσῃ ὁ ἐρευνητὴν τὴν ἱστορικὴν καὶ γενετικὴν αὐτῶν ἐξήγησιν! Καὶ ὅμως ὡς λόγοι πρὸς πάντα ταῦτα τρεῖς μόνον προφέρονται, ὧν ὁ μὲν παντελῶς ψευδής, ὁ δὲ δεύτερος ἄτοπος, καὶ ὁ τρίτος κατὰ μέρος μόνον ἀληθής. Ψευδής εἶνε ὁ λόγος ὃν καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ κ. Δέφνερ ἐν Archiv σελ. 68 προήνεγκεν ὅτι ὀσημέραι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀποθνήσκει τὸ αἴσθημα ὡς πρὸς τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἀρχὴν

(*) Θαυμαστὸν μοι φαίνεται ὅτι ὁ κ. Δέφνερ ἀρνεῖται διαρρηθῆναι τὴν σημασίαν ταύτην τῆς λέξεως· αὕτη εἶνε ἄνευ ἀμφιβολίας ἡ πρώτη, ἐξ ἧς πηγάζουσιν ὅσας ὁ κ. Δέφνερ ἀναφέρει.

τῶν καθ' ἕκαστα ἐν τῇ γλώσσῃ.» Θάνατος εἶνε ἔννοια κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ ἄλλων ὄντων εἰς τὴν γλῶσσαν ἐφαρμοσθεῖς, ἀλλ' ἀτόπως, διότι πάντες οἱ ἐπαίοντες ἠξεύρουσιν ὅτι θάνατος ἐν τῇ γλώσσῃ δὲν ὑπάρχει, αἱ δὲ διάφοροι κινήσεις αὐτῆς αἱ τοὺς ἀπειροτέρους περὶ ταῦτα ἀπατῶσαι εἶνε ζωὴ καὶ ἀνάπτυξις· ἄλλως δὲ οὐδὲ ἡ ἀρχαία γλῶσσα εἶχε σαφεστέραν γνῶσιν τῶν καθ' ἕκαστα, οἷον ῥιζῶν, καταλήξεων κ. τ. τ. "Ατοπος εἶνε ὁ λόγος ὁ πολλὰκις προφερόμενος ὅτι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ φαινόμενον εἶνε τοῦ λαοῦ, εἶνε χυδαῖον, ἐπλάσθη ὑπ' ἀμαθῶν, ἐπομένως δὲν ἔχει λόγον, ἀκριβῶς ὅπως ἄλλοτε ἐλέγετο *Graeca sunt, non leguntur*. Δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω τοὺς ταῦτα προφέροντας ὅτι πολλῶ μείζω κανονικότης καὶ τάξις παρατηρεῖται ὑπὸ τῶν ἐπιμελῶν ἐξεταστῶν ἐν τῇ γλώσσῃ ἐκείνου τοῦ χωρικοῦ, ὅστις οὐδέποτε ἀνέγνωσε βιβλίον οὐδ' ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κώμης του, ἢ ἐν τῇ γλώσσῃ τῇ ἐν Ἀθήναις ὑφ' ἡμῶν λαλουμένη. "Αν τις ἀμφιβάλλῃ περὶ τούτου καὶ μὴ δύναται νὰ ἐξεύρῃ αὐτό, ἄς ἐπιχειρήσῃ νὰ διδάξῃ τὴν λαλουμένην ἐν Ἀθήναις γλῶσσαν, ἂν τὴν ἠξεύρῃ ὅπως πρέπει, ξένον τινά, καὶ θὰ παρατηρήσῃ εὐθύς τὴν ἀληθειαν τοῦ λεχθέντος. Ὑπολάβῃ δὲ, παρακαλῶ, μηδεὶς ὅτι δι' αὐτῶν θέλω νὰ εἶπω ὅτι πρέπει ν' ἀφήσωμεν ἢν ἔχομεν ἀπὸ τοσοῦτων ἐτῶν καλλιεργήσῃ γλῶσσαν, καὶ γράφωμεν κατὰ «τὰ κόντρα τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ σκαντσόχερα!», ἄπαγε! δὲν φοβοῦμαι ὅτι θὰ φθάσῃ ποτὲ ἑλληνικὴ τις γενεὰ εἰς τοσαύτην μανίαν. Τόσον μόνον θέλω νὰ εἶπω, ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ δὲν εἶνε ἄλογος καὶ ἀκανόνιστος, καὶ ὅτι ἡ ἐξήγησις αὐτῆς πρέπει νὰ ζητηθῇ.

Κατὰ μέρος μόνον ἀληθεύει ὁ τρίτος λόγος, καθ' ὃν οἱ λαλοῦντες ῥαστώνης καὶ εὐκολίας χάριν δύνανται ν' ἀφαιρῶσι καὶ προσθέτωσι κατὰ τὸ δοκοῦν συλλαβὰς ἢ φωνάς. Διότι ἀναμφιβόλως τὸ ζεύλα (ζένια) ἀντὶ ζεύγλα (ζένγια) εἶνε εὐαπαγγελτότερον, ὁμοίως εὐιχ (ἐνjα) ἀντὶ εὐδιχ (ἐνδjα) κ.τ.τ. ὁμοίως πέφτω, φτερόν, χιτίζω, κ.τ.τ. ὁμοίως

τὸ ψαλιτήρι(ον) βόλιτα, Πάτινος εἶνε εὐκολώτερα τοῦ ψαλιτήρι, βόλιτα, Πάτινος· διότι κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ λ ἐν τῷ βόλιτα, ψαλιτήρι ἡ ἐμπροσθία γλῶσσα ἐφάπτεται τῆς χώρας τῆς μεταξὺ τῶν οὐλῶν καὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἐντεῦθεν δὲ εἰς ἄμεσον γένεσιν τοῦ τ εἶνε ἀνάγκη νὰ προσεκταθῆ μέχρι τῶν ἄνω ὀδόντων οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ἀποχωριζομένη ἀπὸ τῆς ἄνω ἐπιφανείας, διότι ὅταν καὶ ἐλάχιστον ἀποσπασθῆ ἀπὸ τῆς χώρας τοῦ λ πρὸς τὰ κάτω, λαμβάνει τὸ στόμα εὐθὺς ἐκείνην τὴν θέσιν ἀκριβῶς, ἣν ἔχει κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ φθόγγου ι. Ἡ ἀπαιτουμένη δ' αὕτη ἄμεσος μετάβασις τῆς γλώσσης ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ λ εἰς τὴν τοῦ τ, ἄνευ τινος ἀπομακρύνσεως αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἄνω ἐπιφανείας, φαίνεται ἡμῖν δυσχερής, διὸ ἀποσπῶμεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς τοῦ λ θέσεως καὶ διὰ τοῦ μέσου χώρου προφέρομεν εἰς τοὺς ἄνω ὀδόντας ἔνθα σχηματίζει τὸ τ, ἀλλὰ κατὰ τὸν μεταξὺ τοῦ λ καὶ τοῦ τ χρόνον ὁ διὰ τὸ ἠχηρὸν στοιχεῖον λ ἐκπεμπόμενος ἦχος ἐσχημάτισε τὸν φθόγγον ι. Ἐν τῷ Πάτινος συνέβη τὸ αὐτὸ περίπου, τῆς γλώσσης κινουμένης ἐκ τῶν ὀδόντων τῆς θέσεως τοῦ τ, εἰς τὸν οὐρανόν. Τὴν ἀκρίβειαν τῶν εἰρημένων δύναται ἕκαστος νὰ ἐξετάσῃ ἀπαγγέλλων τὰς λέξεις βραδέως καὶ προσέχων ταῖς κινήσεις τῆς γλώσσης.

Καὶ ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα ἐννοεῖ ἕκαστος ὅτι οἱ λαλοῦντες ἐκάνονισαν κατὰ τινὰ εὐκολίαν, ἥτις ἐννοεῖται εὐκόλως ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ τὰ ὄριά της, καὶ ὄντως τὰ ἔχει, τὴν τάσιν ἢ τὴν ἀνάγκην τοῦ καταληπτὸν γίνεσθαι. Ὅταν ὅμως μᾶς λέγωσιν ὅτι τὸ ν προσετέθη ἐν τῷ θυγατέραν, πατέραν, ἀκρίδαν κ.τ.τ. ἀφηρέθη δὲ τὸ ς ἐκ τοῦ τὸ κρῦο, ἔχω γραφθεῖ ἀντὶ γραφθῆς κ.τ.τ. χάριν εὐκολίας, δικαιούμεθα βεβαίως νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ἐννοοῦμεν αὐτὰς τὰς ἀρχὰς καὶ εὐκολίας, αἵτινες προσθέτουσιν εἰς τοῦτο, καὶ ἀφαιροῦσιν ἀπ' ἐκείνου, καὶ ἂν σωφρονῶμεν, θὰ φροντίσωμεν νὰ ἐξεύρωμεν τὴν ἀποδεικτικὴν ἢ τοῦλάχιστον πιθανὴν αὐτῶν ἐξήγησιν, ἐγκαταλείποντες τὴν ῥα-

στώνην καὶ εὐκολίαν τοῖς πατράσι καὶ κηδεμόσιν αὐτῆς. Ἦδη ἐν τοῖς δοκίμοις χρόνοις ἤρξατο νὰ γεννᾶται τὸ αἶσθημα ὅτι χαρακτηριστικὸν τῆς αἰτ. τοῦ ἐνικου εἶνε τὸ ν, καὶ φαίνεται ὅτι πρῶτοι οἱ Λέσβιοι Αἰολεῖς εἶπον δυσμένην, ἐμφέρην, ἐν Βοιωτ. Διογένειν κ.τ.τ. κατόπιν ἐν Ἀθήναις Σωκράτην Ἀριστοφάνην, Δημοσθένην κ.τ.τ. Ὅπως ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Διαδόχων τὸ αἶσθημα ὅτι ἡ τῶν εἰς -ης ὀνομάτων γενικὴ χαρακτηριστικὸν ἔχει τὸ ου, διὸ ἐλέχθη Σωκράτου Πραξιτέλου, ἂν πιστεύσωμεν Γρηγορ. Κορινθ., ἤδη οἱ Αἰολεῖς ἐν Λέσβῳ εἶπον Διομέδου, ἧς ἐν ταῖς μεταγενεστέρων χρόνων ἐπιγραφαῖς πλεῖστα παραδείγματα, ὅπως καὶ τῆς κλητικῆς εἰς ε, Σώκρατε. Μετὰ ταῦτα ἀφοῦ τὸ ν τοῦτο τὰς πλείστας αἰτιατικὰς τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων κατέλαβε, καὶ ἀντὶ Ἀριστοκλέα Ἰπποκλέα ἐλέγετο Ἀριστοκλέαν, Ἰπποκλέαν, αὗται δὲ αἰ αἰτ. ἦσαν ὁμοιόταται ταῖς τῆς πρώτης κλίσεως, τότε κατὰ τὰς ὀνομαστικὰς τῆς πρώτης κλίσεως εἰς -ας καὶ -α παρήχθησαν οἱ λαλοῦντες νὰ κανονίσωσι καὶ τὰς τῆς τρίτης κλίσεως· οὐχὶ λοιπὸν λόγοι εὐκολίας περὶ τὴν προφοράν, ἀλλ' ἀπλῶς ἀναλογία κατὰ τύπους ὑπάρχοντας ἔπλασε τοὺς τύπους τούτους. Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν μεταγενεστέρων αἰώνων (τοῦ 3^{ου} π. Χ. οὐχὶ) ἐν Δελφοῖς παρέχουσιν Ἀριστοκλέας, Ἡρακλέας, κ.τ.τ. ὁ Πλούταρχος εἶπε Πατροκλέας (*), ὁμοίως αἱ ἐπιγραφαὶ τὰς γεν. Δαμοκλέα, Ἰφικλέα, Οἰνοκλέα κ.τ.τ. διότι ταῦτα πάντα, ὀρμηθείσης τῆς ἀναλογίας ἀπὸ τῆς αἰτ. μετὰ τοῦ ν, ἐπλάσθησαν κατὰ τὸ ἐλαίαν - ἐλαία, ταμίαν - ταμία κ.τ.λ. προβλ. **Ahr. II** 560 κέξ.

Ἀναλογίας χάριν ἔπesse καὶ τὸ ς ἐκ τοῦ κρύο, διότι οἱ λέγοντες ἐκανόνισαν αὐτὸ κατὰ τὰ οὖς. εἰς -ον καὶ δὴ

(*) Τὸ παρὰ Πινδάρῳ Πυθ. Χ. 5, 57· Ἰπποκλέα Ἰπποκλέαν εἶνε ἀναμφιβόλως νεωτέρας κατασκευῆς, ἀφοῦ, ὡς ἐρρήθη, οὐδ' αἰ τοῦ τρίτου αἰῶνος π. Χ. ἐπιγραφαὶ παρέχουσιν ἴχνη τῶν μεταγενεστέρων τούτων φαινομένων.

ἐνόμισαν ὅτι ὅπως ἐκεῖνα ἄνευ συμφώνου ἐν τέλει ἀπαγγέλλονται, οὕτω πρέπει καὶ τοῦτο.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ φθογγολογίας νομίζω ἱκανὰ νὰ ἀποδείξωσιν ὅπερ ἐσκόπουν, καὶ πρὸς τούτοις ὁπόσος καὶ ὁποῖος ὁ θερισμὸς ἡμῖν πρόκειται, καὶ κατὰ τίνα τρόπον καὶ μετὰ τίνος ἀκριβείας ἀνάγκη νὰ ἐπιληφθῶμεν αὐτοῦ, ἂν τι ἀληθές καὶ ἐπιστημονικὸν θέλωμεν νὰ ἐξεύρωμεν, διότι ὁ μέχρι τοῦδε τρόπος τῆς καταγραφῆς δύναται νὰ παραβληθῆ εὐστόχως πρὸς τὴν ὑπὸ ἀμαθοῦς βιβλιοθηκάρου κατὰτάξιν τῶν βιβλίων κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα ἢ τὸ χρῶμα τοῦ δέματος.

Κεῖται σήμερον ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι εἰς ὀρθὴν ζήτησιν καὶ ἐξήγησιν τῶν τῆς γλώσσης ἀναγκαιότατα εἶνε μάλιστα δύο, τ. ε. ἡ ἱστορία τῆς γλώσσης καὶ ἡ παραβολὴ τῶν κατ' αὐτήν· τούτων τὸ μὲν πρῶτον παντάπασιν, ὡς μὴ ὤφειλε, παρημελήθη μέχρι τοῦδε, τὸ δὲ ἕτερον ἐφηρμόσθη πολλάκις ἀτόπως. Διότι οὔτε κατ' ἐπιείκειαν οὔτε κατ' εὐθυδικίαν ἂν τις κρίνη, δύναται νὰ πιστεῦσῃ ὅτι εἶνε ὅπωςδῆποτε κάτοχος τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης ἡμῶν ὁ γράφων ὅτι ἡ εὐκτικὴ ἀπώλετο, διότι συνέπεσε φθογγικῶς μετὰ τῆς ὀριστικῆς καὶ ὑποτακτικῆς, καὶ ὅτι διὰ τὴν οὐκ ἀπαγγελίαν τοῦ ν τῆς ἐν. αἰτ. συνέπεσον δοτ. καὶ αἰτ. καὶ οὕτως ἀπώλετο ἡ δοτ. καὶ ὅτι οἱ πολυάριθμοι ἐν τῇ ἀρχαιότητι δοῦλοι διέφθειρον τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων (περὶ τούτου κατόπιν), καὶ ὅτι τὸ πᾶν ἀκριδὰ εἶνε δωρικαὶ γενικαί, οὐδὲ θὰ κρίνη ὅτι ἤξεύρει ὅπωςοῦν τὴν ἱστορίαν τῆς λακωνικῆς διαλέκτου ὁ διδάσκων ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίῳ Λακωνικῇ ἀπηγγέλλετο τὸ σ ἀντὶ τοῦ θ, μάρτυρας παρεχόμενος τὰς ἀρχαίας λακωνικὰς ἐπιγραφάς, διδασκούσας ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον, καὶ τὸν Ἄλκμανα, ἐν τοῖς ἀποσπάσμασι τοῦ ὁποίου καίπερ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων πολλαχῶς διασκευασθεῖσιν, τὸ θ ἐπικρατεῖ· καὶ ὅτι οἱ Δωριεῖς καὶ ἰδίως οἱ Λάκωνες ἐτόνιζον ἐωρᾶκα, ἐστᾶκα, πρᾶγμα ἀδύνατον, καὶ ὅτι ἐν τῇ παρελ-

ληνίῳ ἐποχῇ, προτοῦ δηλ. ἢ ἑλληνικῇ γλῶσσᾳ χωρισθῆ εἰς διαλέκτους, θὰ ἦτο ἐωράκαμι, ἐστάκαμι, τύποι ἀνήκοντες καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὸ βασιλείον τῶν μύθων, ὅπως πᾶς τις δύναται νὰ πεισθῆ παραβάλλων τοὺς ἰνδικοὺς παρκαειμένους(*) *dadárca* = δέδορκα, *gágána* = γέγονα κτλ. καὶ ὅσα περὶ αὐτῶν ἄνδρες σοφοὶ διέλαβον Brugman ἐν *Curtius Stud.* IX 315 καὶ διὰ βραχέων G. Meyer ἐν *Griechische Grammatik* σελ. 350—1, καὶ J. Schmidt ἐν XXV τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Kuhn, καὶ ἄλλοι. Ὁμοίως δὲν θὰ κρίνη τις κάτοχον τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης καὶ ἰδίως τῆς Λακωνικῆς(**) διαλέκτου τὸν διδάσκοντα ὅτι τὸ θυγάτηρ καὶ μήτηρ ἔχουσι τὸ ρ διὰ ῥωτακισμόν, ἀφοῦ εἶνε γνωστόν ὅτι ὁ ῥωτακισμὸς ἐν τῷ Λακωνικῷ εἶνε πολὺ μεταγενεστέρων χρόνων, καὶ ἐκτὸς τούτου εἶνε ἀκατάληπτον πῶς αἱ ἀγνοοῦσαι αἰείποτε τὸν ῥωτακισμόν ἄλλαι ἑλληνικαὶ διαλέκτοι (πλὴν τῆς τῶν Ἡλείων καὶ Ἐρετριέων) ἔτρεψαν τὸ ς εἰς ρ, ἄλλως δὲ καὶ πᾶσαι αἱ συγγενεῖς γλῶσσαι, ὅσαι δύνανται νὰ μαρτυρήσωσι τι, συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τοῦ ρ. Καὶ ὅμως τίς θὰ πιστεύσῃ ὅτι ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα πολλὰ διδάσκει εἰς ἄνθρωπος ὅστις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν οὐ παύεται ἀνευ ἐπεικειάς καὶ εὐθυδικίας ἐπιτιμῶν καὶ προσβάλλων πάντας τοὺς τε Ἑλληνας καὶ ἄλλοδαπούς, ἰδίως δὲ τοὺς Ἑλληνας, ὅτι ἀγνοοῦσι καθ' ὀλοκληρίαν τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης; ὁ ἄνθρωπος ὀνομάζεται Μιχαήλ Delfner.

Καὶ ὁ μακαρίτης Μαυροφρύδης πλεῖστα περὶ τὴν ἱστορίαν ἡμάρτανεν, ὧν ἐν τὸ μέγιστον ἀναφέρω εὐθύς, ἄλλα δὲ ὅταν ὁ λόγος ἀπαιτῆ. Καὶ ἐν Φιλίστορι καὶ ἐν Δοκιμίῳ

(*) Καὶ μόνον τὸ κ ἀρκεῖ ὅπως τὴν μεταγενεστέραν αὐτῶν κατασκευὴν μαρτυρήσῃ· πρβλ. Brugman ἐν XXV Kuhn Περιοδ. σελ. 212 κέξ.

(**) Πρὸ ἐνὸς ἢ δύο ἐτῶν ὁ τὰ σορὰ ταῦτα διδάσκων ἀνήγγειλεν ἐν τῷ προγράμματι τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὅτι ἐμελλε νὰ διδάξῃ ἐπιγραφὰς καὶ ἑλληνικὰς διαλέκτους.

σελ. 10 διδάσκει ὅτι «τοῦ Αἰολισμοῦ εἶδη διακρίνοντο..... τὸ Φωκικόν,..... τὸ Λοκρικόν, τὸ Αἰτωλικόν, τὸ Λακωνικόν, τὸ Ἀχαϊκόν, τὸ Κρητικόν....» πᾶν σχόλιον περιττόν.

Τῆς παραβολῆς χρῆσιν ἔκαμον, ὡς ἐρρήθη, πάντες, ἀλλ' οὐ πάντοτε δεξιῶς, διότι παραλείποντες τὸ φῶς πάσης ζητήσεως τ.ε. τὴν ἱστορίαν, καὶ ἐλαυνόμενοι ὑπὸ ζήλου, ἂν θέλητε ἐπαινετέου καθ' ἑαυτόν, ἀρχαιομανοῦς, ἐφρόντιζον πανταχοῦ ν' ἀνακαλύπτωσι λείψανα φθόγγων, λέξεων κ.τ.τ. ἀρχαίων καὶ ἔνθα οὐχ ὑπάρχουσι, διὰ τοῦτο δὲ συνήγον πολλάκις βιαιότατα συμπεράσματα, π. χ. ὁ Μαυροφρύδης ἐν Δοκιμίῳ διδάσκει ὅτι οἱ Λέσβιοι ἀνάγκη νὰ ἐτόνιζον μεθυσθῆν, ὄχι μεθύσθην κατὰ τὴν παράδοσιν, διότι ἡμεῖς λέγομεν θέλω γραφθῆ, μεθυσθῆ, ὡσεὶ ἦτο ἡλίου φαινότερον ὅτι ἡμεῖς τὰ τῶν νησιωτῶν ἐκείνων ἀπαρέμφρατα διεσώσαμεν! Ἐπειτα ἄλλος παρέβαλλε πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ Ὁμήρου γλῶσσαν, ἄλλος πρὸς τὴν τῆς Σαπφοῦς, ἄλλος πρὸς τὴν Δωρικὴν καὶ οὕτω καθεξῆς, ὅθεν ἀντὶ φωτὸς προῆλθε σύγχυσις. Ἀλλὰ τοῦτ' ἐκεῖνο τώρα, πρὸς τίνα πρέπει νὰ παραβάλληται φάσιν τῆς ἀρχαίας ἢ νέας ἑλληνικῆς καὶ πῶς πρέπει νὰ ὀνομάζηται;

Εἰς ἀμφοτέρα ἐδόθησαν μέχρι τοῦδε πολλὰ καὶ διάφοροι ἀπαντήσεις, αἵτινες ὡς ἐκ περισσοῦ ἀποδεικνύουσι τὸ ἀτελὲς καὶ ἐσφαλμένον τῶν ἐρευνῶν. Κωνσταντῖνος ὁ Πρεσβύτερος ὁ ἐξ Οἰκονόμων ἐν σελ. 764 τοῦ βιβλίου του «περὶ γνησίας προφορᾶς κ.τ.λ. λέγει ὅτι τοὺς τύπους τῆς Σαπφοῦς γελάις, τιμάις κ.τ.λ. καὶ τώρα τ' ἀκούεις ἀπὸ τὸ στόμα τῆς χυδαίας Ἑπειρώτιδος» ὅθεν ὑποδεικνύει ὅτι ἡ κλίσις τῆς νέας ἑλληνικῆς εἶνε ἡ αὐτὴ τῆς Σαπφοῦς, καὶ δὴ πρὸς ἐκείνην πρέπει νὰ παραβάλληται. Καὶ ὄντως ὁ Mullach ἐν σελ. 253—6 τῆς Γραμμ. τῆς κοινῆς ἑλλην. γλώσσης ἀσπάζεται τὴν αἰολικὴν καταγωγὴν τῆς γλώσσης ἡμῶν, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ. Ἄλλοι δὲ παρατηρήσαντες φαινόμενά τινα, λίαν ἀπατηλὰ διὰ τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν πρὸς τὴν Δωρικὴν διάλεκτον, ὠνόμασαν τὴν νέαν

ἑλληνικὴν Δωρικὴν· ἄλλοι παρατηρήσαντες ὅτι τινὰ δὲν ἐξηγοῦντο διὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης παρέβαλον πρὸς τὰ τῆς Αἰολικῆς, καὶ ἔπειτα πρὸς ἄρσιν πάσης διαφορᾶς ὠνόμασαν αὐτὴν Αἰολοδωρικὴν. Τοῦτο πράττει πολλαχοῦ ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς, ὅστις φαίνεται ὅτι δὲν εἶχε σαφῆ τούτων γνῶσιν, ὅθεν ἀδυνατῶν ἐνίοτε νὰ ἐξηγήσῃ τι καθ' οὗς ἠπίστατο νόμους τῆς Κοινῆς λέγει «τοῦτο εἶνε ἐκ τοῦ Δωρικοῦ ἢ Αἰολικοῦ» ἢ «ἐκ τοῦ Μακεδονικοῦ ἢ Δωρικοῦ» καταφανὲς δὲ μάλιστα γίνεται ἐξ ὧν ἐν Ἰσοκρ. I, 96—97 γράφει περὶ τῶν διαλέκτων τῆς ἀρχαίας καὶ περὶ τῆς καθωμιλημένης. Ἄλλος τὸ πολυπραγμονεῖν περὶ τούτων χαίρειν ἐάσας, ἀπεφήνατο ὅτι οὐχὶ θυγάτηρ τῆς ἀρχαίας εἶνε ἡ νέα ἑλληνικὴ, ἀλλ' αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἀρχαία· ὥστε κατ' αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν ἡ νέα ἑλλην. εἶνε καὶ Ἰωνικὴ καὶ Δωρικὴ καὶ Αἰολικὴ καὶ ὅ,τι θέλετε. Ἄλλοι βλέποντες ὅτι αὐτὴ δὲν ἐργάζεται ὅπως τὰ γραμματικά των παραγγέλματα ἀπήτουν καὶ ὀργιζόμενοι ἐπὶ τούτῳ ὠνόμασαν αὐτὴν μιξοδάρβαρον, βάρβαρον, χυδαίαν, σόλοικον κ.τ.τ. Δωρικὴν καὶ Αἰολικὴν ἢ Αἰολοδωρικὴν ὀνομάζει τὴν νέαν ἑλλ. γλῶσσαν καὶ ὁ Μαυροφρύδης πολλαχοῦ, ἐσχάτως δὲ καὶ ὁ κ. Δέφνερ ἐν Archiw σελ. 65 γράφει «ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐπικρατήσῃ ἡ Δωρικὴ διάλεκτος»· περιεργον δὲ εἶνε ὅτι ὁ κ. Δέφνερ δὲν ἠρέκεσθη εἰς τὴν γνώμην ταύτην, ἀλλ' ὅπως ἴσως καὶ τοὺς ἀντιφρονοῦντας εὐχαριστήσῃ παραδέχεται ἐν σελ. 57 κέξ. τοῦ Archiw ὅτι ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἀρχαιότητι γλῶσσά τις τῶν δούλων, ὅτι «αὐτὴ ἐπέδρασεν ὀλεθρίως ἐπὶ τὴν προφορὰν τῆς τῶν ἐλευθέρων καὶ προώθησεν αὐτὴν εἰς τὴν τῶν φθόγγων διαφθορὰν καὶ εἰς τοὺς ἀναλυτικούς τύπους». Ἐκτὸς τούτου ἠξεύρει τοὺς διαφοροὺς τῆς καταπτώσεως βαθμούς, οὗς ἡ γλῶσσα ἐκείνη τῶν δούλων διήλθε, π. χ. «τὸ ἰδίωμα τοῦτο εἶχε μεταχειρισθῆ τοὺς μεταπλασμούς» καὶ «τὸ ἰδίωμα τοῦτο πρῶτον παρέλιπε τὸ ν τῆς αἰτ. τοῦ ἐνικοῦ καὶ ἔπειτα καὶ αἱ γνήσια ἐλλ. διαλέκτοι» καὶ «τοῦτο θὰ εἶχε ἤδη πολὺ πρότερον τὰς κα-

ταλήξεις τῆς δοτ. ἀπολέση, καὶ βραδύτερον καὶ τὸ γνήσιον ἑλληνικὸν» κ.τ.λ. Ὁ κ. Δέφνερ δὲν ἐκφράζεται κατὰ δυστυχίαν ἐν τούτοις σαφῶς, ἂν δηλ. πρέπη νὰ ἐννοηθῆ ὅτι οἱ Ἕλληνες οἱ ἐλεύθεροι ἐδιδάχθησαν καὶ ἔμαθον τὸ δουλικὸν τοῦτο ἰδιῶμα παρὰ τῶν ἀπὸ παλαιῶν χρόνων λαλούντων αὐτὸ δούλων ἢ πῶς. Πάντως θαῦμα μέγα μοι φαίνεται, πόσον ἀκριβῶς ὁ κ. Δέφνερ ἠξεύρει νὰ ὀρίζῃ ταῦτα, ἐξαιρέσει τῶν χρονολογιῶν, διότι περὶ χρονολογίας καθόλου δὲν φαίνεται νὰ ἐμερίμνησεν. Ὁ Δέφνερ νομίζει ὅτι ἐν ταῖς διεσθαρμέναις καὶ διακεκομμέναις τοῦ Τοξότου ἐν ταῖς Ἑκκλησιαζούσαις λέξεσιν ἀνακαλύπτει παράδειγμα τοῦ δουλικῆς ἰδιώματος· παρατηρῶ ὅτι τοῦτο ἔπραξε καὶ ὁ Mullach σελ. 67 τῆς Γραμματικῆς του, ὃν δὲν ἀναφέρει ὁ κ. Δέφνερ. Ὁ Δέφνερ λέγει ὅτι τὸ ἰδιῶμα τοῦ Τοξότου ἔχει τρεῖς ιδιότητας α) ἀντικατάστασιν τῶν δασέων διὰ τῶν ψιλῶν, β) παράλειψιν τοῦ τελικοῦ νῦ, γ) τύπους ἐσχηματισμένους ἐν τῇ κλίσει τοῦ ὀνόματος καὶ ῥήματος κατὰ ψευδῆ ἀναλογίαν, καὶ ὅτι τὰς δύο τελευταίας ἀνευρίσκομεν ἐν τῷ νέῳ Ἑλληνικῷ. Ὁ τῆς ἱστορίας τῆς ἑλλην. γλώσσης ὀπωσδήποτε ἔμπειρος ἠξεύρει ὅτι ἡ παράλειψις τοῦ ν εἶνε 1400 ἔτη τοῦλάχιστον μεταγενεστέρα τοῦ Σκύθου, καὶ ὅτι ἐπομένως ἡ σύμπτωσις εἶνε παντελῶς τυχαία. Αἱ δύο λοιπὸν οὐσιωδέσταται ιδιότητες τοῦ δουλικῆς ἰδιώματος εἶνε ξέναι τῷ Ἑλληνικῷ· ἡ τρίτη μένει, διότι ἀληθῶς ἐν τῇ νέῃ Ἑλλην. ὑπάρχουσι πολλοὶ κατ' ἀναλογίαν σχηματισμοί, ἀλλ' οὗτοι ὑπάρχουσιν ἐν πάσῃ γλώσσῃ, καὶ ἂν ἐξελαμβάνοντο ὡς δείγματα δουλικῆς καταγωγῆς, οὐδεμία ἐξ ἐλευθέρων θὰ ὑπῆρχε γλῶσσα. Ἐπειτα ἂν τις ἐξετάσῃ ἐπιμελέστερον τοὺς λόγους τοῦ Σκύθου, θὰ εὕρῃ ὅτι, ἂν οὗτοι δύνανται ἀληθῶς ν' ἀποδείξωσιν τι πολὺ ἢ ὀλίγον, ἀποδεικνύουσιν ὅτι οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν· διότι ἐξαιρέσει 4 μεταπλασμῶν, τὸ γυναικίον, τὴν σάνιδον, τὴν γερόντον, κακρίεντον, οἵτινες τῶν τοῦ νέου Ἑλλ. *toto caelo* διαφέρου-

σι, τὸ ὑπόλοιπον εἶνε ἀκριβῶς τοιοῦτον, ὥστε οὐδεὶς σωφρονῶν δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἄνθρωποι εἴτε ἐν Ἑλλάδι γεννηθέντες (καὶ ἐκεῖ θὰ εἶχον βέβαια οἱ πλεῖστοι γεννηθῆ) εἴτε μικρὸν χρόνον ἐν Ἑλλάδι διαμείναντες ἠδύναντο νὰ ὀμιλῶσιν οὕτως· πρβλ. καλὸ γε τὸ πυγῆ, οὐ παρτεν' ἐστὶν ἀλλὰ καὶ κλέπτο κἀγὼ λέγι, δράσ' ἐγὼ κτλ. κτλ. ταῦτα πάντα ἀείποτέ με ἀναμιμνήσκουσι τὰς φράσεις τῶν Τούρκων καὶ Ἀλβανῶν, ὧν οὗτοι πρότερον παρ' ἡμῖν ὡς χωροφύλακες ἐποιοῦντο χρῆσιν, τὸ ἄτρωπο, τὸ γυναῖκα, νὰ τὸ πιάνη ἐμένα ἐσένα = θὰ σε πιάσω, κοὺς = εἴκοσι, νὰ πλερώνη ἐσένα = πλήρωσε, κτλ. Οὐδεὶς οὐδέποτε ἄλλος οὔτε δοῦλος οὔτε αὐθέντης βαρβαρίζει τοιαῦτα, καὶ οὕτως θὰ εἶχε καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Πρὸς τούτοις ὁ τοξότης παραλείπει ὄχι μόνον τὸ νῦ ὅπως λέγει ὁ κ. Δέφνερ, ἀλλὰ καὶ τὸ ς, μάλισα καὶ τὴν ἕλλην συλλαβὴν -ος, καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ εἴπω ὅτι ταῦτα δὲν γίνονται ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλην.*); Ὁ τοξότης μεταχειρίζεται τὰ ὑποκοριστικὰ γράδιον, θυγάτριον, πόστιον κτλ. ἀλλ' οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ταῦτα παρὰ τοῖς κωμικοῖς ποιηταῖς ἀπαντῶσι κατὰ χιλιάδας καὶ οὐδεὶς μέχρι τοῦδε δισχυρίσθη ὅτι οἱ κωμικοὶ παρέλαβον ταῦτα ἐκ τῆς γλώσσης τῶν δούλων, ἀλλ' ἐκ τοῦ κοινοῦ καὶ συνήθους βίου, διότι ταῦτα τὸ μὲν ὅτι ἦσαν θωπευτικά, τὸ δὲ ὅτι ἦσαν εὐκόλα εἰς κλίσιν (πρβλ. οὖς ὠτὸς ὠτί, ὦτα ὠτων ὠσί καὶ ὠτίον ὠτίου, κτεῖς κτενὸς καὶ κτένιον κτενίου κτλ.) παρὰ τοῖς ἀπαιδέυτοις ἀνθρώποις, οὖς δὲ ὡς τὰ πολλὰ ἢ κωμωδία εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, ἐνωρὶς θὰ ἦσαν εἰς χρῆσιν, καὶ διότι ἦσαν λαμπρὸν μέσον ὅπως καταστήσωσι τοὺς μεταπλασμοὺς πε-

(*) Ὁ F. G. Benseler γράφει ἐν Curtius Studien III 174, ὅτι τὸ Μικάλι Σουλπίκιος Ἀκίνητος ἐν G. I. G. 5586 ἀπέβαλε τὸ τελικὸν γράμμα κατὰ τὸ ἔθος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων· ἀλλὰ τὰ Βοιωτικὰ Σ(ω)κλία Θεοφάνειος, Εὐθύμιχος, Μέννει Διοζότιος, Φίλλει, Λουσιθίω κτλ. κατὰ τὸ ἔθος τίνων ἀπέβαλον αὐτό; ὁμοίως τὰ Λέσβια Ἀρχύτα κτλ.;

ριττούς. Ἐπειτα ἂν οἱ δούλοι προώθησαν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τὰς ἐλληνικὰς διαλέκτους, ἔπρεπε νὰ πράξωσι τοῦτο ὅτε ἡ Ἑλλάς ἐπλούτει καὶ εἶχε δούλους πολλοὺς (ἂν καὶ δὲν πιστεύω, ὅπως λέγει ὁ κ. Δέφνερ σελ. 58, ὅτι πᾶς ἐ.λ. οἶκος εἶχε ἀριθμὸν τινα δούλων, διότι οὔτε ὁ Σωκράτης, νομίζω, εἶχε δούλον τινα, οὔτε ἄλλοι πολλοὶ πένητες Ἀθηναῖοι ὅπως πᾶς τις δύναται νὰ συμπεράνη ἐκ τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους καὶ ἄλλων, περὶ δὲ τῶν χωρικῶν οὐδεὶς λόγος), οὐχὶ δὲ ὅτε καὶ αὐτὴ ἐδουλώθη καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τοὺς δούλους ἀπέβαλε· καὶ ὅμως οὐδὲ ἐν ταῖς βαρβάραις καὶ σολοίκοις ἐπιγραφαῖς τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας τῶν Αὐτοκρατορικῶν χρόνων φαίνεται τις μέλλων ἢ παρακείμενος ἀναλελυμένος, οὐδὲ ἡ Γραφή παρέχει ἔχνη τοιαύτης ἀναλύσεως· ἀνάγκη λοιπὸν νὰ συνέβησαν ἀκόμη βραδύτερον, ὅτε ἀληθῶς ἔπραξαν αὐτὰς δούλοι, ἀφοῦ ἡ ἐλευθερία εἶχε φύγη μακρὰν τῆς ταλαιπώρου Ἑλλάδος.

Ἐν τοῖς μέχρῃ τοῦδε ῥηθεῖσι παρελήφθη ὡς βέβαιον ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Ἐκκλησιαζούσαις δίδει εἰκόνα τινὰ τοῦ ιδιώματος τῶν δούλων· ἀλλ' ἄρα εἶνε ἀληθές; δὲν διακαιοῦται τις νὰ ἐρωτήσῃ διατί τάχα πρέπει νὰ ὑποληφθῇ ἡ γλῶσσα τοῦ τοξότου ὡς παριστώσα τὸ δουλικὸν ιδίωμα, οὐχὶ δὲ ἡ τοῦ Ξανθίου ἢ Καρίωνος ἢ τινος ἄλλου τῶν ἐν τῇ Κωμωδίᾳ δούλων; δὲν εἶνε ἀναπόδεικτον καὶ πικρὰ πασιν ἀνθαίρετον αἴτημα, ὅταν τις θεωρήσῃ ὡς παράδειγμα τοῦ ιδιώματος τῶν δούλων τὴν γλῶσσαν τῶν βαρβάρων ἐκείνων, οἵτινες ἐν ὠρίμῳ ἡλικίᾳ ἀγοραζόμενοι καὶ εἰς Ἀθήνας κομιζόμενοι ἐν πλείστοις τῶν ἄλλων ἐκεῖ ζώντων διεστέλλοντο (πρβλ. Σκύθης ἀκρατοπότης); Δυστυχῶς δὲν δύναμαι νὰ ἐξετάσω τὸ ζήτημα ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν, ἀλλ' ὅμως δὲν δύναμαι ἢ νὰ ἀναφέρω ἐν πρόχειρον τεκμήριον ἀκριβῶς ἐκείνων τῶν χρόνων δι' οὗ δηλοῦται, νομίζω, σαφῶς, ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν δούλων δὲν διεστέλλετο τῆς τῶν ἐλευθέρων ὅσον ὁ κ. Δέφνερ νομίζει, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἐν Ἀθην. Πολιτεία Ξενοφῶντος 10

«τῶν δούλων δ' αὖ καὶ τῶν μετοίκων πλείστη ἐστὶν ἀκο-
λασία, καὶ οὔτε πατάξαι ἔξεστιν αὐτόθι, οὔτε ὑπεκστήσε-
ταί σοι ὁ δούλος..... εἰ νόμος ἦν τὸν δούλον ὑπὸ τοῦ ἐλευ-
θέρου τύπτεσθαι ἢ τὸν μέτοικον ἢ τὸν ἀπελεύθερον, πολ-
λάκις ἂν οἰηθείς εἶναι τὸν Ἀθηναῖον δούλον ἐπάταξεν ἄν-
ῆσθηταί τε γὰρ οὐδὲν βέλτιον ὁ δῆμος αὐτόθι ἢ οἱ δούλοι
καὶ οἱ μέτοικοι καὶ τὰ εἶδη οὐδὲν βελτίους εἰσὶν.... Διὰ
τοῦτ' οὖν ἰσηγορίαν καὶ τοῖς δούλοις πρὸς τοὺς ἐλευθέρους
ἐποιήσαμεν.» πῶς ἠδύνατο ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τού-
του, ὅποῖος ἂν ἦτο, νὰ γράφῃ οὕτως, ἂν ἀληθῶς διάφορον,
καὶ μάλιστα οὕτω διάφορον, γλώσσαν οἱ δούλοι ἐλάλουν;
Οἱ Ἀθηναῖοι θὰ ἦσαν βλάκες ἀδυνατοῦντες νὰ διακρίνωσι
τὸν δούλον τοῦ ἐλευθέρου, ἀφοῦ διὰ τῆς ἐλαχίστης λέξεως
θὰ ἦσαν κατάδηλοι· ἔπειτα τί θέλει ἡ ἰσηγορία, ὅταν οὔ-
τως ἐβαρβάριζον καὶ οὐδὲ δύο εἰπεῖν ῥήματα ἄνευ ἀμαρ-
τίας ἠδύναντο; καὶ Ἀριστοφ. Βατρ. 949 λέγει ὁ Εὐριπί-
δης ὅτι παρ' αὐτῶ «χῶ δούλος οὐδὲν ἤγγορ ἔλεγεν» καὶ
ὅτι τοῦτο ἦν ἀληθῶς δημοκρατικόν.

Τελευταῖον παρατηρῶ ὅτι αἱ Ἀθῆναι δὲν ἦσαν ἡ Ἑλ-
λάς· ἂν ἐν Ἀθήναις ἦσαν πολλοὶ δούλοι, ἐν Βοιωτίᾳ, ἐν
Ἀκαρνανίᾳ καὶ καθόλου ἐν ταῖς μὴ ἐμπορικαῖς χώραις ἦ-
σαν ὀλίγοι, καὶ ἐπομένως οὐδέ, ἂν ἤθελον, ἠδύναντο νὰ
ἐξασκήσωσιν ὀλεθρίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τὴν γλῶσσαν· ἔπειτα
εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ δούλοι φροντίζουσι νὰ μιμῶνται ὅσον
ἔνεστι τοὺς ἐλευθέρους, οὐχὶ δὲ τὸ ἐναντίον· ἑκατομμύρια
Ἑλλήνων καὶ Σλαύων ἐδούλωσαν οἱ Τοῦρκοι, ἀλλ' ἀγνοῶ
ἂν διέφθειραν τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν οὗτοι. Ταῦτα καὶ
ἄλλα τινὰ ἔχων τις ὑπ' ὄψει, νομίζω ὅτι θὰ στείλῃ τὴν
νέαν ταύτην θεωρίαν ἐκεῖσε ὅθεν ἦλθεν, καὶ δὴ ἀπολείπε-
ται ἡ ὑπὸ πολλῶν προενεχθεῖσα καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπι-
κρατοῦσα γνώμη ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν νῦν Ἑλλήνων προῆλ-
θεν ἐκ τῆς Δωρικῆς καὶ Αἰολικῆς διαλέκτου καὶ δὴ ὀνομα-
στέα Αἰολοδωρικῆ, καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασιν πρὸς ταύτας
παραβλητέα. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶνε, νομίζω, ἀληθές, διότι

(ἐμοὶ τοῦλάχιστον συνέβη οὕτως), ἀμα τις ἐπιχειρήσας τοῖς κατὰ τὴν ἔρευραν τῶν τε φθόγγων καὶ τῆς κλίσεως τῆς νέας ἑλλην. εὐρίσκεται ἀπέναντι ἀπειρῶν ἀνυπερβλήτων φθογγολογικῶν καὶ ἄλλων δυσχερειῶν· καὶ ἐπομένως, ἂν φιλῆ τὸ ῥητὸν «νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν, ἄρθρα ταῦτα τᾶν φρενῶν», θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ βασανίσῃ ἀπαραιτήτως τοὺς δωρισμοὺς καὶ Αἰολισμοὺς τούτους καὶ μάθη ἂν ἀληθεῖς ἢ κίβδηλοι εἶνε.

Τοὺς δωρισμοὺς καὶ Αἰολισμοὺς τούτους κατέστησέν μοι ὑπόπτους τάχιστα κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἄλλοτε μὲν ἡ παρατήρησις ὅτι φαινόμενα λίαν περιωρισμένα ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων φαίνονται σήμερον καθολικά, καίτοι οὐδαμῶς εἶνε δῆλον πῶς ἠδύναντο νὰ καταστῶσιν οὕτω γενικὰ καὶ πάγκοινα, ἄλλοτε δὲ ἡ παρατήρησις ὅτι οὐδεμία ἐσωτερικὴ καὶ πραγματικὴ σχέσις ὑπάρχει τῶν διαφορῶν φαινομένων ἃ παραβάλλονται, ἄλλοτε ὅτι τοπικῶς ἄσχετα ἄλλοτε φθογγολογικῶς ἀδύνατα ἀπαιτοῦνται, κτλ. Οὕτω π. χ. λέγεται ὅτι τὰ ἐν Μακεδονίᾳ, χώρα βεβαίως οὐκ Αἰολικῇ, ἀκουόμενα ἡ Δημήτρις, ἡ Χρῆστος, ἡ Πέτρος κτλ. ἀντὶ τοῦ ὁ Δημήτρις, ὁ Χρῆστος κτλ. (*) πρέπει νὰ γράφονται διὰ τοῦ ὕ ὅπερ ἔχουσιν ἀντὶ τοῦ ο, ὅπως οἱ Αἰολεῖς ἔλεγον στύμα ὕμοιος κτλ. Ἄλλ' ἄρα δὲν εἶνε θαυμαστὸν ὅτι ἐσώθη ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῷ ἄρθρῳ τὸ Αἰολικὸν τοῦτο ὕ, ἀφοῦ, ἐφ' ὅσον γνωστόν μοι, μόνον οἱ ἐν Παμφυλίᾳ Ἕλληνας μετεχειρίζοντο τὸ ἄρθρον ὕ ἀντὶ ο, ἀπήγγελλον δὲ πιθανῶς ὡς ου, ἀναμφιβόλως δὲ οὐχὶ ὡς ι, καὶ ἀφοῦ, ἐν αἷς λέξεσιν οἱ Αἰολεῖς εἶχον αὐτό, οὐδὲν ὅμοιον σώζουσιν οἱ Μακεδόνες; Ἐπειτα ἂν τροπῇ τοῦ ο εἰς υ προῆλθεν ἡ ὄνομ. τοῦ ἄρσεν. ἄρθρου, τίνος τροπῇ προῆλθε τὸ ατῆς τὸ εἶπα = τοῦ τὸ εἶπα, καὶ τὴν εἶδα = εἶδον εἶδα, ἄπερ ἐν Κων/πόλει καὶ Θράκῃ λέγονται; (**)

(*) Καὶ ἐν (Ἀδριανουπόλει) τῆς Θράκης, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦτο οὕτω προφέρεται. Σ. τ. Ε.

(**) Τὸ τῆς μάλιστα, τὸ τὴν ὅμως (= τὸν) οὐδέποτε ἤκουσα

τούτοις ἂν ἀληθῶς τροπή τοῦ ἄρσ. ἄρθρ. ὑπέκειτο, διατί δὲν εἶνε ἡ χρῆσις αὐτοῦ καθολική, ἀλλὰ περιορισμένη μόνον ἐν τοῖς κυρίοις ὀνόμασιν; διατί κατὰ τὸ ὑ Χρῆστος, δὲν λέγεται καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ πόλεμος κτλ.;(*) Εἰς τὰς ἀπορίας ταύτας οὐδεὶς, νομίζω, θὰ δυνηθῆ ν' ἀπαντήσῃ ἐπαρκῶς· ὅθεν ζητητέον ἄλλην τινὰ ἐξήγησιν ἀνθρωπινωτέραν· νομίζω ὅτι τὸ θηλ. ἄρθρον ἡ ἐπεξετάθη καὶ ἐπὶ τῶν ἄρσεν. Ἄν δὲ ἐνοεῖτο ἢ ἐλέγετο κατ' ἀρχὰς ἡ ἀφεντεῖα ἢ τοιοῦτό τι τοῦ Χρήστου, ἔπειτα ἡ Χρῆστος, ἢ ἄν, ὅπως ἐν τῷ Ἱταλ. καὶ Γερμ. ἐγένετο χρῆσις τῶν τύπων τοῦ θηλυκοῦ γένους ἐν τισιν ἀντωνυμίαις ἀντὶ τῶν τοῦ ἄρσεν., οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ θηλ. ἄρθρον ἐτέθη ἀντὶ τοῦ ἄρσεν. εἰς ἐνδειξιν σεβασμοῦ, δὲν δύναμαι νὰ ὀρίσω, εἰ καὶ τὸ β^ο φαίνεται μοι πιθανώτερον. Τὴν ἀντίθετον ἐπικράτησιν τοῦ ἄρσεν. ἄρθρου καὶ ἐπὶ τῶν θηλ. παρατηρεῖ τις ἐν τῷ πληθ. ἀριθμῷ, οἱ γυναικες, οἱ ὄρνιθες, οἱ ἀπιδιές κατὰ τὰ οἱ ἄνδρες, οἱ πετεινοί, οἱ πλατάνοι κτλ. ὅπως, νομίζω, πανταχοῦ ἀπαγγέλλονται. Καὶ ἐλέχθη μὲν ὅτι τροπή, Κύριος οἶδε τίνι, ἐτρέπη τὸ αἰ εἰς ἡ, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἀδύνατον· ἀφοῦ μόνον ἐν Μακεδονίᾳ παρατηρεῖται κανονικῶς ἡ τροπή παντὸς ἀτόνου ε-φθόγγου εἰς τὸν ι-φθόγγον(**), διὸ ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν περὶ τῆς γλώσσης ἡμῶν ὅ,τι καὶ ἐν ταῖς πλείσταις εὐρωπαϊκαῖς

παρὰ Κωνσταντινουπόλεως, εἰ καὶ πλείστους Κων)πολίτας ἐγνώρισα, ἐν Ἀδριανουπόλει δὲ βεβαίως δὲν λέγεται τὴν ἀντὶ τὸν, ἀλλὰ τὸν, καθὼς δὲ πάντα τὰ ἀτόνιστα ο τὴν τοῦ ου ἔχουσι προφορὰν, τὸ δὲ τὸν εἶναι ἀληθῶς εἰπεῖν ἀτόνιστον. Σ. τ. Ε.

(*) Λέγονται καὶ μάλα ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ἐν Ἀδριαν. Σ. τ. Ε.

(**) Ὅχι μόνον ἐν Μακεδονίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐν Θράκῃ (ἐν Ἀδριανουπόλει βεβαίωτατα) πᾶν ε ἀτόνιστον εἶναι ι, οἶον εἶπι (=εἶπε), ἀλλὰ ἢ ἐ (=εἶπέ), ἢ πι σι (=ἔπεσε), ἀλλὰ θὰ πέσου (=πέσω). Ταῦτα πάντα ἐδῶ δὲν ἔχουν ἴσως λόγον, ἀφοῦ βεβαίως λέγεται: ἡ, ὁ γαμβρός, ἡ, ὁ γάϊδαρος, ἡ, ὁ καπνός κτλ. Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ τι ἄλλο λίαν περίεργον, ὅπερ δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὅψιν παρὰ τοῦ συγγραφέως ἐν τῷ περὶ τοῦ τῆς λόγῳ, ὅπερ ὁμῶς ἵνα ἐκτεθῆ χρῆζει: πολλῶν λόγων. Σ. τ. Ε.

γλώσσαις παρατηρεῖται, τ.ε. σύμπτωσιν τοῦ ἄρσεν. καὶ θηλ. ἄρθρου ἐν τῷ πληθυντικῷ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐλέγετο Αἰολικὸς ὁ σχηματισμὸς τῆς ὀνομ. καὶ αἰτ. τοῦ πληθ. ἀριθ. τῆς πρώτης κλίσεως ἢ καλαῖς ταῖς καλαῖς· ἀλλὰ πρῶτον ἠπορήθη πῶς τὸ Λεσβιον τοῦτο ἔθος ἔμελλε νὰ καταλάβῃ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ πρὸς τούτοις παρατηρήθη τὸ θαῦμα ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα αἰολικώτεροι τῶν Λεσβίων, ἀφοῦ ἡμεῖς καὶ τὴν ὀνομαστικὴν οὕτω σχηματίζομεν, ὅθεν εὐλόγως ἐφηρημώσθη τό· ὁ πλέον τοῦ δέοντος ἀποδεικνύων οὐδὲν ἀποδεικνύει. Ἀληθῶς δὲ ὁ κ. Foy ἐν σελ. 91 Lautsystem der Gr. Vulgärsprache ἀπέδειξεν ὅτι εἶνε νέοι σχηματισμοί, τῆς καταλήξεως ες τῆς τρίτης κλίσεως μεταβιβασθείσης καὶ ἐπὶ τὴν πρώτην. Τούτοις δύναμαι νὰ προσθέσω ὅτι ὁ μεταπλασμὸς οὗτος εἶνε ἰκανῶς παλαιός, διότι καὶ ὁ Πτωχοπρόδρομος καὶ ὁ ποιητὴς τῆς Ἀναγνωρίσεως εἶπον αὐτήν, καὶ ἄλλοι παλαιότεροι μάλιστα οὐχὶ ἐν τῇ δημῳδαί γραφοντες ἀπατῶμενοι ὑπὸ τῆς συνηθείας ἔγραφον οὕτως. "Ὅπως δὲ μηδενὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἀπίθανος ἢ μετάβασις αὐτῆ φανῆ, ἀναφέρω ἐν παρόμοιον φαινόμενον ἐν τῇ προομηρείῳ ἐποχῇ τῆς ἑλλ. γλώσσης συμβᾶν αὐτῇ. Οὐδεὶς τῶν περὶ τὴν γλωσσολογίαν ἀσχολουμένων ἀγνοεῖ ὅτι ἡ πληθ. ὀνομαστικὴ τῶν ὀνομάτων τῆς πρώτης καὶ δευτέρας κλίσεως, δὲν ἔληγεν ἀρχικῶς εἰς -αι καὶ -οι, ἀλλὰ ὅπως ἐν ταῖς Ἀρίαις γλώσσαις λήγει εἰς -ās, οὕτω θὰ ἦτο ἐν τῇ ἑλλ. τῇ τότε ᾗς ὡς. Αὗται δὲ δι' οὐδενὸς φθογγολογικοῦ νόμου ἠδύναντο νὰ μεταβληθῶσιν εἰς αι καὶ οι· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐκανονίσθη τὸ ἄρσεν. κατὰ τὴν ὀνομαστ. πληθυντ. τοῦ ἄρσ. γένους τῶν ἀντωνυμιῶν καὶ μάλιστα τῶν προτακτικῶν καὶ ὑποτακτικῶν λεγομένων ἄρθρων, ἅτινα ἀνεκαθεν εἶχον οι, τ.ε. ἐλέγετο τοὶ καλὸς τοὶ μεγάλως καὶ ἐντεῦθεν τοὶ καλοὶ τοὶ μεγάλοι, καὶ κατὰ ταῦτα βραδύτερον ἐλέχθη ταὶ καλαὶ τιμαὶ κτλ.

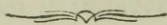
Οὐδὲ τὰ περὶ τὴν ψίλωσιν τῶν Λεσβίων φαίνονται ἀπο-

δεικτικώτερα, πρῶτον μὲν διότι καθὰ ὁ Ahrens I 19 κέξ. διαλαμβάνει δὲν εἶνε καθ' ὀλοκληρίαν ἀληθῆς ἢ τῶν Γραμματικῶν μαρτυρία ὅτι οἱ Λέσβιοι Αἰολεῖς ἠγνόουν τὴν δασεῖαν· δεύτερον διότι δὲν δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ πῶς οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι νησιῶται ἤθελον κατορθώσῃ τὸ Ἡράκλειον ἔργον, νὰ παρασύρωσι τόσα ἑκατομμύρια Ἑλλήνων ἀπανταχοῦ τοῦ ἀρχαίου κόσμου κατοικούντων εἰς τὴν παράλειψιν τοῦ δασέος πνεύματος. Διὰ ταῦτα νομίζω ὀρθότερον νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι τὸ δασὺ πνεῦμα, ὅπερ ἀπὸ τῶν παλαιῶν καὶ δοκίμων χρόνων ἤρξατο νὰ παραλείπηται ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς καὶ τοῦ χρόνου προϊόντος ἔτι μᾶλλον παρεμελεῖτο, ἤδη ἐν τοῖς μετ' Ἀλέξανδρον χρόνοις οὕτως ἠκούετο ἀσθενῶς, ὥστε καὶ σημεῖα δηλωτικὰ τούτου ἐκρίθησαν ἀναγκαῖα, ἅτινα πιθανῶς θὰ ἦσαν περιττά, ἂν ἐν πάσαις ταῖς λέξεσιν σαφῶς ἠκούετο. Ὅτι δὲ οἱ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν κατασχόντες δὲν παρεκινήθησαν εἰς τοῦτο οὔτε ὑπὸ τοῦ Ἀλκαίου οὔτε ὑπὸ τῆς Σαφροῦς οὔτε ὑπὸ τῶν ἄλλων πάντων Λεσβίων, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου, νομίζω περιττὸν νὰ σημειώσω.

(ἀκολουθεῖ)

Ἐν Ἰένῃ τῇ 13 Ἀπριλίου 1881.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΟΜΗΡΟΥ ΣΧΟΛΙΑ.

Τῶν εἰς τὰ σχόλια τοῦ Ὀμήρου διορθώσεων ἡμῶν ἀνακοινοῦμεν τὰ νῦν τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ Ἀθηναίου κατ' ἐκλογὴν τὰς ἐφεξῆς δημοσιευομένας, ἀναβάλλοντες εἰς ἄλλον χρόνον νὰ προσθέσωμεν ἄλλας ὁμοίας.

Σχόλια εἰς Ὅμηρον Ὀδύσσειαν ἕκδ. Dindorf Oxon. 1855.

Σελ. 8, 6 : ἀ γὰρ εἶχον ἐκεῖνοι (τ. ἔ. οἱ ἀλλοδαποὶ ἀνθρωποὶ) πολιτευόμενοι, ταῦθ' οὗτος (ὁ Ὀδυσσεύς) τῇ *πεῖρα* μαθὼν νοῦν γνῶναι λέγεται· νοῦν γὰρ ἐνταῦθα τὴν *πεῖραν* νοητέον· ἔγνω οὖν νοῦν, ἀντὶ τοῦ ἐμπΟρικὴν γνῶσιν εἶχεν.

Γράφε : ἐμπΕιρικὴν· πρβλ. σελ. 12, 8 : πρακτικὸς (νοῦς), ὡς ὅταν τις ἰδὼν πολλὰς πόλεις καὶ χώρας κάκεινων γενόμενος ἔμπειρος, ἐξ ἐκείνων *γνῶσιν* συνάξῃ· ἐκ γὰρ τῆς ἐμπειρίας ἡ γνῶσις συνάγεται.

Σελ. 308, 19 : χθιζὸς εἰκοστῷ φύγον ἡματι] ἐπ' ἄλλο εἶδος μεταβαίνει, εἰς ἔλεον κινῶν τὴν παρθένον· καὶ τὸ εἶκος τῷ *τεχνικῷ*· τὸ μὲν γὰρ τὰς δύο ἡμέρας τοῦ ναυαγίου εἰπεῖν ἤττον περιπαθές, συλλαβῶν δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν ἀριθμόν, ἐν αἷς ἐτέλεσε, τὴν συμφορὰν ἐδεινοποίησεν.

Τὸ εἶκος τῷ *τεχνικῷ*] *verba non integra*. Dindorf. Θὰ καταστήσης αὐτὰ *integra*, γράφων ἀνευ ἀναβολῆς : καὶ τὸ εἰκοστῷ *τεχνικῶς* κ. ἔ. Βλέπεις τὴν ἀβελτηρίαν τοῦ ἀντιγραφέως· χωρίσας τὸ εἰκοστῷ εἰς δύο λέξεις *εἶκος* καὶ *τῷ* ἔτρεψε καὶ τὸ *τεχνικῶς* εἰς *τεχνικῷ*, νομίζων ὅτι διορθοῦται τὸ χωρίον.

Σελ. 502, 22 : Ζεῖδωρος ἄρουρα] ἡ τὰ ΤΙΝὸς ζωὴν δωρουμένη γῆ.

Τί σημαίνουσι ταῦτα ; διόρθου : ἡ τὰ ΠΡὸς ζωὴν δωρουμένη γῆ. Πρβλ. Ἡσύχ. : Ζεῖδωρος : βιδῶρος· ἡ τὰ πρὸς ζωὴν δωρουμένη γῆ.

Σελ. 547, 6 : Εἴ γε δι' ὀκτῶ ὥρων τὴν ἀμπωτιν καὶ πλήμμυραν ἀΠεδίδου ἢ Χάρυβδις.

Γράφε ἀΝεδίδου· πρβλ. σελ. 555, 4 : ὥστε δι' ὀκτῶ ὥρων τρεῖς γενέσθαι τὰς ἀναδόσεις.

Σελ. 329, 30 : τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας, ἦτοι τὸ κρίΓΚιον.

Γράφε κρίΚιον.

Σελ. 316, 17 : δηλοῖ γὰρ τὸ α τὸ ὁμοῦ, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀκόλουθος, ὃ ἐστὶν ὁμοκέλευθος, καὶ ἄβρομοι ἄβρομοι καὶ ἐνίαχοι ἄμα ἰαχΟΝ.

Γράφε : καὶ ἄβρομοι ἄ[μα] βρόμω καὶ ἀνίαχοι ἄμα ἰάχω (ἢ ἰαχῆ).

Σελ. 428, 5 : οὐ γὰρ ἀγνοοῦντες θεοὺς φαίνονται, ἀλλὰ καταφρονοῦντες αὐτῶν δι' ἀλαζονείαν· ἀμέλει δὲ τοῖς τὰ τοιαῦτα εἰς θεοὺς ἀπορρίψασι μετὰ τὴν τύφλωσιν θεοῖς εὔχεται.

Εἰκάζω : τοῖς — ἀπορρίψασι μετὰ τὴν τύφλωσιν θεοῖς εὔχεσθαι [συμβαίνει].

Σελ. 477, 19 : πυγῶν δὲ ἐστὶ τὸ ἀπὸ ἀγκῶνος μέχρι τῶν δακτύλων συνεσταλμένον μῆκος· ἀπολήγει γὰρ τὸ μέτρον εἰς τοὺς δακτύλους πύξ γενομένους.

Υπάρχει *συνεσταλμένον* ἢ *δισταλμένον* μῆκος ; Μὴ διστάξης νὰ γράψης : δακτύλων συνεσταλμένων.

Σελ. 430, 18 : Ζητεῖ Ἀριστοτέλης πῶς ὁ—Πολύφημος—Κύκλωψ ἐγένετο· ἐτέρω μύθῳ ἐπιλύεται· καὶ γὰρ κ. ἐ.

Γράφε : ἐτέρω [δὲ] μύθῳ ἐπιλύεται· πρβλ. σελ. 414, 29 κ. ἐ., ἔνθα τὸ αὐτὸ σχόλιον ἐπαναλαμβάνεται μετὰς αὐτὰς λέξεις.

Σελ. 553, 7 : ἤχλυσε] ἀχλύϊ καὶ σκότῳ περιΕΙΛΗΨΕΙ, ἐπληρώθη. // ἀχλύς ἐπλήσθη καὶ σκότους.

Γράφε περιΕΛΗΨΘΗ.

Σελ. 581, 1 : ὑλακόμωροι] οἱ περὶ τοῦ ὑλακτεῖν μεμορημένοι, ὃ ἐστὶ πεπονημένοι.

Μυριάδεις ἐνηλλάγησαν ὑπὸ τῶν ἀντιγραφῶν αἱ πτώ-

σεις ΤΟ—ΤΟΥ· γράφε : οί περι τΟ ύλακτείν μεμορημένοι. Ὁρθῶς λέγεται κατωτέρω : οί περι τήν ύλακήν μεμορημένοι.

Σελ. 591, 26 : ἀμαιμάκετον] — ἀντί τοῦ οὐκ ἔστι μῆκος περιβαλεῖν.

Συμπλήρωσον : ἀντί τοῦ, (ῶ) οὐκ ἔστι κ. ε.

Σελ. 479, 9 : δῆλός ἐστιν ὁ ποιητής διὰ τΟ ποντοπορούσης ὠκεανὸν καλῶν κ. ε.

Διόρθωσον : διὰ τΟΥ ποντοπορούσης κ. ε.

Σελ. 427, 23 : βαρυντέον τὸν ἦ· διαζευτικὸς γάρ ἐστι· οὐ γὰρ ἐρωτᾷ, ἀλλ' ἀποφαίνεται ὅτι ἦ δι' ἀπειρίαν ὡς ἂν μακρόθεν ἐληλυθώς τὰ Κυκλώπων ἀγνοεῖ. // Διαζευτικὸς ὁ ἦ· οὐ γὰρ ἐρωτᾷ, ἀλλ' ἀποφαίνεται ὅτι δι' ἀφροσύνην ἢ δι' ἀπειρίαν. ΤΟ ΠΟ'ρρω ἦκΕΙν ἀγνοεῖ.

Ἐν τῇ Ι τῆς Ὀδυσσεΐας στ. 273 λέγει ὁ Κύκλωψ τῷ Ὀδυσσεΐ :

νήπιος εἷς, ῶ ξεῖν', ἦ τηλόθεν εἰλήλουθας·

γράφει λοιπὸν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχολίῳ ὧδε : ἀλλ' ἀποφαίνεται ὅτι [δι' ἀφροσύνην] ἢ δι' ἀπειρίαν, ὡς ἂν μακρόθεν ἐληλυθώς, τὰ Κυκλώπων ἀγνοεῖ», ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ : δι' ἀφροσύνην ἢ δι' ἀπειρίαν πόρρωθεν (= πορρω⁴) ἦκΩν ἀγνοεῖ.

Σελ. 449, 32 : ἐπειδὴ οὐκ ἠλπίζεν ὑπονοήσαντΑΣ ὩΣ κακουργῆσαι.

Ἐξάλειψον τὸν νόθον ὡς.

Σελ. 347, 24 : ὑπονοῶν Ὀδυσσεὺς φαίνεται τὴν Ὑποστολήν τοῦ Ἑρμοῦ.

Γράφει Ἀποστολήν, ἀνθ' οὗ κατωτέρω λέγεται ἐκπομπή, ἐπιδημία καί : οὐδὲ γὰρ ἤδει εἰ ὁ Ζεὺς ἐπεμψῆς τὸν Ἑρμῆν.

Σελ. 22, 20 : καλῶς τὸν Δία νεφεληγερέτην φησί·
Ζεὺς γὰρ λέγεται ὁ ἀήρ· τῶν δὲ ἀναθυμιάσεων
ΠΥΚΝΟΝ ΜΕΝ ἐν τῷ ἀέρι ἐγείρονται αἱ νεφέλαι.

Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν γραφὴν δὲν δύναμαι νὰ
ἐννοήσω τὸ χωρίον, γράφω : τῶν ἀναθυμιάσεων ΠΥΚΝΟΥ-
ΜΕΝΩΝ ἐν τῷ ἀέρι ἐγείρονται αἱ νεφέλαι.

Σελ. 139, 23 : οὗτος ὁ στίχος λαγαρός ἐστι· διὸ Ζη-
νόδοτος ἴσ^ο μετέγραφε κ. ἐ.

Ὁ Cobet εἰκάζει λίαν ἀπιθάνως οὕτως ἀντὶ ἴσ^ο. Προ-
τείνω, ἀλλ' οὐχὶ ἀνευ ἀμφιβολίας, *ισούμενος*.

Σελ. 252, 13 : τῷ μὲν δοκεῖν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπολο-
γΕΙΣΘΑΙ, ὅτι ἀναγκαῖον ἦν ὑπακοῦσαι Διί, ἔργω
δὲ κάκεινην παρασκευάζει δέξασθαι τὰ πράγματα.

Τίς ἐννοεῖ ταῦτα ; γράφω : τῷ μὲν δοκεῖν—ἀπολογΕΙ-
ΤΑΙ—, ἔργω δὲ—παρασκευάζει κ. ἐ.

Σελ. 262, 30 : προΣῆηκται δὲ ὁ λόγος ἐν ἐπερωτήσει.

Μυριάκις ἐγράφη ἐν τοῖς σχολίοις προΣφέρεται ὁ λό-
γος, προΣενεκτέον τὸν λόγον καὶ τὰ ὅμοια ἀντὶ προφέ-
ρεται ὁ λόγος, προενεκτέον τὸν λόγον. Διόρθωσον : προ-
ῆηκται δὲ ὁ λόγος ἐν ἐπερωτήσει.

Σελ. 309, 9 : δὺς δὲ ῥάκος] αὔξει διὰ τοῦτο τὸν
ἔλεον.

Γράφω : διὰ τοῦτοΥ. Ἐναλλαγῆς τῶν τοῦτο—τοῦ-
τον ἴδε ἐν σελ. 30, 6. 95, 8. 167, 6.

Σελ. 314, 9 : αἶ γὰρ ἐμοὶ τοιοῦδε πόσις] εἴθε Ὁ
τοιοῦτος κ. ἐ.

Ἐξάλειψον τὸ ἄρθρον.

Σελ. 297, 11 : πλυνοί]—αἱ πληγαί, οἱ τόποι, ἐν οἷς
πλύνουσι τὰ ἰμάτια.

Πληγῶν ἀξίος εἶναι ὁ ἀντιγραφεύς, ὁ γράψας πληγαὶ
ἀντὶ πληγαί.

Σελ. 326, 30 : ἤσιν τ' εὖ φρονέησι]—οἷς δ'Ε φρονεῖ κ.έ.

Γράφει : οἷς δ' ΕΥ φρονεῖ. Οὕτω πρὸ ὀλίγου ἐξηγήθη τὸ αὐτὸ διὰ τοῦ : καὶ οἷς ἄν εὐφρονῆ», ἐνθα προτιμῶ νὰ γράψω εὖ φρονῆ.

Σελ. 335, 5 : ὄγγυαι] λέγονται καὶ τὰ κυδῶνια καὶ τὰ ἄπια.

Οὕτως ἔγραψεν ὁ Dindorf. Ἀνακληθήτω ἡ τοῦ κώδικος γραφὴ ἀπίδια.

Σελ. 336, 3 : ἐκόσμησε δὲ τὴν Ἐπαγγελίαν καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία τῶν λέξεων.

Ἐπαγγελίαν?

Σελ. 302, 4 : τὸ ἀποπλύνεσκον οὐ πρόσρηξιν—κύματος, ἀλλὰ πραεῖαν ἐπίκλυσιν ἐνεδείξατο.

Προτιμῶ : τῷ ἀποπλύνεσκον — ἐνεδείξατο (τ. ἔ. ὁ ποιητής.).

Σελ. 306, 9 : οὐ γὰρ περὶ τῆς διανοίας αὐτῆς διστάζει, ἀλλὰ πῶς παρακαλέσει, πλησίον σταίΗ Ἡ ἀφροσύνη αὐτῆς.

Προτιμῶ : πλησίον στάς ἢ ἀφροσύνη αὐτῆς.

Σελ. 12, 14 : ἡ ἀντικαταλλασσόμενος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ τὴν εἰς τὸν οἶκον τιμωρίαν ὑπὲρ τῶν ἐταίρων.

Οὕτως ἡρμήνευε ὁ γραμματικὸς τὸν στίχον :

ἀρνούμενος ἦν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἐταίρων·

ἀλλὰ τί σημαίνει τὸ τιμωρίαν ὡς ἐξήγησις τοῦ νόστον ; γραπτέον πορείαν, ἢ γραφὴν ἀπορον πῶς δὲν ἐδέξατο ὁ Dindorf ἐκ τοῦ κώδικος T.

Σελ. 28, 9 : πεσοῦσι] τοῖς κύβοις· ἀπὸ δὲ τοῦ παίξιν ἐσχημάτισται, ἢ παρὰ τὸ πίπτειν βολίοις τὸ πεσεῖν κ. ἔ.

Γράφε : ἢ παρὰ τὸ πίπτειν, τὸ πεσεῖν· βολίοις· κ. ἐ.
Σφάλλεται ὁ Buttman· περὶ τοῦ βόλιον ἐπιθι τὰ λεξικά.

Σελ. 31, 26 : κλισμοὶ μὲν εἰσιν οἱ ἔχοντες καὶ ἄπερ
(ἢ καὶ ἄπερ εἰσιν) ἐξέχοντα πρὸς τὴν τῶν ὤμων
ἀνάπασιν· ἐν αὐτοῖς γὰρ ἐπερείδουσι τοὺς ὤμους
οἱ καθήμενοι· οἱ δὲ μὴ ἔχοντες ταῦτα θρόνοι.

Μετὰ τὸ ἔχοντες ἐξέπεσε κατ' ἐμὲ οὐδέτερόν τι ὄνομα
πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ· τὰ τοῦ Buttman γράφοντος οἱ ἔχον-
τες κλιτηῖρα ἐξέχοντα εἶναι ἀπίθανα, ὡς τὰ ἐπόμενα αὐ-
τοῖς — ταῦτα δεικνύουσι. Παραβάλλων τὰ χωρία ἐν σελ.
30, 14 : δίφρον ἀνάκλιτον ἔχοντα, καθέδραν» καὶ ἐν σελ.
186, 3 : κλισίην] ὄν ἀλλαχοῦ δι' ἐτέρων κλισμὸν ὀνομά-
ζει· ἔστι δὲ θρόνος ἀνάκλιτρον ἔχων· δίφρον ἀνάκλιτον ἔ-
χοντα» εἰκάζω : κλισμοὶ μὲν οἱ ἔχοντες [ἀνάκλιτα], ἄπερ
ἐξέχοντα κ. ἐ.

Σελ. 117, 2 : τὸ κελαδεῖν ἐπὶ λιγυρᾶς φθογγῆς "ΑΙ-
Δεται, τὸ δὲ ῥοχθεῖν ἐπὶ κυμάτων.

Εἴκασα : ΛΕΓεται.

Σελ. 137, 17 : δηλοῖ δὲ τὸ ἐπισμυγερῶς τὸ ἐπιπό-
νως, ἀξίως.

Ὁ Dindorf εἰκάζει τὸ ἀνάρμοστον ἀναξίως, ὁ δὲ Butt-
man ποιητικῇ λέξει χρώμενος γράφει ὀζυρῶς· προτιμῶ :
ἐπιπόνως, ἀθλίως· πρβλ. σελ. 229, 12 : ἐπιπόνως, ἀθλίως.

Σελ. 219, 20 : ἔοικεν ὡς τρυφητοῦ κατηγορεῖν τοῦ
'Αγαμέμνονος καὶ μεθύσου καὶ διὰ τοῦτο ἀγροῦν-
τος καὶ τὴν αὐτοῦ ἐπιβουλήν ὡς μεμεθυμένου·
ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο· ἐθάρρει γὰρ καὶ τὸν δόλον
'ΕΝόησεν.

Γράφε : καὶ τὸν δόλον 'ΗΓΝόησεν. Μυριάκις συνεχύ-
θησαν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ αἱ λέξεις "ΑΝοια-"ΑΓΝοια.

Σελ. 216, 31 : τὸ γὰρ περὶ πάντων πυνθάνεσθαι ἀφορ-

μὴν ταύτολογίας παρείχε τῷ Πρωτεῖ ἄνωθεν τοῦ νόστου ἐπεξιόντι, ἅπερ φθάνει διηγούμενος ὁ Νέστωρ.

Ἄνωθεν [ταῦτα] τοῦ νόστου ἐπεξιόντι, ἅπερ κ. ἐ.?

Σελ. 198, 13 : ἀβάκησαν] — οὐκ εἶπόν τι—ἀπὸ τοῦ βῶ τὸ λέγω γίνεται.

Ἰσως βάζω.

Σελ. 160, 18 : ἀλλέες] ἐκ τοῦ α- καὶ τοῦ εἰλῶ τὸ συστρέφω, εἰλέες καὶ τροπῆ τοῦ ε εἰς ο καὶ τοῦ ι εἰς λ κ.ἐ.

Ἄν ἐν τῷ εἰλέες τρέψῃς τὸ ε εἰς ο καὶ τὸ ι εἰς λ, θὰ ἔχῃς ὀλλέες καὶ οὐχὶ ἀολλέες. Γράφε ἀειλέες.

Σελ. 271, 3 : περὶ τοῦ Διὸς λέγεται ὅτι μετέβηκε τὰς δύο νύμφας εἰς ἄρκτους, ἑαυτὸν δὲ εἰς δράκοντα· ἀκολουθεῖ :

εἶτα τῆς βασιλείας ἀντιλαβόμενος τῇ ἄρκτῳ Ἄνεστήριζε—τὰς νύμφας κ. ἐ.

Γράφε : τῇ ἄρκτῳ Ἐνεστήριζε. Περὶ τοῦ ῥήματος ἔπιθι τὰ λεξικά.

Σελ. 300, 15 : ὑγρὸν ἔλαιον] — ἢ διὰ τὸ μὴ ἀποκρυσταλλοῦσθαι τοῦτό φησιν ἢ διὰ τὸ μὴ ΕΥ ξηρανθῆναι.

Ἄντι τοῦ ἀναρμόστου ΕΥ καὶ τοῦ ἀτόπου ΕΩΝ, ὡς γράφει ὁ Buttman καὶ Dindorf, γράφε EAN. Λέγεται μὲν κατωτέρω εἶωρ, ἀλλὰ ἡ σύνταξις τοῦ χωρίου εἶναι διάφορος· ἄκουε : οὐ τὸ φύσει ὑγρὸν, ἀλλὰ τὸ ὑγροποιόν, τὸ μὴ εἶωρ σκληρύνεσθαι ἢ τὸ χαλαστικὸν τῶν σωμάτων.

Σελ. 369, 6 : ἐν μέσῳ καθῆσθαι ὁμάδῳ ἀνδρῶν.

Ἰσως ἀνακλητέα ἢ τοῦ κώδικος γραφὴ ὁμάδος, ἀνθ' οὗ κατωτέρω λέγεται ὀλόγητα ἀνδρῶν.

Σελ. 376, 1 : οὐ γὰρ πυγμαῖοι εἰμὲν] ἐφύσαμεν· οὐκ

ἤδη τὴν δύναμιν Ἀλκίνοος ἐσεμνύετο περὶ τῶν ἰδίων πολιτῶν, ὁπότε δὲ ἔγνω ἐλάττονας πεφυκέναι τοὺς Φαίακας τοῦ Ὀδυσσέως, προσέθηκε τὸ ἀμύμονες.

Ταῦτα εἶναι ἀδιανόητα, ὅπως ἔχουσι· γράφε τάχιστα: ἐφ' ὅσον μὲν οὐκ ἤδει τὴν δύναμιν ἐσεμνύετο, ὁπότε δὲ ἔγνω κ. ἔ.

Σελ. 377, 20 : εὐρυαν ἀγῶνα] τὸ ἄθροισμα ἀνέτειλιν.

Γράφε ἀνέτειλιν, περὶ οὗ ἔπιθι τὰ λεξικά.

Σελ. 385, 20 : οὐκ εἰς ἀρετὴν οὐδὲ εἰς εὐδαιμονίαν ἐπισπᾶται τὰ μοχθηρὰ τῶν ἔργων—, οὔτε γὰρ ἐπαινεῖται οὔτε δῆλον ΟΥΤΕ ΤΕΧΝΗΣ τοῦ τινός τυγχάνει τέλους.

Ἀντὶ δῆλον οὔτε ὀρθῶς ἔγραψεν ὁ Buttman δῆλον ὅτι τοῦ ἐν τῷ τεχνηστοῦ ὅμως ὑπολανθάνοντος ἡστόχησε· γράφε : οὔτε ΧΡΗΣΤΟΥ—τέλους.

Σελ. 395, 11 : ἤδη τοὺς παρόντας εἰς ἐπίτασιν ἀγΕΙ ζητοῦσι πόθεν οὗτος, ὅτι καλῶς τὸν νόστον τῶν Ἀχαιῶν παρὰ Μούσης δέ φησι μανθάνειν.

Συμπλήρωσον : — ἀγΕΙ, [ΟΙ^α] ζητοῦσι πόθεν οὗτος, ὅτι καλῶς [ἔδει] τὸν νόστον τῶν Ἀχαιῶν. κ. ἔ.

Σελ. 399, 12 : ἔπειτα ἀπεστραμμένον Σ πρὸς τὴν ὠδὴν καὶ τὸν Δημόδοκον ἀποβλέποντες—ἠγνόουν τὸ γινόμενον.

Γράφε ἀπεστραμμένοι.

Σελ. 422, 30 : καὶ ἄλλως δέ, ὡς ἔφην, ἡμερώτερον ἔβλεπε.... πάνυ ἐφοβεῖτο.

Συμπλήρωσον : ἔβλεπε [καὶ οὐ] πάνυ ἐφοβεῖτο.

Σελ. 473, 3 : καταβήμεναι] καταβῆναι, ὑπειορθεῖν.

Ἀγνοῶ ἂν τις δύναται νὰ εὕρῃ ἄλλην διόρθωσιν πλησιάζουσαν μᾶλλον τῇ γραφῇ ἢ τὸ κατελλθεῖν.

Σελ. 463, 26 : οἱ δὲ ἑταῖροι ἐν τοιαύτῃ τινὶ ἔξει ἐγένοντο, ὥστε ἔχειν μὲν τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν..... μέντοι καὶ τὸν νοῦν ἐγρηγορότα.

Ante μέντοι nihil deesse videtur praeter μὴ, licet spatium sit paulo amplius. Dindorf.

Συμπληρωῶ : ἔχειν μὲν τὴν—ψυχὴν [ἔτι], [μὴ] μέντοι καὶ τὸν νοῦν κ. ἐ.

Σελ. 519, 19 : διὰ τὸ ἐμὲ (τὸν Ὀδυσσεά) τοῦ Ἀχιλλέως ἐπαρεῖν τὰ ὄπλα.

Ἐπαρεῖν] vitiosum. Dindorf.

Πρόσσχες μὴ τολμήσης τι· τὸ ἐπαρεῖν ἔχει ὑγιέστατα· ὁ γραμματικὸς ἐσχημάτισε κατὰ τὸ λαβεῖν καὶ τὰ ὅμοια ἀόριστον ἐπαρεῖν ἐκ τοῦ ἐπαίρω, ὅπερ ἐν τῇ τῶν νῦν Ἑλληνῶν γλῶσση σημαίνει τὸ λαμβάνω (παίρνω—πῆρα κ.ἐ.)

Σελ. 666, 11 : ἀθετοῦνται τρεῖς ὡς ἐκ τῶν ἐξῆς μετατιθέμενοι.

Ἐν τοῖς τοιούτοις οἱ σχολιασταὶ χρῶνται τῷ παρακειμένῳ, : ὡς ἐκ τῶν ἐξῆς μετατεθειμένοι.

Σελ. 671, 24 : ἐμφαίνει τὴν ἀσωτίαν αὐτῶν τὸ πολλ'.

Ὀδυσσ. Τ, 61 :

αἱ δ' ἀπὸ μὲν σίτον πολὺν ἤμερον κ. ἐ.

Γράφε ἐν τῷ σχολίῳ πολὺν.

Σελ. 624, 2 : ὅπως ἀμύνωμαι τοὺς κατ' ἐμὲ χαλεπαίνοντάς.

Γράφε ἐμοῦ.

Σελ. 624, 22 : ἄρα τοῖς σοῖς ἀδελφοῖς μαχομένοις — αἰτίῃ, καὶ διὰ τοῦτο Οἱ τις τῶν—μνηστήρων μέγα θάρσος κατὰ σοῦ—ἔχει κ. ἐ.

Γράφε : καὶ διὰ τοῦτο.

Σελ. 640, 8 : ὅθεν κατελεήσας ὁ Ζεὺς ταύτας ἀνά-

ΜΝΗΣιν ἐποίησε τῶν κακῶν μεταβάλλων αὐτὰς εἰς αἰγείρους, κ. ἔ.

Ἄντι τοῦ ἀράμνησιν ζητεῖται ἄλλο τι, οἷον ἀράμνησιν—τῶν κακῶν (ὄρα τὰ λεξικά)· ἐν τοῖς ἐπομένοις διόρθωσον μεταβάλλω.

Σελ. 45, 15 : τῷ Μέντη μὲν ὠμοιωμένην κ. ἔ.

Ὁ μὲν εἶναι ἴσως διττογραφία τοῦ προηγουμένου Μέντη.

Σελ. 107, 5 : ἤτοι ἐπιθυμητούς, οὓς ἐζήτησας.

Ἐζήτησας ἔγραψαν ὁ Buttman καὶ Dindorf. Ἴσως ὅμως γραπτέον καὶ ἀπλῶς ἐζήτησας, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς τῶν μεταγενεστέρων χρήσεως τοῦ ζητῶ ἀντὶ αἰτῶ, ἀπαιτῶ. Πρβλ. τὰ τοῦ Cobet ἐν Var. Lect. σελ. 275 (*pessimae corruptae Graecitatis est ζητεῖν ponere pro petere aut poscere*), δικαίως ἐλέγχοντος τὸν Bernhardy γράφοντα (Σουίδ. ἐν λ. Δρύοπες), ἐζήτει αὐτούς τροφήν» ἀντὶ ἐζήτει τοῦ κώδικος. Ἐζήτει ἔχει ὁ κῶδιξ, ἀπορον δὲ πῶς ὁ Cobet Collect. crit. σελ. 147 γράφει : Suid. v. Δρύοπες. — ἐζήτει αὐτούς τροφήν—. *Emenda ἐζήτει, nam Graeculi pro αἰτεῖν solebant ζητεῖν dicere. Frequens admodum in libris haec confusio est.*» Τοῦ λόγου περὶ Σουίδα ὄντος μνημονεύω ἐνταῦθα καὶ ἑτέραν εἰκασίαν τοῦ Cobet ἐν σελ. 165 : Suidas v. Χριστόδωρος:—ἔγραψε—θαύματα τῶν ἀγίων ἌΝΑΡΓύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ. *Non memini me videre absurdio rem errorem quam ἌΝΑΡΓύρων pro ΜΑΡΤύρων.*» Τίς ἀγνοεῖ ὅμως παρ' ἡμῖν τοὺς δύο τούτους Ἄραργύρους;

Σελ. 365, 21 : οἱ γὰρ ἐν τινι κατορθοῦντες καὶ πρὸς τοὺς ξένους ἐπιδεικτιῶντες κάκεινους πειρᾶν προτρεπεῖν παρέχονται.

Ἄριστα θὰ ἐνόουν τὸ χωρίον, ἂν ἐγράφετο : προτρωπῆν παρέχονται.

Σελ. 373, 4 : νῦν δὲ παρησιία χρῆται (Ὀδυσσεύς), ὁ βουλόμενος μὴ κ. ε.

Ἐξάλειψον τὸ ἄρθρον.

Σελ. 375, 1 : ἐν οἷς πτοεῖται αὐτός, ἠττηθῆναι φησιν ἑαυτὸν εὐδοκίμEIN, ἐν οἷς δὲ αὐτοὶ πτοοῦνται ὡς ἀδόκιμοι, αὐτόν φησιν ὑπερέχειν.

Γράφε εὐδοκίμΩν· τοῖς ποσίν, λέγει ὁ Ὀδυσσεύς, δέδοικα μὴ τίς με παρέλθη Φαιάκων, τόξον δ' ὅμως οἶδα εὖ ἀμφαφάσθαι». Κατὰ τὸν δεῦτερον ἀγῶνα λοιπὸν ὑπερέχει ὁ Ὀδυσσεύς τῶν ἀδοκίμων εἰς τὸ τόξον Φαιάκων, κατὰ τὸν πρῶτον φοβεῖται μὴ φανῆ ἤττων τῶν εὐδοκίμων εἰς τὸν δρόμον Φαιάκων :

οὐ γὰρ πυγμάχοι εἰμὲν ἀμύμονες οὐδὲ παλαισταί,
ἀλλὰ ποσὶ κραιπνῶς θέομεν κ. ε.

λέγει ὁ Ἀντίνοος.

Σελ. 376, 5 : τοῦτο παρακολουθεῖ τΗΝ ἐν τρυφῇ διάγουςAN.

Εἴκασα : τοΙΣ—διάγουςIN.

Σελ. 380, 12 : λόγον ἀλγητικὸν ψυχῆς, οἶον εἰς κακὸν ἄγΩΝ τὴν ψυχὴν.

Γράφε : ἄγONTA.

Σελ. 416, 19 : θεμίστων, μὴ ἐχόντων χρεῖαν νόμων.

Γράφε ἀθεμιστω·.

Σελ. 470, 24 : οἷτ' εἰς ἄλαδε] οὔτε γράφει Ζηνόδοτος· Ἀρίσταρχος δὲ οἷ εἰς ἄλα· δεῦτερον δὲ ἐστὶν ἢ εἰς· καὶ γὰρ ὧδε νῦν τ' εἰς δῆ, ὡς τὸ «αὐτόν μιν» καὶ «ἀμφὶ περὶ κρήνην».

Οὔτε] Corruptum, ut videtur, ex οὔτω. Sic etiam Duentzerus p. 83., qui Zenodotum οἷτε ἄλαδε, Aristarchum οἷτ' εἰς ἄλαδε legisse conjicit. Dindorf.

Τὰ ἐπόμενα εἶναι οἰκτρῶς ἐφθαρμένα, εὐχερέστατα δ' ὁμῶς κατ' ἐμὴν γνώμην εἰς διόρθωσιν· ἀντὶ τοῦ οὐ εἰς ἄλλα δεύτερον ὁ Buttman εἰκάζει οὕτ' εἰς ἄλλαδ' τὸ ὑπερον νομίζει ὅτι προήλθεν «*ex obliterata in antiquiori aliquo codice scriptura vocis περισσή*»· γραπτέον λοιπόν : — εἰς ἄλλαδ' περιττόν (=περον) δέ ἐστιν ἢ εἰς»· μετὰ ταῦτα γράφε ἀνευ ἀναβολῆς : καὶ γὰρ ὧδε νῦν τ[ὸ] «εἰς [ἄλλα]δε» ὡς τὸ «αὐτόν μιν» καὶ «ἀμφὶ περὶ κρήνην».

Σελ. 477, 2 : εἶτα ὁ Ἀχέρων — καὶ τὸ ἥριον, ὅπερ ὀφειλῆ νεκρῶν ἐστὶν ἰαχὴ γίνεται.

Haec vel corrupta vel defecta. Dindorf. Εὐχερῶς νοεῖ τις τὴν πρόθεσιν τοῦ ἀγραμμάτου γραμματικοῦ· ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν ἐτυμολογίαν (ἂν τοιαῦτα τερατουργήματα δύνανται ποτε νὰ ὀνομασθῶσιν ἐτυμολογίαι) τῆς λέξεως Ἀχέρων, ἐπίσης γελοίαν ὡς αἰ ἐν τῷ μεγάλῳ ἐτυμολογικῷ μνημονευόμεναι : ὁ Ἀχέρων—παρὰ τὸ ἥριον, ὅπερ ὀφειλῆ νεκρῶν ἐστὶν, καὶ ἰαχὴ γίνεται.

Σελ. 668, 31 : καὶ οὐκέτι ἐν ἡσυχίᾳ φέρετε τὴν τριφῆν, ἀλλ' ἀταξίαν ἐξάγεσθε.

— μαίνεσθε καὶ οὐκέτι κεύθετε θυμῷ
βρωτῶν οὐδὲ ποτῆτα κ. ἔ.

Γράφε : φέρετε τὴν τριφῆν, ἀλλ' [εἰς] ἀταξίαν ἐξάγεσθε.

Σελ. 611, 30 Γράφε : Μελάμπους — πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα — τεράστια ἐποίησεν, οὐχ ἥκιστα δὲ αὐτῷ καὶ οὗτος ἐνδοξότατος ἄθλος ἐγένετο, τῶν [γάρ] Προΐτου θυγατέρων—ἀμαρτουσῶν εἰς Ἡραν· παρὰ γενόμεναι γὰρ κ. ἔ.

Ὁ ὑπ' ἐμοῦ ἐκβληθεὶς γὰρ καταστρέφει τὴν σύνταξιν τοῦ χωρίου.

Σελ. 603, 1 : καὶ ἀναγνωρισμὸν τοῦ Ὀδυσσεῶς λαμβάνει· καὶ οὕτως μετὰ τὸ ἐν Ἀθηνᾶ τὸν Τηλέμα-

χον τῷ Ὀδυσσεὶ κατὰ τῶν μνηστήρων ὄλεθρος γίνεται.

Τίς ἐννοεῖ ταῦτα; μετὰ τὸ *Τηλέμαχον* προσθετέον τὰ σημεῖα τοῦ χάσματος * * *, ἅτινα καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις χωρίοις ἀπαντῶσι. Πρὸβλ. τὰς ὑποθέσεις τῆς Π τῆς Ὀδυσσείας, ἐξ ὧν βοηθούμενος ἴσως δυνηθῆς καὶ τὸ ἐφθαρμένον ἐν τῇ διορθώσει.

Σελ. 516, 6: πῶς τοσοῦτον φιλόζωνον εἰσάγει τὸν προκρίνοντα τὸν μακρόν, ἀλλ' ἀκλεᾶ βίοτον κ. ἐ.

Ἐξέπεσε τὸ κύριον ὄνομα: εἰσάγει τὸν [*Ἀχιλλέα*], προκρίνοντα κ. ἐ.

Σελ. 457, 7: ἀυδήεσσα] ἦτοι περιβόητος, ἢ εἰς διαλέξιν καὶ προσαγόρευσιν ἀνθρώποις ἐρχομένην.

Βλέπεις πῶς ἀφωμοιώθη ἡ τελευταία μετοχὴ ἐρχομένην πρὸς τὸ προηγούμενον προσαγόρευσι.

Σελ. 443, 16: Ἐπεισε (Ὀδυσσεὺς)—ἐπιστρέψαι τοὺς αὐτοῦ ἐρίηρας ἀπὸ χοίρων εἰς ἀνθρώπους.

Ἐταίρους ἔγραψεν ὁ Dindorf συμφώνως τῷ Struv ἀντὶ ἐρίηρας, ὅπερ κατ' ἐμὲ δύναται νὰ μεῖνῃ:

Ὀδυσσ. K, 387: — ἴν—ἴδω ἐρίηρας ἐταίρους· πρὸβλ. 405. 408.

Σελ. 438, 9: διδάσκει δὲ διὰ πολλῶν οἴους δεῖ εἶναι τοὺς ἄρχοντας διὰ τοὺς ὑποτεταγμένους.

Τὸ δεύτερον διὰ ἐγέννησεν ἴσως ἡ αὐτὴ προηγουμένη λέξις· ὁ νοῦς ἀπαιτεῖ πρὸς ἢ εἰς τοὺς ὑποτεταγμένους.

Σελ. 412, 12: οἶον οὐ πρότερον ἀνήχθημεν πρὶν τὰ νομιζόμενα τοῖς ἐταίροις ποιῆσαι παλαιῶ θεσμῶ κρατοῦντες· ἐν πολέμῳ γὰρ ἀποθανόντας εἰς τρεῖς ἀνακαλεῖν, τουτέστιν ἵνα μὴ τις—νεκρὸς ἀπολειφθεῖ· οὐ μέντοι προαπέστημεν—, ἀλλὰ προσεκαρτεροῦμεν ἕκαστον ἀναβοῶντες, εἰ δυνάμεθά τινα

τῶν ἀπολελειμμένων σῶσαι· φαίνεται δὲ διὰ τοῦ-
το τὸ φιλέταιρον τοῦ Ὀδυσσέως.

Ἡ εἰκασία τοῦ Preller ζητοῦντος ν' ἀνέυρη ἐν τῷ
κρατοῦντος τὸ ὄνομα τοῦ Κράτητος φαίνεται μοι πλεόν ἢ
ἀπίθανος· τὰ πολλὰ ἀμαρτήματα τοῦ χωρίου θεραπεύεις
γράφων· κρατού^μ τὸς τ. ἔ. : παλαιῶ θεσμῶ κρατούμενοι·
τοὺς ἐν πολέμῳ γὰρ ἀποθανόντας [ἔθος] εἰς τρίς ἀνακα-
λεῖν— οὐ μέντοι προαπέστημεν—, ἀλλὰ προσεκαρτεροῦ-
μεν—ἀναβοῶντες, εἰ ἐδυνάμεθά τινα—σῶσαι· φαίνεται δὲ
διὰ τούτου κ. ἔ. Πρβλ. ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι τάδε : ἔθος ἀ-
νακαλέσασθαι τοὺς ἐταίρους—καὶ ἐφώνουν τρίτον (ἢ γνώ-
μη τοῦ Dindorf: corrigendum hic et in scholio proximo
τρίς) εἶναι ἡμαρτημένη] κ. ἔ. «καί : ἀρχαῖον ἔθος ἦν
τῶν ἐπὶ ξένης ἀπολλυμένων κ.τ.λ.» καί : «ἀρχαῖον ἔθος
τῶν ἐπὶ ξένης ἀπολλυμένων τὰς ψυχὰς ἀνακαλεῖν τρίτον
τοὺς περιλειφθέντας, ἐὰν ἀπίωσιν οἴκαδε ἢ ἴνα καὶ εἴ τις
ἀπολίποιτο—κ. ἔ.» Ἐξάλειψον τὸν ἦ.

Σελ. 405, 26 : ὅπερ δι' ὅλου κατῶρθωκεν Ὀδυσσεύς,
ἑαυτὸν μὲν ἐπαινέσας, τὸ δὲ πλῆθος—τῶν πραγ-
μάτων ἐνδειξάμενος, δηλοῖ τὴν προαίρεσιν καὶ πό-
θεν παραγίνεται καὶ τί βούλεται, εἴθ' οὕτως καὶ
τὰ μείζονος διηγήσεως ἄρξεται.

Εἰκασία : ἴν' οὕτως—ἄρξεται.

Σελ. 410, 21 : ἐπισημαίνονται δὲ ἐν Ἰλιάδι γείτονα
μὴ ὠνομάσθαι, ἐν δὲ Ὀδυσσεΐα νῦν δὲ κακεῖ «ὡς
οἱ μὲν δαίνυντο γείτονες κ. ἔ.».

Ἐξοβέλισον τὸν τρίτον δέ.

Σελ. 399, 17 : αἰτιώμενος τῷ ξείνῳ . . . πρῶτον μὲν
ἀνθρώπου . . . ἔπασχε, τὴν τύχην ὀδυρόμενος—,
μετὰ ταῦτα δὲ κλαίει, ἴνα ἀφορμὴν ἐρωτήσεως....

Συμπληρῶ : τῷ ξείνῳ, [ὅστις] πρῶτον μὲν ἀνθρώπου
[πάθος] ἔπασχε—, μετὰ ταῦτα δὲ κλαίει, ἴνα ἀφορμὴν
— [παράσχῃ].

Σελ. 395, 20: ἢ αὐτὸς παρῶν ἢ ἄλλου ἀκούσας] τὸ γὰρ μὴ παρῶν ὡς ἐν Τροίᾳ Δημόδοκος πάντως οὐκ ἄλλου ἀκούσας ἦσε, φαμέν ὅτι αὐτοδιδάκτος ἦν ὑπὸ Θεοῦ ἐμπνεόμενος.

Εἶκασα: εἰ γὰρ μὴ παρῶν — ἐν Τροίᾳ Δημόδοκος [ἦ] πάντως οὐκ—ἀκούσας ἦσε, φαμέν ὅτι κ. ἐ.

Σελ. 393, 11: θεῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἔηλον] ἐπίβαλε—
// ἔκτεινον, οἶον ἐπὶ . . .

Ἐπίβαλε?

Σελ. 371, 19: Ἐρατοσθένης—ιστορεῖ τὸν μὲν σόλον λέγων σιδηροῦν ἢ ξύλινον ἢ χαλκοῦν—ἔχοντα κελύδιον ἐξημμένον, οὐ ἐχόμενοι ἔβαλλον οἱ ἀγωνιζόμενοι— ὅθεν κατωμάδιον αὐτὸν λέγεσθαι.

Post rίπτασκε (πρὸ τοῦ ὄθεν) nonnulla excidisse apparet differentiam disci declarantia eo sensu ut manibus retortus ac projectus fuisse dicatur. Bernh.

Τί ἐξέπεσε δεικνύει ἡμῖν τὸ ἄλλως συγκεχυμένον σχόλιον τοῦ κώδικος T., ἐν ᾧ φέρονται: τὸν δὲ δίσκον λίθινον ἀπὸ τοῦ ὤμου τῆς ρίψεως· διὸ καὶ κατωμαδὸν κ. ἐ. Πιθανῶς λοιπὸν συμπληρωτέον ὧδε: οἱ ἀγωνιζόμενοι— [τὸν δὲ δίσκον λίθινον ἀπὸ τοῦ ὤμου τῆς ρίψεως γινομένης], ὅθεν κατωμάδιον αὐτὸν λέγεσθαι.

Σελ. 368, 16: ὁ δὲ λέγει Οὔν ικανὸν ἐν πάσιν ἐμπρέπει.

Haec non integra. Dindorf.

ὁ δ' ἀσφαλῆως ἀγορεύει

—, μετὰ δὲ πρέπει ἀγρομένοισιν.

Εἰκάζω: ὁ δὲ λέγων ικανὸν (πρὸ ὀλίγου εἶπε καλῶς, μεγάλως, ισχυρῶς, ὅθεν ἴσως καὶ ικανῶς γραπτέον) ἐν πάσιν ἐμπρέπει». Τοῦ οὔν οὔδεις νοῦς ἐνταῦθα.

Σελ. 368, 28: εἰ θεὸς θελήσαι καλὸν ποιῆσαι τοιοῦτον οἶος εἶ σύ.

Οὐδὲν σημαίνουσι ταῦτα ὡς ἐξήγησις τοῦ :

ὡς καὶ σοὶ εἶδος μὲν ἰριπρεπείς, οὐδέ κεν ἄλλως
οὐδὲ θεὸς τεύξειε, κ. ἐ.

Ἐξέπεσε ῥήμα, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται τό : τοιοῦτον—σύ. Γρά-
φε : εἰ θεὸς θελήσει καλὸν ποιῆσαι, [ποιήσσειε ἄν] τοιοῦ-
τον, οἶος εἶ σύ». Ὀρθῶς λέγεται κατωτέρω : οὐδ' ἂν θεὸς
ἐπιβαλλόμενος κατασκευάσαι καλόν, καλλίονα κατασκευά-
σειε» καὶ ἐν σελ. 369, 1 : εἰ θεὸς θελήσειε καλὸν ποιῆσαι,
οὐκ ἂν ἄλλως κατασκευάσειεν, ἀλλὰ σοὶ ὅμοιον.

Σελ. 362, 25 : καὶ ὁ μὲν Ἀχιλλεὺς ἔλεγε δι' ἀνδρείααν
ἀλῶναι τὸ Ἴλιον, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς διὰ μηχανῆς καὶ
φρονήσεως.

Γράφε δι' ἀνδρείααν.

Σελ. 356, 15 : ἔπειτα καὶ Ἰλίου ἄλωσιν (ἄδει ὁ Δη-
μόδοκος) καὶ περὶ τὸν Δούρειον ἵππον.

Γράφε : καὶ [τὰ] περὶ τὸν—ἵππον. Πρβλ. ἐκτὸς πολ-
λῶν ἄλλων καὶ ἐν σελ. 359, 26.

Σελ. 356, 7 : ἔπειτα δὲ ἀγῶνα συντελεῖ αὐτοῖς (τοῖς
Φαίαξι) ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἐν ᾧ προτρεψαμένου τοῦ
Ὀδυσσεὺς Λαοδάμαντος τοῦ Ἀλκινόου παιδός.

Γράφε τὸν Ὀδυσσεῖα ὁ ἀντιγραφεὺς ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς
μετοχῆς προτρεψαμένου, ἀφωμοίωσε πρὸς αὐτὴν τὸ ἐπό-
μενον τὸν Ὀδυσσεῖα. Περὶ τοῦ εἶδους τούτου τῆς παλαιο-
γραφικῆς παραφθορᾶς ἐλπίζω νὰ διαλάβω ἐκτενῶς ἐν προ-
σεχεῖ διατριβῇ.

Σελ. 346, 3 : διὰ τοῦτο εἰς ἐπιθυμίαν αὐτοὺς ἄγει.

Γράφε διὰ τούτοΥ.

Σελ. 277, 12 : ἡ δὲ ἄκωνθα Ὑπεξηραμμένη ὑπὸ τοῦ
θέρους ἐλαφροτάτη γίνεται.

Αἱ ἄκωνθα εἶναι, πιστεύω, ἐλαφρόταται ὅταν ἀποξη-
ρανθῶσιν.

Σελ. 54, 1 : φαίνεται ἡ ἀποδημία — ἀναγκαία καὶ

κρείττων — τῆς ἐν Ἰθάκῃ ἐκδιηγῆτου μετὰ τῶν μνηστήρων διατριβῆς.

Ἐκδιηγῆτου εἶναι ἄτοπον· ἴσως ὁ σχολιαστής ἐσχημάτισεν, ὡς καὶ ἄλλα, ἐπίθετόν τι ἐκδιαιτήτου.

Πολλὰ χωρία τῶν εἰς τὴν Ἰλιάδα σχολίων θὰ πραγματευθῶ ἴσως ἄλλοτε· ἀρκοῦμαι ἐνταῦθα μνημονεύων δύο.

Σελ. 23, 15: δέμας ὁ ποιητῆς καλεῖ τὸ ἔμφυχον εἴωθε λέγειν—οἶον «οὐ δέμας οὐδὲ φηὴν»—καὶ «ἐπεὶ — οὐδὲ εἶοικε θνητᾶς ἀθανάτησι δέμας», καὶ σῶμα δὲ καλεῖ τὸ ἄψυχον κ. ἐ.

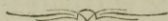
Ἐξάλειψον τὸν τελευταῖον καὶ.

Σελ. 70, 11: διδάσκει δὲ ὅτι καὶ θεοῖς πρὸς σκέψιν, εὐθετον νύξ τούς τε ἄρχοντας ΟΥΣ παννουχίζειν δεῖ καὶ παντὶ τρόπῳ τὰς ὑποσχέσεις πληροῦν.

Γράφε: τούς τε ἄρχοντας Ὡς—δεῖ κ. ἐ.

Ἐν Λιψίχ.

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΑΡΑΔΙΟΡΘΩΜΑΤΟΣ.

Ἐν σελ. 295 τοῦ ὑπὸ Μ. Δέφνερ ἐκδιδομένου «Archiv für Mittel- und neugriechische Philologie» ἀναγινώσκωμεν τὰδε:

«Ὅτι ἀναφορικὰ τοπικὰ ἐπιρρήματα ἔν τε τῇ ἑλληνικῇ καὶ ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ ἀναφέρονται καὶ εἰς πρόσωπα εἶναι γνωστόν. Ἴδὲ Ἐρρίκου Στεφάνου Θεσαυρὸν «τῆς ἑλλ. γλώσσης ἐν λέξει ὄπου καὶ R. Klotz λεξικὸν

«τῆς λατινικῆς γλώσσης ἐν λέξει *quo** (ἀλλ' ἐν Πλαύτου «*Aulul. III, 5, 15: quo illae nubent, πρέπει ναποκατασταθῆ ὁ παλαιὸς τῆς δοτικῆς τύπος *quo*»).*

Πᾶς τις ἀναγινώσκων τάνωτέρω πείθεται ὅτι ὁ γράψας αὐτὰ ἀπέδωκεν εἰς τὸ *quo* τοῦ Πλαυτείου χωρίου προσωπικὴν σημασίαν, ὡς εἰ ἔκειτο ἀντὶ τοῦ *ad quem virum*. Ἐπειδὴ δὲ *nubere ad aliquem* οὐδεὶς τῶν Ῥωμαίων εἶπεν, εὐλογον ἦτο νὰ ὑποπτεύσῃ ὁ ἐλλόγιμος ἀνὴρ ὅτι τὸ *quo* τοῦτο προῆλθεν ἐκ παρφοθορᾶς τοῦ ἀρχαιοτρόπου *quo*ι. Τοῦτο μόνον μένει ἀνεξήγητον πῶς ὁ διορθωτὴς δὲν μετέβαλε καὶ τὸ μικρὸν κατωτέρω κείμενον *quo lubeat* (ἐξυπ. *nubere*) εἰς *quo*ι *lubeat*, διότι καὶ ἐνταῦθα ὁ αὐτὸς λόγος. Τὸ ὅλον δὴλα δὴ χωρίον ἔχει ὧδε·

Namque hoc qui dicat : Quo illae nubent divites
dotatae, si istud ius pauperibus ponitur ?
Quo lubeat nubant, dum ne dos fiat comes.

Πλὴν ἀλλ' ὅμως οὔτε τὸ πρότερον, οὔτε τὸ ὕστερον *quo* εἶναι ἀνάγκη νὰ διορθωθῇ. Διότι τὸ *quo* ἐν ἀμφοτέραις φράσεσιν ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς πρόσωπον, ἀλλ' εἰς πρᾶγμα. Εἶναι δὴλα δὴ ἰσοδύναμον τῷ *in quam domum ἢ familiam*. *Nubere δὲ in aliquam domum ἢ familiam* εἶναι τοῖς Ῥωμαίοις μυριόλεκτον. Ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων παρατιθέμεθα τάδε· «*Quum ex amplissimo genere in familiam clarissimam nupsisses*» (Cic. pro Caelio § 34), «*quod privatorum consiliorum ubique semper fuit, ut in quam cuique feminae convenisset domum nuberet*» (Liv. IV, 4, 10). Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συντάσσονται καὶ τὰ συγγενῆ ῥήματα, οἷον «*nequeo mirari satis Eum sororem despondisse suam in tam fortem familiam*» (Plaut. Trin. 1133 Fl.). Ὅπως δὲ τὸ *quo* ἐνταῦθα κεῖται ἀντὶ τοῦ

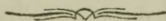
* Παράδοξος φαίνεται μοι ἡ παράταξις αὕτη τοῦ στασεως δηλωτικῶ ὅπου καὶ τοῦ κινήσεως σημαντικοῦ *quo*. Μὴ ἄρα δὲν ἔχει καὶ τὸ *ubi* ἐνίοτε προσωπικὴν σημασίαν;

in quam domum ἢ familiam, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εὔρηται καὶ παρὰ Λιβίω I, 34, 4, ἔνθα περὶ τῆς Τανακύλλης λέγεται ὅτι ἦτο τοιαύτη, quae haud facile eis, in quibus nata erat, humiliora sineret ea, quo innupsisset; h. e. eam domum vel familiam, in quam innupsisset.

Ἐκ τῶν εἰρημένων κατάδηλον γίνεται ὅτι τὸ προκείμενον χωρίον, ὡς ἔν τε τοῖς ἀντιγράφοις καὶ ταῖς ἐκδόσεσιν εὔρηται γεγραμμένον, ἔχει ὀρθότατα, οὐδ' ὑπάρχει ἀνάγκη διορθώσεως.

Ἐν Βερολίῳ, τῆ 6/18 Μαΐου 1881.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΑΣΗΣ.

ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΑΤΤΙΚΟΥ ΔΗΜΟΥ.

Τὴν Ἀράκαιαν ἢ Ἀρακαίαν, κατὰ τινὰς δὲ καὶ Ἀρακαίαν, δῆμον τῆς Ἰπποθοωντίδος φυλῆς, τοποθετεῖ ὁ Hantiot, καθ' ἀπλῆν εἰκασίαν μεταξὺ Καπανδριτίου καὶ Κελάμου, δηλῶν τὴν ἀμφιβολίαν δι' ἐρωτηματικοῦ ἐπὶ τοῦ προσηρητημένου τῷ συγγράμματι αὐτοῦ χάρτου.

Καὶ τῷ ὄντι, τὰ ἐπιχειρήματα δι' ὧν στηρίζει τὴν εἰκασίαν εἰσὶ τοιαῦτα, ὥστε καὶ διπλοῦν ἐρωτηματικὸν ἤρμοζεν ἐκεῖ, ἢ μᾶλλον παντελῆς παράλειψις τῆς Ἀνακαίας, δι' ἔλλειψιν οἷας δῆποτε περὶ τῆς θέσεως αὐτῆς εἰδήσεως καθ' ὃν χρόνον ἔγραφεν ὁ γάλλος τοπογράφος(α). Διότι

(α) Οὕτως ὁ Ross (Dem. Att. σ. 64 [20]) ἐσημείωσε Lage unbekannt. Ἐτι δὲ καὶ ὁ Leake ἐσιώπησε. Ὁ δὲ Dumont (Essai sur l'Épigraphie Attique t. I. p. 287) λέγει· «Un Dème de la Mésogée s'appelait Ἀνακαία», ἐννοῶν βεβαίως Μεσογαίαν τὴν χώραν τῆς Ἀττικῆς τὴν καὶ σήμερον Μεσόγεια καλουμένην καὶ οὐχὶ τοὺς ἐν Ἀθηναίῳ οὐτόμῳ Δ', σ. 112 ἐπ., Μεσογείους, ὡς ἄλλως τε καὶ ἐπεξηγεῖται κατω-

«πιθανῶς» τὸ ὄνομα τοῦ δήμου κατήγεται ἐκ τῆς λατρείας τῶν Διοσκουρών(α), ἀνεζήτησε τὴν θέσιν παρὰ τὴν Ἄφιδναν, λόγῳ τῶν ἀρχαίων ταύτης παραδόσεων περὶ τῶν θείων διδύμων, παριδὼν ὅτι διὰ παραπλήσιόν τινα λόγον ἠδύνατο οὐχ ἦττον εὐχερῶς νὰ τοποθετήσῃ αὐτὴν παρὰ τὰς Ἀθήνας ἢ τὴν Κεφαλήν, ἀμφοτέρας ἐχούσας γνωστὰ ἱερὰ τῶν Ἀνάκων ἢ Μεγάλων Θεῶν(β). Ἐπιδικῶν δ' ἐκ παντὸς τρόπου τὴν ἐδραίωσιν τῆς εἰκασίης αὐτοῦ παραβλέπει καὶ πάλιν τὰ δύο ταῦτα ἱερὰ, ἅτινα ἐν τούτοις γινώσκει καὶ ὀνομάζει, ἀνιχνεύει δ' ἐορτὴν τῶν Διδύμων, ἣν, μὴ ἀνευρίσκων παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν(γ), ἀνκαλύπτει ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 82 ἐπιγραφῇ τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Bæckh(δ). Ἐκ δὲ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἀναφερούσης ἱερὰν Ἑρακλέους καὶ ἐορτὰς Ἀφροδίσια, Ἀνάκια, Ἀπολλώνια, Πάνδια, εἰς ἃ ἐτησίως ἐδαπάνων οἱ Πλωθεῖς, δῆμος παραθαλάσσιος παρὰ τὸν Ὠρωπόν, κρίνει «νόμιμον» τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Ἀ-

τέρω (p. 289): Le temple de Képhalé était le sanctuaire principal; selon toute vraisemblance il se trouvait dans la plaine qu'occupe aujourd' hui Marcopoulo, dans la Mésogée; nous ne savons où était Ἀνακία que M. Hanriot place dans la même région.

(α) Ἄρα γε διατί οὐχὶ μᾶλλον ἐκ τοῦ ἀνακαῖω; Τὰ ἐκ τῆς λέξεως Ἀνακες ἢ Ἀνακοι γνωστὰ ἡμῖν παράγωγα λήγουσιν ἅπαντα κανονικῶς εἰς εἶον καὶ εἰα, Ἀνακεῖον, Ἀνάκεια ἢ κατὰ τὴν κατωτέρω μνημονευομένην ἐπιγραφὴν Ἀνάκια. Σημειώσαι δὲ ἰδίως καὶ τὸν τύπον Ἀνακαεὺς (ἄνευ τοῦ ἰῶτα) ὑπὸ ἐπιγραφῶν παρεχόμενον. «Πατροκλῆς Ἀριστοκρίτου Ἀνακαεὺς.» Τὸ βοιωτικὸν Ἀνάκαιον ἢ Ἀναγκαῖον, τουτέστι δεσποτικόν, οὐδεμίαν φαίνεται μοι ἔχον σχέσιν πρὸς τὴν Ἀνάκαιαν.

(β) Τῷ ἡμετέρῳ λόγῳ ἐπιμαρτυρεῖ ἡ διὰ παραπλήσιων ἐπιχειρημάτων καὶ τῇ βοθείᾳ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς σφηνώσις τῆς Ἀνακίας ὑπὸ τοῦ F. Lenormant μεταξὺ Κάτω Βραῶνος καὶ Πικεραμίου, «πρὸς τὴν Πέτρεζαν». Monographie de la Voie Sacrée p. 406, 407.

(γ) Ἄλλ' ὁ Πολυδεύκης λέγει (Α. 37.) «Διοσκουρών Ἀθήνησιν Ἀνάκεια».

(δ) C. Inscr. Att. Vol. II. P. I. σελ. 340 ἀρ. 570.

νάκαια ἔκειτο οὐ πολὺ μακρὰν τῆς Πλωθείας, πρὸς τὰ μεσόγαια, — διότι ὁ Στράβων δὲν συναριθμεῖ αὐτὴν τοῖς παραλίοις δήμοις, — οὐ μόνον διότι ἡ ἐπιγραφὴ μνημονεύει ἱεροῦ Ἡρακλείου (ὅπερ ὁ τοπογράφος αὐτογενωμένως ὀρίζει ὡς τὸ ἐν Μαραθῶνι(α)) καὶ ἑορτῆς Πανδίων, «ἥτις ἔσως δὲν εἶναι ἄλλη τις ἢ ἡ τοῦ Ἐκαλησίου Διός, . . . ἧς μετεῖχον πάντες οἱ περὶ τὸν Μαραθῶνα δήμοι, Ἐκάλη, Πλώθεια καὶ Ἄφιδνα». Ἀλλὰ τοιουτοτρόπως στοχαζόμενός τις δύναται κάλλιστα, καὶ μετ' ἐπικουρίας ἰσοδυνάμων τούλάχιστον ἐπιχειρημάτων, νὰ μεταθέσῃ τὸν δῆμον τοῦτον εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς Ἀττικῆς. Ἀρκεῖ δὲ εἰς ἀπόκρουσιν τούτων πάντων μόνη ἡ παρατήρησις ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφέρονται οὐ μόνον ἑορταὶ καὶ ἱερά τοῦ κοινοῦ τῶν Πλωθίων, ἱερά κοινά, ἀλλὰ καὶ «ἄλλα ἱερά», οὐδαμοῦ δὲ διακρίνεται ἂν τὰ Ἀνάκεια ἢ τὰ Πάνδια ἦσαν ἐκ τούτων ἢ ἐκείνων.

Τὴν Ἀνάκειαν τολμῶ νὰ στήσω πολλῶ πλησιέστερον ταῖς Ἀθήναις, στηριζόμενος ἐπὶ ἄλλης ἐπιγραφῆς πρὸ ἑνδεκα ἑτῶν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Π. Εὐστρατιάδου ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι (6) δημοσιευθείσης, ἐπεξεργασθείσης δὲ κατόπιν ὑπὸ τοῦ Th. Mommsen καὶ ἐσχάτως καταχωρισθείσης μετὰ παρατηρήσεών τινων καὶ προσθηκῶν ἐν τῷ Corpus Inscriptionum atticarum ὑπὸ τοῦ G. Dittenberger(γ). Καὶ φαίνεται μὲν ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη χρόνων ἱκανῶς μεταγενεστέρων τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, εἴτε δεχθῆ τις τὴν γνώμην τοῦ πρώτου ἐκδότου αὐτῆς, ὀρίζοντος τοὺς μετὰ τὸν Διοκλητιανὸν χρόνους, εἴτε μετὰ τοῦ Mommsen προτιμήσῃ τὸ τέλος τοῦ πρώτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, εἴτε καὶ μετὰ

(α) Ἀνεξελέγκτως μεταγράφει τοῦτο μετὰ τὸν F. Lenormant καὶ ὁ Dumont (ἔνθα ἀνωτέρω). Ἡ δ' ἐπιγραφὴ ἀπλῶς λέγει «ἐς τὸ Ἡρακλεῖον».

(6) Περίοδος Β'. τεῦχος 1Δ'. 10 Ἀπριλίου 1870. ἀρ. 415.

(γ) Vol. III, 1 ἀρ. 61 σελ. 34 ἐπ.

τοῦ Dittenberger ὀρίση τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ. Περιέχει δὲ ἀναγραφὴν ὀνομάτων ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἐλευθέρων, ἐν ὀνομαστικῇ πτώσει, ἔπειτα τὴν ὀνομασίαν τοῦ ἀκινήτου αὐτῶν κτήματος ἐν γενικῇ, κατόπιν τὴν τοποθεσίαν τοῦ κτήματος καὶ ἐπὶ τούτοις ἄθροισμα χρηματικόν. Ἀλλά, καὶ τοι ὑπὸ πᾶσαν ἄλλην ἔποψιν ἐξητάσθη καὶ περιεγράφη ἐπιμελέστατα ὑπὸ τε τοῦ κ. Εὐστρατιάδου καὶ κατόπιν ὑπὸ τοῦ Mommsen, ὑπὸ τὴν τοπογραφικὴν ἀπλῶς μόνον ἐσημειώθη ὡς πολύτιμος, ἀνευ περαιτέρω τινὸς ἐρεύνης, καθ' ὅσον ἐγὼ γινώσκω.

Λοιπὸν, ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιγραφῇ, ἣς ἡ μελέτη πέποιθα ὅτι θέλει συμβάλλει καὶ εἰς ἄλλων ἀγνοουμένων ἢ ἀμφιβαλλομένων θέσεων τὸν ὀρισμὸν, ἐν στίχοις 30—31 τῆς III σελίδος ἢ στήλης τῆς Α' πλακῶς, ἀναγινώσκω·

Φλῶρος Καλάμιδος χωρ(ίου) Κυναρίων Ἀνάκασι.(α)

Τοπικὸν ἢ δημοτικὸν ἐπίβλημα, δηλωτικὸν τῆς Ἀνακαίας ἀναμφιβόλως, ἀποδιδὸν δέ, κατ' ἐμὴν κρίσιν, τὴν εἴτε καὶ ἀνέκαθεν ὑπάρχουσαν εἴτε τῷ χρόνῳ ἐπικρατήσασαν προφορὰν, ἀλλὰ καὶ πρῶτον νῦν ἐρχόμενον εἰς φῶς. Διότι μέχρι τοῦδε ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν ἐγινώσκομεν μόνον τὸ Ἀρακαλασι(β).

Ἀνάκασα δὲ σήμερον καλεῖται (γ) ἐκτεταμένη καὶ κα-

(α) Ὁ Dittenberger τονίζει Ἀ να κ ᾱ σ ι.

(β) Σουΐδας Ἀνακαίασιν. Δῆμος φυλῆς Ἰπποθωντίδος ἢ Ἀνακαία. Ἀρποκρατίων. Τὸ ἐν τῷ λεξικῷ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου τοπικὸν Ἀ να κ α ί α ς, μετὰ τὰ Ἀ να κ α ί α θ ε ν, Ἀ να κ α ί α δ ε, προφανῶς ἐστὶν ἀτελής ἀντιγραφὴ τοῦ Ἀνακαλασι, παραλειφθέντος τοῦ τελικοῦ ἰῶτα, καθὼς καὶ τὰ ἐπόμενα Ἀ να κ ω ν ὀ θ ε ν, Ἀ να κ ῶ ν α δ ε, Ἀ να κ ω ν ᾱ ς, τὰ κατὰ τὸν λεξικογράφον εὐὸκ ἀσφαλῶς λεγόμενα, φαίνονται ἡμῖν πλημμελεῖς ἀναγνώσεις τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις χειρογράφοις Ἀ να κ α ί α θ ε ν, Ἀ να κ α ί α δ ε, Ἀ να κ α ί α σ ι.

(γ) Τὰ Ἀνάκασα. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ κεῖται τὸ σήμερον γνωστὸν κτῆμα Βακαλοπούλου. Τὸ δὲ ὄνομα αὐτῆς συχνότατα ἀναφέρεται ἐν τοῖς συμβολαίοις τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκεῖ ἐτοποθέτησε πολὺ πρὸ ἐμοῦ τὴν Ἀνάκασαν καὶ ὁ Δ. Σουρμελῆς (ἐκδ. β' σελ. 163) ἐπὶ μόνῃς τῆς ὁ-

τάφυτος θέσις ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τῷ Κηφισῷ, πρὸς βορρᾶν μὲν τῶν Πατησίων, ἀνατολικώτερον δὲ τῆς θέσεως Βασιλικοῦ, ἐν ἧ ὁ ὑδρόμυλος ὁ λεγόμενος τοῦ Μελετοπούλου, ἔνθεν τοῦ Πύργου, τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας καὶ δεξιᾶ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὸν Πύργον τοῦτον καὶ τὰς Ἀχαρνὰς ὁδοῦ. Καὶ εἰς ταύτην τὴν θέσιν εἰσάγω τὴν ἀρχαίαν Ἀνάκαιαν, κρίνων τὸ νέον ὄνομα παραφθορὰν τοῦ παλαιοῦ ἐπιρρήματος.

Ἄν δ' ἐγκριθῆ ὡς ἐπιτυχῆς ὁ ὀρισμὸς τῆς θέσεως ταύτης, δικαιολογεῖται ἴσως καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀνακαίω παραγωγὴ τοῦ δημοτικοῦ ὀνόματος· διότι ἔχομεν τὴν Ἀνάκαιαν, ὡς προσήκει, πλησίον τῶν Εὐπυριδῶν, τῶν Αἰθαλιδῶν, τῶν Δαιδαλιδῶν, τῶν Ἡφαιστιδῶν, κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τῆς πεδιάδος τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ νότου καὶ δυσμῶν πρὸς βορρᾶν παρατεταγμένων, παρ' αὐτὴν τὴν ἔκτασιν τὴν ὀνομαζομένην σήμερον Χαλκωματάδες, οὐ μακρὰν τοῦ Κολωνοῦ καὶ τοῦ Ἀθμόνου καὶ τῶν παρεχουσῶν τὴν καύσιμον ὕλην Ἀχαρνῶν(α).

Σ. Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ.

μοιότητα τῶν ὀνομάτων στηριχθεὶς, ὡς, ὑπὸ τύπωσιν ὄντος τοῦ ἄρθρου τούτου, ἀνεκοίνωσέ μοι ὁ κ. Σ. Α. Κουμανούδης. Τῷ δ' αὐτῷ ὀφείλω καὶ τὴν σημείωσιν ὅτι «ἐκ τῶν πέντε καὶ μόνων ἐπιτυμβίων στηλῶν τῶν ἰδρυθεισῶν ἐπὶ νεκρῶν Ἀνακαίων (ὡς ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ τῶν Ἐπιτυμβίων ἀττικῶν Ἐπιγραφῶν περιλαμβάνονται) αἱ μὲν τρεῖς εὐρέθησαν ἐν Ἀθήναις, μία δ' ἐν Πειραιεὶ καὶ μία ἐν Σαλαμῖνι· ὥστε ἕκ γε τούτων τῶν μνημείων οὐδὲν δύναται νὰ εἰκασθῆ.» Ὡσαύτως ἐν Ἀθήναις παρὰ τὴν ὁδὸν Σταδίου (οἰκία Δημνάνδου, νῦν ἐξάρτημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς) εὐρέθη ἡ ὑπὸ τοῦ Ross δημοσιευθεῖσα (ἐνθα ἀνωτέρω) περίεργος ἐπιγραφή «Ὁρος οἰκίας καὶ χωρίου Τιμοστράτης Ἀνακαίαθεν τῆς Βόωνος Ἀδελφῆς Ἀνακαίως, μητρὸς δὲ (τοῦ δεῖνος) Κηφισίεως». Οἱ δὲ ἀκριβῶς τὴν ὅλην ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀνάκασα ἔκτασιν γινώσκοντες μόνοι γινώσκουσιν εἰ ἐφάνησάν ποτε ἐκεῖ λείψανα ἀρχαίων οἰκοδομημάτων.

(α) Leake, top. of Athens etc. vol. II. p. 41 ἐπ. ἐκδ. 1841.— Hinriot, αὐτόθι p. 45. — Kiepert, Neuer Atlas von Hellas. — F. Lenormant, αὐτόθι, p. 327, 437.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ΔΙΗΜΝΙΑΝ.

Αἱ ἐν Τανάγρα ἀνασκαφαὶ τάφων, ἃς ἐξετέλει ὁ ἔφορος κ. Σταματάκης, καθ' ἃ ἀνηγγείλαμεν ἄλλοτε*), διεκόπησαν κατὰ ἰούνιον μῆνα, διότι ἐδέησε νὰ μεταβῆ ὁ αὐτὸς ἔφορος εἰς Σπάρτην, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὸ ἐκεῖ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον καὶ στεγάσῃ τὸ σπουδαῖον ψηφροθέτημα, ὃ πρὸ ἐτῶν περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τῆς Κυβερνήσεως. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐργασιῶν τούτων, ἂν μὴ τι κώλυμα παρουσιασθῆ, θέλει ἐπανέλθει οὗτος εἰς Τάναγραν πρὸς ἐξάκολούθησιν τῶν ἐκεῖ ἐργασιῶν.

Ἡ ἐκκάθαρσις καὶ ἀνασκαφὴ τοῦ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ θεάτρου ἀπεπερατώθη ἐντὸς τοῦ λήξαντος Ἰουνίου ὑπὸ τοῦ ἐφόρου κ. Καββαδία, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἐπομένων ἐκθέσεων αὐτοῦ πρὸς τὸ Προεδρεῖον τῆς ἑταιρίας. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος διετάχθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας νὰ μεταβῆ εἰς Δῆλον, ἵνα ἐπιτηρῇ τὰς ὑπὸ Γάλλων ἀρχαιολόγων ἐπαναλαμβανομένας ἐκεῖ ἀνασκαφάς, ἀπεστάλη ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερόν ὁ ἔφορος κ. Δ. Φίλιος, ὅπως συμπληρώσῃ τὰς τῆς σκηνηῆς ἀνασκαφάς καὶ οἰκοδομήσῃ οἰκίσκον πρὸς διαφύλαξιν τῶν ἀνευρεθέντων ἀρχαίων καὶ κατοίκησιν δύο φυλάκων.

Ἀπασχολουμένων οὕτω καὶ τῶν τριῶν ἐφόρων ἀνεβλήθη κατ' ἀνάγκην ἡ ἑναρξίς τῶν ἐν Ἐλευσίνι ἀνασκαφῶν, ἃς πιστεύομεν ὅτι ταχέως θέλει ἐπιχειρήσῃ ἡ ἑταιρία. Πλὴν τούτων ἐνήργησεν ἡ ἑταιρία καὶ τινα ἔρευον περὶ τὸν μεσαιωνικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου παρὰ τὴν Μητρόπολιν Ἀθηνῶν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς οὐδὲν λόγου ἄξιον προῆλθεν. Ὁ πλησίον ὅμως οἰκοδομῶν ἔμπορος κ. Πικρὸς ἐδωρήσατο τῇ ἑταιρίᾳ τὰ ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς ἐγειρομένης οἰκίας του ἀνευρεθέντα ἀγάλματα ἢ μᾶλλον κορμοὺς ἀγαλ-

(*) Ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ ὁ τόμ. σ. 458 τοῦ περιοδικοῦ τούτου.

μάτων και τινας ἐπιγραφάς, περι ὧν ὁ κ. Κουμανούδης γράφει τὰ δέοντα.

Ἀπεφασίσθησαν ἔτι νὰ ἐνεργηθῶσι και ἄλλαι τινές ἐργασίαι ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ νῦν ἐπικρατοῦντος ὑπερβολικοῦ καύσωνος, ἀνεβλήθη ἡ ἐκτέλεσις αὐτῶν εἰς τὸ προσεχές φθινόπωρον.

ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΤΩ
ΙΕΡΩ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ*).

Ἐκθεσις Γ'.

Πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

Ἐν τῇ προηγουμένη μου ἐκθέσει ἔγραψον ὑμῖν ὅτι τὸ θέατρον ἔχει διάζωμα διαιροῦν τὸ κοῖλον εἰς ἀνώτερον και κατώτερον τμήμα. Τὸ διάζωμα τοῦτο ἠρξάμην ἀνασκάπτων ἔκτοτε και προέβην μέχρι τοῦδε πέραν τοῦ ἡμίσεος. Βαίνει δὲ οὕτω βραδέως ἢ ἐν αὐτῷ ἐργασίαι διότι συγχρόνως ἐκχώνεται και ἐκκαθαρίζεται μέχρι τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους τῆς ὀρχήστρας και τὸ κατώτερον τοῦ κοίλου τμήμα, ὥστε περατουμένης τῆς τοῦ διαζώματος ἐκχώσεως περατοῦται συγχρόνως και ἡ τοῦ ὅλου κοίλου. Ἄλλως λίαν ἐπίπονος εἶνε ἢ ἐν τῷ διαζώματι τούτῳ ἐργασίαι ἕνεκα τοῦ κολοσσιαίου μεγέθους και τῆς ὀλοσχεροῦς ἐπιχώσεως αὐτοῦ. Μῆκος ἔχει (κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ περιφέρειαν) 150 περίπου μέτρων(!), πλάτος 4 και ὕψος (ἀπὸ τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ μέχρι τῆς τελευταίας σειρᾶς ἐδωλίων τοῦ ἀνωτέρω τμήματος) 2 μέτρων και 30 ἑκατοστῶν. Ἦτο δὲ ὀλοσχερῶς κατακεχωσμένον ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἐτέρου ἄκρου· εἰς τινὰ μάλιστα μέρη ἐσχηματίζοντο μικρά

(*) Ὅρα τελευταῖον τεῦχος τοῦ θ' ἔτους τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀπὸ σελ. 458 κ. ἔ.

τινα ὑψώματα καὶ τὸ χῶμα εἶχε πάχος δύο ἡμισυ περι-
που μέτρων.

Εἶνε δὲ τὸ διάζωμα τοῦτο μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐπιβάλλ-
λον καὶ ἀποτελεῖ τὸν λαμπρότατον κόσμον τοῦ θεάτρου,
ὅπερ δικαίως προσεῖλκυσε τὸν θαυμασμὸν καὶ συνεκίνησε
διὰ τοῦ κάλλους του αὐτὸν τὸν ἐλάχιστα ἐνδιαφερόμενον
περὶ τῆς τῶν πλαστικῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων καλλ-
λονῆς Πausανίαν. Τὸ ἔδαφος εἶνε ἐστρωμένον διὰ πλακῶν
καθ' ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν· ὑπὸ τὸ ἀνώτερον δὲ τμή-
μα τοῦ κοίλου ὑπάρχει ὡραία κρηπίς ἐπιστεφομένη διὰ
γείσου, ἐν ᾧ ἀπέναντι, τουτέστιν ὑπὲρ τὴν ἀνωτάτην σει-
ρὰν τῶν ἐδωλίων τοῦ κατωτέρου τμήματος, κεῖνται θρόνοι
ἀποτελοῦντες σειρὰν βαίνουσαν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἐτέ-
ρου ἄκρου. Ἀτυχῶς τῶν θρόνων τούτων οἱ μὲν ἔχουσιν ἐκ-
τοπισθῆ, οἱ δὲ ἔχουσι καταπέσει ἐπὶ τοῦ κατωτέρω τμή-
ματος τοῦ κοίλου καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ὀρχήστρας· ἐλπίζω
ὅμως ὅτι θέλω δυνηθῆ νὰ θέσω ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει ἂν οὐχὶ
ἅπαντας τοὺς ἐλάχιστον τοὺς πλείονας αὐτῶν. Ὡσαύτως κα-
τέπεσαν καὶ οἱ τὴν κρηπίδα ἀποτελοῦντες λίθοι, οἵτινες
πάντως πρέπει νὰ ἀνορθωθῶσιν. Ὁ τρόπος δὲ καθ' ὃν κατέ-
πεσαν οἱ λίθοι οὗτοι καὶ ἐξετοπίσθησαν οἱ θρόνοι διδά-
σκει με ὅτι σὺν τοῖς ἄλλοις αἰτίοις τοῖς ἐπενεγκοῦσι τὴν
ἐπίχωσιν τοῦ θεάτρου, ἅτινα ἐξέθηκα ἐν τῇ πρώτῃ μου
ἐκθέσει, ἐγένετο καὶ δεινὸς σεισμὸς, ἐξ οὗ ἔπαθε μάλι-
στα τὸ διάζωμα.

Χθὲς δὲ πρὸς τὸ ἐσπέρας ἐν ᾧ ἐξηρεύων διὰ τάφρου τὸ
βάθος τῆς ὀρχήστρας (ὅπερ εἶνε κατὰ μὲν τὴν περιφέρειαν
1,50, κατὰ δὲ τὸ κέντρον 1,00 μ.) εὗρον εἰς βάθος ἡμισυ
περίπου μέτρου ἄγαλμα Ἀσκληπιοῦ, ὅπερ θὰ ἴστατο πρὸ
τῆς σκηνῆς ἐν τῇ ἀνατολικῇ αὐτῆς πτέρυγι, ὡς συμπε-
ραίνω ἐκ τῆς θέσεως ἐν ἣ εὐρέθη καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς
πτώσεως αὐτοῦ. Εἶνε δὲ τὸ ἄγαλμα τοῦτο πεπονημένον ἐκ
πεντελησίου λίθου, ἔχει μέγεθος σχεδὸν ὑπερφυσικὸν καὶ
στερεῖται τῆς κεφαλῆς, τοῦ δεξιοῦ βραχίονος καὶ τοῦ

ἀπὸ τῶν γονάτων μέρους τῶν ποδῶν. Εἰκονίζεται δὲ ὁ θεὸς ἱστάμενος καὶ ἔχει τὴν γνωστὴν ἡμῖν μορφήν. Τὸ ἱμάτιον περιτυλίσσει στενωῶς τὸ σῶμα καταλείπων γυμνὸν τὸν δεξιὸν βραχίονα καὶ περιβάλλον τὸν ἐπὶ τοῦ γόμφου στηριζόμενον ἀριστερόν, ὑφ' ὃν καὶ καταπίπτει πλουσίας σχηματίζων πτυχάς. Ἡ ἐν γένει δὲ διαμόρφωσις τῶν μελῶν τοῦ σώματος καὶ ἡ ὅλη μορφή ὑποδεικνύουσιν ἔργον τῶν καλῶν τῆς ἑλληνικῆς τέχνης χρόνων· ἡ ἐργασία ὅμως ἢ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ μαρμαρίου καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν πτυχῶν καταδεικνύουσιν ὅτι τὸ ἔργον ἐποιήθη ἐν ῥωμαϊκοῖς χρόνοις κατὰ μίμησιν ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου. Ῥωμαῖος ἀνὴρ, πιθανώτατα ὁ Ἀντωνῖνος, ὁ ἐπιφανῆ οἰκοδομήματα ἀνεγείρας ἐν τῇ ἱερῷ, ἐπεκόσμησεν ἴσως καὶ τὸ θέατρον διὰ τοῦ ἀγάλματος τούτου. Πάντως δέ, ἀρμονίας ἔνεκα, ἕτερον ἀγάλμα θὰ ἴστατο κατὰ τὴν δυτικὴν τῆς σκηνῆς πτέρυγα· καὶ δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ εὑρεθῇ καὶ τοῦτο προσεχῶς, ὡς καὶ τὰ ἐλλείποντα μέλη τοῦ εὑρεθέντος. Οὐχ ἦττον ἡ εὑρεσις ἀγάλματος ἐν ἀνασκαφῇ θεάτρου εἶνέ τι ὅλως ἀπροσδόκητον καὶ πρωτοφανές. Ἐκ τούτου δὲ πέπεισμαι ὅτι εἶνε αἴσιος οἰωνὸς διὰ τὰς μελούσας ἐργασίας.

Ἀπὸ τῆς αὔριον ἀρχομαι συγχρόνως καὶ τῆς ἀνασκαφῆς τῆς ὀρχήστρας.

Ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τῇ 10 Μαΐου 1881.

Ὁ ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων,
Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ.

Ἐκθεσις Δ'.

Πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς
Ἑταιρίας.

Περαιτωθείσης ἐντελῶς τῆς τοῦ ὅλου διαζώματος ἐκχωσεως καὶ ἐκκαθαρίσεως κατεδείχθη ὅτι τοῦτο πλὴν τῆς

μιᾶς σειρᾶς θρόνων, περὶ ἧς ἔγραφον ὑμῖν ἐν τῇ τελευταίᾳ μου ἐκθέσει, εἶχε καὶ ἑτέραν σειρὰν ἐπὶ τῆς κρηπίδος. Ἡ ὅλη δηλ. μορφή αὐτοῦ ἔχει οὕτως·

Ὁ διὰ πλακῶν ἐστρωμένος κύριος δρόμος ἔχει πλάτος 1,90 καὶ περιβάλλεται ἔνθεν μὲν διὰ σειρᾶς θρόνων ἐπι-καθημένων ἐπὶ ἰδίας βάσεως ὑπὲρ τὴν ἀνωτάτην σειρὰν ἐδωλίων τοῦ κατωτέρω τμήματος τοῦ κοίλου, ἔνθεν δὲ διὰ τῆς κρηπίδος. Αὕτη δὲ σύγκειται (α) ἐκ κρηπιδώματος ἀποτελουμένου ἐκ πλακῶν ἔχουσῶν ὕψος 0,24· β) ἐκ πλακῶν οἰοῦναι τὸ τοῖχος αὐτῆς ἀποτελουσῶν, ἔχουσῶν ὕψος 0,90 καὶ φερουσῶν κατὰ τὰ ἄκρα ἐγγεγλυμμένην ταινίαν καὶ γ) ἐκ τοῦ γείσου ἔχοντος ὕψος 0,22 καὶ συνισταμένου ἐξ ὠραίου κυματίου καὶ ἐξ ἄβακος. Οὕτως ἡ ὅλη κρηπίς ἔχει ὕψος 1,36. Ἐπὶ ταύτης δέ, ἦτοι ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ γείσου, ἔκειτο ἡ ἑτέρα σειρά θρόνων. Μεταξὺ δὲ τῶν ὀπισθίων τῶν θρόνων τούτων καὶ τῆς κατωτέρω σειρᾶς ἐδωλίων τοῦ ἀνωτέρω τμήματος τοῦ κοίλου καταλείπεται μικρὸς δρομίσκος ἐστρωμένος ὡσαύτως διὰ πλακῶν ἔχουσῶν πλ. 0,60. Σύγκειται δὲ οἱ θρόνοι ἐκ πολλῶν λίθων, οἵτινες ἦσαν τὸ πάλαι μολύβδῳ συγκεκολλημένοι, καὶ βαίνουνσιν ἕκαστος ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἑτέρου ἄκρου τῆς ἀντιστοιχούσης κερκίδος. Δὲν εἶνε ἄρα τοιοῦτοι τὸ σχῆμα, οἷοι οἱ τοῦ διονυσιακοῦ θεάτρου, ἀλλ' ὁμοιάζουσιν ἐντελῶς πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀνάκλιτρον (καναπέν). Διαφέρουσι δ' ἀλλήλων οἱ θρόνοι οὗτοι. Οἱ ἐπὶ τῆς κρηπίδος τουτέστιν ἔχουσι τοὺς πόδας συνεστραμμένους καὶ εἶνε ἐν γένει ὠραιότεροι τῶν τῆς ἑτέρας σειρᾶς. Ἐπιγραφὰς δὲ δὲν φέρουσι, διότι δὲν ἔχουσι κεχωρισμένας δι' ἕκαστον πρόσωπον θέσεις. Οἱ ἐπ' αὐτῶν καθήμενοι δὲν ἦσαν ἐπιφανεῖς ἄρχοντες καὶ ἱερεῖς, ὡς ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' οἱ ἐπίσημοι τοῦ Ἀσκληπιοῦ ξένοι.

Τοιοῦτον εἶνε ἐν γένει τὸ διάζωμα, ὅπερ σὺν τῇ ἀπλότητι συνενεῖ μεγαλοπρέπειαν καὶ ἔξοχον ἀρχιτεκτονικὸν κάλλος, ὅπερ δεικνύει ὅτι ὁ Πολύκλειτος ἐδυνήθη νὰ πα-

ραγάγη ἐν τῷ ἑλληνικῷ θεάτρῳ ὅ,τι ὁ Ἴκτινος ἐν τῇ νεωδομίᾳ. Ἀτυχῶς ὅμως ἐν ᾧ τὸ κοῖλον διατηρεῖται ἐν καλλίστῃ καταστάσει, τὸ διάζωμα ἔπαθε δεινὴν καταστροφὴν, καθ' ἃ καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ μου ἀνέφερον. Ἄπασα δηλ. ἡ κρηπίς, πλὴν τοῦ κρηπιδώματος, κατεκρημνίσθη, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ οἱ ἐπ' αὐτῆς θρόνοι, ὧν ὀλίγοι μὲν κατέπεσαν ἐπὶ τοῦ δρόμου, οἱ λοιποὶ δὲ ἐπὶ τοῦ κατωτέρου τμήματος τοῦ κοίλου· τὸ αὐτὸ ἔπαθον καὶ οἱ τῆς ἐτέρας σειρᾶς θρόνοι. Οὕτω δὲ τὸ διάζωμα μετεβλήθη εἰς ἄμορφον σωρὸν ἐρειπίων, ὅπερ καθίστα τὴν ἐν αὐτῷ ἐργασίαν δυσχερεστάτην, καθότι οὐ μόνον ἡ τῶν χωμάτων ἐξαγωγή ἦτο ἐπίπονος, ἀλλὰ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν καταπεσόντων λίθων ἔπρεπε νὰ μετακινῶνται, ἵνα ἐξάγωνται αἱ ὑπ' αὐτοὺς ρίζαι τῶν ἀγρίων δένδρων. Καὶ ταῦτα μὲν ἅπαντα ἐγένοντο, συγχρόνως δὲ ἀνηγέρθη ἐνιαχοῦ καὶ ἡ κρηπίς, ἵνα καταφανῆται ἡ ἀρχικὴ αὐτῆς μορφή καὶ ἐτέθησαν καὶ πολλοὶ θρόνοι τῶν ὑπὲρ τὸ κατώτερον τμήμα τοῦ κοίλου ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει.

Πλὴν τῆς ἐργασίας δὲ τῆς ἐν τῷ διαζώματι ἐκαθαρίσθη καὶ τὸ κατώτερον τοῦ κοίλου τμήμα μέχρι τοῦ σημερινοῦ τῆς ὀρχήστρας ἐδάφους καὶ ἤρξατο καὶ ἡ ἀνασκαφὴ τῆς ὀρχήστρας, ἐξ ἧς ἐδείχθη μέχρι τοῦδε ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὑπῆρχε σειρά θρόνων, τὸ αὐτὸ περίπου σχῆμα ἔχόντων οἷον καὶ οἱ ἐπὶ τῆς κρηπίδος τοῦ διαζώματος. Τούτων δὲ ἀπεκαλύφθησαν δύο, οἵτινες, ἐκτετοπισμένοι καὶ οὗτοι ὄντες, ἐτέθησαν ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει. Περὶ τῆς ὀρχήστρας ὅμως θέλω ἐπιστεῖλαι ὑμῖν τὰ δέοντα μετὰ τὴν ὀλοσχερῆ αὐτῆς ἀποκάλυψιν. Ἐγένετο δὲ πρὸς τούτοις καὶ μικρὰ ἔρευνα ὑπὲρ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ κοίλου.

Ἐγγραφον ὑμῖν δηλ. ἐν τῇ δευτέρᾳ μου ἐκθέσει ὅτι ὑπεράνω τοῦ δυτικοῦ ἀνατολικοῦ ἄκρου τοῦ κοίλου εἶχον ἀποκαλυφθῆ τὰ θεμέλια τείχους, ὅπερ θὰ περιέβαλλεν ὅλον τὸ κοῖλον. Πρὸς πληρεστέραν δὲ βεβαιώσιν τούτου ἔσκαψα νῦν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου ἄκρου καὶ εὔρον τὴν συνέ-

χειαν τοῦ τείχους. Σειρὰ κιόνων ὅμως ἐνταῦθα δὲν ὑπῆρχε, διότι οὔτε ἔχνος κιόνων καταφαίνεται, οὔτε τεμάχιόν τι ἐν ταῖς μέχρῃ τοῦδε ἐργασίαις ἀνευρέθη. Ἡ μαρτυρία ἄρα τοῦ Βιτρούβιου ὅτι τὸ ἑλληνικὸν θέατρον εἶχεν ὑπὲρ τὸ κοῖλον δρόμον μετὰ σειρᾶς κιόνων οὐδὲν ἐπιβεβαιούται. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἐν τοῖς μέχρῃ τοῦδε ἀποκαλυφθεῖσιν ἑλληνικοῖς θεάτροις, ὧν τινα ἔχουσι καὶ τὸν ὑπὲρ τὸ κοῖλον δρόμον, οὐδὲν ἔχνος κιόνων εὐρέθη· νῦν δὲ προστίθεται πλέον καὶ τὸ τῆς Ἐπιδαύρου, ὅπερ ὡς ἐκ τῆς ἐπισημότητος καὶ τῆς καλλίστης αὐτοῦ διατηρήσεως δικαιοῦ πλέον ἡμᾶς νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ Βιτρούβιος συνέχεεν ἴσως τὸ ἑλληνικὸν μετὰ τοῦ ῥωμαϊκοῦ θεάτρον. Καὶ θὰ ὑπῆρχον μὲν πιθανῶς ἐν Ἑλλάδι θεάτρα φέροντα τὸν προκειμένον μετὰ κιόνων δρόμον, ἀλλ' οὗτος θὰ ἦτο προσθήκη ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὡς ἐν παραδείγματι βλέπομεν τοῦτο ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Συρακουσῶν, οὗτινος τὸ κοῖλον εἶνε ἀναμφισβητήτως ἑλληνικῶν χρόνων. Τὸ θέατρον ἄλλως ἦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν οἰκοδόμημα, ὅπερ ἔπρεπε νὰ ὑποστῇ μεταβολὰς τινὰς συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐποχῆς.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπερατώθη πλέον ἢ ἐν τῷ κοίλῳ ἐργασία προσθετέον καὶ τὰδε :

Τὸ ἀνώτερον τοῦ κοίλου τμήμα συνίσταται ἐξ εἴκοσι σειρῶν ἐδωλίων καὶ διαιρεῖται διὰ κλιμάκων εἰς 24 κερκίδας (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν δύο ἄκρων, αἵτινες ἔχουσι κατακρημισθῆ), ὧν ἐκάστη μετὰ μιᾶς τῶν παρακειμένων κλιμάκων ἔχει μῆκος 8, 84. Ἡ ὅλη ἄρα περιφέρεια τῆς ἀνωτάτης σειρᾶς ἐδωλίων ἔχει μέγεθος 212 περίπου μέτρων. Τὸ κατώτερον δὲ τμήμα συνίσταται ἐκ 32 σειρῶν ἐδωλίων, πλὴν τῶν τριῶν σειρῶν θρόνων, καὶ διαιρεῖται εἰς 12 κερκίδας, οὕτως ὥστε ἐκάστη κερκὶς τούτου ἀντιστοιχεῖ πρὸς δύο τοῦ ἀνωτέρου. Τὰ ἐδώλια δὲ ἐκατέρου τῶν τμημάτων δὲν ἔχουσιν ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ σχῆμα. Τὰ μὲν δηλ. τοῦ κατωτέρου τμήματος ὁμοιάζουσι τοῖς

τοῦ διονυσιακοῦ θεάτρου, τὰ δὲ τοῦ ἀνωτέρου διαφέρουσι κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ κοιλότης, ἡ χρησιμεύουσα πρὸς ἐπίθεσιν τῶν ποδῶν τῶν ἐπὶ τῶν ὑπερκειμένων ἐδωλίων καθημένων βαίνει μέχρι πέρατος τοῦ λίθου, οὕτως ὥστε ἡ ἐπιφάνεια τούτων διακρίνεται ἀπλῶς εἰς ἀνώτερον καὶ κατώτερον ἐπίπεδον.

Ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τῇ 28 Μαΐου 1881.

Ὁ ἑφορος τῶν ἀρχαιοτήτων
Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ.

Ἐκθεσις Ε'.

Ἄγαλμα τῆς Ὑγιείας.

Πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας

Αἱ ἐνταῦθα ἐργασίαι ἔμελλον νὰ ἀποκαλύψωσιν ἀπὸ τῶν πρὸ αἰῶνων καταπεσόντων χωμάτων τὸ διακρεπέστατον τῶν ἐλληνικῶν θεάτρων καὶ οὕτω νὰ γνωρίσωσιν ἡμῖν τὸν Πολύκλειτον ὡς ἀρχιτέκτονα· ἐλάχιστα ὅμως ἤλπιζέ τις ὅτι ἔμελλον προσέτι νὰ φέρωσιν εἰς φῶς ἐπιφανὲς πλαστικὸν ἔργον, μέλλον νὰ γνωρίσῃ ὑμῖν τὸν σικυώνιον καὶ ἀργεῖον καλλιτέχνην, τὸν σύγχρονον συμμαθητὴν καὶ σχεδὸν ὁμότιμον τοῦ Φειδίου, οὐχὶ πλέον ὡς ἀρχιτέκτονα ἀλλ' ὡς γλύπτην. Καὶ ὅμως τοιοῦτον πολῦτιμον εὔρημα ἐγένετο πρὸ δύο ἡμερῶν, καθ' ἃ τηλεγραφικῶς ἀνήγγειλα ἤδη ὑμῖν.

Εἶναι δὲ τοῦτο γυνναικεία μορφή φυσικοῦ μεγέθους, ἣτις ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους εἰς βάθος 70 περίπου ἑκατοστῶν, ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ὀρχήστρας καὶ τῆς σκηνῆς χώρῳ, πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τοῦ θεάτρου μέρος, τρία περίπου μέτρα βορειοδυτικῶς τοῦ μέρους, ἔνθα ἔκειτο τὸ πρὸ μνηνὸς εὐρεθὲν ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐλλείπουσι δ'

αὐτῆ ἢ κεφαλὴ ἀπὸ τοῦ μέσου περίπου τοῦ λαιμοῦ, αἱ ἄκραι χεῖρες ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ πήχεως καὶ οἱ δάκτυλοι τοῦ ἀριστεροῦ ποδός. Ἄλλως κατὰ τὰ λοιπὰ τὸ ἄγαλμα εἶναι ἀρτιμελές καὶ διατηρεῖται ἐν ὀπωσοῦν καλῆ καταστάσει, ἰδίως τὰ ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους, ἐπὶ τοῦ πέραν τῆς ὀρχήστρας βαινόντος λιθίνου κύκλου κείμενα ὀπίσθια αὐτοῦ, ἐν οἷς καὶ ἡ λειότης καὶ ἡ λευκότης τοῦ μαρμάρου σώζεται. Ἡ ἔμπροσθεν ὁμως ἐπιφάνεια ἐκτεθειμένη οὖσα εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ τῆς ὑγρασίας μέχρι τῆς βαθμιαίας τοῦ ἀγάλματος ἐπιχώσεως ἀπετρίβη πολλαχοῦ καὶ ἀπόλεσε τὸ τε χρῶμα καὶ τὴν λειότητα τοῦ μαρμάρου· ἐπιχωσθεῖσα δὲ ἔπαθε περιέργον πάθημα. Τὸ ἥνιον δηλ. τοῦ γεωργοῦ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἢ μᾶλλον ἐπὶ αἰῶνας διασχίζον τὸ ἔδαφος ἐνεχάραξεν ἐπ' αὐτῆς διαφόρους γραμμάς, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἀπέκοψε τὰ ἄκρα τῶν πτυχῶν. Τοιοῦτό τι ἔπαθε καὶ ὁ Ἀσκληπιὸς ἐν τοῖς ὀπισθίοις αὐτοῦ (διότι οὗτος ἔκειτο πρηνῆς) καὶ πλάξ ἰωνικοῦ γείσου ἐκ τῆς σκηνῆς, πλησίον τοῦ ἀγάλματος κειμένου. Ἐν τούτοις ἡ πολλαπλῆ αὕτη φθορὰ δὲν παραμορφώνει τὸ ἔργον οὐδὲ καθίστησι δυσδιάκριτον τὸ κάλλος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ. Ἐχει δὲ ὕψος ἀπὸ τῶν ποδῶν μέχρι τοῦ σωζομένου μέρους τοῦ λαιμοῦ 1, 54 καὶ εἶνε πεποιημένον ἐκ μαρμάρου πεντελησίου.

Κατέπεσε δὲ τὸ προκείμενον ἄγαλμα καθ' ὃν χρόνον οὐδεμία ἐπιχώσις εἶχε γείνει ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ, διότι ἔκειτο ἐντελῶς ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους καὶ ἤπτετο τῆς λιθίνης περιφερείας τοῦ τὴν κυρίως ὀρχήστραν ἀποτελοῦντος κύκλου(α). Οὕτω δὲ ἐπιχωσθὲν ἑνωρὶς κατέστη ἀφανὲς καὶ

(α) Τὸ ἔδαφος τῆς ὀρχήστρας τοῦ θεάτρου διαιρεῖται διὰ τοῦ κύκλου τούτου εἰς δύο τμήματα, ὧν τὸ ἐντὸς τοῦ κύκλου, εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὁποίου κεῖται ὁ βωμός, εἶνε ἡ κυρίως ὀρχήστρα, ἡ δὲ ἔκτος αὐτοῦ καταλειπομένη ζώνη εἶνε ταπεινότερα τοῦ ἐδάφους τοῦ κύκλου καὶ λιθόστρωτος, καὶ ἐχρησίμειε πρὸς κόσμον ἐν γένει τοῦ θεάτρου καὶ πρὸς διοχέτευσιν τῶν ἐκ τοῦ κολίλου καταρρεόντων ὑδά-

δὲν κατεστράφη ὑπὸ τῶν παρὰ τὸ ἀνατολικὸν παρασκή-
νιον κατασκευσάντων, κατὰ τοὺς τουρκικοὺς πιθανώτατα
χρόνους, κάμινον πρὸς παραγωγὴν ἀσβέσου. Δὲν μετηνέ-
χθη ἄρα τὸ ἀγαλμα τοῦτο ἄλλοθεν ποθεν, ἀλλ' ὁ τόπος
τῆς εὐρέσεως αὐτοῦ δεικνύει ὅτι θὰ ἐχρησίμευε πρὸς κόσμον
τοῦ θεάτρου, ἴσως τοῦ ὑποσκηνίου, ὅπερ, καθ' ἃ καὶ ὑπὸ
τῶν ἀρχαίων παραδέδοται, ἐκοσμεῖτο δι' ἀγαλμάτων καὶ
κιόνων. Καὶ ὄντως· αἱ ἐνταῦθα ἐργασίαι ἀπέδειξαν ὅτι ὁ
ἔμπροσθεν τοῦ κύκλου τῆς ὀρχήστρας τοῖχος τοῦ ὑποσκη-
νίου(6), ὅστις θὰ ἦτο λίαν ὑψηλός, ἐκοσμεῖτο δι' ἡμικιό-
νων. Ἄλλ' εἴτε ἐνταῦθα ἔκειτο τὸ ἀγαλμα, εἴτε ἀλλαχοῦ,
βέβαιον εἶνε, ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἐκόσμηε τὸ θέατρον, ὅπερ
σπουδαιότατον πρὸς τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ. Ἄλλως καὶ βά-
σεις ἀγαλμάτων εὐρέθησαν κατὰ χώραν κείμεναι, ὧν μία
τοῦλάχιστον εἶνε ἀναμφισβητήτως τοιαύτη.

Δὲν εἶνε δὲ τὸ ὑπ' ἐξέτασιν ἀγαλμα οὐδεμία τῶν γνω-
στῶν ἡμῖν μεγάλων θεῶν καὶ ἐν γένει οὐδεμία γνωστῆ
παράστασις· ἀφ' οὗ δὲ ἐκόσμηε τὸ θέατρον τοῦ Ἀσκληπιοῦ,
θὰ εἰκονίζει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν σύζυγον ἢ θυ-
γατέρα αὐτοῦ, τουτέστι τὴν Ἠπιόνην ἢ τὴν Ὑγίειαν. Καὶ
ὑπὲρ μὲν τῆς πρώτης μαρτυρεῖ ἡ ἰδιαιτέρα τιμὴ, ἧς ἀπή-
λαυεν αὕτη ἐνταῦθα, διότι ἐν τῷ ἱερῷ ὑπῆρχεν ἀγαλμα
Ἠπιόνης καὶ ἕτερον τοιοῦτον ἐν τῇ πόλει Ἐπιδαύρῳ,
ὑπὲρ δὲ τῆς δευτέρας ἢ σὺν τῷ Ἀσκληπιῷ ἀποδιδομένη
αὐτῇ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος λατρεία καὶ ἡ παρθενικὴ
μᾶλλον τοῦ ἀγάλματος μορφή. Τὸ τελευταῖον τοῦτο φαί-
νεταί μοι πιθανώτερον.

Παρίσταται δὲ ἡ θεὰ ἐν ἀπολύτῳ ἡρεμίᾳ καὶ ἴσταται

των. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ κύκλος βαίνει πέραν τῶν κεράτων τοῦ κοίλου,
πρὸς τὴν σκηνήν, ἢ σαφέστερον εἰπεῖν, πρὸς τὸν ἔμπροσθεν τῆς ὀρ-
χήστρας τοῖχον τοῦ ὑποσκηνίου. Μεταξὺ τοῦ τοίχου τούτου καὶ τῆς
περιφερείας τοῦ κύκλου, ὀλίγον τι ἐπ' αὐτῆς, ἔκειτο τὸ ἀγαλμα.

(6) Ταῦτα πάντα θέλουσι γέινει καταληπτὰ μετὰ τὴν προσεχῶς
δημοσιευθησομένην γενικὴν ἔκθεσιν περὶ τοῦ θεάτρου.

στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, ἔχουσα τὸν δεξιὸν ὀλίγον τι πρὸς τὰ δεξιὰ ἐστραμμένον. Ἄλλως ἀμφότεροι οἱ πόδες δὲν προεξέχουσιν ἀλλήλων ἀλλὰ κεῖνται σχεδὸν ἐν τῇ αὐτῇ γραμμῇ, ἐφ' ὅσον εἶνε εὐκόλον νὰ διακρίνη τις ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν δακτύλων τοῦ ἀριστεροῦ. Φέρει δὲ παχέα σανδάλια (πλ. 0, 04), δι' ὧν εἶνε προσκεκολλημένη μικρᾷ τετραγωνικῇ βάσει, μὴ προεξεχούση καθόλου τῆς τοῦ χιτῶνος περιφερείας καὶ ἐχούση μ. 0,45 πλ. 0,26 καὶ πχ. 0,06, καὶ πλούσιον ἱματισμὸν συνιστάμενον εἰς ποδήρη χειριδωτὸν χιτῶνα μετὰ διπλοῖδος καὶ ἱμάτιον.

Ὁ χιτῶν βαίνει κατὰ μῆκος τοῦ σώματος ἡρέμα καταπίπτων ἐπὶ τῶν ποδῶν, ζωννύμενος δὲ περὶ τὴν ὀσφὺν κολποῦται κατερχόμενος μέχρις ὀλίγῃ ἄνω τοῦ γόνατος, ὠραίας σχηματίζων ἐνταῦθα ἔμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν τοῦ σώματος πτυχάς· ὑπὲρ τὸν κόλπον δὲ καταπίπτει ἢ διπλοῖς ἐπικαλύπτουσα τὸ ἀνώτερον τοῦ σώματος μέρος καὶ καταλείπουσα γυμνὸν τὸ ὑπὲρ τοὺς μαστοὺς μέρος τοῦ στήθους. Τὸ ὑπὲρ τὸν κόλπον δὲ μέχρι τῶν ποδῶν καταπίπτων μέρος τοῦ χιτῶνος σχηματίζει παραλλήλους καὶ βαθείας, ἐπίπεδον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν ἐπιφάνειαν ἐχούσας, πτυχάς, ἀναμιμνησκούσας ἡμᾶς ἀρχαῖκὰ ἔργα καὶ μάλιστα τὴν ἐν Ὀλυμπίᾳ Ἴπποδάμειαν. Ἡ ἐκ τούτου ὅμως προερχομένη μονοτονία αἴρεται διὰ τοῦ μικρὸν κεκαμμένου κατὰ τὸ γόνυ δεξιοῦ ποδός καὶ τῶν ἐνταῦθα σχηματιζομένων λεπτῶν πτυχῶν. Ἰδίως χαρακτηριστικωτάτη εἶνε πτυχὴ κατερχομένη ἀπὸ τοῦ μέσου ἀκριβῶς τοῦ γόνατος ἐπὶ τοῦ μεταταρσίου, ἔνθα ἐλκομένη ὑπὸ τοῦ ἰδίου βάρους συνθλάται καὶ καταπίπτει. Τοιαύτη δὲ πτυχὴ, πρωτοφανῆς ἐφ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι ἐν τοῖς γνωστοῖς μοι ἔργοις τῆς τέχνης, φαίνεται ὅτι ἐσχηματίζετο καὶ ἐν τῇ Ἴπποδαμείᾳ.

Τὸ ἱμάτιον δὲ συνεπτυγμένον κατὰ τὸ μέσον περίπου καλύπτει τὸ ὀπίσθεν ἀνώτερον τοῦ σώματος μέρος, καὶ εἶνε ἐροῖμένον ἐπὶ τῶν ὤμων, κατερχόμενον οὕτω κατὰ τὰ

πλάγια τοῦ σώματος καὶ ἐπικαλύπτον τοὺς βραχίονας μέχρι τοῦ μέσου τοῦ πήχεως, ὑπὸ τὸν ὁποῖον καταπίπτουσιν αἱ εὐρέϊαι τοῦ χιτῶνος χειρίδες, βαθεῖαι καὶ μεγάλας σχηματίζουσαι ὑπ' αὐτὸν πτυχάς. Εἶνε δὲ αἱ χειρίδες ἠνωμέναι τῇ διπλοίδι, ἥτοι ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑφάσματος, ὡσπερ κατὰ τινὰ τρόπον ἐν τῇ καλουμένῃ Ἐσπερίδι τῆς Ὀλυμπιακῆς μετόπης τοῦ Ἄτλαντος. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον δὲ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ὑπὸ τὸν πῆχυν πτυχῶν τῆς χειρίδος ὑπάρχει ὁμοιότης τις πρὸς τὴν καλουμένην Πρόκνην τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ πρὸς τινὰς τῶν κορῶν τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος. Πρὸς τὰς τελευταίας μάλιστα ὁμοιάζει ὡς πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ὤμων ἐπίθεσιν τοῦ ἱματίου. Ἐπιτιθέμενον δὲ τοῦτο ἐνταῦθα σχηματίζει ὠραίας καὶ φυσικωτάτας κατὰ τοὺς βραχίονας πτυχάς, μεθ' ἱκανῆς ἐλευθερίας πεποιημένας, ἐν ᾧ ὅπισθεν ἀπτεται ἐντελῶς τοῦ σώματος, καὶ σχηματίζων ὑπὸ τὸν αὐχένα ἐξ χαρακτηριστικωτάτας μνηοειδεῖς πτυχάς, κατέρχεται κατὰ μῆκος τοῦ σώματος μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ χιτῶνος, ἐν ᾧ τὰ κράσπεδα αὐτοῦ ἀφειμένα πλέον, διπλοῦνται ἐκατέρωθεν ἐπαλλήλους σχηματίζοντα πτυχάς, τοιαύτας, οἷας βλέπομεν ἐν πολλοῖς ἀρχαῖοις ἔργοις, καὶ δὴ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀετωμάτων, οἷον ἐν τῷ καλουμένῳ Ἀπόλλωνι τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος, ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου καταπίπτοντι ἱματίῳ αὐτοῦ, ἐν τῇ Στερόπῃ ὑπὸ τὸν δεξιὸν πῆχυν, καὶ ἀλλαχοῦ. Εἶνε δὲ τὰ ὀπίσθια τοῦ ἀγάλματος μετὰ μεγίστης τέχνης ἐξειργασμένα, ὥστε ἀπορεῖ τις τῇ ἀληθείᾳ πότερον νὰ θαυμάσῃ, τὴν ἐμπροσθίαν ἢ τὴν ὀπισθίαν αὐτοῦ μορφήν.

Αἱ χεῖρες δὲ κάμπτονται κατὰ τὸν ἀγκῶνα ἀμβλεῖαν ἀποτελοῦσαι γωνίαν, καὶ θὰ ἐκράτουν ἴσως ὄφιν καὶ δοχεῖον ἢ τι παραπλήσιον. Καὶ δοχεῖον μὲν θὰ ἐκράτει ἢ ἀριστερά, ἥτις ὡς ἐκ τῆς ἀνατομικῆς αὐτῆς διαπλάσεως φαίνεται, ἥτοι ἐστραμμένη πρὸς τὰ ἄνω, ὄφιν δὲ ἢ πρὸς τὰ πλάγια ἐστραμμένη δεξιά· οὕτω δὲ δυνάμεθα νὰ φαν-

τασθῶμεν τὸ πρᾶγμα ὡσπερ ἐν τοῖς γνωστοῖς ἐκείνοις σπαρτιατικοῖς ἐπιταφίοις ἀναγλύφοις, ἐν οἷς ὁ θανὼν ἤρως κρατεῖ ἐν μὲν τῇ μιᾷ χειρὶ κάρναρον ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ ὄφιν, ὅστις ὀρμαῖ ἵνα γευθῆ τοῦ ἐν τῷ δοχείῳ περιεχομένου. Ἐννοεῖται ὁμως ὅτι ταῦτα πάντα στηρίζονται ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πιθανῆς ὑποθέσεως, ὅτι τὸ προκείμενον ἀγαλμα εἰκονίζει τὴν Ὑγιεῖαν.

Ἡ κόμη δὲ θὰ ἀπετέλει κόρυμβον, διότι οὐδὲν ἴχνος αὐτῆς σώζεται κατὰ τὰ νῶτα τῆς θεᾶς. Τοιαύτη εἶνε ἢ ἐν γένει τοῦ ἔργου μορφή, ἣτις ἀναπολεῖ ἡμῖν πρὸς τοὺς τὰς Καρυάτιδας καὶ τὴν ἐν Μονάχῳ Εἰρήνην.

Τὸ μᾶλλον χαρακτηρίζον τὸ ὑπ' ἐξέτασιν ἔργον ἡμῶν εἶνε ἢ ἀπόλυτος ἡρεμία καὶ ἢ ἱερατικὴ οὕτως εἰπεῖν μεγαλοπρέπεια αὐτοῦ· καὶ πρὸς τοῦτο παρέστησεν αὐτὸ ὁ τεχνίτης ἐν τῇ περιγραφεῖσθι στάσει, ἣτις δὲν εἶνε τυχαία τις ἀλλὰ μεμελετημένη καὶ ἐκλελεγμένη. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς ἡρεμίας ταύτης εἶνε ὅτι ἅπαντα τὰ τῆς μορφῆς συστατικὰ ἔλκονται ὑπὸ τοῦ ἰδίου βάρους καὶ ἄπτονται ἀλλήλων. Σάρξ, χιτῶν, διπλοῖς, ἱμάτιον, χεῖρες, ταῦτα πάντα εὐρίσκονται ἐν ἐπαφῇ καὶ ἀποτελοῦσι μίαν μάζαν, καὶ ὁμως οὐδὲν τὸ παραβλάπτον τὸ ἕτερον, ἀλλ' ἕκαστον ἔχει τὴν φυσικὴν αὐτοῦ διακρίσιν. Ἐντεῦθεν δὲ προέρχεται ἡ ἁρμονία τῶν καθέκαστα πρὸς τὸ ὅλον, ἣτις πείθει ἡμᾶς ὅτι τὸ ἔργον εἶνε προῖον τῆς πρώτης περιόδου τῆς ἀκμῆς τῆς ἑλληνικῆς τέχνης.

Τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην θέλοντες σαφέστερον νὰ ὀρίσωμεν παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶνε καινοφανὲς καὶ ἀποτελεῖ μεγάλην ἀντίθεσιν πρὸς τὰ γνωστὰ ἡμῖν ἔργα τῆς πρώτης ἀκμῆς τῆς ἑλληνικῆς ἢ κάλλιον εἰπεῖν τῆς ἀττικῆς τέχνης, διότι μόνον ταύτην γνωρίζομεν ἰκανῶς. Τὸ ἡμέτερον εὐρημα, ὡς ἐκ τῆς στάσεως καὶ τοῦ ἱματισμοῦ αὐτοῦ, ἔχει τι τὸ βαρὺ καὶ στερεῖται ἐντελῶς τῆς διακρινούσης τὰ ἀττικὰ ἔργα χάριτος, ἀντικαθιστῶν αὐτὴν δι' ἄρκας αὐστηρότητος. Ὁ τεχνίτης

ἄρα αὐτοῦ ζητητέος οὐχὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἀλλ' ἐν τῇ χώρᾳ τῆς εὐρέσεως αὐτοῦ ἐν Πελοποννήσῳ. Ἐπειδὴ δὲ σὺν τοῖς γνωρίσμασιν ἔργων τῆς ὑψίστης ἀκμῆς τῆς τέχνης ἔχει καὶ πολὺ τὸ ἀρχαϊκόν, δὲν δύναται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ εἶνε νεώτερον τῶν χρόνων τοῦ Πολυκλείτου. Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ὥσπερ, ἐν παραδείγματι, ἀναμφίβολον εἶνε ὅτι ὁ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς ἀρχιτέκτων Σκόπος, ἢ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐποίησαν καὶ τὰ πλαστικὰ ἔργα τῶν ἀετωμάτων τοῦ ναοῦ τούτου, οὕτως ἀναμφίβολον εἶνε ὅτι ὁ τοῦ θεάτρου ἀρχιτέκτων Πολύκλειτος, ὁ κατ' ἐξοχὴν γλύπτης, αὐτὸς οὗτος ἐποίησεν ἢ τοῦλάχιστον ἐσχεδιογράφησε καὶ τὰ ἐπικοσμοῦντα τὸ οἰκοδόμημα ἀγάλματα, ἐξ ὧν τὸ ἡμέτερον εὕρημα. Ἄλλως ἀπόλυτος ἡρεμία, μεγαλοπρεπῆς παράστασις, ἀρμονία καὶ συμμετρία ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν συστατικῶν τῆς μορφῆς μερῶν, πάντα ταῦτα τὰ κατὰ τοὺς ἀρχαίους γνωρίσματα τῶν ἔργων τοῦ Πολυκλείτου, διακρίνουσι τὸ ἡμέτερον εὕρημα· διαπρεπέστατα δὲ βλέπομεν μάλιστα ἐν αὐτῷ τὴν πρὸς τὸ τετραγωνικὸν σχῆμα τάσιν τοῦ τεχνίτου, ἥτοι τὸ **quadratum** ἐκεῖνο τοῦ Πλινίου οὐχὶ, ἐννοεῖται, κατὰ λέξιν ἀλλ' ὡς πρέπει νὰ ἐννοῶμεν αὐτό. Ἐκ τῆς ἐλλείψεως δὲ τῆς κεφαλῆς δὲν δυνάμεθα ἀτυχῶς νὰ παραβάλωμεν αὐτὸ πρὸς ἕτερα ἔργα δεικνύοντα ἡμῖν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τοῦ Πολυκλείτου. Ὁ πολὺς ὅμως ἀρχαϊσμὸς τοῦ ἔργου, ὅστις εἶνε μάλιστα καταφανὴς ἐν ταῖς ὑπὸ τὸν κόλπον πτυχαῖς τοῦ χιτῶνος, πείθει ἡμᾶς ὅτι ὁ Πολύκλειτος ἐποίησεν αὐτὸ πρὸ τῆς ὑψίστης ἀκμῆς καὶ τελειοποιήσεως αὐτοῦ, ἥτοι ἐν τῇ νεανικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ. Ἐκ τῶν δύο μεγάλων μαθητῶν τοῦ Ἀγελάδα, μόνος ὁ Φειδίας ἐδύνατο νὰ ἀπαλλάξῃ ταχέως τὴν τέχνην παντὸς ἀρχαϊσμοῦ· ὁ Πολύκλειτος ὅμως, ὁ Πελοποννήσιος Πολύκλειτος, ἔπρεπε νὰ μένῃ ὀλίγον πιστὸς τῇ παραδόσει καὶ τῷ διδασκάλῳ του. Οὕτω τὸ ἡμέτερον εὕρημα ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τὴν μετάβασιν ἀπὸ

τοῦ Ἀγελάδα εἰς τὸν μέγαν Πόλυκλειτον, τὸν ποιητὴν τῆς Ἦρας καὶ τοῦ δορυφόρου, καὶ ἔχει τοιαύτην τινα πρὸς ἀμφοτέρους σχέσιν, οἷαν ἔχουσιν αἱ πρῶται *Madonnae* τοῦ Ῥαφαήλ πρὸς τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ *Perugino* καὶ πρὸς τὸν ἐπιφανῆ καλλιτέχνην τοῦ Βατικανοῦ.

Καὶ ὁ τόπος ἄρα τῆς εὐρέσεως τοῦ προκειμένου ἀγάλματος καὶ αἱ περιστάσεις ἐν αἷς τοῦτο εὐρέθη καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας αὐτοῦ πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι τοῦτο εἶνε ἔργον τοῦ Πολυκλείτου τῶν νεανικῶν πιθανώτατα χρόνων αὐτοῦ. Ἴνα δὲ ἀναγνωρίσωμεν ἀκριβῶς τὴν καλλιτεχνικὴν τοῦ ἔργου ἀξίαν δέον νὰ ἀποβλέψωμεν καὶ εἰς τὸν σκοπὸν ὃν ἐξεπλήρου καὶ εἰς τὸν τόπον ἐνθα τοῦτο ἴστατο.

Ἀνωτέρω κατεδείχθη ὅτι τὸ ὑπ' ἐξέτασιν εὔρημα θὰ ἐκόσμει πάντως τὸ θέατρον ἦτο ἄρα ἔργον ὑποτελὲς τῇ ἀρχιτεκτονικῇ. Ἐκ τούτου δὲ ἐξηγεῖται ἢ ἐν γένει ἀρχιτεκτονική, οὕτως εἰπεῖν, μορφή αὐτοῦ, καὶ ἰδίως αἱ ὑπὸ τὸν κόλπον τοῦ χιτῶνος πτυχαί, ὧν αἱ μὲν εἶνε οἰονεὶ ραβδώσεις κίονων αἱ δὲ τετραγωνικοὶ κανόνες. Ἐὰν δὲ παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ ἀγαλμα ἴστατο μετὰξὺ τῶν ἡμικιόνων τοῦ ὑποσκηνίου, ἐξηγεῖται κάλλιστα τὸ ἄλλως παράδοξον φαινόμενον ὅτι τὰ ὀπίσθια αὐτοῦ δὲν ἔχουσι τὴν τελείαν φυσικὴν κυρτότητα ἀλλ' εἶνε κατὰ τι ἐπίπεδον. Ἐνταῦθα δὲ ἡ ἀλλαχῶς που κείμενον τὸ ἔργον, ἴστατο ὅπως δὴ ποτε μακρὰν τοῦ θεατοῦ. Ὅταν δὲ τις θεᾷται αὐτὸ μακρόθεν ἐκπλήσσεται τῇ ἀληθείᾳ ἐπὶ τῷ κάλλει καὶ τῇ μεγαλοπρεпеῖᾳ αὐτοῦ. Ὁ πλούσιος ἱματισμὸς καὶ αἱ εὐρεῖαι καὶ μεγάλαι πτυχαὶ παράγουσι ἰσχυρὰν ἀντίθεσιν φωτὸς καὶ σκιᾶς καὶ ἐπιβάλλουσι σφόδρα τῷ θεατῇ.

Τοιαῦτα περὶ τοῦ νέου ἡμῶν εὐρήματος, ἐν ᾧ πέπεισμαι ὅτι ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας ἐκτῆσατο πολύτιμον κτῆμα. Νομίζω δὲ ὅτι διὰ τῶν λεχθέντων τίθεται ἡ ἀσφαλεστάτη βᾶσις πρὸς ὀρθὴν τοῦ ἀγάλματος ἐρμηνείαν. Τότε δὲ μόνον αἴρονται οἱ ἰσχυρισμοὶ οὗτοι, ἐὰν

καταδειχθῆ ὅτι τὸ ἔργον εἶναι ἀρχαῖον· τοιαύτη ὁμως ἔρμηνεία στερεῖται ἐντελῶς πειστικῶν λόγων.

Ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τῇ 12 Ἰουνίου 1881.

Ὁ Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ.

Ἐκθεσις 5'.

Πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας.

Λαβὼν ἐντολὴν παρὰ τοῦ Ἵπουργείου ἵνα κατὰ τὴν 1 Ἰουλίου παρευρεθῶ ἐν Δήλῳ, ἕνεκα ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας, ἠναγκάσθην νὰ διακόψω χθὲς τὰς ἐν τῷ θεάτρῳ ἐργασίας, καταλιπὼν οὕτω τὸ ἔργον οὐχὶ ὅλως τετελεσμένον. Καὶ ἀνεσκάφη μὲν ἐντελῶς ἡ ὀρχήστρα καὶ ὁ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς σκηνῆς χώρος, ἀνεσκάφησαν αἱ πάροδοι μέχρι τῶν πυλῶν καὶ ἀπεκαλύφθη τὸ τῆς σκηνῆς οἰκοδόμημα διὰ τάρφων, τὸ ἐσωτερικὸν ὁμως τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἔμεινε κεχωσμένον· ὡσαύτως δὲν ἀπεκαλύφθη ὀλόκληρον τὸ κατὰ τὰ κέρατα τοῦ κοίλου τεῖχος, ἐξ οὗ πολλὰ εἶχομεν εἰσέτι νὰ διδαχθῶμεν.

Εἶνε δὲ τὰ ἐξαγόμενα τῶν ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ καὶ τῇ σκηνῇ ἐργασιῶν πολλὰ καὶ σπουδαῖα, ὥστε ἀδύνατον καθίσταται νὰ ἐκθέσῃ τις αὐτὰ βραχέως· δι' ὃ ἐπιφυλάσσομαι νὰ πραγματευθῶ αὐτὰ ἐν ἐκτάσει ἐν τῇ μετ' ὀλίγον δημοσιευθησομένῃ ἐκθέσει μου, ἣτις θέλει συνοδεύεσθαι καὶ ὑπὸ πολλῶν σχεδιογραφημάτων, ἅτινα τῇ ἐπιστήμῃ χαριζόμενος ἐσχεδιογράφησε δωρεὰν ὁ νομομηχανικὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας κ. Ν. Σολωμός.

Πλὴν τοῦ ἀγάλματος δὲ τῆς Ὑγιείας, περὶ οὗ ἔγραψα ὑμῖν τὰ δέοντα ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐκθέσει μου, ἐγένοντο καὶ ἕτερα ἅτινα εὐρήματα ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ὀρχήστρας

καὶ τῆς σκηνῆς χώρῳ. Εὐρέθησαν δηλ. πολλὰ τεμάχια ἀνδρικῶν καὶ γυναικείων ἀγαλμάτων καὶ πλᾶξ ἐπιστέφουσα βάθρον ὑπερμεγέθους ἀγάλματος τῆς Λειβίας, φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν

ο δαμος ο επιδαυριων
Λειβιαν καισαρος σεβαστου
γυναικα.

Παρὰ τὸ ἐξωτερικὸν δὲ τεῖχος τοῦ οἰκοδομήματος τῆς σκηνῆς εὐρέθη ῥωμαϊκὸν γυναικεῖον ἀγαλμα, ἔχον μέγεθος κατὰ τὸ ἥμισυ σχεδὸν μικρότερον τοῦ φυσικοῦ καὶ στερούμενον καὶ τοῦτο κεφαλῆς.

Περὶ πάντων τούτων θέλει γείνει ὡσχύτως ὁ προσήκων λόγος ἐν τῇ καθολικῇ ἐκθέσει.

Τελευτῶν δὲ ἐκφράζω ὑμῖν, κ. Πρόεδρε, καὶ τῷ Συμβουλίῳ τῆς ἐταιρίας τὰς εὐχαριστήσεις μου, δι' ἣν παρέσχετέ μοι πρόθυμον συνδρομὴν πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ ἀνατεθέντος μοι ἔργου.

Ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τῆ 27 Ἰουνίου 1881.

Ὁ ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων
Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ.

ΑΤΤΙΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

Τὸ ρητὸν *habent sua fata libelli* ἀρμόζει οὐχ ἥμισυ καὶ εἰς τὰς ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδόμενας ἐπιγραφάς. Τῷ 1876 μηνὶ Ἰουλίῳ, ὅτε ἐγίνοντο αἱ τοῦ ἐνταῦθα Ἀσκληπείου ἀνασκαφαί, ἐξέδωκα ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ, τόμ. Ε, σελ. 89, ἐν τότε εὐρεθὲν ψήφισμα Ἀττικὸν κολοβὸν περὶ Κλαζομενίων πρᾶγματευόμενον, τοῦ ἔτους 387 πρὸ Χρ. Τῷ 1877 ὁ U. Köhler ἐν CIA II, 14 b μετεξέδωκε τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο καὶ προσέθηκεν ἔτι ἐν τοῖς *Addendis novis*,

σελ. 423, καὶ ἄλλο μεῖζον αὐτοῦ τεμάχιον(*), ὅπερ εἶχεν εὐρεθῆ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1876 ἐν ταῖς αὐταῖς ἀνασκαφαῖς. Νῦν δὲ μετὰ 4 ἔτη ἦλθεν εἰς ὄψιν ἐμοῦ καὶ τρίτον τεμάχιον τοῦ αὐτοῦ ψηφίσματος, ὅπερ εὗρε παῖς τις πρὸ ἐνὸς μηνὸς σκαλίζων τὰ χώματα τὰ προσκεκολλημένα εἰς τὰς πρὸς νότον τῆς Ἀκροπόλεως ἀπορρωγῆς πέτρας. Εἶναι ἀνωμάλου τριγωνικοῦ σχήματος καὶ σώζονται ἐπ' αὐτοῦ γεγλυμμένα τὰ ὀπίσθια ταύρου ἐστραμμένου πρὸς δεξιὰ τῷ ὄρῳντι (τὰ πρόσθια δὲ αὐτοῦ καὶ οἱ ἄλλου ταύρου ἀντιμετώπου ἄκροι πόδες ἦσαν ἐπὶ τοῦ πρώτου εὐρεθέντος πρὸ ἐτῶν τεμαχίου) ὑπὸ τὴν γλυφὴν δὲ σώζονται ἀρχαὶ 8 στίχων γραμμᾶτων, στοιχηθδὸν γεγραμμένων. Τὸ νέον τοῦτο τεμάχιον μετὰ καὶ τῶν δύο προτέρων ἐνώσας ἐκδίδω σήμερον ὡς ἐξῆς·

Θεόδοτος ἦρχε, Παράμυθος Φιλάγρο Ἐργιεὺς ἐγραμμάτε(υε·
 Ἔδοξεν τῷ δήμῳ Θεόδοτος ἦρχε, Κεκροπίς ἐπρυτάνε-
 νε, Παράμυθος ἐγραμμάτευς, Δαίφρων ἐπεστάτης, Πολί-
 αγρος εἶπεν· ἐπαι(ν)έσαι μὲν τὸν δῆμον τὸν Κλαζομενί-
 5 ων ἔτι πρόσθυμὸς ἐσ(τι)ν ἐς τὴν πόλιν τὴν Ἀθηναίων κα(ι
 νῦν καὶ ἐν τῷ πρόσθε(ν) χρόνῳ, περὶ δὲ ὧν λέγουσι, δε(δ-
 ὄχθαι τῷ δήμῳ, ὑπ)οτε(λ)όντας Κλαζομενίους τὴν ἐπὶ
 Θρασυβούλου εἰκοστὴν πε(ρὶ σ)πονδῶν καὶ ἀσπονδιῶν π-
 ρὸς τοὺς ἐπὶ Χυτῶν καὶ τῶ(ν δούλων) οὓς ἔχουσι Κ(λαζομ-
 10 ἐνοι τῶν ἀπὸ Χυτοῦ κύριο(ν εἶναι τὸν δῆμον τὸν Κλαζ-
 ομενίων καὶ μὴ ἐξεῖναι τῷ(ι τ-
 οὓς φεύγοντας κατάγειν αἰ(. Κλαζομε-
 νίωμ μῆτε τῶμ μενόντων μηδ(. ἄρχ-
 οντος καὶ φρουρᾶς, διαχειρο(τονῆσαι τὸν δῆμον αὐτί-
 15 κα μάλα εἰ τε χρῆ καθιστάναι ε(. αὐ-
 τοκράτορα εἶναι περὶ τούτων (τὸν δῆμον τὸν) Κλαζομε-
 νίων εἰάν τε βούληται ὑποδέχεσθαι.

(*) Ἦτο ἐκεῖνο καὶ σημαντικώτερον κατ' ἄλλα τε καὶ καθὸ περιέ-
 χον δις ὄνομα τοποθεσίας τὸ Χυτοῦ, Χυτῷ (ἴδε παρεμπρὸς τὸ κεί-
 μενον), ὅπερ ἐκαχογραφεῖτο τέως Χύτρον καὶ Χύτριον παρ' Ἀριστο-
 τέλει καὶ Στράβωνι, μόνον δὲ παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ εἶχεν ὄρ-
 θῶς, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ λίθου.

- ... νοθεν σιταγωγῶνται Κλαζομέ(νιοι
 Σμύρνης εἶναι ἔνσπονδον αὐ(τ ...
 20 ν, τοὺς δὲ στρατηγούς τοὺς ...
 ... ς ἔσσονται σπονδα(ί ...
 ... α)ί αὐταί καὶ Ἀθηνα(ίοις ...
 ... τέ)λη οὐχ ὑποτελοῦ ...
 οὐδὲ ἄρχοντα ὑ(ποδεχ ...
 25 ... Ἀθη)ν; αἰους περι ...
 ... εἶ; ναι βα(σιλέα ...
 ... ψ)ηφι

Ἐν τοῖς ἀνωτέρω διὰ κεκλιμένων στοιχείων ἀπεδόθησαν τὰ τοῦ νέου τεμαχίου γράμματα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι μὲν πολλὰ καὶ εἶχον ἤδη εὐχερῶς συμπληρωθῆ πρό πολλοῦ ὑπ' ἐμοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ Köhler ὁμοίως, ἅτε κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποτελοῦντα τυπικὰς φράσεις καὶ γερμίζοντα ἀκριβῶς τὰς θέσεις τῶν 42 γραμμάτων, ἃ βεβαίως εἶχεν ἕκαστος στίχος, ἔρχονται δὲ ὅμως εὐπρόσδεκτα νῦν, καθ' ὅσον μᾶς παρέχουσιν ἐν τῷ δ' στίχῳ διὰ τῶν α γ ρ ο ς συμπεπληρωμένον τὸ ὄνομα τοῦ εἰπόντος τὸ ψήφισμα, τὸ καινοφανὲς Π ο λ ί α γ ρ ο ς, ἐν δὲ τῷ ζ' στίχῳ διὰ τῶν ο χ θ α ι βεβαιουῖσιν ὡς κείμενον ἐν ἐκείνῃ τῇ θέσει τὸ τυπικὸν ἀπαρέμφατον δ ε δ ό χ θ α ι, ὅπερ ἐγὼ δὲν εἶχα τολμήσει οὕτω νὰ συμπληρώσω τότε, ἐκδοῦς μόνον δ ε - ἐν τέλει τοῦ προηγουμένου στίχου, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ὁ Köhler, ὅστις ἐξέδωκε Δε-.

Ἀπὸ τοῦ ζ' στίχου καὶ ἐξῆς προσέθηκα τοῖς τοῦ Köhler συμπληρώμασι καὶ ἐγὼ τινα νῦν, ἐξ ὧν ἐν καὶ τὸ δ ο ὑ - λ ω ν περι οὐ ὅμως ἐνδοικαστικῶς ἔχω, μήπως ἀντ' αὐτοῦ ἤθελεν εἶναι προσφορώτερον τὸ ὁ μ ή ρ ω ν, ὡς τις τῶν φίλων μοι ὑπέβαλε. Διὰ μιᾶς λοιπὸν τῶν δύο τούτων λέξεων ἅς ἀναπληρῶται τὸ χάσμα τῶν ἐξ ἐδῶ λειπόντων γραμμάτων προσωρινῶς, ἕως οὐ ἄλλός τις ἄλλο ἐπινοήσῃ συμπλήρωμα προσφυσέστερον. Τὸν δὲ βα(σ ι λ έ α) ἐν στίχῳ ις' συνεπλήρωσα οὕτω, διότι ἐνενοήθη ὅτι δυνατὸν νὰ

ἐγίνετο λόγος περὶ τοῦ μεγάλου τῶν Περσῶν βασιλέως ἐν ψηφίσματι γραφέντι κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης (387 πρ. Χρ.) δι' ἧς εἰρήνης δεκτῆς γενομένης καὶ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων αἱ Κλαζομεναὶ ὑπήγοντο εἰς τὸ κράτος του (ἴδε Ξενοφ. Ἑλλην. Ε, α, 36). Ἴσως δ' ἐγγράφη τὸ ψηφισμα μικρὸν πρὸ τῆς εἰρήνης.

Ὁ ἐν στίχῳ ἦ. Θρασύβουλος φαίνεται νὰ εἶναι ὄχι ὁ Κολυττεὺς Θρασύβουλος, ὅστις στρατηγῶν ὀκτὼ νηῶν καὶ ἐρχόμενος ἀπὸ Θράκης ἀπώλεσεν αὐτὰς ὑπ' Ἀνταλκίδου περὶ τὴν Ἰωνίαν, ὡς ἱστορεῖ ὁ Ξενοφῶν (Ἑλλην. Ε, α, 26), ἀλλὰ ὁ πάνυ Θρασύβουλος, ὅστις ἦτο Στειριεὺς τὸν δῆμον καὶ οὐ αἰ ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων ἀργυρολογίαι γνωσταὶ ἐκ τοῦ Ξενοφῶντος (Ἑλλην. Δ, η) καὶ ἄλλοθεν, ὧν μία θὰ ἦτο καὶ ἡ ἐδῶ μνημονευομένη εἰκοστή, ἐν παλαιότεροις τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης χρόνοις ὀρισθεῖσα, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι τὰ ἐν τοῖς ἀποστατήσασιν καὶ πρὸς ἑαυτοὺς στασιάζουσι Κλαζομενίοις κατεστήσαντο πρὸς τὸ ἴδιον ὄφελος. Ἴδε Θουκυδ. Η, κγ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖ ῥητῶς δὲν ἀναφέρεται ὁ Θρασύβουλος, ἴσως καὶ εἰς ἐν τῶν μετὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ πρὸ τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης ἐτῶν ἀναφέρεται τὸ τοῦ ψηφίσματος ἐπὶ Θ ρ α σ υ β ο ὕ λ ο υ, ὅτε ὁ ἀνὴρ πλεονάκις ἔσχε τὴν στρατηγίαν τῶν Ἀττικῶν νηῶν.

Ἦθελα νὰ εἶπω τι καὶ περὶ τῆς γλυφῆς τῶν δύο ταύρων· ἀλλ' ἀφοῦ πολλὰ τινα διανοηθεὶς περὶ τῆς ἐννοίας αὐτῶν τῶν ζώων, ἦν τυχὸν ἠδύνατο νὰ ἔχωσιν ἐν τῷ ψηφίσματι τούτῳ, δὲν ἐπανεπαύθην εἰς οὐδεμίαν τῶν σχέψεών μου, προτιμῶ νὰ σιγήσω· τοῦτο ὅμως λέγω τουλάχιστον, ὅτι ἂν τις προσέξῃ εἰς τὸ πλάτος τῆς στήλης καὶ τὸ μέγεθος τῶν ζώων, καὶ τὸ σωζόμενον κάτω μέρος τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ βαίνουσιν, ὅπερ εἶναι κενόν, πρέπει νὰ παραδεχθῆ ὅτι μετὰξὺ αὐτῶν δὲν ὑπῆρχε ποτε ἄλλη τις μορφή γεγλυμμένη.

2.

Τὸ ἐξῆς μικρὸν μέρος ψηφίσματος εἶναι στοιχηδὸν γεγραμμένον γράμμασι καλοῖς τῆς πρὸ Εὐκλείδου ἀρχοντος γραμματικῆς ἐπὶ τεμαχίου λίθου Πεντελησίου πάντοθεν κολοβοῦ, ὕψους 0, 19, πλάτους 0, 12, πάχους 0, 09. Τὸ γάμμα ἐν αὐτῷ εἶναι τοιοῦτο Λ.

.
 . . . IO . . .
 . . . ος ἐγρ(αμμά)τευε,
 ὁ δεῖνα ἐπε)στάτε, Α. . . .
 . . . οντονα . . .
 5 . . . αντοναί . . .
 . . . ονφε . . .
 . . . | Ἄθε(ναί) . . .

Ἐξ ἀγορᾶς ἦλθεν εἰς τὴν Συλλογὴν τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρίας, ὡς καὶ τὸ προηγούμενον τεμάχιον καὶ τὰ δύο ἐπόμενα.

3.

Στοιχηδὸν εἶναι γεγραμμένον καὶ τὸ ἐξῆς μέρος ψηφίσματος γράμμασι τῶν παλαιοτέρων ἴσως Μακεδονικῶν χρόνων ἐπὶ τεμαχίου λίθου ὑμηπτίου, ὕψους 0, 18, πλάτους 0, 16, πάχους 0, 05, πάντοθεν δὲ ἀνωμάλως ἀποτεθραυσμένον.

.
 . . . K/ . . .
 . . . IKO/ . . .
 . . . τοὺς αἰεὶ στρ(ατη)γούς. . .
 καλέσαι α)ὐτὸν ἐπὶ ξένι(α εἰς τὸ πρυτανεῖ-
 5 ον εἰς αὐρι) ον ἀναγρά(ψαι δὲ τότε τὸ ψηφί-
 σμα ἐν στήλ)ηι λιθίν(ηι καὶ στήσαι ἐν. .
 . . . εἰς δ)ὲ τῆ(ν ἀναγραφὴν κτλ.

Ἄδιαφόρως ἔθηκα δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ τὰς τυπικὰς συμπληρώσεις.

4.

Τὸ δ' ἐξῆς μέρος ψηφίσματος εἶναι ἐπὶ τεμαχίου λίθου Πεντελησίου, ἐφ' οὗ σώζονται αἱ ἀρχαὶ σχεδὸν πᾶσαι τῶν στίχων· τὰ δ' ἄνω, κάτω καὶ δεξιὰ τῶ ὀρόντων μέρη τῆς στήλης εἶναι ἀποτεθραυσμένα. Ὑψος 0, 20, πλάτος 0, 28, πάχος 0, 08. Τὰ γράμματα ὄχι στοιχηδόν, σχήματος δὲ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων.

.

. . . . ω; . .

φιλοτ)ιμίας τ(ῆς..... δεδόσθαι δὲ αὐτῶι) καὶ πολ:τι(ε)λαν δοκιμασθέντι κατὰ τὸν νό)μον, τοὺς δὲ θεσμ(ο)θέτας ὅταν πληρῶσι δικαστήρ-

5 ι)α εἰς ἓνα καὶ πεντακοσ(ί)ους δικαστὰς συν-
νείμαντας εἰσαγαγεῖν αὐ(τῶι τὴν δοκιμασί-
αν καὶ δοῦναι περὶ αὐτοῦ τ(ὴν ψῆ)φον, γράψασ-
θαι δὲ αὐτὸν φυλῆς καὶ δῆ(μου καὶ φρατρίας,
ῆς ἂν βούληται· εἶναι δὲ α(ὐτῶι καὶ εἰς τὸν με-

10 τὰ ταῦτα χρόνον διατηροῦντ(ε τὴν αὐτὴν ἀλ-
φ)εσιν εὐρέσθαι παρὰ τῆς (βο)υλ(ῆς καὶ τοῦ δή-
μ)ου καὶ ἄλλο ἀγαθόν, ὅτου ἂν δοκ(ῆ) ἄξιος εἶναι·
ἀ)ναγράψαι δὲ τῶδε τὸ ψήφισ(μα τὸν γραμ-
μ)ατέα τὸν κατὰ πρυτανείαν ἐ(ν στή)λῃ λιθίν-

15 η)ι καὶ στήσαι ἐν ἀκροπόλει, (τὸ δὲ ἀνάλωμα
τὸ γενό)με; (νον εἰ)ς τὴν ἀνα(γραφήν μερῆ-
σαι τὸν ταμίαν τῶν σ)τρ;(ατιωτικῶν.

Τόπος κενὸς κάτωθεν τῶν γραμμῶν δὲν σώζεται· ὡς καὶ τὰ δύο ὑπόλοιπα γράμματα τοῦ τελευταίου στίχου δὲν εἶναι ἀσφαλοῦς ἀναγνώσεως, ὥστε δὲν ἐγγυῶμαι περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν τελευταίων τυπικῶν φράσεων.

5.

. κ)αιδεκάτη συνθη(κ

. . Μι;)λήσιοι συλλυσ. . . .

. . . . ντων εἰς τὴν. . . .

. . . . ρου Τιμαγο(ρ. . . .

5 ο)υ Ἀθηναί

. . . Φ)υλασιο
 . . . Δ)εξιφά(ν
 . . . Δω)ροθέου
 . . . Θ)εσσα(αλ;
 10 των
 . . . η;

Καὶ αὕτη ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ὄχι στοιχηδὸν γεγραμμένη
 γράμμασι τῶν Μακεδονικῶν χρόνων ἐπὶ τεμαχίου στήλης
 λίθου Ὑμηττίου σωζούσης ἄνω μικρὸν μέρος τοῦ ποτὲ γεί-
 σου ἢ ἀετωματίου, ἄλλως δὲ πάντοθεν ἀνωμάλως ἀποτε-
 θραυσμένης. Ὑψος 0, 18, πλάτος 0, 14, πάχος 0, 07. Τὸ
 περιεχόμενον ὅτι δὲν εἶναι ψήφισμα, πρόδηλον· πιθανῶς
 ἔχομεν ἐνώπιόν μας συνθήκην περὶ συλλύσεως ἢ διαλύσεως
 διαφορᾶς τινος μεταξὺ πλειόνων ἀνθρώπων, ὅποια ἔγγραφα
 σπάνια εἶναι ἐν ἐπιγραφαῖς. Ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. Β' περ. ὑπ'
 ἀρ. 118 ἐξέδωκ' αὐτῷ 1862 μίαν Ἀθηναϊκὴν ἐπιγραφὴν ἐν
 ἣ εὗρηνται τὰ Τάδε διέλυσαν οἱ δικασταὶ κτλ. Πρὸς ἐκεί-
 νην ὁμοιάζει πως ἡ παροῦσα, ἥτις καὶ αὐτὴ ἐξ Ἀθηνῶν
 εἶναι καὶ ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρίας.

6.

Τελευταία ἐκδοθήτω μοι σήμερον ἡ ἐξῆς τιμητικὴ εἰς
 αὐτοκράτορας Ῥωμαίων ἐπιγραφὴ.

.
 . . ρ ω
 Σ)επτι(μίωι
 σ ι καὶ Ἰο(υλίαι
 Δόμνηι σεβαστῆι
 5 ὁ ἀγνωστέτης τῶ(ν με-
 γάλων Παναθη(αίων
 καὶ ἱερεὺς Διὸς καὶ

Βάθρον λίθου Πεντελησίου κολοβὸν ἄνω, κάτω καὶ πρὸς
 δεξιὰ τῷ ὀρώντι, ὕψους 0, 21, πλάτους 0, 33, πάχους

0,28, ἐξ Ἀθηνῶν προερχόμενον καὶ ἀγορασθὲν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρίας ἔχει τὰ ἀνωτέρω, τὰ ὁποῖα, ἐκτὸς τῆς κολοβώσεως ἦν ἐπήνεγκεν αὐτοῖς ὁ μακρὸς χρόνος καὶ ἡ τύχη, μαρτυροῦσι σαφῶς, ὅτι καὶ ἄνθρωποι ἐπίτηδες ἤδη πρόπαλαι εἶχον ἐκκολάψει τοὺς πρώτους τρεῖς τέσσαρας στίχους, ἐν οἷς ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος Λουκίου Σεπτιμίου Σευήρου καὶ αἱ τιμητικαὶ του προσηγορίαι, ἀφήσαντες ἄθικτα μόνον τὰ εἰς τὴν αὐτοκρατείαν ἀναφερόμενα γράμματα. Ἐγὼ ὅμως τινὰ τῶν ἐκκολαφθέντων ἐκ τῶν ὑπολειπομένων ἔτι ἰχνῶν διέκρινα καὶ ἀπέδωκα αὐτὰ ἀνωτέρω κεκλιμένα. Ἄλλος δὲ σχολῆς πλείονος εὐμοιρῶν καὶ φωτὸς τοῦ προσήκοντος δυνηθῆ ἴσως καὶ τὸ ὅλον τῶν ἐκκολαφθέντων νὰ ἀναγνώσῃ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 7 Ἰουλίου 1881.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

BIBΛΙΑ ΝΕΟΦΑΝΗ.

Katalog der Sculpturen zu Athen. Kentrikon Mouseion. Barba-
keion Lykeion. Hagia Trias. Theseion. Stoa des Hadrian.
Ephoria. Südabhang der Akropolis. Akropolis. Mit systemati-
scher Übersicht u. epigraphischem Index. Von Ludwig von
Sybel. Marburg. 1881. [Εἰς μικρὸν 8ον σελ. XXII κ. 459.]

Griechische Statuen im republikanischen Rom, von L. Urlichs.
Dreizehntes Programm zur Stiftungsfeier des v. Wagnerschen
Kunstinstitutes. Würzburg, 1881. [8ον σελ. 23.]

Friedrich Gottlieb Welcker von Otto Lüders. (Separatabdruck
aus der Wochenschrift. «Im neuen Reiche» 1881, No 48 n.
49. Verlag von S. Hirzel in Leipzig.) [8ον σελ. 26.]

Ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ὑπὸ Χαριλάου Δ. Μελετο-
πούλου ἐφόρου αὐτῆς. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀδελφῶν
Περρῆ, 1881. [8ον σελ. 115.]

Σύντομος ἀπάντησις εἰς τὴν Ἀλήθειαν περὶ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθή-
κης τοῦ Χ. Μελετοπούλου ὑπὸ Μιχαὴλ Καρατζᾶ πρώην κλητῆρος
αὐτῆς. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, 1881.
[12ον σελ. 42]

Περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ Ἰωάννου Ἀργυριάδου καθηγητοῦ (ἐκ
τοῦ ἑβδομαδιαίου περιοδικοῦ τῆς Ἐπιθεωρήσεως). Ἐν Ἀθήναις, ἐκ
τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἐνώσεως, 1881. [8ον σελ. 36.]

Λόγος εἰσιτήριος Ἰωάννου Ζωγράφου καθηγητοῦ τῆς δημοσιονομίας
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐκφωνηθεὶς τὴν 4 Μαρτίου 1881. Ἐν Ἀθή-
ναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Αἰῶνος, 1881. [8ον σελ. 22.]

Ἐπὶ τῇ διακοσιετηρίδι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καλδεῶν τελουμένων
ἐορτῶν ἐν Ἰσπανίᾳ ποίημα Ἑλληνικὸν εἰς τιμὴν τοῦ Ἰσπανικοῦ
θεάτρου (ἐκ τῶν ὑποβληθέντων εἰς τὸν ἐν Ἑλλάδι προκηρυχθέντα
ποιητικὸν διαγωνισμὸν) ὑπὸ Ἰωάννου Κ. Καμπούρογλου. Ἐν Ἀθή-
ναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Παρνασσοῦ, 1881. [8ον σελ. 8.]

Λόγος ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς 25 Μαρτίου ἐκφωνηθεὶς ἐν Καλάμαις ὑπὸ Π. I. Παπναστασίου, γυμνασιάρχου. Τύποις Μ. Πολυμενάκη. Ἐν Καλάμαις 1884. [8ον σελ. 14.]

Ἐμμανουὴλ Κ. Γεωργιάδου Παλμοί. Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου. Τύποις Πατρίδος 1884. [8ον σελ. 8.]

Ἄθηνᾶ ἡ πρὸς τῷ Βαρβακείῳ (μετὰ πίνακος) ὑπὸ Ἰακώβου Χ. Δραγάτη, καθηγητοῦ ἐν Πειραιεῖ. Ἄθηνῃσι, τυπογραφεῖον ὁ Παλαμήδης, 1881. [8ον σελ. 16] τιμᾶται δραχμῆς νέας.

Ἰω. Σταματέλου βιογραφικὴ ἀφήγησις καὶ λόγοι ἐκφωνηθέντες εἰς τὴν κηδεῖαν καὶ εἰς τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ. Ἐν Ζακύνθῳ, τύποις Σπ. Ν. Κατσοκεφάλου 1884. [8ον σελ. 29.]

Λόγος πανηγυρικὸς ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν 25 Μαρτίου ἐν τῷ ἐν Πελοποννήσῳ διδασκαλείῳ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ I. Κ. Κοφινιώτου. Ἐν Τριπόλει, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Τριπόλεως, 1884. [12ον σ. 46.]

Λόγος εἰσιτήριος εἰς τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας τῶν δογματίων, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὑπὸ Προκοπίου Β. Οἰκονομίδου, ὑφηγητοῦ τῆς Θεολογίας. Ἄθηνῃσι ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἐρμού, 1884. [8ον σελ. 24.]

Ἀντωνίου Ἰω. Ἀντωνιάδου, ὁ Ἐθελοντῆς τῆς Κρήτης, ζῆτοι ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1866, ποίημα ἐπικὸν εἰς στροφὰς ὁμοιοκαταλήκτους. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Κ. Ἀντωνιάδου, 1881. [8ον σελ. 332.] Τιμᾶται δρ. νέων 4.

Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρνασσός, Λογοδοσίᾳ τῶν κατὰ τὸ 1866 ἔτος γενομένων ὑπὸ Ἐμμ. Δραγούμη, Προέδρου. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Παρνασσῶ, 1884. [8ον σελ. 124.]

Περὶ ἱππαραφίνης καὶ περὶ τῶν βάσεων τοῦ Αἰθουλαίνου, πραγματεία ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ ὑπὸ Ὄθωνος Α. Ρουσοπούλου. Διδ. τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου ἀδελφῶν Περερῆ, 1884. [8ον σελ. 43.]

Λόγος ἐπικηδεὶς ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου Κυρ. Κωνσταντοπούλου ἐπὶ τῷ θανόντι καθηγητῇ Κλεομένει Παπαδοπούλῳ. Ἐν Σπάρτῃ, τῇ 10 Ἰουνίου 1884. Ἐν Σπάρτῃ, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Γ. Ἰω. Ἀθανασιάδου. [8ον σελ. 6.]

Στοιχειώδεις πρακτικά ὁδηγία περὶ διδασκαλίας μαθημάτων ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις, ὑπὸ Δ. Γ. Πετρίδου, γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων. Ἐγκριθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστοῦ, 1881. [12ον σελ. 200.]

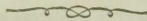
Μάρκου Ῥενιέρη ἱστορικαὶ μελέται. Ὁ Ἑλληγ Πάπας Ἀλέξανδρος Ε', τὸ Βυζάντιον καὶ ἡ ἐν Βασιλεῖα σύνοδος. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῶν καταστημάτων Α. Κορομηλά, 1881. [8ον σελ. 193.]

Trois poèmes grecs du moyen age inédits, Recueillis par feu le professeur W. Wagner, avec le portrait de l'auteur. Berlin — S. Calvary et Cie libraires Éditeurs, 1881. [8ον σελ. XX. 350.]

Annuaire de l' Association pour l'encouragement des études grecques en France. 14e année 1880 Paris. Maisonneuve et Cie 1880, [8ον p. XCII X 360.]

Monuments Grecs publiés par l'Association pour l'encouragement des études grecques en France, N. 9. Paris, 1881. [4ον p. 19.]

L'instruction publique chez les Grecs depuis la prise de Constantinople par les Turcs jusqu'à nos jours, avec statistique et quatre cartes figuratives pour l'année scolaire 1878—1879, par G. Chassiotis, officier d'Académie, ancien directeur du Lycée grec de Péra, commissaire de la Grèce à l'exposition universelle de Paris, en 1878. Paris. Ernest Leroux editeur. 1881. [8ον σ. XVI καὶ 550. Ἀφιερῶται εἰς τὸν κ. Χρηστάκην Ζωγράφον ἀμέγαν εὐεργέτην τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους.»]

*Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις κοινοποιηθεῖσαι
ἐκ τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν.*

Μάϊος. (E. N.) 1881.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	751, 04	χμ.
Μεγίστη »	759, 09	(τὴν 2 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	746, 58	(τὴν 13 ^{ην})

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση θερμοκρασία	19, 87
Μεγίστη »	27, 6 (τὴν 6 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	9, 1 (τὴν 1 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 8 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 17,81 χμ.),
ἀστραπῶν 5, βροντῶν 5. Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ 8 ἡμέρας ΝΔ,
4 Δ, 2 ΒΔ, 9 ΒΑ, 8 Ν.

Ἰούνιος.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	751, 27
Μεγίστη »	754, 59 (τὴν 14 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	744, 80 (τὴν 8 ^{ην})

Θερμόμετρον.

Μέση θερμοκρασία	24, 27
Μεγίστη »	31, 5 (τὴν 30 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	13, 7 (τὴν 1 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 2 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 0,18 χμ.).
Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ 20 ἡμέρας ΝΔ, 1 Β, 6 ΒΑ, 3 Ν.

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΚ ΒΟΙΩΤΙΑΣ
ΕΠΙΓΡΑΦΑΣ, ΤΑΣ ΕΝ ΤΩ Ε' ΤΕΥΧΕΙ ΤΟΥ Θ'
ΤΟΜΟΥ ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΕΙΣΑΣ.

Ἐν ταῖς ἐν Ἀθηναίῳ IX, 353 κέξ. δημοσιευθείσαις Βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς διέφυγον ἓνια τὴν προσοχὴν τοῦ ἐκδότου. Ἴσως ἢ ἐξέτασίς τινων ἐξ αὐτῶν δὲν θὰ εἶνε ὄλως ἀνωφελὴς εἰς τινὰς τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Ἀθηναίου. Ἐν σελ. 362, στ. 8 ἄνωθεν καὶ 8 κάτωθεν ἀναγινώσκεται «οὐπερδικιόνθω κῆ προῖστάνθω τύ τε ἰαρεῖες κῆ τὸ ἰαράρχη τὸ ηἰ ἐν ἀρχεῖ ἰόντες» καὶ «τύ τε ἰαρεῖες κῆ τε(ι ἰα-ρ)ἀρχη τὸ ηἰ ἀντιτιουναχάνοντες». Τὸ ηἰ ὁ ἐκδότης γράφει ἦι καὶ ἐν σελ. 363, στ. 4 ἄνωθ. ὑπολαμβάνει κτητικὴν ἀντωνυμίαν=ἐἦι. Ἐκαστος δ' ὅμως βλέπει ὅτι δὲν εὐδοῦται· ἂν δέ τις γράψῃ ἦι καὶ ἐκλάβῃ ἴσον τῷ αἰεῖ, ἔχει τὴν ὀρθὴν ἔννοιαν. Ἡ ἔκφρασις αὕτη ἀναγινώσκεται καὶ ἐν *Anecdota Delphica* Ἐρν. Κουρτίου σελ. 74, ἀριθ. 39 «οἱ ἄρχοντες οἱ αἰεῖ ἔναρχοι ὄντες» καὶ *C. I. Gr.* ἀριθ. 2525 «τοὶ ἄρχοντες αἰεῖ τοὶ ἐν ἀρχᾷ ἔόντες» κτλ. Ὅτι δὲ ὁ τύπος τοῦ αἰεῖ, καθά τις θὰ προσεδόκα, παρὰ Βοιωτοῖς ἦι ἦτο, μανθάνομεν καὶ παρὰ τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν, ὧν τὰς μαρτυρίας παρέθηκεν ὁ Ahrens ἐν τῷ περὶ Διαλέκτων I, 187.

σελ. 356, στ. 3 ἄνωθεν·

Ἄρχοντος Κ)αφισίου μηνὸς Ἀ(γρι-
ωνίου τριακάδι, Ζώιλος Ἀρνίου
ἐρώμενος ὑπὸ τοῦ θρέφαντος. . .

καὶ μικρὸν ἐπιστήσας τις τὸν νοῦν ἐννοεῖ ὅτι τὸ ἐρώμενος ἔχει ἀτόπως. Δυστυχῶς δὲν σημειοῦται, ἂν ὁ λίθος εἶνε τεθραυσμένος πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ὀρθῶτος, ἀλλ' ἀφοῦ ὁ ἐκ-
δότης ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ συμπληροῖ ὀρθῶς τρία γράμ-
ματα, δικαιοῦμεθα, ὅταν ὁ νοῦς βοᾷ, νὰ συμπληρώσωμεν ὁμοίως τρία καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ γράψωμεν ἀνι)ερωμέ-

νος, τε' ἀνατεθειμένος. Ἡ ἐνέργεια ἀναγινώσκεται εὐθὺς μετὰ 4 στίχους ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ «κατὰ τὴν ἀνιέρωσιν», καὶ ἐν σελ. 359, στ. 12 κάτ. τὴν ἀνιέρωσιν πεπόνηται, καὶ Ἡσύχ. ἀνιέρωσαντες: ἀναθέντες, καὶ Πλούταρχ. τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν ἀνιέρωσαντες βασιλέως» κτλ.

σελ. 353, 10 κάτ. ἀναγινώσκεται «παρამείασαν ἄς αὐτῷ κῆ τῆ γου(να)κί αὐτῷ **Φ**αθὴν **Φ**ᾶς κα ζῶωνθι», ὁμοίως 354, στ. 3 κάτ. «παρამείαντας ἄς αὐτῷ, ἄς κα ζῶει» καὶ 357, στ. 1 κάτωθ. παρამείασαν τῆ μητρὶ αὐτῶν, ἔως ἄν ζῆ» καὶ 358, στ. 7 ἄνωθ. παρამεί(ασαν αὐτῆ ἀνεγκλ)ήτως, ἔως ἄν (ζῆ..) καὶ 8 κάτωθ. παρამ(είασ)αν ἑαυτῆ.. ἔως ἄν ζῆ» καὶ 360, 18 κάτωθ. «παρამείασαν ἑαυτῆ καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς... πάντα τὸν τ(ῆς) ζῶῆς χρόνον». Διὰ τῆς παραθέσεως τούτων τῶν χωρίων δηλοῦται σαφέστατα ἡ ἔννοια τοῦ «ἄς κα ζῶωνθι» καὶ «ἄς κα ζῶει» καὶ πρὸς τούτοις ὅτι ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε «ἄς κα»=ἔως ἄν. Τὸ ἐπίρρημα ἄς τε, ἄος ἀντὶ ἧος ἔως λέγεται κοινῶς Δωρικόν, διότι καὶ ἐν Ἡρακλειωτ. πίναξιν «τὸν αἰεὶ χρόνον ἄς κα πρωγγύως προτάγωντι» καὶ ἐν ἄλλαις Δωρ. ἐπιγραφαῖς ἀναγινώσκεται· ἀλλὰ πολλὰς μέχρι τοῦδε ἡ σκαπάνη μετέβαλε δοξασίας. Τὸ δὲ δίγαμμα, ὅπερ ὁ ἐκδότης ἐκ τινῶν ἰχνῶν ἀνευρίσκει καὶ γράφει **Φ**ας, εἶνε ἀδύνατον, διότι, καθὰ ἤδη πολλοὶ διέγνωσαν (πρβλ. Delbrück ἐν Κουρτίου Μελέταις II, 192 κέξ.) τὸ ἧος, ἔως, τῆος, τέως ἀντιστοιχοῦσι τοῖς Ἰνδικοῖς yavat, tavat, καὶ Zenḍ. yavat (ἡ ταυτότης δὲν ἐξικνεῖται καὶ μέχρι τοῦ τελικοῦ t καὶ s, διότι τὸ τελικὸν t ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐκπίπτει, δὲν τρέπεται εἰς s· πρβλ. Brugman ἐν περιοδικῷ Kuhu 24, 73 κέξ), καὶ δὴ τὸ ἄος ἧος ἔως εἶχον ἐν ἀρχῇ τὸ jod οὐχὶ τὸ δίγαμμα· εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι τὸ jod τοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ γλώσσα εἶχεν ἀποβάλλη πολὺ πρὸ τοῦ Ὀμήρου. Τὰ δὲ ἶχνη, ἂν ἀληθῶς ὑπάρχουσιν, ἀνάγκη νὰ συναφθῶσι τῇ προηγουμένῃ λέξει, ἥτις ὁμοίως δὲν δύναται νὰ ἔχη ἐν ἀρχῇ δίγαμμα, ὅπως ἐκ

τινων ἰχνῶν γράφει ὁ ἐκδότης (πρβλ. Fick Συγκριτ. λεξικὸν τῶν Ἰαπετιτικῶν γλωσσῶν II, 12), καὶ ἤτις φαίνεται ὅτι δὲν ἀνεγνώσθη ὀρθῶς· διότι ἢ ἐπίρρημά τι ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ συνήθους ἐν τούτοις «ἀνεγλήτως» ἢ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς καὶ τὸ τοῦ πατρὸς ἢ πατρίδος αὐτῆς ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνεύρη ὁ ἀναγνώστης. Ἴσως τὸ πρῶτον εἶνε παγα=πηγη, τὸ δὲ ὑπόλοιπον θην(F) Δηλίου δεῖται κολυμβητοῦ.

Σπουδαιότερος εἶνε ὁ τύπος ἀς αὐτῷ 353, στ. 10 κάτωθεν, 354, στ. 3 κάτωθ. διότι ὁ μὲν τύπος αὐς αὐτοῦ, αὐς αὐτῷ κτλ. ἀναγινώσεται πολλάκις καὶ ἐν ταῖς ὑπὸ Wescher et Foucart ἐκδεδομέναις ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν ταῖς ὑπὸ Ἰαγκαβῆ καὶ ἐν C. I. Gr. καὶ ὑπολαμβάνεται Δωρικὸς ἔχων αὐτοπαθῆ σημασίαν, ἣν ἐν ταῖς ἐκφράσεσι ταύταις βλέπει τις καὶ ἐν σελ. 358, 8 κάτωθ. παραμείνασαν ἑαυτῇ, καὶ 360, 18 κάτωθ. (ὁ ἀπολύων δηλ. τὸν δοῦλον ὀρίζει ὅτι οὗτος ὀφείλει νὰ μένη παρ' ἑαυτῷ, τῷ κυρίῳ, μέχρι .), πρῶτον δέ, ἂν μὴ σφάλλωμαι, ἐν ταῖς παρούσαις ἐπιγραφαῖς ἀναφαίνεται καὶ ἐπὶ Βοιωτικοῦ ἐδάφους καὶ μάλιστα ἄνευ τοῦ υ. οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι ἔχει ὅπως τὸ ἐκτόν, ἀτοῦ, ἀντὶ ἑαυτόν, αὐτοῦ κτλ. περὶ ὧν πρβλ. Keil Sylloge Inscriptionum Bœoticarum σελ. 144 καὶ Κουμανούδην ἐν Ἀθην. IX, 370.

Καθ' οὗς αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται συνετάχθησαν χρόνους ἢ Κοινὴ εἶχεν εἰσελάση εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ὁσημέραι τὴν ἐγγώριον ὀρθογραφίαν περιώριζεν· ἔνεκα τούτου τὰ τῶν συμπληρώσεων ἰκανῶς δυσχερῆ, οὐχ ἤττον νομιζομεν ὅτι ὁ ἐκδότης ἐνιαχοῦ ὤφειλε νὰ ἀκολουθήσῃ τῇ ἐγγώριῳ ὀρθογραφίᾳ, π. χ. ἐν σελ. 353, στ. 9 κάτωθεν γράφει γου(και)κί, ἀλλ' ἢ ὀρθογραφία τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης καθάρως Βοιωτικῆ, καὶ δὴ γου(νη)κί γραπτέον.

Ἐν Βερολίῳ, τῇ 23/5 Μαΐου 1881.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ.

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ (*).

Ἄλλος μέγας καὶ πολὺς Αἰολισμὸς ἀνεκαλύφθη ἐν ταῖς μετοχαῖς εἰς -όμενος· ὅπως ἴδωμεν ἂν ἀληθεύῃ, ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν ἐκτενῶς τὰ κατὰ τὴν μετοχὴν τοῦ μέσου ἐνεστώτος. Αὕτη δὲν εὐχρηστεῖ ἐν πᾶσι τοῖς ῥήμασιν, οὐδ' ἔχει ἐνεστώτος σημασίαν, ἀλλὰ ποικίλην, συνήθως ἐπιθετικὴν, ἐνίοτε παρῳχημένων χρόνων, ἄλλοτε οὐσιαστικοῦ ὀνόματος.

Σχηματίζονται δὲ αἱ μετοχαὶ αὗται τριχῶς, α') εἰς -όμενος, β') εἰς -ούμενος, γ') εἰς -όμενος· τοῦ πρώτου εἰδους δὲν εὐχρηστοῦσι πολλοί, παρ' ἡμῖν λέγεται «χρειαζόμενος ἄθροπος = ἐνδεής ἢ καὶ χρήσιμος, οὐ χρεῖζει τις· ἐν Κρητικῷ θεάτρῳ σελ. 381 ἀξιοζόμενος· ἐν Ῥοδίῳ ἄσμασιν ὑπὸ Wagner πούλακιν φλακίζόμενον· 83 μαραινόμενος ὁ νῆος· ἐν Νεοελλ. Ἐναλ. I. 290 ὧ χρόνοι περαζόμενοι!» παρ' ἡμῖν «περαζόμενον καιρόν, ἢ καιρόν περαζόμενον ἢ καιρούς περαζόμενους.» Πολλοὶ λήγουσιν εἰς -ουμένος Κρητ. θέατρ. Σάθα 137 πρεπούμενα, 186 καὶ 210 ἀφτουμένο, διὰ τὸν ῥυθμόν, ἡμεῖς τῶρα ἀφτούμενο, 260 σερούμενα· ἡμεῖς λέγομεν ἔρχεται χαρούμενος, εἶνε χαρούμενος = χαίρων· πουλί πετούμενο = πετόμενον· τὸ μελλούμενο = πεπρωμένον· τὰ βρισκούμενα (τ.ε. φαγητά) = εὐρισκόμενα· χρειαζόμενον πρᾶγμα = ἀναγκαῖον· ἀξιοζόμενος ὅπως καὶ ἀξιοζόμενος = ἀξίος. Ἐν Κεφαλληνίᾳ λέγεται καλούμενος = ὑγιής· ἐν Νεοελλ. Ἐναλ. I, 146 τὸ στενεούμενο νερὸ πηγαίνει τάνηφῶρι· καὶ ἴσως ἄλλαι τινές. Ἀλλὰ ἴσως πλείους εἶνε αἱ εἰς -όμενος· παρ' ἡμῖν λέγεται, στάμενος = ἐν καθεστηκυῖα ἡλικίᾳ· στεκόμενα = ἀκίνητα κτήματα· κοιτάμενος = κείμενος, λεγάμενος = ὀ

(*) Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον τεύχος ἐν ἀρχῇ.

περὶ οὗ ὁ λόγος, ὁ περιβόητος· Κρητ. θεάτρ. 370 κατε-
 χάμενοι = ἔμπειροι, κατέχοντες· 358 πεμπάμενοι = πεμ-
 φθέντες· 241 φοβιζάμενοι, 188 χαιράμενο πρόσωπον, τώ-
 ρα μόνον χαρούμενο λέγεται· χαιράμενος δὲ καὶ χαιράμε-
 νη ἀντίκειται τῷ χῆρος χήρα (*). 368 τρεμάμενη = τρέ-
 μουσα, 179 μπιρεζάμενη = ἠμποροῦσα παρὰ Πτωχοπροδρ.
 στ. 104 διὰ στάμενα τὸ ψηλαφῶ· ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπα-
 κουάμενη· κουνάμενος = κενός, ἀλλὰ δὲν παράγεται ἐκ τοῦ
 κενός, ἀλλ' εἶνε τοῦ κουνῶ, διότι παρ' ἡμῖν λέγεται «ἦρ-
 θαι σερνάμενοι κουνάμενοι = πάντες ὅσοι ἠδύναντο νὰ σύ-
 ρωσιν ἐαυτοὺς ἢ κινήσωσιν· ἡ δὲ ἔννοια τοῦ κενός ἐννοεῖ-
 ται ἐξ ἄλλης φράσεως «ἦρθε κουνῶντας τὰ χέρια του»,
 τ. ε. οὐδὲν ἐν ταῖς χερσὶν ἔχων ἀλλὰ καθειμένος τὰς χει-
 ρας (**). Βολεζάμενο τοῦ βολεῖ = ἔξεστι, ἐδῆ = δυνατόν.
 Ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. I, 165 ὁ παπᾶς κρεμάμενος ἔγραφε
 κ' ὑπέγραφε. 176 ἀπ' τὸ θεὸ βρεχάμενοι κ' ἀπὸ τὰ κερα-
 μίδια (ἡμεῖς, βρεχούμενο νερό, καὶ τρεχάμενο = ῥέον), 185
 δερνάμενο σκυλί κακὸ κυνήγι κάνει· 215 σοιινάμενο κου-
 νιάμενο ἔς τῷ γυναικῷ τῇ τρυπα (τὸ ἐνώτιον)· 26 ἐρχά-
 μενο τὸ βασιλόπαιδο κ.τ.λ. κ.τ.λ. Ἐρωτᾶται τίς ἡ ἀρχὴ
 τούτων· αἱ μὲν εἰς -όμενος χρειαζόμενος, φλακιζόμενο
 μαραινόμενος ὁμαλαὶ ὁμοίως ἀξιαζόμενος, ἀλλὰ τὸ περα-
 ζόμενος οὐχί. Περὶ τῶν λοιπῶν εἰς -ομενος καὶ -αμενος
 ποιεῖται λόγον ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτων IV λέγει ὅτι τὸ
 χαιράμενος καὶ χαρούμενος εἶνε ἐπίθετα μετοχικά, τὸ
 πρῶτον λείψανον αἰολισμοῦ τοῦ χαιράμαι χαιρήμι ἀντὶ
 τοῦ χαιρέω, ὅπως ἐλέγετο αἴνημι, νόημι ἀντὶ αἰνέω νοέω,
 τὸ δὲ δεύτερον χαρούμενος ἀπὸ ἄχρηστον ῥήμα χερέω, οὐ

(*) Ἐγὼ ἤξεύρω μόνον τὸ χηρευάμενος καὶ χηρευάμενη ἐν
 ταύτῃ τῇ σημασίᾳ. Ἴσως λοιπὸν κατὰ παραδρομὴν ἔγραψεν ὁ συγγρ.
 χαιράμενος. Σ. τ. Ε.

(**) Ἄν τὸ κουνῶ ἐκ τοῦ ἡ κούνια (cunae) ἢ ἂν ἐκ τοῦ κινῶ κατ'
 ἐπίδρασιν τοῦ κούρια, δὲν δύναμι νὰ ἀποφασίστω, εἰ καὶ τὸ β'. μοί
 φαίνεται πιθανώτερον.

τὸ κεχάρηκα κτλ. Ὅμοίως προϋποθέτει ἀλλαχοῦ εἰς ἐξήγησιν τοῦ μελλομένου ἀχρηστον ῥήμα μελλέω, ὅθεν ὁ μελλήσω κτλ. Ὅμοίως ἐξηγεῖται καὶ ὁ Οἰκονόμος σελ. 765. Ὁ Μαυροφρύδης ἐν Δοκιμίῳ σελ. 131 ἀναφέρει μετοχὰς εἰς -όμενος, τὸ δεχόμενος καταδεχόμενος, γενόμενος, ἐν 463 παγαίνόμενος καὶ ὀνομάζει αὐτάς «πολύτιμα λείψανα τῆς γεραρχίας ἀρχαιότητος»· διότι ἐπίστευεν, ὅπως τότε πάντες, ὅτι τὸ α, ι, υ ἦσαν τὰ πρῶτα φωνήεντα ἅτινα οἱ Ἰαπετιτικοὶ λαοὶ εἶχον, τὸ δὲ ε καὶ ο ἀνεπτύχθησαν κατόπιν ἐκ τοῦ α, καὶ ὅτι ἡ νέα ἔλλην. διέσωσε τὸ πανάρχαιον ἐκεῖνο φωνήεν. Σήμερον εἶνε γνωστὸν ὅτι τοῦτο εἶνε παντελῶς ἐσφαλμένον, ὅτι τὰ φωνήεντα ἐν τῇ Ἰαπετιτικῇ γλώσσῃ πρὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν λαῶν εἶχον ὅπως ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ἣτις πιστότατα καὶ ἀκριβέστατα ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην γλῶσσαν διέσωσε τὰ ἀρχικὰ φωνήεντα, καὶ ἐπομένως τὰ πολυτίμητα ἀπερ τοὶ θεοὶ ταῦτα λείψανα ἀπέβαλον τὴν πολλὴν τιμὴν. Ὅμοίως ἔχει περὶ τῶν εἰς -ούμενος, πετούμενος, γελαζόμενος κτλ. περὶ ὧν ὁ Μαυροφρύδης ἐν σελ. 131 Δοκιμ. λέγει ὅτι τὸ ου ἐνταῦθα σώζει τὴν ἀρχαίαν τοῦ υ προφορὰν, ἐπομένως κεῖνται ἀντὶ «γελαζόμενος καὶ ὅτι τοῦτο τὸ υ ἔχει ὅπως τὸ λατιν. **volumus, possumus, dicuntur** κτλ., ἐν οἷς νομίζει ὅτι τὸ υ τὸ ἀρχαῖον ἐσώθη. Σήμερον εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ υ ἐν τοῖς λατινικοῖς τούτοις δὲν εἶνε ἀρχικόν, ἀλλὰ κεῖται ἀντὶ τοῦ ο, καὶ δὴ οὐδὲν μαθητόμενον ἐκ τούτων εἰς ἐξήγησιν τῶν ἡμετέρων γελαζόμενος, καθ' ὅσον ἡ ἐν ἐκείνοις συμβᾶσα φθογγολογικὴ μεταβολὴ δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἐγένετο καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις. Οὐδ' ἡ τοῦ Κοραῆ γνώμη ἐπιτυχάνει τοῦ ἀληθοῦς, διότι καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν παραδεχόμεθα ὅτι ἦτο δυνατόν ἀπὸ αἰολικοῦ ῥήματος χαίρημι νὰ σχηματίσωσιν οἱ Ἕλληνας κατὰ τινα αἰῶνα τὸ χαίραμενος καὶ ἀπὸ τινος μελλέω τὸ μελλομένο, ἡ δυσχέρεια δὲν λύεται, διότι ὑπολείπονται τοσοῦτοι τύποι, περὶ ὧν ἀνάγκη ν' ἀεροβατήσῃ τις ἐπὶ μακρόν, ὅπως

ἐκ διχοφύρων χωρῶν καὶ διαλέκτων συλλέξῃ τι εἰς ἐξήγησίν τινων τῶν ἡμετέρων. Πάντων ἀδύνατον, διότι ὅσα ῥήματα δὲν ἐκλίνοντο ἀρχικῶς κατὰ τὰ εἰς -μι, τ. ε. τὰ -ω λεγόμενα, οὐδέποτε εἶχον ἐν τῇ μετοχῇ οὔτε α οὔτε υ, ἐπομένως τὸ ἐρχάμενος, πεμπάμενος κτλ. οὐδεὶς οὐδεμιᾶ μηχανῆ θὰ ἐξηγήσῃ ποτε φθογγολογικῶς· διότι βεβαίως οὐδεὶς εἶδέ ποτε ἔρχαμαι, ἢ πέμπημι ἢ τὸ γελοιότερον πηγαίναμαι. Θὰ μας εἴπωσιν ὅτι τὸ πηγαίνάμενος ἐπλάσθη οὐχὶ φθογγολογικῶς ἐκ τοῦ πηγαίνω, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἐρχάμενος. Λαμπρά, ὁμολογῶ, ἀλλὰ ἀφοῦ τὸ πηγαίνάμενος ἐπλάσθη κατὰ τὸ ἀρχάμενος, διατί νὰ μὴ παραδεχθῶμεν ὅτι καὶ τοῦτο ἐπλάσθη κατὰ τι ἄλλος καὶ τοῦτο κατὰ τι ἄλλο, ὥστε πάντα ὅσα ἀρχῆθεν δὲν εἶχον α ἐν τῇ μετοχῇ νὰ ἐξηγηθῶσι κατὰ τὰ ἀρχικῶς α ἔχοντα; Ὁ ὁμολογῶν ὅτι οἱ λαλοῦντες δύνανται νὰ πλάσσωσι τύπον τινὰ κατὰ τινά ἄλλον, θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι κατὰ τοὺς δύο δύνανται νὰ σχηματίσωσιν ἔτι δύο, καὶ κατὰ τοὺς τέσσαρας, ἔτι τέσσαρας, καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τοῦ ἀπεύρου, ἂν μόνον ἔχωσι χρόνον, οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχον χιλιάδας ἐτών. Κατ' αὐτὰ ἐρωτᾶται τίνα ἦσαν τὰ πρότυπα, καθ' ἃ ταῦτα ἐδημιουργήθησαν· ἂν ἦτο δυνατόν νὰ ἤξεύρωμεν τίνες μετὰ τοῦ α μετοχαὶ τῶν εἰς -μι ῥημάτων ἦσαν ἐν χρήσει, ὅτε συνέβη ὁ πρῶτος μεταπλασμός, θὰ ἐλέγομεν ὀριστικῶς αὐτάς· τοῦτο δὲν εἶνε δυνατόν, διό περιοριζόμεθα εἰς τὸ παρὸν ὑλικόν· ἐν ταῖς καταγραφθεῖσαις μετοχαῖς εὐρηγνται δύο, τὰ στάμενα τοῦ Προδρόμου ἀντὶ ἰστάμενα, καὶ τὸ κρεμάμενος, ἀλλὰ περὶ τούτου δὲν εἶνε βέβαιον ὅτι εἶνε παλαιὸν διασωθέν· κατὰ τὸ στάμενος καὶ κατακτάμενος, ὅπερ καὶ ἐν Ἐρωτοκρ. πάντα μὲ καταστάμενος ἔπρασσε καὶ ξετρέχει, ἐγένετο κατὰ πρῶτον τὸ στεκάμενος, κατ' αὐτὰ τὸ κοιτάμενος, ἔπειτα τὸ ἀντίθετον τρεχάμενος, ἐρχάμενος, πηγαίνάμενος, κουνάμενος, σερνάμενος, πετάμενος, καὶ ἐντεῦθεν κατὰ μικρὸν τὴν κατάληξιν ταύτην οἱ λαλοῦντες μετεβίβασαν καὶ εἰς

ἄλλας καὶ ἔπλασαν νέους τύπους καὶ ὁσημέραι πλάττουσιν.

Διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν καὶ τὸ περαζόμενος οὐχὶ ὡς ἐκ ῥήματος περάζω ἀλλ' ὡς ἀναλογίας σχηματισμὸν πρὸς τὸ ἀξιαζόμενος χρειαζόμενος, τ. ε. οἱ λαλοῦντες ἀπατηθέντες ὑπέλαβον ὅτι τὸ ὄλον-ζόμενος ἦτο κατάληξις καὶ οὐχὶ τὸ -όμενος· παράδειγμα τούτου θὰ ἀναφέρω ἐν μόνον ἐκ τῆς δοκίμου τῶν παλαιῶν γλώσσης, ὅπως μὴ τις καταγνώσῃ τῶν νέων Ἑλλήνων τῶν τὴν γλῶσσαν πλαττόντων ἀμάθειαν τοσαύτην ὥστε νὰ συγχέωσι θέματα καὶ καταλήξεις, μαθὼν ὅτι οὐδ' οἱ πάλαι σοφοὶ ἔπραττον ἐν τούτοις σοφώτερα. Ἀντίστοιχον τοῦ οἶσθα ἐν τῷ Ἰνδ. λέγεται *νέτtha* τ. ε. *Φοιδ-θα*· ἐξ οὗ ἐν τῇ Ἑλλ. κανονικῶς ἐγένετο *Φοῖσ-θα*, καὶ τὸ σ ἀνῆκε τῇ ῥίζῃ κείμενον ἀντὶ τοῦ δ, ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν ἤξευρον γραμματικὴν οὔτε θέματα οὔτε καταλήξεις καὶ ἐνόμισαν ὅτι τὸ σ ἀνῆκεν τῇ καταλήξει. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς εἰς ὀδοντόφωνον λήγουσι θέμασι, ἠρήρεισθα κτλ. καὶ ἐκ τούτων μετεβίβασαν τὸ σθα καὶ εἰς τὸ ἔφησθα καὶ ἤδησθα καὶ φίλησθα κτλ.

Ὅμοίως ἐξηγοῦνται καὶ αἱ μετοχαὶ εἰς -όμενος· πλεῖστα ῥήματα εἰς -ομαι ἐσχημάτιζον τὸ πάλαι (μέχρι τίνος ἦσαν ἐν χρήσει χρόνου, δὲν ἤξεύρω) τὰς μετοχὰς εἰς -όμενος. Τίνες τῶν πολλῶν τούτων ζῶσαι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ πρώτου μεταπλασμοῦ ἔδωκαν τὸ παράδειγμα, δὲν ἤξεύρω· τῶν παρατεθειμένων μία μόνη εἶνε ἀρχαία, ἢ καλούμενος, ἀλλ' ἢ παλαιοτέρα γραμματεία σώζει πολλὰς ἐκ συνηρημένων ῥημάτων, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν δύναμαι νὰ εἶπω τίνες ἦσαν ἀληθῶς δημῶδεις καὶ τίνες μακαρονιστικάι, ὅπως ἕκαστος ἔχων πείραν τοῦ τότε τρόπου τοῦ γράφειν, ἐννοεῖ. Ὅτι θὰ ὑπῆρχόν τινες, βέβαιον, ἀφοῦ καὶ σήμερον ἐγὼ ἤξεύρω μίαν, αὐταὶ δὲ ἐφειλκύναντο βαθμηδὸν τὰς εἰς -ομενος, ὥστε ἐλέχθη καὶ καθούμενα, καὶ ἀφτούμενη φωτιὰ κτλ. τὸ γελαζόμενος ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ ἀξιαζόμενος, ὅπως ἀνωτέρω τὸ περαζόμενος

κατὰ τὸ χρειάζομενος κτλ. Καὶ τὸ ζ τοῦτο ἐντεῦθεν ὑπελήφθη ὅτι ταῖς καταλήξεσι καθόλου ἀνῆκεν, καὶ δὴ ἐλέχθη καὶ μπορεζόμενος, βολεζόμενος κτλ.

Τοῦ μέσου ἄορ. σώζεται παρ' ἡμῖν καὶ ἐν Θήρῃ μία μόνη μετοχὴ μετὰ σημασίας ἐπιθετικῆς· ἀλλὰ σημειωτέον ὅτι ἦλθε διὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ οὐχὶ ἀμέσως διὰ τῆς παραδόσεως. "Ἦκουον δηλ. ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν ἡμισάμενος» καὶ παρανοήσαντες εἶπον ζῶν ἡμισάμενη, π. χ. αὐτὸ τάντρογυνο περνᾷ ζῶν ἡμισάμενη = εὐφρόσυτον, εὐθυμον, ἡδεῖαν.

"Ἄν λοιπὸν τὰ περὶ τῆς μετοχῆς διαληφθέντα πείθωσιν τινα, ὅπως πείθουσιν ἐμέ, τότε δὲν ἔχομεν ἐν ταῖς μετοχαῖς εἰς -αμενος Αἰολισμόν, ἀλλὰ ἀπλῶς κατ' ἀναλογίαν σχηματισμούς. "Ἄν δὲ αἱ εἰς -αμενος εἶνε ψευδαιολισμός, ὁμοίως ψευδαιολισμὸς εἶνε καὶ αἱ δῆθεν μετοχαὶ ἔχω λάβει, γράφει, γράφθη· ἀλλὰ περὶ τούτων θὰ πραγματευθῶμεν προσεχῶς ἐν τῷ περὶ μέλλοντος καὶ παρακειμένου.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νομίζω ὅτι ἐστάλησαν οἱ Αἰολισμοὶ τῆς Νέας Ἑλλ. πρὸς τὴν μητέρα αὐτῶν Σαπρῶ, μακρὰν μακρὰν ἀφ' ἡμῶν, ἀλλ' ἄρα θὰ πράξωσι τὸ αὐτὸ καὶ οἱ Δωρισμοὶ (*); Ἐν πρώτοις παρατηρῶ ὅτι οὐδὲν θαῦμα, ἂν ἐν τινὶ ἐπαρχίᾳ τῆς ἐλληνικῆς γῆς ἐνθα πρότερον κατόικουν Δωριεῖς, σώζονται καὶ τινες Δωρισμοὶ ἢ ἂν τις θέλη, ἐν ταῖς ὑπὸ Αἰολέων κατοικουμέναις τὸ πάλαι χώραις, καὶ τινες Αἰολισμοί· δὲν με λανθάνει ὅτι λέξεις προδήλως τὸν δώριον χαρακτῆρα φέρουσαι καὶ ἐν Πελοποννήσῳ ἀκούονται καὶ ἐν Κρήτῃ, ἴσως καὶ ἀλλαχοῦ· παρ' ἡμῖν εἶνε συνηθέστατα τὰ μανίζω = μηνίω, κανάτι = κανήτιον,

(*) Ὡς πρὸς τὴν παρούσαν ἐξέτασιν εἶνε φυσικὰ ἀδιάφορον ἂν Δωρικὴ καὶ Αἰολικὴ ὡς μία διάλεκτος ὑποληφθῶσιν, ὅπως τινὲς θέλουσιν, ἢ ἂν δύο.

ὄτινος = οὔτινος, ἐπὶ ἀοριστολογικῆς ἐννοίας «ὄτινος κί νᾶ τὸ 'πῆς, δέν σου τὸ πιστεύει.» Ἐν ταῖς περὶ τὸ Ἡράκλειον χώρας τὸς = τούς, π. χ. δέν τὸς εἶδα, δέν τὸς τὸ 'πα. Ἄλλ' ὁσάκις ἀναλογίζεται τις ὅτι οἱ Δωριεῖς δέν ἀπετέλουν τὸ ὅλον ἑλληνικὸν ἔθνος, μάλιστα ἐν τοῖς μετ' Ἀλέξανδρον χρόνοις, ὅτι ἡ γραμματεία αὐτῶν ἦτο μηδὲν ἐν παραβολῇ πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ Κοινῇ συνταχθεῖσαν, ὅτι ἀπὸ τῆς πολιτικῆς σκηνηῆς οἱ Δωριεῖς ἀπὸ τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ. σχεδὸν ἐξέλιπον ἢ τοῦλάχιστον ἐν μόνῃ τῇ Πελοποννήσῳ μικρά τινα ἔπραττον (*), ἐν ᾧ χρόνῳ ἡ πολλὴ μᾶζα τοῦ ἑλληνικοῦ ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἑλληνικαῖς τότε χώρας παντελῶς ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τῶν Δωριέων καὶ πολιτικῶς ἔδρα καὶ τὴν λεγομένην Κοινὴν ἐδημιούργει, ὅταν τις ταῦτα ἀναλογισθῇ, θὰ καταστήσῃ, δὲν ἀμφιβάλλω, εἰς ἀμφιβολίαν περὶ τῆς λεγομένης ἐπικρατήσεως τῆς Δωρικῆς διαλέκτου, καὶ περὶ τῶν Δωρισμῶν ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλληνικῇ. Εἶνε δὲ σήμερον ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς συμπάσης Ἑλλάδος, τῶν Σποράδων καὶ Κυκλάδων, τῆς Κρήτης καὶ τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἴσως καὶ τινων μερῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἀποτελοῦσι μίαν καὶ μόνην γλῶσσαν εἰς ἰδιώματα τοπικά, ἀλλ' οὐκ εἰς διαλέκτους διαιρουμένην. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ ὁμοιότης αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ὑπόθεσιν καθ' ἣν αἱ χῶραι τῆς Ἑλλάδος ἐρημωθεῖσαι κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ὑπὸ τῶν ἐπιτρεχόντων τὴν Ἑλλάδα βαρβάρων ἀπωκίσθησαν κατόπιν ἐκ Βυζαντίου. Ἄλλ' ὁμολογῶ ὅτι ἓνα μόνον ἀποικισμὸν ἐκ Βυζαντίου ἠξέυρω, τὸν τῆς Κρήτης μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν Ἀράβων, ἀγνοῶ δ' ὅμως ἂν καὶ οὗτος ἦτο διοικητικῆς μόνον

(*) Οὐδέεις, πιστεύω, θὰ δυνηθῇ ν' ἀποδείξῃ ὅπωςδὴποτε ὅτι ἡ πρόσκαιρος καὶ ἡμιτελής τῶν Αἰτωλῶν καὶ Ἀχαιῶν πολιτικὴ ἐπίδοσις ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ τὰ ἐπίσημα αὐτῶν ἔγγραφα φαίνονται ἀνάμικτα κοινοῖς τύποις, πρβλ. Ἐρν. Κούρτιον ἐν Δελφ. Ἀνεκδόταις σελ. 89.

φύσεως, ὅπως οἱ εἰς Ἀνατολικὴν Ῥωμυλίαν ἀποστελλόμενοι Ῥῶσοι, ἢ ἂν καὶ χάριν τοῦ ἀραιωθέντος πληθυσμοῦ. Ἐρωτήσας δὲ ἄνδρα δοκιμώτατον τὰ Βυζαντιακὰ ἔμαθον ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὕτη τοῦ δι' ἀποικιῶν ἐξέλληνισμοῦ τῆς ἤδη πρότερον ἐκβαρβαρωθείσης δῆθεν Ἑλλάδος στηρίζεται πιθανώτατα ἐπὶ τῶν περιβοήτων δισχυρισμῶν τοῦ Φαλλμεράυερ, οἵτινες ἔσχον τὴν τύχην νὰ μείνωσιν ἀπλοῖ δισχυρισμοί, διότι οὐδ' αὐτῶ εἶνε γνωσταὶ ἄλλαι ἀποικίσεις. Πρὸς τούτοις ὅτι οἱ Πατρεῖς καὶ οἱ Θεσσαλονικεῖς ἀπέκρουσαν τοὺς πολιορκουντας τὰς πόλεις αὐτῶν βαρβάρους τῇ βοηθείᾳ ἀγίων, οὐχὶ δὲ τῶν Βυζαντινῶν. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὁ ἀνασκοπῶν μεθ' ὀπόσης ἀσυγγνώστου ἀμελείας καὶ ἀκηδεΐας μετεχειρίζοντο τὴν Ἑλλάδα οἱ Βυζαντινοὶ μέχρι τῶν Σταυροφοριῶν, εὐρίσκει ὅτι αἱ ἀποικίσεις αὐταὶ αἱ ὑπ' οὐδενὸς μνημονευόμεναι ἔχουσι καθ' ἑαυτὰς πολὺ τὸ ἀπίθανον, καὶ, ἂν μὴ παντάπασιν ἀπατώμαι, οὐδὲν ἄλλο ἐπιζητοῦσιν αἱ ἐπ' αὐτῶν στηριζόμεναι περὶ γλώσσης ὑποθέσεις ἢ νὰ ἀποδείξωσι τὸ ἀγνωστον δι' ἀγνωστοτέρου καὶ πρὸς τούτῳ ἀπιθάνου· ὁ δὲ ἐξακολουθῶν νὰ πιστεύῃ αὐταῖς μετακυλίει, ἴσως ἐν ἀγνοίᾳ, τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης ἀπὸ τῆς κυρίας αὐτοῦ θέσεως εἰς ξένην, ὅπως λύσωσιν αὐτὸ οἱ ἀδυνατοῦντες καὶ νὰ ἀψωνται αὐτοῦ.

Ἄν δὲ ἡ γλῶσσα σήμερον ἐπὶ τῶν χωρῶν τούτων εἶνε μία καὶ ἀδιαίρετος εἰς διαλέκτους διαστελλομένας ἀλλήλων κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀρχαίων διαλέκτων, καὶ ἂν φαίνεται δυσχερὲς καὶ ἀπίθανον ὅτι ἡ Δωρικὴ διάλεκτος ἠδύνατο νὰ ἐκνικήσῃ οὕτω, ἀνάγκη νὰ ζητηθῇ ἡ πηγὴ καὶ βάσις τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης ἀλλαχοῦ, καὶ τοῦτο τὸ ἀλλαχοῦ εἶνε, νομίζω, ἡ γλῶσσα ἐκεῖνη, ἣτις ἐπὶ τῶν Διαδόχων καὶ ἐξῆς ἐπικρατήσασα καθ' ἅπαντα τὸν ἑλληνικὸν κόσμον ὠνομάσθη Κοινή.

Ἄλλ' ἴσως παρατηρήσῃ τις ὅτι ἡ ἐπικράτησις αὕτη τῆς Κοινῆς κατὰ τοὺς εἰρημένους χρόνους πρέπει νὰ ἐνοηθῆται

ὡς πρὸς τὴν γραφομένην μόνον γλῶσσαν, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς πρὸς τὴν λαλουμένην, τοῦτο μὲν ὅτι ὁ Στράβων ἐν τῷ πρώτῳ μ. Χ. αἰῶνα μαρτυρεῖ ὅτι πᾶσα ἡ Πελοπόννησος ἐδώριζεν, τοῦτο δέ, ὅτι, ἂν τὴν παντελῆ ἐκνίκησιν τῆς Κοινῆς παραδεχθῶμεν, δὲν ἐννοοῦνται οἱ ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ δωρισμοί· ἐκτὸς τούτου ὁ Τατιανὸς γράφων κατὰ τῶν τὴν πάτριον θρησκείαν ἀσπαζομένων ἐπι Ἑλλήνων λέγει «μόνοις δ' ὑμῖν συμβέβηκε, μηδὲ ἐν ταῖς ὀμιλίαις ὁμοφωνεῖν. Δωριέων μὲν γὰρ οὐχ ἡ αὐτὴ λέξις τῆς ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς, Αἰολεῖς τε οὐχ ὁμοίως τοῖς Ἴωσι φθέγγονται κτλ.» Ἐπομένως ἡ παραδοχὴ τῆς ὑπεροχῆς τῆς Κοινῆς καὶ ὡς πρὸς τὴν λαλουμένην γλῶσσαν φαίνεται φέρουσα μεθ' ἑαυτῆς ἀτοπα.

Εἰς ταῦτα ἀντιπαρατηρῶ ὅτι δὲν εἶνε ὀρθὸς ὁ δισχυρισμὸς ὅτι ὁ ὅρος «Κοινὴ γλῶσσα» πρέπει νὰ ἐννοηται μόνον ὡς πρὸς τὴν γραφομένην γλῶσσαν, καὶ πρὸς τοῦτο ἀναφέρω δύο εἴπερ τινὰς καὶ ἄλλους ἀξιοπίστους μάρτυρας· ὁ Winer ἐν τῇ Γραμματικῇ τῆς Καινῆς Διαθήκης § 2 λέγει «ἐπι Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου καὶ τῶν Διαδόχων ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑπέστη διττὴν ἐσωτερικὴν μεταβολήν, καθ' ὅσον τοῦτο μὲν ἐσχηματίσθη περὶ τὴν γραφομένην γλῶσσαν, ἣτις βάσιν μὲν εἶχε τὴν Ἀττικὴν, διεστέλλετο δὲ αὐτῇ διὰ τῆς παραδοχῆς τοῦ καθόλου ἑλληνικοῦ καὶ μάλιστα διὰ τινῶν ἐπαρχιακῶν ἰδιωτισμῶν, τοῦτο δὲ παρήχθη γλῶσσά τις λαλουμένη, ἐν ἣ ἀνεμίχθησαν αἱ ἰδιότητες τῶν διαφόρων καὶ τέως κεχωρισμένων διαλέκτων τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν φυλῶν, καὶ μάλιστα αἱ τῆς Μακεδονικῆς. Ἡ λαλουμένη δ' αὕτη, διάφορος κατὰ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας μάλιστα τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότατον στοιχεῖον καὶ τὸ ὕφος τῶν Ὁ' καὶ τῶν Ἀποκρύφων καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης» καὶ § 4 Βάσιν τῆς γλώσσης τῆς Καινῆς Διαθήκης εὐρίσκομεν τὰς ἰδιότητας τῆς μεταγενεστέρως ἑλλην. λαλουμένης γλώσσης, αἵτινες ὁμῶς μᾶλλον ἐν τισὶ τύποις ἢ συντακτικαῖς πλοκαῖς συνί-

στανται»· καὶ ἐν σελ. 21 «οἱ Ἑβραῖοι ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Παλαιστίνῃ ἐμάνθανον τὴν ἑλλην. γλῶσσαν κατὰ πρῶτον ἐκ τῆς συναναστροφῆς μετὰ ἑλληνοιστὶ λαλούντων, οὐχὶ ἐκ βιβλίων, καὶ δὴ οὐδὲν θαῦμα ἂν οὗτοι καὶ γράφοντες διετήρουν ὡς τὰ πολλὰ τὰς ἰδιότητας τῆς δημῶδους ἑλλην. γλῶσσης.» «ὅτι δὲ οὐδὲ τῷ Παύλῳ οὐδεμία φιλολογικὴ ἑλληνικὴ παιδεία πρέπει ν' ἀποδοθῆ, εἶνε βέβαια σήμερον ἀνεγνωρισμένον.» Καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος λέγει ἐν Κορινθ. Β. 11, 6· λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέσθαι τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων· εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει. Καὶ Sturz de dial. Maced. et Alex. καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν σελ. 52 «ἡ μετὰφρασις τῶν ἱερῶν βιβλίων ἅτε χάριν τῶν δημοτικῶν τ.ε. ἀπαιδευτῶν μάλιστα ἀνθρώπων γενομένη εὐκόλως φαίνεται ὅτι ὤφειλε νὰ προσαρμόζῃται πρὸς τούτων τὸ πνεῦμα καὶ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι.

Κατ' αὐτούς λοιπὸν τοὺς μάρτυρας καὶ κατ' ἀλήθειαν ἢ γλῶσσα τῶν Γραφῶν εἶνε ἢ τότε ἐν Ἀφρικῇ καὶ Ἀσίᾳ μάλιστα, λαλουμένη γλῶσσα, ἀποτελεσθεῖσα βεβαίως, ὅπως καὶ οἱ πληθυσμοὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν, ἐκ τῶν διαφόρων τότε ἔτι λαλουμένων ἑλλην. διαλέκτων, ἀλλ' οὐχ ἤττον τότε ἤδη συγχωνευθεῖσα εἰς ἓν καὶ μόνον κράμα, ἐν ᾧ καὶ τυφλῷ δῆλη ἡ ἀπόλυτος ὑπεροχὴ τῆς Ἀττικῆς ὡς πρὸς τὸ τυπικὸν καὶ τοὺς φθόγγους, περὶ ὧν μόνων ὁ λόγος· διότι οἱ φθόγγοι καὶ ἡ κλίσις εἶνε τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς γλῶσσης, οὐχὶ αἱ λέξεις. Ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι πιθανώτατα διετηρήθησαν μακρότερον χρόνον αἱ κατὰ τόπους διάλεκτοι, ἀλλὰ καὶ αὗται σὺν τῷ χρόνῳ ὑπέκυψαν (*) εἰς τὴν τότε παντοδύναμον ἅτε ὑπὸ πολλῶν πλειόνων λαλουμένην Κοινὴν· τοῦτο δὲ ἐγένετο διὰ τῶν σχολείων, διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ Κοινῇ συγγεγραμμένων, διὰ τῆς Ἐκ-

(*) Ὁ Giese ἐν σελ. 135 über den aol. Dialect ὁμώμενος ἀπὸ ἐσφαλμένων θεωριῶν ἀποφαίνεται τὴν ἐναντίαν γνώμην.

κλησίαις βραδύτερον (ἐν ᾧ μόνον τὴν Κοινὴν ἤκουον οἱ φοιτῶντες, διότι τὰ βιβλία τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀπαξάπαντα ἐν τῇ Κοινῇ συνετάχθησαν, καὶ ὡς ἐκ τῶν λόγων τοῦ Τατιανοῦ δύναται τις νὰ συμπεράνη, αὐτὴ ὑπελήφθη ὡς ἐπίσημος γλῶσσα τῶν Χριστιανῶν, ὧν αἱ φάλαγγες ὁσημέραι ἠϋξάνοντο) διὰ τῆς ἀποκλειστικῆς χρήσεως εἰς πᾶσαν γραφὴν μόνης τῆς Κοινῆς, διὰ τῶν δικαστηρίων, διὰ τῆς ἀναμιξεως τῶν διαφόρων φυλῶν ἕνεκα τῆς παύσεως τῶν ἐσωτερικῶν ἐρίδων μετὰ τὴν δούλωσιν τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τούτων καὶ χιλίων ἄλλων λόγων ἰσχυόντων ἐπὶ χίλια τοῦλάχιστον ἔτη ἠδύναντο κατὰ μικρὸν νὰ ἐντυπωθῶσι πολλοὶ ἢ μᾶλλον οἱ πλεῖστοι τύποι τοῦ ὀνόματος καὶ ῥήματος τῆς Κοινῆς εἰς τὴν λαλουμένην γλῶσσαν παραγκωνισθέντων κατὰ μικρὸν τῶν διαλεκτικῶν.

Ἡ δὲ τοῦ Χριστιανοῦ Τατιανοῦ μαρτυρία δὲν ἀποδεικνύει ὅτι ζητεῖ, διότι φαίνεται ὅτι ὑπὸ ζήλου χριστιανικοῦ ἐλαυνόμενος καὶ θέλων νὰ παραστήσῃ τὰ τῶν εἰδωλολατρῶν ἄτακτα καὶ πολύπλοκα, λέγει ὅτι καὶ οἱ Ἴωνες ἐφθέγγοντο, ἐν ᾧ εἶνε γνωστὸν ὅτι καὶ πρὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου παρήκμαζεν καὶ μετ' αὐτὸν ἐξέλιπε πρώτη ἢ Ἴωνικὴ διάλεκτος. Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Στράβωνος, διότι λέγει «*ἄλλοι δ' ἄλλως διαλέγονται, δοκοῦσι δὲ δωρίζειν ἅπαντες.* . » διατί λέγει «*ἄλλοι δ' ἄλλως, καὶ δοκοῦσι δέ.* . ; ἂν τις συνάψῃ τὴν μαρτυρίαν ταύτην μετὰ τῆς τοῦ Παυσανίου καθ' ἣν «*τὴν καθαρὰν Δώριον μόνον οἱ Μεσσήνιοι ἐλάλουν*», θὰ πιστεῦσῃ ὅτι οἱ πολλοὶ Πελοποννήσιοι οὐχὶ καθαρὰν ἀλλ' ἀνάμικτόν τινα διάλεκτον ἐλάλουν, καὶ ἀναμφιβόλως ἢ διάλεκτος αὕτη ἦτο ἀνάμικτος τύποις τῆς Κοινῆς, καὶ ταύτην, πιστεῦω, δύναται νὰ χαρακτηρίσῃ τις βοηθεῖα τῶν ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς ἀπὸ τοῦ τρίτου ἤδη αἰῶνος π. Χ. οἱ Κοινοὶ τύποι εἰσδύουσι καὶ ὅσον τις κατέρχεται, βλέπει ὅτι καίτοι ἐπειρῶντο πολλάκις νὰ γράψωσι τὰς ἀρχαίας διαλέκτους οὕτως οἱ Κοινοὶ τύποι εἶχον καθολικευθῆ εἰς τὴν

τότε συνήθειαν ὥστε ὁσήμεραι ἐκβάλλουσι τοὺς διαλεκτικούς, μέχρις οὗ μόνος ὄρισμός εἶναι τὸ $\bar{\alpha}$.

Ἄν τις ἀμφιβάλλῃ περὶ τούτων, παρακαλῶ αὐτὸν ν' ἀναγνώσῃ τὰς ἐν C. I. G. ἐκδεδομένας Λακωνικὰς καὶ Μεσσηνιακὰς ἐπιγραφάς, πρὸς δὲ καὶ τὰς Ἀργεῖας καὶ Δελφικὰς καὶ Κρητικὰς καὶ θὰ πεισθῇ ὅτι μόνος ὑπολειπόμενος ἐν αὐταῖς ὄρισμός εἶνε τὸ $\bar{\alpha}$.

Ἐκτὸς τούτων ἂν ἀναλογισθῇ τις πόσον προσήγγισεν εἰς τὴν γραφομένην γλῶσσαν ἀπὸ 50 ἐτῶν ἐν Ἑλλάδι ἢ γλῶσσα τόπων τινῶν, ἔνθα ἡ παιδεία δαψιλῶς διαδίδεται (καὶ ταῦτα ἐνῶ ἑλλείπουσιν ἡμῖν ἔτι ἀληθῶς δόκιμοι συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ καὶ τὸ σημεῖον ἀφ' οὗ ὠρμήθημεν ἀπειρῶ χαλεπώτερον), καὶ ὅτι ἐν τοῖς μεταγενεστέροις ἑλληνικοῖς χρόνοις, ἂν καὶ ἡ δόκιμος καὶ ἀληθὴς παιδεία τῶν παλαιῶν χρόνων ἐξέλιπεν, τὰ παλαιὰ γράμματα μάλιστα ὡς πρὸς τὸ τυπικὸν ἐκαλλιεργοῦντο καὶ τὸ πνεῦμα τῆς φιλομαθείας οὐδέποτε ἐσβέσθη, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος εἶπε τὸ περίφημον ἐκεῖνο «οἱ δὲ Ἕλληνας σοφίαν ζητοῦσιν», δὲν θὰ εὖρη ἄταπον τὴν ἐκ τῶν προτέρων ὑπόθεσιν ὅτι ἦτο δυνατόν τὸ τυπικὸν μέρος τῶν κατὰ τόπους ἀσυναρτήτων διαλέκτων νὰ ὑπέκυψεν εἰς τὸ τῆς Κοινῆς. Ὅτι δὲ ταῦτα δὲν ἀποτελοῦσι τὴν σιδηρὰν πειθανάγκην τῆς ἀποδείξεως τοῦ εἰρημένου ἔννοεῖ ἕκαστος, οὐδὲ ἐσκοπεῖτο δι' αὐτῶν αὐτὴ θὰ προέλθῃ ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν τῆς φθολογίας καὶ τῶν τῆς κλίσεως τῆς νέας ἑλλην. πρὸς τὴν Κοινὴν. Τὴν παραβολὴν δὲ ταύτην ἔπραξαν οἱ φιλόλογοι πρῶτοι, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀδυνατοῦντες φύσει νὰ ἐξηγήσωσι πάντα κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς, τοῦτο δὲ ἀγνοοῦντες τὴν δημιουργικὴν δύναμιν τῆς γλώσσης κατὰ τὴν μακροῖωνα αὐτῆς πορείαν κατέφευγον ὅπως ἐξηγήσωσι ὅ,τι τῆς Κοινῆς διεστέλλετο εἰς τὰς ἀρχαίας διαλέκτους, ὅθεν τὰ εἰδικώτατα ἐκείναις πλειστάκις ἐκαθολικεύοντο καὶ ἀτυχῶς ἐτύγχανον ἐφαρμογῆς. Πολλῶ δὲ χεῖρῳ διέπραξαν μετὰ ταῦτα οἱ ὑπο-

λαμβανόμενοι πεπαιδευμένοι γλωσσολόγοι· π. χ. ἐγίνωσκον ὅτι πάλαι ποτὲ αἰῶνας πολλοὺς πρὶν ὀνομασθῆ ἑλληνική, ἡ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων εἶχε φθόγγον τινὰ j. Τοῦτον πρὸ Ὀμήρου οἱ λαλοῦντες εἶχον καθ' ὀλοκληρίαν ἀποβάλη διὰ διαφόρων ὁδῶν, ὥστε παρ' Ὀμήρῳ οὐδ' ἔχνος αὐτοῦ σώζεται. Τὸν φθόγγον τοῦτον ἐκτῆσατο ἡ γλῶσσα, ἀφοῦ ἄλλους φθόγγους ἔτρεψεν εἰς αὐτόν. Ἄλλ' οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐπίστευον ὅτι οἱ λαλοῦντες ἀγνώστῳ τινὶ τρόπῳ καὶ δυνάμει διετήρησαν τὸν πανάρχαιον ἐκεῖνον φθόγγον, καὶ φιλοτιμοῦνται ν' ἀνακαλύπτωσιν αὐτὸν πανταχοῦ· οὕτως ὁ Μαυροφρύδης καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ κάμνει χρῆσιν τούτου καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Kuhn VII διδάσκει ὅτι τὸ γ ἐν τῷ ἐπεινάγα φιλάγω κτλ. κεῖται ἀντὶ τοῦ j, καὶ κατάγεται ἐκ χρόνων ὠχυγίων· ὁμοίως καὶ ὁ κ. Deffner ἐν Νεοελλην. Ἀνάλεκτα καὶ ἐν Neograeca πολλαχοῦ π. χ. ὅτι τὸ πετάγω = πεταίjω, καὶ τὸ κρύβγω κεῖται ἀντὶ κρυφ-jω, ὃ ἀδύνατον, διότι θὰ ἔμνε κρύβω, καὶ ὅτι ἐκ τούτων προῆλθε τὸ κρύβω κατ' ἀποκοπὴν τοῦ γ, ὃ ἀδύνατον καὶ φθογγολογικῶς, διότι τὸ σύμπλεγμα βγ δὲν ἀποβάλλει τὸ γ, καὶ ἱστορικῶς διότι τὸ κρύβω κεῖται ἐν τῇ Γραφῇ καὶ εἶνε τοῦλάχιστον 1000 ἐτῶν πρεσβύτερον τοῦ κρύβγω, ὅπως καθόλου οἱ εἰς βγω καὶ -ευγω τύποι. Καὶ ἐν τῷ νεωτάτῳ ἔργῳ του ὁ κ. Deffner ζητεῖ τὸ ἔρημον ἐκεῖνο j καὶ ἐν τῷ ἀνοίντου = ἀνοίγω τῶν Τσακῶνων καὶ ἐν τῷ ἄλιου καὶ ἄλια. Καὶ ἄλλοι ἄλλα ὁμοίως ἀτοπα καὶ ἀδύνατα. Ἄν δὲ φθόγγους τῇ ἑλλην. γλώσσῃ παντελῶς ξένους εἰς ἔτυμολογικοὺς καὶ ἄλλους σκοποὺς δὲν διστάζουσι νὰ παραλαμβάνωσι βοηθοὺς, ἐννοεῖται οἰκοθεν ὅτι τοὺς ὑπάρχοντας ἐν ταῖς ἀρχαίαις καὶ ταῖς νῦν ἀποκέντροις διαλέκτοις ἀπαξάπαντας νομίζουσιν ὅτι κατὰ βούλησιν δύνανται νὰ μεταχειρίζωνται καθολικεύοντες αὐτούς, καὶ ἂν οἱ διάφοροι χρόνοι καὶ τόποι καὶ οἱ οὐχὶ εἰς αἰὶ διαρκῆς κύρος ἔχοντες φθογγολογικοὶ νόμοι βοῶσιν, οὐδὲν ὠφελεῖ· π. χ. τὸ σ ἀντὶ τοῦ θ ἀπηγγέλλετο

ὑπὸ τῶν Λακῶνων τῶν μεταγενεστέρων, οἱ ἔτυμολογοῦντες τὸ ψές ἀπὸ τοῦ χθές παρεδέχοντο ἄνευ τύψεως τῆς συνειδήσεως καὶ ἐν τῷ νέῳ Ἑλλην. τὴν μεταβολὴν ταύτην, ἣν ὁ κ. Deffner ἐν Neogr. 263 ἐπιδοκιμάζει. Ὅτε τὸ j ἐκεῖνο ἐν τῇ γλώσσῃ ὑπῆρχε, πιθανώτατα καὶ τοῦτο καὶ τὸ k εἶχε πρὸ τῶν φθόγγων e, i, ἄλλην προφορὰν ἢ σήμερον, διὸ συμπεσόντα συνεχωνεύοντο εἰς σσ, ττ, σήμερον οὐχί, διότι λέγομεν συκιά, χτικιό, κτλ. Ὁ κ. Def. ὅμως ἐν Νεοελλ. Ἀνάλ. οὐδεμίαν εὐρίσκει δυσχέριαν νὰ παραγάγῃ τὸ κηπούρισα ἐκ τοῦ κηπουρικοίja, καὶ τὸ βασιίλισσα ἐκ τοῦ βασιλικοίja, ἀδιαφορῶν παντελῶς ἂν ὅτε τὸ κηπούρισα ἐλέχθη κατὰ πρῶτον, ὑπῆρχε τὸ κηπουρικός ἢ τὸ jκ. Περὶ τῶν ἐργασιῶν τούτων δύναται τις ἀληθέστατα νὰ εἴπῃ ὅτι εἶνε οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀσύνητος ἐφαρμογὴ συνετῶν ἀρχῶν, καὶ ὅτι τούτου ἕνεκα ἡ ἀποτυχία ἦτο ἀναπόφευκτος, ἥτις καὶ ἐπῆλθε δυστυχῶς ἐν ὄλῳ τῷ μέτρῳ, ὅπως πᾶς τις πείθεται παρατηρήσας ὅτι καίτοι οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀπὸ τοσούτων ἐτῶν τὸ ζύλον τῆς γνώσεως ἀναμασῶνται, οὔτε γενναῖόν τι προήνεγκαν οὐδὲ τὴν ἐπιστήμην παρὰ τοῖς φιλομαθεῖσι νέοις ὅπωςδῆποτε διέδωκαν.

Ἡ ἄτοπος λοιπὸν ἐφαρμογὴ πολλῶν θεωριῶν καὶ ἡ ἄγνοια τῆς ἱστορίας συνετέλεσαν καὶ εἰς ἀνακάλυψιν πολλῶν Δωρισμῶν, οὓς ἀνάγκη νὰ βασανίσωμεν, ἂν εἶνε ἀληθεῖς καὶ γνήσιοι ἢ κίβδηλοί τινες χαρακτῆρες ἔχοντες μὲν ὁμοιότητά τινα ἐκείνοις, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ παράγειν τοὺς ἀπλουστέρους.

Οὕτω π. χ. ὑπολαμβάνεται Δωρισμὸς ὁ τονισμὸς οἱ ἀνθρώποι ἐλέγαν, πολέμοι, ἐγράφαν, ἐφέραν κτλ. διότι οἱ Δωριεῖς κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν γραμματικῶν οὕτως ἐτόνιζον· ἀλλὰ πρῶτον ἀπορεῖται πῶς οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Αἰολέων ἔμαθον τοῦτον τὸν τονισμὸν παρὰ τῶν Δωριέων· δεύτερον παρατηρεῖται ὅτι ὁ τονισμὸς οὗτος δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν καὶ ἐν τῇ Δωριδίᾳ ἑκτασίῳ, καὶ οὐδεὶς εὐπρόσωπος λόγος φαίνεται τούτου, π.χ. διατί λέ-

γομεν γέροντες, ἄρχοντες ἔρωντες, οὐχὶ γερόντες; διατί εὐρισκόμενοι, χρειάζόμενοι κτλ. οὐχὶ δὲ χρειάζομενοι; τοῦ προπαροξυτονισμοῦ τούτου αἰτίαν οὔτε ἀνέγνωσά που οὔτε νὰ ἐξεύρω δύναμαι. Ὁ Δωρισμὸς λοιπὸν οὗτος ἀνερμηνεύτω τῷ τρόπῳ καὶ ἠλαττώθη καὶ ἐπολλαπλασιάσθη. Μήπως δὲν εἶνε Δωρισμὸς; Καὶ δι' ἄλλα καὶ διότι ἀπώλετο ἐν τῇ γλώσσῃ ἡ διαφορὰ τῶν βραχειῶν καὶ μακρῶν συλλαβῶν (καὶ τοῦτο οὐχὶ χθὲς καὶ πρόφην, ἀλλ' ἤδη ἐν τοῖς πρώτοις αἰῶσι μ. Χ. πάντως πρὸ τῆς καταλύσεως τοῦ Δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους), ὁ τόνος παρ' ἡμῖν ἀπέβαλε πολὺ τῆς ἀρχαίας εὐκινήσιος (*), διὸ λέγομεν ἡ θάλασσα τῆς θάλασσας, ἡ μέλισσα, τῆς μέλισσας, οἱ μέλισσες, τὲς μέλισσες· ἐν τοῖς συνθέτοις τοῦτο ἔτι μᾶλλον, ὁ κακόμοιρος, οἱ κακόμοιροι ἄθρῳποι, ἡ κακόμοιρη, τοὺς κακόμοιρους, οἱ ἀδιάντροποι, τοὺς ἀδιάντροπους. Τὸ μόνον σημεῖον ἐν ᾧ παρατηρεῖται ἔτι εὐκινήσιος τις ἐν τῷ τόνῳ εἶνε, ἂν μὴ ἀπατῶμαι, ἡ γεν. τοῦ ἐνικοῦ ἀριθ. τῆς Π κλίσι. καὶ τοῦ πληθ. τῆς I ἐνίοτε· π.χ. ὁ ἄνθρωπος, ὁ πόλεμος τὸ ἄλογο τοῦ ἀνθρώπου τοῦ πολέμου τοῦ ἀλόγου, καὶ αἱ μέλισσες τῶν μελισσῶ ἢ μελισσῶ Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς λοιποῖς ὁ τόνος εὐχαριστεῖται νὰ μένη ἐπὶ τῆς αὐτῆς συλλαβῆς, π.χ. ὁ Φίλιππος τοῦ Φίλιππα, ὁ κάνονας τοῦ κάνονα, οἱ χρειάζόμενοι, τοὺς χρειάζόμενους, ὁ μάγερας τοῦ μάγερα. Ταῦτα ἔχων τις πρὸ ὀφθαλμῶν δὲν δικαιουῖται νὰ συναγάγῃ τὸ ἀπλοῦν συμπέρασμα ὅτι ἐπειδὴ ἀνέκαθεν ἐλέγετο τοὺς ἀνθρώπους, τῶν ἀνθρώπων, τοὺς πολέμους, τῶν πολέμων, δι' αὐτὸ ἐλέχθη καὶ οἱ ἀνθρώποι, οἱ πολέμοι; καὶ διότι αἱ αἰτ. τῶν μετοχῶν εἰς-μενος εἶνε σπάνια δι' αὐτὸ ἐφειλύσθησαν ὑπὸ τῶν συχνοτέρων ὀνομαστικῶν. Ὅμοίως ὅτι διότι ἐλέγετο, ἐφέ-

(*) Καὶ αὐτὴ ἡ δόκιμος εἶχεν ἀποβάλλῃ μέρος, διότι ἐτόνιζε φημί κατὰ τὸ φαινὲν ἀντὶ φῆμι, καὶ ἐπέπιθμεν κατὰ τὸ πέποιθα ἀντὶ ἐπέπιθμέν, καὶ ἴθμεν κατὰ τὸ οἶδα ἀντὶ ἰθμέν κτλ.

ραμεν, ἐφέρετε, διὰ τοῦτο καὶ ἐφέρον(ε); Κατ' αὐτὸν καὶ μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ τὸν τονισμὸν τοῦ ἐβρέχουμου, ἐλέγουμου, τ.ε. κατὰ τὰ ἐβρέχου ἐβρέχεντο, ἐλέγεσο ἐλέγεντο, ἄλλως μένει ἀκατάληπτος.

Ἄλλος σπουδαῖος Δωρισμὸς τὰ εἰς -ας καὶ -α λήγοντα πλεῖστα ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως, ἃ φυλάττουσι τὸ α ἐν πάσαις ταῖς πτώσεσι τοῦ ἐνικοῦ κλίτου κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἀττικῆς ὄφειλε νὰ τρέπηται εἰς η καὶ οὐ οὕτω τὰ προειρημένα ἢ θάλασσα τῆς θάλασσης, ἢ μέλισσα τῆς μέλισσας, τῆς δόξας, τῆς γλώσσης, ὁ πατέρας τοῦ πατέρα, ἢ ἀκρίδα τῆς ἀκρίδας (*). Ἐπὶ τούτων στηριχθεὶς ἐσχάτως ὁ κ. Def. ἐδήλωσεν ἡμῖν ἐν παρενθέσει ὅτι «ἤδη ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐπικρατήσει ἢ Δωρικὴ διάλεκτος» Arch. σελ. 65. Δυστυχῶς ἐπιλαθόμενος ὁ κ. Def. ὅτι ἐν ταῖς ἱστορίαις δὲν ἐκφέρονται αἱ χρονολογίαι διὰ τοῦ «ἤδη ἐν τῷ μεταξὺ», ἀλλὰ δι' ἀριθμῶν, καὶ ὅτι τὰ ἀόριστα ταῦτα οὐδὲν ὀρισμένον δύνανται νὰ σημαίνωσιν, ἀφῆκεν τὰ πάντα ἀόριστα.

Δηλώσας ἐν ἄλλῳ τόπῳ, ἦν περὶ τούτων ἔχω γνώμην, ἐν ἐκτάσει, παρατηρῶ ἐνταῦθα ὅτι τὸ α ἐν τοῖς κατὰ μεταπλασμὸν κλινομένοις καὶ τοῖς ἀύξητικοῖς ὀνόμασι τῆς πρώτης κλίσεως ἐν πάσαις ταῖς πτώσεσι δὲν δύναται νὰ εἶνε Δωρικόν, καὶ ὅτι τὸ ἐν τοῖς λοιποῖς α δύναται νὰ κατάρχηται κάλλιστα ἐκ τῆς Κοινῆς, καὶ ἐπομένως ὅτι τὰ τοῦ α τούτου ὡς Δωρισμοῦ εἶνε οὐδενὸς ἀποδεικτικὰ.

Ὅμοίως ὑπελήφθη Δωρισμὸς ἀναμφισβήτητος ἢ μὴ τροπῆ τοῦ α εἰς η ἐν τοῖς παρρωχημένοις χρόνοις τ.ε. ἄκουα, ἄκουσα, ἄρπαζα ἄρπαξα κτλ. εἶνε ἄρα γνήσιος ἢ κίβδηλος; Εἰς ἐξακριβῶσιν τούτου ἀνάγκη νὰ ἐκτεθῶσι κατὰ

(*) Διὰ τί ἐδῶ ἀπεσιωπήθησαν ἢ ἐλησμονήθησαν τὰ ἢ δοῦλα, χελώνα, βελόνα, σφενδόνα, τολούπα, λεύκα, βολὰ καὶ τὰ τοιαῦτα; ἐμνημονεύθησαν δὲ Ἰζια Ἰζια τὰ ἢ θάλασσα, μέλισσα, δόξα, γλώσσα, καὶ τὰ τὸ πάλαι τριτόκλιτα πατέρας καὶ ἀκρίδα; Σ. τ. Ε.

πλάτος τὰ κατὰ τὴν αὐξησην ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλλην., ἥτις διαφέρει πολὺ τῆς ἀρχαίας, ὅπως εὐθὺς θὰ δηλωθῇ.

Κατὰ πρῶτον παρατηρεῖται ὅτι ἡ αὐξησης δὲν εἶνε ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλην. οὕτω σταθερά, ὅπως ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ Κοινῇ. Ἐκ τῆς ἀσταθείας ταύτης ὀρμηθέντες παρέβαλον τὰ κατ' αὐτὴν πρὸς τὴν τῆς παρ' Ὀμήρῳ αὐξήσεως κατάστασιν, ἀλλ' ἀτόπως· διότι ὁ Ὀμηρος ἔλεγε κάλλιστα ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεα κρέα, ἔχε κτλ. ἡ δὲ νῦν γλῶσσα μόνον ἐφαγες, εἶχες κτλ. τ.ε. ἡ αὐξησης ἂν φέρῃ τὸν τόνον δὲν παραλείπεται, ὅπως παρ' Ὀμήρῳ, οἱ δὲ τύποι καλὰ 'καμες, τό 'φαγες ἔχουσιν ὅπως οἱ Ἀττικοὶ οὐκ ἐγὼ 'κτανον, τοῦτ' ἐκεῖν' οὐγὼ 'λεγον κτλ. περὶ ὧν οὐδεὶς εἶπεν ὅτι εἶνε ἄνευ αὐξήσεως. Ὅταν ἕμως δὲν φέρῃ τὸν τόνον, δύναται καὶ νὰ προφέρηται καὶ νὰ παραλείπηται· ἐν Ἑλλάδι πιστεύω ὅτι ἀμφοτέραι αἱ χρήσεις εἶνε ἐξ ἴσου κοιναί, ἐν Κρήτῃ δὲ πιθανώτατα οἱ ηὐξημένοι τύποι ὑπερέχουσι τῶν ἀναυξήτων. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι κατὰ τοὺς τύπους, ἐγὼ 'λεγα, κακὰ 'καμες κτλ. ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος ἐν τῇ προτάσει ἐν ἡ φύσει ταῦτα ἀπαντῶσιν, ἡ αὐξησης παραλείπεται ἢ ἐκθλίβεται τ.ε. δὲν ἀκούεται, προηγουμένου μάλιστα φωνήεντος καὶ ἰδίως τῶν ἀδρότερων α, ο, ου, π.χ. καλὰ 'βλέπετε, ὅπου 'πῆγα, τὸ μικρὸ 'πίασαμε· προηγουμένου δὲ ι παρ' ἡμῖν ἡ αὐξησης συνήθως ἀκούεται, π.χ. τῇ μικρῇ ἐφυτέψανε, τὸ ἄρνι ἐσφάξαμε, προηγουμένου δὲ ε, ἀμφοτέρα συγχωνεύονται εἰς ἓν, π.χ. τὴν ἐλαῖεῖζύσανε κτλ. Ἐν τοῖς συνθέτοις ῥήμασι τὰ τῆς αὐξήσεως δυσχερέστερα, διότι ἡ λαλουμένη γλῶσσα ἀπέβαλε τὴν αἴσθησιν τῆς ἐσωτερικῆς λεγομένης αὐξήσεως· τὴν ἀρχὴν τῆς συγχύσεως εὐρίσκομεν ἐν αὐτῇ τῇ δοκίμῳ, διότι καὶ αὐτὴ διέπραττε τὰ πασίγνωστα σφάλματα, ἐκάθευδον, ἐκαθέζετο, ἠναίνετο, (ἐ)διηκόνουν, (ἐ)διητώμην, καὶ ὑπώπτευον, ἀπεδήμουν· ἡ τῆς Γραφῆς προέβη εἰποῦσα παρεσυνεβλήθη, ἀπεκατεστάθη, κατάβης, ἀπαλλάχθαι, ἐπερώτων, ἐπιτίμησεν, ἀνορθώθη, ὀνομάσθη, ἐποικοδό-

μῆσεν, καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου ὠκοδομηῆσαι, ὠκοδομηθήσονται, ἀντελάβοιντο, τ.ε. ὅπως οἱ τῶν δοκίμων χρόνων Ἕλληνες ἀπατώμενοι ἢ ἀπήγγελλον τὴν αὔξησιν πρὸ τῆς προθέσεως ἐν ῥήμασι συνθέτοις, διότι ὑπελάμβανον αὐτὰ ἀπλᾶ, ἢ τούναντίον ἐκλαμβάνοντες ῥήματα παρασύνθετα ὡς σύνθετα ἀπήγγελλον αὐτὰ μετ' ἐσωτερικῆς αὔξήσεως χρονικῆς ἢ συλλαβικῆς, οὕτω καὶ οἱ τῶν μεταγενεστέρων ἔλεγον περιέσσειεν καὶ ἠνέστη, ἅπερ ἀποβάλλει ὁ Ἡρωδιανός (*), καὶ ἐπροφήτεον καὶ λοιπά. Τοῦτο δὲ ἦτο λίαν φυσικὸν διότι ἡ τμησις ἀπὸ αἰῶνων εἶχεν ἀποθάνη καὶ πάντες μόνα τὰ συνημμένα μετεχειρίζοντο, ὥστε κατὰ μικρὸν, ἀφοῦ τὸ μὲν αἶσθημα ἔλεγεν ἄλλα, ἢ δὲ παράδοσις ἄλλα, ἐπῆλθεν ἡ κατάστασις ἦν τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παριστῶσιν, τ.ε. ἡ αὔξησις καὶ ἐτίθετο καὶ παρελείπετο καὶ ἐδιπλασιαζέτο παρὰ τοὺς νόμους τῆς δοκίμου. Ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι παρατηρεῖται ὁμοίως μεγάλη ἀνωμαλία, διότι ἄλλοτε μὲν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τίθενται ἀμφοτέραι αἱ αὔξήσεις ἢ τε ἐσωτερικὴ καὶ ἡ ἐξωτερικὴ, ἄλλοτε δὲ οὐδετέρα, καὶ ἄλλοτε μόνον ἡ ἐτέρα. Ἄν δὲ αἰτία τούτου εἶνε ἡ σοφολογιότης τῶν συγγραφέων, οἵτινες εἶχον μάθη ἐν τῇ Γραμματικῇ τῇ ἀρχαίᾳ, ἦν μόνον ἐμάνθων, ὅτι τὰ ῥήματα ταῦτα ἐλάμβανον ἐσωτερικὴν αὔξησιν καὶ δὴ γράφοντες κατεφέροντο καὶ ἄκοντες εἰς τὴν χρῆσιν ταύτην, καὶ τοιαῦται ἀναμίξεις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως παλαιῶν, εἶνε τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς γραμματικῆς τῶν χρόνων ἐκείνων, ἢ ἂν τότε ἦτο τὸ ἰσθημα ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν αὔξησιν ζωτικώτερον, δὲν δύναμαι νὰ ὀρίσω, λέγω δὲ μόνον ὅτι ὡς ἐκ τοῦ καθόλου τρόπου τῶν ἔργων ἐκείνων τὸ πρῶτον φαίνεται μοι μακρῶς πιθανώτερον. Τὰ πράγματα ἔχουσιν ὧδε: Ἐν τῇ Ἀναγνωρίσει στ. 11 ἐβγήκε διαλαλήθηκε· 34 ἐβγήκασι· 41

(*) Καθὰ ἄλλαχοῦ παρατηρήθη, τὰ δύο ταῦτα παραδείγματα παριστῶσι δύο ὅλας τάξεις ῥημάτων ἐσφαλμένως αὐξανομένων.

ὡσάν τοῦ ἴσυντυχε· 42 ἐκατέβη, 58 τὸν κατερώτησαν, 60 ἀπελογήθηκεν, 62 ἀνετράφη, 66 ἀπέμεινα. Παρὰ Πτωχοπροδρόμῳ Α. 57 ἐπεριπάτει, 88 μὲ παρεδώκασιν, 157 καὶ διέβην, 159 ἐδιέβασα, 170 νὰ παρελύθη, 176 καὶ γὰρ διέβαινα, 181 ἐσέβηκα καὶ προσεκύνησα. Β. 74 παντ' ἐσέβαινε, 182 νὰ κατέβηκεν, 183 τοὺς ἐσυνέτριψεν, 184 μὲ παρέτρυναν, 137 ἄν με παραχωροῦσαν, 430 τῶρ' ἀπέθανα, 434 νὰ τὸ πέτυχα, 608 ἀπέμεινα, 610 συνετριβήσαν κτλ. Ἀνωμαλότερα τὰ ἐν τοῖς ὑπὸ Wagner ἐκδεδομένοις Ῥοδίοις (?) ἄσμασιν. Εἰς ἀπόδειξιν παρατίθενται ὀλίγα ἀπὸ πολλῶν· 63 ἐπαρέδωκεν, 69 κ' ἀνέσπασές την, 70 καὶ διέβηκεν, 73 ἀνέμενες, 79 καὶ διακίνησες, 83 ἀνέσπασασιν, 97 ἀντίγραψες, 62 ἐνεντράνισα, 74 ἐγάπου σε, 52 ἐπήρπαξα = ἀφήρπασα, κτλ. ἀλλὰ ταῦτα τὰ ἄσματα δὲν εἶνε καθαρῶς δημῶδη, ὅπως ἀποδείκνυται ἐκ πολλῶν φράσεων καὶ λέξεων, π. χ. τοῦ ἀπαρεμφάτου, τῆς λέξεως ἠδονῆς κτλ. Ἐν τοῖς Κρητικοῖς δράμασι καὶ τῷ Ἐρωτοκρίτῳ τὸ μὲν ὅτι εἶνε μεταγενεστέρων αἰῶνων, τὸ δὲ ὅτι εἶνε ἀληθῶς δημῶδη, ἢ ταραχὴ αὐτῆ ἐκλείπει σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου, διότι ἡ ἐσωτερικὴ αὐξήσις ἐξαφανίζεται· πρὸβλ. Κρητικὸν Θέατρον Σάθα σελ. 66 ἐπαράτησα, 121 ἐκατασταίνουμον, 179 ἐσυντηροῦσα, 444 ἐσυνήφερα κτλ. Ἐρωτοκρ. σελ. 30 καταλύθη, ἐπαρामीλειε, ἐκαταντροπιασθῆκα, ἀπορρήκτικες, 31 περπάτει, ἀναγάλλιασεν, 35 ἐμπέρδευσε, 37 παραμάνιζες, ἐκαταδίκαιζές με, κτλ. Αὕτη ἡ κατάστασις παρατηρεῖται καὶ ἐν τοῖς δημοτικοῖς ἡμῶν ἄσμασι· π.χ. ἐβγῆκ' ὁ Νάννος 'ς τὰ βουνά· τὰ μάζωξε τὰ σύναξε· ὅσον με καταριώτανε· πάλι τῆς μεταμήνουσε, ἐντύθηκε 'ς τὸ στάβλον ἐκατέβηκε διότι κατεβαίνει, διάλυνες, κτλ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μεταχειριζόμεθα τὰ σύνθετα ῥήματα ὅπως τὰ ἀπλά, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐκληρονομήσαμεν παρὰ τῶν παλαιῶν μόνον τὸν ἐνεστώτα, ἐξ οὗ κατ' ἰδίαν ἐπλάσαμεν τὸν παρατατικὸν καὶ ἄριστον, ἀλλὰ τύπους ὅλους τοῦ τε ἐνεστώτος καὶ τοῦ

παρρατατικοῦ καὶ τοῦ ἀορίστου, καὶ τούτους οὕτω μεταχειριζόμεθα, διεσώσαμεν ἐν πολλοῖς τὴν ἐσωτερικὴν αὐξήσιν, τὴν ὁποῖαν ὅμως, τοῦτο μὲν ὅτι, ὅπως ἐρρήθη, ἀπεβάλομεν τὸ τῆς ποικιλίας τῆς παλαιᾶς αἴσθημα, τοῦτο δὲ ὅτι ἡ ἔννοια πάντων τῶν τύπων τοῦ ῥήματος μία καὶ ἡ αὐτὴ οὐσα ἐν ἐκάστῳ, παρρακινεῖ ἀδιαλείπτως τοὺς λαλοῦντας εἰς ὅσον ἔνεστιν ἀκριβῆ ἐξίσωσιν αὐτῶν καὶ ὡς πρὸς τοὺς φθόγγους, διὰ ταῦτα μετηνέγκαμεν αὐτὴν ἐκ τῶν παρραχημένων καὶ ἐπὶ τοὺς ἀρχικούς, διότι ὡς βάσις ἐλήφθη τὸ θέμα τοῦ παρρατατικοῦ, ὅπως τὸ ἄντικθον παρραλείπομεν ἐν ἄλλοις καὶ εἰς τοὺς παρραχημένους, διότι βάσις ἐλήφθη τὸ τοῦ ἐνεστώτος. Κατ' αὐτὰ νομίζω ἀποδείκνυται πειστικῶς τίς ἡ ὀρθὴ γραφὴ τοῦ κατεβαίνω καὶ κατεβαίνω, ἀνεβαίνω καὶ ἀνεβαίνω, τοῦ πεθυμῶ, τοῦ πεθαίνω, τοῦ περραχύνω, τοῦ ἀνεγαλλιᾶζω κτλ. Ὅτι ἐν τούτοις δὲν εἶνε φθογγολογικὴ μεταβολὴ οὔτε χυδαία, ὅπως νεωστὶ ὠνομάσθη, οὔτε εὐγενής, βλέπει ἕκαστος παρρατηρήσας ὅτι καὶ τὸ α καὶ τὸ ο καὶ τὸ ι ἀναγκάζονται κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην νὰ τραπῶσιν εἰς ε, ἀνευ τινὸς λόγου. Ὅτι δὲ ἡ διὰ τοῦ αι γραφὴ τῶν καταιβαίνω καὶ ἀναιθαίνω κτλ. εἶνε ἄτοπος, δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ ἐκ τούτου ὅτι εἶνε ἀκατάληπτον πῶς ἡ νέα ἑλλην. γλῶσσα κατώρθωσε νὰ σώσῃ τύπους τῶν προθέσεων ἡδὴ ἐν αὐτοῖς τοῖς πρώτοις ἱστορικοῖς χρόνοις τῆς Ἑλλάδος ἀπηρραχιωμένους. Ὅτι δὲ τὸ ε τῶν παρραχημένων χρόνων μεταφέρεται καὶ εἰς τὸν ἐνεστώτα δεικνύει σαφέστατα καὶ τὸ ῥήμα συνεφέρνω = συνέρχομαι ἀπὸ λιποθυμίας, ἀδιάφορον δὲ ἂν ἡ γλῶσσα μετήνεγκε τὸ ε καὶ εἰς τὸν ἐνεστώτα ὅπως διατηρήσῃ τὸ ῥήμα τοῦτο ὑπὸ ταύτην τὴν σημασίαν καὶ φθογγικῶς διάφορον τοῦ συ(μ)φέρνω, εἴτε δι' ἄλλην αἰτίαν. Τὸ γεγονός εἶνε ὅτι κατὰ τὸ συνέφερα συνέφερα ἐπλάσθη τὸ συνεφέρνω, διότι τὸ ε ἐν τούτῳ δὲν δύναται νὰ προῆλθεν ἐκ μεταβολῆς τινος φωνήεντος, ἀφοῦ οὐδὲν ὑπῆρχεν, ὅπως ὑποστῆ τὴν θυσίαν ταύτην. Τὴν αὐ-

τὴν μετὰβαιν τοῦ ε τῆς ἀυξήσεως καὶ εἰς τὸν ἐνεστῶτα παρέχουσι καὶ ἄλλα ῥήματα, τ.ε. ὅσα ἄρχονται ἀπὸ τοῦ ξε, π. χ. ξεκάνω, ξεχωρίζω κτλ. περὶ ὧν ἀτόπως λέγεται ὅτι σώζουσι τὴν ἐξ ἀνεστραμμένην· αἱ μεταθέσεις αὐταὶ τῶν γραμμάτων ὅσῳ εὐκολώτερον ἐκτελοῦνται ἐπὶ τοῦ χαρτίου, τοσοῦτῳ δυσχερέστερον ἐν τῷ στόματι ἡμῶν, διατί δὲν λέγομεν ἐξνος καὶ ἐξρω καὶ αἶξνω ἀντὶ ξένος ξέρω ξαίνω(*)· Ἀναμφιβόλως τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτως· ἀπηγγέλλετο ἐκφεύγω ἐξέφευγον ἐξέφυγον, ἐξετύλισσον ἐκτυλίσσω, ἐξεκίνουν ἐκκινῶ κτλ. ἐν οἷς τὸ ἐκ μετὰ τῶν ἐπομένων συμφώνων ἀπετέλει σύμπλεγμα δυσσπάγγελτον, διότι, ἂν μὴ σφάλλωμαι, μόνον τὰ συμπλέγματα κ+λ, κ+ν, κ+ρ, κ+σ δύνανται νὰ προενεχθῶσιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ. Πρὸς τούτοις ἀφοῦ ἡ ἐκ περιωρίσθη κατὰ τὴν χρῆσιν καὶ ὁ τύπος αὐτῆς ἐξ κατέστη ἄχρηστος, δὲν ὑπῆρχε πλέον ἰκανὴ ὁμοιότης μεταξὺ τοῦ ἐκκινῶ καὶ ἐξεκίνουν κττ. καὶ διὰ ταῦτα ὁ δυσσπάγγελτος τύπος παρημελήθη, ἐξελήφθη δὲ ὁ ἐξεκίνουν ὡς τύπος ἔχων αὐξησιν τὸ ἀρχικὸν ε, οὐ ἀφαιρουμένου ἡδύνατο νὰ πλασθῇ τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα, ὅπως ῥήματος ἀπλοῦ, ἔλεγον λέγω, οὕτω καὶ ἐξεκίνουν ξεκινῶ. Κατ' αὐτὰ λοιπὸν τὸ ε τοῦ ξεκινῶ κττ. δὲν ἀνήκει τῇ προθέσει ἐξ, ἀλλ' εἶνε ἡ αὐξησις. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ταῦτα δὲν δηλοῦσι θάνατον τούτου ἢ ἐκείνου, τούναντίον ἡ ἐξομοίωσις τοῦ ἐκκινῶ ἐξεκίνουν εἰς ξεκινῶ ἐξεκίνουν ἐμφαίνει ζωὴν τῆς γλώσσης τεινούσης οὐχὶ εἰς τὴν διάλυσιν τῶν μελῶν αὐτῆς, ἀλλ' εἰς ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν συνάφειαν στενωτάτην. Αὕτη δὲ ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ γινομένη ἐξωτερικὴ εἶνε ἡ κυριωτάτη πηγὴ τῶν ἀπείρων παρετυμολογιῶν τοῦ λαοῦ, σπεύδοντος ἀείποτε νὰ συνάπτῃ τὰ διεστῶτα καὶ ξένα.

Παρατηρητέον ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑποληφθῇ ὅτι ἐν

(*) Ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. γράφει ὁ κ. Def. τὸ ῥῆμα τοῦτο ξένω, ἀγνωῶ ἂν ὑπολαμβάνῃ αὐτὴν ὀρθοτέραν γραφὴν.

πᾶσι τοῖς τύποις μετὰ τοῦ ζε- ὑπῆρχεν ἄλλοτε τὸ ἐκ, καὶ ἐκ τούτου κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐπῆλθε τὸ ζε. Ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν ῥήματα τινα μετὰ τοῦ ζε σύνθετα ἐδήλουν τὸ ἐναντίον τῶν ἀπλῶν, π. χ. ἔγραφον ἐξέγραφον, ἤλειφον ἐξήλειφον, ἔβαλλον ἐξέβαλλον, ἐκόμιζον ἐξεκόμιζον κττ. ἐσχηματίσθη κατὰ μικρὸν τὸ αἰσθημα ὅτι τὸ ζε τοῦτο ἔχει τὴν δύναμιν νὰ αἶρη ἐξ ὀλοκλήρου τὴν δύναμιν τοῦ ῥήματος καὶ μεταβάλλῃ εἰς τὸ ἀντίθετον, ὅθεν ἐλέχθη βάρφω ξεβάρφω, διπλῶνω ξεδιπλῶνω, ζεύγω ξεζεύγω καὶ ξεμαθαίνω ξελέγω (ἀνακκλῶ τὸ ῥηθὲν) κτλ.) τ. ἔ. ῥήματα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἢ ἄγνωστα ἢ ἐπὶ ἄλλης σημασίας. Παρ' ἡμῖν τοῦτο προέβη, ὥστε καὶ εἰς προσηγορικὰ ὀνόματα τὸ ζε τίθεται δι' οὗ δηλοῦμεν ὅτι ἢ ὑπὸ τοῦ ὀνόματος σημασινομένη ιδιότης ἀνῆκε πρότερον τῷ ὑποκειμένῳ, ἀλλ' ἤδη ἔπαυσε π. χ. ξεπατέρας = ὁ πρότερον ἱερομόναχος, διότι παρ' ἡμῖν πατέρας δηλοῖ τὸν ἱερομόναχον, ξεκαλόγηρος, ξεκαπετάνιος, ξεδάσκαλος, ξεμυλωνᾶς, ξεσύντεκνος, ξεσυμπέθερος, ξεμάστορας, ξεπροεστῶς κτλ. ὅπως τὰ ex-premier, ex-minister etc.

Κατὰ τὰνωτέρω δυνάμεθα διὰ βραχέων νὰ ὀρίσωμεν τὰ κατὰ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς ἐσωτερικῆς αὐξήσεως οὕτως : ἡ ἐσωτερικὴ αὐξήσις δὲν σώζεται πλέον ὡς αὐξήσις ἀνήκουσα μόνοις τοῖς παρῳχημένοις χρόνοις, ἀλλ' ἢ μετέβη καὶ ἐπὶ τοὺς ἀρχικούς ἢ, ὅπερ τὸ συνηθέστατον, παρελείφθη καθ' ὀλοκληρίαν, οἱ δὲ λαλοῦντες συνωδᾶ τῇ προσφιλεῖ ἀπλότητι αὐτῶν ἢ πρὸ τῆς προθέσεως ἀπαγγέλλουσιν ἢ παραλείπουσι πᾶσαν αὐξήσιν ὅπως καὶ ἐν τοῖς ἀπλοῖς ῥήμασι.

Τὰ περὶ τῆς χρονικῆς αὐξήσεως ποικίλλουσι κατὰ τὰς διαφόρους χώρας μέγιστον· οὕτω π. χ. ἐν ταῖς περὶ τὸ Ἑράκλειον τῆς Κρήτης χώραις καὶ ἐπὶ τινων ἄλλων νήσων πᾶσα συλλαβικὴ αὐξήσις προφέρεται ὡς ι καὶ παραβάλλεται τοῖς ἀρχαίοις ἡμελλον ἡδυνάμην κτλ. Ἡ παραβολὴ αὕτη δὲν εἶνε καθ' ὀλοκληρίαν ὑγιῆς, διότι πρῶτον

προϋποθέτει ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν δοκίμων χρόνων, ὅτε τὸ ἡ-
μελλον κτλ. ἐλέγετο, τὸ η ὡς ἰ ἀπηγγέλλετο, καὶ δεύτε-
ρον, διότι τὸ η ἀσχέτως πρὸς ἦν ποιοτικὴν εἶχε προφο-
ρὰν, πάντως ποσοτικῶς ἦτο μακρὸν φωνῆεν, ἐνῶ ὡς γνω-
στὸν ἢ λαλουμένη γλῶσσα δὲν διαστέλλει σήμερον μακρὰ
καὶ βραχέα φωνήεντα (*). Κατὰ δὲ ταῦτα δύναται τις νὰ
εἴπῃ ὅτι ἡ χρονικὴ αὐξησης παρ' ἡμῖν δὲν ὑπάρχει πλέον,
ἀφοῦ, ὡς γνωστὸν τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς χρονικῆς αὐ-
ξήσεως εἶνε ἡ ἔκτασις τοῦ ἀρχικοῦ φωνήεντος, ἀφοῦ δηλ.
παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαίοις χρονικὴ αὐξησης ἦτο καθόλου πο-
σοτικὴ διαφορὰ, παρ' ἡμῖν δὲ ποιοτικὴ. Ἄλλ' ὁ ἀγὼν οὗ-
τος θὰ ἦτο περὶ ὀνομάτων, δι' ὃ ἐρχόμεθα εἰς τὰ πράγ-
ματα, ἐν οἷς παρατηροῦμεν ὅτι οἱ τὴν συλλαβικὴν αὐξη-
σιν ε ὡς ἰ ἀπαγγέλλοντες ἐσχημάτισαν τοὺς τύπους τού-
τους κατ' ἀναλογίαν τῶν ὀλίγων ἐκείνων κληρονομηθέν-
των, οἵτινες μετὰ τοῦ ἰ φθόγγου ἀρχονται, τ. ἔ. εἶχα,
εἶδα, εἶπα, ἤρχουμουν (**), ἤθελα, ἠῦρα, ἠῦρηκα ἤρθα κτλ.

Κατὰ τοὺς ἀνωτέρω τύπους εἶδα, εἶχα, ἠῦρα, ἐσχημά-
τισαν οἱ Ἕλληνας σχεδὸν πάντες τὸ ἦπια, κατὰ ταῦτα
δὲ οἱ ῥηθέντες νησιῶται προβάντες περαιτέρω τὸ ἦφαγα,
ἔπειτα τὸ ἦψα, κατὰ τὸ εἶδα ἠῦρα τὸ ἠγύρεψα, ἦχασα
καὶ οὕτω καθεξῆς, διότι τὸ αἴσθημα αὐτῶν σήμερον ἀπαι-
τεῖ τὴν συλλαβικὴν αὐξησην ὡς ἰ.

(*) Ἄν τις ἄλλως ἐννοῇ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Def. ἐν Νεοελ. σελ. 278
γεγραμμένα, παρακαλεῖται θερμῶς νὰ ἐξηγήσῃ καὶ ἡμῖν «*Graeci
enim non lémen, sed lémen vel lémmen proferunt καὶ 269 Quae
vocales longae sunt, cum accentum ferunt, et un a c o n s o n -
a n s sequitur*» καὶ 267 *iam a et longa est velut in gláδος (κλά-
δος) et brevis volut in γράμμα, quod duae consonae insequun-
tur*» Λοιπὸν τὸ α τοῦ κλάδος καὶ τὸ τοῦ γράμμα προφερόμεν σήμε-
ρον διαφόρως; μὰ τὸν Ἀπόλλω ἴγῳ μὲν οὐ· ὅπως καὶ οὐδεὶς τῶν
Ἑλλήνων, ὁ δὲ κ. Def. μετέφερε τὴν διαφορὰν τοῦ Γερμ. *kamm* καὶ
bat εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν.

(**) Ἐρχουμαν λέγουν οἱ Ἀδριανοπολίται. Σ. τ. Σ.

Τὸ δὲ ἐπῆγα ἐκ τοῦ πηγαίνω (ὃ δὲν ἔχει τὸ η ἀντι τοῦ α ὅπως τὸ στρατηγός, καθὰ ὁ κ. Def. ἐν Νεοελλ. Ἐναλ. I, 448, ἀλλ' ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ (ὕ)πῆγα, πηγαίνω κατὰ τὸ σχῆμα ἔτυχα τυχαίνω, ἔμαθα μαθαίνω κτλ. (περὶ ὧν προσεχῶς) ἀνήκει τῇ κοινῇ γλώσσει, ὁμοίως λέγεται ἀπηλογοῦμαι, ἀνημένω. Ἐν τῇ Ἀναγνωρίσει κεῖται ἀπελογῆθη, σήμερον παρ' ἡμῖν καὶ ἀπηλογιά, τ. ἔ. ὁ j φθόγγος εἰσέδυσσε καὶ εἰς τὸ ὄνομα κατὰ παρετυμολογικὴν ἐξίσωσιν, τὸ δὲ ἀνημένω ἴσως ἔχει τὸ η διὰ τὸ περιμένω, διότι ἀμφότερα ὁμοίως εὐχρηστα.

Ἡμεῖς ἐν τοῖς περὶ τὴν Ῥέθυμον χώραις ἐξαίρεσει τῶν ὀλίγων τύπων οὓς ἀρχαιοθὲν ἐκληρονομήσαμεν μετὰ τοῦ ι - φθόγγου ἀρχομένους καὶ ἀνωτέρω μνημονευθέντας, φυλάττομεν πᾶν φωνῆεν κατὰ τὸ ποιὸν ἀμετάβλητον ἐν τοῖς παρωχημένοις· τὸ ἀκούω λοιπὸν ἔχει παρατατικὸν καὶ ἀόρ. ἀκουα, ἀκουσα, τὸ ἀρμέγω ἀρμεγα, ἀρμεζα, τὸ ἀρπάζω ἀρπαζα, τὸ ἡμπορῶ ἡπόρουν, τὸ ὀρκίζω (*) ὄρκισα, τὸ ἐργῶ ἔργουν, ἔργασα (= κρυώνω) ἐγγουῶμαι ἐγγυήθηκα, ἐγκαινιάζου τὴν ἐκκλησία, ἐγκαινιάσαν τὴν ἐκκλησία, ἐγκαλῶ, ἐγκάλεσα, ἐκλέγω ἔκλεξα, ἐπιθυμῶ ἐπεθύμουν, ἐορτάζω ἐόρταξα, ἐτοιμάζω ἐτοίμασα, ἐρωτεύομαι ἐρωτεύθηκα κτλ. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι πολλῶν ῥημάτων ἐν ἀρχῇ τὸ ε δὲν ἀκούεται π. χ. μουδιάζω = αἰμωδιῶ, βγαίνω = ἐκβαίνω, ματώνω = αἱματῶ κτλ. ἀλλὰ τοῦτο γίνεσθαι μάλιστα ἐν Ἑλλάδι, τάνωτέρω δὲ παρατεθέντα προφέρονται παρ' ἡμῖν μετὰ τοῦ ε, οὐδέποτε ἄγγουῶμαι ἄγκαινιάζεται, τὸ ῥγῶ εἶνε ἀδύνατον. Ἡ ἐν Ἑλλάδι χρῆσις, πλὴν τῆς συχνῆς παραλείψεως τοῦ ε ἐκ τῆς ἀρχῆς τῶν

(*) Περὶ τοῦ ὀρκίζω λέγει ὁ κ. Def. ἐν Νεοελλ. Ἐναλ. I, 397, ὅτι ἐσχημάτισεν αὐτὸ ἡ νέα Ἑλληνικὴ ἔκ τινος ῥήματος εἰς - εω (ἐν τῷ ἐπιορκέω), ὥστε μὴ τὸ ὀρκίζω ἦτο ῥῆμα δοκιμώτατον καὶ παρὰ Ἐσφορώντι καὶ Δημοσθένει καθὼς καὶ τὸ ἐξορκίζω ἀπαντῶν.

ρήμάτων ἐν τῷ ἐνεστώτι, συμφωνεῖ καθόλου τῇ περιγραφθεῖσῃ παρ' ἡμῖν, καὶ ἐν Ἑλλάδι λέγεται εὐκομα εὐκουμον, ἐλπίζω ἐλπιστα, ἀκούω ἀκουσα ἄλλαξα ἀπέρασα. Κατ' αὐτὰ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὅπως ἐν τῷ ἔξκινῶ ἔξεκίνουν κτλ. ἐν τῷ ἐργῶ ἔργασα εὐκομα εὐκουμον κτλ. ἡ τάσις τῶν λαλούντων ἐπέφερε τὴν ἐξίσωσιν τῶν θεμάτων τοῦ ἐνεστώτος καὶ τῶν παρωχημένων, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἄλλαξα - ἀλλάζω, ἀρπαζα ἀρπάζω ἐγένετο, καὶ δὴ οὔτε λείψανα Δωρικῆς διαλέκτου εἶνε, οὔτε μαρτυροῦσιν τι ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τῆς λαλουμένης. Τὴν αὐτὴν τάσιν τῆς ἐξισώσεως παρατηρεῖ τις καὶ ἐν τῷ Μακεδονικῷ ἔρχομαν πλασθέντι κατὰ τὸ ἐρχομαι.

Ὅτι δὲ ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ἢ νεώτερα κατασκευάσματα, καθ' ὃν ἐρρήθη τρόπον, εἶνε, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τούτου ὅτι ἡ παλαιότερα γραμματεία, ἐφ' ὅσον δύναται τις νὰ ὑπολάβῃ αὐτὴν ἀξιόπιστον μάρτυρα, σπανιώτερον παρέχει τὸ α τοῦτο· π. χ. ἐν τοῖς Ῥοδίοις ἄσμασιν τρέπεται πολλάκις τὸ ἀρχικὸν α εἰς ε, 62 ἐνεντράνισα, 74 ἐγάπουνσε, 72 ἐνέβασες, 71 ἐγάπησες, 4 ἐγάπαν, 9 ἐρνίστηκες, 52 ἐπήρπαζα = ἀφήρπασα, 42 ἐπέλαβα = ἀπέλαβα, 12 ἔλλαξα, 22 ἐκκούμπισες, 93 τὸ φρύδι σου με ἤρεσε, τὸ α δὲ ἀναγινώσεται ἐν 56 ἀγάπα, 70 ἀγάπουν καὶ 88 ἀρνίστης με τ. ἔ. ἐν τρισὶ μόνοις τόποις. Παρὰ τῷ Προδρόμῳ εἶνε συνηθέστερον τὸ η Β. 250 ἠγάπησαν, 269 ἠγανάκτησα 88 ἠγόρασας. Α. 79 ἠκουσα, 333 ἠκολούθησα, ἀλλὰ 302 ἀδικούσαμεν. Ἐν Πεδιάδι τῆς Κρήτης παρατηρεῖται μεγάλη ὀρμὴ τοῦ τρέπειν τὸ ἀρχτικὸν α ἐν τοῖς παρωχημένοις χρόνοις εἰς ε, τὸ δ' αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἐν ταῖς διαλέκτοις τοῦ Πόντου (*). Πλὴν τῶν κληρονομηθέντων τύπων ἠ-

(*) Πρὸ 4 ἐτῶν ἔγραφεν ὁ κ. Def. ὅτι μόνον ἡ Ποντικὴ αὕτη προφορὰ τοῦ η τούτου ὡς ε ἤρκει νὰ πείσῃ τοὺς νέους Ἕλληνας ὅτι καὶ οἱ παλαιοὶ ὡς ε ἀπήγγελλον τὸ η εὐχαριστοῦμεν.

κουσα, ἡλλαξα, λέγεται καὶ ἐγάπησα καὶ ἔκουσα, ἔλλαξα κτλ. Ἄλλ' ἢ ἐπίδοσις αὕτη τοῦ ε εἶνε νεωτάτη, διότι ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις ποιηθέντι, οὐδὲν ἔχνος τοιαύτης μεταβολῆς ἀναγινώσκειται. Αἰτία δὲ ταύτης ἀναμφιβόλως εἶνε οὐχὶ ὅτι ἐν τούτοις ἐσώθη ἡ ἀρχαία τοῦ η προφορά, ἀλλ' ὅτι ἐν τῷ πνεύματι τῶν λαλούντων ὑπάρχουσι πλεῖστοι τύποι ἀορ. καὶ παρατατ. ἀπὸ τοῦ ε ἀρχόμενοι, καὶ κατ' αὐτὰ τὰ πρότυπα φέρονται φύσει εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν λοιπῶν. Ἄν λοιπὸν τὰ περὶ αὐξήσεως διαληφθέντα δὲν εἶνε καθ' ὀλοκληρίαν ἡμαρτημένα, οὐδεὶς Δωρισμὸς ἐν ταύτῃ ὑποκρύπτεται, οὐδὲ εἶνε ἡ ἐλαχίστη ἀνάγκη νὰ ὑποτεθῇ δωρισμὸς τις εἰς ἐξήγησιν φαινομένων δυναμένων νὰ ἐξηγηθῶσι κάλλιστα ἄνευ τῆς ἀναμίξεως Δωρισμῶν.

Ἄλλος Αἰολισμὸς κατὰ τὸν Οἰκονόμον, Δωρισμὸς δὲ καὶ Ἰωνισμὸς ἢ μᾶλλον Πελασγισμὸς (ἐπιτραπήτω μοι ἡ λέξις) κατὰ Μαυροφρύδην καὶ ἄλλους ἀνακαλύπτεται ἐν τοῖς συνηρημένοις ῥήμασιν, ἅτινα λέγονται ὅτι διέσωσαν τὴν ἀρχικωτάτην, τὴν προομήρειον κατάστασιν ἢ ἄλλα τοιαῦτα θαύματα ἐξετάσωμεν ἀκριβέστερον.

Ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ταῖς πρὸς βορρᾶν ἐπαρχίαις προφέρουσι συνήθως τοὺς τύπους τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ οὕτως: ἀγαπάω ἀγαπά(εις) ἀγαπά(ει), μιλάω μιλά(εις) μιλά(ει), (ἐν δὲ τοῖς δημοτικοῖς ἄσμασιν ἀναγινώσκονται καὶ οἱ συνηρημ. ἀργεῖ, φορεῖ, κερνᾷ, δειπνᾷ κτλ.) τοὺς τοῦ πληθυντικοῦ δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ ἀγαπᾶμεν καὶ ἀγαποῦμεν ἀγαπᾶτε, ἀγαπᾶνε καὶ ἀγαποῦνε. Ἐπὶ δὲ τῶν νήσων καὶ πολλαχοῦ τῆς μικρᾶς Ἀσίας συνηρημένου, ἀγαπῶ, ἀγαπᾷς ἀγαπᾷ ἀγαποῦμε(ν)(ε), ἀγαπᾶτε ἀγαποῦσι καὶ ἀγαποῦνε, καὶ ἀγαποῦσινε, πατῶ πατεῖς πατεῖ πατοῦμε(ν)(ε) πατεῖτε πατοῦσι καὶ πατοῦν(ε) καὶ πατοῦσινε. Τὸ ἀγαποῦμεν καὶ ἀγαποῦσι διαστέλλεται ἀπὸ τῶν παλαιῶν κατὰ τὸ συναيرهθὲν φωνῆεν. Ἄν μὴ ἀπατῶμαι, αἰτία εἶνε ἡ ἀναλογία τῶν εἰς -εω ῥημάτων, τ. ἔ. κατὰ τὸ πατοῦμεν

κρατοῦμεν ἐγένετο καὶ τὸ ἀγαποῦμεν κτλ. Τὴν ἐν τῇ βο-
ρείῳ Ἑλλάδι τροπὴν τοῦ ο εἰς ου ἐν τῷ πρώτῳ πληθ.
προσ. ἀγνοεῖ ἢ τῶν Κρητῶν διάλεκτος, δηλ. λέγομεν
παρ' ἡμῖν ἀνήκουστον· διὸ δὲν ἀποδέχομαι τὴν διὰ τὸ μῦ
ἐξήγησιν· τὸ τρίτον πληθ. ἀγαποῦσιν ἐφειλύσθη ὑπὸ πάν-
των τῶν ἄλλων ῥημάτων εἰς - ουσι ουν(ε) ληγόντων, τ. ἔ-
λέγουσι κρατοῦσι καὶ κατ' αὐτὰ τιμοῦσι. Ἐρωτᾶται δὲ
τώρα τίνες εἶνε πρῶτοι καὶ γνήσιοι τύποι οἱ ἀσυναίρετοι
ἀγαπάω μιλάεις ἢ οἱ συνηρημένοι μιλεῖ τιμᾶ; Μέχρι σή-
μερον πάντες ἀπεφάνοντο ὑπὲρ τῶν πρώτων· οὕτω π. χ.
ὁ Mullach λαμβάνων παρὰ τοῦ Οἰκονόμου ὃ ἀνωτέρω πα-
ρέθηκα περὶ τῶν τῆς Σαπφούς τύπων χωρίον λέγει ἐν σελ.
252 ὅτι οἱ Θεσσαλοὶ καὶ Ἑπειῶται προφέρουσι τὸ ι τοῦ
ζητᾶς τηρᾶς ζητᾶ τηρᾶ. Ὡστε κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ.
Mullach οἱ τύποι οὗτοι εἶνε συνηρημένοι, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς
ἀκούεται τὸ ὑπογεγραμμένον ἰῶτα. Τοῦτο ὅμως εἶνε ἀδύ-
νατον, διότι ὅπως καὶ ὁ κ. Mullach κάλλιστα ἐξεύρει
κατὰ τὰς τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν μαρτυρίας πρῶτοι
οἱ Αἰολεῖς παρέλιπον τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἰῶτα τούτου,
μετὰ ταῦτα ἔπραξαν τοῦτο καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, ὥστε
ἐπὶ Χριστοῦ δὲν ἀπηγγέλλετο. Τίς δὲ δύναται νὰ πι-
στεύσῃ ὅτι σήμερον μετὰ 2000 ἔτη σώζεται ἐν Θεσσαλίᾳ
ἢ προφορὰ τοῦ ἰῶτα τοῦ ὑπογεγραμμένου; ἔπειτα ἀπηγ-
γέλλετο ἄρα τὸ ὑπογεγραμμένον ἰῶτα ὅπως σήμερον ἐν
τῷ ζητάεις τηράεις τιμάεις; ἀναμφιβόλως οὐχί.

Διὰ πολλοὺς λόγους φαίνεται μοι ἡ διατήρησις τῶν ἀ-
συναιρέτων ἀδύνατος, α²) ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῶν ἐν Ἀσίᾳ
Ἰώνων ὄφειλον νὰ τηρήσωσι τοὺς ἀσυναιρέτους τύπους,
οὐχὶ δὲ οἱ Ἀττικοὶ καὶ λοιποὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὧν οἱ πρό-
γονοὶ σχεδὸν εἰπεῖν δὲν εἶχον τοὺς ἀσυναιρέτους· β²) τὸ
ἀσυναίρετον παρατηρεῖται μόνον ἐν τῷ ἐνικῷ καὶ ἐν τού-
τῳ οὐχὶ πάντοτε (*), καὶ ἂν ἦτο ἀληθὴς διατήρησις, ἔρω-

(*) Διὰ τοὺς κατοίκους τῆς Ἀδριανουπόλεως (ἴσως δὲ καὶ ὅλης τῆς

τάται διατί δὲν περιεσώθησαν οὕτως ἀσυναίρετοι καὶ ἐν τῷ πληθυντικῷ· τρίτον ἐν τοῖς πλήρεσι τούτοις τύποις παρατηρεῖται σύγχυσις τῆς συζυγίας τῶν εἰς - εω καὶ τῶν εἰς - αω παντελῆς, τὸναντίον δὲ ἐν αἷς χώραις ἀπαγγέλλονται μόνοι οἱ συνηρημένοι τύποι διαστελλόμενοι αὐταὶ εἰσέτι σχεδὸν ἀκριβῶς. Ἐν Κρήτῃ π. χ. μόνον εὐχρηστοὶ εἶνε οἱ τύποι πατεῖς, μιλεῖ, καλεῖ, κρατεῖ, θωρεῖ, θαρρεῖ, φιλεῖ, γαμεῖ, κατουρεῖ, μπορεῖ, βαρεῖ, πονεῖ κτλ. οὐδέποτε φιλάει, μποράει κτλ. Τὰ παραβαίνοντα τὴν τάξιν παρ' ἡμῖν ἐλάχιστα, π. χ. μετρᾶ, χτυπᾶ, κυνηγᾶ, φοβᾶται, θυμᾶται καὶ ἴσως ἀκόμη τινά, παρὰ τῷ Προδρόμῳ ἀκόμη ὀλιγώτερα, καὶ δὴ φαίνεται ὅτι τὰ εἰς - αω πληθύνονται. Τίς δὲ δύναται νὰ πείσῃ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους ὅτι οἱ Κρήτες καὶ λοιποὶ ἔμελλον τοὺς ἀσυναίρετους τύπους—ἂν αὐτοὺς παρὰ τῶν προγόνων ἐδέχοντο—νὰ συναίρεσσαι κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἀττικῆς καὶ Κοινῆς; τοῦτο εἶνε παντάπασιν ἀδύνατον, πιστεύω δὲ ὅτι ἡ μεγίστη αὐτῶν συμφωνία πρὸς τοὺς τῆς Κοινῆς βοᾶ ὑπὲρ τῆς προτεριακῆς αὐτῶν, τὸναντίον δὲ ἡ διαφορὰ τῶν διαλελυμένων, καὶ τοῦτο ὅτι δὲν εὐχρηστοῦσι μόνοι οὗτοι ὑπὲρ τῆς μεταγενεστέρως αὐτῶν κατασκευῆς. Καὶ ὅτι οὕτως ἔχει, μαρτυρεῖ πᾶσα ἡ τῶν προτέρων αἰώνων γραμματεία. Ἐν τῇ Ἀναγνωρίσει οὐδεὶς διαλελυμένος τύπος ἀπαντᾶ (ὁ κρατεῖται στ. 10 δὲν εἶνε ἀσυναίρετος), οὔτε ἐν τοῖς τοῦ Προδρόμου, οὔτε ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ, οὔτε ἐν τοῖς Κρητικαῖς δράμασιν, οὐδέ, ἂν μὴ σφάλλωμαι, ἐν τοῖς

Θράκης καὶ πιθανῶς καὶ ἄλλων τόπων) τοῦτο τὸ οὐχὶ πάντοτε τοῦ συγγραφ. κατ' ἀκριβείαν ἐκφραζόμενον ἔχει οὕτως· μόνον τὰ γ' ἐν πρόσωπα εἶνε πάγχρηστα καὶ σχεδὸν ἄνευ ἐξαιρέσεως (πλὴν τοῦ θαρρεῖ ἢ μπορεῖ) λέγεται ζητᾶι, τρυπᾶι, χτυπᾶι, κινᾶι, φιλᾶι, πεινᾶι (δισυλλάβως δηλ.) ἀγαπᾶι, περπατᾶι (τρισυλλάβως), ὅχι δὲ ποτε τὰ α' καὶ β'. πεινάω, φιλάω (τὸ φυλάω εἶναι ἄλλο), ἀγαπάω, περπατάω, πεινάεις, φιλάεις, ἀγαπάεις, περπατάεις, ἀλλὰ πάντοτε πεινώ πεινάς, φιλῶ φιλάς, ἀγαπῶ ἀγαπᾶς κτλ.

Σ. τ. Ε.

ὑπὸ Legrand καὶ Wagner ἐκδεδομένοις μεσαιωνικοῖς ποιήμασι. Δύναται δέ τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι οἱ ποιηταὶ καὶ πεζογράφοι τῶν χρόνων ἐκείνων ἤθελον ἀποφύγῃ δι' οἰονδήποτε λόγον τοὺς τύπους τούτους, ἀφοῦ δὲν ἀπέφυγον τοιούτους ἄλλους ἀγνώστους μὲν τῇ ἀρχαίᾳ, ἀλλ' ἰδιάζοντας τῇ συνηθείᾳ; Πρὸς δὲ τούτοις ἡ μεγάλη διαφορὰ τῶν διαλελυμένων τούτων τύπων ἀπὸ τῶν δωρικῶν δὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐκεῖθεν καταγωγῆς αὐτῶν· λάβωμεν π.χ. τὰ παραδείγματα, ἅτινα Ahrens II 309 ἔχει.

Φιλῶ φιλίῳ φιλῶ, φιλεῖς φιλῆς, φιλεῖ, φιλέομες φιλοῦμες, φιλεῦμες, φιλιόμες, φιλιώμες φιλῶμες, φιλεῖτε, φιλήτε, φιλέοντι, φιλοῦντι, φιλεῦτι, φιλίοντι, φιλόντι· νικῶ, νικῆς, νικῆ, νικᾶμες, νικῆτε, νικῶντι. Τούτων πάντων τὰ μὲν τοὺς συνηρημένους τύπους μεταχειριζόμενα ἰδιώματα ἔχουσι μόνους ἐκείνους οἱ συμπίπτουσι μετὰ τῶν τῆς κοινῆς φιλῶ φιλεῖς φιλεῖ, φιλεῖτε, νικῶ, τὰ δὲ τοὺς ἀσυναίρετους καὶ δῆθεν ἀρχαίους διασώσαντα δὲν ἔχουσιν οὐδὲ ἓνα, διότι τὸ φιλῶ λέγουσι φιλάω, τὸ νικῶ νικάω, τὸ φιλεῖς φιλάεις, τὸ φιλεῖτε φιλάτε κτλ. Ὅτι δὲ οἱ διαλελυμένοι τύποι οὗτοι διαφέρουσι καὶ τῶν Ἰωνικῶν γινώσκουσι καὶ οἱ τῶν Γυμνασίων μαθηταί· οὐδ' αἱ μετοχαὶ ἔχουσιν ὁμοιότητα, διότι ἡμεῖς λέγομεν «καὶ πηγίνῳ περπατῶντας τὴν ἀγάπῃ μου ζητῶντας, ἀγαπῶντας κτλ. οἱ δὲ Δωριεῖς νικᾶντες κτλ. Ὅτι μὲν λοιπὸν οἱ ἀσυναίρετοι οὗτοι τύποι δὲν εἶνε ἀρχαῖοι, νομίζω, ὅτι κατέστη πιθανώτατον, ἂν μὴ βέβαιον, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ. Διότι εἶνε μὲν ἐπιστημονικὸν ἔργον καὶ ἡ τῆς ἐπικρατούσης πλάνης διασκέδασις καὶ τὰ ἀρνητικὰ ταῦτα ἀποτελέσματα ἔχουσι καὶ καθ' ἑαυτὰ μεγάλην ἀξίαν, διότι προοδοποιοῦσιν εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς ἀληθείας καὶ εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς διαγνώσεως τοῦ νοσήματος, εἶνε δὲ φυσικὸν ὅτι νέα ἐπιστήμη ἀπὸ τούτων ἀρχεται, ἀλλ' ἐφ' ὅσον μόνον περιορίζεται ἐν τοῖς ἀρνητικοῖς συμπεράσμασιν, ἡ ἐργασία αὐτῆς δὲν δύναται νὰ εἶνε τελεία. Σκοπὸς καὶ τῆς

γλωσσολογίας, ὅπως πάσης θετικῆς ἐπιστήμης, εἶνε οὐχὶ μόνον νὰ διασκεδάσῃ τὰ κακῶς καὶ ἐσφαλμένως συσσωρευθέντα, ἀλλὰ καὶ καθαρίσασα τὸ ἔδαφος ἐκ τῶν ἐσφαλμένων προλήψεων καὶ διδασκαλιῶν νὰ ἀνεγείρῃ τὸ ἐκυτῆς οἰκοδόμημα ἐπὶ πέτρας μεγάλης μεγαλοπρεπῆς καὶ εἰς αἰὶ ἀδιάσειστον. Εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου οἰκοδομήματος ἀπαιτουμένων πολλῶν καὶ γνώσεων καὶ δυνάμεων καὶ χρόνων, ἡμεῖς θὰ ὑπολάβωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς εὐτυχεῖς, ἂν μόνον λίθους τινὰς μικροὺς πρὸς τοῦτο διὰ τῶν συμβολῶν τούτων προσκυλίσωμεν.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ λαλοῦντες πλάττουσι διαφόρους τύπους κατ' ἀναλογίαν ἄλλων, καὶ τώρα ἐρωτᾶται, πῶς ἠδύναντο Ἕλληνές τινες κατὰ τινὰς τῶν παρελθόντων αἰώνων νὰ διαλύσωσι τοὺς πρῶην συνηρημένους τύπους; ἢ ἀπάντησις δὲν δύναται νὰ ᾔνε ἄλλη ἢ ὅτι λαβόντες ὡς πρότυπα διαλελυμένους τινὰς ἤδη πρότερον ὑπάρχοντας. Διότι δὲν ἠδύναντο νὰ πλάσωσιν ἄνευ προτύπων, τοιαύτη ἐργασία ἄνευ παραδειγμάτων δὲν ἀνήκει εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς γλώσσης. Ἄλλὰ τὸ πρᾶγμα φαίνεται ὅτι καταντᾷ εἰς φαῦλον κύκλον. Ἐπειδὴ ἂν πάντες οἱ κληρονομηθέντες τύποι ἦσαν, ὅπως ἦσαν, συνηρημένοι, ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπάρχωσιν ἀσυναίρετα παραδείγματα. Ἄν μὴ σφάλλωμαι, ἢ διέξοδος εἶνε ἡδε: παραδείγματα κληρονομηθέντων ἀσυναιρέτων τύπων ἀνέκαθεν δὲν ὑπῆρχον, κατόπιν δὲ προῆλθον εἰς μέσον τοιαῦτα ἐκ βαρυτόνων ῥημάτων διὰ τῆς ἐκπτώσεως συμφώνου τινὸς καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ γ. Εἶνε δηλ. γνωστὸν ὅτι τὸ γ πρὸ τῶν ε καὶ ι φθόγων λαμβάνει προφορὰν ὁμοίαν τῷ j, ὅτε εὐκολώτατα ἐκπίπτει· παραδειγμα τοιαύτης ἐκπτώσεως παρέχει ἡμῖν τὸ παλαιότατον μνημεῖον τῆς δημῶδους ἡμῶν γλώσσης, ἢ Ἄναγνώρισις, στ. 38 ἂν παρ' ἑς τὸν κύριν σου ἀντὶ τοῦ ἂν ὑπάης - ὑπάγης, ὅτι δὲ ἡ συγκοπὴ αὕτη τοῦ γ καὶ ἀποβολὴ τοῦ φωνήεντος ἀνάγκη νὰ εἶνε παλαιότερα, ἐννοεῖ ἕκαστος. Ἐκτὸς τοῦ πάεις πᾶς ἐλέγετο καὶ φάης - φάς,

τρῶεις - τρώς, λείεις λές, θέλεις - θές, ὁμοίως φυλάγω καὶ φυλάω φυλάγεις - φυλάς κτλ. Ἐν τῷ ἐν. ἀριθ. λοιπὸν μετὰ τὴν συγκοπὴν τοῦ γ, ἢ μᾶλλον τοῦ j (διότι ἡ ἔλλειψις ἐν τῷ πρώτῳ ἐπῆλθεν ἐκ τοῦ β' οὐ καὶ γ' οὐ, τ. ἔ. ἐλέχθη πάω, διότι ἐλέχθη πρότερον πάεις πάει, ὁμοίως ἐγένετο ἀπὸ τοῦ κάτσε πληθ. κάτσετε, ὅστις ἀδύνατον νὰ προῆλθεν ἐκ τοῦ καθίσατε) ἐπῆλθε χασμωδία· ἐν δὲ τῷ πληθ. συνήθως συγκόπτεται ἡ ὅλη συλλαβή, ὅθεν φάτε, πάτε, θέτε, τρῶτε, πάμε(ν), λέμε(ν) κτλ. Καὶ ἐν μὲν τῷ πληθ. συμφωνοῦσιν οἱ Κρήτες τοῖς Πελοποννησίοις καὶ λοιποῖς ἐν Ἑλλάδι, ἐν δὲ τῷ ἐνικῷ οὐδαμῶς, διότι ἐν Κρήτῃ οἱ μετὰ χασμωδίας ἀπαγγελλόμενοι τύποι ἀποφεύγονται, ὅθεν ἢ δὲν γίνεται συγκοπή τοῦ συμφώνου ἢ γίνεται τῆς συλλαβῆς ὅλης, ὅθεν πάς, λές, θές, τρώς, φάς (*). Ἐκ τούτων συνάγεται, νομίζω, τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ νησιῶται οἱ τὴν χασμωδίαν ἐν τούτοις τοῖς συγκεκομμένοις ῥήμασιν οὐχ ὑπομένοντες, δὲν ἠδύναντο ν' ἀναπτύξωσιν αὐτὴν οὐδ' ἐν τοῖς συνηρημένοις, οἱ δὲ ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ταῖς πρὸς βορρᾶν ἐπαρχίαις ἐν τοῖς συγκεκομμένοις τούτοις βαρυτόνοις τὴν χασμωδίαν ὑπερφιλοῦντες εἰσήγαγον αὐτὴν κατὰ μικρὸν καὶ εἰς τὰ συνηρημένα. Εἰς τοῦτο συνηγοροῦσι δύο σπουδαῖα φαινόμενα, ἄτινα ἄλλως μένουσιν ἀκατάληπτα, τ. ἔ. ἐπειδὴ τὰ συνηθέστατα τῶν συγκεκομμένων τούτων λήγουσιν εἰς - αω - αεις - αει, διὰ τοῦτο ἐγένοντο ἐν τῷ αἰσθήματι τῶν λαλούντων οἱ τύποι - αω, - αεις, - αει οὕτω συνήθεις, ὥστε ἐν παντὶ συ-

(*) Σημειωτέον ὅτι τοῦτο ἰσχύει κυρίως ἐπὶ τοῦ β' οὐ προσώπου, ἦτον δὲ ἐπὶ τοῦ τρίτου, διότι ἡ τοῦ ει (η) συγκοπή θὰ ἐπέφερε ἐξαφάνισιν τῆς προσωπικῆς σχέσεως· τύποι οἷον πά, θέ = πάω πάει, θέλω θέλει, εἶνε ἐν χρῆσει μόνον ἐν παρατάξει μετ' ἄλλων ῥημάτων πρώτου ἢ τρίτου προσώπου, π. χ. πὰ νὰ φάω, πὰ τὸ 'πῆ κτλ. ὅτε τὸ ἀκόλουθον ῥῆμα δηλοῖ ἀμφοτέρας τὰς προσωπικὰς σχέσεις, ὅπως καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει φάγω, θέ νὰ φάγω.

νηρημένῳ ῥήματι τούτους καὶ μόνους τούτους κατὰ μικρὸν εἰσήγαγον· καὶ ἐπειδὴ μάλιστα ἐν τῷ ἐνικῷ οἱ συγκεκομημένοι τύποι προφέρονται διαλελυμένοι, ἐν δὲ τῷ πληθ. οὐχί, διὰ τοῦτο καὶ τὰ πρῶην συνηρημένα ῥήματα μόνον ἐν τῷ ἐν. ἀπαγγέλλονται μετὰ χασμωδίας. Ἡ ἐπίδρασις δὲ αὕτη τῶν βαρυτόνων ἐπὶ τὰ περισπώμενα προέβη, νομίζω, ἔτι περαιτέρω, τ. ἔ. ἐπειδὴ ἐλέγετο καὶ λέγεται πάγω φυλάγω φάγω καὶ πάω φυλάω φάω κτλ. παραλλήλως, ἐπῆλθε σύγχυσις ὡς πρὸς τὸ γ, διὸ μετήνεγκον αὐτὸ καὶ εἰς τὰ συνηρημένα, ὥστε κατὰ τὸ φυλάγω πάγω ἐλέχθη καὶ φιλάγω καὶ πατάγω = φιλῶ, πατῶ, καὶ ἰδίως ἐφίλαγα, ἐρώταγα κτλ.

Ἀπορήσει δὲ μηδεὶς ὅτι ὀλίγα ῥήματα οὕτω συγκοπέντα, ἐπέφερον τοσαύτην μεταβολὴν ἐπὶ ὅλης τᾶξως ῥημάτων. Εἶδομεν καὶ ἄνωτέρω καὶ τοῦ λοιποῦ συχνὰ θὰ παρατηρῶμεν ὅτι ὀλίγα παραδείγματα τὸν μακρὸν χρόνον ἐπίκουρον λαβόντα, δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι μεγάλας μεταβολάς· ὅτι δ' ἐν τούτοις τὰ ἔτη πολλὰ ὑπῆρξαν, ἐννοεῖ ἕκαστος.

Ὅμοίως αἱ καταλήξεις τοῦ παρατατ. τῶν συνηρημένων ῥημάτων διαστέλλονται εἰς συνηρημένας καὶ διαλελυμένας ἐν αἷς καὶ αἱ τοῦ ἐνεστώτος χώραις. Ἐν Κρήτῃ ἡμεῖς λέγομεν ἀγάπουν(ε), ἀγάπας ἀγάπα(ν)(ε), ἀγαπούσαμε(ν)(ε), ἀγαπαῖτε, ἀγαπούσετε ἀγαπούσα(ν)(ε) ἀγαπούσασιν(ε)· καὶ ἐπάτουν(ε) ἐπάθειουν(ε), ἐπάθειεις, ἐπάτειεις, ἐπάθειε(νε) ἐπάτει, ἐπατούσαμε(ν)(ε), ἐπατεῖτε, ἐπατούσατε, ἐπατούσανε, ἐπατούσασι, ἐπατούσασιν· τὸ ἐπάθειουνε ἐπάθειεις ἐπάθειεις(νε) προφέρονται ἐπάθεις' ουνε, ἐπάθεις' ες, ἐπάθεις' ε, τ. ἔ. τὸ εἰ πρὸ τοῦ ε γίνεται j, ἐπάτjεις, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τ δὲν εἶνε ἡχηρὸς φθόγγος μεταβάλλει καὶ τὸ ἡχηρὸν j εἰς ζ', ὅθεν ἐπάτζεις' ες, καὶ ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ ἴστανται οἱ τύποι οὔτοι ἐν Ἀθήναις ἐκράτζεις' ες κτλ. παρ' ἡμῖν τὸ ζ' τοῦτο ἐπέδρασεν ἀφομοιωτικῶς ἐπὶ τὸ τ μεταβάλλον αὐτὸ εἰς θ, ὅθεν ἐπάθεις' ες· ὁμοίως τὸ ἐκ τοῦ

ει γενόμενον j ἐπέδρασεν ἐπὶ τὸ λ τοῦ ἐμίλεις ἐμίλεις καὶ κατέστησεν αὐτὸ mouillirt, ἐμίles.

Τὸ ου τοῦ ἀγάπου(ε) ἀγαπούσαμε(νε) ἀγαπούσετε, ἀγαπούσετε, ἀγαπούσαν(ε), ὅπερ ἔχει ὅπως τὸ τοῦ ἀγαπούμεν, ἀγαποῦνε, παρεκίνησεν ἄλλους τε καὶ τὸν Mullach σελ. 282 νὰ εἴπῃ ὅτι «ἐπειδὴ ἡ νέα Ἑλληνικὴ λέγει πολεμάω καὶ πολεμέω (τοῦτο ἀφῆρεσεν ἀναμφιβόλως ἐκ τῶν τὸ ου ἐχόντων τύπων), ἀκολουθεῖ μάλιστα τῇ Αἰολικῇ καὶ Δωρικῇ ἀναλογίᾳ.» Τοῦτο νομίζω ἀδύνατον, διότι πρῶτον μὲν φαίνεται αἴτιον πῶς οἱ λέγοντες θὰ ἔπραττον αὐτὴν τὴν συγχώνευσιν τῶν δύο διαλέκτων οὕτω, καὶ πῶς ὁρμώμενοι ἐκ τοῦ πλήρους ἔμελλον ἄλλα μὲν πρόσωπα νὰ συναϊρέσωσι κατὰ τὴν μίαν ἄλλα δὲ κατὰ τὴν ἐτέραν συζυγίαν, ὅπως ὁ κ. Mullach ἐν σελ. 251 λέγει «πατᾶς πατᾶ, ἀλλὰ πατειέσαι πατειέται, τ. ε. μόνον τὸ ἐνεργητικὸν κατὰ τὴν α', τὸ δὲ μέσον κατὰ τὴν β' συζυγίαν». Τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῷ ἀγαπάτε ἀγαποῦμεν, μιλάτε μιλοῦμεν ἀναγκάζεται νὰ ἀποδεχθῇ ὁ τοὺς ἀσυναϊρέτους πρῶτους ὑπολαμβάνων· δεῦτερον παρατηρῶ ὅτι σιωπηλῶς παραλαμβάνεται μέγα τι λῆμμα, τ. ε. ἡ τῶν νόμων τῆς συναϊρέσεως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ἐφαρμογὴ καὶ ἐπὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς· καὶ τοῦτο εἶνε παντάπασιν ἀπόβλητον, διότι καὶ οἱ εὐφωνικοὶ καὶ οἱ τῆς ἐκθλίψεως καὶ οἱ τῆς συναϊρέσεως μᾶλλον δὲ συγκοπῆς νόμοι τῆς νέας Ἑλληνικῆς εἶνε toto caelo διάφοροι τῶν τῆς ἀρχαίας. Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἰσέλθω ἐν τῷ παρόντι εἰς τὸ εὐρὺ καὶ χαλεπὸν τοῦτο θέμα, ἀλλ' ἕκαστος ἐπιστήσας τὸν νοῦν τούτοις βλέπει τὴν ἀλήθειαν τοῦ ῥηθέντος, πρὸβλ. δὲν τῶχος ἢ δὲν τὸ 'χω, τὸ 'πα, τὴν ἐλαί 'χω, τὰ 'χεις, τὰ 'φαγες, ὁποῦ 'ρθε, ἀπὸ 'μας κτλ. Τὸ σα τῶν τύπων ἀγαπούσαμεν ἐπατοῦσαν κτλ. μετηνέχθη ἐκ τοῦ ἀορ. κατὰ πρῶτον μὲν εἰς τὸ τρίτον πληθ. οὐ τὰς ἀρχαῖς ἐν τῇ Π. Δ. τοὺς λόγους αὐτῶν ἐδολιοῦσαν (ψαλμ. 5) ἠνομοῦσαν, ἐποιοῦσαν, ἐῶσαν κτλ. Ἐκ τοῦ τρίτου πληθ. μετηνέχθη

καὶ ἐπὶ τὸ α' ἐδολιοῦσαμεν, ἐντεῦθεν καὶ ἐπὶ τὸ β' ἔνθα ἔλαβε τὸ φωνῆεν τοῦ β' προσώπου ε (πρβλ. καὶ ἐγράφετε διότι ἐλέγετε ἤλθετε κτλ.) ἐδολιοῦσετε· ἀπὸ τούτων δὲ καὶ εἰς τὸν ἐνικὸν ἐδολιοῦσα ἐδολιοῦσες ἐδολιοῦσε(νε). Ἡ διάδοσις αὕτη τοῦ σα συνέβη καὶ ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων, πρβλ. τοῦ Λυκοφρ. ἐσχάζοσαν, ἄλλοι εἶπον ἐλέγοσαν, εἶδοσαν, ἤλθοσαν, εἶποισαν ἔλθοισαν τ. ε. καὶ εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν β' ἄορ. καὶ τὴν εὐκτικήν. Τὸ σαν τοῦτο οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ δὲν ἤξευρον νὰ οἰκονομήσουν, διὸ ἄλλος εἶπεν αὐτὸ Βοιωτικὸν καὶ ἀληθῶς ἀναγινώσκειται ἐν ταῖς μεταγενεστέραις Βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς (I. G 1583 ἐνίκωσαν τὰ Χαριτεῖσια καὶ Foucart Bull. de corr. III σελ. 459, 58 ἐπίθωσαν) ἄλλος Χαλκιδικόν, ἄλλος Ἀττικόν, ἄλλος Δωρικόν, ἄλλος Αἰολικόν. Ἡ ἀλήθεια φαίνεται ἤδη: κατὰ τοὺς πρώτους ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἔσως καί τι παλαιότερον ἤρξατο νὰ γεννᾶται τὸ αἰσθημα ὅτι καταλήξεις τοῦ τρίτου πληθυντ. τῶν δευτερευούσας καταλήξεις ἐχόντων χρόνων καὶ ἐγκλίσεων εἶνε τὸ πλήρες-σαν, διὸ μετεβίβασαν αὐτὸ κατὰ μικρὸν ἀπὸ τοῦ ἄορ. πρώτου εἰς τοὺς λοιπούς, οὐχὶ ὅτι ἐδιδάχθησαν τοῦτο οἱ Βοιωτοὶ παρὰ τῶν Ἀλεξανδρέων ἢ ἀντιθέτως, ἀλλὰ διότι κατὰ τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους ἐν πάσαις ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις τὸ ἔθος τοῦτο ἀνεφάνη. Ἀπορήση δὲ μηδεὶς ἐπὶ τούτῳ ὅτι οἱ τότε Ἕλληνες οὕτως εἶχον αἰσθήσεως, ὥστε νὰ ὑπολάβωσι κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ τρίτου πληθ. προσ. τὸ -σαν. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐν ἄλλοις καὶ ἐν τούτῳ: ἐλέγετο τίθεσαι δίδοσαι, τετίμησαι καὶ ἐδίδοσο ἐτετίμησο κτλ. κατὰ μικρὸν ἤρξαντο νὰ αἰσθάνωνται τὸ τιμᾶ λέγη, ποιεῖ ὡς ἑλλιπῆ β' ἐν. πρόσωπα τοῦ μέσου ἢ παθητ. ὡς πλήρη δὲ καὶ ἐκφραστικὰ τὰ δίδοσαι ἐδίδοσο, καὶ οὕτω μετεβίβασαν τὰς ἀδράς καὶ ἐκφραστικὰς καταλήξεις καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ, ὅθεν ἐν τῇ Γραφῇ καυχᾶσαι φάγεσαι κτλ.

Δυσχέρειν δύνανται νὰ παρέχωσι τὰ δύο πρόσωπα β'.

καὶ γ' τοῦ παρατατικοῦ καὶ τὸ δεύτερον τῆς προστακτικῆς τῶν εἰς-εω, τ.ε. ἐμίλειες ἐμίλειε(ν)ε, μίλειε, διότι τὸ πρῶτον ἐπάθειονε ἐπλάσθη ἀναμφιβόλως ὀπισθοχωρητικῶς ἀπ' αὐτῶν. Περὶ τούτων δύναται δηλ. τις νὰ ἀμφιβάλλῃ ἂν εἶνε ἀσυναίρετα ἐπάτεες-ἐπάτιες, ἐπάτεες-ἐπάτιες, πάτεες-πάτιες ἢ μὴ πάντες ἀποφαίνονται ὅτι εἶνε ἀσυναίρετοι τύποι προφερόμενοι κατὰ συνίτησιν· τοῦτο δὲ φαίνεται μοι ἀπίθανον, καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ διότι δὲν ἐννοῶ πῶς ἦτο δυνατόν ἐν τῷ ὄλῳ συστήματι τοῦ ῥήματος νὰ εὐρεθῶσι δύο ἢ τρεῖς ἀσυναίρετοι τύποι· ἢ ἀλήθεια, νομίζω, ἔχει ὡδε : ἐλέγετο ἐκράτεις ἐκράτει, ὠμίλεις ὠμίλει μετὰ καταλήξεως εἰ τ.ε. ἰ· οἱ λαλοῦντες ἐσυνήθισαν κατὰ μικρὸν νὰ ἀκούωσιν ἐν τῷ παρατατικῷ ὡς τὰ πολλὰ ἄλλα φωνήεντα οὐχὶ ἰ, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς εἰς-εω ῥήμασιν α, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς, τοῖς καὶ πολυπληθεστέροις ε, καὶ οὕτως ἤρξαντο κατὰ μικρὸν νὰ ἀποβάλλωσι μὲν τὸ αἴσθημα ὡς πρὸς τὴν κατάληξιν ταύτην ἰ, νὰ γενῶνται δὲ τὸ αἴσθημα ὅτι ἡ ἀληθὴς καὶ γνησίᾳ κατάληξις τοῦ β' καὶ γ' προσ. εἶνε ες, ε, καὶ οὕτω μετήνεγκαν κατὰ μικρὸν τὸ ε καὶ εἰς ταῦτα, τ.ε. ἀντὶ ἐκράτεις ἐκράτει ἐλέχθη ἐκράτειες ἐκράτειε. "Ὅτι δὲ οὕτως ἔχει, μαρτυρεῖ πᾶσα ἡ παλαιότερα γραμματεία, π.χ. Πρόδρομος Β 51 φέρει, 95 περπάτει, 105 κουβάλει, 394 κάλει, 188 κράτει κτλ. Wagner 124 σχμάρι δὲν ἐφόρει κτλ. παρ' ᾧ ὅμως καὶ θώρειε καὶ ἐπόνειε καὶ ἡμπόρειε κτλ. ἀναγινώσκονται. Ὁ σάλος οὗτος καὶ ἐν τῷ Ἑρωτοκρίτῳ, εἰ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀμεταβλήτων πολλῶ μείζων, ἐθώρει 8, 9, 122, 116, 126, 236, προθώρει 237, ἐφόρει 127, ἐκράτει 129, 68, 267, 251, 249, 24, 17, 6· ὠμίλει 236, 235, 245, 238, ἐπόνει 29, ἐφίλει 236, ἐπερπάτει 251, ἡμπόρει 116, 61· ἐθάρρει 64, τούναντιον ἡμπόρειε 125, ἐπόνειεν 119 καὶ 126 ἐκράτειεν 128, ἐφίλειε 28, μίλειε 28, κράτει προστ. 274, περπάτει προστ. 22, 267, 257, 249 κτλ. Ὅτι δὲ οἱ συνηρημένοι τύποι εἶνε παλαιοί, ἀποδεικνύει καὶ τὸ

β'. πληθ. πρόσωπον, ὅπερ οὐδέποτε ἐκφέρεται ἀσυναϊρέτως, τ.ε. πάντες λέγομεν κρατεῖτε, θωρεῖτε, θαρρεῖτε, οὐδέποτε κρατειέτε ἢ θαρρειέτε ἢ θαρραῖτε, ὅπως παταῖτε, κραταῖτε κτλ. ἃ ἐκανονίσθησαν κατὰ τά, τιμαῖτε κτλ. Σήμερον παρ' ἡμῖν οἱ ἄνευ τοῦ ε τύποι καὶ ἐν τῷ παρατατικῷ καὶ ἐν τῇ προσακτικῇ εἶνε σπάνιοι, ἀκούονται μάλιστα ἐν παροιμίαις καὶ τισι φράσεσιν, π. χ. ἀποκράτει, γέρο, νάχης τὴν τιμὴν, ὅπου κί' ἂν λάχης, κράτει γέρο, κράτει! » κέλευσμα πρὸς τοὺς βόας ὑπὸ τῶν γεωργῶν καὶ δηλοῖ μένε ἡσυχος τ. ε. κράτει, φύλαττε σαυτὸν αὐτόθι. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι οὗτοι καὶ ἄνω! καὶ ἔσω! καὶ παραβολή! πρὸς τοὺς βόας ἀποτείνουσιν. Ἡμεῖς ἐν τῷ συνήθει λόγῳ λέγομεν μίλειε, φίλειε σὺ 'σ τὸ μάγουλο, μάσειε' ἀλλὰ πάτει καὶ πάθειε τὰ σταφύλια, κράτει καὶ κράθειε τὴ σακκούλα. "Οτε δὲ τὸ θέμα τοῦ β'. καὶ γ'. προσώπου ἦτο ἐκράθς^v-εσ-ε, μετηνέχθη αὐτὸ καὶ ἐπὶ τὸ πρῶτον ὄθεν ἐκράθς^v-ουν(ε).

Ἄν λοιπὸν μὴ σφάλλωμαι, ἐκ τῆς γραμματείας τῶν παλαιότερων χρόνων δύναται τις νὰ συναγάγῃ τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ κατ' ἀναλογίαν ἐπίδρασις αὐτῆ πρό τινων αἰῶνων (ἐπὶ Προδρόμου ἦν ἄγνωστος ἔτι) ἀρξαμένη, καθ' ἕκαστον αἰῶνα ἐπολλαπλασιαζέτο καὶ νῦν ἔτι ἐξακολουθεῖ ἐκβάλλουσα τοὺς παλαιούς τύπους εἰς, -εις-ει, ὥστε οὐδὲν θαῦμα, ἂν μετὰ ἓνα ἢ δύο αἰῶνας οἱ τύποι οὗτοι ἐξαφανισθῶσι καὶ ἐκ Κρήτης ὅπως καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος.

Ἐν Ἑλλάδι ὁ παρατατ. τῶν συνηρημένων ῥημάτων σχηματίζεται διττῶς, ἢ ἐπεινάγα ἐπεινάγεσ ἐπεινάγε(ν) (ε) κτλ. ἢ ἐπεινοῦσα ἐπεινοῦσεσ ἐπεινούσαμεν, κτλ. ὁμοίως ἐμίλαγα καὶ ἐμιλοῦσα τ.ε. ἢ τὸ σα μετηνέχθη εἰς πάντα τὰ πρόσωπα ἢ τὸ γ, περι οὐ ἐρρήθη ἐν τῷ περι ἐνεστῶτος (*), κατέστη σταθερὸν καὶ ὁ σχηματισμὸς τότε γίνε-

(*) Ἡ γένεσις τοῦ γ πιθανῶς ἔχει ὡδε: Ὁ παρατατικὸς τῶν εἰς

ται ὅπως ῥήματος βαρυτόνου, ἐρώταγα κατὰ τὸ ἔλεγα κτλ.

Δυσχερὲς εἰς ἐξήγησιν εἶνε ὁ τονισμὸς ἐπατοῦσαν, ἐδο-
λιουσαν· ὁ κ. Mullach λέγει 274 ὅτι οὕτω τονίζεται δι-
ὅτι κεῖται ἀντὶ ἐπατέουσα, ἀλλ' ἄρα οἱ τὸ ἐπατοῦσαν ἐδο-
λιουσαν πρῶτοι εἰπόντες, εἶχον πρότερον ἢ αὐτοὶ ἢ οἱ
πατέρες αὐτῶν τὸ ἐπατέουσαν ἐδολιεύσαν; Βέβαια, ὄχι.
Ἡ δυσχέρεια λύεται, νομίζω, ὡδε: Τὰ παλαιότατα χει-
ρόγραφα τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης δὲν φέρουσιν, ὡς
γνωστόν, τόνους, καὶ δὴ ἀγνοοῦμεν ἂν ἐκεῖνοι τότε ἐδο-
λιουσαν ἢ ἐδολιούσαν ἀπήγγελλον. Εἴτε δ' ὅμως ἐν πα-
λαιοῖς εἴτε, ὅπερ πιθανώτατον, ἐν πολλῶ μεταγενεστέροις
χρόνοις ὁ τονισμὸς οὗτος ἐφάνη, δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ
ἄλλως ἢ ὅτι ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τοῦ α'. καὶ β'. προ-
σώπου· τ.ε. κατὰ τὰ ἐδολιούσαμεν ἐδολιούσατε μετὰ το-
νιζομένου οὐ, ἐλέχθη καὶ ἐδολιουσαν, ὅπως ἔπειτα τὸ το-
νιζόμενον οὐσ ἐπέξετάθη καὶ ἐπὶ τὸν ἐνικὸν ἀριθ. ἐδολιου-
σα ἀπὸ τοῦ ἐδολιουσαν διότι ἐλέγαν - ἔλεγα. Τοῦτο δὲ
ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῶν ἀλλαχοῦ περὶ τοῦ τονισμοῦ ἐφέ-
ρανε ῥηθέντων. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξηγεῖται φυσικώ-
τατα καὶ τὸ τῶν Τσακώνων ὠρᾶκα ὠρᾶκε ἀντὶ ὠρακα ὠ-

- ρῶ ληγόντων ῥημάτων ἐσχηματίσθη, καθ' ἃ ἐδηλώθη, εἰς - ρει ες
ρειε (rje) θῶρειε μπόρειε κτλ. Μεταξὺ δὲ τοῦ ρ καὶ τοῦ j ἀ-
ναπτύσσεται εὐκολώτατα κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν φθόγγος ι, ὅπως ἕκα-
στος ἀπαγγέλλων τοὺς τύπους χῶρje θῶρje κτλ. βλέπει. Τύπους δὲ
εἰς -ije παρέχομεν τούσδε: Νεοελλ. Ἄναλ. 344 καρτέρειγε, 49 θῶ-
ρηγε, 42 καὶ 47 δὲν μπόριγε δὲν μπόριγαν· πρβλ. Ἡπειρωτικὸν κα-
θάριγος ἐν Μαυροφρ. Δοκ. 413 καὶ χέρι σο. Τὰ ῥήματα ταῦτα σχη-
ματίζονται, ὡς ἐρρήθη, κατὰ τὴν I συζυγίαν, ὥστε τὸ ἐχῶρα καὶ ἐχῶ-
ριγε, ἐμπόρα καὶ ἐμπόριγε κατ' ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν ἐσχημάτισαν τὸν
τύπον ἐμπόραγε ἐχῶραγε κτλ. Ἐκ τούτων δὲ τῶν παρατατικῶν καὶ
ἐκ τῶν ἀνωτέρω ῥηθέντων πάγω - πάω πάεις πάει κτλ. ἐπῆλθε τὸ γ
καὶ ἐπὶ τὸν ἐνεστώτα, π. χ. πεινάγω, μιλάγω, φιλάγω κτλ. Ἐρρήθη
ἤδη ὅτι ἐν Κρήτῃ οἱ μετὰ τοῦ γ τούτου τύποι δὲν εἶνε ἐν χρήσει,
διότι οὐδὲ οἱ ἀναλελυμένοι, οὐδὲ τὰ πολλὰ εἰς -εω ῥήματα μετεπλά-
σθησαν κατὰ τὴν I συζυγίαν τῶν εἰς -αω.

ρακε, ὧν χάριν ὁ κ. Deffner ἐν Arch. 13 συνάγει τὸ βιαϊότατον συμπέρασμα περὶ τονισμοῦ παρὰ Δωριεῦσιν ἑωρᾶ-κα. Οἱ Τσάκωνες ἐτόνισαν τὸ α΄. καὶ γ΄. ἐνικ. κατὰ τὸ β΄. ἐνικ. καὶ τὰ γ΄. πληθ. πρόσωπα, τ.ε. ὠράκα ὠράκε, διότι ὠράκερε ὠράκαμε, ὠράκατε, ὠράκανι.

Κατὰ τὸ ἐκράτειες ἐκράτειε ἐφόρειες ἐφόρειε κτλ. ἔχει καὶ ἡ προστακτ. κράτει καὶ κράτειε, καὶ τὸ μέσον κρατεῖται καὶ κρατεῖται, μιλεῖσαι καὶ μιλεῖσαι, κτλ., οὔτινες παρ' ἡμῖν ἔτι σήμερον εὐχρηστοῦσιν, περὶ ὧν ἐν ἐκτάσει θὰ γίνῃ λόγος κατόπιν ἐν τῷ περὶ προσωπικῶν καταλήξεων τῆς νέας ἑλληνικῆς.

Ἄλλος Δωρισμὸς ὑπελήφθη τὸ α ἐν τῷ παρακατακῆ καὶ δευτέρῳ ἄορ. ἔτρωγα, ἤρθα ἤρθαν· τοῦτο δ' ὅμως εἶνε ἄτοπον, διότι τὸ α ἐνταῦθα μετηνέχθη ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἐκ τοῦ ἀορίστου πρώτου, οἱ δὲ Δωριεῖς μετὰ τῶν ἄλλων ἀπήγγελλον ο ἐν τούτοις.

Ἄλλος Δωρισμὸς ἀνεκαλύφθη ἐν τῷ τρίτῳ πληθ. τοῦ ἐνεστ. λέγουν φέρουν κτλ. Τοῦτο ὑπέλαβε Μαυροφρύδης ἐν Δοκιμίῳ ὅτι προῆλθε κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ Δωρ. λέγοντι φέροντι. Τὴν αὐτὴν ἐξήγησιν ἐπανέλαβε καὶ ὁ κ. Deffner οὐδαμῶς μνημονεύσας τοῦ Μαυροφρύδου ἐν Neograeca (*) σελ. 312. Ἀμφότεροι παραβάλλοντες τοὺς ἀμφιβόλους tremonti haemones καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα λατινικούς τύπους tremunt legunt καὶ ἀταλαιπώρως τὰ ἐν τῷ λατ. εἰς τὴν νέαν ἑλλ. μεταφέροντες λέγουσιν ὅτι ἐκ τοῦ Δωρικοῦ λέγοντι ἔπεσε πρῶτον τὸ ι, ἐπειδὴ δὲ τότε τὸ τ ἐν τέλει λέξεως δὲν ἠδύνατο νὰ ἀπαγγέλληται, ἔπεσε καὶ τοῦτο, οὕτω δὲ ἔγινε *λέγον, καὶ τότε ἔλαβε τὸ ο πρὸ

(*) Παρατηρῶ ἐνταῦθα ὅτι ὁ κ. Deffner συχνότατα ἐμφαίνει μεγίστην ἀμέλειαν εἰς τὴν ὀνομασίαν τῶν πηγῶν του, καὶ τοῦτο ἀντίκειται μέγιστον πρὸς ἃς ἐπιρρίπτει αὐτὸς ὕβρεις κατὰ τοῦ Foy ἐν Archiv. σελ. 263 κἄξ. Φαίνεται ὅτι ὁ κ. Deffner δὲν ἔλαβεν ὡς παράδειγμα ἐν τούτῳ τὸν καλὸν κἀγαθὸν ἡμῶν καθηγητὴν κ. Γεώργιον Κούρτιον, δὲν τοῖς ἄλλοις προτείνει εἰς μίμησιν.

τοῦ ἑρρίνου τὴν προφορὰν τοῦ ου. Ἡ ἐξήγησις αὕτη φαίνεται μοι ἀδύνατος, διότι καὶ φθογγολογικὰ περιέχει σφάλματα καὶ γεωγραφικῶς παρέχει δυσχερείας. Ὁ λέγων δηλ. ὅτι πρῶτον ἔπεσε τὸ ι, καὶ ἔπειτα διὰ τὸ ἀδύνατον τῆς ἀπαγγελίας τοῦ τ ἐν τέλει λέξεως καὶ αὐτό, ἀπατᾶται ἐκ τῆς γραφῆς τῶν στοιχείων καὶ οὕτως ἀπατᾶ ἀκουσίως καὶ τοὺς ἄλλους. Βεβαίως ἔχων τις ἐπὶ τοῦ χάρτου λέξιν ἢ συλλαβὴν γεγραμμένην, δύναται καὶ νὰ μεταθέσῃ τὰ γράμματα, ὅπως οἱ Μαθηματικοὶ τοὺς ὄρους, αὐτῆς, καὶ νὰ ἐξαλείψῃ ὅσα καὶ οἶα κρίνει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἀκατάλληλα, ἀλλ' ἐν τῷ στόματι ἡμῶν δὲν ἔχει οὕτω, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἐκαστος σκεφθεὶς εὐρίσκει ὀφθαλμοφανές ὅτι δὲν ἠδύναντο κατ' οὐδένα τρόπον οἱ τὸ λέγοντι προφέροντες ν' ἀποκόψωσι καὶ ἀποβάλωσι πρῶτον μόνον τὸ ι, διότι τελικὸν τ οὔτε οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες οὔτε οἱ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἀπήγγελλον, ἀλλ' ὅτι ἂν ἀληθῶς ἀπὸ τοῦ λέγοντι ὠρμῶντο καὶ ἤθελον νὰ ἀποβάλωσι τι, ὤφειλον πᾶσαν τὴν συλλαβὴν τι διὰ μιᾶς νὰ παραλίπωσιν. Ἀλλὰ τοιαύτη ἀποβολὴ εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατος· διότι πρῶτον ἐρωτᾶται διὰ τί δὲν ἀπέβαλον καὶ τὸ ται = (τῆ) τῆς μέσης φωνῆς; ἢ ἂν τὸ λέγονται δι' οἶονδῆποτε λόγον ὤφειλε νὰ τηρηθῆ ἀλώβητον, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπενεργήσῃ εἰς σωτηρίαν τοῦ τι; ἐλέγετο βέβαια κατὰ Μαυροφρύδην καὶ Deffner λέγονται λέγοντι. Δεύτερον ἐν ταῖς ῥηματικαῖς καταλήξεσιν καὶ ἡ παλαιὰ καὶ ἡ νέα ἑλληνικὴ φαίνονται λαμπραὶ οἰκονόμοι καὶ λίαν συντηρητικαί, ὥστε ἡ νέα οὐ μόνον οὐδὲν ἀποβάλλει, ἀλλὰ μάλιστα πολλαχοῦ, ἔνθα ἡ κατάληξις δὲν εἶνε ἀρκούντως σαφῆς προσθέτει στοιχεῖα κατ' ἀναλογίαν τύπων πληρεστέρων· παράδειγμα τούτου εἶδομεν ἐν τῷ ἐμιλοῦσαν καὶ λέγεσαι καὶ ἄλλα πολλὰ προσεχῶς θὰ ἴδωμεν, ἂν θεὸς θέλῃ. Καὶ τὸ συντηρητικὸν τοῦτο ἔθος εἶνε φυσικώτατον, διότι ἀφοῦ ἡ κακὴ συνήθεια τοῦ ἐκφράζειν τὴν προσωπικὴν σχέσιν δι' ἀντωνυμιῶν προτεταγμένων παρ' ἡμῶν εὐτυχῶς δὲν

ἦλθεν εἰς χρῆσιν, ἐννοεῖται εὐκόλως ὅτι οἱ λαλοῦντες χρήζουσι πασῶν καὶ μάλιστα ἀθολώτων, ὅσον ἐνεστι, τῶν καταλήξεων· τοῦτο δὲ καὶ μόνον ἀρκεῖ νὰ καταστήσῃ παντάπασι ἀπίθανον ὅτι οἱ λέγοντες οὕτω ποτὲ ἤθελον ἀκρωτηριάσῃ τὸ λέγοντι εἰς *λέγοντ - *λεγον - λέγουν(*).

Τοπικῶς ἔχουσι τὰ πράγματα οὕτως: Καθολικοὶ μὲν εἶνε οἱ τύποι λέγουν καὶ λέγουνε, ἐν δὲ τῇ δυτικῇ Κρήτῃ καὶ ἐπὶ τινων ἄλλων νήσων καὶ οὗτοι καὶ: λέγουσι, λέγουσινε. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι οἱ Κρήτες ἐλάλουν τὴν ἄκραν Δώριον, ὥστε τῶρα ἀπορεῖται πῶς ἐν Κρήτῃ καὶ ἄλλαις Δωρικαῖς νήσοις ἐμελλε νὰ ἐπικρατήσῃ ὁ εἰς -ουσι τύπος. Διότι, ὅπως ἐρρήθη, ἐν τοῖς δυτικοῖς καὶ ὀρεινοῖς μέρεσι τῆς Κρήτης, ἄτινα ἄτε ἄγρια καὶ ἄγονα, φυσικὸν ἦτο νὰ ἐπισκεφθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐπηλύδων ἐλάχιστον ἢ οὐδαμῶς (ἐν Σφακίοις καὶ Ἀγίῳ Βασιλείῳ κατοικοῦσι σχεδὸν μόνον Χριστιανοί), μόνος σχεδὸν οὗτος ὁ τύπος εὐχρηστεῖ. Ἐμοὶ αὐτῷ, τοῦτον μόνον ἐκ παίδων τὸν τύπον μεταχειριζομένῳ, συνέβη πολλάκις καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἄλλαχοῦ νὰ ἀκούσω τὸν πρὸς ἃν ἐκάστοτε διελεγόμεν ἔπαναλαμβάνοντα τὸν τύπον εἰς -ουσι καὶ ὑποδηλοῦντά μοι οὕτω μετὰ μειδιάματος ὅτι τὴν Κρητικὴν διάλεκτον δὲν ἤθελον νὰ ἐγκαταλίπω. Πρὸς τούτοις παρατηρεῖται ὅτι ἐν χώραις ἐν αἷς πρό τινων αἰῶνων οἱ μετὰ τοῦ -ουσι τύποι ἀπηγγέλλοντο, σήμερον ἐξενίκησαν οἱ εἰς -ουν, π. χ. ἐν ταῖς περὶ τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης χώραις ἀκούονται τῶρα μόνον οἱ μετὰ τοῦ -ουν τύποι, ἀλλ' ὁ ποιητὴς τοῦ Ἐρωτοκρίτου ἐν ταῖς αὐταῖς χώραις ποιήσας ἐγίνωσκε τὴν κατάληξιν κάλλιστα. Ἄν λοιπὸν ἐν Κρήτῃ καὶ τῶρα εὐ-

(*) Οἱ τύποι τοῦ κ. Deffner *λέγοντι *λέγουντ λέγουν εἶνε ἀδύνατοι, διότι τὸ ο μόνον ἐν τῇ Στερεῇ Ἑλλάδι καὶ ταῖς λοιπαῖς πρὸς βορρᾶν χώραις ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ου, ὅπως καὶ ἐν τῷ λέγουμεν, παρ' ἡμῖν ὅμως θὰ ἔμμενεν ο, ὅπως καὶ ἐν τῷ λέγομεν, καὶ βιάζονται Ἐρωτοκρ. 278, ἐχαίρονταν 115, μάχονται 279, ἀγκαλιέζονται 284 κ. τ. λ.

χρηστέῃ ἢ κατάληξις εἰς -ουσι καὶ παλαιότερον ἔτι μᾶλλον εὐχρήσται, δὲν εἶνε θαυμαστόν ὅτι οἱ μὲν ἐν ταῖς Ἰωνικαῖς καὶ ὑπὸ μικτῶν πληθυσμῶν οἰκουμέναις χώραις ἐτήρησαν τὸν δῆθεν Δωριεὶον τύπον εἰς -οντι -οντ -ον -ουν, οἱ δὲ ἀπόγονοι τῶν Δωριέων ἐν Κρήτῃ, καὶ μάλιστα οἱ ἠκιστα πάντων διὰ τὸ εἶδος ἧς ᾤκουν καὶ οἰκοῦσι χώρας τοῖς ἐπήλυσι ἀναμιχθέντες, ἠσπάσαντο ἀνερμηνεύτω τῷ τρόπῳ τὸν κοινόν; Ἐπειτα ἂν ὁ εἰς -ουν τύπος κατάγεται ἀληθῶς ἐκ τοῦ δωρικοῦ εἰς -οντι, ἀνάγκη γὰρ προϋποθέσωμεν παντελεῖ ἐκνίκησιν τοῦ Δωρικοῦ ἐν ταῖς πλείσταις χώραις τῆς τε Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας. Ἐλπίζω δὲ ὅτι ὁ ἀναγνώστης τῶν συμβολῶν τούτων θὰ εὕρῃ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην σφόδρα ἀπίθανον.

Πάντα ταῦτα τὰ ἀπορήματα καὶ ἀτοπήματα ἔχουσι τὴν πηγὴν ἐν τῇ σφαλερᾷ ὑποθέσει καθ' ἣν τὸ λέγουσ προήλθεν ἐκ τοῦ λέγοντι, ἂν δὲ ἐκλάβωμεν ὡς βάσιν τὸν κοινὸν τύπον λέγουσιν, ἐλπίζω ὅτι διὰ συντομωτέρας καὶ ἡττον δακπανηρᾶς ὁδοῦ, καὶ ἐλευθέρας ἀκωνθῶν, θὰ φθάσωμεν εἰς τὸν σκοπὸν ἡμῶν.

Πλὴν τοῦ ἀρχικοῦ λέγομεν γίνεται χρῆσις καὶ τῶν τύπων λέγομε καὶ λέγομενε· ἐρωτᾶται τίς ἡ ἀρχὴ τοῦ ε τούτου. Ἡ ἀπάντησις δίδεται συνήθως ἀπλούστατα «προστίθεται εἰς τὸ τέλος ἐν ἔ. τοῦτο ὁμῶς καίπερ ἀληθές, δὲν εἶνε ἐξήγησις, ἀλλὰ μόνον περιγραφή τοῦ φαινομένου, ὅπερ δὲν χρῆζει ταύτης· εἰς λύσιν λέγεται ἄλλοτε «τὸ αὐτὸ ε προστίθεται καὶ εἰς τὰς ἀντωνυμίας τον(ε) τους(ε) μας(ε), σας(ε), εἰς τὴν γεν. πληθ. ἄλλωνῶν(ε), σκυλλίων(ε) κτλ. ὥστε ἔχομεν ἀνάλογα». Ὅτι καὶ τοῦτο δὲν εἶνε λύσις ἀλλὰ συσώρευσις πολλῶν ἀπορημάτων, βλέπει ἔκαστος. Ὁ λέγων ὅτι «εἰς τὸ τέλος προστίθεται ἐν ε» ἀπατᾶται ὑπὸ τῆς γραφῆς· ἐκ τοῦ στόματος ἡμῶν ἐξέρχονται φθόγγοι, οἵτινες δὲν ἐννοοῦνται κεχωρισμένοι ὡς τὰ ἀπλᾶ στοιχεῖα, ἀλλ' ὡς προτάσεις καὶ λόγοι, ἐν οἷς ἡ προσθήκη φθόγγων περιττῶν θὰ ἐπέφερε σύγχυσιν, πρό-

φερε ἀντὶ λέγεις λέγεις, ἀντὶ ξένος ξένος. Ἄν λοιπόν που ἀπαγγέλλωμεν φθόγγον τινά, ἔνθα οἱ παλαιότεροι δὲν ἀπήγγελλον αὐτόν, ἀνάγκη νὰ ἐξετασθῇ πῶς ἡμεῖς ἢ οἱ πρῶτοι τοῦτον ἀπαγγείλαντες, κατηντήσαμεν εἰς τὴν χρῆσιν τούτου, πόθεν ἐλήφθη καὶ τίς ἢ ἀρχὴ αὐτοῦ, ἂν ἠπατήθημεν ὑπὸ ἄλλων τύπων ὁμοίων ἢ ἠναγκάσθημεν διὰ λόγους προφορᾶς.

Ἡ ἀλήθεια νομίζω ὅτι ἔχει ὡς ἀκολούθως· ἐξαιρέσει τινῶν νήσων ἐν τῷ λοιπῷ Ἑλληνικῷ ἐπικρατεῖ ὁ νόμος ὅτι ἐντέλει λέξεως τὸ ν δὲν ἀκούεται, ἂν μὴ ἔπηται φωνῆεν ἢ ψιλὸν σύμφωνον κ, π, τ, τούτου δ' ἔνεκα λέγομεν νὰ πιάσωμεν τὸ λαγὸ (ρεῖ ἄσωμε do λαγὸ), νὰ κάμωμεν πανιά (= κάμωμε βαριά) νὰ βροῦμεν καράβι (= βροῦμε γραβάκι), νὰ φάμεν ἀπόψε κτλ. ἀλλ' οὐδεὶς τοῦ λαοῦ ἄνθρωπος, ἂν μὴ ὑπὸ τὴν μάστιγα τοῦ διδασκάλου ἐφ' ἱκανὸν χρόνον διετέλεσεν, λέγει νὰ εὔρωμεν χωριό, νὰ ἴδωμεν σήμερον, νὰ περιμένωμεν φέτος, τὸν γαῖδαρον(*), τὸν διάβολο, τὸν βαρβάτον, τὸν σαπημένο κτλ. ἀλλ' ἄνευ τοῦ νῦ. Ἐπειδὴ δ' οὕτως ἐν ἄλλοις μὲν ἀκούεται τὸ νῦ, ἐν ἄλλοις δ' ἀντ' αὐτοῦ ε, ἐπῆλθε θύλωσις τοῦ αἰσθημάτος, ὥστε τὸ μόνον πρὸ τοῦ ν ἔχον λόγον ὑπάρξεως ε, οἱ λαλοῦντες θέλοντες νὰ σώσωσι καὶ προλαμβάνοντες τὴν πτώσιν τοῦ νῦ ἐπανέλαβον καὶ μετ' αὐτό, ὥστε πλὴν τοῦ λέγομεν καὶ λέγομε ἀτινα φθογγολογικῶς ὁμαλά, ἐπῆλθε καὶ λέγομενε, ὁ φθογγολογικῶς ἀνώμαλον, ἀλλὰ δι' ἀναλογίαν παραχθέν. Τὸ αὐτὸ ε, ὅπερ ἐχαρκτηρίσθη ὡς ἐπανάληψις ἔνεκα τῆς συγ-

(*) Παντελῶς ἀσύστατα διδάσκει ὁ κ. Def. ἐν Neogr. 238 λέγων ὅτι σήμερον ἀπαγγέλλεται τὸ ἀδεν γελῶ δεη geló καὶ 277 ὅτι τὸ σᾶ(ν) θέα προφέρεται εφ θῆζ, καὶ τὸ σᾶ(ν) γομάρι εφ gumari κτλ. Ἐφρῖνα φωνήεντα δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλ. ὁ δὲ κ. Def. ἀνακαλύπτων ταῦτα ἐχρήτο ἀναμφιβόλως τῇ μεθόδῳ τῇ τῶν οὐκ ὄντων εὐρετικῇ. Πρὸ δὲ τῶν μέσων β, γ, δ καὶ δασέων θ, φ, χ οὐδ' ἔχνος τοῦ νῦ ἀκούεται· οὐδεὶς Ἑλληνα προφέρει διαφόρως τὰς φράσεις αὐτὸν γαῖδαρον, τὸ γομάρι, τὸν βερβέρι, τὸ βαρδάρι, τὸν Δημήτρι, τὸ δεντρό· τὸν Θεὸ τὸ θάρρος κτλ.

χύσεω; τοῦ αἰσθήματος τῶν λαλούντων καὶ εἰς ὑποστήριξιν τοῦ τελικοῦ νῦ, ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ παρατατικῷ, καὶ ἀορίστῳ, τ.ε. ἔλεγε ἔλεγεν καὶ ἔλεγενε, ἔφαγε ἔφαγεν ἔφαγενε· τὸ δὲ ε τοῦ γ'. πληθ. ἐλέγανε, ἐφέρανε προῆλθεν, ὅπως καὶ ὁ τονισμὸς ἀπὸ τοῦ α. καὶ β'. προσώπου, τ. ἔ. ἐλέγαμε ἐλέγετε, ἐλέγανε. Τὸ ἐλέγενε, τὸ ἐλέγαμενε εἶνε τοπικῶς περιωρισμένα, τὸ δὲ ἐλέγανε πανελλήνιον(*). Ἀπὸ δὲ τῶν παρωχημένων τούτων χρόνων μετηνέχθη τὸ ε καὶ ἐπὶ τὸν ἐνεστῶτα, ὅθεν λέγουσινε. Ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε ἀδύνατον, θὰ ἐννοήσῃ πᾶς τις παρατηρήσας ὅτι τό - σι, ὅπερ ἀρχικῶς μόνον τῷ ἐνεστῶτι καὶ παρακειμένῳ ἀνήκειν, μετηνέχθη ἔπειτα καὶ ἐπὶ τοὺς παρωχημένους χρόνους ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις ἐν αἷς τὸ - σι ἐν τῷ ἐνεστῶτι ἀπηγγέλλετο· παραδείγματα καὶ ἡ Ἀναγνώρισις παρέχει 34 ἐβγήκασιν, 29 ἐποίκασιν καὶ ὁ Πτωχοπρόδρομος καὶ ὁ Ἐρωτόκριτος καὶ καθόλου πᾶσα ἡ παλαιότερα γραμματεία οὐδ' αὐτῆς τῆς μεταφράσεως τῆς Βατραχομουμαχίας τοῦ Δ. Ζήνου ἐξαιρουμένης. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ δόκιμος τῶν παλαιῶν γλῶσσα δὲν ἀπηξίωσε νὰ εἴπῃ ἐδίδουσαν ἔφασαν, ἔπειτα λεγέτωσαν, τιθείησαν κατὰ τὸ ἐτίμησαν κτλ., τιθέασι διδώσιν, κατὰ τοὺς παρακειμένους ἐστάσιν, βεβάσιν, ἡ δὲ τῶν Ἀλεξανδρεωτικῶν χρόνων καὶ πέφρικαν καὶ ἐπιδέδωκαν καὶ ἔοργαν κτλ. κατὰ τοὺς ἀορ. ἔδωκαν ἔλυσαν κτλ. Φανερὸν λοιπὸν ὅτι μεταξὺ τῶν καταλήξεων τῶν ἀρχ. καὶ παρωχημένων χρόνων ὑπάρχει ἀνέκαθεν κοινωνία τις ἧς ἀποτέλεσμα εἶνε καὶ ἡ μετάβασις τοῦ - σι εἰς τοὺς παρωχημένους ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος (διότι ὁ παρακειμένος ἄγνωστον ἂν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεταβάσεως ἦτο ἔτι ἐν χρήσει καὶ μάλιστα μετὰ τῆς καταλήξεως - σι, ἀφοῦ ἐκ παλαιοῦ μετεσχηματίσθη κατὰ τὸν ἀορίστον), καὶ ἡ τοῦ ε ἐκ τῶν παρωχημένων εἰς τὸν ἐνεστῶτα.

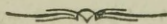
Κατ' αὐτὰ δυνάμεθα, νομίζω, νὰ ὑποθέσωμεν μετὰ με-

(*) Διόλου δὲν εἶναι πανελλήνιον.

γάλης πιθανότητος τὴν πορείαν τὴν ἀκόλουθον: Ὑπὴρ-
 χαν οἱ τύποι λέγουσι λέγουσιν ἔλεγε(ν) ἔλεγενε, ἐλέγα(ν)(ε),
 ἐκ τούτων δὲ κατ' ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν τοῦτο μὲν τὸ - σι
 τοῦ ἐνεστῶτος μετεβιβάσθη καὶ ἐπὶ τοὺς παρωχημένους
 ἐλέγασι, εἶπασι, ἐφέρασι, ἐκλέψασι, τοῦτο δὲ τὸ ε τῶν
 παρωχημένων μετεβιβάσθη καὶ εἰς τὸν ἐνεστ. λέγουσινε.
 Ἐπειδὴ δὲ ἐν τοῖς παρωχημένοις λέγεται ἐλέγασι καὶ
 ἐλέγασινε (τοῦ νε τεθέντος καὶ μετὰ τὸ ἔπηλυ σι, ὅπως τὸ
 ε ἐν τῷ λέγομενε) καὶ ἄνευ τοῦ σι ἐλέγανε, οἱ λαλοῦντες
 παρέλιπον τὸ σι καὶ ἐν τῷ ἐνεστῶτι, ὥστε ὑπάρχει ἡ ἀνά-
 λογος σειρὰ ἐλέγασι ἐλέγασιν(ε) ἐλέγανε(ε) = φέρουσι φέ-
 ρουσιν(ε) φέρουν(ε). Ἡ ἀπόδειξις κινεῖται ἀδιαλείπτως ἐπὶ
 τύπων *υπαρχόντων* καὶ σήμερον ἔτι, ἐκτὸς τούτου οὐδένα
 φθογγολογικὸν νόμον παραβαίνει, ἐπομένως ἐλπίζω ὅτι
 ἔχει τὰ ἀναγκαῖα συστατικὰ ὅπως γίνη δεκτὴ. Ἀντίειπὴ
 δὲ μηδεὶς ὅτι ἡ ἀπόδειξις, ἐπειδὴ ἐπὶ διαλεκτικῶν στηρί-
 ζεται τύπων (τὸ ἐφέρασι(ν)(ε) καὶ λέγουσι(ν)(ε) εἶνε σήμερον
 Κρητικοὶ τύποι), δὲν ἔχει σερεᾶν βάσιν, διότι, ὡς ἐρρήθη,
 οἱ νῦν διαλεκτικοὶ εἶνε λείψανα μικρὰ εὐρείας ἄλλοτε
 χρήσεως ὅπως ἡ παλαιότερα γραμματεία ἀποδεικνύει, ὅπως
 ἀπαράλλακτα τὸ ν σήμερον ἀπαγγέλλεται ἐν τέλει λέξεως
 μόνον ὑπὸ τινων νησιωτῶν, καὶ τὸ ἔνε μόνον ἐν Πόντῳ
 καὶ ἐν Σφακίῳ καὶ Ἀγίῳ Βασιλείῳ εἶνε σήμερον περιο-
 ρισμένον (ἐν ταῖς αὐταῖς χώραις ἐν αἷς καὶ οἱ τύποι
 τοῦ ἐνεστῶτος εἰς - σι), ἀλλὰ τίς ἀγνοεῖ ὅτι παλαιότερον
 ἦσαν γενικώτατα; Δυνάμεθα κάλλιστα νὰ μεταχειριζώ-
 μεθα διαλεκτικούς τύπους εἰς τὴν τῶν κοινῶν ἐξήγησιν
 ὅταν διὰ τῆς παλαιότερας γραμματείας ἀποδεικνύωνται
 ὅτι ἦσαν πανελληνιοὶ, καὶ ὅταν δὲν εἶνε ἀποτέλεσμα τῶν
 ἐπαρχιακῶν φθογγολογικῶν νόμων.

Ἐν Ἰένῃ τῇ 13 Ἀπριλίου 1881.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΧΑΤΖΙΑΚΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΣΤΙΧΟΥ
ΤΟΥ ΗΡΩΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΥ.

Τούτο γὰρ ἀθάνατον φωνᾶεν ἔρπει,
εἴ τις εὖ εἴπη τι.

(Πινδ. Ἴσθμ. Γ', 58.)

§ 1.

Ἡ περιβάλλουσα τὸν ἄνθρωπον μεγαλοπρεπῆς καὶ ποικίλη φύσις ὑπῆρξεν ἀείποτε τὸ ἀντικείμενον τοῦ μεγίστου αὐτοῦ θαυμασμοῦ καὶ τὸ μόνον ὀρμητήριον ἐξ οὗ ἀνυψώθη ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἐπίγνωσιν ὑπερτάτου τινὸς ὄντος δημιουργοῦ τοῦ παντός. Ὅ,τι εἶπεν ὁ ποιητῆς τῶν Ψαλμῶν (ιβ', 1) καὶ ὁ φιλόσοφος τοῦ Königsberg περὶ τοῦ ἀστερόεντος οὐρανοῦ, ὅτι *διηγῆται δόξαν θεοῦ*, τοῦτο ἐξεφώνησε μετὰ τοῦ αὐτοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς αὐτῆς πεποιθήσεως σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· «τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοράται, ἢ τε αἰδίου αὐτοῦ δύναμις καὶ θεϊότης» (Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ῥωμ. Α', 20). Ἀδιάφορον ὅτι διακεκριμένοι τύποι περιέβαλον ἐν ἐκάστῳ χρόνῳ καὶ τόπῳ τὴν θρησκευτικὴν τὰύτην αἴσθησιν, ἀδιάφορον ὅτι οἱ ἄνθρωποι «ἠλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιωμάτι εἰκόνας φθαρτοῦ ἀνθρώπου» καὶ «ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα» (αὐτ. 23, 25),—ὁ φυσικὸς κόσμος ὑπῆρξεν ἀείποτε εἰς τὸν ἄνθρωπον ὁ μουσαργέτης τῆς θρησκείας, ὡς ἔλεγεν ὁ Schopenhauer κατὰ τὸ ὕφος αὐτοῦ τὸ σιβυλλικὸν ὅτι ὁ θάνατος εἶνε ὁ μουσαργέτης τῆς φιλοσοφίας (Πρβλ. καὶ Lindner Ἐγχειρίδιον Ἐμπειρικῆς Ψυχολογίας, § 76., σελ. 147-148 τῆς Ἑλλην. μεταφρ.).

Ὁ μέγας δ' ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὃν ὁ Ἐγγελος κατὰ φιλοσοφικὴν βεβαίως ὑπερβολὴν ἀπεκάλεσεν ἐνσάρκωσιν τοῦ παγκοσμίου πνεύματος (*Ἰ. Παρρασσοῦ Τόμ. Γ', σελ. 465*), ὁ νικητὴς τοῦ Μαρτέγου καὶ τοῦ Ριβολίου, καίτοι ἔζη ἐν μέσῳ χειμαζομένων πνευμάτων, διαλεγόμενός ποτε μετὰ τοῦ Μογγίου, ἐνὸς τῶν συγχρόνων καὶ τὰ μάλιστα πεφλημένων αὐτῷ λογίων, μεθ' οὗ διηνεκῶς διέτριβεν, ἐκήρυττε διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων τὴν θρησκευτικὴν αἴσθησιν, ἣν εἰς αὐτὸν ἐνεποίει ὁ φυσικὸς κόσμος: «Ἄκουσον, φίλτατε Μόγγιε· ἡ ἐμὴ θρησκεία εἶνε πολὺ ἀπλῆ. Παρατηρῶ τοῦτο τὸ σύμπαν τὸ τεσοῦτον εὐρύ, τεσοῦτον σύνθετον καὶ τεσοῦτον μεγαλοπρεπές, καὶ λέγω κατ' ἐμαυτόν, ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶνε προῖόν τῆς τύχης, ἀλλ' ἔργον οἰονδήποτε ἀγνώστου τινὸς ὄντος, παντοδυνάμου καὶ ἀνωτέρου τοῦ ἀνθρώπου ὅσον τὸ σύμπαν εἶνε ἀνώτερον τῶν καλλίστων ἡμῶν μηχανῶν. Ζήτησον, Μόγγιε, λάβε τὴν βοήθειαν τῶν φίλων σου, τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν φιλοσόφων, οὐδένα λόγον θὰ εὐρῆς ἰσχυρότερον ἢ δικηγωνστικώτερον, καὶ, ὅτι καὶ ἂν κάμῃς ἵνα τὸν καταπολεμήσῃς, δὲν θὰ δυνηθῆς νὰ τὸν ἀναιρέσῃς» (*A. Thiers Histoire du Consulat et de l'Empire, Τόμ. Γ', σελ. 169. τῆς Λιψικῆς ἐκδόσεως τοῦ Meline, 1845*).

§ 2.

Ἄλλὰ πρὸς ταύτην τὴν σεμνὴν καὶ εὐάρεστον καὶ παρήγορον ἐν τῇ ὑποκειμενικῇ ἐρμηνείᾳ καὶ ἀναπτύξει αὐτῆς θρησκευτικὴν αἴσθησιν ἀντιμάχεται ἡ λεγομένη ἀναισθησία τῆς φύσεως, ἥτοι ἡ ἀπαράτρεπτος αἰωνιότης αὐτῆς, δύο παρέχουσα εἰς τὸν ἄνθρωπον μελαγχολικὰ συναισθήματα:

Πρῶτον μὲν ὁ ἄνθρωπος ψυχρῶς διατίθεται παρατηρῶν ὅτι οἱ νόμοι τῆς φύσεως ὑπάρχουσι κοῖνοι εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἀγαθοὺς καὶ κακοὺς, ἐξ ἴσου ὠφελοῦντες καὶ ἐξ ἴσου βλάπτοντες καὶ τούτους καὶ ἐκείνους.

Δεύτερον δὲ θλίβεται βλέπων ἐν καιρῷ δυστυχίας διαλάμπουσιν καὶ μειδιῶσιν περὶ αὐτὸν τὴν ἐρατεινὴν φύσιν.

Ταῦτα τὰ συναισθήματα, ὧν βεβαίως ἐπιδεικτικὴ δὲν εἶνε πᾶσα καρδιά—καὶ μάλιστα ἐν τῇ σήμερον Ἑλλάδι, ὡς νέφη ἀνέρχονται εἰς τὴν πνευματικὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν καὶ ἐπισκιάζουσι τὰς πεποιοθήσεις αὐτῆς, μέχρις οὗ ἄκτις τις τοῦ ὑγιοῦς ἢ συγκαταβατικοῦ λογικοῦ διακλύση καὶ τὰ νέφη καὶ τὴν σκιάν. Ὅπως δὴ ποτε ὅμως ταῦτα εἶνε συναισθήματα φυσικώτατα καὶ τούτου ἕνεκα βλέπομεν αὐτὰ ἐν πάσῃ καρδίᾳ ὑποκειμένη εἰς ὑπερτέρας παθήσεις.

§ 3.

Περὶ ταῦτα δὲ τὰ συναισθήματα εἰδικώτερον διατρίβοντες λέγομεν περὶ αὐτῶν τὰ ἐξῆς:

Τὸ πρῶτον ἄλλως διεμορφώθη ἐν τῇ θείᾳ τοῦ Χριστοῦ αἰσθήσει. Ἀποβλέψαν τὸ ἅγιον Ἐκεῖνου ὄμμα πρὸς τὴν φύσιν ἐξεφώνησε τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα καὶ περιπαθῆ ἔπη: «Ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν — — — ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους» (Ματθ. Ε', 45).

Ἄλλ' ἡ ἀνθρωπίνη φύσις μὴ δυναμένη πάντοτε οὕτω περιπαθῶς νὰ διατεθῆ, μηδὲ πρὸς τὸ ὕψος τοῦ πνεύματος ἐπαρθῆναι καὶ τοῦ θεοῦ νόμου τὸ ἀπήχημα δέξασθαι κατὰ Λέοντα τὸν Σοφὸν (ἐν Νεαρχᾷ διατ. πγ'), ψυχρῶς διατίθεται ἐπὶ τῇ εἰς πάντας κοινότητι τῶν φυσικῶν νόμων, διότι οὐ μόνον ὁ ἥλιος καὶ ἡ βροχὴ ἀλλὰ καὶ ὁ θάνατος ὑπάρχει κοινὸς εἰς τε τοὺς ἀδίκους καὶ τοὺς δικαίους. Τοῦτο ἠνάγκαζε τὸν Ἀρόλδον τοῦ Λαμαρτίνου νὰ πιστεῦῃ εἰς ἰδιοφυῆ τινα θεόν, παραδίδοντα τὸν ἀσθενῆ εἰς τὸν ἰσχυρὸν καὶ τὸν δίκαιον εἰς τὸν θάνατον καὶ οὐ τὴν ὑπαρξίν ἀμφιταλαντεύεται ν' ἀποδεχθῆ τὸ λογικόν.

Le Dieu qu'adore Harold est cet agent suprême,
Ce Pan mystérieux, insoluble problème,

• • • • •
Livrant le faible au fort et le juste au trépas,
Et dont la raison dit : «Est-il ? ou n'est-il pas ?»

(*I. La martine* le dernier chant du pèlerinage d'Harold, X).

Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Göthe θλιβερῶς ἀνελογίζετο ὅτι κατὰ νόμους αἰωνίους καὶ ἀμετατρέπτους (1) ὀφείλομεν πάντες νὰ διανύσωμεν τοὺς κύκλους τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως.

Nach ewigen, eh r n e n,
Grossen Gesetzen
Müssen wir alle
Unseres Daseins
Kreise vollenden.

(*I. G ö t h e's* Gedichte, τόμ. Β', σελ. 58. τῆς βερολινείου ἐκδόσεως τοῦ Schroeder, 1868.)

Τοῦτο δὲ ὡς καὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐπὶ πονηροῦς καὶ ἀγαθοῦς καὶ τὴν τυφλότητα τῆς τύχης ἀπονέμει ὁ Γερμανὸς ποιητῆς *eis tēn anaisθησιar τῆς φύσεως.*

Denn un f ü h l e n d
Ist die Natur:
Es leuchtet die Sonne
Ueber Bö's und Gute,
Und dem Verbrecher
Glänzen, wie dem Besten,
Der Mond und die Sterne u. s. w.

(ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 57.)

«Ἀναισθητος, λέγει, εἶνε ἡ φύσις: ἐπιφωτίζει ὁ ἥλιος

(1) Τὸ γερμανικὸν κείμενον λέγει χαλκίνοους (ehrn en=eher nen) ἀλλὰ βεβαίως τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἐνταῦθα σημαίνει: ἀμετάτρεπτος, ἀναλλοίωτος. Ὁμοίως παρὰ τῷ Ὁμήρῳ (Ἰλ. λ, 24) ἀχάλκεος ὕπνος» καλεῖται ὁ αἰώνιος καὶ παρὰ Γάλλοις λαμβάνει πολλάκις ἡ λ. airain ὁμοίαν μεταφορικὴν ἔννοιαν.

πονηρὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ τῷ ἁμαρτωλῷ λάμπουσιν, ὡς τῷ ἀρίστῳ, ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες κτλ.»

Κατὰ τὸν αὐτὸν ἔτι τρόπον μελαγχολῶν ὁ Chateaubriand ποιεῖται πρὸς τὸν ἥλιον ἐν τοῖς Μάρτυσι (βιβλ. XXIV.) τὴν ἐξῆς ὑψηλὴν καὶ περιπαθῆ ἀποστροφὴν:

«ὦ ἥλιε, ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ θρόνου, ὅθεν ῥίπτεις ἐν βλέμμα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀδιάφορα σοὶ εἶνε τὰ δάκρυα καὶ αἱ δυστυχίαι ἡμῶν. Τὴν ἀνατολὴν σου καὶ τὴν δύσιν σου δὲν διαταράσσει ἡ πνοὴ τῶν ἡμετέρων ταλαιπωριῶν· διὰ τῶν αὐτῶν ἀκτίων φωτίζεις τὸ ἔγκλημα καὶ τὴν ἀρετὴν· αἱ γενεαὶ παρέρχονται καὶ σὺ ἐξακολουθεῖς τὴν πορείαν σου!»

Περιττὸν νομίζομεν διὰ πλειοτέρων παραδειγμάτων ν' ἀποδείξωμεν τὸ εἰρημένον συναίσθημα, ὅπερ ἕνεκα τῆς λεπτότητος αὐτοῦ κατὰ πρῶτον φαίνεται πολὺ περιέργον ἂν οὐχὶ καὶ γελοῖον, μάλιστα δ' εἰς τὸν ἔχοντα ἦτορ ἐξ ἀδάμαρτος ἢ σιδήρου κεχαλκευμένον καὶ ἀμέτοχον τῆς κατεχούσης πᾶσαν γνησίαν χριστιανικὴν καρδίαν ἐλεγειακῆς περιπαθείας.

§ 4.

Τὸ δευτέρον δὲ συναίσθημα, τὸ ἐκ τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ ἀλγοῦσης ψυχῆς καὶ μειδιώσης φύσεως, ἐπειράθησαν πολλοὶ ποιηταὶ νὰ παραστήσωσιν ἐν τε τῇ ἀρχαιότητι καὶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χριστιανικοῖς χρόνοις — καὶ περὶ τούτου κρίνομεν καλὸν νὰ καταλέξωμεν ὀλίγιστά τινα παραδείγματα, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ τοιαῦτα τινες παρατηρήσεις, ἀναγκαιόταται ἐν τῇ μελέτῃ τῶν ποιητῶν, δὲν ἐγένοντο δυστυχῶς μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῖν.

Οὕτω παρὰ Σοφοκλεῖ, ἀγομένης τῆς Ἀντιγόνης εἰς θάνατον, λαμπρὸς ἥλιος κοσμεῖ τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ἀτενίζουσα δὲ πρὸς τὸν κύκλον τῆς οὐράνιας λαμπάδος ἡ ἡρώϊς ἐκβάλλει τὸν ἐξῆς παθητικώτατον φθόγον:

Οὐκέτι μοι τόδε λαμπάδος ἱρὸν ὄμμα
θέμις ὄραν τ' αὐαίνα.

(Ἄντ. στ. 866. Ἰ. καὶ στ. 800.)

Μετὰ τῆς φυσικῆς δὲ ταύτης ἀναισθησίας ἀρμοδίως καὶ περιπαθῶς συνδέει καὶ τὴν ἀνθρωπίνην, παρατηροῦσα ὅτι οὐδείς τῶν φίλων αὐτῆς κλαίει τὴν τύχην τῆς, μένουσαν οὕτως ἀδάκρυτον:

Τὸν δ' ἔμὸν πότμον ἀδάκρυτον
οὐδείς φίλων στενάζει.

(αὐτόθι, στ. 868.)

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ Δίας, μέλλων ν' αὐτοκτονήσῃ καταπίπτων ἐπὶ τὸ ξίφος αὐτοῦ, ἀποχαιρετίζει μετὰ συντριβῆς καρδίας τὴν αἴγλην τῆς κατ' ἐξοχὴν τότε ὠραίας ἡμέρας καὶ τὸν διφρηλάτην Ἥλιον:

Σὲ δ', ὦ φαεννῆς ἡμέρας τὸ νῦν (2) σέλας,
καὶ τὸν διφρευτὴν Ἥλιον προσενέπω,
πανύστατον δῆ, κοῦποτ' αὔθις ὕστερον.

(Αἴ. στ. 856—858.)

Ἄλλὰ παρατιθέντες παραδείγματα τοιαῦτα τῶν ἀρχαίων ὀφείλομεν νὰ συνυπομνήσωμεν ὅτι αἱ τοιαῦται εἰκόνες περιπαθέστεραι παρ' ἐκείνοις ὑπῆρχον ἕνεκα τοῦ ὅλου ἀντι-

(2) Ἐκ τοῦ ἐπιθέτου «φαεννῆς» καὶ τοῦ ἐπιρρήματος «νῦν» καταδείκνυται ὅτι ὁ ποιητὴς ἐπί τῆς παρῆς παρῆς κατ' ἐξοχὴν λαμπρᾶν καὶ ὠραίαν τὴν ἡμέραν τῆς αὐτοκτονίας τοῦ Αἴαντος. Τοιαύτη σχόπιμος παράστασις δὲν ὑποδεικνύεται ἐν τῇ ἀναλόγῳ εἰκόνι τοῦ Δισχύλου (Προμ. στ. 88.):

Ἔω δῖος αἰθῆρ καὶ ταχύπτεροι πνοαί,
ποταμῶν τε πηγαί, ποντίων τε κυμάτων
ἀνήριθμον γέλασμα, παμμητόρ τε γῆ,
καὶ τὸν πανόπτῃ κύκλον ἡλίου καλῶ·
ἴδεσθέ μ', οἷα πρὸς θεῶν πάσχω θεός.

Ἄλλ' ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ τοῦ Αἴαντος τὸ ἐπιρῆμα «νῦν» ἄλλως ἐξηγοῦνται οἱ ἐρμηνευταί. Οὕτως ὁ Gustav Volf λέγει (ἐκδ. 6'): «τὸ νῦν im Gegensatz zu dem Dunkel, das ihm der Todesgott sogleich bringen wird» δηλ. κατὰ τοῦτον τὸν ὑπομνηματιστὴν ἀτὸ νῦν σέλας ἐλέχθη κατ' ἀντί-

κειμενικοῦ χαρακτήρος αὐτῶν καὶ τῆς αἰθρίας καλλονῆς τῆς Ἑλληνικῆς φύσεως. Τοσοῦτον δὲ ἦσαν ἐρασταὶ τοῦ ἐν τῇ φύσει καλοῦ οἱ ἔξοχοι ἐκεῖνοι καὶ μοναδικοὶ ἄνδρες ὥστε καὶ αὐτὴν τῶν θανατικῶν ποινῶν τὴν ἐκτέλεσιν ἀπηγόρευον πρὸ τῶν δυσμῶν τοῦ ἡλίου, — καὶ τοῦτο, ὡς εἰκάζει ὁ Λαμαρτῖνος, ὑποστηριζόμενος καὶ ὑπ' ἄλλων αἰσθητικῶν, ἵνα μὴ ὁ κατάδικος κλείων τὰ βλέφαρά του διπλᾶ χύνη δάκρυα κλαίων τὴν ζωὴν καὶ τὸ φῶς! (*Lamartine La mort de Socrate*, v. 13.— *Patin Études sur Sophocle*, p. 26—27. τῆς δ' ἐκδ.)

Πολλὰ τοιαῦτα τῶν ἀρχαίων ἀναλογιζόμενοι, ὧν οὐδ' ἔχνος δυστυχῶς ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς νεωτέροις, ἀναγκάζομεθα ἐνίοτε νὰ συνθρηνηῶμεν μετὰ τοῦ Schiller τὸν παρεληλυθότα ὠραῖον ἐκεῖνον κόσμον, τὴν ἐρατεινὴν τῆς φύσεως ἀνθηρὰν ἡλικίαν:

Schöne Welt, wo bist du? Kehre wieder,
Holdes Blütenalter der Natur!

§ 5.

Ἄλλὰ διακόπτοντες τὸν περὶ τούτου λόγον ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ παραδείγματα τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ μειδιώσης φύσεως καὶ ἀλγούσης ψυχῆς, ἀφ' ὧν μικρόν τι παρεπλάγχθημεν.

Ἐν τοῖς τοιοῦτοις ὀφείλει νὰ καταλεχθῆ, νομίζω, καὶ τὸ χωρίον ἐκεῖνο τοῦ Σοφοκλείου Φιλοκτήτου, ὅπου ὁ χορὸς προσκαλῶν τὸν Ἵπνον πρὸς ἀνάπαυσιν τοῦ ἀλγοῦντος

θεσιν πρὸς τὸ εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἐπαχθισόμενον διὰ τῆς αὐτοκτονίας σκότος τοῦ θανάτου. Τὸ ἄτοπον ταύτης τῆς ἐρμηνείας, καταστρεφούσης πᾶσαν τὴν καλλιτεχνικὴν τῆς παραστάσεως ἔννοιαν καὶ λίαν ἐξεζητημένης οὔσης, θὰ καταδειχθῆ ἀκριβῶς κατωτέρω, ἐρμηνευομένου τοῦ ὁμοιοτάτου ο χωρίου τοῦ Φιλοκτήτου (στ. 813.):

ὄμμασι δ' ἀντίσχις

τὰν δ' αἶγλαν, ἃ τέταται τὰ νῦν,

— ὅπερ ὠσαύτως οὐδεὶς τῶν μέγρι τοῦ νῦν ἐρμηνευτῶν ἐνόησεν.

ἦρωος παρακελεύει αὐτὸν νὰ ὑπομείνῃ διὰ τῶν ὀμμάτων
τὴν αἴγλην τὴν τότε τεταμένην:

Ἵπν' ὀδύνας ἀδαῆς, Ἵπνε δ' ἀγέων,
εὐαὲς ἡμῖν ἔλθοις,
.
ὄμμασι δ' ἀντίσχοις
τάνδ' αἴγλαν, ἃ τέταται τὰ νῦν.

(στ. 810—814.)

Τοῦτο τὸ χωρίον οὐδεὶς, ἀπολύτως οὐδεὶς, τῶν μέχρι
τοῦδε ἐρμηνευτῶν ἐδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ, αὕτη δ' ἡ περὶ
τὴν κατάληψιν ἀδυναμία εὐρὺ κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀνέφξε
τὸ στάδιον τῶν κατὰ τοῦ χωρίου ὑπονοιῶν καὶ ὁ Πεί-
σκιος ὑπολαβὼν τὸ χωρίον ἐφθαρμένον ἀντὶ τῆς λέξεως
«αἴγλαν» ἔγραψεν «ἀχλύν»! Ἡ διόρθωσις αὕτη ἀποτελεῖ
ἀναμφιβόλως ἐξαίρεσιν τοῦ ἀξιώματος τοῦ Göthe ὅτι οὐ-
δὲν ὑπάρχει περιττὸν καὶ ἄχρηστον(3), ἐκτὸς ἂν ἡ χρη-
σιμότης αὐτῆς ἀνευρεθῇ ἐν τούτῳ, ὅτι θαυμασίως ἐπικυροῖ
ὅσα περὶ τῶν τοιούτων διορθώσεων ἔγραψεν ὁ μακαρίτης Α.
Κυπριανὸς (Ἰ. Τὰ ἀπόρρητα τοῦ Ἰσοκράτους ἐν σελ. 126).
πάντοτε δ' ὅμως πρὸς τὸ χωρίον καὶ τὴν σκοπηθεῖσαν ὑπὸ
τοῦ ποιητοῦ παράστασιν ἔχει ὅλως ἀπροσφυῶς καὶ ἀπει-
ροκάλως.

Τὸ χωρίον κατ' ἐμὴν γνώμην ἔχει ἄριστα. Ὁ Ἵπνος,
ὁ ἐπιφοιτῶν συνήθως τὴν νύκτα καὶ κατ' Ἡσίοδον (Θεογ.
758—761) υἱὸς ὦν τῆς Νυκτός, ὡς καὶ ὁ Θάνατος, καὶ
οὐδέποτε ὀρώμενος ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ Ἥλιου, — πα-
ρίσταται μὴ φέρων τὴν αἴγλην τῆς ἡμέρας, ὡς ὁ προ-
κύπτων ἀπὸ σκοτεινοῦ μέρους εἰς τὸ φῶς. Τούτου ἕνε-
κα παρακελεύει τὸν Ἵπνον ὁ χορὸς μέλλοντα νὰ ἐπι-
φοιτήσῃ ἡμέραν, ἵνα διὰ τῶν ὀμμάτων ὑπομείνῃ τὴν
αἴγλην ἃ τέταται τὰ νῦν. Ἄλλ' αἱ τελευταῖαι αὗται

(3) Denn Alles ist nöthig und nützlich. Göthe's Herm. u.
Doroth. ἐν ἄσμ. α'.

λέξεις ἐμφαίνουσιν ἑκτακτον καὶ σπανίαν αἰθρίαν ἡμέρας — καὶ τοῦτο πρὸς παράστασιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀντιθέσεως μεταξὺ μειδιώσης φύσεως καὶ ἀλγούσης ψυχῆς· καθ' ὁμοιότατον δὲ τρόπον ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μνημονευθέντι χωρίῳ τοῦ Αἰάντος εἶπεν ὁ ποιητῆς « φαινήης ἡμέρας τὸ νῦν σέλας » (4). Ὅθεν ἀμφότερα ταῦτα τὰ χωρία ἐγκλείουσι καλλιτεχνικὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ δυστυχῶς ὑπ' οὐδενὸς μέχρι τοῦδε οὔτε μετ' ἀλλήλων οὔτε μετ' ἄλλων ὁμοίων ἐσχετίσθησαν, ἀλλὰ τὸ μὲν, τὸ Αἰάντειον, ἀτόπως ἠρμηνεύθη, τὸ δ' ἕτερον οὐδ' ἐνοήθη κἄν, θεωρηθὲν δ' ἐφαρμένον ὑπὸ τῶν μεταγραφῶν κινδυνεύει νὰ διαφθαρή μόνον ὑπὸ τῶν ψυχρῶν ἐρμηνευτῶν. Ἀλλὰ περὶ τούτων τῶν χωρίων θὰ διαλάβωμεν ἀκριβέστερον ἀλλαχοῦ.

§ 6.

Τοιαύτας δὲ ἀντιθέσεις ποιεῖται μάλιστα ἐκ τῶν ἀρχαίων ὁ Βιργίλιος, ἐκλέγων πάντοτε τὴν καλλίστην ὥραν πρὸς τέλεσιν τοῦ μεγίστου δυστυχήματος, ὡς παρετήρησεν ἤδη καὶ ὁ πολὺς Chateaubriand (*Génie du Christianisme*, Τόμ. Β', σελ. 145. τῆς ἐκδ. τῶν ἀδελφῶν Pourrat). Οὕτως ἀφηγούμενος ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῆς Αἰνειάδος τὸ *goberevator* ὄνειρον τοῦ Αἰνείου, ὅπως περιγράφει αὐτό, λέγει ὅτι τῷ ἐπῆλθε περὶ τὴν *γλυκυτάτην* ὥραν τοῦ ὕπνου:

Tempus erat, quo prima quies mortalibus aegris
incipit et dono divom gratissima serpit.

(*I. Aen. II, v. 268* καὶ ἐπ. — Patin *Études sur Sophocle* p. 26—27, σημ. 2.)

Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ποιητῶν ἀπειρα παραδείγματα

(4) Διὰ ταύτης τῆς ἐρμηνείας ἐξασθενοῦνται, νομίζω, πολλοὶ αἱ διαβεβαιώσεις τοῦ N. Wecklein, ὅτι *ai illud tamen certum videtur, errare qui verba τάνδ' αἴγλαν ἃ τέταται τὰ νῦν de luce diurna accipiant, quasi si nunc demum solis lumen ortum sit, antea autem tenebrae fuerint*. (*I. τετάρτην* ἐκδοσιν τοῦ Φιλοκλήτου τοῦ Wunder, 1875.)

δύναται τις νὰ προσαγάγη, ἐξ ἐγχωρίων τε καὶ ἐξ ἀλλοδαπῶν, ἀλλὰ τὰ τῶν πρώτων ὀφείλομεν ἴσως νὰ παραλίπωμεν, ἵνα μὴ φανῶμεν ὡς ἄλλοτε ἀπονέμοντες *autorité* τινα εἰς ἀπτῆνας (ἢ μᾶλλον ἑτεροπτερούγους) παρ' ἡμῖν ποιητικούς νεοσσούς, περιοριζόμενοι οὕτως ἐν τοῖς παραδείγμασι τῶν δευτέρων. Ἄδικον ὅμως θὰ ἦτο περιφρονητικῶς νὰ παραδράμωμεν τὸ περιπαθέστατον ἐκεῖνο καὶ πασίγνωστον τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου:

Οὐρανοὶ σαπφειρωμένοι,
Χαίρετε λοιπόν! . . . ἡ μάυρη φυλακὴ μὲ περιμένει
(Ἐν τῷ Ἀτιθάσσῳ Ποιητῇ, σελ. 40. τῆς β' ἐκδ.)

καὶ νὰ παρέλθωμεν οὕτως ἐν σιγῇ στίχους ἐν πάσῃ μνήμῃ ὑπάρχοντας καὶ κατὰ πάσαν ἀνάμνησιν ἐξεικονίζοντας τὰς θλιβεράς περιπετείας τοῦ ἀληθῶς ἀτιθάσσου (ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς ἀδίκου) ποιητοῦ.

Καταλείποντες ἤδη τὸν Ἑλληνικὸν τοῦτον ἀποχαιρισμὸν τοῦ σαπφειρίνου τῆς Ἀττικῆς οὐρανοῦ πρὸ τῶν πυλῶν ζοφεράς Ἑλληνικῆς φυλακῆς (ἧς τὸ ἀποτρόπαιον ἐξήγειρε καὶ ἐξεγείρει παντὸς ἔχοντος σπλάγχχνα τὴν ἀγανάκτησιν)—καὶ χωροῦντες πρὸς τὰ ὅμοια τῶν Δυτικῶν ἀνδρῶν καλλιτεχνήματα νομίζομεν ὅτι εἰσερχόμεθα εἰς τὴν λαμπροτάτην ἐκείνην βασιλικὴν αἴθουσαν, ὅπου ὁ Ἄοιδός (der Sänger) τοῦ Goethe θαμβωθεὶς ὑπὸ τοῦ κάλλους τῶν ἵπποτῶν καὶ τῶν δεσποινῶν ἠναγκάσθη νὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ κατὰ τῆς ἀστραπτύσης καλλονῆς Γερμανικώτατον ἀντιφάρμακον τοῦ Γοιθείου ἀοιδοῦ δὲν κρίνομεν ἀξιὸν ἀπομιμήσεως, ἄλλως τε καὶ ἵνα μὴ διακοψώμεν τὰς μετὰ τοῦ ἀναγνώστου σχέσεις ἐν μέσῃ τῇ διατριβῇ ἢ μᾶλλον πρὶν ἔτι ἐπιληφθῶμεν τῆς ὑποθέσεως τοῦ λόγου ἡμῶν. Ὅθεν ταυρηδὸν τὴν ὄρασιν ἐντείνοντες εἰσερχόμεθα εἰς τὸ ποιητικὸν τῆς Δύσεως ἀδαμνωτοπωλεῖον καὶ διὰ τῶν ἐλαφρῶν νομισμάτων τῆς κρίσεως καὶ συναισθήσεως ἡμῶν ἀγοράζοντες ποιητικούς τινας

μαργαρίτας, ἐγκλείοντας ἀντίθεσιν μειδιώσης φύσεως καὶ ἀλγούσης ψυχῆς, προσφέρομεν αὐτοὺς δωρεὰν εἰς τὸν ἀναγνώστην οὐδὲν ἄλλο παρ' αὐτοῦ ἀπαιτοῦντες ἢ ἀπλῆν συγγνώμην ἂν τυχὸν ἀποδειχθῆ ὅτι ἐρευνητικώτεροι γινόμενοι τιμαλφέστερα κειμήλια θὰ τῷ παρείχομεν.

§ 7.

Ἄλλὰ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος παραδείγματα τῶν νεωτέρων εἶνε τοσαῦτα τὸν ἀριθμὸν καὶ τοιαῦτα τὴν περιπάθειαν, ὥστε ἀφ' ἐνὸς μὲν τις ἀδυνατεῖ νὰ προσενέγκῃ πάντα τὰ καὶ διὰ μικρᾶς ἐρεύνης ἀνευρισκόμενα, ἀφ' ἑτέρου δὲ πάλιν δὲν γινώσκει τί νὰ ἐκλέξῃ ἀπὸ πλήθους ὁμοειδῶν κειμηλίων. Τοσοῦτον ὑπερισχύει ἐν τῇ νεωτέρᾳ ῥωμαντικῇ ποιήσει ἢ ὑποθήκη τοῦ Λαμαρτίνου παραινούντος τοὺς ποιητὰς νὰ καταλείπωσι τὴν σφαῖραν τοῦ ὑψηλοῦ καὶ τοῦ καλοῦ (sic), διότι τὸ μὲν καταπονεῖ, τὸ δὲ ἀπατᾷ (le beau trompe!), καὶ νὰ προσκολλῶνται εἰς τὸ παθητικὸν ὡς τὸ μόνον ἀσφαλὲς ἐν τῇ τέχνῃ—τῇ νεωτέρᾳ βεβαίως—(Ἰδ. Lamartine Graziella, chap. II, τεμ. XVI.), ὥστε τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος περίπτωσιν μειδιώσης φύσεως καὶ ἀλγούσης ψυχῆς ἔκρινε δέον πᾶς σχεδὸν ποιητῆς τῶν νεωτέρων χρόνων νὰ παρεμβάλλῃ εἰς τὰ ἔπη του καὶ νὰ ἐκφράσῃ αὐτὴν διὰ πυρίνων στίχων τηκομένης καρδίας.

Ἐγκατελείφθησαν ἤδη ὡς τετριμμένοι καὶ ἀπίστευτοι αἱ φοβεραὶ ἐκεῖναι καὶ μεγαλοπρεπεῖς εἰκόνες τοῦ Shakespeare—φύσις ἐξοργιζομένη διὰ τὸ ἀνοσιούργημα τοῦ Macbeth ἢ τοῦναντίον συνωμοτοῦσα μετ' ἀχαρίστων θυγατέρων κατὰ τοῦ ἐρήμου βασιλέως Lear—καὶ σήμερον ὁ ἄνθρωπος θέλει μᾶλλον φύσιν ἀνάισθητον πρὸς τὰ δεινὰ του, φύσιν θεωρόν, οὕτως εἰπεῖν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ συμμετοχὸν τῶν ψυχολογικῶν αὐτοῦ περιπετειῶν, καθ' ὃν τρόπον καὶ ὁ συνταγματικὸς πολίτης στέργει βασιλέα βασιλεύοντα ἀλλὰ μὴ κυβερνῶντα. Τοῦτο δὲ τοσοῦτον ἐκραταιώθη καὶ τοσάκις ἐξεδηλώθη, ὥστε σπανίως θὰ λάβῃ τις ἀνὰ χεῖ-

ρας ποίημα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος χωρὶς νὰ ἴδῃ ἐν αὐτῷ ἥρωα τυπτόμενον ὑπὸ τοῦ συνειδότος καὶ τούτου ἕνεκα μὴ δυνάμενον ν' ἀγαπήσῃ τὴν περιβάλλουσαν αὐτὸν περι-καλλῆ φύσιν (*Byron Manfred*, act I, sc. II ἐν ἀρχῇ), νεα-ροὺς καὶ περιπαθεῖς ἐραστὰς ἀποχωριζομένους μετὰ σπα-ραγμῶν καρδίας ἐν ἀμβροσίᾳ νυκτι ἀπεριγράφτου καλλονῆς (*J. B. H. de Saint Pierre Paul et Virginie*, p. 115. Paris, 1816), ἄλλους θρηνοῦντας τὴν ἀποθανοῦσαν αὐτῶν φίλην παρὰ λίμνην ὠραίαν καὶ περιστεφομένην ὑπὸ βράχων καὶ ἐλατῶν—ἢ ἐπὶ ὄρους ὑπὸ γηραλέαν δρῦν καὶ ἔχοντας πρὸ αὐτῶν γραφικὸν ὀρίζοντα (*Lamartine Le lac, L'isolement*), δεσμώτην οὐ τὸ οὖς τέρπει ἐκ διαλειμμάτων γλυκύτατον ἔσμα πτηνοῦ, εἰσδῶον ὡς φῶς εἰς τὸ ἔρεβος τῆς εἰρκτῆς (*Byron The prisoner of Chillon*, X), ἠρωίδα καταρρί-πτουσαν ἑαυτὴν ἀπὸ βράχου καθ' ἣν ὠραν ἀνατέλλει ἡ ἡῶς καὶ ἡ θάλασσα φλοισβίζουσα ἀσπάζεται τὴν ἀκτὴν *Lamartine Sapho*), νεαρὰν δεσμώτιδα ἰκετεύουσαν τὸν θάνατον νὰ φύγῃ μακρὰν, διότι ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς ἡ Πάλις, ἡ θεὰ τῶν ἀνθέων, χλοερὰ ἄστυλα (*A. Chénier La jeune captive*), ἰππότην τοῦ Μέσου Αἰῶνος ἀποθνήσκοντα ὅτε τὰ δένδρα ἐκβλαστάνουσι καὶ πᾶς ὁ κόσμος ἐλπίζει (*Goethe's Götz v. Berlichingen* ἐν τέλει) — καὶ ἐν γένει συχνό-τατα θάνατον συμβαίνοντα ἐν ἡμέρᾳ ἐνδόξου φυσικῆς καλ-λοῦς.

Τοῦτο δὲ τὸ εἶδος τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀντιθέσεως ὁμο-λογουμένως εἶνε ποιητικώτατον καὶ μόνον τῆς παραστά-σεως αὐτοῦ ἡ συχνὴ ἐπανάληψις κατέστησεν αὐτὸ τανῦν ἀδιάφορον. Ὅπως ὁ κόσμος, τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο καὶ αἰώνιον αἰτιατόν, ἀνήγαγεν αἰεὶποτε τὸν νοῦν εἰς μέγα καὶ αἰδίδιον Ἄλτιον ἕνεκα τοῦ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ ὑπάρχον-τος τύπου τῆς αἰτιότητος, οὕτω καὶ ὁ θάνατος, τὸ δει-νότατον τοῦτο αἰνίγμα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ ἡ σαφειστάτη μαρτυρία τῆς ματαιότητος τῶν καθ' ἕκαστα ἐνοργάνων ὄντων, ὅτε μὲν ἔτροψε τὸν νοῦν ἐπὶ τὴν σκέψιν

καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ὅτε δ' ἀπέταμε ριζηδὸν πᾶσαν ἐλπίδα ἐκσφενδονήσας τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ ἔρεβος τῆς μελαγχολίας ἢ τὸ χάος τοῦ ἀπελπισμοῦ. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει θεώμενος ὁ ἄνθρωπος τὴν περὶ αὐτὸν ἀνηθρᾶν καὶ αἰωνίαν φύσιν, ἑαυτὸν δ' εὐρίσκων πρόσκαιρον τῆς φύσεως γέννημα καὶ δυστυχέστατον τῆς θλίψεως ἔρμαιον, καταλαμβάνεται ὁμολογουμένως ὑπὸ θλιβεροῦ συναισθήματος. Παραλείπω δὲ ὅτι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ ὥρα καθ' ἣν ἀποσβέννυται ἡ λαμπὰς τῆς ζωῆς πρὸ τοῦ αἰωνίου φωτὸς τοῦ ἡλίου ἐκρίθη πάντοτε πηγὴ θλιβερωτάτων regrets (5) καὶ ὅτι, ὡς εἶπεν εὐγλώττως ὁ ποιητὴς τῶν *Melētōr*,

Aux regards d'un mourant le soleil est si beau!

Ἄλλὰ διακόπτοντες μετὰ σπουδῆς τὸν περὶ τούτων λόγον, πάντῃ πρόωρον ἴσως παρ' ἡμῖν καὶ ἀνήκοντα, ὡς εἰκάζομεν, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν πολλῶν εἰς τὰ ὄρια ἐκεῖνα τοῦ ὑψηλοῦ τὰ ἐγγύτατα τῷ γελοίῳ (6), καταχωρίζομεν τῆς τελευταίας ταύτης περιπτώσεως ἀξιολογώτατον παράδειγμα, καίτοι καθ' ἡμᾶς μέχρι κόρου ἐπιτετηδευμένον, τὸ ἐν *Τῷ τελευταίῳ ἄσματι τῆς ἀποδημίας τοῦ Ἀρόλδου*, τῷ περιβοήτῳ καὶ λαμπροτάτῳ ποιήματι τοῦ Λαμαρτίνου, ἀπαντῶν. Ἐνταῦθα ἐκπνέων ὁ ἥρωος τοῦ ποιήματος ἀποτείνει πρὸς τὴν φύσιν τὴν ἐξῆς περιπαθῆ καὶ ὑψηλὴν προσφώνησιν:

«Θριάμβευε, λέγει, ἀθάνατος Φύσις, ἐν ᾧ ἔμπροσθέν σου τὸ ἀσθενὲς δημιουργημά σου, ἀνυψοῦν τὸ βλέμμα θελγόμενον ὑπὸ τῆς καλλονῆς σου, μέλλει νὰ παρέλθῃ καὶ ν' ἀποθάνῃ! Θριάμβευε! Σὺ ἐπιζῆς! — — — Ἡ χλόη πατουμένη μαραίνεται ὑπὸ τοὺς πόδας μου, ἡ βάλανος

(5) Τῆς γαλλικῆς ταύτης λέξεως δὲν γινώσκομεν τὴν ἀκριβῶς ἰσοδύναμον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ.

(6) Du sublime au ridicule il n'y a qu'un pas. Ναπολέων ὁ Μέγας.

ἀποθνήσκει, ὁ ἄνθρωπος πίπτει, καὶ σὺ δὲν βλέπεις αὐτούς! Ἄλλὰ χαριεσττέρα καὶ νεωτέρα καθ' ἣν στιγμὴν ἐκπνέει, φαίνεσαι ὅπως οἴμοι! ἐν τῷ παρόντι ὅτι μειδιᾷς πρὸς αὐτὸν καὶ ὅτι, ἐπιδεικνυμένη πᾶσάν σου τὴν καλλονὴν, ἀντιθέτεις πρὸς τὸν θάνατον ἐκείνου τὴν ἀθανασίαν σου! — — — — Καὶ νῦν δ' ἔτι... ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ὥρᾳ... οὐδὲν ἄλλο θρηνηῶ κλείων τὸ βλέφαρόν μου, ἢ τὴν λαμπρὰν ἀκτῖνα τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου, ἣτις θέλει ἀντανακλασθῆ ἐπὶ τοῦ χλιαροῦ μου μαρμαροῦ » (*Lamartine Le dernier chant du pèlerinage d' Harold, XLII.*).

§ 8.

Πάντες ὅμως βεβαίως οἱ τοιοῦτοι στίχοι, εἴτε ἀρχαῖοι εἴτε νεώτεροι, οὐδὲ μακρόθεν δύνανται, νομίζω, νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὸ δίστιχον ἐκεῖνο, ὅπερ αὐτομάτως καὶ αὐτοσχεδίως ἐξῆλθε τῇ 24 Ἀπριλίου 1821 ἐκ τῆς καρδιάς καὶ τοῦ στόματος τοῦ ἀειμνήστου ἥρωος τοῦ Σπέρχειοῦ Ἀθανασίου Διάκου, ὅτε ἤγετο εἰς τὸν τόπον τοῦ ὀβελισμοῦ καὶ παρετήρησεν ἐν ἐκστάσει καὶ περιπαθείᾳ τὴν γελῶσαν περὶ αὐτὸν ἀνθηρὰν καὶ πρασίνην τοῦ ἔαρος φύσιν:

Γιὰ ἰδὲ καιρὸ ποῦ διάλεξεν ὁ χάρος νὰ μὲ πάρῃ,
Τώρα π' ἀνθίζου τὰ κλαδιὰ καὶ βγάν' ἡ γῆ χορτάρι(7).

Τοῦτο τὸ δίστιχον, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς παρούσης διατριβῆς, ἀποθησαυρισθὲν τὸ πρῶτον, ὡς ἡμεῖς γινώσκομεν καὶ ὡς ὑπεσημειώθη, ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Τρικούπη, ἀπ' αὐτῆς δὲ ὑπὸ πολλῶν νεωτέρων ἱστορικῶν, ἐγχαυρίων τε καὶ ἄλλοεθνῶν, παραληφθὲν, θεωροῦμεν ἐν τῶν πολυτιμοτάτων κειμηλίων τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ποιήσεως—ποιημάτιον οὐ συντομώτερον, περιπαθέστερον, φυ-

(7) Ἱ. Σπυρίδωνος Τρικούπη Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τόμ. Α', σελ. 229. τῆς 6' ἐκδ.

σικώτερον και εὐγενέστερον κατά τε τὸ εἶδος τῆς φράσεως και τὴν ὕλην τῆς ἐννοίας δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ γένει τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος παραδειγμάτων.

Τοῦτο τὸ δίστιχον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τιμᾷ τὸν ἀοίδιμον ἐκείνον ἄνδρα πολὺ περισσότερον ἢ ὁ Λεωνίδειος αὐτοῦ ἡρωϊσμός, διότι δεικνύει ὅτι ὁ μεγαλόψυχος ἐκεῖνος μαχητῆς εἶχε καρδίαν περιπαθῆ και ἀγνοτάτην, καρδίαν τρέφουσαν αἰσθήματα οἷα συνεκίνησαν τὰ στήθη τῶν εὐγενεστάτων και ἐν ὑψίστῳ πολιτισμῷ ἐνθετραμμένων ἀνδρῶν, ὧν τὰ συναισθήματα εἶδομεν ἀνωτέρω. Μηδεὶς δὲ ζενισθῆ ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις: ἡ δυσμένεια τῆς τύχης συναπαντᾷ πολλάκις μετὰ τῆς μεγίστης εὐμενείας τῆς φύσεως και ποιμὴν ἦτο ὁ μέγας ἐκεῖνος καλλιτέχνης ὁ τὸν μυστικὸν δεῖπνον τοῦ Χριστοῦ ἱστορήσας—ὁ Λεονάρδος da Vinci. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες δὲν εἶνε σπάνιά τινα και ἔκτακτα φαινόμενα τῆς φύσεως, ἀλλὰ μᾶλλον σπάνιά τινα και ἔκτακτα δημιουργήματα τῆς τύχης, ἦτοι τῶν κοινωνικῶν περιστάσεων ἐν τε τῇ οἰκογενείᾳ και τῇ πολιτείᾳ. Εἶνε δ' ἀλήθεια οὐδεμίαν ἐπιδεχομένη ἀμφισβήτησιν ὅτι πλεῖστοι εὐγενεῖς και μεγαλοφυεῖς ὑπάρξεις ἀποπνίγονται ἀκλεεῖς και ἀνώνυμοι διὰ τὴν δυσμένειαν τῆς τύχης ἐν τῷ μέγῳ τοῦ κόσμου ὠκεανῷ—ὅμοιοι πρὸς τὸν σπόρον τὸν ἀγαθὸν τοῦ Εὐαγγελίου τὸν ἐπὶ γῆν πεσόντα ξηρὰν και ἀποπνιγέντα ὑπὸ τῶν περιφουεῶν ἀκανθῶν. Ταῦτα λοιπὸν ἔχοντες ὑπ' ὄψιν οὐδὲως διατάζομεν νὰ ἐκτιμήσωμεν κατ' ἀξίαν τὸ δίστιχον τοῦ Διακού—και τοσοῦτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ποιητικῆ φύσις τῶν μεγίστων περιελθοῦσα εἰς ὁμοίαν τύχην πρὸς τὸν ἐθνικὸν ἡμῶν ἥρωα δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐκβάλῃ τοιοῦτον περιπαθῆ και ποιητικώτατον φθόγγον. Τίς ἀγνοεῖ τὸν περιβόητον λόγον τοῦ εὐγενεστάτου ἐκείνου ποιητοῦ, τοῦ Ἀνδρέου Chénier, Ἕλληνας και αὐτοῦ ἐκ μητρός, ὅστις μέλλων ἀδίκως νὰ κατατομηθῆ εἶπεν ἐπὶ τοῦ ἰκρίωματος: «C' est dommage, il y avait quelque chose là» και τοῦτο λέγων ἐπληττε τὸ

μέτωπον; Ἄλλὰ τίς δύναται νὰ παραβάλλῃ καὶ πρὸς τὸ ποιητικώτατον τοῦ ἥρωος δίστιχον τὸν ψυχρὸν καὶ βαρύνουμον φθόγγον τοῦ ποιητοῦ, εἴτε ὅπως ἐλέχθη ὑπ' αὐτοῦ τούτου, εἴτε καὶ ὅπως μετεσχηματίσθη περιπαθέστερον ὑπὸ τοῦ Λαμαρτίνου ἐν τῷ «κατὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου» ποιήματι; (8)

Ὅμοίως λέγεται περὶ τοῦ εὐαισθητοτάτου τῆς Γερμανίας ποιητοῦ, τοῦ Schiller, ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ ὥρας, ἦτοι τὴν ἐσπέραν τῆς 8. Μαΐου 1805, ἐζήτησε νὰ τῷ διανοιχθῶσι τὰ παραπετάσματα τοῦ παραθύρου, παρατηρήσας δὲ μὲ γαλήνιον βλέμμα τὰς ἀκτῖνας τοῦ δύνοντος ἡλίου, ὅστις ἐξέτεινεν ἔτι ἐπὶ τῶν θυρίδων λάμψιν ὠχρὰν καὶ μελαγχολικὴν, ἀπεχαιρέτισε μετ' ὀλίγον ἐκ βάθους ψυχῆς τὴν ὠραίαν φύσιν, ἣν τοσοῦτον ἠγάπησεν (I. Marmier *Théâtre de Schiller*, τόμ. α., σελ. 41.).

§ 9.

Ἄλλὰ καὶ ὁ περιπαθὴς ἐκεῖνος τοῦ Schiller ἀποχαιρετισμὸς ὡς καὶ ὁ ὁμοιότατος τοῦ Gilbert ἐν τῷ ποιήματι *Τελευταῖαι στιγμαὶ νεαροῦ ποιητοῦ* δὲν ἔχουσι τὴν λεπτότητα καὶ τὴν χάριν τοῦ ἐλεγειακοῦ συναισθήματος τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῷ δίστιχῳ τοῦ ἥρωος τῆς Δωρίδος. Ὁ Schiller καὶ ὁ Gilbert ἐλυποῦντο διότι ἔμελλον νὰ στερηθῶσιν αἰωνίως τῶν καλλονῶν τῆς φύσεως καὶ τοῦ ὠραίου φωτὸς τοῦ ἡλίου, ὅπως ὁ Chénier ἐστέναζεν ἐνδομύχως διὰ τὴν ἀθλίαν τυχὴν τῆς μεγαλοφυΐας του, ἦτοι ἐθλίβοντο διὰ τὴν ἐσέρησιν ἐκεῖνοι μὲν τῶν φυσικῶν, οὗτος δὲ τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν. Ἄλλ' ὁ Διάκκος δι' οὐδὲν τοιοῦτον λυπεῖται, —καίτοι εἶχε πληρέστατον δίκαιον νὰ λυπηθῇ καὶ αὐτὸς καθ' ὅμοιον τρόπον. Ἦδη ὁ Θεόγονις παρέστησε διὰ δύο ὠραίων στίχων τὴν ὀλβιότητα τοῦ συνενοῦντος καλλονῆν μετ' ἀρετῆς:

(8) A. de Lamartine *Nouvelles Méditations poétiques*, p. 364. — Paris, 1873.

Παύροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ
ὄλβιος, δεσ τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν.

(*I. Theod. Bergk Poetæ lyrici Graeci, σελ. 432.)

Ὁ τύπος οὗτος τῆς ἀνθρωπίνης ὀλβιότητος ὑπῆρχε βεβαίως ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ Διακού, διότι καὶ ὠραιότατος ἦτο ὁ ἥρωας καὶ πλήρης φρονήματος καὶ γενναιοψυχίας ὡς αὐθόρμητος πρόμαχος τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος· καὶ ὁμως, καίτοι ἔχων ἀναμφιβόλως πάντων τούτων τὴν συνειδήσιν, δὲν κλαίει *ἑαυτόν*, δὲν λυπεῖται ὅτι αὐτὸν τὸν πλήρη νεότητος καὶ ἀκμῆς καὶ κάλλους ἀρματωλὸν ἀποστερεῖ ὁ θάνατος τῆς ζωῆς, ἀλλὰ θλίβεται διότι ἀφαρπάζει αὐτὸν ὁ Χάρων καθ' ἣν ὥραν ἀνθοῦσιν οἱ κλώνες τῶν δένδρων καὶ ἡ γῆ ἀναφύει χλόην!

Ὁμολογητέον ὅτι τοσοῦτον λεπτὸν συναίσθημα ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ὁμοίων ποιητικῶν παραστάσεων ὑπάρχει· ἐν τοῖς τοιούτοις παραδείγμασιν εἶδομεν ἥρωας θρηνοῦντας ὅτι στεροῦνται τοῦ φωτός, ὅτι ἀποθνήσκουσι *νέοι* — οὐδένα ὁμως τοσοῦτον ὀλιγαρχῆ καὶ λιτὸν (πρόσθετες δὲ καὶ τοσοῦτον λεπτὸν καὶ εὐγενῆ), ὥστε νὰ παρατηρήσῃ ἀπλῶς μετὰ τινος μελαγχολικοῦ συναισθήματος ὅτι ἀποθνήσκει καθ' ἣν ὥραν τὰ ἄνθη καὶ ἡ χλόη περιβάλλουσιν αὐτόν. Οὐδένα γινώσκουμεν νὰ θρηνήσῃ οὕτως ἀντικειμενικῶς ἑαυτόν, ἦτοι *διὰ τὰς περιστάσεις* ἐν αἷς ἀποθνήσκει καὶ οὐχὶ διότι ἀποθνήσκει ἢ διότι τοιοῦτος ὢν ἀποθνήσκει. Ἡ νεαρὰ δεσμῶτις τοῦ Chénier θρηνεῖ μὲν ὅτι κινδυνεύει ν' ἀποθάνῃ ἐν ᾧ ἔτι ἡ Πάλλης ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς χλοερὰ ἄσυλα, οἱ Ἔρωτες φιλήματα καὶ αἱ Μοῦσαι μελωδίας, ἀλλὰ πᾶσαι αὐταὶ αἱ παραστάσεις ἐν ἐκείνῳ τῷ ποιήματι οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ λεπτομερεῖς μετατυπώσεις τῆς θεμελιώδους τοῦ ποιήματος ἐννοίας, δηλ. ὅτι ἀποθνήσκει *νέα* — ἐννοίας, ἣν καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων ὠραίων εἰκόνων παρέστησεν ὁ ποιητής. Ὅθεν καὶ ἡ νεαρὰ δεσμῶτις τοῦ Chénier θρηνεῖ ὅτι μέλλει ν' ἀπολέσῃ διὰ τοῦ θανάτου τὴν *νεότητα* αὐτῆς — θρηνεῖ ὑποκειμενικῶς. Ὡσαύτως ὁ Ἀρόλδος τοῦ Λαμαρ-

τίνου θρηνεῖ μὲν ὅτι ἀποστερεῖται τῆς λαμπρᾶς ἀκτίνος τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου, ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι λυπεῖται διότι ἀποθνήσκων στερεῖται τῶν καλλονῶν τῆς φύσεως· καὶ ἐνταῦθα λοιπὸν ὁ θρῆνος ἀναφέρεται ἀτεχνῶς εἰς τὸ ὑποκείμενον.

Ὅρθῶς ἄρα εἶπομεν ὅτι ἡ λεπτή περιπάθεια, ἡ λιτότης καὶ ἡ εὐγένεια τῆς ἐννοίας τῆς ὑπαρχούσης ἐν τῷ διστίχῳ τοῦ Διάκου ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ τοιαύτης φύσεως παραστάσει συντυγχάνουσι ὑπάρχουσαι. Ἐπαναλαμβάνομεν δὲ τὴν ὡσαύτως ἀνωτέρω ἐξηγηνηγμένην γνώμην ὅτι τὸ τοιοῦτον δίστιχον τιμᾷ τὸν ἀοιδίμον ἥρωα πολὺ πλεόν ἢ ὁ Λεωνίδειος αὐτοῦ ἡρωϊσμός, διότι τὰ ἐξοχα καὶ πνευματικώτερα προϊόντα τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἀνώτερα καὶ τιμιώτερα τῶν ἐξόχων καὶ ὑλικωτέρων προϊόντων αὐτοῦ καὶ μείζων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐκρίθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Δάντου ὁ μέγας Ἀριστοτέλης. Νομίζομεν δὲ ὅτι ἡ πρὸς ἀνίδρουσιν κενοταφίου τοῦ ἥρωος παρ' ἡμῖν συστηθεῖσα ἐπιτροπεία οὐδὲν ἄλλο δύναται ἀρμοδιώτερον νὰ ἐγγχαράξῃ ἐπὶ τοῦ ἀνιδρυθησομένου τούτου κενοταφίου ἢ ἀπλῶς τὸ ὄνομα τοῦ ἀοιδίμου μάρτυρος καὶ ὑπ' αὐτὸ τὸ διαπρεπέστατον ἐκείνου δίστιχον, διότι ἐν τούτῳ τῷ διστίχῳ, «ἐν ταῖς ὀλίγαις ἐκείναις λέξεσιν, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀείμνηστος Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης (Ἰ. Ἀθανάσιον Διάκον, σελ. 5.), διασώζεται φωτογραφημένος ὁ ἥρωας, ὁ θεοσεβῆς ἀθλητής, τὸ πρότυπον τοῦ ἠθικοῦ καὶ φυσικοῦ κάλλους, ὁ ἀληθὴς καὶ γνήσιος γόνος τοῦ μεσαιωνικοῦ ἀρματωλισμοῦ, ὁ σεμνὸς μαχητής, ὁ ἀπόστολος ὁ ἀποδεχόμενος ἐν πλήρει πνεύματος ἡρεμίᾳ τὰς βασάνους τοῦ μαρτυρίου, ἀλλὰ καὶ ὁμολογῶν πᾶσαν τὴν πικρίαν ἣν παρήγαγεν ἐν αὐτῷ ἡ συναίσθησις τοῦ θανάτου ἐν στιγμῇ, καθ' ἣν μετὰ τῆς ἀνθοστεφοῦς ἀνοίξεως ἤρχοντο ἀναφυόμενοι καὶ οἱ πρῶτοι βλαστοὶ τῆς ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως (9)».

(9) Ἡ συμπλοκὴ αὕτη τῶν βλαστῶν τῆς ἐθνικῆς ἀνα-

§ 10.

Ἄλλὰ τὰς εἰρημένους καλλονὰς τοῦ διστίχου καὶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ κατέστησε παρ' ἡμῶν ἀδιαγνώστους ἢ μᾶλλον κατέστρεψεν αὐτὰς ἢ ἔλλειψις τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα δεούσης προσοχῆς.

Οὕτως ὁ κ. Κ. Παπαρρήγόπουλος ἐν τῇ *Ἱστορίᾳ τοῦ Ἑλλην. ἔθρου* (τόμ. ἐ., σελ. 825.) πάντῃ αὐτογνωμόνως

1) διακηρύττει ὅτι τοῦτο τὸ δίστιχον εἶπεν ὁ ἥρωος «ἀναλογισάμενος τὴν νεότητά αὐτοῦ», ἐν ᾧ τοιοῦτόν τι οὐδὲν ἐκ τοῦ διστίχου ἐξάγεται καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα διαφέρει καὶ ὑπερτερεῖ τῶν ἄλλων ὁμοίων παραδειγμάτων, ὅτι οὐδ' ἔχνος περὶ νεότητος ἢ ἄλλου τινὸς ὑποκειμενικοῦ πλεονεκτήματος ὑπεμφαίνεται ἐν αὐτῷ.

2) βεβαίως ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος δίστιχον οὐδὲν ἄλλο ἐκφράζει ἢ *στιγμαίαια μόνον μεμψιμοιρίαν τοῦ ἥρωος!* Ἄλλ' ἂν τοῦτο ἀληθεύῃ, τότε πάντα τὰ προπρακεῖμενα ὅμοια παραδείγματα, τὰ θαυμαζόμενα ὑπὸ τῶν κριτικῶν καὶ ἐπιμελῶς ὑπ' αὐτῶν σημειούμενα, οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἀγεννεῖς καὶ ἀνανδροὶ κατὰ τῆς μοίρας μομφαί. Τοῦτο ἀδυνατοῦμεν νὰ παραδεχθῶμεν καὶ νὰ καταβιδάσωμεν τὰ εὐγενέστατα καὶ λεπτότατα συναισθήματα τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ ταπεινὸν ἔδαφος τῆς μεμψιμοιρίας—καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἐξῆς λόγον. Ὁ κ. Παπαρρήγόπουλος ἐκστομιζῶν, φαίνεται, τὴν λέξιν «μεμψιμοιρία» ἐννοεῖ αὐτὴν ἐν μέσῃ ἐννοίᾳ, ἥτοι ὡς σημαίνουσιν μομφὴν κατὰ τῆς μοίρας ἐν γένει. Κατὰ τοιαύτην ἐκδοχὴν μεμψιμοιρίαν βεβαίως ἐκφράζει καὶ τὸ δίστιχον τοῦ Διάκου καὶ πάντων τῶν ποιητῶν αἱ ὅμοιαι παραστάσεις. Ἄλλὰ μεμψιμοιρίαν τότε περιέχει καὶ πᾶς θρήνος καὶ πᾶν δάκρυ καὶ πᾶς στεναγμός, διότι

γεννήσεως μετὰ τῆς ἀνθοστεφοῦς ἀνολίξεως δὲν ἐκφράζεται ἐν τῷ διστίχῳ τοῦ Διάκου οὐδ' ὑπάρχει κἄν φωτογραφημένη ἐν αὐτῷ. Ἄλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν ἀποδείκνυται ὅτι ὁ μακαρίτης Βαλαωρίτης ἡσθάνετο τὴν ἀξίαν τοῦ διστίχου χωρὶς νὰ ἐννοῇ αὐτήν.

καὶ ἐν τοῖς τοιοῦτοις μέμφεται ὁ ἄνθρωπος τῇ μοίρᾳ αὐτοῦ καὶ ἀγανακτεῖ (=ἀγαν ἄχθεται) κατ' αὐτῆς. Ἄλλ' οὐδεὶς, νομίζομεν, ἔψεξέ τινα ἢ θὰ ψέξῃ ποτὲ δικαίως θλιβόμενον ἢ θρηνοῦντα ὡς μεμψίμοιρον, διότι ἄλλως σιδηρόφρων τις καὶ πέτρας εἰργασμένη (10) ἀναισθησία θὰ ἦτο ζηλωτὴ ἀρετῆ καὶ πᾶσα συγκίνησις ἢ συμπάθεια ἐπίφογος κακία. Τί λοιπὸν πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τούτων; Ὅτι μεμψίμοιρος καλεῖται οὐχὶ ὁ μεμφόμενος τῇ μοίρᾳ αὐτοῦ ἐν γένει, εἴτε ἀγαθῆ εἴτε κακῆ, ἀλλ' ὁ μεμφόμενος τῇ ἀγαθῇ, τῇ προσηγεῖ αὐτοῦ μοίρᾳ. Εὐτυχῶς δὲ ταύτην τὴν ἐρμηνείαν ἐπικυροῦσιν ὁ τε λεξιμογράφος Ἡσύχιος (τόμ. Γ', σελ. 91. τῆς ἐκδ. τοῦ Schmidt) λέγων: «Μεμψίμοιρος· μεμφόμενος τὸ ἀγαθόν· ἢ φιλεγκλήμων, ἢ φιλαίτιος» καὶ ἔτι σαφέστερον ὁ Θεόφραστος, ὁ συγγραφεὺς τῶν *Χαρακτήρων* (XXI), ὀρίζων τὴν μεμψιμοιρίαν ὡς ἐξῆς: «Ἔστι δὲ ἡ μεμψιμοιρία ἐπιτίμησις περὶ τῶν προσηγῶς δεδομένων»· φέρει δὲ μάλιστα ὁ Θεόφραστος ὀκτὼ παραδείγματα τῆς τοιαύτης ἐπιτιμήσεως, ἐξ ὧν ὡς νομικοὶ ἀνακοινοῦμεν τὸ ἕβδομον ἔχον ὡς ἐξῆς: μεμψίμοιρος εἶνε ἐκεῖνος ὅστις, καίτοι δίκην νικήσας καὶ λαβὼν πάσας τὰς ψήφους, ὅμως ἐγκαλεῖ τῷ γράψαντι τὸν λόγον (ἦτοι τῷ δικηγόρῳ) ὅτι παρέλιπε πολλὰ τῶν δικαίων. Μεμψιμοιρία λοιπὸν καλεῖται ἢ κατὰ προσηγοῦς μοίρας μομφὴ οὐχὶ δὲ καὶ ἢ κατ' ἀπηγοῦς.

Ἐννοεῖται δ' ὅτι ὁ τοιοῦτος χαρακτήρ τοῦ μεμψιμοῖρου εἶνε ἀγεννέστατος, διότι, ἐν ᾧ περιβάλλει αὐτὸν χρυσοῦς οὕτως εἰπεῖν κύκλος εὐτυχῶν περιστάσεων, αὐτὸς προσφύομενος εἰς τινα μικρὰν καὶ ἀσήμαντον ταύτης τῆς εὐδαιμονίας κηλιδα καταμέμφεται τῆς μοίρας αὐτοῦ, ἐπιδεικνύμενος οὕτω ψυχὴν μικρὰν καὶ ἀνεπηρέαστον ὑπὸ τῆς εὐδαιμονίας, ἣτις εἶνε, ὅπως ἐννοουμένη, ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ τε ἀνθρώπου καὶ τῆς πόλεως κατὰ τὸν μέγαν καὶ εἰλι-

κρινῆ Σταχειρίτην. Τούναντίον δ' ἐκεῖνος ὅστις περιβάλλεται ὑπὸ κύκλου δυστυχῶν περιστάσεων, ἂν κατακλιπῆται τῆς μοίρας αὐτοῦ, δὲν εἶνε, νομίζω, οὐδ' ἐκρίθη ποτὲ ἀξίος μομφῆς ὡς μεμψίμοιρος. Ὅπως δ' ὁ εὐδαιμονῶν ὀφείλει κατὰ φυσικὸν νόμον νὰ χαίρῃ καὶ πᾶσα ἐπὶ μικρᾷ τινι αἰτίᾳ παρεκτροπῇ ἀπὸ τούτου τοῦ κανόνος κρίνεται ὡς ἀγεννῆς, — οὕτως ὁ δυστυχῶν ὀφείλει πάλιν κατὰ φυσικὸν νόμον νὰ λυπῆται καὶ πᾶσα ἐπὶ μικρᾷ τινι αἰτίᾳ παρεκτροπῇ ἀπὸ τούτου τοῦ κανόνος ὁμοιάζει πολὺ κατὰ τὸ ἠθικὸν μεγάλθυμον πρὸς τὸν χαρακτῆρα ὃν ἐπιδείκνυται ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος τοῦ Ὁρατίου, ὁ *justus ac tenax propositi vir*, ὃν

non civium ardor prava jubentium,
non vultus instantis tyranni
mente qualis solida

(Horat. Od. III, 3, 2—4.)

Ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος παραστάσει τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ ἀλγούσης ψυχῆς καὶ μειδιώσης φύσεως, ἐξ ὑποκειμένου παρισταμένη, ἧς παράδειγμα εἶνε καὶ τοῦ Διάκου τὸ δίστιχον, τί ἄλλο ἔχομεν ἢ ψυχὴν περιβαλλομένην ὑπὸ δεινῶν καὶ ὅμως εὐρίσκουσαν μικρὰν τινα καὶ ἀσθενῆ ἀνακούφισιν ἐν τῇ ὑστάτῃ ἐκτιμήσει τῶν καλλωνῶν τῆς φύσεως; Ὁμολογουμένως τοιοῦτον συναίσθημα ἐν τοιαύταις ὥραις ἐπιγιγνόμενον πρέπει νὰ κριθῆ εὐγενέστατον· ἂν δὲ μετ' αὐτοῦ συνεπιφάνηται καὶ τι μελαγχολικὸν ἐπισυναίσθημα, τοῦτο εἶνε φυσικώτατον ὡς διεγερόμενον ἕνεκα τῆς συνειδήσεως ὅτι ἡ ἀντικειμενικὴ ἐκεῖνη εὐδαιμονία, ἡ πρὸς στιγμὴν ἀνακουφίσασα τὴν ἀλγοῦσαν ψυχὴν, μέλλει μετὰ βραχὺ ν' ἀπολεσθῆ· καὶ ἐν τούτῳ ἔγκειται τὸ ποιητικώτατον τῆς περιστάσεως: ἐν τῷ λεπτῷ ἐκείνῳ μελαγχολικῷ συναισθήματι, ὅπερ διεγείρει ἡ ἀναμενομένη ἀπώλεια τῶν πρὸς στιγμὴν ἀνακουφισασῶν τὴν ἀλγοῦσαν ψυχὴν εὐφροσύνων ἀντιλήψεων. Ἄλλ' αἱ ἀντιλήψεις αὗται

παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀναφέρονται ἢ εἰς ὑποκειμενικὰ προσόντα (νεότητα, μεγαλοφυΐαν, καλλονήν) ἢ ἀδρομερῶς πως εἰς πᾶσαν τὴν ἐξωτερικὴν φύσιν. Μόνον ἐν τῷ διστίχῳ τοῦ Διάκου μία ὑπάρχει εὐφρόσυνος ἀντίληψις καὶ αὕτη ἐν ἄκρᾳ λιτότητι καὶ λεπτότητι καὶ περιπαθειᾷ ἀναφέρεται εἰς τὴν ὥραν τοῦ ἔτους καθ' ἣν ἀνθοῦσιν οἱ κλῶνες τῶν δένδρων καὶ ἀναφύεται ἡ χλόη τῆς γῆς!

Ὁ κ. ἄρα Κ. Παπαρρήγόπουλος ἀμαρτάνει, νομίζω, ἐρμηνεύων καὶ ἐκτιμῶν τὸ δίστιχον τοῦ ἥρωος ὅπως ἐρμηνεύει καὶ ἐκτιμᾷ αὐτό.

§ 14.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλη τις πάθη πλὴν τῆς ἀνωτέρω σημειωθείσης καὶ πολὺ ἐκείνης βαρβαρωτέρα ἐπεγένετο εἰς τὸ περικαλλές ἡμῶν ἀλλὰ καὶ δυστυχές δίστιχον.

Ἄγαθός τις λογιώτατος, ἐκδούς παρ' ἡμῖν ἐν ἔτει 1859. ἀνωνύμως τραγωδίαν εἰς πράξεις τρεῖς ἐπιγραφομένην «Ὁ Ἀθανάσιος Διάκος», οὐδόλως ὤκνησε νὰ παρακόψῃ τὸ γνήσιον τοῦ ἥρωος δίστιχον εἰς τοὺς ἐξῆς κιθδήλους καὶ σχολαστικὸς στίχους:

Ἄχ! τί καιρὸν ἐδιάλεξες, ὦ Χάρε, νὰ μ' ἐπάρῃς!

Ἐνῶ ἀνθίζουν τὰ βουνά, κι' ὁ κάμπος πρασινίζει.

(σελ. 56.)

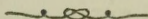
Ὁ αὐτὸς κύριος, παρενεχθείς, φαίνεται, ὑπὸ αὔρας φιλοπατρίας — συχνότατα ἐπιφοιτώσης εἰς τὰ γραφεῖα καὶ τὰ δημόσια βήματα καὶ σπανίως ἀποδεικνυμένης δι' ἀγνῶν ἔργων — ἰσχυρίσθη ὅτι ὁ Διάκος εἶπε τοὺς ἀνωτέρω στίχους οὐχὶ ὀθεύων εἰς τὸν τόπον τῆς ποιητῆς, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Τρικούπης καὶ συνεπιβεβαιοῖ ἡ φυσικὴ τοῦ πράγματος ἀλήθεια, ἀλλὰ «κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ φρικαλέου του θανάτου» (σελ. γ'). — καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἥρωϊκότερον ἐποίησε τὸν ἥρωα παραστήσας αὐτὸν ἐν τῇ τραγωδίᾳ ψάλλοντα τοὺς ἀνωτέρω στίχους ἐπὶ τῆς πυρᾶς (!)

καὶ δραματουργήσας οὕτω τὸν Αἰσώπειον μῦθον τῶν ὀπτω-
μένων κοχλιῶν. Ἄλλὰ περὶ τούτων τῶν ἀτοπιῶν περιττὸν
νομίζομεν πάντα ἐξελεγκτικὸν λόγον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20. Ἰουνίου 1881.

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ ΒΑΛΒΗΣ.

(διδάκτωρ τῆς νομικῆς).

QUAESTIONUM CICERONIANARUM

PARS IV.

De Oratore II, § 84.

«Sin autem qui arbitrantur, deducendi sunt ad eos
«qui haec docent: omnia iam explicata et perpolita *ad-*
sequentur; sunt enim innumerabiles de his rebus libri
«neque abditi neque obscuri.»

Quod Sorofius h. l. *adsequendi* verbum eadem, quae
Germanicis *antreffen, vorfinden* inest sententia, posi-
tum putat, nego id fieri posse, ut *adsequi* aliud quic-
quam nisi *erlangen, erreichen* significet. Itaque, ut nunc
res est, *adsequentur* verum esse non potest. Sed maior
in hoc loco latere videtur corruptio. Antonius enim post-
quam eos, qui oratoris munus artificio quodam constare putent, ad rhetores deduci iussit, ubi eos omnia explicata perpolitaeque inventuros esse, tamquam rationem consilii sui affert, palam propositos esse innumerabiles eosque intellectu facillimos de his rebus libros. Quae mihi quidem sine ratione dicta videntur. An cum ex libris hoc artificium facile perdisci possit, deducendi

sumus ad magistros eiusdem rei gratia? Itaque fuit cum pro *enim* reponere vellem *etiam*. Sic tamen altera difficultas, quae in verbo adsequendi improprie posito inest, non tollitur. Praestat igitur aliquot verba intercidisae statuere, quae qualia fuerint divinare sane non possumus; sed tamen sententiam spectans lacunam in hunc fere modum probabiliter expleri posse existimo:

«omnia. . . . perpolita (invenient. Quamquam istud etiam sine magistro facillime) adsequentur; sunt enim eqs.

§ 91

«Fufius nervos in dicendo C. Fimbriae. . . . non adsequitur, oris pravitatem et verborum latitudinem imitatur. Sed tamen ille nec deligere scivit, cuius potissimum similis esset, et in eo ipso, quem delegerat, imitari etiam vitia voluit».

Si *etiam* verum est, Fufius et virtutes Fimbriae (i. e. nervos in dicendo) et vitia imitatus est. At illud assecutum eum non esse modo ex ipso Cicerone accepimus. Aut ergo *tantum* pro *etiam* scribendum est, aut *etiam* ex insequenti verbo bis scripto (*uitiauitia = etiāuitia*) natum esse putabimus.

§ 110

«ex contrariisque scriptis si quid ambigitur, superioris generis causa duplicatur. Idque aut numquam adiudicari poterit aut ita diiudicabitur, ut referendis praeteritis verbis id [*scriptum*] quodcumque defendimus suppleatur».

Hoc caput, quo de ambiguis agitur, propter rerum ipsarum subtilitatem cum difficile ad intellegendum esset, a librariis grammaticisque male mulcatum est. Vel hoc loco illud quod interclusi verbum totam sententiam evertit. Quis enim eum sibi velit esse patronum, qui cum scriptum, quo ipse nitatur, cum adversarii scripto

pugnet, suum ipse suppleat, ut cum altero conveniat? Quid est aliud se manibus pedibusque vinctis adversario tradere? Hoc illud est enim quod adversarius contendebat, suum scriptum omnibus numeris perfectum absolutumque esse, alterum aliqua ex parte laborare; quod tu, optimus patronus, concedis cum necesse esse existimas id scriptum quod tu defendis suppleri, ut recto talo stare possit! Hancine tantam Ciceroni iniuriam fieri, ut paene insaniens inducatur, qui oratoribus sicam praebet, qua se ipsi suosque clientes iugulent! Vide iam illo stultissimo emblemate expuncto, quam recte omnia procedant. Id quodcumque defendimus, i. e. sententia quam defendimus, suppletur, i. e. supplendo reponitur; ubi? nempe *in adversarii scripto*. Rem per se perspicuam exemplo illustriorem faciam, quod ipse Cicero profert de Invent. 2 § 144: Alexandrum Pheraeum tyrannum uxor noctu occidit; quo facto ei ex lege quam vellet rem a magistratu deposcere licebat. Illa deposcit filium, quem ex tyranno habebat, quem propter tyranni cognationem occidi oportebat. Erat enim altera lex: *tyranno occiso quinque eius proximos cognatione magistratus necato*. Ambiguum oritur propter contrarias leges; quod pueri patronus ita diluet, si alterius legis scriptorem aliquid iudicibus intellegendum reliquisse ostenderit, quod in hanc fere formam supplendum sit: *tyrrano occiso necato (quos interfector sibi non depoposcerit)*.

Haec pluribus quam fortasse opus erat verbis persecutus sum, ut cuivis appareat quam ineptis emblematis is liber inquinatus fuerit, unde nostra apographa fluxerunt. Neque id malum in singulis se verbis vel enuntiatis inserendis continuit; maiorem etiam verborum ambitum nonnunquam complectitur; quod alio me tempore probaturum confido.

§ 120

«alterum, quod totum arte tinctum videtur, tametsi artem requirit, tamen prudentiae est paene mediocris, «quid dicendum sit videre.»

Tinctum h. l. propter *totum* necessario idem valere quod *imbutum* concedendum est; quod fieri posse nego, neque si possit, *tinctum esse arte* aliter recte dici iudico, quam de persona, quae artis praecepta teneat, sicuti Laelia paterna elegantia tincta esse Ciceroni videbatur, et Antonius ab adolescentibus dicendi studiosis ut tincti sint litteris postulat. Quidquid vero nisi ex artis praeceptis effici nequit, id non *tinctum*, sed *vinctum* arte (i. e. legibus artis) est. Ab his vinculis solvenda esse adolescentium ingenia summo cum iure ex Antonii persona Cicero noster contendit. Vide tamen qualis sit illa omnium ore ac sermonibus celebrata Romanorum constantia. is, qui Graecos magistros ridet, quod magnum oratorem praeceptis suis effici posse putarent, idem non dubitat quin iuris prudentia, quae omnium saeculorum maxima ingenia exercuerit, ad artem eamque ad percipiendum facillimam ita redigi possit, ut nihil ingeniosis hominibus expediendum relinquatur!

§ 159

«(Stoicus) genus sermonis affert non *liquidum*, non *fusum* ac *profluens*, sed *exile*, *aridum*, *concisum* ac *minutum*».

Fusum ac profluens dicendi genus bene opponitur *conciso ac minuto*, quod non continuo quasi tractu decurrit, sed particulatim procedit. Sed *exili* et *arido*, h. e. omnibus dicendi ornamentis carenti, non *liquidum*, quod est clarum et perspicuum, sed *laetum ac nitidum* opponi debuerat, idque reponendum existimo, cum praesertim

orationis concinnitas duo verba requirat. Corruptelam inde ortam puto, quod in archetypo lacuna extabat, hoc modo: *l** itidum* vel *l** iuidum* (quae facile permutantur)*). Scriba de lacuna securus descripsit *litidum* vel *liuidum*, unde postea corrector fecit *liquidum*.

§ 178

«Plura enim multo homines iudicant odio aut amore, aut cupiditate aut iracundia, aut dolore aut laetitia, aut spe aut timore, aut errore aut aliqua permotione mentis».

Non fugit Bakium *errori* hic inter singulas animi affectiones locum non esse; omnis enim perturbatio error est ex ipsius Ciceronis sententia; velut Orat. § 118: «nihil de perturbationibus animi et *erroribus*» Tuscul. IV, § 11: «est igitur haec definitio, ut perturbatio sit *aversa a recta ratione* animi commotio» § 31: «perturbationes sunt motus animorum *aversi a ratione*» § 47: ut perturbatio sit *aversa a ratione* animi commotio» § 59: «ad universam perturbationem, quae est *aspernatio rationis*» et sic crebro in hoc libro. Sed et membrorum concinnitas, cum singulae perturbationes per paria contrariorum disponantur, ut *error*, cui nihil opponitur, inde seiungatur postulat. Scribendum igitur: *aut errore aliqua aC permotione mentis*.

Concinnitatis leges, quas Cicero cum in universum, tum in his *vehementer*, sibi *probatis libris* diligentissime observasse manifestus est, parum mihi quidem attendisse videntur editores; quod si fecissent, multa et in his et in ceteris eius libris emendaturi fuerunt. Velut in Bruti

*) Liv. VI, 24, 7 Mediceus codex pro aetate venerabilis habet aeta venerabilis, quod ex aetae uenerabilis ortum esse videtur.

§ 188 haec leguntur: «Gaudet dolet, ridet plorat, favet odit, contemnit invidet, ad misericordiam inducitur *ad pudendum ad pigendum*, irascitur *miratur*, sperat timet». Quis, dum ne prorsus inhumanis atque agrestibus utatur auribus, illa *ad pudendum ad pigendum* ferre possit, quae non modo elegantissimam illam contrariorum compositionem disturbent, sed per se etiam inepta sint satis? Nec minus ineptum est *miratur* cum *irascendi* verbo compositum. Quid Cicero scripserit intelleges si cum hoc loco contuleris Orat § 131. «ut irascatur iudex *mitigetur*, invideat faveat eqs » et de Orator. II, § 185: «ut aut oderint aut diligant, aut invideant aut salvum velint, aut laentur aut maereant, *aut misereantur aut poenire* velint». Scilicet hic quoque restituendum: «ad misericordiam inducitur *ad poeniendum*, irascitur *mitigatur*». Verba *ad pudendum ad pigendum* duplex est corruptela eius, quod Cicero scriptum reliquerat, *ad poeniendum*. Pideritius rhetoricorum Ciceronis non ineptus interpres, sed idem veterum chartarum tanta admiratione captus, ut nisi quod situs tineaecque sacrasent fastidiret et odisset, librorum scripturam defendi posse putat. Facitne intellegendo ut nil intellegat?

§ 214

«illud autem genus orationis. perturbationem *requirit*; quam consequi nisi multa et varia et copiosa «oratione [et simili contentione actionis] nemo potest».

Pro eo quod in libris fertur *requirit* iam Bakius recte *quaerit*. Tum quae interclusi verba interpolationem sapiunt. Neque enim hic de variis rationibus agitur, quibus is qui audit permoveri possit, sed de *orationis* generibus, quae affectibus animi excitandis apta sint. Nullus ergo hic actioni locus. Praeterea *SIMILIS actionis contentio* esset *multa et varia et copiosa*, quod absurdum est.

§ 303

«versanturque in hostium castris ac sua praesidia dimittunt».

Praesidia pro argumentis accipiunt interpretes, velut Ellendtius, qui sic enarrat: argumentis suis uti nesciunt. Equidem *praesidia* eas causae partes esse puto, quibus immorari prodest patrono. Quod qui facere negligit eaque assidue pertractat, quae adversarium adiuvant, cum ea vel silentio praeterire, vel, si necessarium sit, leviter percurrere debeat, is in adversarii castris versatur, suaque *praesidia* dimittit h. e. castra sua relinquit; quam *dimittendi* significationem alibi quoque invenies, velut Caes. B. G. V, 18 et B. C. I, 44. Enarrationis meae auctorem ipsum Ciceronem proferam § 330 huius libri, ubi sic legendum puto: «ac si quando erit narrandum, «ne illa quae suspicionem efficient contraque nos erunt, «accurate persequamur et quicquid poterit detrahamus, «ne ut causae noceamus accidat». Libri: *NEC ACRITER persequEmur, et detrahEmus*. At hoc ne ab imperito quidem verendum erat, opinor, ne *acri vehementique* oratione ea persequeretur, quae contra se essent; illud fieri poterat ut *accuratius* ea quam necesse esset exponeret non detrahendo quae detrahi possent.

Qui *praesidia* pro argumentis accipienda esse existimant, allegant § 307, ubi haec leguntur:

«ut eam (rem) probemus nostris *praesidiis* confirmandis, contrariis refutandis», ubi iam illud offendit, quod argumenta confirmari dicuntur, cum ipsis causa confirmetur. Sed hoc levius, gravius illud, quod *praesidia refutantur*, quod locutionis monstrum si quis Ciceroniana elegantia dignum putat, ne iste Ciceronem non novit. Cicero scripserat: *nostris confirmandis, contrariis refutandis*, ut § 331: «suggerenda sunt firmamenta causae

coniuncte et *infirmendis contrariis et tuis confirmandis*». Interpres adscripsit *praesidiis*, ut § 312 in. addidit *argumentis*.

§ 336

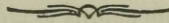
«Qui id docuit non videntibus aliis is vidit plurimum».

Quis non videt oppositionis rationem postulare, ut *non videntibus* et *vidit* arte coniungantur? Fugit tamen editores, qui post *aliis* comma posuerunt, quo fit ut verba *non videntibus aliis* prorsus otiosa evadant. Sententia est: qui id docuit, is plurimum vidit, cum alii non videant.

Berolini d. x. m. Augusti a. MDCCCLXXXI.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΑΣΗΣ.

Tom. IX. pag. 303, l. 4 ab imo, pro: Claudii Quadrigarii, scr. Gellii, (XIII, 30 [29], 7).

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΑ ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ ΣΧΟΛΙΑ.

II.

Σελ. 658, 10. Τὸν δὲ Αἰχμῶδικον ὡς ἐπὶ *ἐστῆσαν* καλέσας ἠκρωτηρίασε.

Γράφε *ἐστῆσαν*.

Σελ. 465, 2. Εἰ μὲν γὰρ οἰκέτην ἔχρηζεν, ἔδει φυλάττειν αὐτούς, εἰ δὲ ἀνελεῖν, ἦν ἀποκτεῖναι.

Μᾶλλον οἰκέτων.

Σελ. 467, 11. Ἀνήνορα θεῖη] μηδεμίαν ἀνδρείαν ἔχοντα, ἢ μηκέτι ἄνδρα ἀλλὰ θηρῖα.

Γράφε θηρῖον.

Σελ. 433, 3. Οἶόν τε ποτὸν τόδε νηῦς ἐκεκεύθει] ἀξιο-
πίστως ἐνίστησιν ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ πρόσθεν εὐδαιμονίᾳ.

Οὐχὶ ἐνίστάται ἑαυτὸν, ἀλλὰ συνιστάται, προσνιστά-
ται ἑαυτὸν μεταχειρίζονται συνηθέστατα οἱ σχολιασταὶ
ἐπὶ τῶν τοιούτων λόγων· γράφει: ἀξιοπίστως Συνίστησιν
κ. τ. λ.

Σελ. 479, 16. Ἄλλοι δὲ Κιμμερίους τοὺς κατὰ δύσιν
οἰκούντας—, ἢ νεκροῖς, ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς ἡρίοις
κειῖσθαι.

Γράφει: ἢ νεκροῦς. Μυριάκις ἐνηλλάγησαν ὑπὸ τῶν
ἀντιγραφῶν αἱ δύο πτώσεις, ἢ τι ἢ οὐδὲν κηδομένων τῆς
ἐννοίας τῶν χωρίων. Ἐν τῷ εἰς τὸν 202 στ. τοῦ Αἴαντος
τοῦ Σοφοκλέους ἀρχαίῳ λαυρεντικῷ σχολίῳ φέρεται: διὰ
τὸ τὴν Σαλαμίνα συνῆσθαι τῇ Ἀττικῇ καὶ περισπούδα-
στον τοῖς Ἀθηναίοις αὐτὴν κτήσασθαι», οὕτω δὲ γεγραμ-
μένον τὸ σχόλιον μετῆνεγκον πολλοὶ εἰς τὰς ἐκδόσεις αὐ-
τῶν· σὺ ὅμως διόρθου τοὺς Ἀθηναίους.

Σελ. 462, 16. Οὐδὲν ἄτοπον τὴν Εἰς Τοπίον οὔσαν
— ὑποκλέπτειν τῇ ᾧδῃ τὸν πόνον· αἱ εὐγενίδες δὲ
εἰσάγονται παρ' Ὀμήρῳ ἰστουργοῦσαι.

Εἰκάσα: τὴν Εἰς Ἴστον ἰοῦσαν κ. ἐ. Κατωτέρω φέ-
ρεται: ἰστὸν ἐποιομένης] πορευομένης εἰς τὸ ἰστουργεῖν.

Σελ. 681, 19. Ἐτυμολογοῦσι δὲ τὸ λικριφίς οἶον λίαν
κεκρυμμένως· οἱ δὲ ΠΕΡΙ τὰ ἱκρία—καὶ τὸ λίαν.

Γράφει ΠΑΡΑ'.

Σελ. 731, 11. Ὅρχος δὲ ἢ ἐπίστιχος φυτεία.

Ὁ κῶδιξ ἔχει: ἐπὶ στίχ' ὅθεν γραπτέον ἢ ἐπὶ στίχον φυ-
τεία. Περὶ τῶν ἢ ἐπίστι(οι)χος, ἢ ἐπὶ στί(οῖ)χον, ἢ κατὰ
στί(οῖ)χον φυτεία θὰ διαλάβω ἄλλοτε ἐν ἐκτάσει.

Σελ. 572, 2. Κατέλιπον (οἱ Φαίακες) αὐτόν, ἵνα μὴ ἀ-
ναστὰς ἀλλαχοῦ αὐτοῦ παρακαλέσῃ λαβεῖν αὐτόν.

Μᾶλλον: αὐτοῦΣ.

Σελ. 789, 24. Πausαμένης οὖν τοῦ κλαίειν—, εἰ καὶ μηδεὶς ἐξεῖπεν, ὑποψία τις ἐγένετο· οὐ γὰρ ἂν προσεποιήθη δακρῦειν· ἢ γὰρ χαρὰ ὑποῦσα οὐκ ἂν κρατεῖν τῆς ποιήσεως εἶασεν.

Περιέμενον προσποήσεως.

Σελ. 621, 14. Τηλέμαχος πρὸς Εὐμαιον ἀφικόμενος — ἀποπέμπει ἀγγέΛΛΟΝΤΑ τῇ μητρὶ.

Γράφε: ἀγγεΛΟΥΝΤΑ.

Σελ. 660, 17. Πετάσειε] ἐκπλήξειεν. Ἄναστήσει πρὸς ἐπιθυμίαν.

Γράφε ἀναστήσειε.

Σελ. 604, 16. Αἱ τῶν ἀνάνδρων ΒΟΥΛΑΙ κατὰ καιρὸν συμβΟΥλῆς τῆς μαχίμου συστέλλονται καὶ ἀγενῶς πολλάκις ἐκλιμπάνουσι τῇ πρὸς τοὺς ἐναντίους δειλίᾳ· διὰ τοῦτο, φησὶν, ὁ Μενέλαος γενναῖος ὑπάρχων περὶ τὸν πόλεμον ἀγαθὸς εἶναι τὴν ΒΟΗΝ λέγεται.

Τί δύναται νὰ σημαίνει τὸ αἱ τῶν ἀνάνδρων βουλαὶ καὶ τίς ἡ μάχιμος συμβουλή ἐν χωρίῳ, ἐν ᾧ ὁ λόγος περὶ βοῆς καὶ τῆς μάχης, ἣν συμβάλλουσι οἱ μαχόμενοι, δὲν φροντίζω νὰ μάθω· γράφε ἀδιστακτως: αἱ τῶν ἀνάνδρων ΒΟΑΙ κατὰ καιρὸν συμβΟλῆς—συστέλλονται κ.τ.λ.

Μάρτυρες ἔστωσαν τάδε τὰ χωρία: σχόλ. Ἰλιάδ. 408 βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος] ἢ γὰρ δειλία θραύουσα τὸ πνεῦμα βραχεῖαν ἀπεργάζεται τὴν φωνήν» καὶ Μ. Ἐτυμ. 202, 25: βοή: κυρίως ἡ μάχη, ὅθεν καὶ «βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος» — ὁ ἐν τῷ πολέμῳ γενναῖος· ἢ μὲν γὰρ δειλία θραύουσα τὸ πνεῦμα βραχίστην ἀπεργάζεται τὴν φωνήν», ἔνθα ὁ μὲν φαίνεται ἐξοβελιστέος.

Συμβολὴ πολέμου (=μάχιμος συμβολή) λέγεται ἐν σελ. 613, 7.

Σελ. 453, 10. Δύναται οὖν τις, φησί, ἐκεῖ λαμβάνειν δύο μισθοὺς, ἐπειδὴ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς αἱ νομαὶ ἐγγύς εἰσι καὶ οὐ πόρρω.

Τί ἐξέπεσε διδάσκει ἡμᾶς ὁ 84 στ. τῆς Κ τῆς Ὀδυσσεΐας :

ἔνθα κ' ἄϋπνος ἀνὴρ δοιοὺς ἐξήρατο μισθοὺς

καὶ τὰ ὅμοια χωρὶς ἐν σελ. 453, 27 : τὸν οὖν καθεύδειν παραιτούμενον διπλοῦς μισθοὺς λαμβάνειν» καὶ ἐν σελ. 454, 2 : καὶ οὕτως τὸν *θυράμενον ἀγρυπνεῖν* δύο μισθοὺς ἀποφέρεισθαι» καὶ ἐν σελ. 454, 7 : εἴ τις οὖν *δύναται διαγρυπνεῖν*, διττοὺς κομίζεται μισθοὺς». Κατὰ ταῦτα συμπληρωτέον πιθανῶς τὸ χάσμα ὧδε : δύναται οὖν τις — [ἀγρυπνῶν] ἐκεῖ λαμβάνειν δύο μισθοὺς.

Σελ. 454, 8. Ὅτι τὰ ἔννομα περὶ τὴν (τῆς Λάμου) πόλιν (εἰσί), διὰ τὸ ἀγεώργητα εἶναι τὰ προάστεια, εἶναι δὲ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἐν ὄρεσι καὶ πόρρω.

Γράφε ἄνευ ἀναβολῆς : ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν κ. ἐ.

Σελ. 614, 16. Πτωχεύσων] πτωχεῖαν ΑΠΟποιηΣαμενος ἢ τὰ πτωχοῖς ἀρμόδια αἰτήσων.

Γράφε : ΠΡΟΣποιηΣΟμενος.

Σελ. 563, 6. Οὐ διανιστάσιν ΠΕΡΙ τοῦ μὴ δοκεῖν χάριν τῆς παραπομπῆς ἀπαιτεῖν.

Γράφε : ΥΠΕΡ τοῦ κ. τ. λ.

Σελ. 462, 1. Τοὺς αὐτὴ κατέθελεξεν] — οὐκ ἐξ ἀγρίων τιθασεὺς ΟΥΣΑ, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων θῆρας ποιήσασα.

Μᾶλλον ἀρμόδιον : τιθασεὺς ΣΑΣΑ.

Σελ. 506, 2. Ἀριάδνη - διδάσκει αὐτὸν (τὸν Θησεά) — ἀνελίσσοντα (τὴν ἀγαθ.) ἰέναι μέχρις ἂν ἀφίκηται εἰς τὸν μυχὸν — καὶ ἀπιέναι ὀπίσω ΑΝΕλίσσοντα.

Δὲν ἠδύνατο ὁ Θησεὺς κατὰ τε τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ἔ-

ξοδον νὰ ποιῆ τὸ αὐτό, ἀλλ' ἀνείλισσε μὲν εἰσερχόμενος, *συνείλισσε* δ' ἐξερχόμενος.

Σελ. 544, 26. Προσωποποιεῖται λέγων τὸ ἄγε, ὡς ἐκ προσώπου τῶν Σειρήνων *καλουμένων* τὸν Ὀδυσσεά πρὸς ἑαυτάς —, ὁ δὲ νοῦς τῆς ΠΡΟΚλήσεώς ἐστι τὸ χρηματίσαι τοῦτον — βρῶμα ταῖς Σειρήσιν οἴκτου ἄξιον.

Τὸ τῶν Σειρήνων ἔργον θηρωμένων τὸ οἴκτου ἄξιον βρῶμα ἦτο *ΠΡΟΣκλησις*, οὐχὶ *πρόκλησις*.

Σελ. 496, 12. Καὶ ἰκέτευεν (Οἰδίπους) ἐν τῷ ἱερῷ τῶν θεῶν, Δήμητρος καὶ — Ἀθηνᾶς, καὶ διὸς ἀγόμενος ὑπὸ Κρέοντος ἔσχεν ὑπερασπιστὴν Θησέα.

Ἀντὶ τοῦ διὸς ὁ Struv εἶκασε *βία*, ὅπερ ὁ Dindorf δὲν ὤκνησε νὰ ἐπιδοκιμάσῃ· μᾶλλον πλησιάζει τῇ παρὰ δεξιὰ μένῃ γραφῇ τὸ *βιαιῶς*, ἀλλ' οὔτε τοῦτο οὔτ' ἐκεῖνο οὔτ' ἄλλο τι ὅμοιον εἶναι ἀληθές. Ἐν τῷ χῶρῳ ἢ περὶ τὸν χῶρον, ἐν ᾧ ἰκέτευεν ὁ Οἰδίπους, ἔκειντο ἐκτὸς ἄλλων καὶ ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Διός· ἴδε περὶ τούτου τὰ σχόλια εἰς τὸν 56 καὶ 705 στίχον τοῦ Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῷ τοῦ Σοφοκλέους. Τὸ διὸς λοιπὸν μεταγραφπτέον εἰς *Διός*: καὶ ἰκέτευεν — ἐν τῷ ἱερῷ — Δήμητρος καὶ — Ἀθηνᾶς καὶ Διός, ἀγόμενος [δ'] ὑπὸ Κρέοντος ἔσχεν κ. ἔ.

Σελ. 416, 3. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς (τοῖς Κύκλωσι) τὰ πάντα ἀναδιδόναι αὐτόματον (φησὶν Ἀντισθένης) καὶ τὸ μὴ ἐργάζεσθαι δίκαιον ἔργον ἐστίν.

Δικαίων ?

Σελ. 461, 19. Περιελείποντο μδ', ὧν οἱ ΗΜΕΙΣ ΕΙΣ κβ'.

Συνδέων δύο λέξεις ἀνάγνωθι ΗΜΙΣΕΙΣ. Τὸ δινδόρφειον *εἰσι* (μετὰ τὸ ἡμίσεις) εἶναι περιττότατον.

Σελ. 609, 25. Μὴ με παρὲξ ἄγε νῆα] — παρὲξ ἄγε νηός· μὴ με παρὰ τὴν φέρουσιν ὁδὸν ἐπὶ τὴν ναῦν,

ἄλλην ἀγάγῃς. // Εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν Νέστορα,
ἀλλὰ γὰρ ἦν ἡ ὁδὸς δηλονότι.

Γράφει : ἄλλη γὰρ ἦν κ. ἔ.

Σελ. 409, 22. Διερω̄ ποδι] — τῇ νηϊ, οἱ δὲ — τῷ ὀξεϊ
καὶ ταχεϊ, οἱ δὲ τῷ ζῶντι, ἐπεὶ ξηροὶ οἱ ἀποθανόν-
τες—. Οἱ δὲ—πρὶν ξηρανθῆναι τὴν ἐκ τῆς βάσεως
ὕγρασίαν —, τὸν ἰδρω̄τα —. Οἱ δὲ δι' ὕγρου καὶ
ζῶν, πρὶν ὑπὸ πολεμίους γενέσθαι, καὶ γὰρ ξηροὶ
οἱ νεκροί—. Κατηγοροῦσι δὲ τῆς μονῆς τοῦ Ὀδυσ-
σέως, αὐτοῦ βοῶντος Ἡ ἀντὶ τοῦ — πρὶν
τὴν νοτιδα τοῦ ἰδρω̄τος ξηρανθῆναι, ἦν ἘΧομεν
ἐκ—τοῦ πολέμου.

Ὁ Ὀδυσσεὺς καταβαλὼν ἐν μάχῃ τοὺς Κίκονας, συμ-
βουλεύει τοῖς ἑταίροις (I, 43) ν' ἀπέλθωσι :

ἔνθ' ἦτοι μὲν ἐγὼ διερω̄ ποδι φευγέμεν ἡμέας
ἠνώγεα, τοὶ δὲ μέγα νήπιοι οὐκ ἐπίθοντο.

Ἡ κατηγορία, ἣν τινες τῶν ἀρχαίων κατηγοροῦν τοῦ Ὀ-
δυσσέως, ἦτο ὅτι ὁ στρατηγὸς κατεφρονεῖτο τοσοῦτον ὑπὸ
τῶν ἑταίρων, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ παρ' αὐτοῖς, *εἰ
καὶ ἐβόα ν' ἀπέλθωσιν*, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ πείσῃ αὐτοὺς
ν' ἀκολουθήσωσι ταῖς συμβουλαῖς· πρβλ. τὰ ἐν σελ. 410,
5 : Ἐναντία — λέγει ἑαυτῷ Ὀμηρος· ἐν μὲν γὰρ Ἰλιάδι
παράγει τὸν Ὀδυσσεῆα τύπτοντα καὶ τοὺς μῆδεν αὐτῷ
προσῆκοντα τῶν στρατιωτῶν — καὶ ταῦτα ποιῶν ἔπει-
θεν, ἐνταῦθα δὲ οὐδὲ τῶν ἰδίων ἀρχεῖν δύναται, οὐ γὰρ
αὐτῷ πείθονται ἀποπλεῖν· στρατηγοῦ δὲ ἐστὶ κακοῦ τὸ
καταφρονεῖσθαι». Τὸ σχόλιον συμπληρωτέον κατὰ ταῦτα
ὥδε : αὐτοῦ βοῶντος [ἀποπλεῖν]· ἦ ἀντὶ τοῦ κ. ἔ.

Ἀντὶ τοῦ δι' ὕγρου γράφει διῶγρω, ἀμέσως δὲ κατωτέ-
ρω : καὶ ζῶντι, Πρὶν ὑπὸ πολεμίους γενέσθαι κ. τ. λ. Ἐν
τέλει προτιμῶ : ΕΙΧομεν ἢ ΕΣΧομεν.

Σελ. 454, 12. Τοὺς ἀρκτώους ἀνθρώπους μεγίστην τὴν

ἡμέραν ἔχειν καὶ μὴ ἔχειν νύκτα, μόνον μιᾶς ὥρας διάστημα εἶναι, τουτέστι τὴν ἡμέραν εἶναι κατὰ ὥρῶν.

Πολλὰ δύναται τις νὰ εικάσῃ καὶ πιθανά· εἰς ἐμὲ ἀπλῆ μεταβολὴ φαίνεται ἤδη : καὶ μὴ ἔχειν νύκτα, [ἦν] μόνον μιᾶς ὥρας διάστημα εἶναι, κ. τ. λ. Ἐν τέλει τοῦ αὐτοῦ σχολίου φέρονται τάδε : . . . ἰ γὰρ δύναται τις δουλεῦσαι . . . α δύο ἡμέρας»· ἴσως : ἐκεῖ γὰρ δύναται τις δουλεῦσαι καὶ δύο ἡμέρας»· πρβλ. σελ. 453, 10 : δύναται—τις—ἐκεῖ λαμβάνειν δύο μισθοὺς.

Σελ. 506, 23. Φησὶ Κράτης ὅτι ἕτερον τὸν ἐν "Αἰδου δικάζοντα καὶ ἄλλον τὸν λεγόμενον.

Καὶ ἄλλον τὸν [νῦν] λεγόμενον ?

Σελ. 612, 24. Οὐδ' ἴκετο γήραος οὐδὸν] ὁ δὲ παρὰ σύνταξιν κεῖται· λέγει γὰρ ὅτι καίπερ θεοφιλῆς ὢν οὐκ ἐγήρασε· τὸ οὖν ἐξῆς, γήραος δὲ οὐδὸν οὐκ ἴκετο— Εἰς Σύμβολον τῆς θεοφιλίας τὸ μὴ κατακηράσσει.

Ἐν τῷ σχολίῳ προβάλλονται δύο ἐκδοχαὶ τοῦ χωρίου, ὡς δείκνυσι τόδε τὸ σχόλιον ἄλλου κώδικος : ἢ σύμβολον τῆς θεοφιλίας τὸ μὴ κατακηράσσει, ἢ παρὰ σύνταξιν κεῖται.» Ἐκ τοῦ δευτέρου σχολίου δύναται νὰ διορθώσῃς τὸ πρῶτον καὶ ἐκ τοῦ πρώτου τὸ δεύτερον.

Σελ. 565, 3. Οἱ μὲν γὰρ κατηγοροῦντές φασι—πράξει τοὺς Φαίακας τοιοῦτον, ἐξ οὗ κίνδυνος ἦν ἀδοξία περιπεσεῖν, οὐ προσαποδεικνύουσι δὲ ὅτι διὰ τὴν πράξιν αὐτοῖς ταύτην οὐδὲν ἀγαθὸν συνέβαιεν—· πολλάκις γὰρ τῶν ἐν μιᾷ πράξει καὶ δυσχερὲς ὑπάρχει τι καὶ ἀγαθὸν καὶ μᾶλλον—αἰρετὸν τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακὸν φευκτόν· διόπερ οὐκ ἀποδοκιμάζομεν τὰς τοιαύτας πράξεις·— οὐ γὰρ τὴν ΑΠΟΔΕΙΞΙΝ ἐφοβήθησαν (οἱ Φαίακες), ὡς λαθεῖν ἐβουλήθησαν ἐν τῷ τόπῳ κατοικοῦσιν.

Τὸ τῶν πρὸ τοῦ ἐν μιᾷ πράξει μοι φαίνεται νόθον· τίνα ἀπόδειξιν καὶ τίκος ἐφοβήθησαν οἱ Φαίακες δὲν δύναμαι νὰ εἶπω, ὡς καὶ πᾶς ἄλλος δὲν θὰ δυνηθῆ· γράφων ΚΑΚΟΔΟΞΙΑΝ ἐννοεῖς τὰ πάντα.

Σελ. 570, 25. Ἐπεὶ οὐκ ἤμην θεράπων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ὀρσιλόχου.

Τοῦ πατρὸς τοῦ Ὀρσιλόχου? πρβλ. Ὀδυσσ. Ν. 259—265.

Σελ. 552, 20. Ταῦτα ὁ Ἥλιος πρὸς τὸν Δία ἐπαρώμενος λέγει, ὅπως ἀντιβλάψῃ τοὺς ἐταίρους τοῦ Ὀδυσσεως, ὑπὸ ὧν τὰς αὐτοῦ βουῖς - ἔκτεινον τε καὶ ἔφαγον.

Γράφε: ἔκτειναν· ἀντὶ τοῦ ὑπὸ ὧν περιέμενέ τις οἷ ἢ οἴκιτες· δὲν τολμῶ νὰ διορθώσω, διότι πιθανῶς τὸ σφάλμα εἶναι τοῦ σχολιαστοῦ, οὐχὶ τοῦ ἀντιγραφέως.

Σελ. 544, 18. Ἀπὴν ἠναῦς, νῦν δὲ οἱ ἐν τῇ νηϊ· προσεπάγει τὸ διώκοντες.

Συμπλήρωσον: προσεπάγει [γὰρ] τὸ διώκοντες.

Σελ. 639, 16. Καὶ τόπον ἰδόντες εὖ πεπονημένον εἰς συνοικισμὸν διὰ τὸ τῶν παραΤΕΘΕΙΜΕΝΩΝ ὑψηλότερον εἶναι—ἔκτισαν.

Ὁ τόπος κεῖται, οὐ τέθειται. Γνωστὸν ὅτι οἱ ἀντιγραφεῖς πολλάκις ἀντικατέστησαν τὰ κεῖμαι, κεῖται, προκειμένην κ. τ. ὁ. διὰ τῶν τέθειμαι, τέθειται, προτεθειμένην: ὁ λόγος εὐνόητος.

Σελ. 12, 19. Ἀντιδιδούς τὴν οἰκείαν ψυχὴν—ὑπὲρ τοῦ νόστου τῶν ἐταίρων, οἷον αὐτὸς ἀπολέσθαι.

Συμπλήρωσον: αὐτὸς ἀπολέσθαι [θέλων]. Πρβλ. ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι τὰ προηγούμενα: οἷον αὐτὸς ἀπολέσθαι θέλων, ἵνα σώσῃ τοὺς ἐταίρους.

Σελ. 460, 20. Οὐδὲ μετὰ τὴν τροφήν λέγει πρὸς αὐτούς, ἀλλ' ΕΑΙ τὴν πρώτην.

Ὀδυσσ. Κ, 185 κ. ε. :

ἦμος δ' ἥλιος κατέδω καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν,
δὴ τότε κοιμήθημεν — — — —

ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη βοδοδάκτυλος Ἥώς,
καὶ τότε ἔγων ἀγορὴν θέμενος—ἔειπον.

Τὸ σχόλιον εἶναι προφανῶς ἐφθαρμένον, διότι δὲν μαν-
θάνομεν τί ἐᾶ ὁ Ὀδυσσεύς, καὶ τί πρώτην ἐᾶ, ἂν τὸ πρῶ-
την ἐκλάβωμεν ὡς ἀντικείμενον τοῦ ἐᾶ. Ὁ νοῦς ἀπαιτεῖ :
ἀλλ' ΕΠΙ τὴν πρώτην [ἔω]. (= κατὰ τὰ χαράγματα).
Πρβλ. Θουκυδ. 2, 84 : εἰώθει γίνεσθαι ἐπὶ τὴν ἔω» καὶ
τὰ τοῦ Classen σημειώματα ἐν *Anhang* σελ. 204.

Σελ. 404, 2. "Ἄμα μὲν καὶ ὡς εὐεργέτην ἐπαινεῖ σύμ-
φορον τῷ δεομένῳ, ἄμα δὲ καταστοχαζόμενος τῆς
προσιρέσεως.

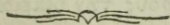
Ἐκ τοῦ ἐν σελ. 403, 18 : τὸν εὐεργέτην ἐπαινεῖ, σύμ-
φορον γὰρ τῷ δεομένῳ κ.τ.λ.» διόρθου τὸ χωρίον.

Σελ. 11, 17. Ἐπεὶ ὁ Ἀχιλλεὺς πολιδριὰ τινα ΕΠΕ-
σχεν, ὁ δὲ Ὀδυσσεύς — τὴν περίφημον Τροίαν ἐ-
πόρθησε, δι' ἣν οἱ Ἕλληνες πολλῆς κακοπαθείας
μετέσχηκαν κατασχεῖν αὐτὴν θέλοντες.

Ἑλληνιστὶ λέγεται κατέχω πόλιν, πολιδριον, ἀκρόπο-
λιν, στενά, οὐχὶ ἐπέχω.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ, 12 Αὐγούστου 1881.

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.

ΠΑΡΙΑ ΕΜΜΕΤΡΟΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗ.

Τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς, ἀντίγραφον ἄμα δὲ καὶ ἀποτύπω-
μα χάρτινον εἶχομεν λάβει πρὸ δύο ἐτῶν παρὰ τοῦ διδά-
κτορος τῆς φιλολογίας Κωνστ. Δαμιράλη Ναξίου.

Πατ(ρίς) γ(αῖά μ' ἔπ)εμψε δικαστὴν Μυλασέεσσι,
 ἤδη δ' εὐδοκιμῶν ἐξέλιπον βιοτᾶν
 Ἄκρισιος πατρὸς μὲν Ἰάσονος, ἐκτέρισαν δὲ
 Μυλασέες χρυσέοις στεψάμενοί με κλάδοις,
 5 ταῦρον δ' ἀμφὶ πυρῇ σφάζαν τιμαῖσι σέβοντες
 δαίμονί μου νέρθεν σὺν χθονίοισι θεοῖς,
 υἱὸς δ' Ἄκρισιος συνομόπαθος ἤλυθε πατρὶ
 γραμματεως τα... πειθόμενος πόλεϊ.
 καὶ μου πνεῦμα λι(πόν)τος ἐμᾶς ἀρετᾶς ἐφάμιλλος
 10 Μυλασέσιν δίκασ(εν κα)ὶ διέδεκτο κρίσεις·
 ὅστέα δ' εἰμερταῖσ(ι πάτ)ραν ἐκόμιζε χέρεσσι,
 τὸν Πάριον Παρία(ι γῆ κ)αταθεὶς γονέα.
 ὦι φύσι καὶ τοκέων (στ)οργαὶ πρὸς τέκνα ποθειν(ά,
 ὡς ὅσταν υἱῶν τὴν χάριν ἀντέλαβον !

Πάριος ὁ λίθος καὶ εὐρίσκεται ἐν Νάξῳ ἐν τῇ οἰκίᾳ
 Γεωρ. Σωμαρίπα. Ἄλλ' ὁ τοῦ ἐπιγράμματος ἰβ' στίχος
 κελεύει νὰ θεωρήσωμεν τὸν λίθον ὡς ἐκ Πάρου ποτὲ μετε-
 νεχθέντα εἰς Νάξον.

Σχῆμα γραμμάτων τὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Τὸ ἐν ζ'. στίχῳ ἐπίθετον συνομόπαθος νεοφανὲς καὶ οὐδὲ
 πᾶνυ συντελοῦν εἰς τὸ μέτρον διὰ τὴν βραχυτέτητα τῆς μο-
 συλλαβῆς.

Τὸ περιεργότατον δὲ ἴσως τοῦ ὅλου ἐπιγράμματος εἶναι
 τὸ ὦι τοῦ προτελευταίου στίχου, ὅπερ, ἐνῶ εἶναι κλητι-
 κὸν μόριον, ἔχει προσγεγραμμένον τὸ ἰῶτα. Περὶ τῆς ποτὲ
 ἐθιζομένης προσγραφῆς τοῦ ἰῶτα ἐν τῇ ὀνομαστικῇ τῶν
 εἰς ὠ ληγόντων θηλυκῶν ὀνομάτων ὑπάρχει μαρτυρία πα-
 λαιοῦ γραμματικοῦ καὶ εὐρέθησαν οὕτω γεγραμμένοι ὀνο-
 μαστικαὶ καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς, καθὼς εὐρέθη τὸ ἰῶτα καὶ
 εἰς τὰ ἐπιρρήματα ὀπίσω κλ. προσγεγραμμένον καὶ εἰς
 προστακτικὰς δὲ ῥημάτων τὰς εἰς ὠ. Ἄλλ' εἰς τὸ κλητικὸν
 μόριον δὲν μ' ἔτυχε νὰ τὸ ἴδω μέχρι τοῦδε.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1881.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

BIBLIA NEOΦΑΝΗ.

Qua in re hymni homerici quinque majores inter se differant antiquitate vel homeritate investigavit J. R. S. Sterret, Ph. D. Dissertatio inauguralis Monacensis. Bostoniae. MDCCCLXXXI. [εἰς 12ον, σελ. XLVIII καὶ 88.]

Fastorum civitatis Tauromenitanae reliquiae, descriptae et editae ab Eugenio Bormann, praemissae indici lectionum Academiae Marburgensis. Marburgi, 1884. [4^ο σ. XXXII.]

Kritische und palaeographische Beiträge zu den alten Sophocles-Scholien von Peter N. Papageorg. Leipzig, 1881, [8ον, σ. 86.]

Dritter Bericht ueber die Vorarbeiten zur Herausgabe der griech. Grabreliefs Attischen Ursprungs, von Dr. Alex. Conze. Wien, 1881. [8ον, σ. 8.]

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

σελ.	3	στίχ.	6	ἀντί	Ἰαπετιτικῶν	γρ.	Ἰαπετικῶν
»	3	»	5	κάτωθ.	» ἐρρήθησαν	»	ἐρρήθησαν
»	4	»	12	ἄνωθ.	» Ἰαπετιτικῆς	»	Ἰαπετικῆς
»	5	»	11	κάτωθ.	» ἔτυμολόγησεν	»	ἤτυμολόγησεν
»	»	»	2	κάτωθ.	» τραναμπᾶς	»	τραναμπᾶς
»	6	»	1	καὶ 2	καὶ 4 ἄνωθ. ἀντί τρανωῶς	τρανωῶν	τραναμπᾶς
					γρ.	τραναμπᾶς	τραυῶ, τραυῶν
»	»	»	12	ἄνωθ.	ἀντί Νιῶς	γρ.	ἡ Νιῶ
»	10	»	8	ἄνωθ.	ἀντί κυδῶνια, μῆλα	γρ.	κυδῶνια μῆλα
»	14	»	22	ἄνωθ.	ἀντί μετενεργητικῆν	γρ.	μετενεργιστικῆν
»	13	»	14	ἄνωθ.	ἀντί θερμασμένα	γρ.	θαρμισμένα
»	14	»	13	ἄνωθ.	ἀντί μείζω	γρ.	μείζων
»	16	»	10	ἄνωθ.	ἀντί Διομέδου	γρ.	Διομήδου
»	24	»	6		ἀντί ἦσθηται	γρ.	ἦσθηται
»	27	»	17	ἄνωθ.	ἀντί αὐτὴν	γρ.	αὐτὸν
»	»	»	4	κάτωθ.	ἀντί καλὸς	γρ.	*καλῶς
»	81	»	14	κάτωθ.	ἀντί αἶε	γρ.	αἶε.
»	82	»	7	ἄνωθ.	ἀντί Φαθὴν	γρ.	Φαγαθὴν
»	»	»	17	ἄνωθ.	ἀντί ἄς τε	γρ.	ἄς τ. ἔ.
»	83	»	7	ἄνωθ.	ἀντί παγᾶ	γρ.	Παγᾶ = Πηγῆ.

Ἐν σελίδι 49 τοῦ προηγουμένου τεύχους, στίχ. γ'. μετὰ τὸ «οὐ μόνον» ἐξερρύθησαν τὰ ἑξῆς: «διότι γίνεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ λόγος περὶ ἑορτῆς Ἀνακείων, ἀλλὰ καὶ διότι κτλ.

ΑΙ ΤΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΜΟΡΙΩΝ ΚΙΝΗΣΕΙΣ.

Ὁ William Crookes σοφὸς Ἄγγλος, λαβὼν ὡς ἀφετηρίαν τὰ πειράματα τοῦ Geissler, ἅτινα οἱ φυσικοὶ ἐθεώρουν ἀνυπέρβλητον ὄριον τῶν ἐν τῷ κενῷ ἠλεκτρικῶν φαινομένων, καὶ πειρώμενος ἐπιμόνως, ὑπερέβη τὸ ὄριον τοῦτο, ἐκτελέσας ἀπροσδοκῆτους καὶ παραδόξους ἀνακαλύψεις ὑπισχνουμένας μέλλον ἐπιστημονικὸν γόνιμον, ὅπερ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσῃ τὴν σήμερον. Τὰς ἀνακαλύψεις ταύτας, διαφωτιζούσας αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τῶν ἐν τῇ φυσικῇ ἐπικρατουσῶν θεωριῶν, ἐγνωστοποίησεν ὁ W. Crookes τοῖς ἐν Ἀγγλίᾳ σοφοῖς, ἐδίδαξε δὲ καὶ τοὺς Γάλλους ἐπιστήμονας, τρεῖς ἐπαναλαβὼν τὸ αὐτὸ μάθημα, κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1880, ἐν τῇ Ἰατρικῇ σχολῇ, ἐν τῷ Ἀστεροσκοπεῖῳ καὶ ἐν τῇ Ἐταιρίᾳ τῆς Φυσικῆς, μεταβὰς ἐκ Λονδίνου εἰς Παρισίους, μετὰ τῶν πειραματιστῶν αὐτοῦ· πειράμασι δὲ χρώμενος ὡς ὁ Γαλιλαῖος, ἐν οἷς ἐνετύπωσε μαθηματικὴν ἀκρίβειαν, ἀπέδειξε τοῖς βουλομένοις πιστεύειν, ὅτι ἀληθὴς ἡ θεωρία αὐτοῦ.

Εὐτυχῆσαντες νὰ λάβωμεν παρ' αὐτοῦ τοῦ W. Crookes τὰς ἀξιολόγους χαλκογραφίας, ἐκτιθέμεθα τὴν θεωρίαν καὶ τὰ πειράματα αὐτοῦ, ἐπὶ τὸ διδακτικώτερον διαρρυθμίσαντες αὐτά.

Α. Σ. ΣΤΡΟΥΜΗΟΣ.

1. Φαινόμενα νέα, λίαν περίεργα, προοιμιάζουσι τὴν μέλλουσαν τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης πρόοδον.

Τὰ φαινόμενα ταῦτα ἀνακαλύψας πρὸ μικροῦ σοφὸς Ἄγγλος, ὁ **William Crookes**, διετύπωσε καὶ τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν, ἣν μετ' ἐπιφυλάξεως ἐκτιθεῖσιν οἱ φυσικοὶ, προσδοκῶντες τὴν ἐπικύρωσιν αὐτῆς προϋόντος τοῦ χρόνου, τοῦθ' ὅπερ, προκειμένου περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Νεύτωνος ἐπὶ τῆς ἔλξεως τῆς ὕλης, οἱ σοφοί, καλῶς ποιοῦντες, ἔκρινον ὀρθόν.

Καὶ εἰσὶ μὲν συγκεχωρημένοι αἱ ὑποθέσεις πρὸς ἐξήγησιν φυσικῶν φαινομένων, καὶ θεωροῦνται λίαν πιθαναί, ὅταν ἐξηγῶσι γνωστὰ φαινόμενα, γινόμεναί σὺν αὐτῶν πρὸξενον ἀνακαλύψεων νέων, δὲν εἶναι ὅμως τοῦ τυχόντος ἢ ἐπινοήσεως αὐτῶν· οἱ Νεύτωνες, οἱ Γαλιλαῖοι, οἱ Καρτέσιοι, οἱ Γαλθάναι, οἱ Βόλτσι κλπ., ὡς κομῆται ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ προσκαίρως διαλάμπουσιν.

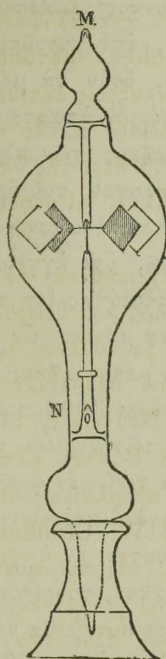
2. Ἐν ἔτει 1879 ὁ **W. Crookes** ἐπεδείξατο εἰς τοὺς ἐν Ἀγγλίᾳ σοφοὺς (α) τὰς πειραματικὰς αὐτοῦ ἐρεῦνας, ἐν τῷ ἐντελεστερῷ κενῷ γενομένης, καὶ ἀνέπτυξε τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν συμφώνως πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θεωρίαν· στηρίζεται δὲ αὕτη εἰς τὴν ἐξ ἀτόμων ὑλικῶν ἐνδοσάτην σύστασιν τῶν σωμάτων, διότι τὰ φυσικὰ ἢ βαρῆα σώματα, στερεά, ὑγρὰ καὶ ἀέρια, ἦτοι πνεύματα(β), θεωροῦσιν οἱ φυσικοὶ συνιστάμενα ἐκ μορίων(γ) ὑλικῶν ἐλαχίστων, μὴ ὑποπιπτόντων καθ' ἑαυτὰ εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν.

(α) Institution royale καὶ British Association for the advancement of science at Sheffield.

(β) Ἄνεμος ἐστὶν ἀήρ, ὅστις ἅμα καὶ πνεῦμα λέγεται. Ἄρις. κόσ.

(γ) Τὰ σώματα σύγκεινται ἐκ μορίων ἀποκεχωρισμένων ἀπ' ἀλλήλων διὰ διαστημάτων παμμεγίστων, ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ μορίου· τὰ δὲ μόρια ἐξ ἀτόμων.

3. Τὰ μόρια ταῦτα ἐν τοῖς σώμασι δὲν διατελοῦσιν ὑπάρχοντα ἤρεμα, ἐν τοῖς πνεύμασι δὲ τοῖς ἀραιωθείσιν ἢ κινήσεις αὐτῶν γίνεται κατὰδῆλος πειραματικῶς.

σχ. 1.

Τὸ φωτόστροφον ἢ θερμόςτροφον (radiomètre)(α), (σχ. 1) καὶ τὸ σύνολον τῶν ὑαλίνων συσκευῶν τοῦ **W. Crookes**, παρουσιάζουσι φαινόμενα παράδοξα, ἐξηγούμενα διὰ τῆς ἰδίας κινήσεως τῶν ὑλικῶν μορίων, ἀποκεχωρισμένων ἀπ' ἀλλήλων ὥστε νὰ μὴ ἀσχωθῶσιν αἰσθητὴν πρὸς ἀλληλα ἐνέργειαν.

* Ἄν δέ ποτε συμβῆ ὠρισμένον ποσὸν ἀραιωθέντος ἀέρος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον νὰ θερμαίνηται, τὰ μόρια αὐτοῦ

(α) Καλοῦμεν οὕτω τὸ ὄργανον radiomètre, διότι λαμβάνει περιστροφικὴν κίνησιν, ἅμα τεθῆ εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ φωτός ἢ τοῦ θερμαντικοῦ.

τότε γίνονται βαθμηδόν πρόξενα μείζονος ἐνεργείας· φανταζόμεθα δὲ ταῦτα ὀδεύοντα ἕκαστον εὐθεῖαν ὁδόν, ἥτις κάμπτεται, ἔνθα ἐν μόριον προσκόπτει ἐπὶ ἐτέρου, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁδὸν ὀδεύοντος· ἑκάστου μορίου λοιπὸν ἡ ὁδὸς εἶναι πολυγωνική, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἑκάστη πλευρὰ τοῦ πολυγώνου μείζων, ὅσον τὰ μόρια ἀραιότερα, διότι σπανιώτερον τότε ἐν μόριον ἀπαντᾷ ἕτερον ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ· τὸ μέσον λοιπὸν μῆκος τῶν πλευρῶν τοῦ πολυγώνου εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαρχόντων μορίων. Ὅπως καταστήσωμεν τοῦτο καταληπτὸν ἔστω κατὰ προσέγγισιν ἀτελεῖ, ὅτι ἀγγεῖον Α φέρει μόρια ὑλικά, ὧν ἡ θλίψις ἢ ἐλαστικότης ἴση πρὸς 1 (α), ἕτερον δὲ ἀγγεῖον Β φέρει πλείονα μόρια, ὧν ἡ θλίψις ἢ ἐλαστικότης ἴση πρὸς 3000, τὸ μέσον μῆκος τῶν ὁδῶν τῶν μορίων τῶν ἐν τῷ ἀγγεῖῳ Α εἶναι 3000 περίπου μείζον τοῦ μέσου μῆκους τῶν ὁδῶν τῶν μορίων τῶν ἐν τῷ ἀγγεῖῳ Β. Ἐπεταί ὅτι ἐν ἀγγεῖῳ τινί, ἐν ᾧ τὸ ἀέριον πυκνότατον, τὰ μόρια δὲν δύνανται νὰ διανύσωσιν ὁδοὺς εὐθυγράμμους, διότι συνεχῶς συγκρούονται· ἐν ἀγγεῖῳ δέ, ἐν ᾧ τὸ ἀέριον καθ' ὑπερβολὴν ἀραιότατον, τὸ μέσον μῆκος τῶν ὁδῶν τῶν μορίων εἶναι μέγα, ὥστε δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι μεταξὺ τῶν μορίων τούτων δὲν συμβαίνει σύγκρουσις καὶ ἐπομένως ἕκαστον μόριον τότε ἀκολουθεῖ τὴν ἰδίαν αὐτῷ κίνησιν καὶ τοὺς ἰδίους αὐτῷ νόμους.

4. Περιορίσωμεν νῦν τὸν ὄγκον τοῦ ἀέρος τούτου διὰ στερεῶν παρειῶν, οἷον διὰ τῆς ὑαλίνης σφαίρας τοῦ θερμοστροφίου (σχ. 1), τὰ ἀεροειδῆ μόρια ἐπίσης καὶ ἐν αὐτῇ κινουῦνται, ὡς εἴρηται, ὅταν δὲ ἀφικνῶνται εἰς τὴν στερεῶν παρειᾶν ἀναπηδῶσιν, ἀντανακλῶνται.

Ἐν τῷ ὑαλίῳ τούτῳ ὄργανῳ ὑπάρχει ἐγκεκλεισμένος ἀῆρ ἀραιότατος, πρὸς δὲ καὶ ἄζων ὀρθός, ἔχων διεσαυρω-

(α) Οἷον ἐν ἑκατομμυριστῶν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς θλίψεως, ἥτις ἰσοῦται τῇ θλίψει στήλης ὑδραργύρου τὸ ὕψος ἴσης πρὸς 0μ, 760.

μένα ἐπ' αὐτοῦ δύο ὀριζόντια νήματα, ὧν τὰ πέρατα φέρουσι πτέρυγας, ἥτοι ἐλάσματα τετραγωνικὰ κουφότατα, ἔνθεν μὲν μελανῶς, ἔνθεν δὲ λευκῶς κεχρωματισμένους ἔχοντα τὰς ἐπιφανείας αὐτῶν.

Τίς δὲ ἢ ἐν τῷ θερμοστρόφῳ τούτῳ ἐλαύνουσα τὰς πτέρυγας ἀόρατος δύναμις, ἢ πρῶξενος περιστροφικῆς κινήσεως γινομένη;

Ὅταν τὸ ὄργανον τοῦτο θέσωμεν ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τῆς θερμότητος, οἷον εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, ἢ ἀπέναντι ἀνημμένης λαμπάδος, τότε, ἐπειδὴ αἱ δύο ἐπιφάνειαι ἐκάστου ἐλάσματος διάφοροι τὸ χρῶμα, οὐχὶ ἐπίσης ἀπορροφητικαὶ τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός καὶ τοῦ θερμαντικοῦ εἰσὶ, ἀλλ' αἱ μὲν μελαιναὶ ἀπορροφῶσι πλείονας ἐκ τῶν προσπιπτουσῶν ἀκτίνων, αἱ δὲ λευκαὶ ἐλάσσονας, ἀνισόθερμοι διατελοῦσιν ὑπάρχουσαι αἱ δύο ἀντίθετοι ἐπιφάνειαι ἐκάστου ἐλάσματος. ὅταν λοιπὸν ἐκ τῶν ἐγκλεισμένων μορίων τοῦ ἀέρος προσπέσωσιν εἰς τὰς ἐπιφάνειας τῶν μελαινῶν ἐπιφανειῶν, θερμαίνονται ταῦτα περισσότερο ἢ τὰ ἐπὶ τῶν λευκῶν ἐπιφανειῶν προσπίπτοντα μόρια. «Ἐκ τούτου προέρχεται αὐξήσις ταχύτητος εἰς τὰ ἐφαπτόμενα τῆς μελαίνης ἐπιφανείας μόρια καὶ ἐπομένως θλίψις δίδουσα περιστροφικὴν κίνησιν εἰς τὸν πτερυγοφόρον ἄξονα» (α). Ὅντως, τῆς ἀντενεργείας ἐπομένης τῆς ἐνεργείας τῶν ἐκ τῶν θερμανθεισῶν ἐπιφανειῶν ἀπερχομένων μορίων, αἱ ὡσεὶ ω, ω, ω, ω ἀντενεργείας, κάθετοι ἐπὶ τῶν λευκῶν ἐπιφανειῶν, εἰσὶν ἐντατικώτεροι τῶν ἀντιρρόπων ὡσεων ο, ο, ο, ο, τῶν καθέτων ἐπὶ τῶν μελαινῶν ὁ πτερυγοφόρος ἄξων λοιπὸν στρέφεται κατὰ τὴν ῥοπήν τῆς μεζίονος ἐνεργείας ω - ο, ω - ο, ω - ο, ω - ο, δύο ὁμορρόπων ζευγῶν προπορεύονται δέ, ἥτοι φέρονται πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, αἱ λευκαὶ τῶν ἐλασμάτων ἐπιφάνειαι, διότι τὰ τέσσαρα ἐλάσματα ἐτέθησαν οὕτως ὥστε ἢ μέ-

(α) Ἐκθεσις W. Crookes at Institution royale august 1879.

λαινα ἐπιφάνεια τοῦ ἐνὸς ἐλάσματος κεῖται ἀπέναντι τῆς λευκῆς τοῦ ἐπομένου.

Ὅτι δὲ τὸ αἷτιον τῆς περιστροφικῆς κινήσεως τοῦ πτερυγοφόρου ἄξονος εἶναι τὸ ἀνωτέρω εἰρημένον, ἐπικυροῦμεν διὰ τοῦ ἐξῆς πειράματος. Ἐστω ὅτι ὁ πτερυγοφόρος ἄξων τοῦ ὀργάνου στρέφεται μὲ ταχύτητά τινα ὠρισμένην· ἐὰν ἤδη καταστήσωμεν ἀραιοτέρον τὸν ἐγκεκλεισμένον ἀέρα, ἐκβάλλοντες ἐκ τῆς σφαίρας πλεῖον μέρος ἀέρος, ἢ ταχύτης τῆς περιστροφικῆς κινήσεως αὐξάνει, ἐὰν δὲ ἀφαιρέσωμεν ἐκ τῆς σφαίρας σχεδὸν ὀλοτελῶς τὸν ἀέρα, ὁ ἄξων παύει τοῦ περιστρέφεσθαι, ἀναλαμβάνει δὲ τὴν περιστροφικὴν κίνησιν αὐτοῦ ἅμα πάλιν εἰσαχθῆ ἀήρ· τὸ αἷτιον λοιπὸν τῆς περιστροφικῆς κινήσεως εἶναι αὐτὸς ὁ ἐν τῷ ὀργάνῳ μέχρι τινὸς ὄρου ἀραιωθείς ἀήρ, ὃν ἐκ πρώτης ὄψεως ἤθελέ τις, στηριζόμενος εἰς τὰς ἐπικρατούσας τὴν σήμερον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ιδέας, ὑπολάβει ὡς ἀνθιστάμενον τῇ κινήσει.

5. Πλεῖστα φαινόμενα καινοφανῆ ἀποδεικνύουσι τὴν ὕλην κινουμένην εὐθυγράμμως, ἥτοι ἀκτινοειδῶς ἐν χώρῳ σχεδὸν ἐντελῶς κενῷ, ἐνθα τὰ μόρια, ἀποκεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων ὑπάρχοντα, φανεράς ποιοῦσι μόνον τότε τὰς νέας αὐτῶν ιδιότητος. Ἐν τοιαύτῃ τοῦ ἀερίου καταστάσει τὰ φαινόμενα διαφέρουσι τόσον πολὺ τῶν φαινομένων, ἅτινα παρουσιάζουσι τὰ πνεύματα, ἐν τῇ συνήθει αὐτῶν καταστάσει ὄντα, ὥστε εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ παραδεχθῶμεν μετὰ τοῦ Faraday καὶ W. Crookes πρὸς τῇ στερεᾷ, ὑγρᾷ καὶ πνευματικῇ καταστάσει τῆς ὕλης καὶ τετάρτην κατάστασιν τὴν ὑπερπνευματικὴν (ultra gazeux), ἣν ἐκάλεσαν radiant matter (α), κατάστασιν, ἣτις τοσοῦτον ἀπέ-

(α) Radiant matter, ἥτοι état rayonnant de la matière, μόρια ὑλικά εὐθυγράμμως κινούμενα. Εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν γλῶσσαν ἡ φράσις radiant matter εἰσῆχθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Faraday, λαθόντος αὐτὴν ὡς τίτλον τοῦ μαθήματος, ὅπερ ἐδίδαξεν ἐν ἔτει 1816, οὐδόλως φρονῶν, ὅτι μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν, ἕτερος σοφὸς ὁ W. Crookes ἔμελ-

χει τῆς πνευματικῆς ὅσον αὕτη τῆς ὑγρᾶς καταστάσεως· ὄντως τὸ στερεόν, τρεπόμενον εἰς ὑγρόν, λαμβάνει νέας ιδιότητας, σκληρόν ὄν τὸ πρῶτον, γίνεται βρωδὲς καὶ πολλακίς διαφανές, τὸ δὲ ὑγρόν, λαμβάνον τὴν πνευματικὴν κατάστασιν, καταφανεστέραν ποιεῖ τὴν διαφορὰν τῶν ιδιοτήτων τῶν δύο καταστάσεων.

6. Τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, τὸ προερχόμενον ἐξ ἐπιδράσεως ἐν τῷ πηνίφ **Ruhmcorff**, διερχόμενον καὶ διακοπτόμενον διαδοχικῶς τάχιστα διὰ τοῦ ρευματοκόπτου, λίαν χρήσιμον ὑπάρχει πρὸς ἐξέτασιν τῶν ιδιοτήτων τῆς ὕλης· δι' αὐτοῦ γίνονται αὐταὶ καταφανεῖς· διὸ θεωροῦμεν αὐτὸ ὡς πολύτιμον μέσον πρὸς ὁδηγίαν εἰς τὰς φυσικὰς ἐρεῦνας περὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ τούτου ποιούμεθα χρῆσιν εἰς πάντα τὰ ἐφεξῆς πειράματα.

7. Εἰς τὰ πειράματα τοῦ **Geissler** τὸ εἰρημένον ἠλεκτρικὸν ρεῦμα γίνεται πρόξενον φωσφορισμοῦ καὶ φαινομένων ποικίλων τὸν χρωματισμὸν κατὰ τὰ διάφορα τὴν φύσιν ἀέρια, δι' ὧν τοῦτο διέρχεται. Εἰς τοὺς σωλήνας **Geissler** τὸ κενὸν εἶναι τὸ σύννηθες, φθάνει εἰς χιλιοστόμετρα τινα ὑδραργύρου, ὃ δὲ χρωματισμὸς, ὃ ἐκ τοῦ φωσφορισμοῦ τοῦ ἐγκεκλεισμένου ἀερίου προερχόμενος, παρακολουθεῖ τὸ σχῆμα καὶ τὰς ποικίλας στροφὰς τῶν σωλήνων, ἃς ὁ τεχνίτης ἐκλέγει, ὅπως ἢ ἀντίθεσις τῶν χρωμάτων γίνηται ἔτι αἰσθητή. Εἰς τὰ πειράματα ταῦτα οἱ δύο ἠλεκτρικοὶ πόλοι κεῖνται εἰς τὰ πέρατα τῶν σωλήνων, καὶ παρατηρεῖται, ὅτι τὰ φαινόμενα τοῦ φωτὸς ἐξαρτῶνται μᾶλλον ἐκ τοῦ θετικοῦ ἢ ἐκ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου· θέλομεν ἰδεῖ ὅτι, ὅταν τὸ κενὸν ἐν τοῖς σωλήσιν ὑπάρχη σχεδὸν ἐντελές, τὰ φαινόμενα ἐξαρτῶνται ὀλοσχερῶς ἐκ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου (§. 12). "Ὅταν δὲ τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα διέρχεται διὰ διαλύσεων σωμάτων τινῶν, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ διὰ τινῶν στερεῶν, καθιστᾷ καὶ ταῦτα φωσφορώδη.

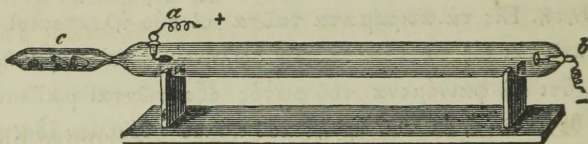
λε γὰ δώση σάρκα καὶ ὑπόστασιν εἰς ἀλήθειαν, ἥτις δὲν εἶχεν εἰσέτι καταστῆ ὄριμος ὅπως ἐκλάμψη ἀκμαία.

8. Εἰς τὰ πειράματα τοῦ **W. Crookes** τίθεται ἐν ἐνεργείᾳ ἐπίσης τὸ ἐξ ἐπιδράσεως ἠλεκτρικὸν ρεύμα, πρὸς δὲ καὶ ἀραιώσεις ἀέρος μεγίστη, ἕση περίπου πρὸς ἓν ἑκατομμυριοστὸν τῆς ἀτμοσφαίρας (α), ἀπαιτεῖται δὲ ὁ βαθμὸς ἀραιώσεως τοῦ ἀέρος οὗτος ὡς καταλληλότερος πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν ἰδιοτήτων τῆς εὐθυγράμμως κινουμένης ὕλης. §. 9. Τὰς ἰδιότητας ταύτας κατέστησε καταφανεῖς ὁ **W. Crookes** εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν βρετανικὴν ἐταιρίαν, συνελθοῦσαν ἐν **Cheffield** τῇ 22 αὐγούστου 1879, διὰ τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ, τῆς ἐπιγραφομένης **Radiant matter**, ἧς τὸ περιεχόμενον ἐπὶ τὸ διδακτικώτερον τροποποιούμεν ἐνταῦθα, ἐξετάζοντες τὰς ἰδιότητας τῶν ἐν τῷ κενῷ κινουμένων ἀτόμων, διὰ τῶν συσκευῶν τοῦ **W. Crookes**, καὶ ὡς οὗτος ἐξέθηκε πειρώμενος.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΤΩΝ ΕΝ ΚΙΝΗΣΕΙ ΥΛΙΚΩΝ ΜΟΡΙΩΝ.

Φωσφορισμὸς ὁ ἐκ πυκνώσεως ἀερίου.

9. Τὸ ὄργανον (σχ. 2.) χρησιμεύει ἡμῖν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς σχέσεως, ἣτις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ φωσφορισμοῦ (σχ. 2) καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀραιώσεως τοῦ ἀερίου.

σχ. 2.

Ἐν τῷ σωλῆνι *ab* κενὸν ἐγένετο σχεδὸν ἐντελές· τούτῳ συνημμένος ὑπάρχει μικρὸς σωλῆν *c*, φέρων καυστικὴν πό-

(α) Μιᾶς ἀτμοσφαίρας θλίψις ἰσοῦται θλίψει 760 χιλιοστομέτρων τὸ ὕψος στήλης ὑδραργύρου. Ἐν ἑκατομμυριοστὸν τῆς θλίψεως μιᾶς ἀτμοσφαίρας ἰσοῦται πρὸς 0,00076 τοῦ χιλιοστομέτρου.

τασσαν ἐν στερεᾷ καταστάσει καὶ κοινωνῶν, διὰ μικρᾶς ὀπῆς, μὲ τὸν μέγαν σωλῆνα.

Ἄμα διαβιβάσωμεν τὸ ἐξ ἐπιδράσεως ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, οὗ τινος μόνου ποιούμεθα χρῆσιν, ὡς εἴρηται (§. 6), ἐφαρμόζοντες τὸν θετικὸν πόλον εἰς τὸ d, τὸν δὲ ἀρνητικὸν εἰς τὸ h, οὐδὲν φαινόμενον τότε βλέπομεν, ἐξ οὗ συμπεραίνομεν ὅτι τὸ ἐντελὲς κενὸν δὲν εἶναι καλὸς ἀγωγὸς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Ἄν δὲ θερμάνωμεν ὀλίγον τὴν πότασσαν πλησιάζοντες φλόγα λύχνου, ἐλαχίστη ποσότης ὑδρατμοῦ ἐκλύεται, τότε δὲ τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ἄρχεται διαβαῖνον καὶ λάμπει φωσφορισμοῦ πρασίνη καταλαμβάνει τὸ μῆκος τοῦ σωλῆνος.

Ἐὰν ἐξακολουθήσωμεν θερμαίνοντες τὴν πότασσαν, μείζων ποσότης ἀτμοῦ ὑδατος ἐκλύεται, ἡ πρασίνη λάμπει γίνεται τότε ἀσθενεστέρα καὶ φωτεινόν τι νέφος καταλαμβάνει τὸν σωλῆνα· καταστοιβάσεις, ἤτοι στρώματα παράλληλα (stratification) ἐν τῷ σωλῆνι σχηματίζονται κάθετα τῷ ἄξονι, ἅτινα πλησιάζουσι βαθμηδὸν πρὸς ἄλληλα, μέχρις οὗ τέλος, τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος συνεχῶς διερχομένου, ἐμφαίνεται γραμμὴ φωτεινὴ, τὸ χρῶμα ἰσοειδές.

Ὅταν δὲ παύσωμεν τοῦ θερμαίνειν τὴν πότασσαν, βαθμηδὸν ἀπορρόφα ἀὐτὴ τὸν ἀτμὸν τοῦ ὑδατος καὶ καταφανῶς τὰ αὐτὰ φαινόμενα διαδέχονται ἄλληλα ἐν ἀντιστροφῇ τάξει· τέλος ὁ φωτισμὸς σβέννυται ὀλοτελῶς ὅταν τὸ κενὸν ἀποτελεσθῇ, οἷον ὑπῆρχε τὸ πρῶτον.

Μέσον μῆκος τῶν ὁδῶν τῶν μορίων (course libre moyenne).— Ὡσις τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου.—

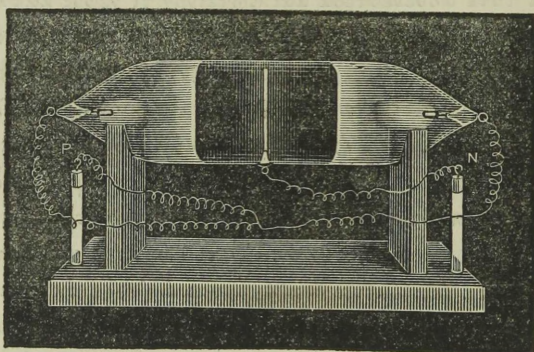
Σκοτεινὸν διάστημα περὶ τὸν ἀρνητικὸν πόλον.

10. Τὸ μέσον μῆκος τῶν ὁδῶν τῶν περιεχομένων μεταξὺ δύο διαδοχικῶν συγκρούσεων τῶν μορίων (§. 3), συνάγομεν ἐκ τινος ἀξιοσημειώτου ἰδιότητος τοῦ ἀρνητικοῦ

πόλου τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, καθ' ἣν οὗτος ἐξωθεῖ τὰ ἄτομα τόσῳ ἀπώτερον, ὅσῳ ταῦτα ἀραιότερα.

Ὅντως, ὅταν διὰ τῶν σωλῆνων Geissler, ἐν οἷς ἐγένετο κενόν, διέρχεται τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, παρατηροῦμεν περὶ τὸν ἀρνητικὸν πόλον διάστημα τι σκοτεινόν, ὅπερ ὁ Crookes ἐρμηνεύει ὡς ἐξῆς: Τὰ μόρια τοῦ ἀερίου ἐκφεύγουσιν ἐκ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου καὶ ἐν ὅσῳ δὲν προσκρούουσιν ἐπὶ ἐτέρων μορίων, δὲν γίνονται πρόξενα φωτός, τὸ δὲ διάστημα, ὅπερ διακύνουσι χωρὶς νὰ συμβῇ σύγκρουσις, μένει σκοτεινόν.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ σκοτεινόν τοῦτο διάστημα τόσῳ μεῖζον, ὅσῳ τὸ κενόν ἐντελέστερον, ὁπότε ἡ εὐθύγραμμος ὁδὸς τοῦ μορίου ἐπιμηκεστέρα ὑπάρχει καὶ ἀντιστρόφως, ὡς εἴρηται (§. 3), φυσικὸν εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ μῆκος

σχ. 3.

τοῦ σκοτεινοῦ διαστήματος, ὅπερ περιβάλλει τὸν ἀρνητικὸν πόλον, εἶναι τὸ μέσον μῆκος τῶν ὁδῶν τῶν μορίων, τῶν ἐν τῷ σωλῆνι ἐγκεκλεισμένων.

Διὰ τῶν ἐπομένων δύο πειραμάτων ἐπικυροῦμεν τὰ ἀνωτέρω.

Α'. Καθέτως τῷ μήκει τοῦ σωλῆνος (σχ. 3) καὶ ἐν τῷ μέσῳ τιθέμεθα μεταλλικὸν δίσκον, ὃν περ κοινωνὸν ποιούμεν μὲ τὸν ἀρνητικὸν πόλον N, τὸ δὲ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα,

τὸ ἐκ τοῦ θετικοῦ πόλου P ἀπερχόμενον, διχάζομεν, καὶ τὰ φέροντα αὐτὸ δύο νήματα ἐφαρμόζομεν εἰς τὰ πέρατα τοῦ σωλῆνος.

Βλέπομεν τότε τὸ σκοτεινὸν διάστημα ἐκτεινόμενον ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ δίσκου, καὶ εἰ μὲν τὸ κενὸν ἐν τῷ σωλῆνι οὐχὶ ἐντελές, τὸ σκοτεινὸν διάστημα μικρὸν τὴν ἔκτασιν, εἰ δὲ τὸ κενὸν ἐντελές, τὸ σκοτεινὸν διάστημα ἰσοῦται περίπου πρὸς 25 ἑκατοστόμετρα τὸ μῆκος πέραν τοῦ δίσκου ἔνθεν καὶ ἔνθεν· τὸ μῆκος τοῦ σκοτεινοῦ τούτου διαστήματος ἰσοῦται πρὸς τὸ μέσον μῆκος τῶν ὁδῶν τῶν περιεχομένων μεταξύ δύο συγκρούσεων τῶν ἐν τῷ σωλῆνι κινουμένων ὑλικῶν μορίων.

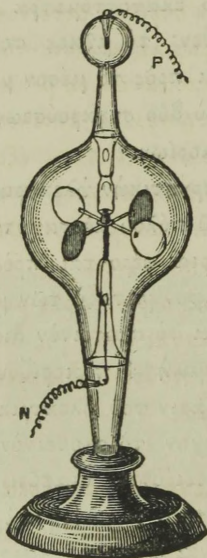
Τὰ φέροντα τὴν ἀρνητικὴν ἠλεκτρικὴν μῦρια ἐκφεύγουσιν ἐκ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου μὲ ταχύτητα μεῖζονα ἐκείνης μεθ' ἧς τὰ λοιπὰ μῦρια φέρονται πρὸς τὸν ἀρνητικὸν πόλον· σύγκρουσις λοιπὸν μεταξύ τῶν μορίων τούτων γίνεται, ἔνθα περατοῦται τὸ σκοτεινὸν διάστημα, τὸ δὲ ἀποτελεσμα εἶναι ἢ γραμμὴ ἢ περιορίζουσα αὐτό, λίαν φωτεινὴ, κατὰ τὴν ἔντασιν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

Τὸ ἀέριον τὸ κατέχον τὸ σκοτεινὸν διάστημα διατελεῖ ὑπάρχον ἐν καταστάσει ὅπως διαφύρω ἐκείνης ἐν ἣ ὑπάρχει, ὅταν τὸ κενὸν ἦττον ἐντελές· καὶ ὅταν μὲν ἢ ἀραιώσεις τοῦ ἀερίου δὲν ἦναι μεγάλη, παρατηροῦμεν τὰς ιδιότητας, ἃς ἔχει τότε ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, ἐξαρτωμένας ἐκ τῶν συχνῶν συγκρούσεων τῶν μορίων· ὅταν δὲ ἢ ἀραιώσεις τοῦ ἀερίου ἦνε μεγάλη, ἦτοι κενὸν σχεδὸν ἐντελές, τὸ σκοτεινὸν διάστημα πληροῖ ὅλον τὸν σωλῆνα, συνάντησις τῶν μορίων πρὸς ἀλληλα δὲν γίνεται καὶ ἐλευθέρως τὰ ἄτομα δύνανται ν' ἀκολουθήσωσι τὰς κινήσεις καὶ τοὺς ιδίους αὐτῶν νόμους, διότι τότε ἕκαστον μῦριον θεωρεῖται κατὰ μόνας, οὐδαμοῦ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ προσκόπτον.

Β'. Ὅτι δὲ ὁ ἀρνητικὸς πόλος ἐξῶθεϊ τὰ ὑλικὰ μῦρια, ὡς εἴρηται, ἀποδεικνύομεν καὶ διὰ τοῦ ἐξῆς πειράματος.
Ἄν ὁ ἀρνητικὸς πόλος ἦναι ἕδρα ὤσεως, καταφανῶς

γίνεται σημεῖον ἐφαρμογῆς ἀντενεργείας ἴσης καὶ ἀντιφρόπου, προερχομένης ἐξ αὐτῶν τῶν ἐξωθουμένων ὑλικῶν μορίων, τοῦθ' ὅπερ ἐπικυροῦμεν διὰ τοῦ ἠλεκτροσρόφου (σχ. 4).

Αἱ πτέρυγες αὐτοῦ εἰσι κατεσκευασμένοι ἐξ ἀργιλίου, ἡ ἑτέρα δὲ τῶν ἐπιφανειῶν ἐκάστης πτέρυγος εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ ἐλάσματος μίκα. Τὰς πτέρυγας ταύτας φέρει κύπελλον χαλύβδινον, νῆμα δέ τι ἐκ λευκοχρύσου, διερ-

σχ. 4.

χόμενον διὰ τῆς ὑάλου μεθ' ἧς συσσωματοῦται, κοινωνεῖ μὲ τὸν ἄξονα περιστροφῆς, ἕτερον δὲ νῆμα λευκοχρύσου εἶναι προσκεκολλημένον εἰς τὸ ἄνω μέρος P τῆς σφαίρας· δυνάμεθα λοιπὸν νὰ κοινωνήσωμεν τὴν συσκευὴν ταύτην μὲ τὸ πηνίον τὸ χορηγοῦν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ἐξ ἐπιδράσεως (§. 6), καὶ οὕτως ὥστε τὸ πτερυγοφόρον σύστημα αὐτὸ νὰ ᾔηται ἀρνητικὸς πόλος N, τὸ δὲ πέρας P θετικὸς.

Παρατηροῦμεν τότε ὅτι, ἂν τὸ ἐγκεκλεισμένον ἀέριον ᾔηται ἀραιόν, καὶ ἱκανὸν θλίψεως ἴσης πρὸς χιλιοστόμετρά

τινα υδραργύρου, εμφανίζεται ἄλως ἰοειδῆς ἐπὶ τῆς μεταλλικῆς ἐπιφανείας, ἐν ᾗ ἢ ἐκ μίκας ἐπιφάνεια διατελεῖ σκοτεινή.

Ἐὰν δὲ ἡ θλίψις ἐλαττωθῇ ἔτι μᾶλλον, τότε σκοτεινὸν στρώμα λεπτὸν παρεντίθεται μεταξύ τοῦ μετάλλου καὶ τῆς ἰοειδοῦς ἄλω.

Ἐὰν ἔτι ἐντελές τὸ κενόν, οἷον ἴσον πρὸς $\frac{1}{2}$ χιλιοστομέτρου, τὸ σκοτεινὸν στρώμα ἐκτείνεται μέχρι τῆς ὑάλου, ὁπότε καὶ ἡ περιστροφικὴ κίνησις τοῦ πτερυγοφόρου ἄξονος ἄρχεται, τῶν ἐλασμάτων ἐκ μίκας προπορευομένων.

Τοῦ κενοῦ δὲ ἐν τῇ σφαίρᾳ ἐντελεστέρου γινομένου, τὸ σκοτεινὸν στρώμα φαίνεται ἡμῖν ἐξαπλούμενον ἐπὶ τῆς ὑάλου, ἡ δὲ περιστροφικὴ κίνησις γίνεται μὲ μεγίστην ταχύτητα· δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἀμφιβολία, ὅτι τὰ ἐγκλεισμένα ὑλικά μόρια ἀπωθοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου.

Ἐπειδὴ ἡ ταχύτης περιστροφῆς μεγάλη, δυσκόλως διακρίνομεν ὀπισθεν ἐκάστης πτέρυγος διάστημά τι σκοτεινὸν συμπεριστρεφόμενον· τοῦτο εὐδιάκριτον ὑπάρχει εἰς τὸ προηγούμενον πείραμα.

**Ἐνθα τὰ κινούμενα ὑλικά μόρια προσκρούουσιν,
ἐκεῖ γίνονται πρόξενα ἐντατικοῦ
φωσφορισμοῦ.**

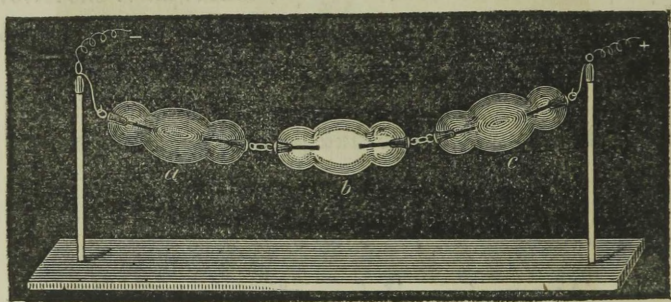
11. Ἀξιοσημεῖωτον ἰδιότητα ἔχουσι τὰ ἐν τοῖς σωλῆσιν ἐκ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου ἀπωθούμενα ὑλικά μόρια. Ἐγείρουσι φωτισμὸν οὐ μόνον ὅταν συναντῶσιν ἕτερα μόρια καταφερόμενα ἐπ' αὐτά, ὡς εἴρηται (§. 10. Α'), ἀλλὰ γίνονται πρόξενα φωσφορισμοῦ καὶ ὅταν προσκρούουσιν ἐπὶ σερεῶν σωμάτων. Ὑπάρχουσι δὲ πολλὰ στερεὰ σώματα, δι' ὧν ἀποδεικνύεται ἡ ἰδιότης τοῦ φωσφορισμοῦ λίαν ποικίλη τὸν χρωματισμὸν.

Τὸν φωσφορισμὸν ἐρμηνεύομεν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν κυμάνσεων. Σώματά τινα θερμαινόμενα, ἢ φωτιζόμενα ὑπὸ

τοῦ ἡλίου, ἢ κρούμενα λαμβάνουσιν εὐκολώτερον ἢ ἄλλα παλμικὴν τινὰ κίνησιν ἐν τοῖς μορίοις αὐτῶν, ἥτις διαδίδεται εἰς τὸν αἰθέρα, ὃν περ παραδεχόμεθα πληροῦντα πάντα χῶρον· τὰ σώματα ταῦτα καλοῦνται φωσφορόδη (phosphorescents).

Τούτων ἡ ἐπιφάνεια, ἐτοίμη πάντοτε νὰ τεθῆ εἰς παλμικὴν τινὰ κίνησιν, τὴν φωτογόνον, καὶ νὰ διατηρήσῃ αὐτὴν ἐπὶ χρόνον τινά, καὶ περ τοῦ αἰτίου καταπαύσαντος τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, ὁμοιάζει πρὸς ἔγχορδον ὄργανον, οὗ τινος αἱ χορδαί, καλῶς τεταμέναι, περιμένουσι νὰ λάβωσιν ἀκαριαίαν πληξίν, ἵνα ἠχήσωσι καὶ ἐξακολουθήσωσιν ἠχοῦσαι καὶ μετὰ τὴν πληξίν.

Ἡ ὕαλος εἶναι τοιοῦτον σῶμα· οἱ ὑάλινοι σωλῆνες, οἱ φέροντες ἀέριον ἀραιότατον, γίνονται πρόξενοι φωσφορισμοῦ καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν, οὐδὲν φῶς ἐντὸς αὐτῶν ἔχοντες· τοῦτο δηλοῖ ὅτι τὰ ὑλικὰ μό-

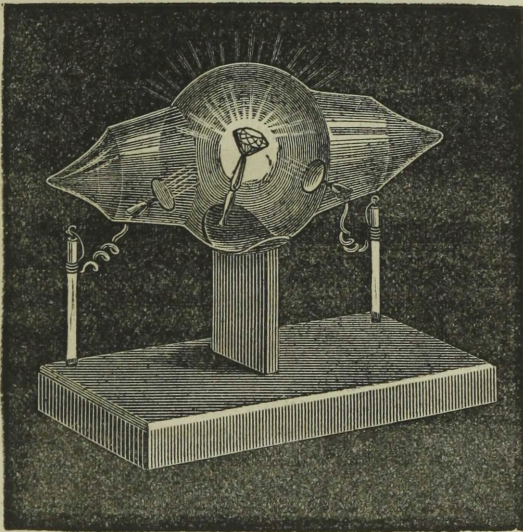
σχ. 5.

ρια τοῦ ἀερίου, ἀραιότατα ὑπάρχοντα, δὲν συναντῶνται, ἐξακολουθοῦντα δὲ τὴν κίνησιν αὐτῶν προσκρούουσιν εἰς τὰς στερεὰς παρειάς, αἵτινες, φύσει εὐδόνητοι, καθίστανται φωταυγεῖς αὐταὶ μόναι, ὃ δὲ ἐσωτερικὸς ὄγκος τοῦ σωλῆνος οὐχί.

Ὁ δὲ φωτισμὸς ὑπάρχει διάφορος κατὰ τὴν ἔντασιν καὶ τὸ χρῶμα, ἐξαρτώμενος ἐκ τῆς οὐσίης τῆς ὑάλου. Τοῦτο

ὁ W. Crookes ἀπέδειξε πειραματικῶς διὰ τῆς συσκευῆς (σχ. 5)· συνίσταται δὲ αὕτη ἐκ τριῶν ὑάλων ἀποκεχωρισμένων, διαφόρων τὴν φύσιν· καὶ ἡ μὲν εἰς τὸ πέρασ κειμένη ὑάλος a, ἡ τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ ἔχουσα, παριστᾷ χρῶμα πράσινον βαθύ, ἡ δὲ ὑάλος b, ἀγγλική, ἐμφανίζεται κυανῆ, ἡ δὲ γερμανικὴ c διακρίνεται κατὰ τὴν φωταύγειαν φωσφορισμοῦ πρασινωποῦ.

Λάβωμεν καὶ ἄλλα φωσφορώδη σώματα, τὸν ἀδάμαρτα, τὸν ἄρθρακα (ρούβινι), τὴν θειϊκὴν τίταρον (sulfate de calcium) κ.λ.π., τὰ ὑλικά μέρια τῶν ἀερίων προσκρούοντα εἰς τὰ σώματα ταῦτα γίνονται πρόξενα φωτισμοῦ, οὔτινος ἡ ἔντασις μαρτυρεῖ ὅποσον ἡ κρούσις ἐγένετο ἰσχυρά.

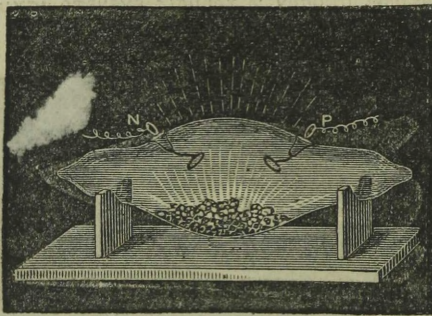

σχ. 6.

Ἡ θειϊκὴ τίταρος ἐπὶ μικρὸν χρόνον διατελέσασα ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ φωτός, ἔστω καὶ τοῦ τῆς φλογός, ἐκπέμπει ἔπειτα ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐπὶ ὥρας φῶς λευκὸν ἐκ φωσφορισμοῦ, ἀποκλίνον εἰς τὸ κυανοῦν.

Ὁ ἀδάμας εἶναι φωσφορώδης ὅσον οὐδὲν ἄλλο σῶμα· ἐν τῷ κέντρῳ τῆς κενῆς ὑαλίνης σφαιράς (σχ. 6) ἐκτεθείς, εἰ μὲν φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἐκπέμπει φῶς πράσινον, εἰ δὲ ὑπὸ τεχνητοῦ φωτός, φαίνεται ἄχρους· ὅταν δὲ ὑλικῶν μορίων ρεῦμα φερόμενον ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω διαβῆ, ὁ ἀδάμας ἐκπέμπει ἐν τῷ σκότει φῶς φωσφορισμοῦ πράσινον λαμπρόν, τὴν ἔντασιν καὶ λάμπην ἴσον πρὸς τὸ φῶς τῆς λαμπάδος.

Ὁ ἄνθραξ (ρούβινι), ἀξιοσημείωτος τὸν φωσφορισμόν, ἔπεται τῷ ἀδάμαντι. Ὁ Crookes ἐνέθηκεν ἐν τῷ σωλῆνι Geissler, (σχ. 7), ἄνθρακας διαφόρους τὸν ἐρυθρὸν χρωμα-

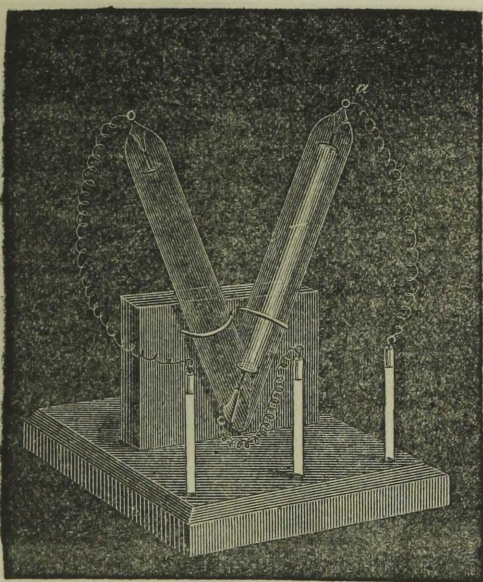
σχ. 7.

τισμόν, μάλιστα δὲ καὶ τινὰς ἄχρους, καὶ παρετήρησε πάντας, τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος διερχομένου, ἐκπέμποντας χρῶμα ἐρυθρὸν ἀξιοσημείωτον, ὡς εἰ ἦσαν ἐρυθροπυρωμένοι, τοῦ ἀλλόχρου αὐτῶν μὴ ἔχοντος ἐπιρροὴν τινα.

Τὰ ὑλικά μέρια εὐθύγραμμον ὁδὸν ὁδεύοντα, ἀδυνατοῦσι νὰ ὑπερβῶσι γωνίαν.

12. Τὰ ὑλικά μέρια εὐθυγράμμως μὲν ἐν τῷ κενῷ κινουῦνται καὶ προσκρούοντα ἐπὶ τῆς παρεΐας τοῦ ὑάλου καθιστῶσιν αὐτὴν φωταυγῆ, ἀδυνατοῦσιν ὅμως νὰ ἐξέλθωσι τῆς ἀρχικῆς εὐθυγράμμου διευθύνσεως· οὐδέποτε ἐπομένως ὑπερπηδῶσι γωνίαν τυχοῦσαν ἐν τῇ ὁδῷ αὐτῶν.

Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου λάβωμεν τὸν διχαλωτὸν σωλῆ-
να (σχ. 8), καὶ θέσωμεν τὰ δύο ρευματοφόρα νήματα εἰς
τὰ πέρατα αὐτοῦ. Τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου ἐφαρμοσθέντος
εἰς τὸ πέρασ α τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ βραχίονος, βλέπομεν
τοῦτον πεφωτισμένον ὑπὸ ἐντατικοῦ πρασίνου φωτός, τὸ
φῶς ὅμως τοῦτο δὲν προβαίνει πέραν τοῦ ἀγκῶνος, ἀλλὰ
διακωλύεται ἐκεῖ ἀποτόμως, διανύσαν τὸν δεξιὸν βραχί-
ωνα κατὰ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ, ἣν φύσει ἀδυνατεῖ νὰ με-
ταβάλλῃ καὶ ἐπομένως ὁ πρὸς τὰ ἀριστερὰ βραχίων ε, καὶ
τοι ἐπίσης ἀραιός, διαμένει σκοτεινός.

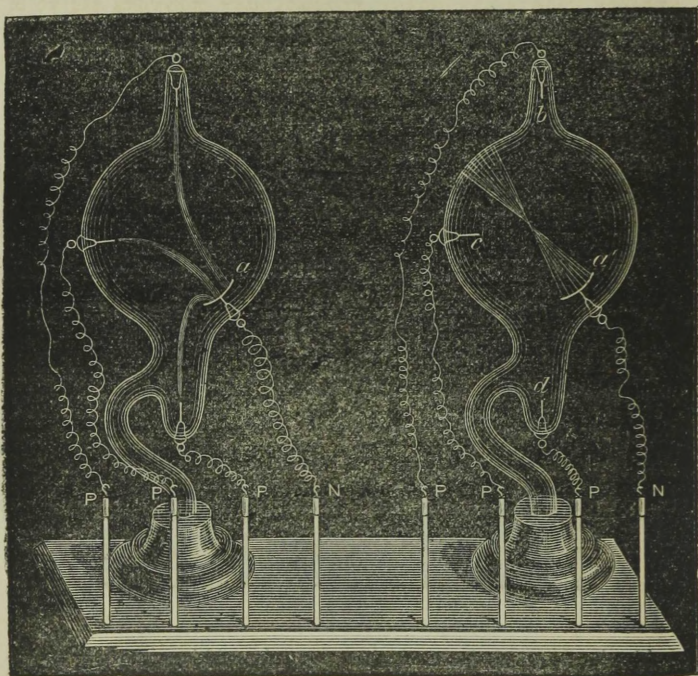

σχ. 8.

Στρέφοντες τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ἀντιφρόπως, ἤτοι ἐφαρ-
μόζοντες τὸν ἀρνητικὸν πόλον εἰς τὸ πέρασ τοῦ πρὸς τὰ
ἀριστερὰ βραχίονος, τὸ φῶς παρακολουθεῖ τὸν ἀρνητικὸν
πόλον καὶ ἐπομένως ὁ ἀριστερὸς βραχίων φωτίζεται πρα-
σινωπῶς, ὁ δὲ δεξιὸς βραχίων παρίσταται τότε ἐντελῶς
σκοτεινός.

13. Τὸ πείραμα τοῦτο δεικνύει ἡμῖν ἔτι τὴν ὑπερτέραν ἐνέργειαν τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου ὡς πρὸς τὸν θετικόν, τοῦθ' ὅπερ προσεπικυροῖ καταφανέστερον τὸ ἐπόμενον πείραμα.

Ἐστῶσαν δύο ὑάλινοι σφαῖραι Α καὶ Β (σχ. 9), ἐντέλῳς ὅμοιοι τὸ σχῆμα· φέρει ἑκατέρα τέσσαρα συσσεσωματομένα μετὰ τῆς ὑάλου νήματα λευκοχρύσου, δι' ὧν ἀφικνεῖται τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, πρὸς δὲ τούτοις τὸ περιεχόμενον ἀέριον ἐν τῇ σφαίρᾳ Α δὲν εἶναι λίαν ἠραιωμένον, γίνεται πρῶξενον θλίψεως ἴσης πρὸς χιλιοστόμετρα τινα ὑδροχρύρου, ὡς εἰς τοὺς κοινούς σωλήνας Geissler, ἐν οἷς

σχ. 9.

τὸ φῶς προέρχεται ἐκ τοῦ φωσφορισμοῦ τοῦ ἐν ταῖς ποικιλομόρφοις σωλήσιν ἀερίου· ὅθεν παρατηροῦμεν τότε ἐν αὐταῖς φωτεινὰς νεφέλας καὶ κατασειβάσεις (stratifications).

Ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ σφαίρᾳ B τὸ κενὸν προήχθη μέχρι ἐνὸς ἑκατομμυριοστοῦ ἀτμοσφαίρας (0,00076 χιλιοστομέτρου ὑδραργύρου, §. 8), ἐν τῇ ἀραιώσει δὲ τοῦ ἀερίου ταύτῃ ἐκλείπουσιν ὀλοτελῶς αἱ ἐν τοῖς σωλῆσι Geissler παρατηρούμεναι φωτειναὶ ὁμίχλαι καὶ αἱ καταστοιβάσεις· φαινόμενα τοιαῦτα δὲν βλέπομεν ἐντὸς τῶν σωλῆνων τούτων, ὁ δὲ φωτισμὸς προέρχεται ἐκ τῆς φωσφορώδους ἐπιφανείας τῆς ὑάλου, ἐφ' ἧς προσπίπτουσι τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου ἐξωθούμενα ὑλικά μόρια.

Πειραθῶμεν ἐπὶ ἑκατέρας τῶν σφαιρῶν A καὶ B. τὸν ἀρνητικὸν ἠλεκτρικὸν πόλον ἐφαρμόζομεν πάντοτε εἰς τὸ α τῆς σφαίρας A, τὸν δὲ θετικὸν τιθέμεθα διαδοχικῶς εἰς ἕκαστον τῶν λοιπῶν τριῶν νημάτων· βλέπομεν τότε ἐν τῇ σφαίρᾳ ἰοειδῆ τὸ χρῶμα καμπύλην, δεικνύουσαν τὴν διὰ βασιν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ὡς διὰ γεφύρας ἐκ τοῦ a μὲν ἀρχομένης, ἀφικνουμένης δὲ εἰς ἐν τῶν λοιπῶν τριῶν νημάτων, ἐφ' οὗ ἐφηρμόσθη ὁ θετικὸς πόλος, ὡς δεικνύει τὸ σχῆμα.

Τοιοῦτον τὸ φαινόμενον τὸ τελούμενον ἐν τῷ συνήθει κενῷ.

Δὲν ἔχει οὕτω τὸ πείραμα γινόμενον ἐν τῇ σφαίρᾳ B, ἐν ἣ τὸ κενὸν εἶναι σχεδὸν ἐντελές. Τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου ἐφαρμοσθέντος εἰς τὸ a, τοῦ δὲ θετικοῦ εἰς τὸ b, τὰ ὑλικά μόρια ἐκδιώκονται ὑπὸ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου καθέτως τῇ κοίλῃ ἐπιφανείᾳ τοῦ δίσκου a ἧς τὸ κέντρον συμπίπτει μὲ τὸ τῆς σφαίρας B, τηροῦσι ἀμετάβλητον τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν εὐθύγραμμον διεύθυνσιν, εἰς οἰονδήποτε τῶν λοιπῶν τριῶν νημάτων b, c, d καὶ ἂν ἐφαρμόζηται ὁ θετικὸς πόλος. Αἱ εὐθύγραμμοὶ τῶν ὑλικῶν μορίων ὁδοὶ αὗται, διασταυρούμεναι ἐν τῷ κέντρῳ, ἐξακολουθοῦσι τὴν εὐθύγραμμον πορείαν αὐτῶν, δέσμην κωνικὴν σχηματίζουσαι, καὶ προσπίπτουσι ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης παρειᾶς τῆς σφαίρας, γινόμεναι πρόξενοι, ἐπὶ τῆς κυκλικῆς ἐπιφανείας, ἐφ' ἧς προσπίπτουσι, πρασίνου φωτὸς τοῦ ἐκ φωσφορισμοῦ προερ-

χομένου. σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ πρασινωπὴ κυκλικὴ ἐπιφάνεια διατηρεῖ ἐπὶ τῆς σφαίρας ἀμετάβλητον τὴν θέσιν καὶ τὴν ἔντασιν τοῦ φωτισμοῦ, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν ἔχη τὴν ἐφαρμογὴν ὁ θετικὸς πόλος.

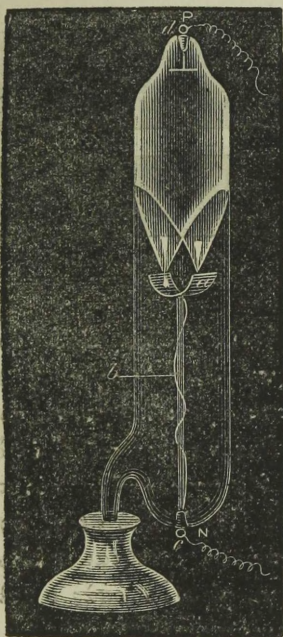
Ἐκ τῶν δύο τούτων πειραμάτων πειθόμεθα, ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ἔχει διεύθυνσιν, ἣν ὀρίζει ἐν τῇ σφαίρᾳ Α ἡ θέσις τῶν δύο πόλων, διότι μεταβαίνει τοῦτο ἐκ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἕτερον σταθερῶς, ὅταν τὸ κεντρὸν ᾖναι τὸ σύνθητες ἡ θέσις λοιπὸν τοῦ θετικοῦ πόλου εἶναι ἀξιοσημειωτος τότε.

Ὅταν δὲ τὸ κεντρὸν ᾖναι σχεδὸν ἐντελές, ἡ θέσις τοῦ θετικοῦ πόλου οὐδεμίαν ἔχει σημερινότητα, ὁ ἀρνητικὸς πόλος ὀρίζει τότε τὰ φαινόμενα· οὗτος ἐξωθεῖ καὶ προβάλλει τὰ ἠλεκτρισθέντα ὑλικά μόρια καθέτως τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ, ἤτοι τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ σώματος εἰς ὃ περατοῦται τὸ νῆμα τὸ κοινωοῦν μὲ τὸν ἀρνητικὸν πόλον, ταῦτα δὲ τότε κινουῦνται εὐθυγράμμως καθ' ἣν ἔλαβον ἀρχικὴν διεύθυνσιν, οὐδὲ ὅπως τὸν θετικὸν πόλον ἐπιζητοῦντα, ἔστω καὶ ἂν οὗτος εὔρεθῇ τυχαίως ἐπὶ τῆς διευθύνσεως αὐτῶν. Ἡ διάκρισις αὕτη τῶν δύο φαινόμενων εἶναι λίαν ἀναγκαία πρὸς ἐρμηνείαν τῶν ἐφεξῆς.

14. Ὅπως ἐπικυρώσωμεν ὡς ἐκ περισσοῦ, ὅτι ἡ ὄσις τῶν ὑλικῶν μορίων ὑπὸ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου γίνεται αείποτε καθέτως τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ, μεταβάλλωμεν τὸ σχῆμα τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου.

Ἡμικύλινδρος ἐξ ἀργιλίου στιλπνὸς *a*, (σχ. 10), ἐσηριγμένος ἐπὶ ὑαλίνου νήματος, κοινωνεῖ διὰ χαλκίνου *b* μὲ νῆμα λευκοχρύσου συσσεσωματωμένον μετὰ τῆς ὑάλου εἰς τὸ πέρασ *c* τῆς συσκευῆς· ἕτερον νῆμα *d* ὑπάρχει ἐφηρμοσμένον εἰς τὸ ἀνώτερον πέρασ· καὶ τὸν μὲν θετικὸν πόλον τοῦ ἐξ ἐπιδράσεως ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἐφαρμοζόμεν εἰς τὸ ἀνώτερον πέρασ *d*, τὸν δὲ ἀρνητικὸν εἰς τὸ κατώτερον *c*· ὁ ἡμικύλινδρος λοιπὸν *a* εἶναι ἀρνητικὸς πόλος. Τοῦ ὀργάνου ὑπάρχοντος κενῷ ἀέρος εἰς ἀρκοῦντα βαθμόν,

ἐὰν τὰ ὑλικά μόρια ἐξωθοῦνται καθέτως τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ ἡμικυλίνδρου, ὀφείλουσιν, εὐθυγράμμως κινούμενα, νὰ διασταυρωθῶσιν ἐπὶ τοῦ ἄξονος τοῦ ἡμικυλίνδρου, καὶ νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν εὐθύγραμμον πορείαν αὐτῶν, ἀφιστάμενα δὲ ἀπ' ἀλλήλων πέραν τοῦ ἄξονος, νὰ προσπέσωσιν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς ὑάλου, ἣν νὰ καταστήσωσι φωσφορώδη. Τοῦτο δ' αὐτὸ συμβαίνει· ὡραία ἐπὶ τῆς ἐξιάς σφύρῃ τῶν ἀτομικῶν ἀκτίνων καὶ πρᾶσινωπὸς ἔκλαμπος

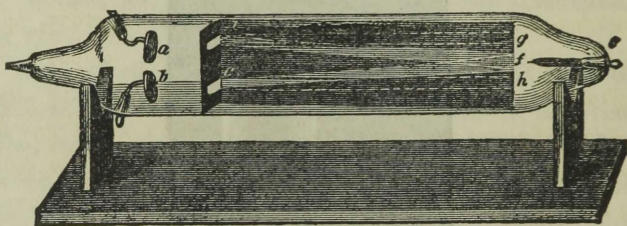
σχ. 10.

φωτισμὸς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὑάλου παρίστανται. Ἐκ τούτου συνάγομεν, ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου ἐξωθούμενα ὑλικά μόρια λαμβάνουσι διεύθυνσιν κάθετον τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ.

15. Ὅταν ρεῦμα ἠλεκτρικὸν εἰσέρχεται ἐν τινι σωλήνι, ἐν ᾧ ὁ ἀήρ ἠραιώθη, διακριτέα δύο κινητά, α'. τὸ ἡ-

λεκτρικὸν ρεῦμα αὐτό, ὅπερ διευθύνεται ἐκ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἕτερον πόλον· β' . τὰ ἀρνητικῶς ἠλεκτριζομένα ὑλικά μόρια, ἅτινα ἐξωθοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου καθέτως τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ. Ἐρωτῶμεν νῦν, τὸ ρεῦμα τῶν ἐξωθουμένων ὑπὸ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου ὑλικῶν μορίων μεταφέρει σὺν αὐτῷ καὶ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα; τὸ ἐπόμενον πείραμα λύει τὸ ζήτημα.

Τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ πέρασ ϵ τοῦ σωλῆνος, (σχ. 11), κοι-

σχ. 11.

νωνοῦμεν μὲ τὸν θετικὸν πόλον, εἰς δὲ τὸ πρὸς τὰ ἀριστερὰ πέρασ προσαρτῶμεν εἰς τοὺς ἀγωγοὺς a b δύο νήματα, ὧν τὰ ἕτερα πέρατα προσκολλῶμεν εἰς τὸ νήμα, ὅπερ κοινώνει μὲ τὸν ἀρνητικὸν πόλον τοῦ ἐξ ἐπιδράσεως ἠλεκτρικοῦ ρεύματος (§. 6), ἔχομεν οὕτω δύο πόλους ἀνεξαρτήτους, τοὺς a καὶ b εἰς τὸ αὐτὸ πέρασ ἀρνητικούς. Ἐνώπιον τῶν πόλων τούτων ὀρθοῦται καθέτως τῷ μήκει τοῦ σωλῆνος διάφραγμα, φέρον δύο ὀπάσ ϵ καὶ d ἀπέναντι τῶν πόλων b καὶ a κειμένας.

Τούτων οὕτως ἐχόντων καὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος διερχομένου, ἐξωθοῦνται ἐκ τῶν δύο ἀρνητικῶν πόλων δύο ρεύματα ὑλικῶν μορίων, ἅτινα διέρχονται διὰ τῶν ὀπῶν ϵ καὶ d παρατηρήσωμεν λοιπὸν ταῦτα πῶς διευθύνονται ἐν τῷ σωλῆνι, ὅπως συμπεράνωμεν ἀλανθᾶστως.

Καὶ πρῶτον κοινωτὸν ποιήσωμεν μόνον τὸν πόλον a , τὸν ἀνώτερον, μὲ τὸν ἀρνητικὸν πόλον τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, διακίψωμεν δὲ τὸν κατώτερον b , παρατηροῦμεν τότε ὅτι

κατὰ τὸ μῆκος τοῦ φωσφορώδους διαφράγματος (α) τὸ ρεύμα τῶν μορίων διακνύει τὴν εὐθεῖαν $d f$, δηλαδή μεταβαίνει ἐκ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἕτερον πόλον, διότι τὸ κενὸν οὐχὶ ἐντελές· διακνύει δὲ τὴν eh ὅταν τὸν κατώτερον πόλον b μόνον κοινωνῶν ποιήσωμεν μετὰ τὸν ἀρνητικὸν πόλον, διακόπτοντες τὸν ἀνώτερον a .

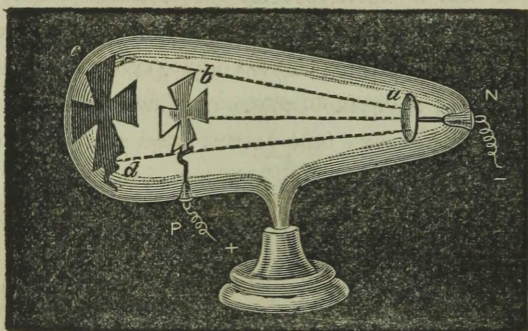
Τῶν a καὶ b κοινωνούντων μετὰ τὸν ἀρνητικὸν πόλον συγχρόνως, ἐκάτερα τὰ ἐξ ὑλικῶν μορίων ρεύματα προβαίνουσι καὶ εἰ μὲν φέρουσι ἀρνητικὴν ἢ ηλεκτρικὴν καὶ μόνον ταύτην, ὡς ἐξ ἀρνητικοῦ πόλου προβληθέντα, τότε, ὁμωνύμως ἢ ηλεκτρισμένα ὑπάρχοντα ἐκάτερα, ὠθοῦσιν ἀλλήλα, καὶ ἀφίστανται ἀπ' ἀλλήλων ὅσον ἔνεστιν· αὐτὸ τοῦτο πράγματι συμβαίνει καὶ τὸ μὲν πηδᾷ κατὰ τὴν dg , τὸ δὲ κατὰ τὴν ch , δὲν φέρουσι λοιπὸν ἢ ηλεκτρικὸν ρεύμα ἐν ἑαυτοῖς τὰ δύο ρεύματα τῶν ὑλικῶν μορίων, διότι εἰ ἔφερον ἢ ηλεκτρικὸν ρεύμα ἐκάτερον, τὰ δύο παράλληλα ρεύματα, ὁμόροπα καὶ ὁμώνυμα ὄντα, ἤθελον τότε, ἐλκόμενα κατὰ τὸν νόμον τοῦ Ampère, προσεγγίσει πρὸς ἀλλήλα ἔτι πλέον καὶ συνενωθῆ, τοῦθ' ὅπερ δὲν συμβαίνει, δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ρεύμα ἢ ηλεκτρικὸν εἰς τὰ ἐκ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου ἐξωθούμενα ἄτομα, ἀλλ' ἀσκοῦσι πρὸς ἀλλήλα ἐνέργειαν δύο σωμάτων ὁμωνύμως ἢ ηλεκτρισμένων.

Τὰ ἐν κινήσει ὑλικά μόρια, διακοπτόμενα ὑπὸ διαφράγματος, γίνονται πρόξενα σκιαῶ.

16. Ἡ σύγκρουσις τῶν ὑλικῶν μορίων μετὰ στερεῶν σωμάτων οὐ μόνον γίνεται πρόξενος φωτισμοῦ, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ τιθεμένη ταῦτα εἰς δόνησιν, μεταβάλλει τὴν ἐνδοτάτην κατάστασιν αὐτῶν, πρὸς δὲ τούτοις, τῆς ὁδεύσεως τῶν ὑλικῶν μορίων διακλωομένης ὑπὸ ἀδιαφανοῦς σώματος, σκιά ἐπὶ τῆς ὑάλου παρίσταται· ταῦτα δὲ δεικνύμεν διὰ τοῦ ἐπομένου πειράματος.

(α) Παρίσταται εἰς τὸ σχῆμα ἐσκιασμένον.

Εἰς τὴν ἀπίομορφον συσκευὴν (σχ. 12), τὰ ὑλικά μόρια, ἐκ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου N ἐξωθούμενα, ὀδεύουσιν εὐθύγραμμως, δὲν διασπείρονται δὲ καθ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ σωλήνος ὅπως πληρώσωσιν αὐτά, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς σωλήνας Geissler, ἐν οἷς τὸ κενὸν ἦττον ἐντελές, ἀλλά, ἐκ τῆς στενοτέρας κορυφῆς a πρὸς τὴν βᾶσιν c διευθυνο-

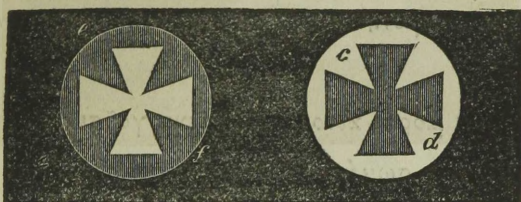

σχ. 12.

μενα καὶ οὐδὲως εἰς τὴν εὐθύγραμμον ὁδὸν των διακωλυόμενα, γίνονται πρόξενα λάμπειως φωσφορικῆς, προσκρούοντα ἐπὶ τῆς ὑάλου. Ἐὰν δὲ τὰ ὑλικά μόρια συναντήσωσιν εἰς τὴν ὁδὸν αὐτῶν διάφραγμα, ἐμποδίζον αὐτοῖς τὴν προχώρησιν, σκιὰ ἐμφανίζεται ἐπὶ τῆς ὑάλου c.

Πρὸς τοῦτο, ἐν τῷ μέσῳ τῆς συσκευῆς ὑπάρχει σταυρὸς ὄρθιος ἐξ ἀργιλίου, ὅστις διακόπτει τὰ ἐκ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου ἐξωθούμενα ὑλικά μόρια· ἐπὶ τῆς ἡμισφαιρικῆς λοιπὸν βάσεως τοῦ σωλήνος προβάλλεται ἡ σκιὰ ed τοῦ σταυροῦ, διακωλυόμενων ὑπ' αὐτοῦ πολλῶν ὑλικῶν μορίων τοῦ νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν ὁδὸν αὐτῶν καὶ νὰ προσπέσωσιν ἐπὶ τῆς ὑάλου. Καὶ τὸ μὲν ἐκτὸς τῆς σκιᾶς μέρος τῆς ὑάλου, προσκρουσθὲν ὑπὸ τῶν προσπεσόντων ὑλικῶν μορίων, οὐ μόνον ἐθερμάνθη καὶ ἐγένετο φωσφοῶδες, ἀλλ' ἔπαθε καὶ ἄλλο, ἡ εὐαισθησία αὐτοῦ ἡμβλύθη, ἥτοι ὁ ἐγερθεὶς φωσφορισμὸς κατεπόνεσε τὴν ὑάλον, ὡς εἶπειν, ἥτις ὑπέσθη

ἀλλοιώσιν, ἐξ ἧς προκύπτει, ὅτι τοῦ λοιποῦ ἀδυνατεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὴν αὐτὴν ἔντασιν τοῦ φωσφορισμοῦ, ὅταν ἐκ δευτέρου προσκρουσθῇ αὕτη ὑπὸ τῶν ὑλικῶν μορίων, ἐν ᾧ τὸ ἐπισκιασθὲν μέρος τῆς ὑάλου δὲν ὑπέστη ὁμοίαν ἀλλοιώσιν, ἀλλὰ διατηρεῖ τὴν ἀρχικὴν κατάστασιν αὐτοῦ ἀμετάβλητον· ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι ἅμα καταπέση ὁ σταυρός, τοῦθ' ὅπερ ἐκτελεῖται ἐπιφερομένης μικρᾶς ὤσεως εἰς τὸ ὄργανον, θέλουσι διαβῆ τὰ ὑλικὰ μόρια ἀκωλύτως καὶ φθάσῃ ἐπὶ τῆς βάσεως ἔνθα ὑπῆρχεν ἡ σκιά, βλέπομεν δὲ τότε ἀντὶ τῆς σκιάς *cd* σταυρὸν *ef* ἐμφανιζόμενον, λαμπρότερον (σχ. 12 bis) τῆς λοιπῆς περὶ αὐτὸν ἐπιφανείας

σχ. 12 bis.

τῆς ὑάλου, ἣτις παρίσταται οὐχὶ ἐπίσης λαμπρά, τοῦτο δὲ ἐρμηνεύομεν ὡς ἐξῆς: Τὸ μέρος τῆς ὑάλου, ὅπερ ἡ σκιά ἐκάλυπτε προηγουμένως, μὴ καταπονηθὲν ὑπὸ προσκρούσεως ὑλικῶν μορίων, διετήρησε πᾶσαν τὴν εὐαισθησίαν αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἀπέβαλε ταύτην τὸ λοιπόν, ἐφ' οὗ τὰ ὑλικὰ μόρια προσέπεσον προηγουμένως. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀποτέλεσμα ὅμοιον ἐπέρχεται καὶ ἐπὶ τοῦ μέρους τῆς ὑάλου, ἐφ' οὗ ἐνεφανίσθη ὁ φωταυγῆς σταυρός, ἡ λάμψις ἐκλείπει ἐπίσης. Ἐκ τοῦ γινομένου τούτου πειθόμεθα, ὅτι ἡ ὑαλος ἀλλοιοῦται ἐκ τῆς ἐπ' αὐτῆς γινομένης προσκρούσεως τῶν ὑλικῶν μορίων· ἀξιοσημεῖωτον δὲ εἶναι, ὅτι ἡ ὑαλος δὲν ἀνακτᾷ τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ιδιότητα, δὲν καθίσταται τοῦ λοιποῦ ἐπίσης εὐαίσθητος ὅσον κατ' ἀρχὰς ὑπῆρχεν. Ἐκ τοῦ πειράματος τούτου συνάγομεν ἰδιότητα ἐπίσημον τῶν

ἐν εὐθυγράμμῳ κινήσει ὑλικῶν μορίων, δηλαδή ἐξωθούμενα ταῦτα ὑπὸ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου μετὰ μεγίστης ταχύτητος, οὐ μόνον προσκρούοντα τὴν ὑάλον τιθεῖσι ταύτην εἰς παλμικὴν κίνησιν καὶ ἐγείρουσι πρόσκαιρον φωσφορισμὸν ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ἡ διάβασις τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἀλλὰ πρὸς τούτοις αἱ κρούσεις αἱ ἐπενεχθεῖσαι ὑπὸ τῶν ὑλικῶν μορίων, εἰσὶν ἀρκούντως ἰσχυραὶ ὥστε ἀλλοιόνουσιν τὴν ὑάλον διαρκῶς.

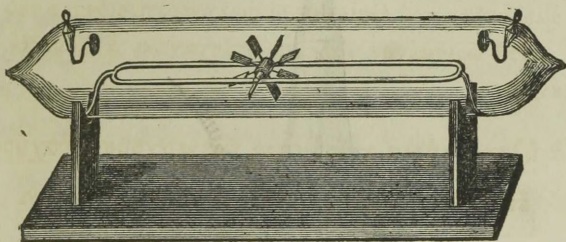
Φαινόμενον παραπλήσιον παρατηρήθη καὶ εἰς τοὺς σωλῆνας Geissler· ἵνα ἀποτελεσθῇ φωσφορισμὸς λαμπρός, πρέπει νὰ γίνηται χρῆσις σωλῆνων καινουργῶν, διότι κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Geissler οἱ σωλῆνες, προϊόντος τοῦ χρόνου, μετὰ ὀρισμένην χρῆσιν, ὑφίστανται ἀλλοιώσιν τινα διαρκῆ.

Τὰ ὑλικά μέρια κινούμενα ἐπενεργοῦσιν ἰσχυρῶς ἐπὶ τῶν σωμάτων, ἃτινα προσκρούουσιν.

17. Εἶδομεν, ὅτι τὰ ἐν κινήσει ὑλικά μέρια διακωλύονται ὑπὸ παρεντιθεμένου σερεοῦ σώματος, ἐφ' οὗ προσκρούουσιν· ὅτι δὲ ἡ πρόσκρουσις αὕτη εἶναι πραγματικὴ καὶ ἰσχυρὰ, συμπεραίνομεν βλέποντες τὴν κίνησιν, ἧς δύναται εἶναι ἐπιδεκτικὸν τὸ προσκρούμενον σῶμα.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνέργεια, γίνεται τοῖς πᾶσιν ὁρατὴ διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Gimmingham κατασκευασθείσης συσκευῆς, ἐντεθείσης ἐν τῷ ἠλεκτρικῷ λύχνῳ. Σύγκειται δὲ αὕτη ἐξ ὑαλίνου σωλῆνος (σχ. 13), ἐν ᾧ τὸ κενὸν εἰς μέγιστον βαθμὸν ἐγένετο. Κατὰ τὸ μῆκος τοῦ σωλῆνος τούτου ἐστηρίχθησαν δύο ὑαλίνοι ῥάβδοι παράλληλοι καὶ ὀριζόντιαι, αἵτινες χρησιμεύουσιν ὡς αἱ τοῦ σιδηροδρόμου, φέρ' εἰπεῖν, διότι ἐπ' αὐτῶν ἐπερείδεται ὁ ἄξων μικροῦ τροχοῦ, φέροντος πλατείας πτέρυγας ἐκ μίκα· εἰς ἕκαστον τῶν περάτων τοῦ σωλῆνος προσεκολλήθη, μικρὸν ἀνωτέρω τοῦ ἄξωνος αὐτοῦ, δίσκος ἀργιλίου, χρησιμεύουσι δὲ οὗτοι ὡς πό-

λοι τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, καὶ ὅταν μὲν τὸν ἀρνητικὸν πόλον προσαρκτήσωμεν εἰς τὰ ἀριστερά, ὁ τροχὸς φέρεται πρὸς τὰ δεξιὰ, διότι τὸ ρεῦμα τῶν ὑλικῶν μορίων φερόμενον ἐκ τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ προσκρούει ἐπὶ τῶν πτερυγῶν τοῦ τροχοῦ τῶν κειμένων ὑπεράνω τοῦ ἄξονος, προχωρεῖ λοιπὸν οὗτος ἐπὶ τῶν ὑαλίινων ράβδων στρεφόμενος· ὅταν δὲ ὁ ἀρνητικὸς πόλος τεθῆ πρὸς τὰ δεξιὰ, ὁ τροχὸς κινεῖται ἀντιρρόπως· κλίσειν δὲ τινα τοῦ σωλήνος λαβόντος, ἀνέρχεται ὁ τροχός, προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν ὑλικῶν μορίων, ἀντιρρόπως τῇ κλίσει.

σχ. 13.

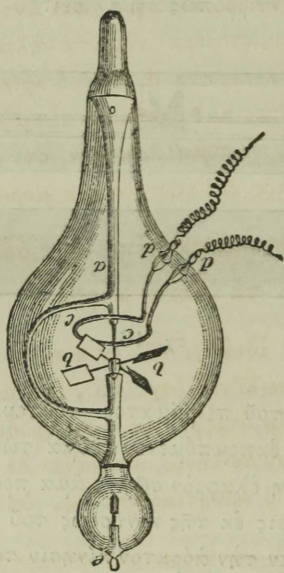
Πειθόμεθα ἐκ τοῦ πειράματος τούτου, ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου ἐκπεμπόμενον ρεῦμα τῶν ὑλικῶν μορίων δύναται νὰ κινήσῃ ἐλαφρὸν σῶμα, ἅμα προσκρούσῃ εἰς αὐτό, πρὸς δὲ τούτοις ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ τροχοῦ, ἦν ὀρώμεν, συμπεραίνομεν τὴν ἀόρατον κίνησιν τῶν ἀοράτων ὑλικῶν μορίων.

18. Τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως τῶν ὑλικῶν μορίων, ἐξωθουμένων ὑπὸ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου καθιστᾷ καταφαντὴ καὶ ἡ συσκευή, (σχ. 14).

Ὁ αὐλὸς *a* περατοῦται εἰς βελόνην ἀκιδωτὴν, ἐπὶ τῆς ἀκίδος δὲ ἐπιτίθεται μικρὸν τεμαχίον ὑάλου, ἐπερειδόμενον διὰ τῆς κοιλότητος, ἣν φέρει εἰς τὸ πέρασ, τέσσαρες ἀκτῖνες ἐξ ἐλαφροτάτου ἀργιλλίου εἰσὶν ἐστήριγμένοι ὀρθογωνίως ἐπὶ τοῦ ὑαλίνου τούτου τεμαχίου, φέρουσι δὲ

ἑκαστῇ εἰς τὸ πέρασ αὐτῶν πτέρυγα ἐκ λεπτοῦ μίκα διαφανοῦς τετραγωνικῆν, τὸ ὅλον δὲ σχηματίζει ἐλαφρότατον μύλον *bb* πτερυγωτόν, δυνάμενον νὰ περιστραφῆ περὶ τὴν κεντρικὴν ἀκίδα. Τὸ ἐπίπεδον τῶν πτερύγων δὲν κεῖται ὀριζοντίως, ἀλλ' ἔχει θέσιν κεκλιμένην κατὰ 45° ὡς πρὸς τὸ ὀριζόντιον.

Ὑπὸ τὸν μύλον *bb* κεῖται κρίκος ἐκ λεπτοῦ νήματος λευκοχρύσου ὁ *cc*, οὔτινος τὰ πέρατα, συμπεφυκότα μετὰ τῆς ὑάλου *dd*, ἐξέρχονται ἐκ τοῦ ὀργάνου.

σχ. 14.

Εἰς τὸ ἄνω πέρασ τοῦ ὀργάνου, ἐν ᾧ ὁ ἀήρ ἐκενώθη εἰς μέγιστον βαθμόν, συνεσωματώθη μετὰ τῆς ὑάλου νῆμα ἐξ ἀργιλίου.

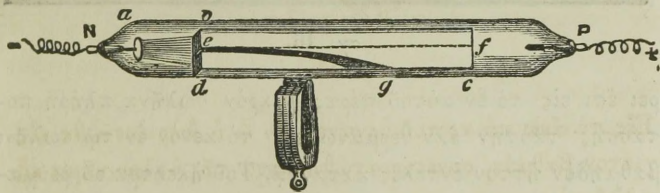
Διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ λύχνου προβάλλομεν ἐπὶ διαφράγματος τὸ εἶδωλον τῶν πτερύγων τοῦ μύλου, τὸ δὲ ἐξ ἐπιδράσεως ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ἐφαρμόζομεν οὕτως, ὥστε ὁ μὲν ἀρνητικὸς πόλος νὰ κοινωνῇ μὲ τὸν κρίκον *cc* ἐκ λευκο-

χρύσου, ὁ δὲ θετικὸς μὲ τὸ ἀργίλλιον e' ἀμέσως, ὡς γνωστόν, ὁ ἀρνητικὸς πόλος ἐξωθεῖ τὰ ὑλικὰ μόρια, ἅτινα προβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ κρίκου cc μεθ' ὀρμῆς ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω προσκρούουσιν ἐπὶ τῶν κεκλιμένων τῷ ὀρίζοντι πτερύγων τοῦ μύλου, δύνამις δέ, ἢ μία ἐκ τῶν συνιστωσῶν τῆς δυνάμεως τῶν ὑπὸ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου προβαλλομένων ὑλικῶν μορίων, σρέφει τὸν μύλον ταχύτατα.

19. Διὰ τῆς αὐτῆς συσκευῆς ἐκτελοῦμεν καὶ ἕτερον πείραμα ἀξίον λόγου, τόδε· ἀποσπῶμεν τὰ νήματα τοῦ ἐξ ἐπιδράσεως ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, καὶ ἀντ' αὐτῶν προσαρτῶμεν τὰ δύο ρευματορόρα νήματα ἠλεκτρικῆς στήλης μικρᾶς εἰς τὰ αὐτὰ πέρατα d, d τοῦ κρίκου cc , ὁ κρίκος οὗτος ἐρυθροπυροῦται καὶ βλέπομεν τὸν μύλον στρεφόμενον ἐπίσης ταχέως, ἐξ οὗ συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ θερμότης ἐνεργεῖ ὡς ὁ ἠλεκτρισμὸς ἐπὶ τῶν ὑλικῶν μορίων.

Ὁ μαγνήτης παρεκτρέπει τῆς ὁδοῦ αὐτῶν
τὰ ὑλικὰ μόρια.

20. Ἴδου ἑτέρα ἰδιότης τῶν ἐν κινήσει ὑλικῶν μορίων. Ἐν τῷ ἐπιμήκει σωλῆνι, (σχ. 15), εἰς μέγιστον βαθμὸν κενῷ ἀέρος, ἐνετέθη διάφραγμα φωσφορῶδες bc καταλαμβάνον τὸ μῆκος τοῦ σωλῆνος, ἀπέναντι δὲ τοῦ πέρατος N , ἐν ᾧ ἐφαρμόζεται ὁ ἀρνητικὸς πόλος, ὑπάρχει πλάξ dd

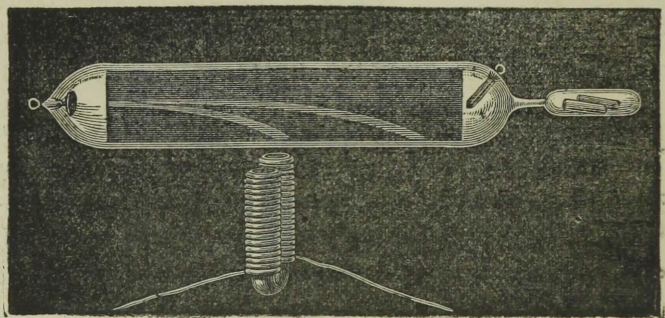
σχ. 15.

ἐκ μίας, φέρουσα ἐν τῷ μέσῳ ὀπὴν e , τοῦ θετικοῦ δὲ πόλου ἐφαρμοσθέντος εἰς τὸ ἕτερον πέρατος P καὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος διερχομένου, εὐθεῖα φωταυγῆς ἐκ φωσφο-

ρήσεως *ef* διευθύνεται ἐκ τοῦ ἑτέρου εἰς τὸ ἕτερον πέρασ ἐπὶ τοῦ κατὰ μῆκος διαφράγματος *bc*. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐὰν ὑπὸ τὸν σωλῆνα θέσωμεν πεταλοειδῆ μαγνήτην ἰσχυρόν, βλέπομεν τὴν φωταυγῆ γραμμὴν *ef* καμπτομένην κατὰ τὴν καμπύλην *eg*· τοῦ μαγνήτου δὲ μετατιθεμένου ἔνθεν ἢ ἔνθεν, ἡ φωταυγῆ γραμμὴ κυματοῦται ὡς τις ῥάβδος εὐκαμπτος, ἔνθα δὲ ἀπαντᾷ τὸν σωλῆνα ἐκεῖ καὶ τελευτᾷ καὶ δὲν μεταβαίνει εἰς τὸν θετικὸν πόλον *P*. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, λέγει ὁ *W. Crookes* προσομοιάζει πρὸς τὸ τοῦ προβλητοῦ τοῦ κανονίου, τοῦ ἐλκομένου ὑπὸ τῆς βαρύτητος καὶ παραβολὴν διαγράφοντος.

21. Περίεργος μὲν εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ μαγνήτου καὶ ταύτην ἐξετάζοντες ἐπισταμένως διασαφηνίζομεν καὶ ἄλλας ἰδιότητας τῶν ἐν κινήσει ὑλικῶν μορίων.

Ὁ σωλῆν (σχ. 16), ὅμοιος πρὸς τὸν προηγούμενον, φέ-

σχ. 16.

ρει ἔτι εἰς τὸ ἐν αὐτοῦ πέρασ μικρὸν σωλῆνα πλήρη ποτάσεως· ταύτην ἐὰν θερμάνωμεν, τὸ κενὸν ἐν τῷ σωλῆνι βαθμηδὸν ἤττον ἐντελὲς κατανατᾷ. Τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος διερχομένου, ὡς εἴρηται, ἀνωτέρω, καὶ τοῦ μαγνήτου ὑποκειμένου ὡσάυτως, τὰ ὑλικά μέρια διαγράφουσιν ἐπὶ τοῦ διαφράγματος καμπύλην, ἣτις παρατηρητέα κατὰ τὸ σχῆμα. Ἀντὶ τῆς ἕλξεως τῆς γῆς ἐπὶ τοῦ προβλητοῦ τοῦ κανονίου, ἔχομεν ἐνταῦθα τὴν μαγνητικὴν ἕλξιν, ἣτις

κάμπτει τὴν ὁδὸν τῶν ὑλικῶν μορίων καὶ βλέπομεν μετ' ἀκριθείας τὴν ὑπ' αὐτῶν διαγραφομένην καμπύλην.

Γνωστὸν ὑπάρχει ἤδη, ὅτι ὅταν πλείων πυρῖτις κόνις ἐντίθεται ἐν τῷ κανονίῳ, ἢ ταχύτης τοῦ προβλητοῦ μεζῶν γίνεται, ἢ δὲ καμπύλη ὁδὸς ἐπὶ τὸ εὐθύτερον τρέπεται. Ἐὰν δὲ τὸ προβλητὸν διασχίζῃ διάστημα πυκνότερον, ἢ ταχύτης τούτου ἐλαττοῦται, ἐπομένως ἀναγκάζεται νὰ διανύσῃ καμπύλην κυρτοτέραν καὶ νὰ πέσῃ ταχύτερον ἐπὶ τῆς γῆς· ἔπεται λοιπόν, ὅτι ἂν ὑποθέσωμεν σταθερὰν τὴν δύναμιν, ἣτις παρεκτρέπει τὰ ὑλικά μόρια ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν, ἢ διαγραφομένη καμπύλη θέλει μεταβληθῆ κατὰ τὴν ταχύτητα τοῦ προβλητοῦ.

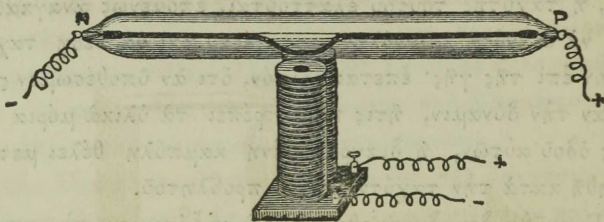
Ἐνταῦθα δὲν δυνάμεθα μὲν νὰ αὐξήσωμεν τὴν ταχύτητα τοῦ ρεύματος τῶν ὑλικῶν μορίων, διότι ἐν τῇ ἠλεκτρικῇ στήλῃ δὲν ἐντίθεται κόνις πυρίτιδος ὡς ἐν τῷ πυροβόλῳ, δίδομεν χώραν ὅμως εἰς παραπλήσιον ἀποτέλεσμα ἄλλως· ἐλαττοῦμεν τὴν ταχύτητα τοῦ προβλητοῦ, αὐξάνοντες τὴν ἀντίστασιν κατὰ τὴν μετάβασιν τῶν ὑλικῶν μορίων ἀπὸ τὸ ἐν πέρασ τοῦ σωλῆνος εἰς τὸ ἕτερον, πρὸς τοῦτο δὲ ἀρκεῖ νὰ θερμάνωμεν τὴν καυστικὴν πότασσαν διὰ τῆς φλογὸς τοῦ λύχνου, εἰσάγομεν οὕτως ἐν τῷ σωλῆνι ἐλάχιστον ποσὸν ἀερίου καὶ ἀμέσως τότε τὸ ρεῦμα τῶν ὑλικῶν μορίων ἐξελεγχεῖ τὴν παρουσίαν τούτων, διότι τῆς ταχύτητος ἐλαττομένης, ὁ μαγνήτης ἔχει πλείονα χρόνον ἵνα ἐπιφέρῃ ἐφ' ἐκάστου τῶν ὑλικῶν μορίων τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, διὸ ἢ καμπυλόγραμμος ὁδὸς βαθμηδὸν κυρτοτέρα γίνεται, μέχρις οὐ τέλος τὰ προβληθέντα μόρια ἀντὶ τοῦ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ πέρασ τοῦ σωλῆνος, καταπίπτουσι πρὶν ἢ διανύσωσι μὴδὲ τὸ ἥμισυ τῆς ὁδοῦ.

22. Εἰς τὰ προηγούμενα πειράματα ὁ σωλὴν ὑπῆρχε κενὸς ἀέρος εἰς μέγιστον βαθμὸν, ἴδωμεν νῦν ἂν τὰ αὐτὰ φαινόμενα ἐπίσης γίνονται καὶ ὅταν τὸ κενὸν ὑπάρχῃ ἥτον ἐντελής.

Τὸ κενὸν ἐν τῷ σωλῆνι NP, (σχ. 17) ἐγένετο λίαν ἀτε-

λές· εἰς ταύτην τὴν περίστασιν, ὡς γινώσκομεν, εὐθεῖα γραμμὴ ἰσοειδῆς ἐνόησε τοὺς δύο πόλους.

Θέσωμεν ἰσχυρὸν ἠλεκτρομαγνήτην εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν σωλῆνα, ἢ εἰρημένη εὐθεῖα γραμμὴ κάμπτεται ἀπέναντι τοῦ μαγνήτου, ἀλλ' ἀμέσως πέραν τοῦ σημείου τούτου εὐθυτενῆς γίνεται καὶ ἀφικνεῖται εἰς τὸν θετικὸν πόλον.

σχ. 17.

Ἐὰν ὁ μαγνήτης ἀλλάσῃ θέσιν κατὰ τὸ μῆκος τοῦ σωλῆνος, ἢ κάμψις τῆς εὐθυτενοῦς γραμμῆς γίνεται ἔνθα ἐτέθη ὁ μαγνήτης καὶ παρακολουθεῖ τὸν μαγνήτην μετατιθέμενον.

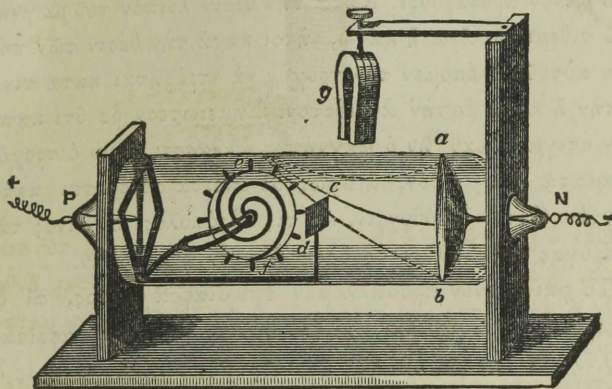
Στρέψωμεν τὸν μαγνήτην κατὰ 18° , ἤτοι ὥστε ὁ βόρειος πόλος νὰ λάβῃ τὴν θέσιν, ἣν εἶχεν ὁ νότιος, τότε παρατηροῦμεν ὧσιν, καὶ ἀπέναντι τοῦ μαγνήτου τὸ προηγούμενως κυρτὸν γίνεται κοῖλον.

Παρατηροῦμεν ἐνταῦθα τὸ πρόσκαιρον τῆς ἐνεργείας τοῦ μαγνήτου, δηλαδὴ παρεκτρέπει μὲν ὁ μαγνήτης ἐκ τῆς εὐθυγράμμου ὁδοῦ τὰ ὑλικά μέρια καὶ ταῦτα ὑποχωροῦσιν αὐτῷ, πέραν τούτου ὅμως ἐπανέρχονται εἰς τὴν ἀρχικὴν ὁδὸν καὶ ἐξακολουθοῦσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ θετικοῦ πόλου. Ἐναντίως συμβαίνει ὅταν τὸ κενὸν ἐν τῷ σωλῆνι προήχθῃ εἰς μέγιστον βαθμόν· ἡ ὁδὸς τῶν ὑλικῶν μορίων, ὑποστᾶσα ἄπαξ παρεκτροπὴν καὶ διευθυνθεῖσα πρὸς τὸν μαγνήτην, ἀδυνατεῖ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς διεύθυνσιν, καὶ ἐξακολουθεῖ συνεχῶς τὴν νέαν, ἣν ἔλαβεν(α).

(α) Καὶ ἐνταῦθα τελεῖται ἴσως ἡ ἐνέργεια τοῦ μαγνήτου ἐπὶ ἠλεκ-

23. Διὰ τῆς συσκευῆς (σχ. 18), καταφανῆ ποιοῦμεν τὴν ἑλκτικὴν τε καὶ ὠστικὴν ἐνέργειαν τοῦ μαγνήτου ἐπὶ τῶν ἐν κινήσει ὑλικῶν μορίων.

Ὅριζόντιος σωλῆν ὑάλινος, ἰκανῶς εὐρύς, περιέχει τροχὸν εὐκίνητον ἐφ' ἐφέροντα πτέρυγας. Οὗτος τιθέμενος ἐν τῷ ἠλεκτρικῷ λύχνῳ καθιστᾷ ὄρατὴν τοῖς πᾶσι τὴν παρεκτροπὴν τῶν ὑλικῶν μορίων ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν, ἧς ὁ μαγνήτης γίνεταί πρόξενος.

σχ. 18.

Ὁ ἀρνητικὸς πόλος ἐφαρμόζεται εἰς τὸν δίσκον ab τὸν ἔχοντα ἀνεπαίσθητον κοιλότητα· διάφραγμα τι ab ἐκ μίκα, κείμενον μεταξὺ τοῦ τροχοῦ καὶ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου, ἔχει πλάτος ἀρμόδιον ὥστε νὰ διακόπτῃ τὰ κεντρικὰ μόρια τὰ ἐξωθούμενα ὑπὸ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου, ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐπίπεδον τοῦ τροχοῦ κεῖται κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μήκους τοῦ σωλῆνος, καὶ ἐπομένως ὁ ἄξων τοῦ τροχοῦ εἶναι κάθετος τῷ ἄξονι τοῦ σωλῆνος, τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου ἐξωθούμενα ὑλικά μόρια προσβάλλουσι συγχρόνως τὰς πτέρυγας τοῦ τροχοῦ τὰς κειμένας ἄνω τοῦ μι-

τρικοῦ βεύματος ὁράτου καὶ κεκρυμμένου, ἧ καὶ ἐπὶ τῆς στατικῆς ἠλεκτρικῆς αὐτῆς.

κροῦ διαφράγματος καὶ τὰς κειμένας κάτω τούτου, ὁ τροχὸς λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιστραφῇ.

Ὅταν ὅμως πλησιάσωμεν μαγνήτην πεταλοειδῆ *g*, ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται, τὸ ρεῦμα τῶν ὑλικῶν μορίων παρεκτρέπεται ὑπὸ τοῦ μαγνήτου ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ ὁδοῦ, ἔλκεται ὑπὸ τούτου πρὸς τὰ ἄνω τοῦ *cd*, προσκρούει λοιπὸν τοῦτο τὰς ἄνω πτέρυγας τοῦ τροχοῦ μόνον, ἢ ὠθεῖται πρὸς τὰ κάτω ὅποτε εἰς τὰς κάτω πτέρυγας τοῦ τροχοῦ μόνον προσκρούει. Κατὰ τὴν θέσιν λοιπὸν τοῦ μαγνήτου τιθεμένου ἄνω ἢ κάτω, ἦτοι κατὰ τὴν θέσιν τῶν πόλων αὐτοῦ, βλέπομεν τὸν τροχὸν νὰ στρέφεται κατὰ τινὰ ῥοπήν ἢ κατὰ ῥοπήν ἀντίθετον. Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ μαγνήτης ἀλλάσσει θέσιν ὁ τροχὸς σταματᾷ ἐπὶ μικρὸν, ἀμέσως δὲ ἔπειτα στρέφεται κατὰ τὴν ἀντίθετον διεύθυνσιν, ὡς τις ὑδρόμυλος, οὗ τινος τὰς πτέρυγας προσβάλλει τὸ ὕδωρ ἄνωθεν ἢ κάτωθεν.

Τὸ φαινόμενον προβάλλομεν ἐπὶ διαφράγματος, αἱ δὲ σπειροειδεῖς καμπύλαι, αἱ ἐπὶ τοῦ τροχοῦ ἐπιγραφεῖσαι, δεικνύουσι τὴν ῥοπήν τῆς περιστροφῆς αὐτοῦ. Ὅσακις δ' ἀναστρέφομεν κατὰ τὴν θέσιν τὸν μαγνήτην, μεταβάλλεται καὶ ἡ ῥοπή περιστροφῆς τοῦ τροχοῦ καταφανῶς.

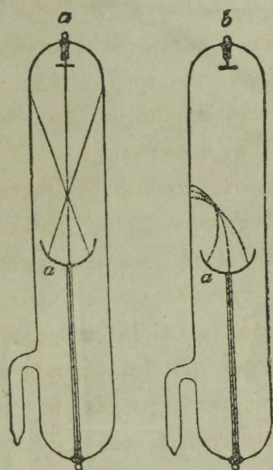
Ὅταν τὰ ἐν κινήσει ὑλικὰ μόρια διακωλυθῶσι τοῦ κινεῖσθαι γίνονται πρόξενα θερμότητος.

24. Ἴδου καὶ ἑτέρα ιδιότης τῶν ἐν κινήσει ὑλικῶν μορίων ὡς πρὸς τὸ θερμομαντικὸν θεωρουμένη καὶ ἥτις καθ' ὅλα μὲν τὰ προηγούμενα πειράματα παρίστατο, νῦν δὲ πρόκειται νὰ καταδειχθῇ ἰδίως· συνίσταται δὲ εἰς τὸ ὅτι ἡ ὕαλος ὑπερθερμαίνεται ἔνθα φωσφορισμὸς πράσινος ἐγείρεται ἐντατικῶς.

Ἡ ἐστία τῶν ἐν κινήσει ὑλικῶν μορίων ἐν τῷ πειράματι (σχ. 10), καταντᾷ ὑπέρθερμος, ὅπερ οὐδὲλως παράδοξον, διότι τὸ φῶς καὶ τὸ θερμομαντικὸν κινήσεως ἀποτελέσματα

είσι, τοῦθ' ὅπερ καὶ τὸ ἐπόμενον πείραμα προσεπικυροῖ.

Τοῦ θετικοῦ πόλου τιθεμένου εἰς τὸ πέρασ α, (σχ. 19), τοῦ δὲ ἀρνητικοῦ εἰς τὸ σφαιρικὸν κύπελλον α τὸ ἐν τῷ σωλῆνι, ἢ θερμότης καταφανῆς τοῖς πᾶσι γίνεται ἐγειρομένη ἐν τῇ ἐστίᾳ τῇ περὶ τὸ μέσον τοῦ σωλῆνος κειμένη, σφαιρικοῦ κυπέλλου συνάγοντος ἐκεῖ τὰ ἐν κινήσει ὑλικά μόρια· τοῦτο ἀποδεικνύομεν ὡς ἐξῆς.

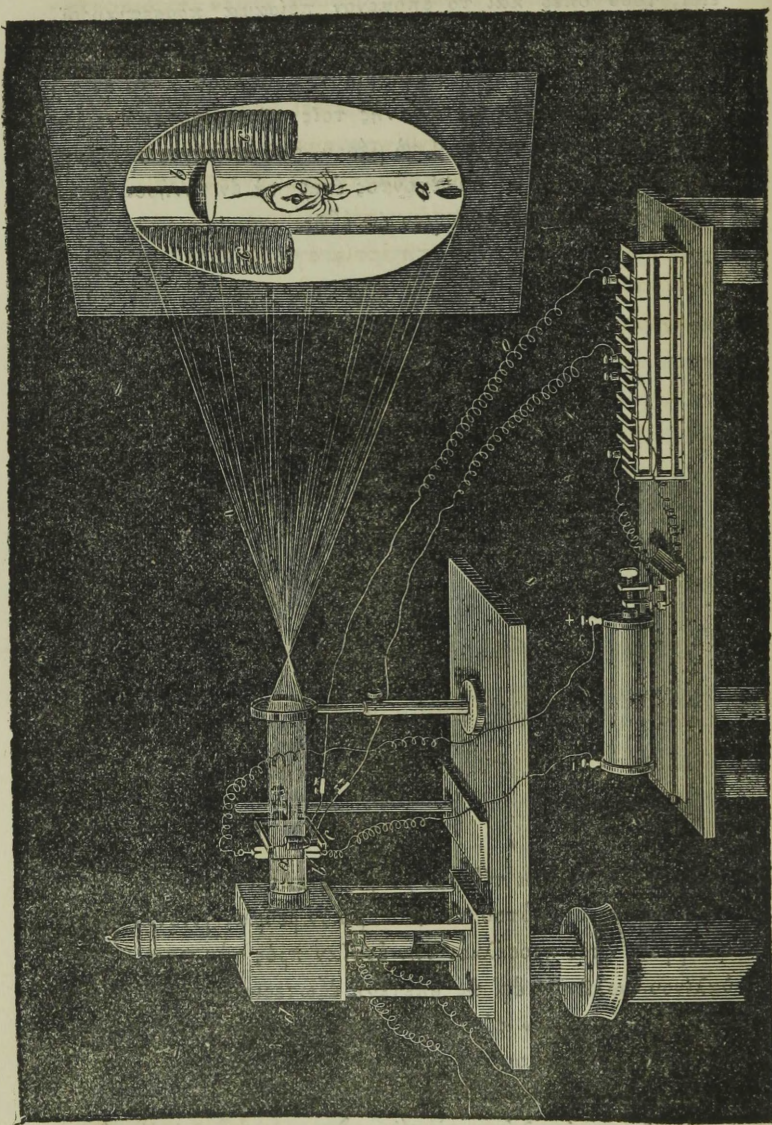

σχ. 19.

Παρά τῷ σωλῆνι τίθεται μικρὸς ἠλεκτρομαγνήτης, ὅστις, ὅταν διέλθῃ δι' αὐτοῦ τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, γίνεται τελεσιουργός, ἥτοι προσέλκει τὴν ἐστίαν πρὸς τὴν παρεῖαν τοῦ ὑαλίνου σωλῆνος ἐφ' ἧς ἐπετέθη ἐξωτερικῶς στρῶμα κηροῦ· παρατηροῦμεν τότε, ὅτι ὁ κηρὸς τήκεται ἐπὶ ἐπιφανείας μικροῦ κύκλου.

Ἐὰν δὲ διαρκέσῃ ἡ ἐνέργεια καὶ αὐτὴ ἡ ὑαλος μετ' οὐ πολὺ γίνεται ἀπαλή, καὶ τέλος διατρυπᾶται, ἐπιθλίβοντος τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ὅστις εἰσέρχεται μὲ ὀρμὴν.

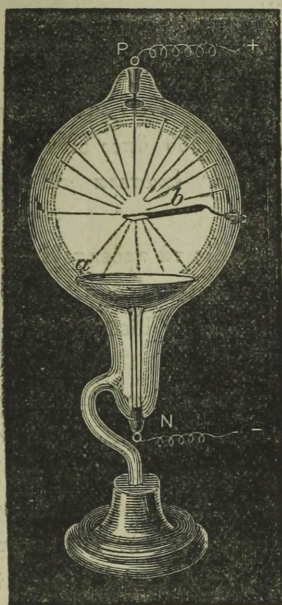
Διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ λύχνου d (σχ. 20), μεγαλύνοντες

σλ. 20.

τὰς διαστάσεις τῆς συσκευῆς, προβάλλομεν ἐπὶ διαφράγματος καὶ τοῖς πᾶσιν ὁρατὸν γίνεται τὸ εἶδωλον τοῦ κύκλου ἐφ' οὗ τήκεται ὁ κηρός, τῆς ὑάλου δὲ διαστελλομένης, ῥαγάδες σχηματίζονται ἐν εἴδει ἀστέρος, ἀρχόμεναι ἐκ τοῦ κέντρου τοῦ θερμανθέντος κύκλου, ἢ ὑάλος κοιλοῦται, τήκεται καὶ ὀπῆ θ σχηματίζεσθαι ἐν τῷ μέσῳ, δι' ἧς ὁ ἀήρ εἰσερχόμενος περατόνει τὸ πείραμα.

25. Δυνάμεθα τὴν ἐν τῇ ἐστίᾳ ἐγειρομένην θερμότητα νὰ καταστήσωμεν καταφανεστέραν, δεχόμενοι ταύτην ἐπὶ τεμαχίου μετάλλου, ὅπερ ἐρυθροπυροῦται.

σχ. 21.

Πρὸ τοῦτο ἡ ὑαλίνη σφαῖρα (σχ. 21), φέρει ἐντὸς αὐτῆς κύπελλον κοιωνοῦν μὲ τὸν ἀρνητικὸν πόλον καὶ συγκεντροῦν τὰ ὑλικά μόρια ἐπὶ τεμαχίου ἰριδιοπλατίνης βσταζομένου ἐν τῷ κέντρῳ τῆς σφαίρας.

Καὶ ἐν πρώτοις μὲν διαβιβάζομεν τὸ ἐξ ἐπιδράσεως ἡ-

λεκτρικὸν ρεῦμα, τοῦ μετάλλου δὲ κειμένου ἐν τῇ ἐστίᾳ, ἢ θερμότης τὸ λευκοπυρόνει.

Πλησιάζωμεν μικρὸν μαγνήτην, δι' αὐτοῦ μετατιθέμεθα τὴν ἐστίαν κατὰ βούλησιν, ὡς καὶ εἰς τὸ προηγούμενον πείραμα· τῆς ἐστίας μετατεθείσης ἐκτὸς τοῦ μετάλλου, παύει τοῦτο τοῦ εἶναι φωτεινόν, ἀφαιρεθέντος δὲ τοῦ μαγνήτου, τὸ μέταλλον λευκοπυροῦται ἐκ νέου.

Ἐὰν δὲ αὐξήσωμεν τὴν ἔντασιν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ὅποτε ὁ σπινθὴρ ἐντατικώτερος, τὸ μέταλλον τότε ἐκπέμπει λάμψιν, ἣν οἱ ὀφθαλμοὶ ἀδυνατοῦσι νὰ ἀτενίσωσι, καὶ τέλος τήκεται.

Τὰ πειράματα ταῦτα, ἐν οἷς τὸ θερμαντικὸν καὶ τὸ φῶς συμπαρίστανται, χρησιμεύουσιν ὅπως ἄνευ διακοπῆς μεταβῶμεν ἐκ τῶν φαινομένων τοῦ θερμαντικοῦ εἰς τὰ φαινόμενα τοῦ φωτός, τοῦθ' ὅπερ εἶναι συνέπεια τῆς ἐνεργείας τοῦ αὐτοῦ αἰτίου· ἐκάτερα τὰ φαινόμενα κινήσεως ἀποτελέσματα εἰσὶ.

26. *Συμπέρασμα.* Εἰς τὰ προεκτεθέντα πειράματα μετὰ τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν εὐρίσκομεν προσεπικύρωσιν τῶν ἐπικρατουσῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἰδεῶν ἐπὶ τῆς ὕλης καὶ τῆς ἐνεργείας.

Τὰ πειράματα ταῦτα εἰσὶ σύμφωνα πρὸς τὴν θεωρίαν, καθ' ἣν ἡ ὕλη δὲν εἶναι συνεχῆς, ἀλλὰ σύγκειται ἐκ μεριδίων ἐλαχίστων (ἀτόμων), ἀοράτων καθ' ἑαυτά, ἀπείρων τὸν ἀριθμὸν καὶ μὴ ἐφαπτομένων ἀλλήλων.

Συμφωνοῦσι δὲ καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ θερμαντικοῦ, τοῦτο εἶναι ἰδιαιτέρος τρόπος ἐνεργείας, ἣν παριστάνομεν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς τινα παλμικὴν κίνησιν ταχεῖαν τῶν ὕλικῶν μορίων.

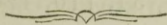
Τὰ συμπεράσματα ταῦτά εἰσι πολλοῦ λόγου ἄξια.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ πᾶς νόμος, ὅσον καλῶς καὶ ἂν προσεπορίσθῃ διὰ γενικεύσεως τῆς σχέσεως τῆς παρατηρηθείσης εἰς ἀριθμὸν τινα ὁμοίων φαινομένων, πρέπει νὰ ἐξετασθῇ καὶ πρὸς τὰς νέας ἀνακαλύψεις, καὶ μόνον

ὅταν ἡ θεωρία δίδῃ λόγον πάντων τῶν ἀγνώστων αἰτίων ἢ τῶν μὴ ἐξηγηθέντων, τότε δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν αὐτὴν ἔχουσαν κῦρος, τὰ πειράματα τοῦ **W. Crookes** καὶ ἡ ἐρμηνεία αὐτῶν παρέχουσιν ἡμῖν τοῦτο καὶ ἔτι πλέον τούτου. Δι' αὐτῶν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ὕλην ὑπὸ συνθήκας ἀγνώστους μέχρι τοῦδε, δηλαδή εἰς κατάστασιν ὑπερπνευματικὴν (*ultra gazeux*), ὅπως νέαν καὶ ἥτις ὡς πρὸς τὰς τρεῖς καταστάσεις τῆς ὕλης, τὴν στερεάν, τὴν ὑγρὰν καὶ τὴν πνευματικὴν (ἀεροειδῆ), κατέχει τὴν τετάρτην θέσιν, ἀπέχουσα τῆς ἀεροειδοῦς καταστάσεως, ὅσον αὐτὴ ἀπέχει ἐκ τῆς ὑγρᾶς. Ὅταν ἡ ὕλη εὐρίσκηται ἔχουσα τὴν τελευταίαν ταύτην ὑπερπνευματικὴν κατάστασιν, τότε ἐκλείπουσιν ὅπως ἐξ αὐτῆς αἱ συνήθεις ιδιότητες τῶν ἀερίων ὡς ἐλαστικῶν, ἀπ' ἐναντίας δὲ κέκτηται τότε ιδιότητας, ἃς δὲν ἐγινώσκομεν, τὰ δὲ πειράματα αὐτὰ τεκμηριοῦσιν ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐμφανισθῶσιν αὐταὶ ὑπὸ τὴν στερεάν καὶ τὴν συνήθη ἀεροειδῆ κατάστασιν.

Καὶ νὰ δεῖξωμεν μὲν τὸ ὄριον τὸ ἀποχωρίζον τὴν ὑπερπνευματικὴν κατάστασιν τῆς ἀεροειδοῦς ἀδυνατοῦμεν, διότι ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς ἐτέρας εἰς τὴν ἐτέραν γίνεται ἀνεπαισθήτως, οὔτε βλέπομεν, οὔτε ἀπτόμεθα τῆς ὕλης ἐν τοιαύτῃ καταστάσει διατελούσης, καὶ ὅμως πειρώμενοι ἀρμοδίως συμπεραίνομεν λογικῶς ἐκ τοῦ ὄρατοῦ τὸ ἀόρατον.

Ἄωρον ἤθελεν εἶσθαι νὰ ὁμιλήσωμεν ἀπὸ τοῦδε περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀνακαλύψεων τούτων· σπανίως ὁ ἀνακαλύπτων νέα γινόμενα εὕρισκει καὶ τὴν ἄμεσον τούτων χρῆσιν. Οἱ ἀρχαῖοι ἐκλέξαντες τὴν ἐλαίαν ὡς ἱερὰν τῆς Ἀθηναῆς, θεᾶς τῆς σοφίας, ἀπέβλεψαν ἴσως εἰς τὴν βραδείαν τοῦ φυτοῦ ἀνάπτυξιν.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ Ι. ΣΥΜΒΟΛΗΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

Ἐν Ἀθηναίῳ, τόμ. X. σελ. 10 ἐλέγομεν ὅτι ἠγνοοῦντο τὰ κατὰ τὸ ἀτός μου κτλ., καὶ ὅτι ἐκ τοῦ αὐτὸς (πρόφερε ἀφτός) δὲν δύναται νὰ παραχθῇ· περὶ τούτου λέγομεν τώρα ὅτι ἀληθῶς οὐκ ἐκ τοῦ αὐτὸς (ἀφτός) παράγεται, ἀλλ' ὅπως ἦδη ὁ Mullach ἐν *Conject. Byzant.* σελ. 50 καὶ *Γραμματ. τῆς κοιν.* Ἑλλην. σελ. 131 ἐδίδαξεν, ἐκ τοῦ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους αἰῶνας συχνοῦ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀτός καὶ ἀτόν, ὃ ἐγένετο κατ' ἀποβολὴν τοῦ υ, ὅτε ἔτι ἀπηγγέλλετο ὡς φωνῆεν· πρβλ. καταδουλεύω, δαμερίς, ἐπισκεάζειν, ἀπελεθέρα Ἀγούστα (ὅθεν καὶ τώρα Ἀγουστος μῆνας) ἑατοῦ, Κλάδιον κτλ. Ἐκ τοῦ ἀτός τούτου προήλθον οἱ τύποι 'του, της, 'τον, 'την 'το, 'των, 'τους, 'τες, τα, (τση, τσου ἐπὶ τινων νήσων) καὶ ἀναδιπλώσει ἀτός 'του ὅπως ἀτός μου, ἀτός σου. Ἐν Κερασούντι λέγεται ἀτός 'τός καὶ ἀτ' πρβλ. Μαυροφρ. ἐν Δοκιμ. 596.

Ὁμοίως γίνεται ἐν Ἀθην. X. 9, εἰκασία τις περὶ τοῦ διαφεντεύω καὶ ἀφέντης, ὅτι ἐγένοντο κατ' ἐπίδρασιν τοῦ δηφεντεύω ὅπως οἱ ἐν Καλαβρία Ἑλληνας ἔτι ἀπαγγέλλουσιν. Τοῦτο δυνάμεθα νὰ πιστώσωμεν σήμερον διὰ πολλῶν μαρτυριῶν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα δημοσιευθέντων Κυπρίων μνημείων ἐν II καὶ VI τόμ. τῆς Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης. Οὕτω π. χ. VI 188 διαφέντεψαν νὰ μὴ μεταλάβη, τ. ἔ. ἀπηγόρευσαν. 297 καὶ 256 πρᾶγμα διαφεντεμένον. 378 τὰς ἡμέρας τὰς διαφεντεμένας καὶ κωλυμένας, 205 διαφεντεύγοντα τὸ κορμίν του (= II, 97), 214 ὅπου διαφεντεύγεται (ἐν τῇ διαδικασίᾳ), 224—5 ὁμοίως περὶ ἔριδος, 431 ἔφαγεν ἀπαὶ τὰ φαγητὰ τὰ ἐδιαφέντεψεν (ὁ ἱατρός), ὁμοίως 429, 34, 110, 126, 178, 179 κτλ. Ἡ λέξις αὐθέντης καὶ αὐθεντία ἀπαντᾷ πλειστάκις ἄτε οὕτω τῆς Ἀρχῆς καὶ τοῦ ῥήγα ὀνομαζομένου, πρῶτον δὲ ἐν σελ.

423 ἀναγινώσκειται ἡ ἀφεντία καὶ ἐν 432 τοῦ ἀφέντη, ἔπειτα ἐν 437, 439, 440. Ὅμοίως κεῖται ἐν *Legr. Bibl. Grec.* 205 σελ. 205 στ. 71 τοῦ θανατ. τῆς Ῥόδου διαφεντεμένα. Ἐν Ζαμπελίου Ἰταλοελλην. 89 διεκδικήσωμεν καὶ διαφενδεύσωμεν (τοῦ 983 M. X.). Ὅπως δὲ τὸ δη τοῦ δηφεντεύω ἐγένετο κατὰ παρετυμολογίαν διὰ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκ τοῦ ἀρχαίου δοκεῖ, ἔδοξε ἐπλάσθη τὸ παρ' ἡμῖν διόχνει ἐδίωξε π. χ. κάνει ὡς του διόξη, διόχνει(*) μου νὰ φύγω. Ἐν δὲ τῇ παλαιοτέρᾳ Γραμματείᾳ ἀναγινώσκειται ἀλώβητον. π. χ. ἐν *trois Poèmes Gr. du moyen age par Wagner* 1881 σελ. 46 μέσον ὁδοῦ τοὺς ἔδοξεν ὁδιχ νὰ κυνηγήσουν, 245 καὶ μιᾷ ἡμέρᾳ δόχνει με νὰ βγῶ. 17 δοκῶνται ἀνδρειωμένοι. κτλ.

Ὅτι ἦν περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἄρσεν. ἄρθρου οἱ καὶ ἐπὶ τοῦ θηλ. γέν. ἐξεφέρομεν ἐν Ἀθην. X 26 γνώμην, εἶνε ἀληθῆς ἀποδείκνυται ὑπὸ Παπύρου τοῦ 2 M. X. αἰῶνος ἐν *Lettres à M. Letronne sur les Papyrus etc. par Reuvens Leide* 1830 σελ. 10 δημοσιευθέντος καὶ μαγικὴν τινα εὐχὴν περιέχοντος. ἐν αὐτῷ δηλ. στ. 3 ἀναγινώσκειται «οἶῶν ἂν σέβωνται οἱ ἄνδρες καὶ οἱ γυναῖκες». Ὁ πάπυρος, ἐξαιρέσει τῶν ἰωτακιστικῶν σφαλμάτων, εἰ=ι καὶ τοῦ αἰ=ε, εἶνε ἐπιμελῶς γεγραμμένος, ὥστε δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποληφθῇ ὅτι εἶνε γραφικὸν σφάλμα τοῦ γράψαντος ὅπως φαίνεται πιστεύων ὁ Mullach ἐν *Γραμμ.* 127. Ὅτι δὲ δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλο τι ἢ τὸ ἄρθρον τοῦ ἄρσεν. γέν. ἀποδείκνυται ὑπὸ τούτου, ὅτι τότε τὸ οἱ ἀπηγγέλλετο πολὺ διαφόρως τοῦ ι εἰ, η. Τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ τῆς χρήσεως ταύτης εἶχε πρότερον ἐκφράσῃ ὁ G. Meyer ἐν *Bezz. Beitr. I* 229 παραπέμπων μάλιστα εἰς *Morosi Studii* κτλ. ἔνθα ἐν σελ. 118 διδάσκειται ὅτι οἱ Ἕλληνες τοῦ Τάραντος διαστέλλουσι πάντοτε τὸ οἱ τοῦ αἰ, ἐν δὲ σελ. 101 ὅτι οἱ τοῦ Martano καὶ Calimera μεταχειρίζονται ἐπ' ἀμ-

(*) Πῶς ἐκ τοῦ δοκεῖ ἐγένετο τὸ διόχνει θὰ ἐξηγηθῇ προσεχῶς.

φοτέρων τῶν γενῶν τὸ αἰ, οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Corigliano ἐπ' ἀμφοτέρων τὸ οἱ. Ὅμοίως δὲ ἀναμφίβολος ὀφείλει νὰ ὑπολαμβάνηται καὶ ἡ χρῆσις τοῦ θηλ. ἀντὶ τοῦ ἄρσεν. ἐν τῷ ἢ Νικόλας ἢ οὐρανός κτλ. διότι «τῆς το εἶπα» κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἐκ τοῦ «τοῦ το εἶπα» (*). Ἡμεῖς πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἠκούσαμεν τὴν χρῆσιν ταύτην παρὰ τινος Κωνσταντινοπολίτιδος κυρίας, καὶ φαίνεται ὅτι ἠπάτησεν ἡμᾶς ἡ μνήμη, ὥστε ἐνομίσσαμεν ὅτι καὶ τὴν ἀντὶ τῶν ἐλέγετο. Χαίρομεν δὲ ὅτι ἡ σεβαστὴ ἡμῖν σύνταξις τοῦ Ἀθηναίου διώρθωσε καὶ τοῦτο τὸ ἡμέτερον ἀμάρτημα καὶ τὸ ἄλλο ὅτι λέγεται καὶ ἡ ποταμός, ἡ οὐρανός. Σκοπὸς ἡμῶν διὰ τῶν Συμβολῶν τούτων δὲν εἶνε νὰ δεῖξωμεν, ὅτι ἐπιστάμεθα ἀκριβῶς τὰ κατὰ τόπους διάφορα ἰδιώματα, ἀφοῦ ἐνίων ἀτελῶς μόνον μέχρι τοῦδε ἠδυνήθημεν νὰ ἀφθῶμεν, ἀλλ' ὅπως ἔχοντες πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν καθόλου ἐν ταῖς πλείσταῖς ἐλληνικαῖς χώραις εὐχρηστον γλῶσσαν πειραθῶμεν νὰ ἐξηγήσωμεν παρανοηθέντα τινὰ φαινόμενα καὶ διὰ τῆς ἐρεύνης ταύτης διεγείρωμεν τὴν προσοχὴν τῶν ἐμπείρων, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ ἐπιμεληθῶμεν οὐ, ὡς οὐκ ὄφειλε, μέγιστον μέχρι τοῦδε παρημελήσαμεν. Τούτου δ' ἕνεκα πᾶσα συμπλήρωσις ἢ διόρθωσις ἔσται ἡμῖν εὐπρόσδεκτος. Ἐν τούτοις δὲν πρόκειται περὶ μικροφιλοτιμίας, ἀλλὰ περὶ ἀληθοῦς ἐρεύνης καὶ ἐξακριβώσεως τῆς πατρῴας περιουσίας, ἣν δὲν πρέπει νὰ παραβλέπωμεν οὕτως ἐγκαταλελειμμένην, ὥστε ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀγνώστῳ ταύτῃ χώρᾳ ὁ μὲν νὰ ἀνευρίσκη Σλαυτικὴν, ὁ δὲ, τὸ πάντων ἀτοπώτατον, δουλικὴν γλῶσσαν.

Τὴν χρῆσιν τοῦ ἢ καὶ ἐπὶ προσηγορικῶν ἄρσεν. γένους

(*) Ἴσως δύναται, ἂν τις ζητήσῃ τὴν ἐξήγησιν ὄχι ἀμέσως ἐκ τοῦ τοῦ, ἀλλ' ἄλλοθεν ποθεν καὶ ἄλλως. Ἐρωτῶμεν δὲ, διὰ τί, ἂν τῷ ὄντι τὸ θηλ. γένος ἐπεκράτησεν ἐν τῷ ἄρσεν, δὲν λέγεται καὶ τῆς Νικόλα, τῆς οὐρανοῦ, τῆς βασιλέα, τῆς κτίστη, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος μόνον τοῦ Νικόλα, τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ βασιλέα, τοῦ κτίστη;

ἀναφέρει καὶ ὁ Οἰκονόμος ἐν τῷ περὶ γνησίας προφορᾶς σελ. 271 καὶ 766, ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἐπείσθημεν τῷ ἀνδρὶ τότε ἀκολουθήσαντες Μακεδόσιν. Ἡ ἐξήγησις αὐτοῦ φαίνεται δυσχερής, διότι ἐνῶ ἐν τῷ πληθυντ. ἢ τοῦ ἄρσεν. χρῆσις πιθανῶς ἐγένετο διὰ τὸ ἐπικρατέστερον, ἐν τῷ ἐν. δὲν φαίνεται λόγος τις εὐπρόσδεκτος· εἰκάζομεν ὅτι πρῶτον ἐλέγετο μόνον μετὰ κυρίων ὀνομάτων, ὅπως φαίνεται ὅτι ἔχει πολλαχοῦ τῆς Μακεδονίας, ἐντεῦθεν δὲ ἐπεξετάθη ἢ χρῆσις καὶ ἐπὶ τὰ προσηγορικά.

Ὅμοίως ἐλέγετο ἐν Ἀθην. Χ ὅτι ἀρχαίαν εἰς -ουμενος σωθεῖσαν μετοχὴν μίαν μόνην ἐκ τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης εἴχομεν πρόχειρον, τῶρα δυνάμεθα νὰ προφέρωμεν ἄλλας τινάς. Μεσαιων. Βιβλ. Σάθα κρατούμενος = ὑπόχρεως VI 31, 41, 42 II 161, 182, 180, 121 κτλ. καὶ ἐν Γραμμ. Μερκάδου, ἧς τεμάχιον ἐν σελ. 26 τοῦ ὑπὸ Legrand ἐκδοθέντος «Nikolas Sophianos... Grammaire du grec vulgaire Paris 1874. Θαρρούμενος Μεσαιων. Βιβλ. II 161, 147, 257, 283, 288 κτλ. καὶ VI 34 κτλ. ἐν σελ. 267 δηλούμενος, 318 κινούμενα. 44, 77 ποσούμενον καιρόν. 34 μαρτυρούμενος = μεμαρτυρημένος = ἔνοχος.

Ποιούμενος ὁ κ. Morosi ἐν Μελετ. σελ. 134 λόγον περὶ ὧν ἐν τῷ τέλει τῆς I συμβολῆς ἐπραγματεύθημεν τύπων εἰς -ουν, θέλουν, ἀποβάλλει τὴν ὑπὸ Κοραῆ προταθεῖσαν ἐξήγησιν αὐτῶν κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ -ουσι δὲ δύο λόγους προφερόμενος α) ὅτι ουσι προφέρεται ἐν ταῖς διαφόροις χώραις οὐχὶ ουσιν καὶ ασι οὐχὶ ασιν, καὶ β) ὅτι οἱ εἰς -ουν τύποι ἀπαντῶσιν ἤδη παρὰ Προδρόμῳ. Τὰς αἰτίας ταύτας δὲν νομίζομεν ὀρθὸν νὰ ὑπολάβωμεν ἰσχυρὰς τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἐπιβάλωσιν ἡμῖν δωρισμόν. Ἡ παρὰ Προδρόμῳ χρῆσις αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ ἢ ὅτι εἶνε ἱκανῶς παλαιοί, ἡμεῖς μάλιστα δυνάμεθα ἔτι παλαιότερα νὰ παράσχωμεν μαρτύρια τῆς χρήσεως ταύτης π. χ. ἐν τῷ ὑπὸ Σάθα καὶ Legrand ἐκδοθέντι ἔπει τοῦ 10 αἰῶνος Διγενῆ στιχ. 317 λέγουν, 500 μνημονεύουν 585 τυγ-

χάνουν, 1078 ὕταν περνοῦν κτλ. ἀλλ' ὅμως νομίζομεν ὅτι ἡ τοιάδε ἢ τοιάδε αὐτῶν ἐξήγησις δὲν ἐξήρτηται ἐκ τούτου. Δεύτερον τύποι εἰς -ουσιν καὶ -ασιν εἶνε πάγχρηστοί, ἡμεῖς ἐν Ῥεθύμνῳ δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν (ὁ)μιλοῦσι οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' (ὁ)μιλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. Οὐδὲν δὲ ἔργον τῶν παλαιότερων χρόνων γινώσκομεν μὴ περιέχον πολλοὺς τοιοῦτους τύπους π. χ. Ζαμπελ. Ἰταλοελλην. σελ. 117 ὀμώσασιν (1175 μ. Χ.) 107 ἐκλέψασιν ἐχρήζασιν (1130 μ. Χ.). Χρονικὸν Μορ. (τοῦ 13 αἰῶνος) 4 ἐδουλεύασιν, 10 ἀπήλθασιν, 12 ἀπεσώσασιν, 14 ὑπαγένασιν, 28 ζητοῦσιν, 32 ἀξιόνουσιν, εὐχαριστοῦσιν 36 ἦσασιν, 46 ὑπάσιν, 50 ἐξεχειμάσωσιν, 62 ἀγαποῦσιν, 64 φοροῦσιν, λέγουσιν κτλ. *Legr. Bibl. I* 173 ἐκ Ῥόδου στέψουσιν βασιλέα. 177 φάσιν τὰ παιδιὰ 178 παιδευτοῦσιν, νὰ ὁμονοιάσουσιν, 179 ὁμοφωνήσουσιν, παρακκλέσουσιν. Μεσαιων. βιβλ. Σάθα II 279 ἐθέλασιν, 280 εἶχασιν ἐγυρεύγασιν 282 ἐσκοτώσασιν ἐπίσασιν, ἠύρασιν, 284 ἤλθασιν, 288 πάσιν, 196 νὰ πάσιν, 197 ἐπήγασιν 199 ἐποίκασιν 278 ἐβλέπασιν, εἶπασιν κτλ. Ὁ Ἐρωτόκριτος καὶ τὰ Κρητ. Δραμ. ἐννοεῖται οἰκοθεν ὅτι εἶνε πλήρη. Ὅτι δὲ ἐν τούτοις οὐδεὶς δωρισμὸς ὑποκρύπτεται δῆλον καὶ ἐκ τούτου, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ Τσακωνικὸν ἰδίωμα, ὃ μᾶλλον τῶν ἄλλων δικαιώματα Δωρικῆς καταγωγῆς φαίνεται ἔχον, σχηματίζει τὸ τρίτον πληθ. τοῦ ἄορ. ἐνεργ. καὶ παθητ. ἐν τῇ ὀριστ. καὶ τὸ τρίτον πληθ. τοῦ ἐνεστ. καὶ ἄορ. ἐν τῇ ὑποτ. οὐχὶ εἰς -ντι ἀλλ' εἰς αἷ, ωἷ ἀντί ασι, ωσι, ὠράκαἷ = ἐωράκασι, ὠράτθαἷ = *ἐωράσθασι, βοηθίνωι = *βοηθίνωσι, βοηθήωἷ = βοηθήσωσι πρβλ. *Def. Arch.* 23 καὶ *Moritz Schmidt* ἐν *Κουρτ. Μεσλ. III* 369, 375. Τοσαῦτα περὶ τούτων

νῦν δ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν εἰς ἄλα διαν.

II ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

Γνωστόν εἶνε σήμερον ὅτι τὴν ἀρχικὴν τῆς Ἱαπετικῆς γλώσσης κατὰστασιν ὡς πρὸς τὰ φωνήεντα διέσωσαν ἡμῖν οὐχὶ αἱ ἄριαι γλώσσαι, ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ καὶ σχεδὸν μόνη ἡ Ἑλληνική, διότι αἱ μὲν ἄριαι γλώσσαι πᾶν ἀρχ. ο καὶ ε ἔτρεψαν εἰς α, τῶν εὐρωπαϊκῶν δὲ γλωσσῶν ἄλλη ἄλλας ἐπέφερον εἰς τὸ σύστημα τῶν φωνηέντων μεταβολάς. Ἄλλ' ὁμοίως εἶνε γνωστόν ὅτι τῆς μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου ἑλλην. γλῶσσ. ἡμεῖς οὐδὲ ἐν μνημεῖον ἔχομεν, ἀλλ' ὅτι ἤδη ἐξ ἀρχῆς προβαίνει ἡ ἑλλην. γλῶσσα εἰς τὸ φῶς τῆς ἰσορίας διηρημένη εἰς διαλέκτους, αὗται δὲ ὡς πρὸς τὰ φωνήεντα διεστέλλοντο τοσοῦτον, ὥστε ἡ διαφορὰ αὐτῶν κυρίως ἐπὶ τῶν φωνηέντων βασιζέται. Κατὰ ταῦτα ζητεῖται, τίς ἡ πιστότερον τὰρχαῖα διατηρήσασα. Παρατρέχοντες τὴν τῶν συμβολῶν τούτων ἀλλοτριάν ἐξέτασιν ταύτην παρατηροῦμεν, ὅτι, ὅπουδῆποτε ἐν τῇ Δωρικῇ καὶ Αἰολικῇ διαλέκτῳ ὑπάρχει μακρὸν α ἀντιστοιχοῦν Ἴων. καὶ Ἀττ. καὶ κοινῷ η, τὸ $\bar{\alpha}$ εἶνε τὸ ἀρχαῖον.

Ἐν δὲ τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ ἀκριβοῦς ἐξέτασις τῆς τῶν φωνηέντων καταστάσεως θὰ παρεῖχε διττὸν τὸ ἐνδιαφέρον· πρῶτον δηλ. διότι πᾶς γλωσσικὸς ἀνὴρ ἐπιθυμεῖ βεβαίως νὰ μάθῃ, πῶς ἔχουσι τὰ κατὰ τὰ φωνήεντα ἐν τῇ παρούσῃ φάσει τῆς τὴν ἀρχαιοτάτην περιουσίαν οὕτω πιστῶς διασωσάσης ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ δεύτερον, διότι θὰ ἐδηλοῦτο, ἐκ τίνος φάσεως τῆς ἀρχ. γλώσσης προῆλθεν ἡ νέα Ἑλλην. Ἀμφοτέρω τὰ ζητήματα σπουδαιότατα· ἀλλ' ἀτυχῶς καὶ χρόνου ἡμῖν καὶ χώρου ἐν τῷ φιλοξενοῦντι τὰς συμβολὰς ταύτας Ἀθηναίῳ οὐ πλεονάζοντος, περὶ μὲν τοῦ πρώτου παρατηροῦμεν διὰ βραχυτάτων, ὅτι τὰ ἀπλᾶ φωνήεντα ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ ἀφίστανται τῶν τῆς ἀρχαίας ἀπείρω ὀλιγώτερον ἢ τὰ οἰασθήποτε ῥωμανικῆς τῶν

τῆς λατινικῆς. Διότι μετεβλήθησαν μὲν κατὰ τὸ ποσόν, ὥστε ἐγένοντο πάντα ἰσόχρονα καὶ οὕτως ἐπῆλθε μονοτονία τις^(*), ἀλλὰ κατὰ τὸ ποιὸν (πλὴν τοῦ υ) μένουσιν ἐν πάσῃ θέσει, ὅπως οἱ Ἕλληνες τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων ἀπήγγελλον, τ.ἔ. τὸ α ὡς α, τὸ ε ὡς ε, τὸ η καὶ ι ὡς ι, τὸ ω καὶ ο ὡς ο, τὸ υ τότε ὡς ü, σήμερον ὡς ι. Περιοδικὴ δὲ κίνησις^(**) αὐτῶν, ὅπως ἐν ἄλλαις γλώσσαις δὲν ἐγένετο (πλὴν μικροῦ φαινομένου ἐν τῷ Μακεδον. καὶ Θρακικῷ ἰδιώματι), ὅσαι δὲ σποραδικαί παρατηροῦνται μεταβολαὶ ἔχουσιν αἰτίαν ἀείποτε τὰ γειτονεύοντα σύμφωνα. Κατ' αὐτὰ εἶνε καθ' ὀλοκληρίαν ἐσφαλμένη ἡ διδασκαλία τοῦ κ. Def. ἦν παρὰ τοῦ Μαυροφρ. Δοκ. 24 καὶ ἄλλων παραλαβῶν ὡς ἰδίαν προφέρεται ἐπανειλημμένως καὶ ἐν Κουρτ. Μελ. IV 256, 278 καὶ ἐν Arch. 29, 266, ὅτι ἡ ἀρχαία τοῦ υ προφορὰ ἐσώθη, παντελῶς δὲ ἀπόβλητον τὸ βιαιότατον συμπέρασμα ἐν Arch. 29 ὅτι καὶ ἂν μὴ περὶ τῆς παρὰ Λάκωσι καὶ Βοιωτοῖς ἀπαγγελίας τοῦ υ ὡς ου μηδεμίαν μαρτυρίαν εἶχομεν, τὸ συχρὸν ου ἀντὶ υ ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλλην. δικαιοῖ ἡμᾶς νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι τότε ἡ χρῆσις ἦν πολλῶ μείζων. Πρῶτον ἡ παρατήρησις

(*) Κατὰ τῆς μονοτονίας ταύτης πλείστοι ἔβαλον τὸν λίθον, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν παρετήρησεν, πόσον σωστικῶς ἐπέδρασεν ἐπὶ τὴν γλῶσσαν. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι αὕτη εἶνε τῶν κυριωτάτων αἰτίων, δι' ἃ τὸ νέον ἑλλην. οὕτω πιστῶς διέσωσε καθόλου τὴν κλίσιν. Ἡμεῖς δὲν ἀπαγγέλλομεν ὁ ΛΟΓΟΣ ΤΟ ΝΕΡΟ, ΛΕΓΩ, ΑΘΡΩΠΟΣ κτλ. ὥστε κατὰ μικρὸν νὰ παραλειφθῇ καθ' ὀλοκληρίαν τὸ ἀσθενὲς φωνῆεν ἡ καὶ τὸ σύμφωνον (πρβλ. dieser Mann=dīsr Mann), ἀλλὰ πάσας τὰς συλλαβὰς μετὰ τῆς αὐτῆς ἐντάσεως λ ό γ ο ς, μ ο ἶ ρ α κτλ. Περὶ τούτων, ἂν θεὸς θέλῃ, ἄλλοτε διεξοδικῶς.

(*) Παντελῶς ἐσφαλμένα διδάσκει περὶ τούτων ὁ κ. Χαλκιοπούλος ἐν Κουρτ. Μελ. V 371 καὶ ὁ Heilmeyer ἐν τῷ «περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς νέας Ἑλληνικῆς» σελ. 24 λέγων ὅτι τὸ μακρὸν ο ἐν κεκλεισμένῃ συλλαβῇ προφέρεται ὡς ου ὅπως ἐν τῷ Σλαυικῷ καὶ ἐν 35 ὅτι τὸ ἄτονον ι προφέρεται ὡς ε καὶ τὸ ἄτονον ο ὡς ου, ὅπως ἐν πολλοῖς Ἱταλ. ἰδιώμασιν. Τούτων οὐδὲ ἐν ἀληθείᾳ.

ὅτι οὐ μόνον τὸ υ, ἀλλὰ καὶ τὸ ω (κλουβί, πουλῶ κτλ.) καὶ τὸ ο (μουσκάρι = μοςχάριον, λουβί = λοβίον) καὶ τὸ η (φουμίζω) καὶ τὸ ι (κρουκέλλι Passow 415) καὶ τὸ α (μουσταρέα = μαστός) καὶ τὸ ε (αι) Μεσοῦρος ἐν Μεσαιων. βιβλ. Σάθα VI 654 καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐν 656 Μουσοῦρος, χιούτη (προφ. ᾽ζούτι) = χαιτή, τ. ἔ. ὅτι πᾶν φωνῆεν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον μεταβάλλεται εἰς ου, καὶ ὅτι ἂν τις ἀφαιρέσῃ τὰς ξένας λέξεις (π. χ. κούπα, καλούπι & κατὰ τὸν κ. Def. εἶνε ἑλληνικά, κατ' ἀλήθειαν δὲ τὸ cura εἶνε ἰταλικόν, τὸ καλούπι δὲ τουρκικόν, κτλ.) καὶ ἐκείνας ὅσαι τὸ ου ὡς κατάληξιν ἔχουσι (π. χ. παραθούρι, ὃ δὲν ἔσωσε τὸ u τῆς τοῦ dvara ρίζης dhvar, ὅπως ἐσφαλμένως διδάσκει ὁ κ. Def. ἐν Κουρτ. Μελετ. IV 285, ἀλλ' ἔχει ὅπως τὸ γαῖδοῦρι ἀπὸ τοῦ γαῖδαρος), τὸ φαινόμενον τοῦτο συμβαίνει οὐχὶ ὅπως ὁ κ. Def. διδάσκει ἐν Κουρτ. Μελ. 302 «παρὰ δύο ἢ πλείω σύμφωνα, ὧν τὸ πρῶτον ἢ ὑγρὸν ἢ ἔρρινον ἢ συριστικόν» διότι ταῦτα παντελῶς ξένα τῷ ου, ἀλλὰ μόνον παρὰ τὰ χειλικὰ (π, β, φ, μ) καὶ τὰ ὑφ' ἡμῶν πολὺ βαθέως ἐν τῷ λάρυγγι ἀπαγγελλόμενα λαρυγγικὰ (κ, γ, χ), ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ὁμοίων γεννᾶται, ὡς γνωστόν, ὁ φθόγγος ου, ὑποδηλοῖ τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως αὐτοῦ· ἡ δὲ τροπὴ τοῦ λαρυγγικοῦ κ¹, γ¹, χ¹, εἰς οὐρανικὸν κ², γ², χ² (κιουρά τ. ἔ. κ²ουρά, γιουναῖκα, χιούς το = χύσε αὐτὸ Κουρτ. Μελ. V 368) ἄχιουρα, κιούρι Τσακων. = κύρις, ciuriaci Mor. 9, Legr. Chans. 302 ἐπέσανε κ' ἐκιούψανε, 304 ἐκιουψα, κιούρτος κτλ.) διδάσκει πασιφανῶς τὴν μεταγενεστέραν τοῦ ου ἀνάπτυξιν. Ἄλλὰ περὶ τούτων ἐν προσεχεῖ συμβολῇ.

Τοῦ δευτέρου δὲ χάριν μέλλομεν νὰ ἐξετάσωμεν ἐν τῷ παρόντι ἐν μόνον, ἀλλὰ τὸ σπουδαιότατον φαινόμενον, τ. ἔ. τὰ κατὰ τὸ μακρὸν ā, ὃ ἀπετέλει τὸ κυριώτατον χαρακτηριστικὸν τῶν Δωρ. καὶ Αἰολ. διαλέκτων ἀντιθετικῶς πρὸς τὴν Ἴων. Ἄττ. καὶ κοινήν· πρβλ. Θεόκρ. XV 88 «παύσασθ' ὦ δύστανοι, ἀνάνυτα κωτίλλοισαι τρυγόνες!

ἐκναίσειντι πλατειάσθουσαι ἅπαντα.» Τὸ $\bar{\alpha}$ τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς τῶν περὶ τὴν νέαν ἑλλην. σπουδῶν πολλαχοῦ ὑπὸ πολλῶν ἐπέζητήθη καὶ ἀνεκαλύφθη καὶ τὸ κυριώτατον τεκμήριον τῆς Δωρ. καταγωγῆς τῆς νέας Ἑλλην. ὑπελήφθη. Ὅπως τὴν ἐναντίαν γνώμην τολμῶμεν ἡμεῖς ν' ἀποφανθῶμεν, ὅτι αὐτὸ τοῦτ' ἀκριβῶς τὸ μακρὸν α εἶνε ἡ κυριωτάτη ἀπόδειξις τῆς ἐκ τῆς Κοινῆς καταγωγῆς τῆς νέας ἑλλην. γλώσσης.

Καὶ πρῶτον παρατηροῦμεν, ὅτι, ὅπως ἕκαστος εὐκόλως ἐννοεῖ, δὲν δικαιοῦμεθα νὰ ὑπολαμβάνωμεν Δωρικὸν πᾶν α τῆς νέας ἑλλην. ὅπερ ἀναλογεῖ Ἄττ. καὶ Κοινῶ η , διότι, ὡς γνωστόν, δὲν ἀπήγγελλον οἱ Δωρ. καὶ Αἰολεῖς $\bar{\alpha}$ ἀντὶ παντὸς Ἄττ. καὶ Κοινοῦ η , ἀλλὰ πᾶν πανελλήνιον η , τ $\bar{\epsilon}$. πᾶν η , ὅπερ πρὸ τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἑλλην. γλώσσης εἰς διαλέκτους ὑπῆρχε καὶ ἀπηγγέλλετο η , ἀπήγγελλον καὶ οἱ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς ἔπειτα ὡς η πάντες δηλ. ἔλεγον πατῆρ, (*) δικαστήριον, τίθημι, ποιήσω εὐγενής, ἦνεγκον, κρημνός κτλ. πρβλ. Ahrens II 145 κέξ. καὶ Mahlow τὰ μακρὰ φων. A, E, O, σελ. 11 κέξ. Μόνον δὲ ἀντὶ τοῦ η , ὅπερ μετὰ τὸν χωρισμὸν τῆς ἑλλην. γλώσ. εἰς διαλέκτους ἔλαβεν ἐν τῇ Ἰων. καὶ Ἄττ. καὶ Κοινῇ τὴν θέσιν τοῦ $\bar{\alpha}$, π. χ. ἦκουσα, τιμήσω, νῆσος, Μούσης κτλ. ἀπήγγελλον οἱ Δωρ. καὶ Αἰολεῖς $\bar{\alpha}$ (Mahlow 27) καὶ τοῦτο μόνον τὸ $\bar{\alpha}$, ἂν ἐν τῇ νέᾳ ἑλλην. ἀνακαλυφθῆ, δύναται νὰ ἦνε ἀξιόπιστος μάρτυς. Κατὰ ταῦτα φανερόν ὅτι σφάλλεται ὁ κ. Def. διδάσκων ἐν Arch. 11 ὅτι τὸ α τοῦ ῥαγίζω ἀποδεικνύει τὴν Δωρικὴν ἀρχὴν τοῦ Τσακωνικοῦ· διότι πρῶτον τὸ ῥαγίζω εἶνε πανελλήνιον σήμερον καὶ ἐν τῇ παλαιότερᾳ γραμματείᾳ εἶνε συχνότατον, καὶ δὴ οὐδὲν ὑπὲρ τοῦ Τσακωνικοῦ ἰδιαιτέρως μαρτυρεῖ· δεύτερον τὸ ῥήγνυμι ἔλεγον

(*) Παρατηροῦμεν ἀπλῶς, χωρὶς νὰ ἐμβαίνωμεν εἰς συζήτησιν, ὅτι πατὰρ ἀνεγνώσθη ἐν ἐπιγρ. Ὀλυμπίας (Arch. Ztg. 1876, p. 483), καὶ πατάρρα (αἰτιατ.) ἐν ἐπιγρ. Ναυπάκτου. Ἴδε Ἐποικ. Δοκρ. γράμ. ἐκδ. Ἰω. Οἰκονομίδου, Ἀθῆν. 1869. Σ. τ. Ε.

καὶ οἱ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς μετὰ τοῦ η, ὥστε οὐδὲν ὑπὲρ οὐδενὸς μαρτυρεῖ. Ἐπειτα εἶνε ἀδιανόητον, πῶς ἠδύνατο τὸ ῥήγνυμι ἢ ῥηγνύω ἢ ῥήσσω νὰ μεταποιηθῆ εἰς ῥαγίζω. Αἱ δυσσχερεῖαι αὗται, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ καὶ αἱ μαρτυρίαι αἴρονται, ἂν τὸ ῥήμα ἐκληφθῆ παρώνυμον ἐκ τοῦ ῥαγῆ ὅπως τὸ ταγίζω ἐκ τοῦ ταγή, τὸ ἀρχίζω ἐκ τοῦ ἀρχή κτλ.

Ὅμοίως ἐσφαλμένως παραβάλλεται ὑπὸ πολλῶν Κορ. Ἄτ. I 179, Οἰκονόμου 287, Def. Νεοελ. Ἄναλ. I 399, Μκυροφρ. Δοκ. 584 τὸ ἐμένα ἐσένα πρὸς τὰ ἐμίνη τίνη τύνη (τούνη) ἐγώνη. Πρῶτον τὸ τύνη (τούνη) ἦτο ἐπικὸν καὶ Λακων. (καὶ Κύπριον), ἀλλ' ἡμεῖς δυσχερέστατα ἠδυνάμεθα νὰ σώσωμεν ἐπικὸν τύπον. Τὰ λοιπὰ φαίνονται μόνον τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ Ταραντίνοις ἰδιάζοντα. Ἐπειτα τὸ ἐγώνη τύνη εἶνε ὄνομ. τὸ δὲ ἐμίνη τίνη δοτ., παρ' ἡμῖν δὲ ἡ ὄνομ. οὐχὶ ἐγώνη ἢ ἐγώνα ἢ ἐγών κτλ. εἶνε ἀλλ' ἀπλῶς ἐγὼ ἐσὺ (τὸ ε τοῦ ἐσὺ ἐκ τοῦ ἐγώ, ὅπως καὶ ἐν τῷ πληθ. ἐμεῖς καὶ ἐσᾶς, καὶ ἐτοῦτος κτλ.), ἢ δὲ δοτ. πανταχοῦ ἀπώλετο· τίς δὲ δύναται νὰ πείσῃ ἐκυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ὅτι τύπος τις δοτ. πτώσεως τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν — ὧν οὐδὲν ἐν τῇ γλώσσῃ συχνότερον—ἐν Λακεδαιμόνι καὶ Τάραντι ἐν χρήσει ἔμελλεν ἀνερμηνεύτῳ τρόπῳ νὰ διαδοθῆ ἀνὰ πάντα τὸν Ἕλληνα κόσμον καὶ ἀντικαταστήσῃ ἄλλων πτώσεων σωζομένων τύπους; Ἐκτὸς τούτων οἱ παλαιοὶ τύποι εἶχον ι πρὸ τοῦ νῦ, τὰ δὲ ἡμέτερα ε, καὶ τῆς τροπῆς ταύτης οὐδεὶς εὐλογος λόγος δύναται νὰ ἐξευρεθῆ. Καὶ τέλος εἶτε ὡς ε ἀπήγγελλον οἱ παλαιοὶ τὸ η εἶτε ὡς ι εἶτε ὡς φθόγγον τινὰ μεταξὺ τοῦ ε καὶ ι, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ἐν τούτῳ, ἀναμφιλέκτως ὡς ἄλφα δὲν ἀπήγγελλον αὐτό. Τούτων δὲ ἕνεκα τὸ ἐμένα καὶ ἐσένα ἀνάγκη νὰ κατὰγωνται ἄλλοθεν ἢ ἐκ τοῦ ἐμίνη τίνη, ἃ σώζονται ἀλώβητα ἐν μόνῃ τῇ Κύπρῳ ἐγιώνη ἐσοῦνη Φιλιστ. III 439.

Ὅμοίως ἐλέγετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν πάντων, Ἄττικῶν καὶ Δωρ. ἦν ἠνίδε ἠνί (Θεοκρ. I 149 ἠνίδε τοι τὸ δέπας),

ὕφ' ἡμῶν δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας νά! τοῦτο ὑπελήφθη ὑπὸ πολλῶν, ὅτι ἐγένετο ἐκ τοῦ ἦν κατὰ μετάθεσιν καὶ Δωρικὴν τροπὴν τοῦ η εἰς α. Ὁ δὲ κ. Def. ἐν Νεοελ. Ἄναλ. I 399 διδάσκει ὅτι τὸ νά τοῦτο εἶνε τὸ καθαρὸν στέλεχος καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἦν, ἐνῶ τὸ ἦνι εἶνε τοπικὴ. Ταῦτα οὐδ' ὀβολοῦ ἄξια. Τὸ ἦν δὲν ἠδύνατο νά γίνῃ νά καὶ ἡ παραγωγὴ ἀπόβλητος. Πῶς δὲ καὶ τὸ ἐμένα καὶ τὸ νά πρέπει νά ἐρμηνευθῶσιν, θέλομεν ἀναπτύξει ἐν προσεχεῖ συμβολῇ.

Ὁμοίως ἐσφαλμένως διδάσκει ὁ κ. Def. ἐν Arch. σελ. 20, ὅτι τὸ μάτηρ καὶ θυγάτηρ τῆς λακωνικῆς διαλέκτου προῆλθον ἐκ τοῦ *θυγάτης *μάτης· ὁ κ. Def. ἀγνοεῖ ὅτι τὰ εἰς -τηρ ὀνόματα εἶνε γενετικῶς καὶ ἱστορικῶς πάντη διάφορα τῶν εἰς τῆς· διότι τὰ εἰς τηρ εἶνε πανάρχαια καὶ ἔχουσιν ἐν ταῖς συγγενέσι γλώσσαις ἀνάλογα (πρβλ. Bopp. Συγκριτ. Γραμμ. III 186 κέξ.) ἀπηγγέλλοντο δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Δωριέων καὶ Αἰολέων μετὰ τοῦ η οὐχὶ μετὰ τοῦ ā (οἱ Ἥλεῖοι καὶ Δοκροὶ ἔλεγον πατάρρα, ἀλλ' οὐκ ἀρχαῖον τὸ α, πρβλ. G. Meyer Ἑλλην. Γραμμ. σελ. 42), τὰ δὲ εἰς -τῆς ἐν οὐδεμιᾷ συγγενεῖ γλώσσῃ ἔχουσι τι ὅμοιον, διότι εἶνε καθαρῶς ἑλλην. προῖόν, ἀπηγγέλλοντο δὲ ὑπὸ τῶν Δωριέων καὶ Αἰολέων μετὰ τοῦ ā. Πάντες ὅσοι πρότερον παρέβλεπον τὴν φανεράν τῶν φωνηέντων διαλεκτικὴν διαφορὰν ταύτην, ἡμάρτανον, σήμερον δ' ὅμως οὐδεὶς (πλὴν, ὡς φαίνεται, τοῦ κ. Def.) ἀγνοεῖ ταῦτα. Περὶ τῆς πιθανῆς καταγωγῆς τῶν εἰς -τῆς τούτων ὀνομάτων ἐκ θηλυκῶν εἰς -τᾶ πρβλ. Delbrück ἐν Συντακτ. Ἑρεῦναις IV σελ. 6 κέξ. Ὁ ἀξιῶν νά ὑπολαμβάνῃ, ὅτι ἀντὶ παντὸς ἀττικοῦ η οἱ Δωριεῖς ἀπήγγελλον ā, διαπράττει τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα ὡσεὶ ἐδίδασκεν, ὅτι ἀντὶ παντὸς οὐ οἱ Δωριεῖς ἀπήγγελλον ω, ὅτι ἔλεγον δηλ. ὦκ, τῶτον καὶ ἄλλα θαύματα ἀντὶ οὐκ, τοῦτον.

Οὐδὲ τὸ δᾶ (ἐδᾶ) δύναται νά παράγῃται ἐκ τοῦ δῆ ἡ-δη, ὅπως πλεῖστοι, Μαυροφρ. ἐν Ἐκλογῇ Μνημ. 472 καὶ

467, Def. Arch. 11 ἐδάρι τσακων.—ἤδη, Ἰθην. Π 284 καὶ ἄλλοι ἐδίδαξαν, διότι καὶ οἱ Δωρ. καὶ Αἰολεῖς ἔλεγον δὴ ἤδη, (ἐκτὸς ἂν ὑποληφθῆ ὅτι τὸ πᾶ (παρ' ἡμῖν ἐπᾶ=ἐνθάδε) ἐπέδρασεν ἐπ' αὐτό, ὥστε κατὰ τὸ ἐπᾶ = ἐνθάδε ἐλέχθη ἐδά = νῦν). Ὁμοίως ἐσφαλμένως λέγεται ἐν Max-Müller Vorles. I 6 ὅτι οἱ Δωριεῖς ἔλεγον μὰν=μὴν-μηνός. Ἐσφαλμένως ὁμοίως διδάσκει ὁ Morosi 154 ὅτι τὸ μακάτα μακὰ μαγᾶτα μαγᾶδα παράγονται ἐκ τοῦ μηκέτι· διότι τὸ μὴ ἐλέγετο καὶ ὑπὸ τῶν Δωριέων καὶ Αἰολέων (πλὴν τῶν Ἡλείων) μὴ, καὶ αὐτὸς ὁ Mor. ἐν 155 ἀναφέρει μὴ καὶ μὴν.

Ὁμοίως οὐκ ἀποδεκτὸν ὁ Mor. ἐν 146 λέγει, ὅτι τὸ ἐγέλασα ἐπεινάσα ἔχουσι τὸ α δωρικῶς.

Ὡσαύτως ἐννοεῖ ἕκαστος ὅτι τὸ α ἐν τύποις οἷον ἐσηκώθημαν = ἐσηκώθημεν ἐκοιμήθημαν Μεσαιων. Βιβλ. Σάθθα Π 395 ἐδέκτημαν 256, ἐκαταλύθημαν 305, κτλ. δὲν εἶνε δωρικόν, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν τῶν ἐχαιρούμεθαν αὐτ. 360, φοβούμεσταν 284, θαυμαζούμεθαν 245, παραδιδούμεθαν 256, βιαζούμεθαν 306 κτλ.

Ἐν Κουνίου Περιοδ. XI ἀναφέρονται ὑπὸ Kind σ. 128 Τραπεζούντια ἐκόπαν = ἐκόπησαν καὶ ἐσεῖαν = ἐσείσθησαν καὶ ἐν Μεσαιων. Βιβλ. Σάθθα Π 197 ἀναφάναν = ἀνεφάνησαν κτλ. ἀλλ' οὐδ' αὐτὰ δύνανται νὰ εἶνε δωρισμοί, διότι πρῶτον ἀπορεῖται, πῶς οἱ Τραπεζούντιοι ἠδύναντο νὰ σώσωσιν, οὓς οὐδέποτε ἠδύναντο νὰ ἔχωσι δωρισμούς, δεύτερον διότι οἱ Δωριεῖς ἀπήγγελλον τοὺς τύπους τοῦ παθητ. ἀορ. μετὰ τοῦ η (καὶ παρὰ Θεοκρ. IV 53 «εἰς ταύταν ἐτύπαν χασμεύμενος», ἀποκατεστάθη ὁ ἀληθής τύπος ἐτύπην).

Καὶ ὅσα ὁ G. Meyer ἐν Rivista di Filologia 1876 σελ. 257 κέξ. ἐξέθηκεν ὑπὲρ ἀρχικοῦ α ἐν Κυπρίῳ ἰδιώματι σωζομένου οὐδὲν περὶ Δωρισμῶν δύνανται σήμερον νὰ ἀποδεικνύωσιν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μόνον τὸ α τῆς Νέας Ἑλλην.

τὸ ἀντιστοιχοῦν Ἀττικῷ μὲν καὶ Κοινῷ η, Δωρικῷ δὲ καὶ Αἰολικῷ $\bar{\alpha}$, ὑπολαμβάνεται μάρτυς ἀξιόπιστος περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς νέας Ἑλλην. γλώσσης καὶ τώρα προβῶμεν εἰς τὴν ἀκρόασιν καὶ ἐξέτασιν τῶν μαρτύρων τούτων.

Τὸ $\bar{\alpha}$ τοῦτο ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ἐν τε ταῖς ρίζαις καὶ τοῖς θέμασι καὶ ταῖς καταλήξεσιν. Ἡ παροῦσα συμβολή μόνον ἐν μέρει θὰ διαλάβῃ περὶ τοῦ ἐν ταῖς ρίζαις καὶ τοῖς θέμασιν $\bar{\alpha}$, διότι δι' αὐτοῦ καταντῶμεν εἰς λεξιλογικούς πίνακας, οἵτινες τοῦτο μὲν χρήζουσι πολλοῦ χώρου, ἐνῶ τὸ Ἀθηναῖον παρέχει ὀλίγον, τοῦτο δὲ δὲν κρίνονται ἀπαραίτητοι· διότι χαρακτηρὸν ὀρίζων τὴν καταγωγὴν γλώσσης τινὸς δὲν εἶνε τοσοῦτον αἱ ρίζαι καὶ λέξεις, ἀλλὰ μάλιστα πάντων οἱ φθόγγοι καὶ ἡ κλίσις καθόλου, ἐνθα ἀπαντᾷ παρὰ Δωρ. καὶ Αἰολ. τὸ $\bar{\alpha}$ ἀντὶ Ἀττ. η.

α) Ἐν ταῖς καταλήξεσι τῶν ὀνομάτων τῆς I κλίσεως, λύπα πολίτας, πολλὰ κτλ.

β) ἐν τῇ ἀρκτικῇ συλλαβῇ τῶν ἀπὸ α ἀρχομένων ῥημάτων, ἀρχόμεν, ἄκουσα κτλ.

γ) ἐν πᾶσι τοῖς κινήμασι τῶν ῥημάτων ὧν τὸ θέμα λήγει εἰς -α τιμάσω, μεμναμένος, ἔβα, καὶ ἐν τοῖς ἐκ τούτων παραγώγοις, στάμων, μνᾶμα, τίμαμα, τιματὸς κτλ.

δ) ἐν τῷ πρώτῳ προσ. τῶν παρῳχημένων χρόνων τῆς μέσης φωνῆς συνθέμαν, ὠλόμαν κτλ.

ε) ἐν τοῖς θηλ. κοινῶς εἰς -ήνη λήγουσιν π. χ. εἰράνα, γαλάνα, Ἀθάνα, Σελάνα, σκανά, ἀπάνα κτλ.

ς) ἐν τοῖς θηλ. ἀφρημένοις τῆς III κλίσεως εἰς -της οἰκειότητας, νεότατα, κακότατα κτλ.

ζ) ἐν πάσαις ταῖς εἰς -ηξ -ηκὸς κοινῶς ληγούσαις λέξεσιν, σφάξ, ὕσπλαγξ, μύρμαξ, νάρθαξ κτλ.

Ἴδωμεν πῶς ἔχουσι ταῦτα ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλην. ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ τελευταίου.

Ἡ κατηγορία η) ἀπαγορεύει πᾶσαν πρὸς τὴν Δωρ. διάλεκτ. σχέσιν, διότι ἡμεῖς λέγομεν ἢ σφήγκα, τὸ μερμήγκι, ὁ σκούληκας, τὸ σκούληκι (καὶ ἐν Κάτω Ἰταλίᾳ Mor.

99). Ἐν Κρήτῃ λέγομεν ὁ ἄρτηκας, ἐν Κύπρῳ ἀναθρήκα καὶ ἀναδρήκα, ἐν Λέσβῳ νάρθηκας καὶ ἄρνακας, ἐν ᾧ τὸ α οὐδὲν ἀποδεικνύει Δώριον, διότι ἐνομίσθη ἡ μεγεθωντικὴ κατὰληξις -ακας λ. χ. Μανόλακας, Γιάννακας γαιδούρακας, ψάρακας κτλ. Λέγομεν δὲ ὅπως ἐν Ἀττικῇ καὶ Κοινῇ κόρακας, γεράκι ρούπακας (βῶπαξ) = νέα δρυς, δοῖακι (= οἰάκιον, τὸ δ πρὸ τοῦ φθόγγου ja κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὴν διὰ ὅπως καὶ δγιοφύρι = γιοφύρι δγιατρὸς κτλ.) λάρνακα, λαβράκι, βῶλακας, χάρακας κτλ.

Ὅμοιως ἡ κατηγορία ζ ἀποβάλλει πᾶσαν Δωρισμοῦ ὑποψίαν, διότι πάντες λέγομεν ἡ γλυκότη, ἡ νιότη, ἡ ἀ(ν)-θρωπότη κτλ. Τὸ ς παρελείφθη διότι πάντα ταῦτα μετέβησαν εἰς τὴν πρώτην κλίσειν ὅπως καὶ τὰ εἰς -ις, ὥστε κατὰ τὸ τῆς τύχης ἡ τύχη λέγεται καὶ τῆς νιότης ἡ νιότη καὶ τῆς πόλις ἡ πόλι κτλ. διότι χαρακτηριστικὸν τῆς ὀνομαστ. τῶν θηλ. ὑπελήφθη ὁ φθόγγος i τῆς δὲ γεν. τὸ ς, τοῦναντίον δὲ ἐν τοῖς ἄρσεν. τὸ ς χαρακτηριστικὸν τῆς ὀνομαστικῆς (διότι ὁ πολίτης ὁ προφήτης), ἡ δὲ ἔλλειψις αὐτοῦ τῆς γενικῆς, λοιπὸν ὁ ὄφις τοῦ ὄφι, διότι καὶ ὁ κλέφτης τοῦ κλέφτη. Μίαν μόνην ἀπορίαν δύναται τις νὰ ἔχῃ ἐξετάζων ταῦτα· διατὶ δηλ. τὰ ἄλλα περιττοσύλλαβα ἄρσεν. καὶ θηλ. (*) τῆς τρίτης κλίσεως μεταβάλλοντα εἰς τὴν I κλίσειν ἠϋξήθησαν ἐν τῇ ὀνομ. κατὰ μίαν συλλαβὴν, ταῦτα δὲ οὐχί· διατὶ ἡ ἀκρίδα, ἡ ἐλπίδα, ὁ βασιλέας ἀλλ' οὐχί ἡ ἀνθρωπότης, ἀλλ' ἡ ἀνθρωπότη, ἡ νιότη κτλ. Καὶ περὶ μὲν τῶν εἰς -ις καὶ -υς οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς αἰτ. πόλιν ὄφιν βάπυν, τ. ἔ. κατὰ τὰ λύπην -λύπη, προφήτην -προφήτης ἐλέχθη καὶ πόλιν

(*) Θηρεύοντες συντομίαν ἐξεφράσθημεν ἀνακριβῶς ἐν Bezz. Beitr. VI 333 ὅτι π ἄ ν τ α τὰ τῆς III κλίσεως μετέβησαν εἰς τὴν πρώτην τοῦτο ἐσφαλμένον, διότι οὐ μόνον τὰ οὐδέτερα μένουσι κατὰ χώραν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄρσεν. ἕνια μετέβησαν εἰς τὴν II, π. χ. ὁ γέρωσ, ὁ χάρωσ, ὁ ὄρακωσ, κτλ. περὶ ὧν ἄλλοτε ἐκτενωσ. Ἡ ἐκεῖ δοθεῖσα ἐξήγησις δὲν βλάπτεται διὰ ταῦτα.

- πόλι, ὄφιν - ὄφιν, πίστιν - πίστι (πίστη ἀναγινώσκειται ἐν παπύρω τοῦ 616 μ. X. ἐν Notices et extraits des Manusc. de la Bibl. XVIII σελ. 242), δηλ ἡ ληφθεῖσα ὡς βάσις αἰτιατικῆ ἤτο ἰσοσύλλαβος τῆ ὀνομ. καὶ οὕτως ἔμεινεν. Περὶ δὲ τῶν εἰς - τῆς παρατηροῦμεν ὅτι καθ' ἃ φαίνεται, ὅτε προεκκηρύχθη ἡ τρίτη κλίσις ἐχαράχθησαν ἀληθῶς ἀμφοτέραι αἱ ὁδοί, ἐλέγετο δηλ. καὶ ἡ νεότη καὶ ἡ νεότητα, πρβλ. Κρητ. Δράματ. Σάθα 114 ἡ πλουσιότητά σου, τῆς ὑψηλότητάς σου, 180 τῆς πλουσιότητος, 181 τῆς τιμιότητάς σας, 198 τὴν κοκκινότη, 170 ἡ ἐδικότητα, 292 ἡ μεγαλότητά σου, 411 ἡ ἀγαθότητά σου, Μεσαιων. Βιβλ. Σάθα II 390 ἡ μεγαλότητα κτλ. κατόπιν δὲ διὰ τὸ εὐκολώτερον ἐπεκράτησεν ὁ βραχὺς τύπος.

Καὶ ἡ κατηγορία ε) ἀποβάλλει τὴν νομιζομένην Δωρικὴν ἐπικράτησιν· οὐδεὶς λέγει σήμερον εἰράνα, γαλάνα, ἀλλ' εἰρήνη, γαλήνη, Ἀθήνα ἢ παρετυμολογικῶς Ἀνθήνα, ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. I 301 ἀναγινώσκειται «ὦ ἦλιε λαμπρότατε, φεγγάρι τῆς Σελήνης» ἀλλ' ὁ στίχος δὲν μοι φαίνεται γνήσιος δημῶδης. Ἐν Ἰταλίᾳ λέγεται σιλένε. Ἐν Κεφαλληνίᾳ λέγεται κρήνη, ἐν Λέσβῳ κρηνέλλα. ὁμοίως λέγομεν Μυτιλήνη. ἂν τὸ Μεσσήνη εἶνε εὐχρηστον ἀγνοοῦμεν, ὁμοίως τὸ σκηνή.

Ἡ δὲ κατηγορία δ) φαίνεται ὑποστηρίζουσα Δωρισμόν τινα, διότι ἐν πάσῃ τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι καὶ ταῖς πρὸς βορρᾶν Ἑλλην. χώραις, νομίζομεν δὲ ὅτι καὶ ἐν Πελοποννήσῳ λέγεται ἐρχόμενε, ἐλουζόμενε, ἐβρεχόμενε, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ ἐλουζόσανε καὶ ἐλουζότανε καὶ ἐλουζόμαστε καὶ ἐλουζόσαστε κτλ. δηλ. δωρικώτερον τῶν Δωριέων αὐτῶν. Τοῦναντίον δ' ἐν Κρήτῃ, ἐν τοῖς Μνημείοις τῆς Κύπρου, καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς νήσοις ἀεῖποτε ὁ καὶ ἐν ταῖς ἀνω εἰρημέναις χώραις εὐχρηστος τύπος ἐγράφουμουν, ἐβρέχουμουν ἤρχουμουν κτλ. Διατί δὲ ἐν Κρήτῃ, χώρα ὁμολογουμένως δωρικῆ καὶ ἐν ἣ πιθανώτατα ἡ τῶν διαφόρων διαλέκτων ἀνάμιξις ἤττον δυνατὴ ἢ ἐν ἄλλαις χώραις

ἦτο, δὲν διεσώθη ὁ δωρισμὸς οὗτος; μὴ δὲν εἶνε γνήσιος; Ὅταν τις παρατηρήσῃ ὅτι καὶ ἐν τῷ ῥήματι καὶ ἐν τῷ ὀνόματι οὐχὶ Δωρικοὶ ἀλλὰ κοινοὶ τύποι ἀνευρίσκονται, δὲν θὰ ἀπαξιώσῃ, νομίζομεν, νὰ ἀναζητήσῃ μεθ' ἡμῶν ἄλλην ὁδὸν ἐξηγήσεως.

Καὶ ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι λέγεται τὸ τρίτ. πληθ. πρόσ. τοῦ παρατ. τῆς μέσης φωνῆς μετὰ τοῦ α, ἐποτίζονταν(ε), ἤρχουνταν(ε) κτλ. ἀλλ' ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν τοῖς Μνημείοις τῆς Κύπρου μόνον τοῦτο τὸ πρόσωπον, τὰ δὲ λοιπὰ ἄνευ τοῦ α, π. χ. ἤρχομουν καὶ ἤρχομουν ἐκάθομουν καὶ ἐκάθουμουν, ἤρχοσουν καὶ ἤρχουσουν, ἤρχεντον(ε), ἐκάθεντονε (τὸ ντ ἀπαγγέλλεται ὡς d ἄνευ τινὸς ἐρρίνου) ἤρχόμεθα, καθόμεθα, ἐν Κρητ. Δραμ. 262 καθόμαστε, 149 ἔρχομέστα ἐκάθομέστα, ἤρχεστε ἐκάθεστε. Ἡ αὐτὴ δὲ ἢ ἐν τῷ Κρητικῷ ἰδιώματι κατὰστασις παρατηρεῖται καὶ ἐν παλαιότερᾳ γραμματείᾳ, π. χ. *Trois Poèmes Grecs du moyen age* 24 κατετέρπεντο καὶ κατεχαίρετόν τα, 30 ἐχαίρεντον, 33 ἐπέτουνταν οἱ ἔρωτες, 37 ἐχαίρουνταν οἱ πάντες, 318 ἐπέτομουν, ἐκάθομουν, 250 ἐκείτονταν, 225 ἐξενίζονταν. Καὶ ἄνευ τοῦ τελικοῦ νῦ, 11 ἐφοβοῦντα, 20 ἐγίνοντα, 21 ἦτα, 23 ἐκάθοντα, 26 συνεσμίγοντα κτλ. ἃ φαίνονται προελθόντα κατ' ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν (*) τῶν τύπων εἰς - αν καὶ τῶν παλαιῶν εἰς - ο, τ. ἔ. ἐφοβοῦντο - ἐφοβοῦνταν καὶ ἐκ τούτων ἐφοβοῦντα. Τὸ α τοῦτο ἐν τῷ τρίτῳ πληθ. προσ. ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ εἶνε Δωρ. οὐδὲ δύναται νὰ παραβληθῇ ὑπὸ τοῦ ἐν Νεοελλ. Ἐναλ. I 435 τὸ α τοῦ μάρτυρας γέροντας ὡς Ἰαπετικῶν χρόνων ἀποθαυμάζοντος πρὸς τὰ *abodhanda amriyanta* κτλ. Τούτου οὐδεμίᾳ ἄλλη εἶνε δυνατὴ ἐξήγησις ἢ ἡδε: ὅπως ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις ἢ μόνῳ τῷ πρώτῳ ἐνεργ. ἀορ. ἰδιάζουσα

(*) Λαμπρὸν παράδειγμα ἀμοιβαίας ἐπιδράσεως εἶνε τὸ ἐν σελ. 71 *Trois poèmes ἀνθρωπίνειον σποράν*», τ. ἔ. ἀνθρώπινον καὶ ἀνθρώπειον ὁμοῦ.

κατάληξις τοῦ τρίτου πληθ. εἰς -αν μετεβιβάσθη κατ' ἀναλογίαν καὶ ἐπὶ τὸν δεύτερον ἀόριστον, βραδύτερον δὲ ἐπὶ τὸν παρατ. καὶ παρακειίμ. εἶδαν εἶχαν, ἐλήλυθαν, εἴληφان ἐν Παπύρῳ τοῦ 165 π. χ. ἐν σελ. 275 τοῦ Notices et extr. des Manuscrits etc. XVIII T. ἐντέθεικαν 160 π. χ. σελ. 280 αὐτ., ἐνβέβληκαν 153, π. χ. σελ. 315. ὕβριζαν σελ. 304 καὶ 307 τοῦ 156 π. χ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τ. ἔ. κατ' ἀναλογίαν τῶν ἐνεργ. παραχημένων χρόνων καὶ τοῦ παθητ. ἄορ. (ἐγράφησαν καὶ ἐγραφτήκαν) ἐπεξετάθη καὶ ἐπὶ τὸν παρατατ. τῆς μέσης φωνῆς τὸ -αν. Λοιπὸν ἐποτίζονταν(ε) διότι ἐποτίζαν(ε) ἐποτίσαν(ε) ἐποτιστήκαν(ε). Ἐνιαχοῦ ἐγένετο μετάβασις οὐχὶ μόνον τοῦ -αν, ἀλλ' ὀλοκλήρου τοῦ -ησαν ἀπὸ τοῦ παθητ. ἄορ. π.χ. ἐρχόντησαν, ὃς σχηματισμὸς λέγεται ὑπὸ Mor. 139 ἐπτανήσιος· ἐν Δάμπρου Romans κτλ. στίχ. 859 τοῦ τρίτου ποιήμ. ἐχαιρόντησαν, ὁμοίως ἐν στ. 811 τοῦ Ἡμπερίου καὶ Μαργαρώνας ἐκδ. Wagner ὁμοῦ μετὰ τῆς Γραμμ. τοῦ Νικολάου Σοφιανοῦ ὑπὸ Legrand 1874. Ἰδιώματα δέ τινα π. χ. τὸ Πάριον, Νάξιον, Θηραῖον Μακεδονικὸν ἔχουσι τὸ τρίτον ἐνικὸν ὅμοιον τῷ τρίτῳ πληθ. ὥστε διὰ μόνου τοῦ ὑποκειμένου δηλοῦται, ἂν ὁ λόγος εἶνε περὶ ἐνὸς ἢ περὶ πολλῶν (ὁμοίως ἐν Ἑλλάδι τὸ εἶνε, ἐν Κρήτῃ δὲ λέγομεν εἶνε ἐπὶ ἐνὸς καὶ εἶνις ἐπὶ πολλῶν) ἤρχουντανε 3ον πληθ. καὶ τρίτον ἐν. (*). Ἐν τούτοις λοιπὸν τοῖς ἰδιώμασι τὸ

(*) Ταῦτα τὰ ἰδιώματα ἀπέβηλον καὶ τὴν αἰτιατ. τοῦ πληθ. τῆς Η κλίσι., ὥστε ὅπως ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι ἐν τῇ τρίτῃ κλίσει ἢ αὐτῇ πτώσει τοῦ πληθ. τελεῖ τὰ τῆς ὀνομ. καὶ αἰτιατ. (ἐλπίδες, σάνιδες, τυράδες) ὅπως ἐν τούτοις μία πτώσις τελεῖ τὰ τῆς ὀνομ. καὶ αἰτ. τοῦ πληθ. τῆς δευτέρας κλίσεως, οἱ ἄθρῳποι τσ' ἄθρῳποι, τοῦ ἄθρῳου ἐκάστοτε σαφῶς παριστῶντος τὴν πτωτικὴν σχέσιν. Τοῦτο ὑπέλαβεν ὁ μακαρίτης Μαυροφρ. ἐν Δοκ. Αἰολισμὸν, τ. ἔ. τοῖς ἀνθρώποις αἰτ. κατ' ἀποκοπὴν τοῦ σ. Ἄλλ' ὁμολογουμένως ἐσφάλη, διότι τὸ τελικὸν ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλ. εἶνε σταθερόν. Τονίζεται δὲ ἄθρῳποι, διότι πρότερον ἐσώζετο καὶ ἡ αἰτ. καὶ ἡ γεν. καθ' ἃς ἐκνονίσθη. Ὅτι δὲ δὲν

ἄλφα κατέλαβε δύο πρόσωπα, ἀλλ' οὐδὲν πλέον (πλὴν ἐν τῷ Μακεδονικῷ), ὥστε ἡ διάδοσις του εὐρίσκεται ἐν τούτοις ἐν τῷ β' φ σταδίῳ. Τὸ Κερκυραϊκὸν ἰδιώμα ἔχει μεταβιβάση ὁμοίως τὸ α ἐκ τοῦ τρίτου πληθ. εἰς τὸ τρίτον ἐν., καὶ τὰ πρόσωπα ταῦτα συνέπεσον, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὅπως ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἰδιώμασιν· ἐρχόμενε ἐρχόσυνε, ἐρχόντανε, ἐρχόμεστε, ἐρχόσαστε, ἐρχόντανε. Καὶ ἐν τούτῳ λοιπὸν τὸ ἄλφα δύο πρόσωπα. Τὰ τῆς Πελοπον. Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν πρὸς βορρᾶν χωρῶν ἰδιώματα προέβησαν ἔτι περαιτέρω μετενεγκόντα αὐτὸ καὶ ἐπὶ τὸ β' καὶ α' ἐν. τ. ἔ. κατὰ τὸ ἦταν(ε) ἐλέχθη καὶ ἦσαν(ε) καὶ ἦμαν(ε). Τὸ δὲ Ἑπειρωτικὸν καὶ Μακεδονικὸν μετεβίβασαν τὸ α καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ πρόσωπα πάντα, ἐβρέχουμάσε (ὃ καὶ ἐν Ἀθήναις) καὶ ἐβρέχουμάσταν, ἐστείλαταν, ἐγὼ πολὺ σας χαριστῶ (= εὐχαριστῶ) πῶρχόσασταν Pass. 248, πολλοὶ μ' ἐνταγιαντήσαται βαστᾶτε Legr. Chans. 118. (ὅσα περὶ τούτων ἐν Δοκιμίῳ 162-4 γράφονται, εἶνε ἐσφαλμένα). Πολλαχού δὲ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ ἐν Πελοποννήσῳ διαστέλλεται τὸ τρίτον ἐν. τοῦ τρίτου πληθ. ἐλουζότατε, ἐλούζούτατε.

Τὸ ἄλφα λοιπὸν ἐν μὲν τῷ Κρητικῷ ἰδιώματι κατέχει ἐν μόνον πρόσωπον, τὸ τρίτον πληθ., ἐν τῷ Θηραϊκῷ, Ναξίῳ κτλ. δύο· ἐν τούτοις δὲν δύναται νὰ ἔχη ἄλλην ἀρχὴν ἢ τὴν ἀναλογίαν. Ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ἰδιώμασι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος κατέχει καὶ τὰ λοιπὰ ἐν. πρόσωπα· καὶ δὴ ἐρωτᾶται, ἂν τὸ α τοῦτο τοῦ ἐρχόμενε κτλ. ὠρμήθη ἐκ τοῦ πρώτου προσώπου σώζοντος τὸ Δωρ. α, ἠρχόμενε, ἢ ὠρμήθη ἐκ τοῦ 3ου πληθ. καὶ 3ου ἐν. καθ' ἣν τὸ Κρητ. Θηραϊκὸν καὶ Κερκυραϊκὸν δεικνύουσιν ὁδόν. Ὁ τὸν Δωρισμὸν παραδεξάμενος ὀφείλει ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰδε: διατί οἱ ἐπὶ τῶν νήσων Δωριεῖς δὲν ἔσωσαν αὐτὸν τὸν Δωρισμόν;

εἶνε Δωρ. τονισμός, ἀποδεικνύει ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἐν ταῖς κατὰ τὸν Πόντον χώραις, αἵτινες κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο νὰ Δωρισώσιν.

διατί ἐσώθη μόνος οὗτος, οὐχὶ δὲ καὶ τις ἄλλος, π.χ. λέγομεν, τιμάσω, τιμῆς κτλ.; Πρὸς ταῦτα ἡμεῖς οὐκ ἐξαρκοῦντες φρονοῦμεν ὅτι δὲν εἶνε Δωρισμοί, ἀφοῦ μάλιστα ἡ διάδοσις τοῦ α ἀπὸ δύο προσώπων ὀρμωμένου φαίνεται φύσει εὐκολωτέρα ἢ ἀπὸ ἐνὸς μόνου. Ὅτι δὲ τὸ φωνῆεν καὶ ὁ τονισμὸς προσώπου τινὸς ἐπιδραῖ ἐπὶ ἄλλο, εἶνε εὐκολονὰ ἐννοήση τις καὶ αὐτός, φέρομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὰκόλουθα. Πάντες τονίζομεν ἐβρέχουμον ἐκάθομου, διότι ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις ἐλέγετο ἐβρέχεσο ἐβρέχετο καὶ οὕτως ἐτονίσθη καὶ ἐβρέχομην (Προδρομ. I 47 ἤρχομην)· ἤρξατο δὲ ὁ τονισμὸς οὗτος φύσει ἀφοῦ τὸ η ἐγένετο βραχὺ φωνῆεν. Πρὸς δὲ τούτοις ἀφοῦ τὸ ἐποτιζομην ἐγένετο ἐποτιζομου (*) μεταξὺ τοῦ μῦ καὶ τοῦ νῦ συγκοπέντος μὲν τοῦ φθόγγου ι διὰ τὴν ταχεῖαν προφορὰν (ἐποτιζομ(ι) ἀναπτυχθέντος δὲ ἔπειτα τοῦ χειλικοῦ βραχέος u παρὰ τὸ χειλικὸν μ (πρβλ. *Trois Poèmes* 318 ἐκάθομου, ἐπέτομου, 285 ἐκοιμιζομου, *Legrand Chans.* 66 ἐκάθομου ὠρεοκοπόμου, 204 ἄντρεπόμουνα, ἐν Κερκ. ἐρχόμουνα, ἐν Κρήτῃ ἐκάθομου καὶ ἐκάθουμου, ἐν Ἑλλάδι ἐρχόμανε κτλ.), ἐντεῦθεν δὲ κατ' ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν προτέραν συλλαβὴν (ἧς ἐπιδράσεως οἱ νόμοι μέχρι τοῦδε οὐκ ἐξηκριβωμένοι) ἐγένετο ἐργάζομου, ἐποτιζομου (πρβλ. σκοτειδί, σκοτούρα ἐν Νάξῳ Νεοελλ. Ἄνακ. II 14 ἐν Ἑλλάδι σκοτούρα ὅπως φαγούρα, κοντὸς ἀλλὰ κοντούρης λελούδια ἐν Μήλῳ, παρ' ἡμῖν λουλούδια, λεχῶνα συνήθως, λουχούνα παρ' ἡμῖν, ἐθάμπωσε συνήθως, ἐν Θήρῃ καὶ ἀλλαχοῦ ἐθόμπωσε καὶ θομπό, σουσουράδα, παρ' ἡμῖν σεισωράδι διότι ὠρὰ οὐχὶ οὐρά ἀπαγγέλλομεν, καὶ ἀντιστρόφως ἢ πρώτη ἐπὶ τὴν β', πολομῶ Μεσ. Βιβλ. Σάθα 27, 28, 29 κτλ.), μετὰ ταῦτα τὸ διττὸν τοῦτο οὐ μετέ-

(*) Ὁ κ. Def. γράφει ἐν Κουρτ. Μελ. IV 297 *Terminatio verbalis - omni primum in - u'min ac deinde in - u'mun transiit*. Ὅτι τοῦτο πλάσμα καθαρὸν, ἀποδείκνυται ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς παλαιότερας γραμματείας παρατεθειμένων παραδειγμάτων.

θη και ἐπὶ τὸ β' πρόσωπον, ὥστε ἐνῶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ἐλέγετο ὑπέσχεσο ἐβρέχεσο ὅπως ἐτίθεσο, ἐδίδεσο, ὅπως νῦν ἔτι ἐνιαχοῦ τῆς Ἰταλίας ἐγράφεσο *Mor.* 140, ἔρκεσο αὐτ. 56, ἐγῆρεσο = ἠγειρέσο *Rivista di Filologia* II 439, ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἐπλάσθη ὑπέσχεσουρ (ἐν *trois Poèmes* σελ. 48) κατὰ τὸ ἐργάζουμιν ὑπέσχομιν, καὶ τέλος ὑπόσχουσιν ἐργάζουσιν κατὰ τὸ ὑπόσχουμιν ἐργάζουμιν.

Τὸ τρίτον πληθ. πρόσ. ἐπέδρασε καὶ ἄλλως ἐπὶ τοῦ τρίτου ἐνικοῦ τῶν βαρυτόνων ῥημάτων, ὥστε ἀντὶ ἤρχετο, ὅπως ἐνιαχοῦ τῆς Ἰταλίας ἔτι λέγεται (πρβλ. *Morosi* 140 ἐγράφετο) λέγομεν ἤρχεντον(ε) ἐποτιζεντον(ε), ὅπως ἐν Θήρᾳ καὶ ἄλλαις τισὶ τῶν Κυκλάδων κατὰ τὰ «τὸ μεγαλήτερόντωνε, τῆ δουλειάντωνε τὸ παιδίοντου, ἐν οἷς ἀρχῆθεν ὁ φθόγγος ντ (=d) εἶχε λόγον, λέγεται καὶ ἡ γυναῖκα ντου, τοῦ σπιθιοῦ ντου, ἐν Νάξῳ τσοὶ γονοὶ ντου = τοὺς γονεῖς του. Μόνον δὲ σ προηγουμένου ἀπαγγέλλεται τὸ ταῦ καθαρόν, ὁ πατέρης Του.

Τὰς ἀναλογίας ταύτας καὶ τοὺς κατ' αὐτάς προελθόντας τύπους ἐν τῷ ῥήματι καὶ μάλιστα ἐν τῷ παρατ. τῆς μέσης φωνῆς πολλοὺς καὶ πολυειδεῖς ὄντας, ἅτε ἄλλοτρίους τῆς προκειμένης περὶ τοῦ ἄλφα ἐρεύνης, παραλείπομεν ἐν τῷ παρόντι. Νομίζομεν δὲ ὅτι κατεστήσαμεν πιθανόν, ὅτι ἀφοῦ τὸ ἤρχουνταν κτλ. κατ' οὐδένα τρόπον δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσιν ἄλλως ἢ κατ' ἀναλογίαν σχηματισμοί, οἱ ἐν τισὶ χώραις εὐχρηστοὶ τύποι ἐρχόμενε, ἐβρεχόμενε οὐδεμίᾳ ἀνάγκῃ νὰ ὑποληφθῶσιν Δωρισμοί, ἀφοῦ μάλιστα ἀναμφίβολοι Δωρισμοὶ ἐν τῇ κλίσει τῆς νέας ἑλλην. ἐλλείπουσι παντάπασιν.

Ἡ κατηγορία γ) οὐδὲν παρέχει Δώριον, πάντες λέγομεν τιμημένος, ἐτίμησα τιμητικά, πελεκητά, κολλητά, ἐν Ἰταλίᾳ ὁμοίως ἀγαπητὸ *Mor.* 104 ν' ἀκαπήσης *Mor.* 50, ὁμοίως κατέθηκα, μνημα, τιμᾶς τιμοῦντες οὐχὶ τιμᾶντες κτλ.

Ἔστι δὲ οὐδ' ἡ κατηγορία β) (ἄκουσα ἄλεσα, ἄρμεξα) ἐπιβάλλει ἡμῖν ν' ἀποδεχθῶμεν Δωρισμοῦ ἔχνη, ἐδηλώθη ἤδη ἐν τῇ I συμβολῇ.

Ἡ δὲ κατηγορία α) ἀποτελεῖ τὴν μεγίστην καὶ σπουδαιοτάτην διαφορὰν τῆς Νέας Ἑλλην. ἀπὸ τῆς Δωρ. καὶ τὴν μεγίστην ὁμοιότητα αὐτῆς πρὸς τὴν Κοινήν. Τὰ κατ' αὐτὴν πολλὰ ὄντα ἐξετάζομεν κατὰ ὑποδιαίρεσεις.

1) Πάντα τὰ παρὰ τοῖς Δωριεῦσι καὶ Αἰολεῦσιν εἰς -τας λήγοντα ὀνόματα, καθ' ὅσον σώζονται, λήγουσι σήμερον εἰς τῆς ὅπως ἐν τῇ Κοινῇ. ἐργάτης, θεριστής, δαυλίτης, φράχτης, κόφτης, κλέφτης, τρίφτης (= ξύλον μακρόν, δι' οὐ εἰσωθοῦσι τὰ ξύλα εἰς τὸν ἵπνον καὶ τρίβουσι αὐτόν), πετρίτης (ἐν Ἡπειρῷ εἶδος ὄφως, συνήθως εἶδος ἀετοῦ), δροσίτης (παρ' ἡμῖν εἶδος μύκητος, ἐν Κεφαλληνίᾳ ὁ σίκυος, ἐν Πάρῳ εἶδος σκυλλοψάρου), περάτης (παρ' ἡμῖν ὁ ὀδίτης, ἐν Κεφαλ. ὁ πορθμεύς) κτλ. Τύποι οἷον κλέφτας πετρίτας εἶνε τοῦ περι γλώσσης αἰσθήματος ἡμῶν πάντη ξένοι.

2) Οὐδαμοῦ λέγομεν ἅ καλὰ, μεγάλα, πολλὰ(*) ἀντὶ ἡ μεγάλη, καλή, πολλή· πάντες πανταχοῦ λέγουσιν ταχινή, ῥοδινή, βραδινή ἀργαδινή (ἀπὸ τοῦ ἀργά = ὄψέ, τοῦ ὄλου -δινή ἀπὸ τοῦ βραδινή ληφθέντος) σκολινή (παρ' ἡμῖν = ἔνδυμα κατὰ τὰς ἐορτὰς φορούμενον, καὶ ἔπειτα εὐφημιστικῶς ἡ ὕς ὡς δῆθεν τὰ σκολινὰ αὐτῆς ἐνδύματα φοροῦσα), ἱκανή, ἀληθινή, καμωμένη, πατημένη, τυφλή, πέτρινη, ξύλινη, χτιστή, σφαλιχτή, κλειστή, πολιτικὴ (ἐν Κύπρῳ πόρνη) (παρ' ἡμῖν τονίζεται πολιτικὴ) Χανιώτικη,

(*) Ἐν Σάθα Μεσαιων. βιβλ. VI 276 ἀναγινώσκειται «τὴν ἴσα ν ὀδὸν» ἀλλὰ καὶ ἂν μὴ εἶνε σφάλμα ἀντὶ Ἰσταν, οὐδὲν ἀποδεικνύει διότι τὰ λοιπὰ πάντα ἐπιθετα καὶ αὐτὸ τὸ ἴση σχηματίζεται κατὰ τὴν Κοινήν. Ἐν Passow δημοτ. ἄσματι 398 ἀναγινώσκειται «δῶδεκα χρονοὺς ἔκαμα στέρφα δίχως μουσκάρι» ἀντὶ στερίφ η, ἀλλ' ὁμοίως οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι εἶνε μᾶλλον προσηγορικὸν ἢ ἐπίθετον, καὶ δὴ ὅπως στειρός - στειρα, χῆρος - χήρα, οὕτω καὶ στέρφος - στέρφα.

Ῥεθεμνιώτικη, καὶ οὕτω πάντα τὰ εἰς -ικὴ ἢ -ικη· ὁμοίως ἀπαλὴ κτλ. κτλ. ἀλλ' ὁμοίως δίκαια, ἄγρια (παρ' ἡμῖν ἀγιά) δεξιὰ ποιά, παλαιά, τέτοια, δούλια, ἄγρια κτλ. κτλ. Τὸ θηλ. ἄρα ἐπιθέτο φωνήεντος προηγουμένου διατελεῖ ἔχον α, συμφώνου δὲ οἰουδήποτε (καὶ τοῦ ρῶ) η (*). Κατ' αὐτὰ λέγομεν λεύτερη, πονηρή, ἄκρη, μικρὴ μαύρη, ἄσπρη, λυγερή, ξερή, χοντρή, ἀλλήθωρη, καρπερή, μισερή (οὐχὶ = μισαρά, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ ἡμισυς - μισός καὶ δηλοῖ τὸν οὐκ ἀρτιμελῆ καὶ συνεκδοχικῶς τὸν ἀνεπιτήδειον) λαμπυρὴ, ζουμερὴ, δροσερὴ, βρωμερὴ, καματερὴ (= ἐργάσιμος ἡμέρα, οὐσ. ἢ βοῦς) τρυφερὴ, καθαρὴ κτλ. Τὸ δὲ ἦτα ἐν τούτοις δὲν εἶνε Ἰωνικὸν ὅπως συνήθως διδάσκεται, διότι, ὡς γνωστὸν, πρώτη ἢ Ἰων. διάλεκτος ἐξηφανίσθη καὶ δὴ ἀπορεῖται, πῶς ἠδύναντο νὰ σωθῶσι τῆς οὕτω ταχέως ἐξαφανισθείσης διαλέκτου τοιαῦτα σπουδαῖα λείψανα. Ἐπειτα κατὰ τὸ χλωρὴ ξερὴ, μωρὴ κτλ. ἔδει νὰ λέγηται καὶ μοῖρη καὶ σπεῖρη καὶ χήρη καὶ μαχαίρης κτλ. διότι οὐδεὶς λόγος, δι' ὃν ὁ Ἰωνισμὸς οὗτος περιορίσθη ἐν τοῖς ἐπιθέτοις εἰς -ρος. Τάληθές καθ' ἡμᾶς εἶνε, ὅτι τὰ μὲν οὐσιαστικὰ ἔμειναν ἐν ἡ ἦσαν θέσει, τὰ δὲ ἐπίθετα μετεκινήθησαν καὶ τούτου ἀπόδειξιν ἔχομεν τόδε : πάντα τὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τριγενῆ καὶ δικατάληκτα ἐπίθετα δὲν σχηματίζουσι πλέον τὸ θηλ. εἰς -ος, ἀλλ' αἰείποτε εἰς -η· διότι τοῦτο μὲν τὸ ἦτα ἠσθάνθημεν ὡς τὴν κυριωτάτην καὶ τοῖς θηλ. συμφωνολήκτοις ἐπιθέτοις ἀρμόζουσαν κατὰληξιν, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς Π κλίσεως ἐξεβάλομεν πάντα τὰ θηλ. (**). καὶ ἄλλοις μὲν ἐδώκαμεν ἄρσεν. γένος π. χ.

(*) Τοῦτο δὲν ἔχεται ἀπολύτου ἀκριβείας ἐν πᾶσι τοῖς ἰδιώμασιν, π. χ. ἐν Κερκύρα λέγεται βέβαιη, καὶ ἀντιστρόφως ἐν Ἰταλίᾳ ἄγρα = ἄκρα, μαγρα = μακρά πρβλ. Μογ. 402 κέξ.

(**) Τοῦτο ἀληθῶς περιεργον καὶ προσοχῆς ἄξιον, διότι οὕτως ἐπανεφέρομεν τὴν Π κλίσιν εἰς τὰ ἀρχαῖα αὐτῆς ὄρια, τ. ἔ. τὰ ἄρσεν. εἰς -ος καὶ οὐδ. εἰς -ον. Τοῦτο ἀγνωοῦσιν οἱ τὰ Ἰαπετικά ἐν τῇ νέᾳ ἑλλην. ἀνασκαλεύοντες, διὸ ἐν πάσαις ταῖς γραμματικαῖς ἀναγινώσκειται

τοῖς ὀνόμασι τῶν δένδρων, ὁ βάτος, ὁ πλάτανος, ὁ σφένταμος, ὁ κούμαρος, ὁ κυπάρισσος, ὁ πρίνος (ὃς καὶ παρ' Ἀριστοφ. Βατρ. 859 πρίνος ἐμπρησθεῖς), ἐν Πελοπον. Θήρα καὶ Κύπρω (Μεσαιων. βιβλ. Σάθα II 310) ὁ ἄμμος, ἐν Κύπρ. ὁ ἐξοδος II 135, τοὺς ἐξόδους 123 Μεσ. βιβλ. Σάθα ὁ ὀκτώηχος κτλ. (Τούτων ἕνια εἶχον ἤδη παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις προσλάβη τὸ ἄρσ. γένος, π. χ. ὁ Φρύν. ἀποβάλλει τὸ ὁ βῶλος, ὁ βάτος ἀπαντᾷ παρ' Ἀριστοτ. ὁ κόμαρος παρ' Ἀθην. Τὰ κοινὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν παλαιῶν δὲν εἶνε πλέον κοινά, π. χ. ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐχὶ ἡ ἄνθρωπος, μάλιστα ἀντιτίθεται τῷ ἀνθρώπῳ ἢ γυναικί, π.χ. Μεσαιων. βιβλ. Σάθα II 356 ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου ἔναι . . . εἰ δὲ ἡ σκάλα τῆς γυναικός· καὶ Mor. 77 *dé ghinéca senza antrepro, dé speranza senza polemisi*. Ὁμοίως ἐν VI Μεσαιων. βιβλ. Σάθα ἀπαντῶσι φράσεις οἷον ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ γυναικί, ἢ «ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ συμβία του»· ἡ δὲ αἰτία τούτου κεῖται, ἂν μὴ ἀπατώμεθα, ἐν τούτῳ, ὅτι τὰ εἰς -ος ὀνόματα δὲν ἦσαν πλέον (τῷ 1200 μ. Χ.) αἰσθητὰ ὡς γένους θηλ. "Ἄλλοις ἐδώκαμεν τὸ οὖσ. γένος π. χ. τὸ βάσανο, τὰ βάρσαμα (Wagner Ῥόδ. ἄσμ. 32) τὸ δρόσος τὸ ψῆφος (Μεσαιων. βιβλ. Σάθα II 232) κατὰ τὸ πάθος τὸ βάρος κτλ. "Ἄλλα μετετρέψαμεν εἰς ὑποκορ. τὸ ἀμπέλι, τὸ σταμνί, τὸ ραβδί, τὸ ὑάλι, τὸ νησί, τὸ ὀκτωήχι, τὸ καμήλι κτλ. "Ἄλλα μετεβιβάσθησαν κατὰ τὸ φαινόμενον τοῦλάχιστον εἰς τὴν III κλίσειν, οὕτω π.χ. τὰ ὀνόματα πολλῶν νήσων, ἡ Χιώ, ἡ Σάμω, ἡ Κύπρω, ἡ Τήνω, ἔπειτα ἡ Κόρθω, ἡ Παράδεισω(*) παρ' ἡμῖν ἢ ἄμμω τῆς ἄμ-

ὅτι ἡ II κλίσις τῆς νέας ἑλλην. περιλαμβάνει ὄνομ. ἄρσεν. καὶ θηλ. εἰς -ος. "Ἄν ἠπίσταντο τοῦτο, πόσους ἐπαίνους δὲν θὰ ἀπέδιδον τῇ τοσοῦτον ἀρχαία διασωσάσῃ νέᾳ ἑλληνικῇ!

(*) Ἡ μεταβολὴ τοῦ γένους, νομίζομεν, ἐγένετο ἕνεκα τῆς σημασίας τῆς λέξεως, διότι ὁ παράδεισος ἀντίκειται τῇ κολάσει. Ἡ μεταβολὴ αὕτη τοῦ γένους εἶνε συχνὴ ἐν τῇ νέᾳ ἑλλην. μεταξὺ τῶν συνωνύμων. Οὕτως ἐρμηνεύεται ἡ χρῆσις πολλῶν στοιχείων ὡς θηλ. π. χ.

μως, ὅπως ἡ Μαριγῶ τῆς Μαριγῶς, ἡ Ἐλέγκω τῆς Ἐλέγκως, ἡ Χάιδω τῆς Χάιδως. Τὴν κλίσιν ταύτην ἠδύνατό τις νὰ ὑπολάβῃ Δωρικὴν καὶ Λεσβίαν, διότι οὕτως ἐσχημάτιζον ἐκείνοι, πρβλ. *Abr.* I 118 καὶ II 238, ἔνθα καὶ μεταγενέστεραι ἐπιγραφαὶ ἀναφέρονται πολλὰ παρέχουσαι παραδείγματα π. χ. *C. I. Gr.* 1365 Αὐρηλίας Ξενῶς, 1386 Ἀφροδῶς πρβλ. *Kühner* Διεξοδ. Γραμμ. I 153, Οἶκον. Περὶ γνησίαις προφ. 571, *Ahrens* Κουν. Περιοδ. III 81 κέξ. Ἄλλ' ἂν μὴ ἀπατώμεθα, ὁ ἀπλοῦς οὗτος σχηματισμὸς ἀνεπτύχθη ἐν αὐτῇ τῇ Κοινῇ, ὅπως ὁ *Ahrens* ἐν II 238 ὀρθῶς ὑπέλαβεν, ἀνήρρεσε δὲ ἔπειτα σφαλεις ἐν Κουν. Περιοδ. III 81, ἔνθα δουλεύων τῇ ἐσφαλμένη ὑποθέσει, ὅτι τὰ ἔλλην. εἰς -ῶ θηλ. ἀντιστοιχοῦσι τοῖς εἰς -ᾱ πρωτοκλίτοις τοῦ Ἰνδικοῦ ἐξέλαβε τὸν εἰς -ῶ -ῶς σχηματισμὸν τοῦτον ἀρχαιότατον. Ἀπόδειξις δὲ εἶνε οὐ μόνον ἡ ἀκατάληπτος αὐτοῦ διάδοσις, ἂν μόνον ἐκ τοῦ Λεσβίου καὶ Λακωνικοῦ ὄρματτο, ἀλλὰ καὶ ὅτι αἱ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλων χωρῶν (πρβλ. *Ahrens* II 238 καὶ 570), τὸ δὲ μέγιστον καὶ Ἰωνικῆς γῆς ἐπιγραφὴ (Τήνου) παρέχει Φειδῶς, Καλλιῶς Αἰαντῶς *C. I. Gr.* 2338. Οὗτοι δὲ πάντες δὲν ἐδιδάχθησαν ἀναμφιβόλως τὴν γραμματικὴν τῶν Λεσβίων καὶ τῶν τὴν ἄκραν Δώριον λαλούντων, καὶ ἂν ὑποληφθῇ ὅτι πάντες οὗτοι ὁμοίως ἐσχημάτιζον, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὀνομ. καὶ αἰτ. εἰς -ῶ ἐσχημάτισαν καὶ τὴν γεν. εἰς -ῶς, ὅπως οἱ Κρήτες τὴν δοτ. εἰς ῶ ἀντὶ εἰς οἱ *C. I. Gr.* 2554 Λατῶ, καὶ ὅπως περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, καθ' ἃ ἤδη ἐδιδάχθη ἐν *Bezz. Beitr.* VI σ. 334 κατὰ τὸ ταμίας ταμίαν ἐλέχθη καὶ ταμία ἀντὶ τα-

ἡ ἄλφα ἢ βῆτα, αἶνε ἰῶτα μοναχῆν κτλ. τὸ ἄλφα δηλ. δηλοῖ τὴν ἀρχήν, πρβλ. «ἐγὼ εἰμι τὸ α καὶ τὸ ω» καὶ δὴ λέγεται «θάρχισω πάλι(ν) ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἢ θάρχισω πάλι(ν) ἀπὸ τὴν ἄλφαι», κατὰ τὸ ἡ ἄλφα ἐλέχθη ἢ βῆτα, ἢ ζῆτα ἢ λάβδα ἢ ἦτα πρβλ. *Annuaire pour les études Grecques* 1874 σελ. 229 κέξ. πρβλ. περὶ τούτων Κουν. Περιοδ. XXIV 47 καὶ *Delbrück* Συνακτ. Ἐρεῦνας IV 5.

μίου, καὶ βραδύτερον κατὰ τὸ πολίτης πολίτην ἐλέχθη καὶ πολίτη ἀντὶ πολίτου. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἢ ἐν ταῖς διαφόροις πτώσεσι τοῦ ἐν. ἀριθ. τῶν φωνηέντων ποικιλία ἐκρίθη κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους δυσχερῆς καὶ οὕτως εἰσῆχθη ἀντ' αὐτῆς ἡ εὐκολος μονοτονία, ὥστε κατὰ τὸ μοῖρα μοῖρας μοῖραν τιμὴ τιμῆς τιμὴν ἐλέχθη καὶ Σαπφῶ Σαπφῶς Σαπφῶ. Τοῦ φαινομένου δὲ τούτου οὐδὲν ἐν πάσῃ γλώσσῃ συχνότερον.

Ἄλλα τελευταῖον εἰς -ος θηλ. ὀνόματα μετεβιβάσκαμεν εἰς τὴν I κλίσειν π.χ. μετ' ἐπεκτάσεως ἢ πλατανιᾶ, ἢ κοπριᾶ, ἢ κουμαριᾶ, ἢ λυγιᾶ, ἢ ἀρκούδα, ἢ δασκάλισσα, ἢ ἀγγέλισσα, ἢ ἀνευ ἐπεκτάσεως ἢ παρθένα, ἢ δασκάλα, ἢ πλατάνη (Trois Poèmes 23) ἢ κύπερη, ἢ καμήλα, ἢ Σύρα, ἢ ἄνοστη ἢ νόστιμη ἢ ἀπλυτή καὶ οὕτω πάντα τὰ θηλ. τῶν τριγενῶν καὶ δικαταλήκτων εἰς -ος ἐπιθέτων(*). Ὅπως δὲ οὐδεὶς σωφρονῶν θὰ ὀνομάσῃ τὸ ἀκάμωτη, νόστιμη, ξυπόλυτη Ἰωνικά, οὕτω δὲν δικαιοῦται νὰ ὑπολάβῃ Ἰων. οὐδὲ τὰ ξερῆ, γερῆ (=ὕγιηρᾶ) λερῆ, μωρῆ, μαύρη, βσταγερῆ κτλ.

Οὐδὲ τὰ ἐπίθετα κακειᾶ, ἀγαπητικειᾶ, γνωστικειᾶ, πολιτικειᾶ, πιστικειᾶ, παστρικειᾶ, μαλακειᾶ, εὐγενικειᾶ, νυφικειᾶ, ἀρρεθωνιαστικειᾶ (Νάξος Νεοελλ. Ἀναλ. II 15) ἠθικειᾶ (αὐτόθι 47) εὐλαβητικειᾶ (αὐτόθι 88) στεφανωτι-

(*) Ἄγνοῶν ὁ κ. Def. τὸ σπουδαιότατον τοῦτο τῆς κλίσεως τῆς νέας ἑλλην. φαινόμενον γράφει ἐν τῷ ἐν Arch. 187—220 δημοσιευθέντι τεμαχίῳ Γλωσσαρίου ἐξ Ὁφείως τὰ ἐπίθετα κατ' ἀρχαῖον τρόπον εἰς -ος -ο, ἀνεξόδευτος, ο adj. ἀνέντροπος, ο adj. κτλ. Τὸ ο δηλοῖ τὸ οὐδ. γένος, ὥστε οὕτω φαίνεται διδάσκων ὅτι ἐν Ὁφεί λέγεται ἡ ἄνοστος, ἢ νόστιμος, ἢ ἀξυπόλυτος κτλ. Ἄλλὰ τοῦτο οὐκ ἀληθές. Τὸ ἰδίωμα τοῦτο δὲν μετεσχημάτισε μὲν τὰ θηλ. ἐπίθετα εἰς -ος, ὅπως ἡμεῖς, κατὰ τὴν I κλίσειν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀφῆκεν αὐτὰ κατὰ χώραν, ἀλλ' ἐκανόνισε κατὰ τὸ ἢ ἄμμω τῆς ἄμμως, ἢ Κόρθω τῆς Κόρθως, διὸ λέγεται ἢ μαερία ἄνοστο ἔνι. Οὐδὲ τὸ ἰδίωμα λοιπὸν τοῦτο διεφύλαξεν τὰ θηλ. εἰς -ος ἐν τῇ II κλίσει.

κειὰ Pass. 258, αἰρετικειᾶν Μεσ. βιβλ. Σάθα II 58, Κρητικειᾶ Ἑλληνικειᾶ Ross Reisen III 186 κτλ. εἶνε δωρισμός, διότι τότε θὰ ἀπηγγέλλοντο κακὰ (κ¹), ἐνῶ σήμερον κακὰ (τὸ κ² οὐρανικὸν οὐ λαρυγγικόν). Ἐγράψαμεν πάντα διὰ τοῦ εἰα ὑπολαβόντες αὐτὰ κατ' ἀναλογίαν σχηματισμούς πρὸς τὸ γλυκειᾶ πρικειᾶ, θηλυκειᾶ, ἀψειᾶ, βαθειᾶ, μακρειᾶ κτλ. Οὐχ ἤττον ἀνομολογοῦμεν ὅτι καὶ ἄλλη ἐκδοχὴ καὶ γραφὴ εἶνε δυνατὴ. Ἐν Κρήτῃ ἡ ἀναλογία αὕτη δὲν εἶνε ἐκτεταμένη ὅπως ἐν Ἑλλάδι.

Ὅμοίως εἶνε πᾶσι δῆλον ὅτι τὰ προσηγορικὰ ὀνόματα, οἶον ἡ κακομοίρα (ὁ κακομοίρης) κακονοῦσα (κακονούσης) χρυσομαλλοῦσα (χρυσομαλλούσης) ἡ διαόλα (Νάξου Νεοελλ. Ἄνακ. II 12), τηγανίτα Κεφαλληνίας Νεοελλ. Ἄν. II 231 (παρ' ἡμῶν ὁ τηγανίτης ὅπως καὶ παρὰ παλαιούς) ἡ καμπούρα (ὁ καμπούρης) ἡ κακούργα, ἡ δούλα (ὁ κακούργος, ὁ δούλος) κτλ. δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποληφθῶσι Δωρισμοί.

Εἰ καὶ καλῶς ἠξέυρομεν ὅτι τὴν περὶ τῶν θηλ. ἐπιθέτ. ἐξέτασιν δὲν ἐξηγητήσαμεν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, τοσοῦτον, ἐλπίζομεν, κατεστήσαμεν διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀναμφίβολον, ὅτι Δωρισμός ἐν τοῖς ἐπιθέτοις δὲν ὑπάρχει.

3) Τὰ δὲ κατὰ τὰ οὐσιαστ. θηλ. τῆς I κλίσ. δὲν εἶνε τοσοῦτον ἀπλᾶ. Ἀναμφιβόλως οὐδὲν θαῦμα, ἂν που σώζονται καὶ τινες τύποι ὑπὸ τοῦ μετὰ τῆς Κοινῆς εἰσβαλόντος Ἀττικοῦ πολιτισμοῦ καὶ χριστιανικοῦ θρησκευματος μὴ ἀντικατασταθέντες, ἀλλ' οὗτοι εἶνε ἐλάχιστοι καὶ δὲν δύνανται νὰ ὀρίσωσι τὸν χαρακτῆρα τῆς γλώσσης, ὅπως ἐν τοῖς ἐξῆς θὰ ἐκτεθῆ. Ὅπως δὲ ἡ τῶν φαινομένων ἐπίσκεψις εὐσύνοπτος καταστῆ ὑποδιαιρούμεν τὰ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην εἰς 4 μέρη λαβόντες πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὴν σημασίαν καὶ τὸν τονισμόν, διότι ἀμφοτέρα ἔχουσι δύναμιν.

α) Τὰ προπαροξύτονα καὶ ὅσα παρ' Ἀττικοῖς εἶχον αἰχουσίαν αὐτὸ καὶ σήμερον, οἶον θάλασσα, μέλισσα, κόρυ-

ζα, σμύλαιρα ἀντί (σ)μύραινα(*), γέννα, ψώρα, τρῦπα, δόξα, λύρα, πέτρα, ἀδεια, ἀδικία, αἰτία κτλ. κτλ.

β) Πάντα τὰ ὀξύτονα προσηγορικᾶ ἔχουσι τὸ η ὅπως παρ' Ἀττ. π. χ. κεφαλή, κορυφή, αὐλή, γῆ(ς), πηγῆ, ψωλή, αὐγή, φωνή, μηχανή, ψυχῆ, πιθαμῆ, φακῆ, ἀλυκῆ, χολή, λαβή, πληγῆ, χορδή, ἀσραπή, βροντή, βροχή, ἀλοιφή, λιτὴ Morosi 47 ἀρτιμῆ (=τὸ πασχαλινὸν ἐν νηστησίμῳ ἡμέρᾳ Κεφαλλ. Νεοελλ. Ἄν. 171, ἀσπροσυρμῆ αὐτόθ. 172, καλαμωτῆ 211, γυνὴν Κορ. Ἄτ. I 335, 337, ζυγὴν Μεσαιων. βιβλ. Σάθα II 178, ἀκτῆ (Κάσου) Ross Reisen 175, Σορωνή (αὐτ. III 101) χωρίον ἐν Ῥόδῳ, Ἄποστροφή, χωρίον ἐν Κῶ (Ross III 138) κτλ.

γ) Πάντα τὰ ἀφρημένα ὀξύτονα καὶ παροξύτονα λέγονται μετὰ τοῦ η (**), π. χ. τιμῆ ἄντροπή, ἀκούη (τὸ οὐ οὐκ ἐπικὸν ἀλλὰ κατὰ παρετυμολογίαν ἐκ τοῦ ἀκούω) τύχη, ἀνάγκη, καλωσύνη κακωσύνη καὶ πάντα τὰ εἰς -σύνη, ἀπάτη, νίκη, γνώμη, ἀνεμορριπῆ Κεφαλλην. Νεοελλ. Ἄ-

(*) Παντάπασι ἀδιανοήτως ἀναγινώσκειται τοῦτο ἐν *Trois Poèmes* 247 σμέρινα ν τὴν θαλασσίαν ἀντὶ σμαίρυναν = (σ)μύραιναν, πρβλ. φαιλόνι ἀντὶ φαινόλιον.

(**) Δύο μόναι ἐξαιρέσεις τούτου γινώσκωμεν τ. ἔ. ἴπνογὰ καὶ ἀναπνογὰ = πνοή καὶ ἀναπνοή, καὶ ἀκούα = ἀκοή ἃ ἐκ Κεφαλλ. ἀναφέρει ὁ κ. Τσετσέλης ἐν τῷ ἀξιολόγῳ Γλωσσαρίῳ τῆς Κεφαλληνίας Νεοελλ. Ἄναλ. II 296 καὶ 152. Τὸ μιὰ βολὰ δὲν εἶναι ἐξαιρέσις, διότι εἶνε μεταγενέστερος σχηματισμὸς κατὰ τὸ συνώνυμον φορά, ἐν Passow Δημ. ἄσμ. 268α ἀναγινώσκειται ὁ κατ' ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν ἀμφοτέρων προελθὼν σχηματισμὸς φολά, ὃς ἐν Κρήτῃ συχρός. Ὅτι δὲ οὐκ ἀρχαῖον τὸ βολὰ μαρτυροῦσι τὰ ἀποβολή = ἡ κόπρος καὶ τὰ ἴχνη τοῦ λαγοῦ, τὸ παραβολή, ὅπερ παρ' ἡμῖν οἱ γεωργοὶ ἐπιφωνοῦσι πρὸς τοὺς βόας, ὅπως παραβάλωσι = προσεγγίσωσι, πλησιέστατα δένδρου τινὸς διελάσωσιν, τὸ ἀναβολή, τὸ διαβολή, τὸ ἐν Νεοελλ. Ἄναλ. I 417 Ἀέσθιον ποδοβολή, τὸ ἀθιβολή ἀντὶ ἀντιβολή, οὗ τὸ τ ἐγένετο ὁ ὅπως ἐν Κυπρ. Νόμοις Μεσαιων. βιβλ. Σάθα VI 516 καὶ 513 ἀποφανθικῶς, πρβλ. καὶ Βοιωτικὸν ἔχωνθι· πρβλ. G. Meyer Ἑλλην. Γραμμ. 206—212.

ναλ. II, ἀπομονή ἀντί ὑπομονή, παραμονή μονή (Κύπριον) Φιλ. IV 432, ἀπαντοχή ἀντί ὑπαντοχή (ὑπ-αντ-έχω, οὐχι κατὰ Κοραῖν ἀπαντα-έχω) προσ-έξ-περι-ἀποχή, ἀποδοχή, πλάνη, συλλογή και Νεοελλ. Ἐναλ. I 400 Λεσβ. διαλογή = σκέψεις (ἡ σημασία αὕτη τοῦ συλλογή και διαλογή ἐπῆλθε κατόπιν ὑποχωρητικῶς ἐκ τῶν ῥημάτων συλλογιζομαι και διαλογιζομαι) ταγή δια-ὑποταγή, θροφή (=τροφή) τριβή, πλοκή καταμπλοκή Μεσαιων. βιβλ. Σάθα II 358, κατα-δια-συναστροφή (=συναναστροφή κατ' ἀποβολήν τῆς ἐτέρας τῶν δύο ὁμοίων συλλαβῶν, πρβλ. ποιμάνωρ=ποιμενάνωρ, και ἄλλα ἐν Leo Meyer Συγκρ. Γραμμ. τῆς ἑλλην. και λατ. γλώσσης I, 281), ἀγάπη, ἀπό κοπή (σημείωσε τὴν ἀπό μετὰ γενικῆς ἐν ταῖς ἐπιρρηματικαῖς ταύταις φράσεσιν) ἀπό χαραγῆς, σκέπη, σιωπὴ σιγή, συναρμογή, καταρροή, ἀναφανή Φιλ. III 435 ζάλη, σφαγή, παρα-συνδρομή, λύπη, ταραχή, ἀνταμοιβή, ζωή, ἀρχή, φωνή, ἀφορμή, δοκιμή, εὐχή, φυγή, πληρωμή, ἀλλαγῆ, ῥαφή, μάχη (ἡ ἐκ λόγων διαφορὰ ὅπως ἐν Βεκκ. Ἐνεκδ. I 105 ὀρίζεται) δίκη κατα-, ἐορτή, ὄργῆ, τέχνη, ἀνατολή, γραφή, στέγη, στέγνη, διδαχή, βαφή, βοή, φοσκῆ = βοσκῆ (Μακεδ.) Φιλ. III 226, σπουδή, φυλακή, ἀποστολή Λεσβ. Νεοελλ. Ἐναλ. I 365, πομπή Κεφαλλ. Νεοελλ. Ἐναλ. II 298 και Κορ. Ἐλιοδωρ. 173. προκοπή, ἀποσκαφή Νεοελλ. Ἐναλ. II 355, στιγμῆ, φήμη, μνήμη, θανή Διγεν. Σάθα και Legr. 1463, ἀναλοχῆ ἀναμιγῆ, βαρβαρόθερμη Νεοελλ. Ἐναλ. II 176 Κεφαλλ. κτλ.

δ) Τῶν παροξυτόνων δὲ προσηγορικῶν τὰ πολλὰ μὲν προφέρονται μετὰ τοῦ η, π. χ. δάφνη, σκάφη, χιούτη, πάσπαλη ἐν Κεφαλλ. Νεοελλ. Ἐναλ. II 228, παρ' ἡμῖν πασπάλη, ἐν Κύπρω πασπάλα, ζύμη, ὕλη Κεφαλλ. Ν. Ἐναλ. II 339 ἀλεχάη=ἡλακάτη Morosi 159, μερσύνη Pass. δίς. 556, κόχη=κόγχη, ἄχνη Νεοελλ. Ἐναλ. II 2 Νάξου, ἀμασκάλη (παρ' ἡμῖν ἀμπασκάλη, ἐν Ἰταλ. βασκάλη) σκάφη, ἡ στάνη, ἡ στάχτη, κύμβη = ὕβος Φιλ. IV 431 (Κύ-

πριον), ἡ πλάτη ἢ ὠμο-, ἀθάλη, θρούμπη (ἐν Κεφαλλ. θρούμπη καὶ θρούμπα, ἂν σώζεται που ὁ ὑπὸ Εὐσταθ. 1828 μνημονευόμενος τύπος θρούμβος, ἀγνοούμεν) ἄκρη (ἐν Κρήτῃ ἄκρα), ζώνη, δούλη (οὕτως ἀναγινώσκειται διαρκῶς ἐν τοῖς Κυπρ. Νόμοις), ζέστη, βονικὴ (ἡ ὄνος ἐν Κύπρῳ) γίστη=κίστη, ὁμοίως Κύπριον, κόρη, ἐν Κύπρῳ δηλοῖ σῦκον σταφιδωθὲν Φιλοστ. IV 431, πάχνη = φάτνη - πάθνη (πρβλ. ἔχνος = ζῶν ἀντὶ ἔθνος) νύφη (τὸ συννυφάδα εἶνε ὑποχωρητικὸς σχηματισμὸς ἐκ τοῦ συννυφάδες ὅπως λαμπάδες λαμπάδα), ἀράχνη, ἀμούργη = ἀμόργη Φιλιστ. IV 510 ἐκ Κρήτης, θήκη-συν-δια-, λεύκη (σὲ λεύκη μὴ σταλιάσης)· κοίτη, σπάθη (=ξύλον ἐν σχήματι σπάθης, δι' οὗ κατεργάζονται τὸ λίνον) σκόλη (διατὶ βαρύτονος), χλώρη, χλόνη Μεσαιων. βιβλ. Σάθα II 379, λίμνη, Κρήτη, Σύμη Ross III XI, Ἀνάφη 13, τὴν Κώμη (Μήλου) III 114 Χάλκη (= νῆσος παρὰ τὴν Σύμην) Ἰθάκη, λόχη (=λόγχη = γλώσσα πυρὸς καὶ ὄξυ ἄλγος) πεύκη, κλίνη, στάφνη (=στάθμη), πήχη, παλάμη, θαλάμη, κακκάθη Κεφαλλ. Νεοελλ. Ἄν. II 210, κολώνη αὐτ. 226 ὄνομα τόπου· λεκάνη (καὶ λεγιένι ἐκ τοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων παραφθαρέντος λεγιέν κατὰ Κοραῆν) Γιαῖλη = Αἰγιάλη ἐν Ἀμοργῷ Ross I 117. μαλόχη καὶ μελόχη ἐν Calimera Mor. 99, σφεντόνη Mor. 109. ἡ φράχτη Rivista di Filol. II 567 καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ Arch. 276, ἐν Κύπρῳ καὶ Τραπεζ. φρακτὴ Arch. αὐτόθι, δουκάνη = τυκάνη (Κυπρ. Φιλ. 439.

Ἄλλα δὲ τινα ἔχουσιν α, π. χ. χελώνα, καλύθα (ἐν Legr. Bibl. Grec. 146 καλύθη ἀλλὰ τὸ χωρίον δὲν φαίνεται καλῶς ἔχον), ἀθερίνα, βελόνα, ζεύλα (=ζεύγλη) σμίλα (κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεογνώστου ἐν Κραμῆρου Ἀνεκδ. Ὁξων. II 110 «σμιλὴ ὀξύτονον» φαίνεται τὸ ἡμέτερον ἄλλως ἔχον, πρβλ. καὶ σμίλα ἐν τῇ Ἀνθολ.) κουρούνα, κίχλα καὶ τσίχλα (τὸ κίχλα ἀπαντᾷ συχνότατα παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις, κατ' Εὐστάθ. οἱ Δωριεῖς ἔλεγον τρισυλλάβως κιχίλας, πρβλ. Ἐπιχαρ. ἀπόσπ. 108 παρ' Ahr.

Π 455 ἔλαιοφιλοφάγους κιχήλας), τρίγλα (ἀλλὰ τοῦτο παλαιόν, εἰ καὶ ὁ Ἄττ. τύπος λέγεται τρίγλη, ὁμοίως τὸ σκίλλα καὶ ἀθάρα), βούφα Κύπριον, λέγεται Φιλιστ. ΠΙ 437 ταῦτὸν τῷ ὑφῆ (ἀλλὰ καὶ τὸ α καὶ τὸ β καὶ τὸ μέγιστον ἀπάντων ὁ ἀναβίθασμὸς τοῦ τόνου παρέχει δυσκολίας ἀνυπερβλήτους) μολόχα (περὶ τοῦ ο ἰδὲ Ἄθην. Π 58^d «ἐν πολλοῖς ἀντιγράφοις εὔρον τοῦ Ἀντιφάνους Μίνως διὰ τοῦ ο γεγραμμένον «τρώγοντες μολόχης ρίζαν»), τὸ σκορδοῦλα καὶ Καρδαμούλα ὑπελήφθησαν ὅτι ἔχουσι τὴν κατὰληξιν -ουλα, καὶ δὴ οὐδὲν ἀποδεικνύουσιν. ἀκόνα, σφενδόνα, μλίνα (Μακεδ. Φιλιστ. ΠΙ 212) = πλακοῦς πρβλ. Κραμ. Ἄνεκ. Π 114 μελίνη = κέγχρος. Ἐν Νεοελλ. Ἄν. Ι 425 φνίκα = φοινικὶς ἢ φοινικῆ. Ἄθῆνα Θήβα Πάτρα, ὧν τὸ α φαίνεται ἔχον αἰτίαν ἐν τούτῳ, ὅτι ἦσαν πληθ. ἀριθ., πάντως δωρισμοῦ δὲν δύνανται νὰ εἶνε τεκμήρια (Ἄθῆνα), πήχα Νεοελλ. Ἄν. Π 152 (ἀλλὰ διατί δὲν εἶνε πἈχα;), αὐτόθι 254 μυρσίνα, 260 μουργάνα καὶ μούργα (=ἀμόργη; πρβλ. Θεόγνωστον Κραμ. Ἄνεκδ. Π 13 τὸ δὲ ἀμοργῆ ἐκ τοῦ ῥήματος τοῦ ἀμέργω γέγονεν· σημαίνει δύο· τὴν ὑποστάθμην τοῦ ἐλαίου καὶ τὴν τρύγα τοῦ οἴνου), αὐτ. 304 ρίνα, αὐτ. γούμενα (=ἀγομένη)(;) τσικνίδα ἢ τσουκνίδα (παρ' ἡμῖν ἀγκινίδα) ἐκ τοῦ κνίδη(!), μούχλα (ἐκ τοῦ ὁμίχλη(?), Νεοελλ. Ἄν. Ι 410 λούβα=λώβη, παρ' ἡμῖν ἡ σάρπα = σάλπη, ἃν τις ταυτίσῃ τὸ φύχτα ἢ χούφτα πρὸς τὸ παρ' Ἑσυχ. πύκτας: γρόνθους, ἀγωνιστάς, φαίνεται δωρίζον, δύναται δ' ὅμως νὰ εἶνε καὶ μεγεθυντικὸν ὅπως ἔπειτα θὰ δηλωθῇ· ὁ κ. Χαλκιοπούλος ἐν Κουρτ. Μελ. V 367 ἀναφέρει σκάφα καὶ ῥΗνΑ=εἰρήνη (εἶνε ἀφρημένον ἢ προσηγορικόν;) Λένα = Ἐλένη, ἐν 344 βουτίνα, ὃ λέγει=βυτινή, καὶ 375 ῥετσίνα, ὅπερ ὅμως ξένον, τὸ δαμάλα μεγεθυντικόν. Ὁ Ross Π 114 ἐκ Καλύμνου ἀναφέρει ἀγία ΕἰρἈνΑ, ὅπερ ἀληθῶς φαίνεται δωρίζον, πρβλ. ὅμως «κυράνα μας σε θέλει» Βρυκόλακας Kind Anthol. 98, τυράννα Rivista di Filol. Π 393. Ἐν Μεσαιων.

βιβλ. Σάθθα II 413, 415, 416 αναγινώσκεται Ἑλένα, ἀλλ' οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι ἦτο Γαλλίς, ὁ ἀδελφός της ὠνομάζετο Ἀποστόλες. 173 αὐτ. καὶ 226 φάμα ἀλλὰ πιθανώτατον ὅτι εἶνε ξένον. 193 αὐτόθι καὶ VI 183 ὄπνάν = ἀναπνοήν, ἡ λέξις ἀναγινώσκεται καὶ παρὰ Δουκαγιάφ, ἀλλὰ πόθεν καὶ πῶς ἔχει; αὐτ. II 164 γούφα, ὃ ἐρμηνεύει ὁ κ. Σάθθας ἐκ τοῦ γύπη, ἀλλὰ διὰ τὸ φ ἀντὶ τοῦ π δυσχερές.

Τούτων ἔνια ἀπαντῶσιν ἤδη παρὰ τοῖς Κοινοῖς μετὰ τοῦ α καὶ δὴ οὐχ ὑπὲρ τῆς Δωρικῆς, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς Κοινηῆς μαρτυροῦσιν, π. χ. ἡ κίχλα, ἡ ζεύγλα, ἡ ρίνα, ἡ ἀθάρα κτλ. ἄλλων ἡ παραγωγή, ὅπως ἤδη ἐδηλώθη, λίαν ἀμφίβολος· ἄλλα δὲ ὅμως ἀπαντῶσι μόνον ἐν τῇ νέᾳ ἑλλην. μετὰ τοῦ α, ὥστε τώρα τίθεται τὸ ζήτημα, ἂν ταῦτα εἶνε Δωρισμοὶ σωθέντες, ἢ πλάσματα νέα. Μέχρι τῆς σήμερον τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ὑπῆρχε, διότι οὐδεὶς ἠθέλησε νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῶν, προηnéχθησαν δὲ μάλιστα ἀείποτε ὡς τὰ ἀσφαλέστατα τοῦ Δωρισμοῦ τεκμήρια(*).

Ὁ ἀναλογιζόμενος δ' ὅμως ὅτι οὐδαμοῦ ἐν τῇ νέᾳ ἑλλην. λέγεται τῷ ἀνθρώπῳ ἀλλὰ πανταχοῦ τοῦ ἀνθρώπου, οὐδαμοῦ τῶς ἀνθρώπως ἢ τὸς ἀνθρώπος ἀλλὰ τοὺς ἀ(ν)-θρώπους, οὐδαμοῦ φέρομες, ἠρώτη, νικῆ κτλ. τ. ἔ. ὅτι ἐν τῇ κλίσει οἱ κοινοὶ τύποι ἐπικρατοῦσιν· ὅτι πάντα τὰ ἀφηρημένα (πλὴν δύο ἐκ Κεφαλληνίας πνογὰ ἀκουὰ) ὀξύτονα καὶ παροξύτονα καὶ πάντα τὰ ὀξύτονα προσηγορικὰ(**) πάντα τὰς εἰς -της ἄρσεν. πάντα τὰ εἰς -τῆς θηλ. τῆς τρί-

(*) Ἐν Κουρτ. Μελ. IV 292 γράφει ὁ κ. Def. βουκάν α habes a doricum, ἐν 281 τύφλα cum a doric, ὁμοίως 279 τρουπάνα, καὶ 315 ἄλλα.

(**) Ἐννοεῖται οἴκοθεν ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποληφθῶσιν οἱ ἀνωτέρω κατάλογοι πλήρεις, πιθανώτατα θὰ δυνηθῆ νὰ αὐξήσῃ τις αὐτούς· ἀλλ' ἂν μὴ ἀπατώμεθα, οὐχὶ πρὸς βλάβην ἢ ἀνατροπὴν τῶν λεγομένων.

της κλίσεως κλίνονται κατὰ τὴν Κοινήν, οὐδὲν δὲ Δωρισμοῦ ἔχνος παρέχουσιν, δὲν θὰ ὑπολάβῃ ἡμᾶς τολμηροὺς ὑποπεύοντας τὴν γνησιότητα τούτων, καὶ θὰ θελήσῃ, ἐλπίζομεν, μεθ' ἡμῶν νὰ ζητήσῃ διέξοδον ἐκ τῆς πιεζούσης ἀμφιβολίας.

Αἰτία δι' ἣν τῶν ἀφρημένων μὲν σχεδὸν οὐδὲ ἓν, τῶν προσηγορικῶν δ' ἓνια λήγουσιν εἰς α εἶνε, νομίζομεν, ὅτι τὰ ἀφρημένα ἀνεπίδεκτα ὄντα μεγεθύνσεως ἔμειναν ἀμετάβλητα, τὰ δὲ συγκεκριμένα δυνάμενα νὰ λάβωσι μεγεθυντικὴν δύνάμιν λαμβάνουσι πρὸς τοῦτο μεγεθυντικὴν κατάληξιν α, ἣν οἱ λαλοῦντες μεταχειρίζονται ἐκ σχηματισμῶν μεγεθυντικῶν ὀνομάτων, καὶ ἧς τὰ χαρακτηριστικὰ δύο, α) ὅτι πάντα τὰ δι' αὐτῆς σχηματιζόμενα εἶνε παροξύτονα, καὶ β) ὅτι πάντα εἶνε θηλυκά. Προστίθεται δὲ συνήθως εἰς ὑποκοριστικῶν θέματα (ἐντεῦθεν ἴσως ἔχει τὴν αἰτίαν τὸ παροξύτονον, διότι τῶν ὑποκοριστικῶν τὰ πλεῖστα εἶνε παροξύτονα), π. χ. ἡ κεφάλα - τὸ κεφάλι, τὸ τραπέζι - ἡ τραπέζα, τὸ μαχαίρι - ἡ μαχαίρα, τὸ ἀγκάθι - ἡ ἀγκάθα, τὸ περόνιον - ἡ περόνα, τὸ χέρι - ἡ χέρα, τὸ κουτάλι - ἡ κουτάλα, τὸ περιστέρι - ἡ περιστέρα, τὸ τουλούπι - ἡ τουλούπα (τολύπη), τὸ κολοκύθι - ἡ κολοκύθα, τὸ κομμάτι - ἡ κομμάτα, τὸ κανάτι - ἡ κανάτα (κάνης - κάνητος κινήτιον), τὸ μολόχιον - ἡ μολόχα, τὸ σταμνὶ - ἡ στάμνα, τὸ ράβδι - ἡ ράβδα, τὸ τυρὶ - ἡ τύρα, τὸ βελόνι - ἡ βελόνα, τὸ χελώνι - ἡ χελώνα, τὸ καλύβι - ἡ καλύβα, τὸ σμιλίον - ἡ σμίλα, τὸ (βρακο)ζώνι - ἡ βρακοζώνα (τὸ ἀπλοῦν ἐν Κρήτῃ ἢ ζώνῃ), τὸ παννὶ ἢ πάννα (σὰν τοῦ ψωμῆ τὴν πάννα) κτλ. κτλ.

Περὶ τούτων, διέλαβεν ὁ κ. Def. ἐν Νεοελ. Ἐναλ. I 460 διὰ βραχέων, ἀλλὰ δὲν ἐνόησε τὸ φαινόμενον, διότι γράφει «ἐκτὸς δὲ τοῦ μαχαίρι διετηρήθη καὶ ὁ τύπος μαχαίρα (sic), τοῦτον λοιπὸν μεταχειρίζεται ἡ γλῶσσα οἰκονομικῶς πρᾶττουσα ὡς αὐξητικόν». Ἦττον ἐσφαλμένως πραγματεύεται περὶ αὐτῶν ὁ κ. Δόσιος ἐν Beiträge

σελ. 29 λέγων ὅτι τὸ α ἀντὶ τοῦ η ἐν τῷ κεφάλαιον κουτάλα προῆλθεν ἐκ τῆς τάσεως τῆς νέας ἑλλην. εἰς τὸν Δωρισμὸν τοῦτον καὶ πρὸς τούτοις εἰς δὴλωσιν μεγεθυντικῆς σημασίας. Ἄλλ' ἀμφοτέρω παρῆδον καθ' ὀλοκληρίαν τὴν διαφορὰν τοῦ τονισμοῦ καὶ ἐν ἐνίοις τῆς κλίσεως. Τίνα θαυμαστὴν οἰκονομίαν ἀνέπτυξαν οἱ λέγοντες ὥστε νὰ καταβιβάσωσι μὲν τὸν τόνον ἐν τῷ μαχαίρα τραπέζα, ἀγκάθα κτλ. οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῷ μέλισσα, θάλασσα, κόρυζα κτλ.; ἢ τίς περιεργὸς δωρισμὸς ἀνεβίβασε τὸν τόνον ἐν τῷ κεφάλαιον, σταφύλα, περιστέρα κτλ. μετέβαλε δὲ καὶ τὴν κατάληξιν ἐν τῷ ῥάβδα κτλ. καὶ τὸ γένος ἐν τῷ τύρα, κομμάτα, ἄρνα, χωράφα, αὐλάκα, κρομμύδα, ψάθα, ἀμμάτα κτλ.;

Ἐν τούτοις ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ μὴ βλέπωμεν οἰκονομίαν ἀνοικονόμητον καὶ Δωρισμὸν, ἀλλὰ μόνον νέους σχηματισμοὺς, οἵτινες ἐνῶ σαφέστατα διαστέλλονται τῶν τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἀρσεν. καὶ οὐδετέρων πασῶν τῶν κλίσεων, ὁμοίως καὶ τῶν προπαροξυτόνων καὶ ὀξυτόνων θηλ. πασῶν τῶν κλίσεων, συμπίπτουσι κατ' ἀνάγκην τοῖς παροξυτόνοις θηλ. τῆς I κλίσεως(*) καὶ οὕτω φαίνονται κατὰ πρῶτον ἐξαίρετοι Δωρισμοὶ ἀπακτῶντες τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μὲν τὸν Ἀπόλλω δὲν θὰ ἀπακτῆσῃ τοῦ λοιποῦ οὐδένα.

Πιθανὸν νὰ παρατηρήσῃ τις ἡμῖν, ὅτι τὸ α τοῦτο δυνατὸν νὰ ἔχη τὴν ἀρχὴν ἐν Δωρικαῖς λέξεσι τῆς I κλίσεως. Ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν δυνάμεθα ἐν τῷ παρόντι ν' ἀποφανθῶμεν μετὰ βεβαιότητος περὶ τούτου, παρατηροῦμεν δὲ μόνον ὅτι εἴτε ἐκ Δωρ. λέξεων ἔχει τὴν ἀρχὴν,

(*) Ὅτι δὲ πολλάκις ὑποχωρητικῶς δημιουργοῦντες ἐπανερχόμεθα κατὰ τὸ φαινόμενον εἰς πρωτοτύπους τύπους καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶνδε: λιβάδι, ἀλλὰ ξερολίβαδ ο, ποτάμι - ξεροπόταμο, κρομμύδι - σκιλλοκρόμμυδο, ἀμμάτι - ὀπονάμματος, παιδί - παλαιόπαιδο, φαγητό - πικτό - λέων ἀραγόπιος ἐν στ. 142 Ἡμπερίου καὶ Μαργαρώνας, ἐκδ. Legrand κτλ.

εἴτε ἐκ λατ. καὶ Ἰταλ. (κολώνα, κορώνα, πανούκλα κτλ.) εἴτε ἐκ Κοινῶν οἶον μάχαιρα, λύρα, πέτρα, ψεῖρα, ἀκρίδα κτλ. οὐδὲν πρὸς τὸ πρᾶγμα· αἱ λέξεις αὗται δὲν δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι Δωρικαί, ὅπως οὐδ' αἱ μετὰ τῆς καταλήξεως -αρις λατινικαί. Τέλος δὲ καὶ ἂν χάριν τινῶν ὑποληφθῆ ὅτι εἶναι γνήσιαι δωρικαί(*), αὗται εἶνε τοσοῦτον ὀλίγαι, ὥστε κατ' οὐδένα τρόπον δύνανται νὰ παριστῶσι τὸν χαρακτήρα τῆς γλώσσης, ἄλλως καὶ τουρκικαί καὶ ἰταλικαί θὰ ἔπραττον τὸ αὐτό.

Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχει ἄλλη τις τάξις λέξεων θηλ. παροξυτόνων εἰς -α, οἶον στάλα, νύστα, κάρα (πῦρ), καύλα, σπούδα, σπίθα, παιδα (=βάσανος, παιδευσις), γύρα, γνώρα, ζέστα, κάψα, ἄχνα (παρ' ἡμῶν ἢ ἀναπνοή, ἔπειτα συνεκδοχικῶς τὸ γρῦ, οὐδὲ γρῦ), κλάψα, λειζα Φιλιστ. III 211 (Μακεδ.), καπύρα = φρυγανιά αὐτ. 439 (Κυπρ.), σκούνα (τοῦ Τομπάζη), μύρα ὁ ἐφιάλτης ἐν Κεφαλλην. Νεοελ. Ἄναλ. II 267, ἡ νέκρα αὐτ. καὶ ἐν Κερκύρα, ἡ μέτρα αὐτ. 255, ἡ γάνα αὐτ. 185, ἡ γνόφα αὐτ. 191, ἡ γρούλλα = ρυτιδῶμα αὐτ. 192, ἡ τσίμπλα (ἐν Μ. Ε. σιπλή καὶ σιφλή, ἀλλ' οὐκ ἐκ τούτων, ἀλλ' ἐκ τοῦ παρωνύμου τσιμπλιάζω, ὃ ἐκ τούτων), ἡ λίμα, ἡ ῥάντα (ῥαντίζω ῥαντός) Mor. 20, βράστα Rivista di Filologia II 501, ἀπόφαν. Μεσαιων. βιβλ. Σάθα II 474, 187 καὶ ἄλλ. = ἀπόφασιν, τὴν παίναν = τὸν ἔπαινον αὐτ. 190, ζήλα αὐτόθι 228, 82, 87, 91, 279, 324, 251, καὶ ἄλλα, ἃ παρανοήσας ὁ κ. Def. καὶ ἐν Νεοελλ. Ἄναλ. I 454 καὶ ἐν Arch. 257 ἐξέλαθεν αὐτὰ ὡς Ἰαπετικὰ διασωθέντα ὑπὸ τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ, ἣτις καὶ μεγάλων ἐπὶ τούτῳ ἔτυχεν ἐπαίνων ὅτι «χρησιμεύει πολλάκις εἰς συμπλήρωσιν τῶν διὰ τῶν

(*) Τοιαύτας δύνανται τις νὰ θεωρήσῃ τὰς ἀνωτέρω ἐκ Κεφαλλ. προγοὰ ἀκουά, τὸ Κρητ. Ἰδα (= ὄροπέδιον ἐπὶ τῆς Ἰδῆς), τὸ χαλέπα, ὄνομα κόμης, ἀλλὰ καὶ προσηγορ. δηλοῦν τραχεῖαν γῆν, τ.ἔ. χαλεπήν (τὸ πήχα, δίπλα, βρακοζῶνα τῶν Κεφαλλήνων· οὐχί, ἀλλὰ μεγεθυτικὰ) τὸ Καλύμνιον Εἰράνα, καὶ ἴσως ὀλίγα τινὰ ἔτι.

συγγραφέων παραδεδομένων ἀρχαίων ἑλλην. λέξεων, οὐ σπανίως δὲ ὀδηγεῖ ἡμᾶς ἐν ταῖς ἐτυμολογικαῖς ἐρευναῖς περαιτέρω ἢ αὐτὴ ἢ ἀρχαία ἑλληνική(*)». Arch. 257.

Τὸ ἄτοπον τῆς ἐκδοχῆς ταύτης κατεδείξαμεν ἐπανειλημμένως (πρὸβλ. Bezz. Beitr. VI 330) ἐξενεγκόντες εἰς φῶς τὸν κίβδηλον τῶν ὀνομάτων τούτων οὐ παλαιὸν χαρακτῆρα.

Ἔννοεῖται δὲ οἴκοθεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωνται δωρισμοὶ ὀνόματα ξένα, π. χ. γούλα, σκάλα, βέργα, χάρτα, τσάππα, τσίππα, κόρδα, σκρόφα (εἰ καὶ ἀναγινώσκειται παρ' Ἡσυχ. ὑπὸ τὴν λέξιν γρομφᾶς) κολώνα κτλ. ἢ ὀνόματα κατὰ μεταπλασμὸν εἰς τὴν I κλίσιν μεταβάνα καθ' ὃν ἐν Bezz. Beitr. VI 334 ἐδηλώθη τρόπον, π. χ. ὁ ἔρωτας, ὁ χάρρακας, ὁ βώλακας, ὁ λίθας ἐν Κεφαλλ. ἢ λαμπάδα, ἢ ἐλπίδα κτλ. ἢ ὀνόματα κατὰ μεταβολὴν γένους προελθόντα π. χ. ἡ ρουσοπήλα = τὸ ἐρυσίπελας (ἐν

(*) Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι εὐδόκιμοι καὶ ἐξηκριβωμένοι περὶ τὴν νέαν Ἑλλην. ἐργασίαι θὰ ἀποβῶσιν ὠφέλιμοι καὶ τοῖς περὶ τὴν ὀκιμον ἀσχολουμένοις, ὅπως καὶ αἱ περὶ τὰς βωμανικὰς γλώσσας σπουδαί τοῖς τὴν λατ. ἐξετάζουσιν. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ὅτι γενναῖαι ἐργασίαι μεθ' ὑπομονῆς ἀνάγκη νὰ προηγηθῶσι τούτου. Μάλιστα πρὸς ἐτυμολογίαν τῆς ἀρχαίας ἑλλην. πολὺ βραδέως θὰ γίνῃ ἔλλογος χρῆσις τῆς νέας ἑλλην. διότι πρὸ τούτου ἀνάγκη νὰ ὀρισθῇ, τί ἦτο κατὰ τοὺς διαφόρους αἰῶνας καὶ τί εἶνε σήμερον δυνατὸν καὶ τί ἀδύνατον κατὰ τοὺς περὶ τοὺς φθόγγους καὶ τὴν κλίσιν νόμους πάντων τῶν ἰδιωμάτων τῆς νέας ἑλλην. τ. ἔ. ἀνάγκη νὰ προηγηθῶσι μελέται ἐκτεταμέναι κατὰ τόπους καὶ χρόνους, αἵτινες, ἐννοεῖται οἴκοθεν, δὲν θὰ γίνωσιν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν, ἀφοῦ μάλιστα οὐδεὶς μέχρι σήμερον ἐνόησε νὰ θέσῃ τὸ ζήτημα κατ' ἀξίαν καὶ συμφερόντως. Οὐδεὶς ἐχέφρων θὰ πιεσῶσῃ τῷ κ. Def. ταῦτα διατεινομένῳ βλέπων, ὅπως ἐν τῇ παρουσίᾳ συμβολῆ ὀηλον καθίσταται, πόσον παρημελημένα καὶ αὐτὸ τοῦτο ἄγνωστος χώρα εἶνε αὐτῷ τὰ τῆς κλίσεως τῆς νέας ἑλλην. Ὅταν δὲ μάθῃ ὅτι ὁ κ. Def. ὀνόματα οἶον κᾶρα στάλα, νύστα, ὀνομάζει ἀρχαιότατα, καὶ ὅτι τοῖς Λάκωσι λέξεις οἶον κύω ς, γροτῶα (= κόνδυλος) γράφως, ὀρῶς ἀποδίδει, θὰ ἐννοήσῃ ὅτι δυσπιστίας ἀπόλυτον ἔχει ἀπέναντι τῶν θαυμάτων τούτων ἀνάγκη.

Κεφαλλ. ρουσσυπήλια), ὁ κόρυζας (παρ' ἡμῖν ἢ κόρυζα), ὁ σκατᾶς (ἐν Κερκύρα ὁ σκατιᾶς), ὁ κερατᾶς, ὁ ξυλαῖς, ὁ ζευᾶς, ὁ προβατᾶς, ὁ κατσικᾶς, ὁ φουστανελλᾶς κτλ. ἢ ὀνόματα κατὰ μεταβολὴν κλίσεως π. χ. ἢ πέρκα (= ἢ περ-
κὰς Κεφαλλ. Νεοελλ. Ἐν. II 292) ὁ μάγερας ὁ ποδόγε-
ρας (= ὁ ποδόγυρος), ὁ κήφακας (ὁ κηφὴν ἐν Κεφαλλ.) ὁ
σφόντυλας, ὁ βάθρακας (Κουν. Περιοδ. XI 234), ὁ μεθύ-
στακας, ὁ οἰκονομικὸς ἔφορας, ὁ κούφιακας Νεοελλ. Ἐναλ.
II 236, ὁ κότσυφας αὐτ. 228 (ἡμεῖς ὁ κοτσυφός), ὁ λύ-
θρινας (= ὁ ἔρυθρῆνος), ὁ πέτεινας Ραλλ. 374, ὁ ζέφυρας
Passow 414, ὁ κόντυλας Ross Reisen III 161 κτλ. ἢ ὀ-
νόματα ὑποχωρητικῶς ἐξ ἐπιθέτων σχηματισθέντα π. χ.
κατὰ τὸ ἐχθρός - ἐχθρα λέγεται ξερός - ξέρα, ἀλμυρός -
ἀλμύρα (καὶ ἀρμύρα) τρελλός - τρέλλα, τυφλός - τύπλα,
φοβερός - φοβέρα κτλ. ἢ ὀνόματα ξένας ἔχοντα καταλή-
ξεις(*) π. χ. κορίτσι, καραβίτσι, φωνίτσα, ψυχίτσα, ψυχού-

(*) Τὸ τέλος ἴτσι - ἴτσα ὁ μὲν Ross Reisen III 161 ὑπολαμβάνει
= ἰκή, ὥστε λέγει κορίτσι = κορικὴ ἢ κορίκιον, ὅπως παρθενικὴ = παρ-
θένος· ἀλλὰ καὶ ἡ τροπὴ τοῦ κ εἰς τσ, τοῦ τέλους - ἰκός ἄλλως κα-
λῶς σωζομένου, καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς σημασίας ἀπὸ ἐπιθετικῆς εἰς ὑπο-
κοριστικὴν καὶ ὁ παροξυτονισμὸς ἀποβάλλουσι τὴν γνώμην ταύτην·
ἄλλοι παράγουσι αὐτὸ ἐκ τοῦ -ισκη, ἀξιωματικῶς δ' ἀπεφήνατο ὑπὲρ
αὐτῆς καὶ ὁ κ. Def. ἐν Νεοελλ. Ἐναλ. I 437 οὐδὲ ἓνα προφερόμενος
λόγον παραπέμπων δὲ εἰς Κουρτ. Μελ. IV 264 ἔνθα ὁμοίως δισχυρι-
σμοὶ οὐδεὶς δὲ ἀποδεικτικὸς λόγος. Ἐν μὴ παντάπασιν ἀπατώμεθα,
τὸ -ισκη ξένον τοῦ ἴτσι καὶ ἴτσα· διότι ἡ τροπὴ τοῦ σκ εἰς τσ καὶ τοῦ
η εἰς α παρέχει πράγματα, ὅπερ δὲ συνήθως προσάγεται παράδειγμα
τῆς τροπῆς τοῦ σκ εἰς τσ οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι δυνατὸν ἢ μᾶλλον
πιθανώτατον ὅτι εἶνε ξένη λέξις, ὅπως καὶ ὁ Σάθας ἐν Μεσαιων. βιβλ.
II ὑπὸ τὴν λέξιν καὶ Ζαμπέλιος ἐν Ἰταλοελλην. ὑπέλαβον, τ. ἔ. ὅτι τὸ
πετσὶ οὐκ ἐκ τοῦ πέσχος, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἰταλ. pezzo (περβλ. τομάριον)
= δέρμα). Πρὸς δὲ τούτοις τὸ μόνον εἰς -ισκη σωζόμενον, ἐφ' ὅσον
ἡμῖν γνωστὸν, ὑποκοριστικὸν φυλάττει αὐτὸ ἀλώθητον, κανίΣΚΙ = δῶ-
ρον Legr. Bibl. Gr. 326, Μεσαιων. βιβλ. Σάθας II 106, 107, 108,
καὶ ἀντικάνισκον αὐτόθι, ὁμοίως ἐν Ἐρωτοκρ. πολλαχοῦ καὶ βῆμα κα-
νισχεύω = δωροῦμαι, ὀνομασθέντος οὕτω κατὰ συνεκδοχὴν τοῦ δώρου

λα γυναικούλα, φαγούρα πεζούρα Ἀγγελίνα προβατίνα Ιερακίνα, λαφίνα δεσποτίνα κτλ. Μάλιστα δὲ πάντων ἀποβλητέα τὰ γελοίως ἠτυμολογημένα, π. χ. ἐκ τοῦ παρ' Ἡσυχ. κύπη ὁ μὲν κ. Def. παράγει ἐν Κουρτ. Μελ. IV 279 τὸ κούπα, ὁ δὲ κ. Χαλκιόπουλος V 345 τὸ γούβα, ἀμφότερα ἐσφαλμένα· ἐν IV 250 ὁ κ. Def. τὸ καρέκλα ἐκ καθεδ-λη velut καθέδρα· ὁ κ. Χαλκιόπουλος V V 352 τὸ τσούρμα (=ἰταλ. ciurma) ἐκ τοῦ τύρβη κτλ. κτλ.

Πιστεύομεν δὲ ὅτι ἀπεδείξαμεν ἐν Bezz. Beitr. VI 334 ὅτι τὸ α ἀντὶ τοῦ ου καὶ ἠ ἐν τῇ γεν. τῶν κατὰ μεταπλασμὸν προελθόντων τοῦ γέροντα τῆς ἀκρίδας κτλ. ὅπως καὶ τῶν πρωτοκλίτων τῆς θάλασσης, τῆς μέλισσας, τοῦ ταμία κτλ. δὲν εἶνε δωρικόν, ἀλλὰ προῖον τῆς Κοινῆς.

ἀπὸ τοῦ ἐφ' οὗ προσεφέρετο κανοῦ. Καθ' ἡμᾶς τάληθες ἐδίδαξεν ὁ Mor. 187 εἰπὼν (αὐτὰ ὑποκορ. εἰς ἰτσιος (ἰτσης) - ἰτσιον (-ἰτσιν) π. χ. καλογερίτσης, βυακίτσιν ἐκ τῆς λατ. καταλ. *icius - itius*.) ἐσφαλμένα δὲ ὁ Heilmeier ἀπερὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βωμακίης γλ.» 21 καὶ 32 λέγων αὐτὸ Σλαυικόν, διότι εἶνε πολὺ παλαιότερον τῶν Σλαύων. Ὁμοίως ἀπεράνθη ὁ κ. Def. ἐν Νεοελλ. Ἐναλ. I 437 καὶ ὑπὲρ τῆς καταλ.-ουλα ὅτι εἶνε ἑλληνικὴ καὶ «ὅτι ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀρχαῖον -υλη καὶ ἀπαντᾷ πρὸ πάντων εἰς τὰ ὑποκοριστικά» ἢ δὲ αἰτία, ἦν ἐπιφέρει, ἀδιότι εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν τῆς ἑλλην. γλώσσης ἀντιστοιχεῖ τὸ -υλος υλη πρὸς τὴν λατ. *ulus ula* φαίνεται ἡμῖν ἰκανῶς ἀστεία. Πάντες ἐννοοῦσιν ὅτι ἡ νέα ἑλλην. δὲν συνδέεται πρὸς τὴν ἀρχαιοτάτην ἑλλην. ὅτε αἱ ἀντιστοιχίαι αὗται, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἑλλην. ἢ δὲν ἀντεστοίχει πλέον· ἡμεῖς ἀποροῦμεν πρῶτον, πόθεν προσεγένετο τοῖς ὀνόμασι τούτοις ἡ ὑποκορ. σημασία καὶ δεύτερον διατί αἱ τὴν ἀρχαίαν κατάληξιν υλος-υλη σώζουσαι λέξεις δὲν μετεβλήθησαν, π. χ. δάχτυλο, (παρ' ἡμῖν ὁ δάχτυλας), ὁ σφόντυλος (Μεσαιων. ββλ. Σάθα II 540 σφοντυλιάν), τὸ σφεντύλι, Τσακων. φόντυλε, τὸ σταφύλι, τὸ κοντόλι (ὁ κόντυλας παρ' ἡμῖν) τὰ κόντυλα, γκόχυλας γκοχύλι (κογχύλιον) ἀγκυλώνω, σκύλλος, ψύλλος κτλ. Τὰς ἀπορίας ταύτας δὲν δυνάμεθα νὰ λύσωμεν, ἂν μὴ ὁμολογήσωμεν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὸ ουλα ξένον. Ὁμοίως ἀποφαίνεται ὁ κ. Def. ἐν Νεοελλ. Ἐναλ. I 437 ὅτι τὸ κρηνέλλα ἔχει ἑλλην. κατάληξιν· ἀλλὰ τὸ γυψέλλη=κυψέλλη νεφέλλη ἄνευ τινὸς μεταβολῆς, καὶ δὴ τὸ -ελλα ξένον.

Ὡστε, ἂν τὰ μέχρι τοῦδε διαληφθέντα μὴ εἶνε παν-
τελῶς ἐσφαλμένα, τὸ κατὰ τὴν πρώτην καὶ σπουδαιοτά-
την κατηγορίαν Δωρικὸν καὶ Αἰολ. α, τὸ ἐν τῇ κλίσει Ἰω-
νικῷ Ἀττικῷ καὶ Κοινῷ ἢ ἀντιστοιχοῦν ἔλλειπει ἐν τῇ
νέῃ ἑλλην. σχεδὸν καθ' ὀλοκληρίαν, περὶ δὲ ἐπικρατήσεως
τῆς Δωρικῆς διαλέκτου οὐδεὶς λόγος.

Ἄλλὰ ἀφοῦ τὰ κατὰ τὴν κλίσειν τῆς νέας ἑλλην. ὡς
πρὸς τοὺς Δωρισμοὺς οὕτως ἔχουσιν, ὅπως ἤδη ἐδείχθη,
πόσῃ ἄρα ἐμπειρίαν ταύτης ἀνάγκη νὰ ἔχη ὁ, ὡς αὐτὸς
λέγει, ἀπὸ 12 ἐτῶν περὶ τὴν νέαν ἑλλην. ἀσχολούμενος(?)
καὶ ταύτης τὴν σπουδὴν καὶ ἔρευναν ἔργον τοῦ βίου του
ποιησάμενος (!) κ. Def., ὥστε μετ' ἀξιώματος μεγάλου
ν' ἀποφαίνηται ἐν Arch. 65 ὡς πρὸς τὴν κλίσειν (διότι
περὶ τοῦ ἄλφα τοῦ πατέρα τῆς ἀκρίδας προὔκειτο) «ἐν τῷ
μεταξὺ εἶχεν ἐπικρατήσῃ ἢ δωρικῇ διάλεκτος.» Οἱ περὶ
τὸν Ἀριστοτέλην λέγουσιν ὅτι δύο μόνον στίχοι αὐτοῦ
δεικνύουσι πολυχρονίους μελέτας καὶ μεγίστην πείραν καὶ
γνώσιν· ἐρωτῶμεν δὲ ἡμεῖς πάντα τὴν ἀλήθειαν σεβόμε-
νον, τί εἶνε τὸ μέγα, ὃ εἰς μόνος στίχος τοῦ κ. Def. παρι-
στᾷ; καὶ ἂν ἔχη δικαίωμα ὁ κ. Def. ν' ἀποκαλῆ τοὺς Ἑλ-
ληνας ἀμαθεῖς τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης των;

Λέξεις δημῶδεις ἐν τῷ θέματι τὸ Δωρικὸν καὶ Αἰολ. α
ἀντὶ τοῦ Ἀττ. καὶ Κοινοῦ ἢ παρεχούσας ἔχομεν ὀλίγας
προχείρους· κανάτι (ἀγγεῖον πῆλινον) κανητ-, σακάζω =
ἀπογαλακτίζω, ἐπὶ τε ζῶων ἀλόγων καὶ βρεφῶν, σάκασμα
ὁ ἀπογαλακτισμὸς. (πρβλ. σακίταν ἄρνα Θεοκρ. I 10.).
μανίζω, μάνιτα. λάδανος πρβλ. Ἡρόδ. III 112 «τὸ δὲ
λήδανον, τὸ Ἀράβιοι καλέουσι λάδανον» διχάλι=διχληλον
(τὸ παννὶ φαίνεται ξένον), γαλανὸς = λευκὸς (τοῦτο ἀμφί-
βολον, διότι καὶ ἂν ὄντως ταῦτόν τῷ γαληνός, παρητυ-
μολογήθη παρὰ τοῦ γάλα, πρβλ. διᾶλε κ' ἄ σου πιστέψω
μπλιό, τὸ γάλα γαλανό 'ναι.» ἔπειτα τὸ γαλήνη σώζει τὸ
η)· τὸ λαθος (ὃ ὁμοίως ἀμφίβολον, διὰ τε ἄλλα καὶ διότι
ἀλήθεια), σιγανὸς ἀντὶ σιγαλὸς ὃ ἐν Fauriel δημ. ἄσμ.

μεταφρασθεῖσιν ὑπὸ Müller σελ. 82 ἀναγινώσκεται, καὶ τοῦτο ἀντὶ σιγηλός. Τὸ ἔπιασα οὐχί, διότι οὕτως ἀπαντᾷ ἐν τῇ Γραφῇ «καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς χειρὸς» τὸ Δωρ. ἦτο πιάξας· τὸ τηγάνι, περὶ οὗ ἐν Bekk. Ἄνεκδ. I 65 «τάγηνον οἱ Ἀττικοί, τήγανον οἱ Δωριεῖς» Ἄριστοφ. Ἰππεῦσιν 929 «τάγηνον τευθίδων», ὁ δὲ Φώτιος λέγει τὸ τήγανον Ἰωνικόν. Τὸ δὲ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ τύπος τήγανον ἦτο ὁ ἐν τῇ Κοινῇ ἐν χρήσει· πρβλ. Ἦσυχ. τάγηνον : τήγανον, καὶ τηγανίτης : ἄρτος ἐπὶ τηγάνου γεγωνός. . .» καὶ τούτου ἕνεκα ἔχομεν καὶ ἡμεῖς αὐτόν. Τὸ κόμμα καὶ τὴν ἀνω τελείαν ἠκούσαμεν ποτε ἐν Κρήτῃ ὀνομαζομένην στάμα, ἀλλὰ τὰ σύνθετα εἶνε ἀπόστημα (= ἔλκος) (ἐν Κυζικίῳ ἀπόστημα), διάστημα, κατάστημα· τὸ μάνα εὐχρήσται καὶ παρὰ τοῖς Κοινοῖς (μarrάριον), ἐν Καλύμνῳ λέγεται τόπος τις ἔς τὸν Δᾶμον Ross II 99, ἐν Ῥόδῳ Δαματρία Ross III 99 τὸ παλαμύδα ἐκ τοῦ πηλαμὺς οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι παρητυμολογήθη πρὸς τὸ παλάμη· τὸ ἀχὸς οὐκ ἐκ τοῦ ἤχος, οὐ καὶ κατὰ τὸν τόνον διαφέρει, ἔπειτα τὸ ἤχῃ ἀναγινώσκεται παρὰ Passow 188 «ἀκούω τὸν ἄνεμο κ' ἠχῆ». Ἐν Ἀθήναις λέγεται παναγύρι δ καὶ ἐν Μεσαιων. βιβλ. Σάθα II 100 ἀναγινώσκεται, ἐν Κρήτῃ λέγομεν πανηγύρι. Ὁ κ. Χαλκιόπουλος ἀναφέρει ἐν Κουρτ. Μελ. V 367 βᾶτε=βῆτε καὶ στάσου=στῆθι. Καὶ τὸ μὲν βᾶτε δυνατόν, ἂν ὀρθῶς εἶνε γεγραμμένον, νὰ εἶνε δωρισμός (*), ἀλλ' οὐχί τὸ στάσου, διότι τοῦτο δὲν ἔχει θέμα τὸ τοῦ II ἐνεργητικοῦ ἄορ. Οἱ τύποι δηλ. οὗτοι τοῦ II προσ. ἐν. τοῦ παθητ. ἄορ. ἐν τῇ προστακτ. κατάληξιν μὲν ἔχουσι σήμερον τὴν τοῦ παθητικοῦ ἐνεστώτος, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ ὁποίου καὶ ἐπλάσθησαν, θέμα δὲ συνήθως τὸ τοῦ παθητ. ἄορ. καὶ χαρακτῆρα τὸν τοῦ ἐνεργ. ἄορ. πρώτου,

(*) Εἰκάζομεν ὅτι εἶνε ταῦτὸν τῷ (ἐ)μπᾶτε = εἰσέλθετε, δ καὶ ἐν Ἀθήναις· τοῦτο δὲ οὐ Δωρ. ἀλλὰ κατὰ τὸ πατᾶτε, μιλᾶτε, περὶ ὧν ἐν I συμβολῇ ἡμεῖς ἐν Κρήτῃ λέγομεν (ἐ)μπῆτε, διότι, ὅπως ἐλέχθη, δὲν ἐπηυξήσαμεν ἡμεῖς τὴν εἰς -αω συζυγίαν ὅπως ἐν Ἑλλάδι.

διότι ὁ τύπος οὗτος εἶνε νέος πλασθεὶς κατ' ἀναλογίαν τοῦ τύπου τοῦ πρώτου ἐνεργ. ἄορ. ἐν τῇ προστακτ. τ. ἔ. κατὰ τὸ ξάπλωσε : ξάπλωσε ἐπλάσθη παρὰ τὸ ξαπλώου τοῦ ξαπλώσου, ὥστε χάνε : χάσε=χάνου : χάσου, γράφε : γράψε = γράφου = γράψου, ντρέπου : ντράψου (ἐντράπη), στρέφε : στρέψε=στρέφου : στράψου, καυχῶ : καυχῆσου (ἐκαυχῆθη), κρύψου, ἐν δὲ *Trois Poèmes* 294 κρυβήσου κτλ. ὅπως λοιπὸν ντρέπου : ντράψου οὕτως καὶ στέκου : στάσου (ἐστάθη) καὶ οὐδὲν ἐν τούτῳ δωρικόν(*). Ἐν Νεοελλ. Ἄναλ. Λέσβιον ἀλακάτη ἀλλ', ἂν μὴ σφαλλώμεθα, οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι ἐν τῷ ιδιώματι τούτῳ προτίθεται πολλάκις τὸ ἀνεξήγητον ἐκεῖνο α, πρβλ. ἀφανόχτης = φανόπτης, ἀφάνι = ὄμφαξ, ἀμήλιγκας=μήνιγξ, ἀφύλαγκας=φύλαξ, ἀφαλός = ὄμφαλός - ἀράπα, μεγεθυντικὸν ἐκ τοῦ ῥάπυς, ὃ ἡμεῖς ἐν Κρήτῃ λέγομεν ἢ ῥάπυ τῆς ῥάπυς.

Πολλῶ δὲ πλείους λέξεις παρέχουσιν ἠ ἢ ε, ὅπως ἐν τῇ Κοινῇ, οὐκ α ὅπως παρὰ Δωρ., πρβλ. ἥλιος, ἠλάκι μου Passow 398, ἡσυχος, ἡμέρα, μεσημέρι, Δημήτρις, ἐξάιφνης, ζηλεύω, ζημία, ζητῶ, κηδεύω ἐν Κρήτῃ καὶ Μακεδονίᾳ καὶ Κύπρῳ Φιλ. III 444 ἐν Μεσαιων. βιβλ. Σάθα VI 180 ἀναγινώσκειται «κίβεψιν καὶ ἰατρείαν, ὃ διορθωτέον εἰς κήδεψιν ἢ τοῦλάχιστον - εἰς κήβεψιν = ἐπιμέλειαν ἐν

(*) Ἐν τοῖς ἔργοις τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν γραμματείας ἀπαντῶσι τοῦ προσώπου τούτου καὶ ἄλλοι ἄξιοι σημειώσεως τύποι, π. χ. *Trois Poèmes* 37, 249, 266, 289, 317, 318 πληροφορήθησέ το, ἐν 37 πιστεύθησέ το, 10 διατάχθησε, 39 ξεχωρίσθησε, 265 βεβαιώθησε ὁμοίως καὶ 285, 315, 338, δουλώθησέ το 275, παρηγορήθησέ με 283, ἀντισχολήθησε 289, ξενώθησε 300, ἀφηγήθησε 328, ἀπλώθησε 345. ἐν *Legr. Bibl. Gr.* 24 περιωφεύθησε, 38 ἀποχωρίσθησε, Λάμπρου *Romans* IV 621 στ. ψυχοπονέθησε. Ἐν τούτοις φαίνεται ἐλήφθη θέμα ὄλος ὁ παθητ. ἄορ. ἐκτὸς δὲ τούτων ἀπαντῶσι καὶ ἄλλοι τύποι εἰς -θου π. χ. Μεσαιων. βιβλ. Σάθα II 316 διασώθησθου, 345 βλεπήθησθου, 520 στάθησθου, 251 λυπήθησθου, 184 ἐλεημονήθησθου, 443 κοιμήθησθου, ἐν Κάτῳ Ἰταλίᾳ γράφτου τ. ἔ. γράφθου *Mog.* 139, σύρτου τ. ἔ. σύρθου *Mog.* 107. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἄλλοτε, ἂν θεὸς θέλῃ, ἀκριβῶς.

Ἡμπερίω καὶ Μαργαρ. 542 καὶ 616 ἐγγιδιὰν ὃ καλῶς ποιῶν ὁ Wagner ὑπολαμβάνει ἀντὶ ἐγκηδείαν), κῆπος, μῆλον, Μῆλος, πηδῶ, μηχανή, μνηῶ (=μνηύω) πηλός, πῆσσω, πῆχη, πῆχυς, πληγή, Ἀθήνα, ἀφηγοῦμαι, συνομήλικος Νεοελλ. Ἀναλ. II 326 (Κεφαλ.) ἐλικιὰ ἐν Ῥοδ. ἄσμ. πολλάκις νεραΐδα, σημάδι, σημαντήρι (καὶ μεγεθυντικὸν σημαντήρα), σήμερον (κατὰ τὸ ἀργά, ταχεῖα κτλ. ἐλέχθη καὶ σήμερα) ἐν Ἰταλ. σήμερι Mor. 29, ἐν Κύπρῳ σήμερε Legr. Chans. 314. σησήμι (οὕτως ἡμεῖς), σίδηρο, βοηθός, (συν)αλλήλω, ψηφῶ, ψῆφος, χήνα, νησί, κλήρα, ἐπίτηδες - τῆδειος, ἡμερος, πηγῆ - ἀδι, φήμη - ἴζω, στημόνι, εῆθος (παρ' ἡμῖν δηλοῖ καὶ τὴν τόλμην) μητέρα, κρήνη (Κεφαλ.) κρηνέλλα (Λεσβ.), ὑπερηφάνια, λῆμνος, κνήθω ἐν Κρήτῃ, ἐν Μακεδ. Φιλ. III 134 καὶ Κύπρ. αὐτ. 442. ὅτ' τὸ Δῆλιος Ross Reisen II 27 ἐκ Σύρου. Ἀσκληπειὸ (αὐτ. III 109) ἐν Ῥόδῳ κώμη τις. ἀσήμι ἀσημένια (Mor. 8. 18, καθόλου οἱ Ἰταλιῶται συμφωνοῦσιν ἡμῖν ὡς πρὸς τὸ η), κλῆμα, ἐπλησσαν Μεσαιων. βιβλ. Σάθα II 317 καὶ Φιλ. IV 434, ἡμισυ Mor. 52. Ἕλληνες παρ' ἡμῖν ἐδήλου πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866 μυθικὸν γίγαντα ὑπερφυσικὴν ἔχοντα δύναμιν, καὶ Ἕλληνικὰ χωράφια λέγονται οἱ εὐφορώτατοι ἀγροί. τάρχαττα τοῦ Ὀρχομενοῦ τείχη λέγονται τὸ Ἕλληνικό. σὰν Ἕλληνας εἶχε τσαμπὰ καὶ στῆθος σὰν λιοντάρι Pass. 125. ὁμοίως ἀναφέρει τὴν λέξιν μετὰ τοῦ η ὁ Ross ἐκ Κιμῶλου III 25, ἐκ Κάσου III 44, ἐκ Μήλου III 154. οἱ δὲ Τραπεζ. λέγουσιν Ἑλλένους.

Ὅμοίως λέγομεν ἀρχηγός, κατήγορος, κατηγορῶ κατηγορημένος (παρ' ἡμῖν ὁ ἰσχνός, ὥστε λέγεται καὶ ἐπὶ κτηνῶν) κυνηγός κυνηγῶ, ὄδηγός ὄδηγῶ, διότι ταῦτα ἐκληρονομήθησαν μετὰ τοῦ η, ὅσα δὲ σήμερον συντίθενται δὲν μεταβάλλουσι τὸ φωνῆεν, διότι, ὡς γνωστόν, δὲν χαρακτηρίζει τὴν νέαν ἑλλην. ἢ τῶν φωνηέντων ποικιλία, διὸ λέγεται ἀνάλατος, ἀπάνεμο, ἀνάλευτος κτλ.

Μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς I συμβολῆς ἀνέγνωμεν τὴν

περὶ τῆς νέας ἑλλην. γνώμην δύο ἀνδρῶν, ὧν ἡ ψῆφος ἀνάγκη νὰ ἔχη μέγα βῆρος, καθ' ὅσον οἱ προτείναντες δὲν εἶνε ἐκ τῶν συνήθων. Ὁ κ. Steinthal ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ τῆς γλωσσολογίας παρ' Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις» σελ. 410 κέξ. ἀποφαίνεται ὅτι μετὰ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον διεμορφώθη ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι κοινὴ τις γλῶσσα, ἧς βῆσις ἦτο τὸ Ἄττικὸν ἰδίωμα, ἀλλ' ὅτι (σελ. 418-) οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ ἐν ἀποκέντροις διατρίβοντες Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς ποιμένες καὶ λοιποὶ ἀγροδίαιτοι ἄτε μακρὰν τῆς Ἀθηναϊκῆς ἐκπολιτίσεως διαμένοντες ἔσωσαν τὰς ἀρχαίας διαλέκτους. Εἰ καὶ μέγαν σεβασμὸν πρὸς τὸν μέγαν ἄνδρα ἔχομεν, τολμῶμεν νὰ μὴ παραδεχθῶμεν τοῦτο, καὶ δι' ἄλλα καὶ διότι ἡ ἐξέτασις τῆς Νέας Ἑλλην. δὲν παρέχει ἡμῖν ἀξιὸν λόγου ἀντισήκωμα τῶν παρὰ τῆς Κοινῆς κληρονομηθέντων.

Τὴν ἐτέραν γνώμην ἀπεφήνατο ὁ τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλλην. γλώσσης πλεῖστον προαγαγὼν κ. Σάθας ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ VI τόμου τῆς Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης, λέγων ὅτι ἡ γλῶσσα ἡμῶν διεμορφώθη κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου παραθέτει διάφορα κείμενα τῶν χρόνων ἐκείνων πλεῖστον ὁμοιάζοντα τῇ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῇ. Τὴν γνώμην ταύτην μετὰ χαρᾶς μεγάλης ἀσπαζόμεθα, διότι στηριζομένη ἐπὶ εὐρυτάτων γραμματολογικῶν μελετῶν ἀποβαίνει σπουδαιότατον στήριγμα τῆς ἐπὶ γραμματικῆς ἀναλύσεως στηριζομένης ἡμετέρας γνώμης, ὅτι ἡ νέα Ἑλληνικὴ προῆλθεν οὐχὶ ἐκ τῆς Δωρικῆς ἢ Αἰολικῆς διαλέκτου, ἀλλ' ἐκ τῆς Κοινῆς.

Ἐν Βερολίνῃ τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1881.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΡΩΜΗ ΘΕΑΤΡΟΥ, ΕΝ Ω ΕΔΙΔΑΧΘΗΣΑΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΡΑΜΑΤΑ.

Ἄλλαχοῦ τοῦ περιοδικοῦ τούτου(1) ἐξεθέσαμεν τὰ τοῦ ἑλληνικοῦ δράματος ἐν Ῥώμῃ, τὰ αἷτια τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν κοσμοκράτειραν πόλιν καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ, τὰς ἐορτὰς ἐν αἷς ἐδιδάσκοντο δράματα καὶ τίνων ἀρχόντων ἐπιμελεῖα καὶ δαπάναις· καὶ τελευταῖον ὑπεδείξαμεν ὅτι ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἐν Ῥώμῃ δραματικῆς ποιήσεως καὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῶν δραματικῶν ποιητῶν παρὰ Ῥωμαίοις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ παρ' αὐτοῖς ἀμιλλα ἀρετῆς καὶ τελειότητος ἐν τῇ δραματικῇ ποιήσει.

Ἐν πᾶσι τούτοις ὑπ' ὄψιν ἔχοντες τὰς νεωτέρας ἐρεῦνας, καθ' ὅσον εἶναι ἡμῖν γνωσταί, ἀπεπειράθημεν, ὡς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τοῦ εἴδους τούτου διατριβαῖς ἡμῶν, νὰ μεταδώσωμεν ὅ, τι περὶ τούτων εἶναι νῦν κοινῶς ἀποδεκτὸν καὶ βέβαιον, προσθέτοντες καὶ εἴ τι ἴδιον εἶχομεν καὶ νέον, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Ἀθηναίου ἐκεῖνων, ὅσοι ἀρέσκονται εἰς τοιαῦτα ἀναγνώσματα τῆς Ῥωμαϊκῆς γραμματολογίας, καὶ ἰδίως τῶν νέων σπουδαστῶν, ὅσοι δὲν ἔχουσι πρόχειρα τὰ τοῦ εἴδους τούτου συγγράμματα. Οὕτω δὲ πράττοντες ἐμμένομεν πιστοὶ καὶ εἰς τὸν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ τούτου δηλωθέντα σκοπὸν αὐτοῦ, ὃν εὐτυχῶς καὶ τινες τῶν ἡμετέρων συνεργατῶν ἀποδεχθέντες ἐτήρησαν δημοσιεύσαντες ἐν αὐτῷ τοιαύτης φύσεως πραγματείας.

Σύμφωνα ταῖς ἀρχαῖς ταύταις ἐκθέτομεν σήμερον πρὸς συμπλήρωσιν τῆς περὶ Ῥωμαϊκῆς δραματικῆς ποιήσεως προεκδοθείσης διατριβῆς ἡμῶν τὴν ἱστορίαν τῆς γενέσεως τοῦ ἐν Ῥώμῃ θεάτρου, περιγράφομεν τὴν φύσιν αὐτοῦ καὶ τὰς διαφορὰς, ὅπου τοιαῦται ὑπάρχουσιν, ἀπὸ τοῦ ἑλλη-

(1) Τόμῳ 6, ἀπὸ σελ. 443.

νικοῦ, ὑπ' ὄψιν ἔχοντες τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ τοὺς τελευταῖον περὶ τούτου πραγματευθέντας, τοὺςδε·

Fr. Ritschl Parerga zu Plautus und Terentius

1 Band Leipzig. 1845. ἀπὸ σελ. 249 κ. ἔ.

Friedlaender ἐν τῷ δ' τόμῳ τῶν Becker-Marcqvardt

Röm. Alterthümer 1856 ἀπὸ σελ. 526 κ. ἔ.

O. Ribbeck die römische Tragödie in Zeitalter

der republik 1875, ἀπὸ σελ. 647.

B. Arnold das Altrömische Theatergebäude 1873.

1) Ἱστορία τῆς γενέσεως τοῦ ἐν Ῥώμῃ θεάτρου.

Ὅποῖον ἦτο τὸ θεάτρον, ἐν ᾧ ἐδίδαξεν ὁ Λίβιος Ἀνδρόνικος (240 π. X.) τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν δράμα ἐν Ῥώμῃ καθ' ἃ ἐν τῇ προεκδοθείσῃ διατριβῇ εἶπομεν, δὲν γνωρίζομεν, διότι ἐν ταῖς περὶ τοῦ ποιητοῦ τούτου μαρτυρίαις οὐδὲν περὶ θεάτρου λέγεται· εἰκάζοντες ὅμως ἐκ τῶν ὕστερον πολλάκις ἐγειρομένων καὶ πάλιν κατεδαφιζομένων ἐν Ῥώμῃ θεάτρων καὶ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ, καθ' ὃ ηὐτοσχεδίασε βεβαίως ὁ Ἀνδρόνικος τὸ ἑαυτοῦ, νομίζομεν ὅτι οὗτος, διδάξας ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ καὶ μεγάλῃ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐπωνύμῳ τῆς πόλεως ἑορτῇ (ludis Romanis maximis), ἐξελέξατο ἓνα τῶν λόφων τῆς Ῥώμης, ἴσως τὸν Αὐεντῖνον ἢ Παλατῖνον, ὧν μεταξὺ ὑπῆρχε τὸ μέγα ἵπποδρόμιον (1), *circus maximus*, ἐν ᾧ ἐτελοῦντο ἐξ ἀρχῆς οἱ τῆς ἑορτῆς ταύτης δρόμου ἀγῶνες (2). Εἰς τοὺς

(1) Ὡς καλεῖ αὐτὸ ὁ Διονύσιος ἐν βωμ. ἀρχ. 5, 57.

(2) Διονύσ. ξ. ἀ. 3, 68. «Κατεσκευάσε δὲ καὶ τὸν μέγιστον τῶν ἵπποδρόμων Ταρκύνιος, τὸν μεταξὺ τοῦ τε Αὐεντίνου καὶ Παλατίνου κείμενον».

Liv. 7, 3, 2. «Cum medios forte ludos Circus Tiberi superfuso irrigatus impedisset»· ταῦτα προσθέτει ὁ ἱστορικὸς οὗτος μετὰ τὴν διήγησιν περὶ τῆς ἐκ Τυρρηνίας προσκλήσεως ὑποκριτῶν τὸ 364. π. X.

πρόποδας ἐνὸς τούτων ὑποθέτομεν ὅτι κατεσκευάσεν ἐκ ξύλων τὴν σκηνὴν, καὶ ἀπέναντι ταύτης ἐν μὲν τῷ πλησίον αὐτῆς χώρῳ ἐκάθησαν αἱ ἀρχαὶ καὶ οἱ συγκλητικοί, ἐν δὲ τῷ ἀνωτέρῳ κατακλινεῖ τοῦ λόφου ἐθεῖτο ὁ λαὸς ἀναμιξῆ εἶτε καθήμενος ἐπὶ τῆς γῆς εἶτε ὄρθιος· ὁ δὲ ἔχων τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἑορτῆς ἀρχῶν εἶχε τὴν ἔδραν αὐτοῦ (tribunal) ἐν τινι γωνίᾳ τῆς σκηνῆς, ἐπιτηρῶν τοὺς ἐν τῇ σκηνῇ ὑποκριτὰς καὶ τοὺς ἐν τῷ κοίλῳ θεατὰς, ὡς ὕστερον θέλομεν εἰπεῖ. Ἴσως σύμπας ὁ χώρος οὗτος ὁ ἀπέναντι τῆς σκηνῆς περιεκλείετο διὰ ξυλίνου κιγκλιδώματος. Ἄπαν δὲ τὸ ἰκρίωμα τοῦτο μετὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ δράματος καὶ τὴν ἑορτὴν διελύετο, ὥστε οὐδὲν ἔχνος ὑπελείπετο αὐτοῦ.

Ἐν τοιοῦτῳ θεάτρῳ πιθανὸν εἶναι ὅτι ἐδίδαξαν τὰ δράματα αὐτῶν καὶ οἱ μετὰ τὸν Ἀνδρόνικον ἀναφανέντες δραματικοὶ τῆς Ῥώμης Ναίβιος, Πλαῦτος, Ἐννιος καὶ εἴ τις ἄλλος σύγχρονος τούτων, διότι οὐδεὶς νεωτερισμὸς ἐν αὐτῷ μνημονεύεται γενόμενος, οὐδὲ βελτιώσεις· καθότι

καὶ ἐκτελέσεως τῶν χορῶν αὐτῶν ἐν τῇ ἑορτῇ πρὸς κατάπαυσιν τοῦ λοιμοῦ, μαρτυρῶν οὕτως ὅτι οἱ ἐν τῷ θεάτρῳ πρόδρομοι τοῦ Ἀνδρόνικου οὗτοι ἐξετέλεσαν τοὺς χορούς των κατὰ τὴν μεγάλην τῶν Ῥωμαίων ἑορτὴν ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Τίβερις πλημμυρήσας κατέκλυσε τὸν ἵπποδρόμον, καὶ ἐμποδίσθη διὰ τοῦτο ἡ ἐκτέλεσις πάντων τῶν ἀγώνων, οὐδόλως ἐπήνεγκον οἱ τῶν Τυρρηνῶν χοροὶ, προσθέτει ὁ ἱστορικὸς, τὸ ἐξ αὐτῶν προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, ἥτοι τὴν κατάπαυσιν τοῦ κακοῦ. Ἐντεῦθεν εἰκάζομεν μετὰ τινος πιθανότητος ὅτι καὶ ὁ διάδοχος τῶν Τυρρηνῶν Ἀνδρόνικος εἰδίδαξεν ἐν καιρῷ τῆς ἑορτῆς ταύτης καὶ πλησίον τοῦ ἵπποδρόμου ὑπὸ τινα τῶν δύο βηθέντων λόφων.

Πλὴν τούτου μανθάνομεν παρὰ τοῦ αὐτοῦ Λιβίου (34, 54) καὶ τοῦ Κικέρωνος (de harusp. responsis 12, 24) ὅτι τὸ 194 π. Χ. ἐδιδάχθησαν δράματα ἐν θεάτρῳ ὑπὸ τὸν Παλατῖνον λόφον, ἰδρυθέντι ἐν ταῖς ἑορταῖς τῆς Κυβέλης (Magnæ Deæ), ὅτε κατὰ πρῶτον εἰσῆχθη ἡ συνθήκη νὰ κατέχωσιν ἰδίαν παρὰ τὴν σκηνὴν ἔντιμον θέσιν οἱ συγκλητικοί· ὅς νεωτερισμὸς δυσηρέστησε μὲν τότε τὸ πλῆθος, ἐτηρήθη ὅμως ἐφεξῆς διὰ παντός.

οὔτε αἱ τῆς Ῥώμης ἀρχαί, οὔτε οἱ αὐστηρῶς ἐμμένοντες εἰς τὰ ἀρχαῖα ἤθη ἔβλεπον εὐχαρίστως τὸ ἑλληνικὸν θέατρον, οὐδὲ συνεχώρουν ὅλας ἡμέρας⁽¹⁾ νὰ διαθρύπτηται ἐν ἀργίᾳ καὶ ὀκνηρίᾳ ὁ Ῥωμαϊκὸς λαὸς, ἀκούων πλάσματα καὶ ψεύδη ἐξαχρειοῦντα αὐτὸν⁽²⁾, εἰς ὃν κατ' αὐτοὺς ἤρκουν πρὸς θυμηδίαν καὶ τέρψιν τὰ τοῦ ἵπποδρόμου θεάματα, ἃ παρεδόθησαν αὐτοῖς ὑπὸ τῶν πατέρων. Ὁ πρῶτος ἐν τοιοῦτῳ θεάτρῳ γενόμενος νεωτερισμὸς, περὶ οὗ γίνεται λόγος⁽³⁾ παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, εἶναι ὁ τῶν τιμητῶν Σ. Αἰλίου Παίτου καὶ Γαίου Κορνηλίου Κετήγου, καθ' ὃν συνεχωρήθη ὑπὸ τούτων τῷ 194 π. Χ. οἱ συγκλητικοὶ καὶ οἱ ξένοι πρέσβεις νὰ θεῶνται καθήμενοι ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ (*prima cavea*), ἧτοι ἐν τῷ ἀμέσῳ πρὸ τῆς σκηνῆς χώρῳ, ὃς ἐχωρίσθη διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ λοιποῦ κοίλου διὰ ξύλων ἢ ἄλλως πως, ὅπως μὴ ἐνοχλῶνται οἱ ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πλήθους. Ἡ διάταξις αὕτη, ἣν ἄλλως εἶχε καθιερώσει πιθανῶς ἢ συνήθεια, προσέκρουσεν εἰς τὸν δῆμον ὡς ἐπιβληθεῖσα, πλὴν οὐχ ἤττον ἔμεινε καὶ ἐφεξῆς ἰσχύουσα διὰ παντός. Ἀπὸ τοῦδε οἱ ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ ἐκάθηντο ἐπὶ ἐδρῶν, ἃς ἐκόμιζον οἴκοθεν, ἢ πιθανῶς ἐλάμβανον ἐξωθεν τοῦ θεά-

(1) Tac. Ann. 14, 20. Ne si consideret theatro dies totos ignavia continuaret.

(2) «*Delicata insania*» Aug. de C. D. 1, 32. Τὰ αὐτὰ ἐφρῶνε περὶ θεάτρου καὶ Σόλων παρὰ Πλουτάρχῳ κεφ. 29· «ταχὺ μέντοι τὴν παιδιάν, ἔφη, ταύτην ἐπαινοῦντες καὶ τιμῶντες, εὐρήσομεν ἐν τοῖς συμβολαίοις».

(3) Cic. de har. resp. 12, 24. Liv. 34, 44, 5. 45, 3 κ. ε. Val. Max. 2, 4, 3. Κατὰ τὸν Κικέρωνα καὶ Βαλέριον ὁ νεωτερισμὸς ἐγένετο ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Μεγάλης Μητρὸς, κατὰ δὲ τὸν ἱστορικὸν Ἀντιέα παρ' Ἀσκωνίῳ (εἰς Cic. Cornel. σ. 69 ἐκδ. Orel.) ἐν τοῖς ludis Romanis τοῖς τελουμένοις εἰς τοὺς Καπιτωλίους τρεῖς θεοὺς. Ὁ Ribbeck ἔ. ἀ. σ. 648, 7 εἰκάζει ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ ἑορτῇ τῆς Μεγάλης Μητρὸς, καθ' ἣν ἐδιδάχθησαν δράματα, ἐγένετό τις ἀταξία, ἧς ἕνεκα προσεκλήθη ὁ νεωτερισμὸς, ὅστις κατόπιν εἰσῆχθη καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἑορτάς.

τρου ἐπὶ τινι ἀμοιβῇ τῶν ἐκμισθούντων αὐτάς. Ὡσαύτως ἠδύνατο νὰ προμηθευθῇ αὐτάς καὶ ὁ θέλων τῶν ἐν τῷ κοίλῳ θεατῶν, ὅπως καθήμενος θεᾶται. Ἐπὶ Καλιγόλα συνεχωρήθη κατὰ πρῶτον τοῖς βουλευταῖς νὰ κάθηνται ἐπὶ προσκεφαλαίων ἐνταῦθα (1). Τῷ 179 π. Χ. ἀπεπειράθη ὁ τιμητῆς Μάρκος Αἰμίλιος Λέπιδος(2) ἐν τῇ τοῦ Ἀπόλλωνος ἑορτῇ(3), ἐν ἣ τότε πρῶτον ἤρχισαν νὰ διδάσκωνται δράματα, νὰ κτίσῃ λίθινον θέατρον διὰ τοὺς θεατὰς καὶ ὑποκριτὰς (*theatrum et proscænium*), ἀλλὰ ταχέως κατεδαφίσθη τοῦτο. Μετὰ πέντε δὲ ἔτη, τῷ 174, συνεφώνησαν (4) οἱ τιμηταὶ Κόϊντος Φούλβιος Φλάκκος καὶ Αὔλος Ποστούμιος Ἀλβῆνος νὰ κτίσωσι λιθίνην σκηνὴν (*scænam*) μόνον διὰ τοὺς σκηνικοὺς ἀγῶνας, ὧν τὴν ἐπιμέλειαν εἶχον ἀγορανόμοι καὶ πραίτωρες, ἤτοι διὰ τὰς τέσσαρας μεγάλας ἑορτὰς, *ludos Romanos, Apollinares, Megalensia* καὶ *ludos Plebis*. Ἀγῶσον ὅμως ἂν ἡ οἰκοδομὴ ἐξετελέσθη, καὶ ἂν ἐκτελεσθεῖσα διετηρήθη ἐπὶ τινα χρόνον. Ὅτι καὶ αὕτη βεβαίως κατεδαφίσθη δηλοῦσι τὰ ἐπόμενα καὶ ἡ τοῦ Τερτυλιανοῦ μαρτυρία(5).

Εἰκοσιν ἔτη ὕστερον, τῷ 154 π. Χ., ὁ τιμητῆς Κάσσιος Λογγίνος ἀπεπειράθη ν' ἀνοικοδομήσῃ θέατρον, ἐν ᾧ νὰ θεῶνται καθήμενοι καὶ ἐν ἀνέσει πάντες. Ἀλλὰ κατὰ τῆς ἀποπειρας ταύτης ἠγέρθη ὁ τοῦ ἡγουμένου ἔτος ὑπατος Σκιπίων ὁ Νασικᾶς, προκαλέσας κατὰ τοῦ καθιδρύματος τούτου αὐστηρότατον δόγμα τῆς Συγκλήτου, καθ' ὃ ἀπηγορεύετο ἐντὸς 1000 βημάτων ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἐντὸς αὐτῆς νὰ ὑπάρχῃ θέατρον μετὰ καθισμάτων ἢ νὰ θεῶν-

(1) Δίων Κάσσ. 69, 7, 8· ἀτὰ τε προσκεφάλαια τοῖς βουλευταῖς ὅπως μὴ ἐπὶ γυμνῶν τῶν σανίδων καθίζωνται πρῶτον τότε ὑπετέθη».

(2) Liv. 40, 51, 3.

(3) Ritschl Parerg. 287 κ. ε.

(4) Liv. 41, 27, 5.

(5) De spectaculis 10· «Sæpe Censores renascentia Theatra destruebant».

ται καθήμενοι οἱ θεαταί· διότι τοῖς Ῥωμαίοις ἀρμόζει, ἔλεγεν, ἐν καιρῷ διασκεδάσεων καὶ ἀπραξίας νὰ τηρῶσι τὴν ἔμφυτον αὐτοῖς ἀρετὴν δι' ἀνδρικήs καρτερίας, ἰστάμενοι ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ οὐχὶ καθήμενοι⁽¹⁾.

Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη σκοπὸν βεβαίως εἶχε καὶ τοὺς ἄνδρας νὰ ἐμποδίσῃ ἵνα μὴ ἐν ἀναπαύσει καθήμενοι ἐπὶ ἑδρῶν διημερεύωσιν ἐν τοῖς θεάτροις, ὡς οἱ Ἕλληνες, κυρίως δὲ τὰς γυναῖκας ἵνα μὴ φοιτῶσιν ὅλως εἰς τὰ θέατρα καὶ διὰ τῆs παρουσίας των ἐπιτεινώσιν ἔτι μᾶλλον τὴν τῶν ἡθῶν χαλάρωσιν.

Τούτου λοιπὸν ἔνεκα ἠναγκάσθη ὁ τῆs Ῥώμης λαὸς νὰ θεᾶται τοὺς σκηνικοὺς ἀγῶνας ἐπὶ τινὰ ἔτι χρόνον ἰστάμενος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Λιβίου καὶ ἄλλων. Ὅτε ὅμως ὁ νικητῆs τῶν Ἀχαιῶν Μούμμιος ἐτέλεσε τὰ ἐπινίκια αὐτοῦ τῷ 145 π. X., κατεσκεύασεν οὗτος πρῶτος τὸ θέατρον ὅλον ἐκ ξύλου μὲ ἑδρας, ἐπὶ τῶν ὁποίων καθήμενος ὁ λαὸς ἐθεᾶτο κατὰ τὸ τῶν Ἑλλήνων ἔθος, ὅπως ὁ Τάκιτος⁽²⁾ λέγει. Ἀλλὰ καὶ τὸ θέατρον τοῦτο, ὅσον πολυ-

(1) Velej. 1, 15, 3· ἡ θέσις τοῦ θεάτρου τούτου ἦτο ea Lupercali in Palatium versus, πλησίον δηλ. τοῦ ναοῦ τῆs Μεγάλης Μητρὸs ἐπὶ τοῦ Παλατίου, ἔνθα ἐτελοῦντο τὰ Megalensia κατὰ Ribbech σ. 649, 11. Ἀππ. ἐμφυλ. 1, 28. «Τῷ αὐτῷ χρόνῳ Σκιπίων ὕπατος καθεῖλε τὸ θέατρον, οὗ Λεύκιος Κάσσιος ἤρκετο, καὶ ἤδη πού τέλος ἐλάμβανεν ὡs καὶ τότε στάσεων ἄρξον ἐτέρων ἢ οὐ χρήσιμον ὅλως ἑλληνικαῖs ἠδουπαθείαιs Ῥωμαίοιs ἐθίζεσθαι».

Valerius 2, 4, 2. S. C. cautum neqvis in urbe propiusve passus mille subsellia posuisse sedensve ludos spectare vellet.

Livius ἐν ἐπιτομῇ 48 βιβλίου ἐν τέλει. Cum locatum a censoribus theatrum extrueretur, P. Cornelio Nasica auctore tamquam inutile et nociturum publicis moribus ex senatus consulto destructum est, populusque aliquamdiu stans ludos spectavit.

(2) Tacitus Ann. 14, 21. Possessa Achaia Asiaque ludos curatius editos, nec quemquam Romae honesto loco ad theatrales artes degeneravisse, ducentis iam annis a L. Mummii triumpho, qui primus id genus spectaculi in urbe praebuerit. Π. βλ. Ritschl ἐν παρεργ. 226 κ. ε.

τελές και στερεόν και αν ἦτο, κατεδαφίσθη μετὰ τὴν ἐορτὴν πάλιν, ὡς και πᾶν ἄλλο ἐκάστοτε κατασκευαζόμενον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· διὸ μέχρι τοῦ τελευταίου π. X. αἰῶνος μεσοῦντος ἐθεῶντο οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ ξυλίνων θεάτρων, ἐχόντων τελευταῖον ἑδρας, ἅπερ ὅμως πάλιν κατεδαφίζοντο. Ἐντεῦθεν και ὅσοι πρόλογοι τοῦ Πλαύτου (1) ἐγράφησαν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ 184 π. X. και ἐξῆς, ὡς και οἱ τοῦ Τερεντίου, ἀναφέρουσι καθίσματα τῶν θεατῶν θεάτρου ξυλίνου, οὐχι δὲ λιθίνου και μονίμου.

Ἐπειδὴ τὰ ἀπὸ Μουμμίου και ἐξῆς ἐγειρόμενα ξύλινα θεάτρα εἶχον ἑδρας, τούτων αἱ 14 σειραὶ ἀμέσως ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Γράκχων ἰσχυροὺς γενομένους ἱππότας (equites romanos), τοὺς ἔχοντας τίμημα 400,000 σεστερτίους, ἦτοι 100,000 δραχμάς, εἰς τὴν τοῦ πλοῦτου δηλαδὴ ἀριστοκρατίαν. Πότε ἀληθῶς ἐγένετο ἡ παραχώρησις αὕτη δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς, εἰ μὴ ὅτι ὁ Γάιος Γράκχος, φίλος τῆς τῶν ἱππέων τάξεως, εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως, ἐπεβεβαίωσε τὸ πρόνομιον τοῦτο, ἕπερ ἴσως ὁ τῆς τοῦ γένους ἀριστοκρατίας Σύλλας κατήργησε πάλιν, ἕως οὗ ὁ δῆμαρχος Λεύκιος Ῥώσκιος Ὄθων ἀπέδωκεν αὐτοῖς πάλιν τῷ 67 π. X. διὰ νόμου(2). Τὸ πρόνομιον ὅμως τοῦτο φαίνεται ὅτι δυσηρέστησε τὸν δῆμον, διότι οὗτος ὑπεδέχθη τὸν προτεινάντα αὐτὸ Ῥώσκιον Ὄθωνα τῷ 64 μετὰ συριγμῶν, ἐπευφημούντων ὅμως αὐτὸν τῶν ἱππέων. Ὁ τοῦ ἔτους τούτου ὑπάτος Κικέρων, ἵνα προλάβῃ τὰ ἐκ τῆς ἔριδος ταύτης δεινὰ,

(1) Τούτους ἐξετάζει ὁ Ritschl ἐν παρεργ. ἀπὸ σελ. 213 κ. ἐ. ἐκθέτων πᾶσαν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀρχαιοτέρου τῆς Ῥώμης θεάτρου ἀκριβέστατα, ὥστε τὰ ἐξαγόμενα τῆς ἐρεύνης αὐτοῦ ἀπεδέχθησαν οἱ μετ' αὐτὸν Friedlaender, Ribbeck και ἄλλοι.

(2) Tac. Ann. 15, 32 Lex... Roscia sanxit. Liv. periocha 99 ut equitibus romanis in theatro XIV gradus proximi adsignarentur. Πλουτ. Κικ. 13· πλείω Ritschl σ. 227. Vellej. 2, 32 «Roscius lege sua equitibus in theatro loca restituit.»

προσεκάλεσε τὸν δῆμον εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἐνουῦς (Belonæ) καὶ διὰ λόγου καθησύχασεν αὐτόν⁽¹⁾.

Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἐφεξῆς ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε διαστολὴ τῶν τάξεων, διετήρησαν οἱ ἵππεῖς τὸ προνόμιον τοῦτο, καὶ ὅτι ἐν τῷ θεάτρῳ εἰσῆρχοντο καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ ἐκάθηντο ἐν ταῖς οἰκείαις αὐτῶν θέσεσιν· ἔτι δὲ καὶ δοῦλοι ὡς ἀκόλουθοι καὶ ὑπηρέται τῶν δεσποτῶν αὐτῶν δὲν ἀπεκλείοντο, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν τοῦ Πλαύτου προλόγων, ὧν μέγα μέρος ἐγράφη ἐν ὑστέροις χρόνοις.

Εἰς τοιαῦτα λοιπὸν ἐκάστοτε ἐγειρόμενα ξύλινα θεάτρα καὶ πάλιν μετὰ τὰς προκαλούσας αὐτὰ ἑορτὰς κατεδαφιζόμενα ἐδιδάχθησαν αἱ τραγωδίαί καὶ κωμωδίαί ἀπάντων τῶν ἐπισήμων τῆς Ῥώμης δραματικῶν ποιητῶν ἀπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου μέχρι Πακουβίου καὶ ἔτι κατωτέρω, μετὴν διαφορὰν ὅτι ὅσον ἤλαττοῦτο ἢ πρὸς τὴν δραματικὴν ποίησιν εὐφύια τῶν ποιητῶν, τοσοῦτον ἠϋξάνεν ἢ πρὸς τὴν πολυτέλειαν τοῦ θεάτρου καὶ ἢ πρὸς τὰ θεάματα κλίσις τῶν Ῥωμαίων, ἣτις τελευταῖον ὑπερίσχυσε τοσοῦτον, ὥστε κατέβαλε πάντα τὰ προσκόμματα, ἃ πρὸς περιστολὴν αὐτῆς παρενέβαλλον ἐπὶ μακρὸν χρόνον οἱ φίλοι καὶ προστάται τῶν ἀρχαίων ἀπλοϊκῶν Ῥωμαϊκῶν ἠθῶν καὶ τῆς ἀρχαϊκῆς λιτότητος καὶ ἀφελείας. Ὅσον δὲ μετὴν πρόοδον τοῦ χρόνου ἐξετείνετο ἐπὶ τῶν λαῶν ἢ τῆς Ῥώμης ἀρχῆ, τοσοῦτον εἰσῆρχετο εἰς τὴν Ῥώμην πλείων πλοῦτος, μετὰ τοῦ πλοῦτου δὲ πολυτέλεια καὶ καταφρόνησις τῶν πατρῶων, ὡς ἀνηκόντων εἰς χρόνους ἀγροικίας καὶ ἀμαθείας⁽²⁾. Αὐτὸ τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὸ θέατρον· τὴν

(1) Πλουτ. Κικ. ἔ. ἀ. Macrob. Sat. 3, 14. Plin. H. N. 7, 30, 147. Cic. ad Att. 2, 1, 3.

(2) Περὶ τῆς μεταβολῆς ταύτης τοῦ τε φρονήματος καὶ τοῦ βίου τῶν Ῥωμαίων βλέπε τὰ ἐν τῇ περὶ Πλαύτου καὶ τῆς κωμικῆς ποιήσεως τῶν Ῥωμαίων πραγματεία μου ἐν Ἀθηναίου τόμῳ Ε' ἀπὸ σελ.

ἀρχαίαν ἀφέλειαν καὶ λιτότητα ἐν τοῖς κοσμήμασιν αὐτοῦ καὶ τοῖς ἐνδύμασι τῶν ὑποκριτῶν καὶ τῇ λοιπῇ πάσῃ παρασκευῇ διεδέχθη κατὰ μικρὸν κομψότης, πολυτέλεια ἐν πᾶσι· καὶ αὐτὸ τὸ θέατρον κατεσκευάσθη τελευταῖον λίθινον καὶ μόνιμον.

Μετὰ τὸ πολυτελέστατον θέατρον, ὃ ἐπὶ τῆς ἀγορανομίας του ἠγειρεν ὁ Μάρκος Σκαῦρος τῷ 58 π. X., δυνάμενον νὰ περιλάβῃ θεατὰς περὶ τὰς 80,000, καὶ ἔχον 360 κίονας ἐν τῇ σκηνῇ μόνῃ (ἄθηλον ἐκ λίθου ἢ ξύλου, ἀλλὰ, καὶ ἐκ ξύλου ἂν ἦσαν, φαίνεται δι' αὐτοῦ ἡ ἄκρα τούτου πολυτέλεια καὶ τὸ μέγεθος⁽¹⁾), ὑπέστη οὐχ ἥττον καὶ τοῦτο τὴν τύχην τῶν πρὸ αὐτοῦ, διότι κατελύθη ἐντὸς τοῦ πρώτου τῆς ὑπάρξεώς του μηνός⁽²⁾, ἐκτίσθη τὸ πρῶτον λίθινον μόνιμον θέατρον ὑπὸ Πομπηίου τοῦ μεγάλου ἐπὶ τῆς ὑπατείας αὐτοῦ τῷ 55 π. X. κατὰ τύπον τοῦ ἐν Μιτυλήνῃ⁽³⁾, μετὰξὺ τοῦ Ἀρείου πεδίου καὶ τοῦ Καπιτωλίνου λόφου, περιλαμβάνον 17,580 θεατὰς⁽⁴⁾. Ἐπειδὴ ὁμως τὰ ἔνδον τῆς σκηνῆς ἦσαν καὶ τούτου ἐκ ξύλου, ἐνεπρή-

246 κ. ἐ. καὶ ἐν τῇ περὶ τῆς Λουκιλίου σατύρας ἐν τῷ Δ' τόμῳ τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ σελ. 268 κ. ἐ.

(1) Περὶ τῆς πολυτελείας τούτου καὶ ἄλλων ὁμοίας φύσεως θεάτρων βλ. Eriedlaender ἔ. ἀ. σελ. 545 καὶ κατωτέρω ἐνταῦθα.

(2) Κατὰ Plin. 36, 2, 5· trecentas LX columnas M. Scauri ædilitate ad scenam theatri temporarii et vix mense uno futuri in usu viderunt portari silentio legum, sed publicis nimirum indulgentes voluptatibus.

(3) Tac. ann. 14, 20 καὶ 21. Πλουτ. Πομπ. 42. Ἄῤῥθεις τῷ (ἐν Μιτυλήνῃ) θεάτρῳ, περιεγράψατο τὸ εἶδος αὐτοῦ καὶ τὸν τύπον, ὡς ὁμοιοὶ ἀπεργασόμενοι τὸ ἐν Ῥώμῃ, μείζον δὲ καὶ σεμνότερον.

(4) Ὁ Πλίνιος ὁμοίως 36, 15 (24) 415 λέγει ὅτι καὶ 40,000 ἠδύναντο ἀνέτως νὰ κάθηνται ἐν αὐτῷ. «Cavea ipsa (τὸ κοῖλον διηλαθὴ τοῦ θεάτρου τοῦ Σκαύρου) cepit hominum LXXX, cum Pompejani theatri... sufficiat large XXXX sede». Curios. urbis Romæ. reg. IX ἔκθ. Urlichs. Pompeji theatrum cepit loca XVII DLXXX.

σθη τῷ 22 μ. Χ. ἐπὶ Τιβερίου τοῦ αὐτοκράτορος, ὥστε ἐδέησε νὰ κτισθῇ καὶ αὕτη ἐκ λίθου⁽¹⁾.

Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ κατὰ τῆς οἰκοδομῆς τούτου ἠκούοντο φωναὶ ἐκ τῶν αὐστηρῶς ἔτι ἐμμενόντων εἰς τὰ ἀρχαῖα⁽²⁾, ἐδέησε νὰ κτίσῃ ὑπεράνω τοῦ κοίλου ναὸν τῆς νικηφόρου Ἀφροδίτης (*Veneris Victricis*), εἰς ὃν ἦγον τὰ ἐδῶλια ὡς κλίμακες δῆθεν⁽³⁾.

Μετὰ τὴν οἰκοδομὴν τούτου, ὅπερ καὶ ὕστερον ἦτο τὸ λαμπρότερον πάντων, ὑποδομήθησαν ἄλλα δύο λίθινα, τὸ τοῦ *Κορνηλίου Βάλβου*⁽⁴⁾, κτισθὲν τῷ 14 π. Χ. καὶ περιλαμβάνον 12,000 θεατὰς, τὸ τοῦ *Μαρκέλλου*, περιλαμβάνον 20,000, μετὰ τοῦ Καπιτωλίνου λόφου καὶ τοῦ Τιβέρεως, ὅπερ συγχρόνως σχεδὸν τῷ τοῦ Βάλβου καθιέρωσεν ὁ κτίσας αὐτὸ Αὐγούστος εἰς μνήμην τοῦ ἐνωρὶς ἀποθανόντος ἀπ' ἀδελφῆς ἀνεψιοῦ τοῦ Μαρκέλλου⁽⁵⁾, μὴ ὑπολειπόμενον κατὰ τὴν λαμπρότητα τοῦ θεάτρου τοῦ Πομπηίου. Τὰ τῆς μετὰ ταῦτα τύχης τούτου καὶ τῶν ἄλλων ἐν Ῥώμῃ θεάτρων περιγράφει ὁ Becker ἐν τῇ τοπογραφίᾳ Ῥώμης, ἀ' τόμῳ τῆς Ῥωμ. ἀρχαιολ., ἀπὸ σ. 678 κ. ἔ.

Πλὴν τῶν τριῶν τούτων λιθίνων θεάτρων ἄλλα τοιαῦτα δὲν ἐκτίσθησαν ἐν Ῥώμῃ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις, διότι

(1) Tac. ann. 3, 72 καὶ 6, 45.

(2) Tacitus ξ. 2. *Qvippe erant qui Cn. qvovqe Pompejum in-cusatum a senioribus ferrent, qvod m a n s u r a m theatri s e d e m posuisset.*

(3) Tertul. de Spect. 10. *Censores re nascentia theatra des-truebant moribus consulentes, qvorum scilicet periculum in-gens de lascivia providebant. Itaqve Pompejus Magnus solo thea-tro minor qvam illam arcem omnium turbitudinum exstruxisset, veritus qvandoqve memoriae suae censoriam animadversionem, Veneris aedem superposuit.* πρβλ. Plin. 8, 7.

(4) Δίων Κασσ. 54, 25. Svet. Aug. 29, Plin. 36, 7, 12.

(5) Plin. 8, 24, 65. *Idem (Augustus) Q. Tuberone Fabio Ma-xumo. Cons. IV nonas Maias theatri Marcelli dedicatione.* κλπ. *Curios. Urbis Reg. IX. Marcelli theatrum cepit loca xx̄.*

περὶ ἄλλων δὲν γίνεται λόγος παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι (1). Πρὸς καιρὰ ὅμως θέατρα ἐγείροντο καὶ ὕστερον, ὅπως καὶ πρότερον, ἅτινα ὅμως πάλιν καταδαφίζοντο μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θεαμάτων, ἃ παρεῖχον εἰς τὸν λαὸν οἱ αὐτοκράτορες καὶ ἄρχοντες ἕνεκα διαφόρων λόγων(2). ἄλλ' ἢ καταδαφίσεις τούτων ἐγένετο νῦν οὐχὶ ἕνεκα τῶν πρότερον ἰσχυόντων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἢ ἠθικῶν λόγων, διότι οὗτοι ἦσαν ἤδη ἀνίσχυροι, ἀλλὰ διότι ἦσαν περιττὰ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θεαμάτων, δι' ἃ ἐγείροντο.

2) *Περὶ τῶν θέσεων τῶν θεωμένων ἐν τοῖς λίθινοις
τούτοις θεάτροις.*

Καὶ εἰς τὰ λίθινα ταῦτα θέατρα ἐξηκολούθησαν νὰ κατέχῃσι τὰς ἐκ τῆς συνηθείας καὶ διὰ νόμων ὀρισθείσας θέσεις, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, οἱ μὲν συγκλητικοὶ τὴν ὀρχήστραν, οἱ δὲ ἱππεῖς τὰς ὀπισθεν τούτων 14 σειρὰς τοῦ κοίλου, ὁ δὲ ἄστυς μετ' αὐτοὺς ἐκάθητο ἀναμίξ.

(1) Svet. Aug. 45. Per tria theatra. Curios. Urb. ἕ. ἂ. theatra III.

(2) Οἶον ὁ Καῖσαρ καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Αὐγουστος εἰς πάντα τῆς Ῥώμης τὰ τμήματα καὶ ἐν διαφόροις γλώσσαις παρεῖχον τῷ λαῷ θεάματα ἐν προκαίροις θεάτροις. Svet. Cæs. 39. Edidit ludos etiam regionatim urbe tota et quidem per omnium lingvarum histriones. Ὁ αὐτὸς Aug. 43. Fecitque (ludos) nonnumquam vicatim ac pluribus scenis per omnium lingvarum histriones. Καὶ εἰς αὐτὸ δὲ τὸ Παλάτιον κατασκευάζετο ἐν ἐκτάκτοις ἀγῶσι ξύλινον θέατρον, ὃ πάλιν διελύετο μετὰ τὴν ἑορτὴν, ὡς μανθάνομεν παρὰ Ἰωσήφῳ ἐν Ἀρχ. ἰουδ. 19, 13. «Ἄρτι τε συνήει πληθὺς εἰς τὸ Παλάτιον ἐπὶ προκαταλήψει θέας πολλῶν θορύβῳ καὶ ὠθισμῶ, χαρᾶ φέροντος Γαίου (Καλιγόλου) τὴν ἐπὶ τοιοῖσδε τῶν πολλῶν σπουδὴν, παρὸ καὶ διεκέκριτο οὐδὲν οὔτε τῆ συγκλήτῳ χωρὶον, οὔτε τοῖς ἱππεῦσι, φύρδην δὲ ἔζοντο καὶ τοῖς ἀνδράσιν ὁμοῦ αἱ γυναῖκες καὶ τῷ δούλῳ τὸ ἐλεύθερον. . . . Κατεσκευάσθη δὲ τὸ θέατρον (πηκτὸν δὲ ἐγένετο κατὰ ἕκαστον ἐνιαυτὸν) τοιόνδε τὸν τρόπον» κτλ. Τοῦτο δ' ἐγένετο ἐν ταῖς ἑορταῖς ταῖς εἰς τιμὴν τοῦ Αὐγούστου κατ' ἔτος τελουμέναις.

Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων ὅμως, ἐφ' ὧν ἢ εἰς τὰ θέατρα φοίτησις καὶ ἐν γένει ἢ πρὸς τὰ θεάματα ῥοπή ἐπετάθη πολὺ, ὥστε πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας καὶ ἐπαγγέλματος πρόσωπα ἐξ ἑκατέρου φύλου ἐφοίτων εἰς αὐτὰ, ὡς ὁ Ἀρνόβιος λέγει⁽¹⁾, ἐκλονίσθησαν τὰ τοῦ θεάτρου κάλλιον. Ἄλλ' ἐπὶ τούτων ἀνευρέθησαν νέαι ἔντιμοι θέσεις ἐν τῷ θεάτρῳ, τὰ λεγόμενα *Tribunalia*, ἃ θεωρεῖα ἔκειντο ἀνωθεν τῶν παρόδων μεταξὺ τῆς σκηνῆς καὶ τῶν δύο κεράτων τοῦ κοίλου⁽²⁾. Ἐν τούτοις ἐκάθηντο ἐπὶ ἰδίων θρόνων ὁ ἔχων τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐορτῆς ἄρχων, αἱ λοιπαὶ ἀρχαὶ καὶ τὰ ἱερατικὰ συνέδρια⁽³⁾. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ λέγεται ὅτι ἐθεάτο ἀπὸ τοῦ δεξιῦ κεράτος τοῦ θεάτρου, καθήμενος ἐπὶ δίφρου ἡγεμονικοῦ (*sella curulis*)⁽⁴⁾, ἀπέναντι δὲ τοῦ θεωρείου τοῦ ἔχοντος τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐορτῆς ἄρχοντος ἐν ἐτέρῳ θεωρείῳ ἐθεῶντο αἱ ἐστιάδες παρθένοι καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἡ αὐτοκράτειρα⁽⁵⁾.

Πλὴν τούτου λέγεται ὅτι ὁ Τραϊανὸς ἔκτισε καὶ ἄλλο θέατρον ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ, ὅπερ ὅμως ὁ Ἀδριανὸς κατέλυσε πάλιν κατὰ *Spartian*. ἐν βίῳ Ἀδρ. 9, 1. *Theatrum, quod ille (Trajanus) in campo Martio posuerat, contra omnium vota destruxit.*

(1) *Ad gent.* 4, 35. *Sedent et in spectaculis publicis sacerdotum omnium magistratuumque collegia pontifices maximi, maximi curiones; sedent quindecimviri laureati et diales cum apicibus flamines, sedent augures . . . nec non et castæ virgines.* Τοῦτο βλέπομεν καὶ ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Διονυσιακῷ θεάτρῳ, οὗ τὴν προεδρείαν, ἦτοι τὰς μετὰ τὴν ὀρχήστραν 3, 4 σειρὰς τῶν ἐδωλίων κατεῖχον δι' ἰδίων θρόνων ἐνεπιγράφων αἱ τῆς πόλεως ἀρχαὶ πᾶσαι, ἱερεῖς, μάντιες καὶ αὐταὶ αἱ ἱέρειαι τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἄλλων θεῶν καὶ ἄλλα ἐπίσημα πρόσωπα. Περὶ τῶν θρόνων τούτων βλ. ἀρχαιολ. ἐφημερίδα τοῦ 1862 καὶ ὅσα εἶπον ἐν Ἀθην. τόμ. Α', σελ. 139 κ. ἑ., δικαιολογῶν τὴν παρουσίαν γυναικείων ἱερῶν προσώπων ἐν τῷ τοῦ Διονύσου, θεάτρῳ τῶν Ἀθηνῶν.

(2) *Vitruv.* 5, 6, 7. (3) *Arnob.* ζ. 2.

(4) Ἰώσηπ. ἐν ἰουδ. ἀρχ. 19, 1, 13. «Τὸ δεξιὸν δὲ τοῦ θεάτρου κέρας ὁ Καῖσαρ (Καλιγόλας) εἶχε». Πρβ. *Svet. Claud.* 21 καὶ *Aug.* 43.

(5) *Svet. Aug.* 44. *Solis virginibus Vestalibus locum in thea-*

Μετὰ τὰς 14 σειρὰς τῶν ἐδωλίων ἔθεσεν ὁ Αὐγούστος τὸν δῆμον ἀπεχώρησεν ὅμως ἀπ' αὐτοῦ τοὺς στρατιωτικοὺς, καὶ εἰς τοὺς ἐγγάμους δημότας ἔδωκεν ἰδίαις θέσεις, εἰς τοὺς εὐγενεῖς παῖδας ἰδίαν κερκίδα (cuneum), ἥτοι πάντα τὰ ἐδώλια τὰ μεταξὺ δύο κλιμάκων καὶ τὴν πλησίον ταύτης κερκίδα εἰς τοὺς παιδαγωγοὺς αὐτῶν, εἰς δὲ τὰς γυναῖκας συνεχώρησε νὰ θεῶνται ἀπὸ τοῦ ὑπερώου, ἐν ᾧ πρὸ αὐτοῦ ἐθεῶντο μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν καθήμεναι⁽¹⁾, ἀπηγόρευσε ῥυπαροῖς καὶ φαύλοις νὰ κάθηνται ἐν μέσφ τοῦ κοίλου⁽²⁾. ὥστε οὗτοι ἠδύναντο νὰ θεῶνται ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐδωλίων τῶν εἰς τὰ πέρατα τοῦ θεάτρου κειμένων. Τοῖς δούλοις δὲ ὅλως ἦτο ἀπηγορευμένον νὰ φοιτῶσιν εἰς τὸ θέατρον⁽³⁾. Αἱ διατάξεις αὗται ἐτηροῦντο καὶ ὕστερον⁽⁴⁾.

Ὅπως δὲ τηρῆται τάξις ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἕκαστος καταλαμβάνη τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ θέσιν, ὑπῆρχον *designatores* ἢ *curatores ludorum*, ἥτοι ἄνδρες ἔχοντες τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην⁽⁵⁾, καὶ παρ' αὐτοῖς ῥαβδοῦχοι (*lictores*)

tro, separatim et contra praetoris (οὗτος φαίνεται ὅτι ἦτο τῆς τότε ἑορτῆς ἐπιμελητῆς) *tribunal dedit. Tac. ann. 4, 16. Decretum...* quotiens Augusta theatrum introisset, ut sedes inter Vestalium consideret.

(1) Πλούτ. ἐν Σύλλα 35.

(2) *Svet. Aug. 44. Militem secrevit a populo, maritis e plebe proprios ordines assignavit, praetextatis cuneum suum et proximum paedagogis, sanxitque ne quis pullatorum media cavea sederet; feminis...nisi ex superiore loco spectare concessit.*

(3) *Plaut. Poenul. Prolog. στίχ. 23 κ. ε.*

*Servi ne obsideant, liberis ut sit locus,
Vel aes pro capite dent, si id facere non queunt,
Domum abeant.*

πρβ. καὶ *Ritschl* ἐν παρήγοις ἀπὸ σελ. 223.

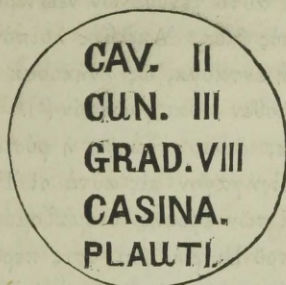
(4) *Friedlaender* ξ. ἀ. σελ. 531.

(5) *Plaut. ξ. ἀ. 49.*

*Neu designator praeter os obambulet,
Neu sessum ducat.*

πρβ. *Friedlaender* ξ. ἀ. σ. 532.

διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον. Ἐν ὑστέροις δὲ χρόνοις φαίνεται ὅτι ἐδίδοντο τοῖς εἰσερχομένοις εἰσιτήρια, ἐν οἷς ἦτο γεγραμμένη ἡ ἔδρα ἢ ἔδει νὰ λάβῃ ἕκαστος⁽¹⁾. Τοιαῦτα εἰσιτήρια (*tesseræ*) εὐρέθησαν ἐν Πομπηίᾳ, ἀνήκοντα εἰς τοὺς χρόνους τῶν αὐτοκρατόρων, ὧν εἶναι τὸδε :

Ἐν τούτῳ τὸ μὲν *Cav(ea) II* δηλοῖ τὸ ἄνω τοῦ πρώτου διαζώματος μέρος τοῦ κοίλου, ὅπερ ἦτο τὸ δεύτερον μετὰ τὸ πρὸ αὐτοῦ, τὸ δὲ *Cun(eus) III* τὴν τρίτην κερκίδα δεξιόθεν, τὸ δὲ *Grad(us) VIII* τὴν ὀγδόην σειρὰν τῶν ἐν αὐτῇ ἐδωλίων, αἱ δὲ δύο τελευταῖαι λέξεις ὅτι τὸ διδαχθησόμενον δρᾶμα ἔσται ἡ *Casina* τοῦ Πλαύτου. Τὰ εἰσιτήρια ἐδίδοντο δωρεὰν, καθότι πᾶσαν τὴν τοῦ θεάτρου δαπάνην κατέβαλλεν, ὡς ἀλλαχοῦ εἶπομεν⁽²⁾, ὁ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἑορτῆς ἔχων ἄρχων, χαριζόμενος τῷ δήμῳ διὰ φιλαρχικούς σκοπούς· ὥστε ταῦτα ἐχρησίμευον ἵνα καταλαμβάνῃ ἕκαστος ἰδίαν θέσιν πρὸς ἀποφυγὴν ἐρίδων⁽³⁾. Ἐν περιπτώσει τοιούτων ἐσωφρόνουν τοὺς ἀτακτοῦντας οἱ τῶν θέσεων διανομεῖς (*designatores*) καὶ οἱ ῥαβδούχοι αὐτῶν.

(1) Wieseler *Theatergeb.* σελ. 38 καὶ ἐ. 417· καὶ Πίν. γ'. καὶ δ', ἔνθα ἀπεικονίζονται διαφόρων εἰσιτηρίων τύποι.

(2) Ἐν Ἀθηναίου τόμ. 6 ἀπὸ σελ. 463 κ. ἐ.

(3) Ἀνάγνωθι *Ritschl* ἐν παρέργ. ἀπὸ σελ. 219 κ. ἐ. καὶ *Friedlaender* ἔ. ἀ. σ. 532.

5) Ὅποῖον τὸ ῥωμαϊκὸν θέατρον καὶ τίνα
τὰ μέρη αὐτοῦ.

Τὸ ῥωμαϊκὸν θέατρον γενόμενον κατὰ μίμησιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἦτο ὅποῖον καὶ τοῦτο, ὡς αὐτῶς καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ, πλὴν τῶν εἰς αὐτὸ γενομένων νεωτερισμῶν, οὓς προεκάλεσεν ὁ ῥωμαϊκὸς βίος. Ἀκριβῆς λοιπὸν περιγραφή αὐτοῦ εἶναι περιττὴ ἐνταῦθα, ὡς ἀνήκουσα εἰς τὸ ἑλληνικὸν θέατρον, ὅπερ ἄλλοθεν εἶναι γνωστόν (1). Ὅθεν ἀρκεῖ ἡμῖν νὰ εἴπωμεν ὀλίγα, ὅπως γνωσθῆ ἡ φύσις αὐτοῦ καὶ οἱ νεωτερισμοὶ οὓς εἰσέγαγον εἰς αὐτὸ οἱ Ῥωμαῖοι, λαμβάνοντες ταῦτα ἐκ τῶν ἐφεξῆς ὀνομαζομένων συγγραφέων καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ Βιτρούβιου, ὅστις περιγράφει αὐτό (2).

Τὸ ῥωμαϊκὸν θέατρον συνίστατο οὐχὶ ἐκ τριῶν ὡς τὸ ἑλληνικὸν ἀλλ' ἐκ δύο μόνον μερῶν· ταῦτα δὲ ἦσαν ἡ σκηνή (scena καὶ scena), καὶ τὸ κοῖλον (cavea), ὃ ἐν στενωτέρᾳ ἐννοίᾳ καὶ θέατρον λέγεται· ὃ δὲ μεταξὺ τούτων ἐπίπεδος κυκλοειδῆς ἢ ἡμικυκλοειδῆς χώρος, ὃς παρ' Ἑλλησιν ἐν τῷ μέσῳ εἶχε τὸ ἀγαλμα τοῦ Διονύσου, εἰς δὴ ἦτο ἐξ ἀρχῆς καθιερωμένον τὸ θέατρον, καὶ βωμὸν αὐτοῦ, ἐλέγετο θυμέλη καὶ ὀρχήστρα διὰ τὰς ἐν αὐτῷ ὀρχήσεις τοῦ χοροῦ, παρὰ Ῥωμαίοις δὲν ἔχει οὗτος τοιαύτην χρῆσιν, οὐδ' ἀποτελεῖ ἰδιαιτέρον μέρος.

Παρὰ Ῥωμαίοις παρεχωρήθη οὗτος τῷ 194 π. Χ. τοῖς γερούσιασταῖς καὶ ἀρχουσί, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ὅπως ἐκεῖθεν ἡσύχως καὶ ἀνέτως βλέπωσιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τὸ δὲ

(1) Σύντομον καὶ ἀκριβῆ περιγραφὴν τοῦ ἑλλ. θεάτρου ἔγραψεν ὁ Ἰούλ. Sommerbrodt γερμανιστὴ, μετέφρασε δὲ ἑλληνιστὴ ὁ καθηγητῆς Πούλιος, φέρον ἐπιγραφὴν «Τὸ ἀρχαῖον ἑλλ. θέατρον». ἐν Ἀθήναις 1876, 12ον, σ. 80. Ἐν αὐτῷ ὀνομάζονται καὶ τὰ τῶν νεωτέρων συγγράμματα, ἃ περὶ τοῦ ἑλλ. θεάτρου ἐγράφησαν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος τούτου.

(2) Ἐν βιβλ. Ε' ἀπὸ κεφ. 3 κ. ε.

τοῦ Διονύσου ἄγαλμα ἀνεβιβάσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὅπως οὕτω τηρῆται ἡ μνήμη τῆς καταγωγῆς τῶν σκηνικῶν ἀγώνων ἀπὸ τοῦ Διονύσου, ἔνθα ὑπῆρχε πρὸς τούτῳ καὶ τὸ τοῦ θεοῦ ἄγαλμα, εἰς οὗ τὴν ἑορτὴν ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες. Καὶ τὸ μὲν τοῦ Διονύσου ἴστατο ἐν δεξιᾷ τῆς σκηνῆς, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὸ τοῦ θεοῦ, εἰς ὃν ἐτελεῖτο ἡ ἐκάστοτε ἑορτὴ, ἥτοι τὰ τῶν τριῶν Καπιτωλίων θεῶν, τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς Μεγάλης θεᾶς, ἢ ἐν ἐπικηδεῖσις ἑορταῖς ἢ τοῦ νεκροῦ εἰκῶν ἢ τὸ ἄγαλμα⁽¹⁾. Ἐν ταῖς κωμωδίαις, ὧν ἡ σκηνὴ ὑποτίθεται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἴστατο καὶ τὸ τοῦ Ἀγυιέως Ἀπόλλωνος ἄγαλμα⁽²⁾. Τούτου γίνεται μνεῖα καὶ ἐν ταῖς Πλούτου⁽³⁾ καὶ Τερεντίου κωμωδίαις κατ' ἔθος ἑλληνικόν, ὅθεν καὶ αἱ κωμωδίαὶ αὗται μετηνέχθησαν. Ὡσαύτως ἀνεβιβάσθη καὶ ὁ χορὸς⁽⁴⁾ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν τραγωδιῶν ἐκείνων, εἰς ἃς οἱ ῥωμαῖοι τραγικοὶ ποιηταὶ εἰσῆγον αὐτόν· διότι ἀδηλον ἂν πᾶσαι αἱ τῶν Ῥωμαίων τραγωδίαὶ εἶχον χορόν. Αἱ κωμωδίαὶ βεβαίως δὲν εἶχον, ὅπως οὐδὲ αἱ τῆς μέσης καὶ νέας τῶν Ἑλλήνων κωμωδίας, ἃς ἐμιμήθησαν οἱ Ῥωμαῖοι κωμωδοί.

Ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ πιθανὸν εἶναι ὅτι εἶχον ἰδίαις ἔδρας καὶ οἱ ἱερεῖς ἢ τὰ ἐν Ῥώμῃ ἰσρατικὰ συνέδρια (collegia), ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν· ἀδηλον ὅμως ἂν ἐξ ἀρχῆς ἢ ἀπὸ Αὐ-

(1) Donatus de com. σ. 11. in scena duae arae poni solebant, dextera Liberi sinistra ejus dei, cui ludi fiebant. Πρβ. Wieseler Theaterw. XIII, 4.

(2) Wieseler Denkm. der ant. Bühne 666—67.

(3) Bacch. 172.

Saluto te vicine Apollo, qui aedibus
Propinquus nostris accolis, veneroque te.

καὶ ἐνίοτε στέφεται μὲ δάφνην ἢ μύρτον. Plauti Merc. 675. Ter^t And. 726. Καταφεύγουσι δὲ εἰς αὐτὸν οἱ δοῦλοι τιμωρούμενοι ὡς εἰς ἄσουλων. Mostell. 1080. Aulul. 4, 4, 20. Ter. Heaut. 975. Πρβλ. Lorenz εἰς Plauti Mostell. σελ. 14.

(4) Vitruv. 5. 6. 2. Ribbeck ἔ. ἀ. σελ. 639.

γούστου, ὅστις ἐκανόνισεν ἐκ νέου τὰ τῶν θέσεων τοῦ θεάτρου⁽¹⁾. Αἱ Ἑστιάδες παρθένου λέγεται ὅτι εἶχον ἰδίας ἔδρας ἐνταῦθα⁽²⁾, οἱ Ἄρουραῖοι ἀδελφοὶ⁽³⁾, οἱ τοῦ Αὐγούστου ἱερεῖς⁽³⁾, ὕστερον δὲ καὶ οἱ πρέσβεις ξένων ἐθνῶν⁽⁴⁾.

Τὸ κύριον μέρος τοῦ ῥωμαϊκοῦ θεάτρου ἦτο ἡ σκηνή, ἣτις ἐν τῷ βᾶθει τοῦ χώρου αὐτῆς παρίστανε τὸ πάλαι διὰ σανιδῶν⁽⁵⁾, ὕστερον δὲ διὰ τοίχου, ὑψουμένου ἰκανῶς, ἀνάκτορον βασιλεῶν⁽⁵⁾ ἢ ἡρώων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν τραγωδιῶν, ἰδιωτικὴν δὲ οἰκίαν ἐν τῇ τῶν κωμωδιῶν, ἢ ἄλλο τι κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματος. Ἡ διαφορὰ τούτων ἐξεδηλοῦτο βεβαίως διὰ γεγραμμένου παραπετάσματος κρεμαμένου ἐπὶ τοῦ σανιδώματος ἢ τοίχου, ὅθεν *scena ductilis* λέγεται τὸ παραπέτασμα τοῦτο. Ἄν δ' ἦναι ἀληθὲς ὅτι τὸ παραπέτασμα τοῦτο, ἢ ἐν γένει ἢ τούτου ζωγράφησις καὶ ἡ διακόσμησις τῆς σκηνῆς, ἐγένετο κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Γαίου Κλαυδίου Πουλχεροῦ (*Pulcher*) μεγάλου ἀγορανόμου, τῷ 99 π. Χ.⁽⁶⁾, ἔπεται ὅτι πρὸ τούτου ἀφίνετο εἰς τὴν φαντασίαν τῶν θεατῶν ἡ ἀναπληρῶση τὰς μὴ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τιθεμένας εἰκόνας καὶ

(1) Svet. Aug. 44.

(2) Ὁ αὐτὸς αὐτόθ. 43. Tac. Ann. 4, 16· πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 261, 4.

(3) Tac. Ann. 2, 83 καὶ Friedlaender 4, 531.

(4) Ὁ αὐτὸς αὐτ. 13, 54. Svet. Claud. 24. Δίων Κάσσ. 68, 15.

(5) Serv. εἰς Aen. 4, 164· *tabulata... in modum parietis*.

(6) Vall. Max. 2, 4, 6. *Claudius Pulcher scenam varietate colorum adumbravit, vacuis antè pictura tabulis extentam· ὅπερ οὐχὶ πιθανὸν διὰ τὰ ὑπὸ Πλινίου 35, 4, 7 φερόμενα τάδε· habuit et scena ludis Claudi Pulchri magnam admirationem picturæ, cum ad tegularum similitudinem corvi decepti imagine advolarent.* Ἐντεῦθεν ὁ Ribberk (β. τρ. σ. 653) καὶ ὁ Friedlaender (ἐν Becker β. ἀρχ. 4, σ. 545) νομίζουσι μὴ ἀκριβῆ τὴν εἶδησιν τοῦ Βαλλερίου, ἀληθῆ δὲ τὴν Πλινίου, δι' ἧς σημαίνεται ὅτι ὁ Κλαύδιος ἐζωγράφησεν ἐν τελειότητι τὴν σκηνὴν, ὥστε διήγειρε τὸν θαυμασμὸν τῶν θεατῶν διὰ τὴν ἀκριβῆ μίμησιν τῆς φύσεως.

τοποθεσίας, εἰς ἃς ἀνεφέρετο τὸ ἐκάστοτε διδασκόμενον δράμα. Εἶναι ὅμως πιθανὸν ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Κλαυδίου τούτου ἐζωγραφεῖτο ἡ σκηνή, καθ' ὅσον ὁ Πακούβιος, ζωγράφος ὢν, ἠδύνατο νὰ κοσμήσῃ τὴν σκηνὴν του· ὁ δὲ Κλαύδιος οὗτος πρῶτος ἐτελειοποίησεν οὕτω τὰς τοῦ θεάτρου γραφὰς καὶ διακοσμήσεις, ὥστε διήγειρε τὸν θαυμασμὸν τῶν θεατῶν διὰ τῆς τελειότητός των.

Ὁ Βιτρούβιος (5, 6, 9) δέχεται τρία εἶδη σκηνῶν, ὧν ἡ μὲν λέγεται *tragica*, διακοσμουμένη με κίονας καὶ ἀετώματα καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα κοσμήματα, ἡ δευτέρα *comica*, παριστάνουσα ἰδιωτικὰς οἰκίας με θύρας καὶ θυρώματα, οἷα τὰ ἐν τῷ κοινῷ βίῳ, ἡ δὲ τρίτη *satyrica*, παριστάνουσα ἀγροὺς με δένδρα, σπήλαια, ὄρη, πηγὰς καὶ λοιπὰ τοιαῦτα ἀντικείμενα. Ἄλλὰ καὶ τῶν τριῶν τούτων σκηνῶν δυνατὸν νὰ γείνη χρῆσις ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ αὐτοῦ δράματος κατὰ τὰς ὑποθέσεις τῶν μερῶν αὐτοῦ⁽¹⁾. Ἡ χρῆσις δ' αὕτη ἐγένετο συρομένου τοῦ ἔμπροσθεν τῆς σκηνῆς πρώτου παραπετάσματος καὶ φαινομένου τοῦ ἐπ' αὐτήν· διὸ τοιαῦται σκηναὶ ἢ παραπετάσματα λέγονται *scenæ ductiles*⁽²⁾, κινηταὶ δηλ. σκηναὶ. Πρὸς ἐναλλαγὴν τῶν σκηνῶν συνετέλουν πολὺ καὶ οἱ ὑπὸ τῶν μεγάλων ἀγορανόμων Λευκίου καὶ Μανίου Λικινίων Λουκούλων τῷ 79 π. Χ. εἰσαχθέντες περιλακτοὶ *scenæ versiles*⁽³⁾ ἢ *versatiles*, στρεπταὶ σκηναὶ, περὶ ὧν ἀμέσως ἔσται λόγος.

Τινῶν ῥωμαϊκῶν θεάτρων ἡ σκηνὴ ἦτο ἰκανῶς ὑψηλῆ, ὥστε ἐχωρίζετο εἰς τρία πατώματα. Τοιαύτη ἦτο ἡ τοῦ θεάτρου τοῦ Σκαύρου⁽⁴⁾, τοιαύτη ἴσως καὶ ἡ Ἀθήνησιν Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Παρὰ Wieseler⁽⁵⁾ ἐν τοῖς σωζομένοις ἐρειπίοις τοῦ ἐν Ἀραυσιῶνι τῆς ναρβωνικῆς Γαλλίας θεα-

(1) Βλ. παραδείγματα παρὰ Ribbeck σ. 654, 32.

(2) Serv. Virg. Geor. 3, 24.

(3) Vall. Max. 2, 4, 6· *versatilem fecerunt Luculli*· πρβλ. Vit. 5, 7.

(4) Plin. 36, 15, 114.

(5) Theaterw. II, 19, σελ. 22.

τρου φαίνονται τρεῖς ἄλλεπάλληλοι σειραὶ κιόνων. Ἐν δὲ τοῖς ἔρειπίοις τοῦ ἐν Τούσκλῳ θεάτρου φαίνονται στηλοβάται ἀγαλμάτων, ἃ ἴσταντο πιθανῶς μεταξὺ τῶν κιόνων ἐπὶ τῆς σκηνῆς, μὲ τὰς ἐπιγραφὰς Ὀρέστης, Πυλάδης, Τηλέγονος, Τηλέμαχος καὶ Δίφιλος⁽¹⁾.

Ἐπὶ τῶν παραπετασμάτων τούτων ἀπεικονίζοντο, ἢ ἐπὶ τοῦ τοίχου ὑπῆρχον ἐν τῇ τραγικῇ σκηνῇ τρεῖς θύραι⁽²⁾, ἄγουσαι εἰς τὸ προσκῆνιον (*proscenium*), ὧν ἡ μεσαία ἦτο ἢ τῶν ἀνακτόρων (*valvæ regiaë*)⁽³⁾, ἑκατέρωθεν ταύτης δύο ἕτεραι εἰσάγουσαι εἰς τοὺς ξενῶνας (*hospitalia*) καὶ τὰ τῶν δούλων δωμάτια, αἶον θυρωρῶν καὶ τῶν τοιοούτων.

Εἰς τὰς δύο δὲ ἑκατέρωθεν πλευρὰς τῆς σκηνῆς εἰς τὰ παρασκήνια ἐξετείνοντο εἰς χῶρον ἰκανὸν δύο πτέρυγες ἐξέχουσαι (*versuræ procurrentes*), ὧν ἡ μὲν εἰς τὰ δεξιὰ τῶν θεατῶν ἦγε πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀγορᾶς (*forum*), ἡ δὲ εἰς τὰ ἀριστερὰ πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν (*itinera versurarum*)⁽⁴⁾. Ὁ χῶρος τῶν πτερύγων τούτων ἐπληρώθη ἀπὸ τοῦ 79 π. Χ. διὰ τριγωνικῶν πρισμάτων περιεχομένων, ὅθεν καὶ περιάκτοι (*versuræ*) ἐκαλοῦντο τὰ πρίσματα ταῦτα, παριστάνοντα ἐφ' ἑκάστης τῶν τριῶν πλευρᾶς διαφόρους θέσεις κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν δραμάτων καὶ τῶν μερῶν αὐτοῦ, ὅπως ἡ *scena ductilis* συμφωνῇ μὲ τὰς *scenas versiles*, ἧτοι τὰς ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῶν περιάκτων.

Τὸ ἔμπροσθεν τῆς σκηνῆς ἐπίπεδον, τὸ προσκῆνιον (*proscenium*), ἦτο ἰκανῶς εὐρὺ παρὰ Ῥωμαίοις, διότι ἐν αὐτῷ πλὴν τῶν ὑποκριτῶν ἴσατο καὶ ὁ χορὸς, καὶ θρίαμβοι ἐνίοτε ἐτελοῦντο, καὶ στρατοὶ ὅλοι μετὰ πλείων λαφύρων παρήλλασσον· ἐπ' αὐτοῦ ἴσταντο, ὡς ἄνωτέρω εἴπομεν, καὶ ὁ βωμὸς τοῦ Διονύσου καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ τῆς ἑορτῆς θεοῦ,

(1) Wieseler II, 41 καὶ σ. 19 Eriedlaender ἔ. ἀ. σ. 545.

(2) Vit. 5, 6 καὶ 7.

(3) Ribberk ἔ. ἀ. σελ. 652.

(4) Vit. 5, 7, 6.

καὶ τοῦ Ἀγυιέως Ἀπόλλωνος⁽¹⁾, ἔτι δὲ καὶ τὸ τοῦ ἔφεστίου θεοῦ Laris⁽²⁾ ἐνίοτε ἐν κωμικῇ σκηνῇ.

Τὸ πρὸ τῆς ὀρχήστρας μέρος τοῦ προσκηνίου, ὅπου προχωροῦντες διελέγοντο οἱ ὑποκριταὶ καὶ ὁ χορὸς, ἐλέγετο *pulpitum* λογεῖον⁽³⁾. Παρ' αὐτῷ ὑπῆρχε κλίμαξ ὀλίγων βαθμίδων⁽³⁾, Ἀχερουσία καλουμένη, δι' ἧς κατήρχοντο εἰς τὴν ὀρχήστραν, ὑπερεῖχε δὲ ταύτης μόνον πέντε πόδας, ὅπως εὐκόλως βλέπωσι τὰ ἐπὶ τῆς σκηνῆς οἱ ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας καθήμενοι. Παρ' αὐτῇ κατέπιπτεν ἡ αὐλαία (*aulæum*), ἥτοι τὸ κλεῖον τὴν ὅλην σκηνὴν ἐξωτερικὸν παραπέτασμα, ὅτε ἤρχιζεν ἡ τοῦ δράματος διδασκαλία, καὶ ἀνεβιάζετο μετὰ τὴν διδασκαλίαν τούτου. Ἡ χρῆσις ταύτης ἤρξατο ἀπὸ τοῦ 133 π. Χ. ἔτους, ὅτε μετὰ τῆς λοιπῆς κληρονομίας τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Περγάμου Ἀττάλου ἐκομίσθησαν εἰς Ῥώμην καὶ τάπητες πεποικιλμένοι, ὧν ἐγένετο καὶ ἐν θεάτροις χρῆσις.

Περὶ ἄλλων κοσμημάτων τῆς σκηνῆς ἔσται ἐφεξῆς λόγος.

Ἀπέναντι τῆς σκηνῆς καὶ ὀπισθεν τῆς ὀρχήστρας ὑψοῦτο ἡμικυκλοειδῶς ἐπὶ τῆς κλιτύος λόφου φυσικοῦ ἢ τεχνικοῦ καὶ διὰ ξύλων ἢ λίθων κατεσκευασμένου, τὸ *coelum* τοῦ θεάτρου (*cavea, coelum*), οὗ ἡ διάμετρος ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν τῆς σκηνῆς, διαιρούμενον καθ' ὅλον τὸ ὕψος αὐτοῦ εἰς πολλὰς σειρὰς ἐδωλίων (*subsellia, gradus*), καὶ

(1) *Plant. Bach.* 1, 2, 63. *Mercat.* 4, 1, 12· πρβλ. καὶ Geppert προλεγ. εἰς *Trin.* σελ. 9—12.

(2) *Plautus Trinum.* ἐν ἀρχῇ στίχ. 39. Ἐνδεχόμενον ὅμως τὰ περὶ τούτου νὰ ἀναφέρωνται εἰς τὸν ἐντὸς τῆς οἰκίας ἐφέστιον θεὸν, οὐχὶ τὸν ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

(3) *Vitr.* 5, 6, 2· «*Latus factum pulpitum quam Græcorum, quod omnes artifices in scena dant operam; in orchestra autem senatorum sunt sedibus loca designata; et ejus pulpiti altitudo sit ne plus pedum quinque, uti qui in orchestra sederint, spectare possint omnium agentium gestus*». Βλ. καὶ Ribbeck σ. 655.

ταῦτα πάλιν διὰ πλατέων διαζωμάτων (præinctiones) ἢ διόδων (viae) εἰς ζώνας ἢ χωρίσματα (ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ θέατρα ἄνευ τούτων, ὡς τὸ Ἡρώδου Ὁρδεῖον). ἔτι δὲ καὶ διὰ κλιμάκων καὶ βαθμίδων, ἀρχομένων ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας, εἰς κερκίδας ἢ σφήνας (cuneos), ὧν ἐκάστη περιελάμβανεν ἱκανὸν ἀριθμὸν ἐδωλίων. Ἄνω τοῦ κοίλου ὑπῆρχεν εἰς τινα θέατρα ἡμικυκλοειδῆς στοὰ, στηριζομένη ἐπὶ κιόνων καὶ κεκοσμημένη οὕσα μὲ ἀνδριάντας. Τὸ ὅλον δὲ κοῖλον μετὰ τῆς ὀρχήστρας ἐκαλύπτετο ἄνωθεν ἐν τισὶ θεάτροις διὰ παραπετάσματος (velum), ὅπερ ἐστηρίζετο ἐπὶ δοκῶν ἄνω ἐνουμένων ἐν μέσῳ, κάτω δὲ στηριζομένων ἐπὶ προεχόντων προμόχθων ἐν τῇ ἄνω περιφερείᾳ τοῦ κοίλου⁽¹⁾. Τὰ στεγάσματα ταῦτα εἰσήγαγεν εἰς Ῥώμην πρῶτος ὁ Κόϊντος Κάτλος⁽²⁾, εἶτα ὁ Λέντλος Σπινθῆρ τὰ καρβάσινα στεγάσματα ἢ vela, ἔχων ὡς prætor, στρατηγός, τῷ 60 π. Χ. τὴν ἐπιμέλειαν τῆς τοῦ Ἀπόλλωνος ἑορτῆς.

Ὅπισθεν τῆς σκηνῆς εἶχον θεατρά τινα, μάλιστα τὰ μεγάλα καὶ πολυτελῆ, στοὰς (porticus), ἵνα καταφεύγωσιν εἰς αὐτὰς οἱ θεαταὶ ἐν καιρῷ βροχῆς, καὶ ἵνα παρασκευάζωνται οἱ ὑποκριταὶ πρὸς τὰς παραστάσεις. Τοιαύτας στοὰς βλέπομεν ἐν τοῖς σωζομένοις μνημείοις⁽³⁾ ὅτι εἶχον πολλὰ θέατρα καὶ ἐν Ἑλλάδι, ὡς τὸ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, τὸ τοῦ Διονύσου καὶ ἡ μεταξὺ αὐτῶν στοὰ, ἧς ἴσως μνεῖαν ποιεῖται ὁ Βιτρούβιος⁽⁴⁾, καὶ ἧς, πρὸ μικροῦ ἀνασκάψασα τὸν μεταξὺ τῶν δύο ῥηθέντων θεάτρων χῶρον ἡ ἀρχαιολ. ἔταιρία, ἀνεῦρε τὰς βάσεις καὶ τοὺς τοίχους ἐφ' ὧν ἐστη-

(1) Wieseler Theat. σελ. 24 Πίν. Γ'. 3.

(2) Val. Max. 2, 4, 6. Plin. 19, 1, 6. Lucret. 4, 73. Δίων 43, 6.

(3) Βλ. καὶ Wieseler Theaterwesem τοὺς πίνακας.

(4) Vitruv. 5, 9, 1. Post scenam porticus sunt constituendæ, uti, cum imbres repentini ludos interpellaverint, habeat populus quo se recipiat ex teatro, choragiasque laxamentum habeant ad comparandum. Uti sunt porticus Pompejanæ, itemque Athenis porticus Eumenia, Patrisque Liberi fanum, et exeuntibus e teatro

ρίζοντο αἱ ἀψίδες τῆς στοᾶς ταύτης, ἣτις ἐν ὑσέροις χρόνοις καταστραφεῖσα ἔμενε μέχρι τοῦδε ἀγνωστος, διατηρουμένων ἀψίδων τινῶν αὐτῆς ἐν τῷ μεσημβρινῷ τῆς ἀκροπόλεως προμαχῶνι τῷ μεταξὺ τῶν δύο τούτων θεάτρων.

Πῶς καὶ εἰς τί μέρος τῆς σκηνῆς ἢ τοῦ προσκηνίου ἐγίνετο ἡ τῶν ἀπὸ μηχανῆς θεῶν ἐμφάνισις (*deorum ex machina*) ἐν τῷ θεάτρῳ, ὡς καὶ ἡ τῶν νεκρῶν⁽¹⁾, δὲν εἶναι γνωστόν. Γνωστόν δὲ ὅτι πρὸ τῆς ἐμφάνισεως τούτων ἠγοῦντο βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ, ἃς παρεσκευάζον διὰ μηχανημάτων ἐντὸς τῶν παρασκηνίων, τὰς μὲν βροντὰς ἐμβάλλοντες χάλικας ἢ σίδηρα εἰς λέβητας καὶ σείοντες αὐτοὺς⁽²⁾ κατὰ μίμησιν τῶν Ἑλλήνων⁽³⁾, τὰς δὲ ἀστραπάς δι' ἀναφλέξεως εὐφλέκτων ὑλῶν, ἄδηλον ὅμως τίνων.

Διὰ μηχανημάτων ὡσαύτως ἀνεβίβαζον καὶ κατεβίβαζον ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀνθρώπους κατὰ τὰς ὑποθέσεις τῶν διδασκομένων δραμάτων. Οὕτως ἐμφανίζεται ὁ Περσεὺς ἐν τῇ Ἀνδρομάχῃ, ἡ Μήδεια καὶ τὸ ἄρμα αὐτῆς σειρόμενον ὑπὸ δρακόντων παρὰ Πακουβίῳ.

Διὰ τῆς λεγομένης *exostra* ἠνοίγοντο καὶ ἐδείκνυντο τὰ ἔνδον τῆς σκηνῆς, ὡς ἐν τῷ Αἴαντι καὶ Φιλοκτήτῃ⁽⁴⁾.

sinistra parte Odeum, quod Themistocles columnis lapideis navium malis et antennis e spoliis Persicis pertexit. Idem autem incensum Mithridatico bello rex Ariobarzanes restituit.

(1) Ὡς ἐν τῇ ἐμφάνισι τοῦ Ἀχιλλέως ἐν ταῖς Troades τοῦ Ἐννίου. fr. II παρὰ Ribbeck σ. 655, καὶ πρὸ τῶν τερατουργημάτων εἰς τὸν Ἀτρέα τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ.

(2) Οὕτως ἐποίησεν ὁ Κλαύδιος Πούλχερος ἐπὶ τῆς ἀγορανομίας του τῷ 99 π. X. ὅθεν καὶ Claudiana tonitra καλοῦνται αὐταὶ παρὰ Paulus σ. 57 M.

(3) Πολυδ. 4, 130, Ἀριστ. Νεφ. 294.

(4) Ribbeck ξ. ἀ. σ. 655.

4) Διακόσμησις τοῦ ῥωμαϊκοῦ θεάτρου καὶ διαφορὰ ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ.

Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται δῆλον ὅτι ἡ κυριωτέρα διαφορὰ τοῦ ῥωμ. θεάτρου ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἦτο ἡ τῆς θυμέλης καὶ ὀρχήστρας, ἥτις ἔλειπεν ὅλως ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ ἢ μᾶλλον παρεδόθη εἰς ἄλλην παρὰ τὴν κυρίαν τῆς χρῆσιν¹⁾.

Ἄλλη οὐσιώδης διαφορὰ ἦτο ἡ ἄκρα πολυτέλεια²⁾ ἐν τοῖς κοσμήμασι τῆς σκηνῆς τοῦ ῥωμ. θεάτρου, ἣν προεκάλει ὁ μέγας τῶν Ῥωμαίων πλοῦτος καὶ ἡ ἐπίδειξις τῶν ἀρχόντων, οἵτινες εἶχον ἐκάστοτε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἑορτῶν. Ὅπως οὗτοι ἐν πολλοῖς ἄλλοις ἐδαπάνων ἀμύθητα χρήματα, θηρεύοντες τὴν εὐαρέσκειαν τοῦ δήμου χάριν φιλοδοξῶν σκοπῶν, ἵνα ἐπιτύχωσι διὰ τῆς ψήφου τῶν πολλῶν ἀρχῆς τινος, ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ διακοσμήσει τῶν θεάτρων, ἐν τοῖς ἐνδύμασι τῶν ὑποκριτῶν, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ δράματος ἐδαπάνων τοσαῦτα, ὥστε τὴν ἐν τούτοις ὑπερβολὴν καλεῖ ὁ ἱστορικός Λίβιος³⁾ ἀφροσύνην ἢ μᾶλλον μανίαν (insaniam).

Ἀληθῶς ἡ ἐν τούτοις ἄκρα ὑπερβολή, οὔτε εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δραματικῆς τέχνης συντελοῦσα, ἀλλὰ μᾶλλον βλάπτουσα αὐτήν⁴⁾, οὔτε εἰς τὴν τῆς τέχνης τῆς πλα-

(1) Geppert der Trinum. des Plautus 1844 ἐν προλ. σ. XI.

(2) Ὁ Διονύσιος (ῥωμ. ἀρχ. 7, 71), περιγράφων τὴν εἰς τοὺς ἐν Καπιτωλίῳ θεοὺς καθιερωμένην ἑορτὴν, τοὺς ludos Romanos, ἥτις ἤρχισε νὰ τελεῖται κατ' εὐχὴν τοῦ δικτάτωρος Αὔλου Ποστούμίου, πολεμοῦντος πρὸς Λατίνους, συμμάχους τοῦ Ταρκυνίου (510 π. X.), λέγει ὅτι εἰς τὰς θυσίας καὶ τοὺς ἀγῶνας ταύτης ἔταξεν ἡ βουλὴ νὰ δαπανῶνται κατ' ἐνιαυτὸν 500 μναὶ ἀπὸ τοῦ δημοσίου, ὃ ποσὸν ἐδαπανᾶτο μέχρι τοῦ Φοινικικοῦ πολέμου.

(3) 7, 2. «Ludorum quoque prima origo ponenda visa est, ut appareret, quam ab sano initio res in hanc vix opulentis regnis tol. rabilem insaniam venerit». Πρβλ. καὶ Plin. 36, 15 §. 114.

(4) Hor. Ep. 2, 1, 202 καὶ ἐμὴν διατριβὴν περὶ τῆς κωμικῆς ποιήσεως τῶν Ῥωμαίων ἐν Ἀθηναίῳ 5, σελ. 255.

στικῆς καὶ γραφικῆς, διότι οὐδεμία πρόδος προήλθεν ἐκ τῆς πολυτελείας ταύτης, ἀλλὰ μᾶλλον φθορὰ τῆς τέχνης, καταλέγεται δικαίως εἰς τὰς ἐξ ἄφρονος καταχρήσεως τοῦ πλούτου ὑπερβολὰς τῶν Ῥωμαίων.

Ἡ διὰ γραφῶν καὶ χρωμάτων ποικίλων διακόσμησις τῆς σκηνῆς, ἣν εἰσήγαγεν, ὡς εἴπομεν, ὁ Κλαύδιος Πούλχερος, δὲν ἐξήρκει πλέον· διὸ ὁ μὲν Γάϊος Ἀντώνιος καὶ Μουρήνας ἐκάλυψαν ταύτην μὲ ἄργυρον, ὁ Πετρήϊος μὲ χρυσόν, καὶ ὁ Κόϊντος Κάτλος μὲ ἐλέφαντα⁽¹⁾· καὶ ὁ τούτους ὑπερβάλλων διὰ τὴν ἐν τοῖς θεάτροις μανίαν Νέρων ἐκάλυψεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὴν σκηνὴν τοῦ θεάτρου τοῦ Πομπηίου μὲ χρυσόν, ὅπως ἐπιδείξῃ αὐτὴν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀρμενίας Τιριδάτην⁽²⁾. Καὶ αὐτοῦ τοῦ Νέρωνος τὴν ἐν τούτοις μανίαν ὑπερέβαινεν ἡ τοῦ ἰδιώτου Μάρκου Σκαύρου, ὅστις ἐν τῷ θεάτρῳ ὅπερ κατεσκεύασε ξύλινον ἐπὶ τῆς ἀγορανομίας του χάριν τῶν σκηνικῶν ἀγώνων ἵνα κατεδαφίσῃ μετὰ τὰς ἑορτὰς, ἀνήγειρε τὴν σκηνὴν τριώροφον, ἥς τὸ μὲν κάτω μέρος ἐκόσμησε μὲ λευκὸν λίθον, τὸ μεσαῖον μὲ ὕελον καὶ τὸ τρίτον ἐκάλυψε μὲ κεχρυσωμένα ἐλάσματα, κοσμήσας αὐτὴν μὲ 360 κίονας, ὧν οἱ τοῦ κάτω μέρους ἦσαν 38 πόδας ὕψηλοι, καὶ μὲ 3000 χαλκοῦς ἀνδριάντας καὶ ἀγάλματα. Ἐπὶ τούτοις ὑπῆρχον ἐν ἀφθο-

(1) Val. Max. 2, 4, 6. Religionem ludorum crescentibus opibus secuta lautitia est. Ejus instinctu Q. Catulus Campanam imitatus luxuriam primus spectantium consessum velorum umbraculis textit. Qn. Pompejus ante omnes aquæ per semitas decursu æstivum minuit fervorem. Claudius Pulcher scænam varietate colorum adumbravit, vacuis ante pictura tabulis extentam; quam totam argento C. Antonius, auro Petrejus, ebore Q. Catulus prætexuit: versatilem fecerunt Luculli, argentatis choraggiis P. Lentulus Spinther adornavit: translatum, antea poenicis indutum tunicis, M. Scaurus exquisito genere vestis cultum induxit.

(2) Plin. 33, 3, 16. Nero Pompeji theatrum operuit auro in unum diem, quo Tiridati Armeniæ regi ostenderet.

νία ἀτταλικοί τάπητες, εἰκόνες γραπταὶ καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ποικίλα κοσμήματα⁽¹⁾. Πρὸς τούτοις καὶ τὸ ὅλον κατασκευάσμα τοῦ θεάτρου ἦτο ἀνάλογον πρὸς τὴν πολυτέλειαν ταύτην, διότι ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ 80,000 θεατάς. Πᾶσα δὲ ἡ δαπάνη αὕτη ἐγένετο ὅπως διασκεδάσῃ διαρκούσης τῆς ἑορτῆς τὸ τῆς Ῥώμης πλῆθος, διότι μετὰ τὴν ἑορτὴν ἔδει κατὰ νόμον νὰ διαλυθῇ τὸ θέατρον!

Ἄνάλογα πρὸς τὴν διακόσμησιν τοῦ θεάτρου καὶ τὴν τῶν ὑποκριτῶν ἐνδυμασίαν ἦσαν καὶ τὰ ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ δράματος ἀπαιτούμενα· διότι καὶ τούτων ἡ παρασκευὴ ἐγένετο πρὸς ἐπίδειξιν μᾶλλον πλοῦτου καὶ τέρψιν τῶν ὀφθαλμῶν ἢ πρὸς παράστασιν τῆς τραγικῆς ιδέας. Κατὰ Πλούταρχον⁽²⁾ στρατηγὸς τις, ἔχων τὴν ἐπιμέλειαν σκηνηκῶν ἀγῶνων, ἐξητήσατο παρὰ τοῦ Λουκούλλου στολὰς 100 διὰ τὸν χορὸν, ὁ Λούκουλλος παρέσχεν αὐτῷ 200 ἢ καθ' Ὀρατίον 5000⁽³⁾! Τοσοῦτον πλῆθος ἀνήρχετο ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐνίοτε ὡς χορὸς στρατιωτῶν! Ἐν τῇ ἐγκαινιάσει ἡ καθοσιώσει τοῦ θεάτρου τοῦ Πομπηίου, διδασκομένης τῆς Κλυταιμνήστρας τοῦ τραγικοῦ Ἀττίου, ἤχθησαν διὰ τῆς σκηνῆς 600 ἡμίονοι, φέροντες τὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος λάφυρα· ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Δουρείου ἵππου (τοῦ Ναιβίου?) 3000 κρατῆρες, καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τραγῳδίας τινὸς Ῥωμαϊκῆς ὑποθέσεως (*praetextae*) μέγα πλῆθος ἵππέων καὶ πεζῶν ἐν ποικίλοις ἐνδύμασι καὶ ὄπλοις⁽⁴⁾. Ἐπὶ Ὀρατίου τὸ κακὸν προβαίνει ἔτι πλέον. Ὁ ποιητὴς οὗτος λέγει⁽⁵⁾ ὅτι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ δραμάτων τινῶν μένει ἡ σκηνὴ ἀνοιχτὴ ἐπὶ πολλὰς ἐφεξῆς ὥρας, ἵνα παρέλθῃ τὸ πλῆθος τῶν πεζῶν καὶ ἵππέων καὶ ἡ λοιπὴ τούτων ἀκολουθία μετὰ τῶν λευκῶν ἐλεφάντων, πανθήρων καὶ λοιπῶν λαφύρων τοῦ πολέμου, ἃ ἔδει νὰ ἴδῃ τὸ πλῆθος ἐπὶ τῆς σκηνῆς, νὰ θαυμάσῃ καὶ

(1) Plin. 36, 15, 4, 114.

(2) Ἐν Λουκούλλῳ 39.

(3) Ἐν Ἐπιστ. 4, 6, 40.

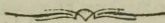
(4) Cic. ad fam. 7, 4.

(5) Epist. 2, 1, 187.

χειροκροτήση· διότι τοὺς ὀφθαλμοὺς μᾶλλον ἤθελον νὰ τέρψωσι διὰ τοιούτων θεαμάτων ἢ τὸν νοῦν νὰ διδάξωσι δι' ἀριστοουργημάτων τῆς δραματικῆς τέχνης, ἣν οὐδὲως ἠδύνατο νὰ ἐκτιμήσῃ⁽¹⁾ τὸ ἐν τοῖς θεάτροις συνερχόμενον ἀπαίδευτον πλήθος τῆς Ῥώμης.

Τῆς πολυτελείας ταύτης ἀνάλογα ἦσαν καὶ τὰ τοῦ θεάτρου ἐπικαλύμματα (*umbracula* ἢ *carbasina vela*), ἃ εἰς-ἤγαγε πρῶτος ὁ Κόϊντος Κάτλος, ὅπως προφυλάξῃ τοὺς ἐν τῷ κοίλῳ καθημένους θεατὰς ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου⁽²⁾· τὸ ὕδωρ, ὅπερ εἰσήγαγεν ὁ Πομπήϊος πρὸς μετρίασιν τῆς ἐν τῷ θεάτρῳ θερμότητος· ἐφεξῆς δὲ καὶ οἱ ῥαντισμοὶ (*sparsiones*) δι' εὐόσμων ῥευστῶν ἀρωμάτων κρόκου⁽³⁾, ἐκτοξευομένων εἰς τὰ ὕψη τοῦ θεάτρου διὰ συριγγίων ἢ πιεστηρίων ἢ ἀντλιῶν καὶ ἐπὶ τοὺς θεατὰς εἰς σταγῶνας διαχεομένων.

ΕΥΘ. ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

Πρόγραμμα τῶν ἐπὶ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος
1881—82 διδασθησομένων ἐν τῷ ἐθνικῷ
πανεπιστημίῳ μαθημάτων.

—

A.) Ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ.

Δογματικὴ, παρὰ τοῦ κ. Ζήκου Ῥώση, τακτικοῦ καθηγητοῦ, δευτέραν καὶ πέμπτην, ὥρα 8—9 π. μ.

(1) Πρβλ. Ribbeck ρ. τ. σ. 664, καὶ Mommsen 3 σ. 576 ἐκδ. δ', ἐξομοιοῦντα τὴν κατάστασιν ταύτην τοῦ τῆς Ῥώμης κοινοῦ μὲ τὴν τοῦ σημερινοῦ Παρισινοῦ.

(2) Βλ. Lucr. 4, 73 καὶ Val. Max. 2, 4, 6· τὸ χωρίον ἐτέθη ἀνωτέρω. Βλ. καὶ ἄλλους παρὰ Friedlaender ἔ. ἀ. σ. 530.

(3) Hor. Ep. 2, 1, 79.

Χριστιανική ἠθική, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, τρίτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 8—9 π. μ.

Ποιμαντορική, παρὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Ν. Καλογερά, τακτ. καθηγ., τετάρτην καὶ πέμπτην, ὥρα 9—10 π. μ.

Χριστιανική ἀρχαιολογία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, δευτέραν καὶ τρίτην, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἑρμηνεία εἰς τὴν Γένεσιν, παρὰ τοῦ κ. Π. Παυλίδου, τακτ. καθηγητοῦ, τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 10—11 π. μ.

Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἑβραϊκὴ γραμματικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, δευτέραν καὶ παρασκευὴν, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, γραμματικαὶ καὶ ἐρμηνευτικαὶ ἀσκήσεις, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, τετάρτην, ὥρα 10—11 π. μ.

Εἰσαγωγή εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, παρὰ τοῦ κ. Ν. Δαμαλά, τακτ. καθηγητοῦ, τρίτην, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἑρμηνεία εἰς τὰ τρία πρῶτα εὐαγγέλια, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, τετάρτην, πέμπτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους καὶ μετ' αὐτὴν εἰς τὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία καὶ μετὰ ταύτην συμβολικὴ, παρὰ τοῦ κ. Ἀνασασίου Διομήδους Κυριακοῦ, τακτ. καθηγ., δευτέραν, τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 4—5 π. μ.

Ἀπολογητικὴ, παρὰ τοῦ κ. Σ. Π. Σούγκρα, ὕψηλ., δευτέραν, ὥρα 11—12 π. μ., καὶ σάββατον, ὥρα 8—9 π. μ.

Πατρολογία, παρὰ τοῦ ἀρχιμανδρ. κ. Παναρ. Κωνσταντινίδου, ὕψηλ., τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 π. μ.

Κατηχητικὴ καὶ μετὰ τὸ τέλος ἐκκλησιαστικὴ ῥητορικὴ, παρὰ τοῦ κ. Ἰγνατίου Μοσχάκη, ὕψηλ., δευτέραν καὶ πέμπτην, ὥρα 5—6 π. μ.

Ὁμιλητικὸν φροντιστήριον παρὰ τοῦ αὐτοῦ, δευτέραν, ὥρα 5—6 π. μ.

Ἱστορία τῶν δογμάτων (ἀ΄. περίοδος), παρὰ τοῦ κ. Προκοπίου Β. Οἰκονομίδου, ὑφηγητοῦ, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 4—5 μ. μ.

Συμβολικὴ (ἱστορία τῶν συμβολικῶν βιβλίων), παρὰ τοῦ κ. Ἰωάννου Μεσολωρᾶ, ὑφηγητοῦ, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία (τῆς ἀ΄. περιόδου), παρὰ τοῦ κ. Γεωργίου Δέρβου, ὑφηγητοῦ, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 5—6 μ. μ.

Φροντιστήριον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, σάββατον, ὥρα 3—4 μ. μ.

Β΄.) Ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ.

Ἐμπορικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κ. Γ. Α. Ῥάλλη, τακτ. καθηγ., δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἀστικὸν δίκαιον τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Βυζαντινῶν (γενικαὶ ἀρχαί), παρὰ τοῦ κ. Π. Παπαρῤῥηγοπούλου, τακτ. καθηγ., τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 8—9 π. μ.

Κοινωνικὴ πλουτολογία καὶ καταστατικὴ, παρὰ τοῦ κ. Ἰωάννου Α. Σούτσου, τακτ. καθηγητοῦ, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 9—10 π. μ.

Διεθνὲς δίκαιον, παρὰ τοῦ κ. Σ. Στρέϊτ, τακτ. καθηγ., τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 9—10 π. μ.

Κληρονομικὸν δίκαιον τῶν Ῥωμαίων, παρὰ τοῦ κ. Ἀλκιβιάδου Κρασσᾶ, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 9—10 π. μ.

Δημοσιονομία, παρὰ τοῦ κ. Ι. Σ. Ζωγράφου, ἐκτάκτ. καθηγ., τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κ. Ἰωάννου Παπαλουκά Εὐταξίου, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, δευτέραν καὶ παρασκευὴν, ὥρα 10—11 π. μ.

Πολιτικὴ δικονομία, παρὰ τοῦ κ. Ε. Ψαρᾶ, τακτ. καθ., δευτέραν, τετάρτην καὶ σάββατον, ὥρα 5—6 μ. μ.

Γαλλικὸν δίκαιον περὶ προσώπων, παρὰ τοῦ κ. Ν. Δαμα-

σκηνού, τακτ. καθηγητοῦ, τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κ. Δ. Θεοφανοπούλου, τακτικῷ καθηγητοῦ, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 4—5 μ. μ.

Εἰσηγήσεις καὶ ἱστορία τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ὀρισθησομένης ἡμέρας καὶ ὥρας.

Ποινικὴ δικονομία, παρὰ τοῦ κ. Κ. Ν. Κωστή, τακτικ. καθηγητοῦ, δευτέραν, ὥρα 11—12 π. μ., καὶ τρίτην, πέμπτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 5—6 μ. μ.

Συνταγματικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κ. Θ. Ν. Φλογαίτου, ὑφηγητοῦ, παρασκευὴν, ὥρα 10—11 π. μ.

Πολιτικὴ οἰκονομία καὶ καταστατικὴ, παρὰ τοῦ κ. Τιμολέοντος Ἀδαμοπούλου, ὑφηγητοῦ, δευτέραν, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 3—4 μ. μ.

Συνταγματικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κ. Α. Στούπη, ὑφηγητοῦ, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 10—11 π. μ.

Φυσικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κ. Ν. Καζάζη, ὑφηγητοῦ, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Ἐγκυκλοπαιδεία τοῦ δικαίου, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, δευτέραν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Διοικητικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κ. Χ. Ἀγγελάκη, ὑφηγητοῦ, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἱστορία καὶ εἰσηγήσεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, παρὰ τοῦ κ. Ν. Δημαρᾶ, ὑφηγητοῦ, καθ' ἑκάστην, πλὴν τοῦ σαββάτου, ὥρα 11—12 π. μ.

Πρακτικαὶ ἀσκήσεις τοῦ ἰσχύοντος ἀστικοῦ δικαίου, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, σάββατον, ὥρα 6—7 μ. μ.

Διοικητικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κ. Γ. Ι. Ἀγγελοπούλου, ὑφηγητ., δευτέραν καὶ πέμπτην, ὥρα 6—7 μ. μ.

Θεωρία τοῦ ποινικοῦ νόμου, παρὰ τοῦ κ. Γ. Βορέ, ὑφηγητοῦ, τρίτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Ἑρμηνεία τοῦ ποινικοῦ νόμου, ὑπὸ τοῦ κ. Α. Δ. Παπαδιαμαντοπούλου, ὑφ., δευτέραν καὶ πέμπτην, ὥρα 2-3 μ.μ.

Ἐμπορικὸν δίκαιον, ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Κροκιδᾶ, ὑφηγητοῦ, δευτέραν καὶ πέμπτην, ὥρα 3—4 μ. μ.

Γ'.) Ἐν τῇ Ἱατρικῇ Σχολῇ.

Ἱατρικὴ κλινικὴ, παρὰ τοῦ κ. Χ. Πρετεντέρη Τυπάλδου, τ. καθηγ. καθ' ἐκάστην, πλὴν τῆς πέμπτης, ὥρα 8—9 π. μ.

Κλινικὴ ἱατρικὴ, παρὰ τοῦ κ. Γ. Α. Μακκᾶ, τακτ. καθηγητ., καθ' ἐκάστην, πλὴν τῆς πέμπτης, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἀνατομία, παρὰ τοῦ κ. Δαμιανοῦ Γεωργίου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ἐκάστην, ὥρα 10—11 π. μ.

Εἰδικὴ νοσολογία, παρὰ τοῦ κ. Γ. Καραμήτσα, τ. καθ., δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἀστυκλινικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, τρίτην, πέμπτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 2—4 μ. μ.

Γενικὴ καὶ παθολογικὴ ἀνατομία, παρὰ τοῦ κ. Μ. Χατζημιχάλη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἀσκήσεις μικροσκοπικαί, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ἐκάστην, ὥρα 2—4 μ. μ.

Χειρουργικὴ κλινικὴ, παρὰ τοῦ κ. Θ. Ἀρεταίου, τακτ. καθηγητοῦ, καθ' ἐκάστην, ὥρα 10 1/2—12 π. μ.

Μαιευτικὴ, παρὰ τοῦ κ. Μ. Βενιζέλου, τακτ. καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ μαιευτηρίου, δευτέραν, τρίτην, πέμπτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 11—12 π. μ.

Νοσήματα τῶν γυναικῶν, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, τετάρτην καὶ σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Παθολογία τῶν παιδῶν, παρὰ τοῦ κ. Α. Βιτσάρη, τ. κ., τετάρτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἱστορία τῆς ἱατρικῆς, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, δευτέραν καὶ παρασκευὴν, ὥρα 2—3 μ. μ.

Ἐγκυκλοπαιδεῖα καὶ μεθοδολογία τῆς ἱατρικῆς, παρὰ τοῦ κ. Π. Γ. Κυριακοῦ, τ. κ., δευτέραν, ὥρα 11—12 π. μ.

Υγιεινὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 10—11 π. μ.

Γενική παθολογία καὶ θεραπευτικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 3—4 μ. μ.

Φαρμακολογία, παρὰ τοῦ κ. Θ. Ἀφεντούλη, τ. καθηγ., δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 12—1 μ. μ.

Μαιευτικὴ, ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Κόνσολα, ἐκτ. καθηγ. τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 12—1 μ. μ.

Χειρουργία μετὰ τοπογραφικῆς ἀνατομίας, παρὰ τοῦ κ. Παύλου Ἰωάννου, τακτ. καθηγ. καὶ διευθυντοῦ τοῦ νοσοκομείου τῶν μεταδοτικῶν νοσημάτων, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 1—2 μ. μ.

Ἀσκήσεις χειρουργίας καὶ τοπογραφικῆς ἀνατομίας, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν ἐκάστοτε τυγχανόντων πτωμάτων.

Συφιλιδολογία καὶ κλινικὴ τῶν συφιλιδικῶν παθῶν, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας, ὥρα 12—1 μ. μ.

Φυσιολογία, παρὰ τοῦ κ. Ι. Ζωχιού, τακτ. καθηγητοῦ, τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 1—2 μ. μ.

Ἀστυκλινικὴ, παρὰ τοῦ κ. Δ. Γ. Ὀρφανίδου, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τῆς ἀστυκλινικῆς, καθ' ἑκάστην, ὥρα 2—4 μ. μ.

Περὶ ὀφθαλμικῶν παθῶν, παρὰ τοῦ κ. Α. Ἀναγνωστάκη, τακτ. καθηγ. καὶ διευθυντοῦ τοῦ ὀφθαλμιατρείου, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 2—3 μ. μ.

Ὄφθαλμιατρικὴ κλινικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Ἰατροδικαστικὴ, παρὰ τοῦ κ. Α. Γεωργαντζ, τ. καθ. τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 2—3 μ. μ.

Τοξικολογικαὶ ἀσκήσεις, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—5 μ. μ.

Τοξικολογία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ἰατρικὴ φυσιολογία, παρὰ τοῦ κ. Κ. Βουσάκη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Κλινικὴ τῶν νοσημάτων τῶν παιδῶν (ἐν τῷ βρεφοκο-

μείω), παρὰ τοῦ κ. Α. Ζίννη, τακτ. καθηγητοῦ, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Εἰδικὴ νοσολογία καὶ θεραπευτικὴ, παρὰ τοῦ κ. Δ. Αἰγινήτου, τακτ. καθηγητοῦ, τρίτην, παρασκευὴν καὶ σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Εἰδικὴ παθολογία καὶ θεραπευτικὴ, παρὰ τοῦ κ. Κ. Π. Δηλιγιάννη, τακτ. καθηγητοῦ, δευτέραν, τετάρτην καὶ πέμπτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

Χειρουργικὴ παθολογία, παρὰ τοῦ κ. Σ. Μαγγίνα, τ. κ., καθ' ἑκάστην, πλὴν τῆς πέμπτης, ὥρα 5—6 μ. μ.

Χειρουργικὴ παθολογία, παρὰ τοῦ κ. Ἰουλίου Γαλβάνη, ἐκτ. καθ., τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον.

Ὄφθαλμολογία, παρὰ τοῦ κ. Ν. Δελλαπόρτα, ὑφηγ., δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 4—5 μ. μ.

Δημοσία ὑγιεινὴ, παρὰ τοῦ κ. Ἰ. Χ. Βάμβα, ὑφηγητοῦ, τρίτην καὶ σάββατον, ὥρα 9—10 π. μ.

Γυναικολογία, παρὰ τοῦ κ. Γ. Τζαννετοπούλου, ὑφηγ., πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 2—3 μ. μ.

Χειρουργικὴ παθολογία, παρὰ τοῦ κ. Π. Δ. Πατρικίου, ὑφηγ., τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἀρχὰς ἐγχειριστικῆς, παρὰ τοῦ κ. Τ. Φ. Λοῦη, ὑφηγ., τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἀνατομία, παρὰ τοῦ κ. Χ. Ι. Ὀλυμπίου, ὑφηγ., τρεῖς τῆς ἐβδομάδος, καθ' ὀρισθησομένης ἡμέρας καὶ ὥρας.

Περὶ ἐπικρούσεως καὶ ἀκροάσεως, παρὰ τοῦ κ. Ν. Λαμπαδαρίου, ὑφηγητοῦ, τρίτην, ὥρα 4—5 μ. μ. καὶ πέμπτην, ὥρα 8—9 π. μ.

Εἰδικὴ παθολογία, νοσήματα τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, παρὰ τοῦ κ. Ν. Γ. Μακκῆ, ὑφηγητοῦ, τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 2—3 μ. μ.

Μαιευτικὴ, παρὰ τοῦ κ. Κ. Διγενοῦς, ὑφηγητοῦ, δευτέραν καὶ παρασκευὴν, ὥρα 4—5 μ. μ.

Παιδιατρικὴ, παρὰ τοῦ κ. Γ. Βλαχάκη, ὑφηγητοῦ, δις τῆς ἐβδομάδος, καθ' ὀρισθησομένης ἡμέρας καὶ ὥρας.

Ἱστολογία φυσιολογική καὶ παθολογική, παρὰ τοῦ κ. Δ. Χασιώτου, ὑφηγητοῦ, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Μικροσκοπικαὶ ἀσκήσεις, καθ' ἐκάστην, παρὰ τοῦ αὐτοῦ.

Δ'.) Ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ.

α'.) Ἐν τῷ φιλολογικῷ τμήματι.

Ἱστορία τῆς ἀρχαίας πλαστικῆς, παρὰ τοῦ κ. Ἀθ. Ρουσοπούλου, τ. κ., τρίτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἑλληνικὴ ἀρχαιολογία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, σάββατον, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἀρχαιολογικαὶ ἀσκήσεις, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, τετάρτην, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἑρμηνεῖα τῶν Ἀριστοφάνους Βατράχων καὶ μετ' αὐτὴν τοῦ Αἰσχύλου Ἀγαμέμνονος, παρὰ τοῦ κ. Σ. Φιντικλέους, τ. καθ. δευτέραν, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἀρχαία ἑλλ. γραμματολογία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, πέμπτην, ὥρα 8—9 π. μ. καὶ τρίτην, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἑρμηνεῖα Θουκυδίδου, ἐν τῷ φροντιστηρίῳ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ σάββατον, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας, παρὰ τοῦ κ. Ν. Κοτζιά, τ. καθηγ., τετάρτην, ὥρα 9—10 π. μ. καὶ δευτέραν, παρασκευὴν καὶ σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἑρμηνεῖα εἰς τὰ χρον. τοῦ Τακίτου, παρὰ τοῦ κ. Εὐθ. Καστόρχη, τ. κ., δευτέραν καὶ τρίτην, ὥρα 9—10 π. μ.

Περὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ιστοριογραφίας, πέμπτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους παρὰ τοῦ κ. Κ. Παπαρηγοπούλου, τακτ. καθ., τρίτην, τετάρτην καὶ πέμπτην, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἑλληνικῆς μετρικῆς μέρος δεύτερον, καὶ μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς ἑρμηνεῖαν Πινδάρου, παρὰ τοῦ κ. Δ. Χ. Σεμιτέλου, τ. καθ., τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Φιλοσοφία καὶ δικαιολογία, ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, τ. κ., τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 11—12 π. μ.

Λογικῆς συνέχεια, καὶ μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς ψυχολογία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 3—4 μ. μ.

Ἑρμηνεῖα ἐκ τῶν τοῦ Θεοκρίτου εἰδυλίων, παρὰ τοῦ κ. Στυλ. Κωνσταντινίδου, ἐπιτίμου καθηγητοῦ, δευτέραν, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἑρμηνεῖα ἐκ τῶν τοῦ Βιργιλίου γεωργικῶν, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, παρασκευὴν, ὥρα 11—12.

Περὶ δωρίδος καὶ αἰολίδος διαλέκτου ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν λατινικὴν, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, τετάρτην, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἐξήγησις τῶν Ἀριστοφάνους Ἀχαρνέων, παρὰ τοῦ κ. Κ. Σ. Κόντου, τακτ. καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ φιλολογικοῦ φροντιστηρίου, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 12—1 μ. μ.

Ἐν τῷ φροντιστηρίῳ παλαιογραφικὰ προβλήματα καὶ ἀσκησιν εἰς τὸ Ἑλληνιστὶ γράφειν, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, δευτέραν καὶ τετάρτην, καὶ ἀσκησιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν στοιχοῦργίαν, παρασκευὴν ὥρα 12—1 μ. μ.

Κριτικὴ καὶ ἐρμηνευτικὴ, παρὰ τοῦ κ. Ι. Πανταζίδου, τακτ. καθηγητοῦ, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Ἑρμηνεῖα τοῦ α. βιβλίου τῆς Βιργιλίου Αἰνειάδος, παρὰ τοῦ κ. Σ. Α. Κουμανούδη, κακτικοῦ καθηγητοῦ, τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἑρμηνεῖα εἰς τὸν Φαίδωνα τοῦ Πλάτωνος, παρὰ τοῦ κ. Γ. Μιστριώτου, τακτ. καθηγητοῦ, παρασκευὴν καὶ Σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἑλληνικὴ γραμματολογία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, δευτέραν καὶ τετάρτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

Νέα ἱστορία, παρὰ τοῦ κ. Σ. Ι. Τσιβανοπούλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ., μεσαιωνικὴ δὲ ἱστορία, δευτέραν καὶ τετάρτην, ὥρα 5—6 μ. μ.

Εἰσαγωγή εἰς τὴν γλωσσολογίαν, παρὰ τοῦ κ. Μιχαήλ Δέφνερ, ὑφηγητοῦ, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ἱστορία τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν παρ' Ἑλλήσιν, ἰδίᾳ δὲ τῆς πλαστικῆς, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς πρώτης μεγάλης ἀκμῆς, παρὰ τοῦ κ. Κυριακοῦ Μυλωνᾶ, ὑφηγητοῦ, τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ἑλληνικὴ ἐπιγραφικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, σάββατον, ὥρα 5—6 μ. μ.

Πρακτικαὶ ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν σωζομένων μνημείων, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος, καθ' ὀρισθησομένην ἡμέραν καὶ ὥραν.

Ἱστορία τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ, παρὰ τοῦ κ. Σ. Π. Λάμπρου, ὑφ., δευτέραν καὶ παρασκευὴν, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ἀρχαὶ ἑλληνικῆς ἐπιγραφικῆς καὶ γραφογνωσίας, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, τετάρτην καὶ σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἑρμηνεία τῆς Οὐίργιλίου Αἰνειάδος, τὸ 5'. βιβλίον, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Κ. Σακελλαροπούλου, ὑφηγητοῦ, δευτέραν καὶ παρασκευὴν, ὥρα 1—2 μ. μ.

Ῥωμαϊκὴ γραμματολογία παρὰ τοῦ αὐτοῦ, τετάρτην, ὥρα 1—2 μ. μ.

Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας (πλαστικὴ), παρὰ τοῦ κ. Π. Καββαδία, ὑφηγητοῦ, σάββατον, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ἑρμηνεία τῶν μνημείων Ἀθηνῶν, καὶ ἀσκήσεις ἐν τοῖς μουσείοις παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ὀρισθησομένην ἡμέραν καὶ ὥραν.

Μυθολογία ἐν τῇ τέχνῃ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, πέμπτην, ὥρα 3—4 μ. μ.

6.) Ἐν τῷ φυσικῷ τμήματι.

Γενικὴ χημεία, παρὰ τοῦ κ. Α. Κ. Χρηστομάνου, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ χημείου, καθ' ἑκάστην, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἀσκήσεις πρακτικαὶ τῶν φαρμακοποιῶν, ἱατρῶν καὶ

φυσικῶν ἐν τῷ χειμῒ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ἑκάστην, ὥρα 9—12 π. μ. καὶ 3—6 μ. μ.

Ὁργανικὴ χειμεία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ἑκάστην, ὥρα 4—5 μ. μ.

Πειραματικὴ φυσικὴ παρὰ τοῦ κυρ. Δ. Σ. Στρούμπου, τακτ. καθηγητοῦ, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 9—10 π. μ., τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἀνωτέρα ὀπτική, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ὀρισθησομένης ἡμέρας καὶ ὥρας.

Ἀνατομία, ὀργανογραφία καὶ φυσιολογία τῶν φυτῶν, παρὰ τοῦ κ. Θ. Γ. Ὁρφανίδου, τ. κ., τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 9—10 π. μ. καὶ ὥρα 11—12 π. μ.

Ὁρυκτολογία, παρὰ τοῦ κ. Κ. Μητσοπούλου, τ. καθ., δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 11—12 π. μ.

Ὁρυκτολογικαὶ ἀσκήσεις, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, σάββατον, ὥρα 2—4 μ. μ.

Ζωολογία, παρὰ τοῦ κ. Ἡρ. Μητσοπούλου, τακτικοῦ καθηγ., καθ' ἑκάστην πλὴν τοῦ σαββάτου, ὥρα 2—3 μ. μ.

Φαρμακευτικὴ χειμεία, παρὰ τοῦ κ. Γ. Α. Κρίνου, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 2—3 μ. μ., καὶ ἀσκήσεις ἐν τῷ φαρμακευτικῷ φροντιστηρίῳ, κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας, ὥρα 3—6 μ. μ.

Δυναμικὸς ἠλεκτρισμὸς, παρὰ τοῦ κ. Τιμολ. Α. Ἀργυροπούλου, ὑφ., δευτέραν καὶ παρασκευὴν, ὥρα 1—2 μ. μ.

Ἀνωτέρα μαθηματικὴ ὀπτική, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, τετάρτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ὁργανικὴ χειμεία, παρὰ τοῦ κ. Α. Κ. Δαμβέργη, ὑφηγητοῦ, δευτέραν καὶ σάββατον, ὥρα 2—3 μ. μ.

γ') Ἐν τῷ μαθηματικῷ τμήματι.

Σφαιρικὴ ἀστρονομία, παρὰ τοῦ κ. Δ. Κ. Κοκκίδου, ἐπιτίμου καθηγητοῦ, δευτέραν, τετάρτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 9—10 π. μ.

Διαφορικός ὑπολογισμός, παρὰ τοῦ κ. Β. Λάκωνος, τακτικού καθηγητοῦ, τρίτην, πέμπτην καὶ σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἀναλυτικὴ γεωμετρία, παρὰ τοῦ κ. Ἀθ. Κυζικηνοῦ, τακτ. καθηγ., τετάρτην καὶ σάββατον, ὥρα 3—5 μ. μ.

Θεωρητικὴ μηχανικὴ, παρὰ τοῦ κ. Ἰωάννου Ν. Χατζιδάκη, ὑφηγητοῦ, τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 5—6 μ. μ.

ΝΕΟΣ ΚΩΔΙΞ ΤΡΑΓΩΔΙΩΝ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ.

Ἀναδιφῶν τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ γυμνασίου Θεσσαλονίκης ἀποκειμένα χειρόγραφα, ἅτινα εὐρεθέντα πρὸ ὀκτώ ἐτῶν ἐν τῇ τῆς μητροπόλεως ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Δημητρίου μετηνέχθησαν εἰς τὸ γυμνάσιον τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ τότε μὲν μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, νῦν δὲ οἴκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ Γ', ἀνεῦρον τῇ 16 Ἰουνίου πλὴν ἄλλων⁽¹⁾ καὶ χειρόγραφον περιλαμβάνον τρία δράματα τοῦ

(1) Ἀκριβῆ κατάλογον τῶν χειρογράφων, ὧν ὁ ἀριθμὸς μέγας, θὰ δημοσιεύσω ἴσως προσεχῶς· τὰ πλείστα περιλαμβάνουσι ἐκκλησιαστικὴν καὶ θεολογικὴν ὕλην, τροπάρια, πράξεις καὶ πολιτείας ἁγίων, εὐαγγέλια, πράξεις ἀποστόλων, συναξάρια, μαρτυρολόγια, νομοκάνονας, λόγους Ἰωάννου καὶ Γρηγορίου, ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν κ. ἄ. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἀναφέρονται ὀλίγιστα γεγραμμένα κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους, Ἀχιλλέως Τατίου ὀκτὼ βιβλία ἐρωτικῶν τῶν κατὰ Δευκίπτην καὶ Κλειτοφῶντα, Ἡλιοδώρου Αἰθιοπικὰ κ. ἄ. Ὀλίγα χειρόγραφα περιλαμβάνουσι φιλοσοφικὴν ὕλην, λογικὰς καὶ χρηστοθηίας, γεγραμμένας κατ' ἐμὴν γνώμην ὑπὸ τῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος χρηματισάντων διδασκάλων τῆς ἑλλην. σχολῆς Θεσσαλονίκης. (Σημειωτέον δὴλα δὴ ὅτι τὰ τελευταῖα εὐρέθησαν ἐν αὐτῇ τῇ σχολῇ, οὐχὶ ἐν τῇ μητροπόλει). Ἐκ τῶν χειρογράφων πολλῆς προσοχῆς ἄξια ὡς πρὸς τὴν παλαιογραφίαν εἶναι τὰ περιλαμβάνοντα μαρτυρολόγια καὶ εὐαγγέλια, ὧν τινὰ (μεμβράνινα) ἐγράφησαν κατὰ τὸν 12ον καὶ 13ον αἰῶνα.

Ευριπίδου, τὴν Ἐκάβην, τὸν Ὀρέστην καὶ τὰς Φοινίσσας. Ἡ εἰς τὰ τῆς βιβλιοθήκης ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐπικρατοῦσα ἀταξία δὲν ἀφῆκεν ἀλύμαντον καὶ τὸν ἡμέτερον κώδικα· βέβηλοι χεῖρες ἠφάνισαν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος αὐτοῦ, σῆτες δέ, οἷς ἔρμαιον παρεδόθη τὸ χειρόγραφον, εὖρον ἐν τοῖς φύλλοις τροφὴν ἱκανήν. Καὶ πόσα μὲν φύλλα ἠφανίσθησαν δυσχερὲς νὰ ὀρίσῃ τις ἀκριβῶς· τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐκ μὲν τῆς ἀρχῆς λείπουσιν ἢ τε ὑπόθεσις τῆς Ἐκάβης καὶ οἱ στ. 1—1045, ἐκ δὲ τοῦ τέλους οἱ στ. 1694—1766 τῶν Φοινισσῶν. Ἄν δέ τις λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐκάστη σελὶς τοῦ χειρογράφου ἐν μὲν τῇ νῦν ἀρχῇ περιλαμβάνει 13 στίχους, ἐν δὲ τῷ τέλει 15 κατὰ μέσον ὄρον, ἴσως δὲν θ' ἀπατηθῆ λίαν λέγων ὅτι ἐκ μὲν τῆς ἀρχῆς ἀφῆρέθησαν 40, ἐκ δὲ τοῦ τέλους 3 φύλλα· ἐκτὸς τούτων ἐλλείπουσι 4 ἄλλα φύλλα, ἅτινα περιελάμβανον τοὺς στ. 1015—1057 καὶ 1520—1580 τῶν Φοινισσῶν, καὶ τινα «περιθώρια» (Rand) ἀποκοπέντα διὰ μαχαριδίου. Τὰ περισωθέντα ἡμῖν εἰσιν 116 φύλλα χάρτου εἰς ὄγδοον.

»Περιεργία καὶ ἐλπίδες ἐκίνησάν με εἰς ἀκριβῆ ἀντιπαρβολὴν τῶν γραφῶν τοῦ χειρογράφου πρὸς τὰς μέχρι τοῦδε γνωστὰς ἡμῖν ἐξ ἄλλων κωδίκων· καὶ τὴν μὲν δημοσίευσιν αὐτῶν ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ ἀναβάλλομαι εἰς καιρὸν, νῦν δὲ χαίρων ἀνακινουῦμαι τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Κλειοῦς ὅτι ὁ τῆς Θεσσαλονίκης κώδιξ περιλαμβάνει ἐν

Ἐν «ἐξωφύλλῳ» ἀρχαίου κώδικος εὖρον τάδε γεγραμμένα : † εἰς τοῦς χ. ἐπι γεν[νήσεως]. σουμάνοις εἰς τὴν χελίαν μ. . . . μῆν' ἄλα καὶ εἰς τοὺς χριστοϊανουῦς. . . . κατώσιν καὶ ἐπτοχίαν καὶ πίναν ἀλ. τος εἰς τὴν Θεσσαλονίκηνη ὅπου δὲν. πιτε τὴν ἡμέραν ἀπὸ ἐξακωσίους α. . . . ζαν' καὶ ἐμάλοσαν οἱ χριστιανοὶ μὲ τοὺς θ. . . . αἰθρέους καὶ ἐνίκησαν οἱ χριστιανοὶ καὶ ἐπίρ[αν] τόπον πλησίον εἰς τὸ τιχόκαστρον καὶ θαύ[ουν?]. . . ἐξοδιάστισαν ἐπέκιναν ἀπὸ τεσαράκωντα Χρ. . . .

(Δι' ἄλλου μέλανος) : τὸν αὐτῶν χρῶνον ἔπ. . . . οἱ σπαχίδες καὶ οἱ γιανίτζαρ[οι]. . . . σουλτᾶν σουμάνοι καὶ ἔ. . . . αλαν τοῦ σουλτᾶν . . [μου]σταφᾶ.

τῷ κειμένῳ καὶ ὀρθὰς γραφάς, ἃς πολὺς ἤδη χρόνος, ἀφ' οὗ κριτικοί, οἳ οἱ ὁ Musgran καὶ ἄλλοι, ἀποκατέστησαν ἐξ εἰκασίας. Καὶ εἶναι μὲν τὰ τοιαῦτα χωρία ὀλίγα τὸν ἀριθμὸν, ἂν ὅμως θελήσωμεν νὰ ὤμεν δίκαιοι, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν τὸν αἰῶνα ἡμῶν μαστιζοῦσαν σπάνιν νέων κωδίκων, νέον τι συμβαλλομένων, καὶ τὴν ἡλικίαν τοῦ ἡμετέρου ἀντιγράφου, ὀφείλομεν νὰ εὐχαριστήσωμεν τῇ τύχῃ καὶ ἐπὶ τῷ μικρῷ τούτῳ δώρῳ, ὅπερ προσφέρεται ἡμῖν. Τὸ χειρόγραφον, ὅπερ σημαίνω διὰ τοῦ γράμματος Θ, ἐγράφη πιθανῶς κατὰ τὸν 16^{ον} αἰῶνα ὑπ' ἀνθρώπου ἐπιλανθανομένου πλειστάκις τῶν κανόνων τῆς γραμματικῆς καὶ μετρικῆς, διωρθώθη δ' ἐν τισιν ὑπὸ μεταγενεστέρως χειρός, ὡς ἀποδείκνυσιν ἡ τοῦ μέλανος διαφορὰ.

»Περὶ τῶν ἐν τῷ ἐδάφει καὶ ἐν τῇ ὡς γεγραμμένων σχολίων καὶ γλωσσημάτων θὰ διαλάβω ἄλλοτε. Ἐκδόσει ἐχρησάμην τῇ τοῦ Dindorf ἐν » *Poetae scenici*, Oxon. 1869».

Ταῦτα ἔγραφον πρὸ τεσσάρων μηνῶν ἐν τῇ *Κλειοῖ* (ἐν ἀριθ. 1049)· νῦν δ' ἐκπληρῶν ἦν τότε ἔδωκα ὑπόσχεσιν γνωρίζω τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ Ἀθηναίου πάσας τὰς τοῦ κώδικος γραφάς, ὑπ' ὄψιν ἔχων καὶ τὰς ἐκδόσεις τοῦ Porson (*Euripidis Hecuba, Orestes, Phoenissæ*, Lips. 1824), Hermann (*Hecuba*, Lips. 1831, *Phoenissæ* 1840), Klotz (*Orestes*, *Gothæ* 1859, *Phoenissæ* 1842) καὶ Nauck (Lips. 1854) καὶ τὰ τοῦ Dindorf » *scholia Græca in Euripidis tragoedias*, Oxon. 1863».

Ἐν Ὁρέστ. στ. 140 κ. ε. ἡ τῶν προσώπων διανομὴ ἔχει κατὰ Dindorf ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ἡμαρτημένως ὧδε :

Ἦλ. σίγα σίγα, λεπτὸν ἔχνος ἀρβύλης
τίθετε, μὴ κτυπεῖτε — — ,
ἀποπρὸ βᾶτ' ἐκείσ', κ. τ. λ.

Ἡ τοῦ Ἄλδου ἐκδοσις ἀπέδωκεν ἐκάστῳ τὸ οἰκεῖον, τοὺς μὲν δύο πρῶτους στίχους τῷ χορῷ, τὸν δὲ τρίτον τῇ Ἡ-

λέκτρα· τὴν ὀρθὴν διανομὴν παρέχει καὶ τὸ ἡμέτερον ἀντίγραφον, πλὴν τῆς διαφορᾶς ὅτι ἀντὶ «χορὸς» φέρεται ἐν αὐτῷ «ἡμίχορος».

Ἐν Ὁρέστ. στ. 409—410 λέγονται τὰδε :

Μενέλ. οἶδ' ἄς ἔλεξας, ὀνομάσαι δ' οὐ βούλομαι.

Ὅρ. σεμναὶ γάρ· εὐπαιδευτα δ' ἀποτρέπου λέγειν.

Τὸ «ἀποτρέπου» διώρθωσεν ὁ Musgravn εἰς «ἀποτρέπει», ὅπερ ἐδέξαντο πάντες οἱ ἐκδόται, ἐπικυροῖ δὲ ὁ κῶδιξ Θ· πρβλ. Pors. ἐν σελ. 45. Τ' ἀρχαῖα σχόλια (τόμ. 6' σελ. 128, 15 κ. ἐ.) ἐρμηνεύουσι τὴν προστακτικὴν ἄπορον ὁμῶς πῶς οἱ ἐκδόται παρεῖδον τὸ τελευταῖον αὐτῶν ἔχον ὧδε : «εὐπαιδευτῶς δὲ ποιεῖς ὀνομάζειν αὐτὰς παραιτούμενος».

Ἐν Ὁρέστ. στ. 1659

ὁ δ' ἐπιὼν νιν βίωτος εὐδαίμων μενεῖ

γράφουσιν οἱ ἐκδόται ἐξ εἰκασίας τοῦ Brunck «μένει», ὅπερ ἐμπεδοῖ τὸ ἀντίγραφον Θ.

Ἐν Φοινισσῶν στ. 566

ὀδυνηρὸς ἄρ' ὁ πλοῦτος, δν ζητεῖς ἔχων

διώρθωσεν ὁ Brunck τὸ «ἄρ» εἰς «ἄρ'», ὅπερ φέρεται ἐν Θ.

Ἐν Φοιν. στ. 1351

ἐπὶ κᾶρα τε λευκοπήχεις

ἐμπεδοῖ ὁ κῶδιξ Θ τὴν τοῦ Kirchhof εἰκασίαν

ἐπὶ κρᾶτα λευκοπήχεις.

Ἐν Φοιν. στ. 1375—1376 λέγονται :

ἐς στέρν' ἀδελφοῦ τῆσδ' ἀπ' ὠλένης βαλεῖν

κτανεῖν θ', δς ἦλθε πατρίδα πορθήσων ἐμήν.

«1376 versum ex 756 fictum eiecit Valckenarius». Dindorf ἐν σελ. 136. Τὸ ἀντίγραφον Θ ἄριστα ποιοῦν παραλείπει τὸν στίχον.

Ἐν τῇ τοῦ γραμματικοῦ Ἀριστοφάνους ὑποθέσει τοῦ Ὀρέστου (Dind. σκην. ποιητ. σελ. 101) ἀναγινώσκεται : «ὦ (Ὀρέστη) προσκαθέζεται πρὸς τοῖς ποσὶν Ἥλέκτρα· διαπορεῖται δὲ τί δήποτε οὐ πρὸς τῇ κεφαλῇ· οὕτω δὲ μᾶλλον ἐδόκει τὸν ἀδελφὸν τημελεῖν, πλησιαιότερον οὕτω προσκαθεζομένη»· ὁ κῶδιξ Θ (ἐν ᾧ γέγραπται «πλησιέστερον») παραλείπει τὸ δεύτερον «οὕτω», ὡς καὶ ὁ Gu. (Dind. σχολ. τόμ. Β' σελ. 6). Οὔτε «τούτῳ προσκαθεζομένη», ὡς παρὰ Porson φέρεται, οὔτε «αὐτῷ προσκαθεζομένη», ὡς ὁ Klotz γράφει, εἶναι ἀληθές. Ἀριστα ποιῶν ὁ Nauck (τόμ. Β' σελ. 244) ἀπέβαλε τὸ «οὕτω».

Ἐν τισι χωρίοις φαίνονται μοι αἱ τοῦ Θ γραφαὶ προτιμότεραι τῶν νῦν ἀναγινωσκομένων. Ἐν τῇ τῶν Φοινισσῶν ὑποθέσει (περὶ ἧς κατωτέρω) φέρεται ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀντιγράφῳ ἢ ἱστορίᾳ τοῦ Χρυσίππου, ὡς διέσωσεν αὐτὴν τὸ σχόλιον τοῦ κώδικος Α ἐν τόμ. γ' σελ. 38, 3, ἔχον ὧδε : «μαθὼν δὲ ὁ Πέλοψ περὶ τούτου κατηράσατο τῷ ἐλόντι αὐτὸν μὴ κτήσασθαι παιῖδα, εἰ δὲ κτήσαιτο ὑπ' αὐτοῦ ἀναιρεθείη». Ἐν Θ ἀντὶ τοῦ «ἀναιρεθείη» φέρεται «ἀναιρεθῆναι», ὅπερ δὲν διστάζω νὰ προτιμήσω.

Ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει ἐσώθη ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος τῆς Σφιγγός, ὡς φέρεται ἐν τῷ εἰς τὸν στ. 50 σχολίῳ (ἐν τόμ. γ' σελ. 52) τῷ λέγοντι ἐν τέλει : «τινὲς δὲ φασὶ τύχη λῦσαι τὸ αἰνίγμα καὶ δακτυλοδεικτεῖν, ὃ ἐστὶ τὸν ἄνθρωπον, ἐαυτὴν διεσπάραξεν», περὶ ὧν ὁ Valckenaer σημειοῦται τάδε : «ante ὃ ἐστὶ τὸν ἄνθρωπον et post haec verba intercidere quaedam»..... Ἐν Θ φέρεται : «τινὲς ὡς φασὶν τύχη λῦσαι τὸ αἰνίγμα τὸν Οἰδίποδα καὶ δακτυλοδεικτεῖ, ὃ ἐστὶ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ διεσπάραξεν ἑαυτὴν ἢ Σφίγγα». Ἐξ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν τὰ ἐν τέλει τοῦ πρώτου σχολίου κακῶς ἔχοντα.

Ἐν τῇ ὑποθέσει τῇ παρὰ Dindorf ἐν τόμ. γ' σελ. 2—3 φερομένη λέγεται ἐν τέλει : «Κρέων δὲ δυσχερῶς φέρων—Πολυνείκην—ἀκῆδευτον ἔρριψεν, Οἰδίπουν δὲ φυγάδα τῆς

πατροίδος ἀπέπεμψεν, ἐφ' ὧν μὲν οὐ φυλάξας τὸν ἀνθρώπινον νόμον, ἐφ' ὧν δὲ τὴν ὀργὴν λογοποιήσας». Ἀντὶ τοῦ «λογοποιήσας» ὁ κῶδιξ Θ παρέχει «λόγον ποιήσας», ὕπερ προκριτέον («*iram pro ratione habens*»).

Ἄλλαι τινὲς γραφαὶ διάφοροι τῶν ἐν τοῖς λοιποῖς κῶδιξιν εἶναι μικροῦ λόγου ἄξιαι.

Ἐν Ὁρέστ. στ. 403 ἀντὶ τοῦ

πότερα κατ' οἴκους ἢ προσεδρεύων πυρᾷ

ἀναγινώσκεται ἐν Θ

πότερον κατ' οἴκους κ. τ. λ.

Ἐν Ὁρέστ. στ. 421 κ. ε. λέγεται :

Μεν. πόσον χρόνον δὲ μητρὸς οἴχονται πνοαί;

Ὁρ. ἕκτον τόδ' ἡμάρ' ἔτι πυρὰ θερμὴ τάφου.

Μεν. ὡς ταχὺ μετῆλθόν σ' αἶμα μητέρος θεαί.

Τὸ «μητέρος θεαί» παρέχει ὑπονοίας τοῖς κριτικοῖς· ἐν Θ φέρεται «μητρὸς τε θεαί», ἣτις γραφὴ πλησιάζει τῇ τοῦ Dindorf εἰκασίᾳ «μητρὸς αἰ θεαί», ἂν τις λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν τῷ ἀντιγράφῳ πλειστάκις ἐνηλλάγησαν τὰ «αι» καὶ «ε», ὡς ἐν Ἐκάβ. στ. 1216 «αἰφ'» ἀντὶ «ἐφ'» καὶ ἐν Ὁρ. στ. 435 «ἐγίσθου» ἀντὶ «Διγίσθου» κ. ἄ.

Ἐν Ὁρ. στ. 456 κ. ε.

καὶ μὴν γέροντι δεῦρ' ἀμιλλᾶται ποδί

ὁ Σπαρτιάτης Τυνδάρεως κ. ε.

ἀναγινώσκεται ὁ πρῶτος στίχος ἐν Θ ὧδε :

καὶ μὴν γέροντι τ' ὧδ' ἀμιλλᾶται ποδί,

ὕπερ ἀγνοῶ ἂν ὀφείλω νὰ διορθώσω εἰς «γέροντι τῶδ'» ἢ εἰς «γέροντί τ' ὧδ'».

Ἐν Ὁρ. στ. 537 ἀντὶ τοῦ

ἢ μὴ 'πίβαινε Σπαρτιάτιδος χθονός

ὁ κῶδιξ Θ παρέχει ἐν ξένῳ τύπῳ (ἴδ. κατωτ.) :

ἢ μὴ πρόβαινε Σπαρτιάτιδος χθονός.

Ἐν Ὅρ. στ. 605 κ. ε.

ἀεὶ γυναῖκες ἐμποδὼν ταῖς συμφοραῖς
ἔφουσαν ἀνδρῶν πρὸς τὸ δυστυχέστερον

ὁ κῶδιξ Θ ἔχει »πρὸς τὸ δυσχερέστατον»· ἐν τισιν ἀντιγράφοις φέρεται »δυστυχέστατον», ἐν ἄλλοις »δυσχερέστερον».

Ἐν Ὅρ. στ. 613

ἐκοῦσαν, οὐκ ἄκουσαν ἐπισεισῶ πόλιν

φέρεται ἐν Θ «ἐνσεισῶ», ὅπερ ἴσως εἶναι ταῦτ' οὗ «ἀνασεισῶ», περὶ οὗ βλ. Pors. ἐν σελ. 59 καὶ Klotz ἐν σελ. 99.

Ἐν Ὅρ. στ. 640 κ. ε. ἀντὶ τοῦ

τὰ μακρὰ τῶν σμικρῶν λόγων
ἐπίπροσθὲν ἔστι κ. τ. λ.

φέρεται ἐν Θ »εἶσι».

Ἐν Ὅρ. στ. 1850 κ. ε. ἀντὶ τοῦ

τὰδ' ἀντὶ παίδων καὶ γαμηλίου λέχους
προσφθέγματα κ. τ. λ.

ἀναγινώσκεται ἐν Θ »ταῦτ' ἀντὶ παίδων» κ. ε.

Ἐν Ὅρ. στ. 1510

οὐ τι που κραυγὴν ἔθηκας Μενέλεω βοηδρομεῖν ;

ἀντὶ τῆς δοτικῆς »Μενέλεω» φέρεται ἐν Θ ἡ αἰτιατικὴ »Μενέλεων», ἣν ἀγνοῶ ἂν ἀνέγνω ὁ σχολιαστὴς ὁ γράφων ἐν τόμ. β' σελ. 521, 2 : »οὐ διὰ τοῦτο, φησὶν, ἐβύησας ὥστε τὸν Μενέλαον ἐλθόντα βοηθεῖν».

Ἐν τῷ χρησμῷ τῷ δοθέντι τῷ Λαίῳ (ἴδ. κατωτ.) ἀντὶ τοῦ

Λαίε Λαβδακίδη, παίδων γένος ὄλθιον αἰτεῖς
φέρεται ἐν Θ

Λαίε Λαβδακίδη, παίδων γόνον ὄλθιον αἰτεῖς.

Ἐν Φοινισσῶν στ. 216 ἀντὶ τοῦ

Καδμείων δ' ἔμολον γᾶν

ὁ Θ ἔχει »Καδμείαν δ' ἔμολον γᾶν», ὡς ἐν Σοφοκλ. Οἶδ.
ἐπὶ Κολ. στ. 399 λέγεται »γῆς Καδμείας» καὶ ἐν στ.
1162 »Καδμείαν χθόνα».

Ἐν Φοινισ. στ. 320 κ. ε. ἀντὶ τοῦ

ἡ ποθεινὸς φίλοις
ἡ ποθεινὸς Θήβαις

φέρεται ἐν Θ «—ἡ ποθεινὸς φίλαις» (ἀντὶ τοῦ «Θήβαις»),
ἄνωθεν δ' ἡ ἐξήγησις : »ὄντως ἐπιζητούμενος ταῖς Θή-
βαις».

Ἐν Φοιν. στ. 799 κ. ε.

ἡ δεινά τις Ἴρις θεός, ἃ τάδε
μήσατο πῆματα γᾶς βασιλεῦσιν

ὁ κῶδιξ Θ ἔχει

μήσατο πῆματα τοῖς βασιλεῦσι.

Ἐν Φοιν. στ. 1651 ἀντὶ τοῦ

οὐκ ἔννομον γὰρ τὴν δίκην πράσσεσθέ νιν

φέρεται ἐν Θ »οὐκ ἔννομον δὲ τὴν δίκην κ. τ. λ.»

Ἐν Φοιν. στ. 1671 ἀντὶ τοῦ

ὦ φίλτατ', ἀλλὰ στόμα γε σὸν προσπτύξομαι

φέρεται ἐν Θ

ὦ φίλτατ', ἀλλὰ σῶμα σὸν προσπτύξομαι.

ὅπερ ἰδίας προσοχῆς ἄξιον.

Κακόμετρος τοῦναντίον εἶνε ἡ τοῦ Θ γραφὴ ἐν Ὁρέστ.
στ. 540—541

ἐγὼ δὲ τᾶλλα μὲν μακάριος πέφυκ' ἀνὴρ

πλὴν δὲ εἰς θυγατέρας· τοῦτο δ' οὐκ εὐδαιμονῶ

ἀντὶ τοῦ : »ἐγὼ δὲ τᾶλλα μακάριος — πλὴν εἰς θυγατέ-
ρας κ. τ. λ.».

Μέλλων νὰ ἐπισυνάψω τὰς ἡμαρτημένας γραφὰς τοῦ
τῆς Θεσσαλονίκης ἀντιγράφου, ὧν πολλαὶ φέρονται καὶ ἐν
ἄλλοις κώδιξι, κρίνω καλὸν νὰ ὑπομνήσω ὅτι θὰ παρέλθω
ἀμνημόνευτὰ τὰ πλεῖστα ὀρθογραφικὰ ἁμαρτήματα αὐ-
τοῦ, ὡς ἐν Ἐκάβῃ (στ. 1050) »στίχοντα», (στ. 1105) «δ-

σων» ἀντὶ τοῦ «ὄσων», (στ. 1126) «καθεμάζω», ἐν Ὁρέστη (στ. 362) «πρόραν»· καὶ τὰ μετρικὰ, οἷα ἐν Ἐκάβῃ (στ. 1200) «Ἑλλησι γένος» ἀντὶ τοῦ Ἑλλησιν γένος» καὶ ἐν Ὁρέστη (στ. 411) «βακχεύουσιν» ἀντὶ τοῦ «βακχεύουσι» κ. ἄ.

ΕΚΑΒΗ.

Στ. 1046] σὺ παῖδας. 1047—1048] ἡμιχόριον. 1060] ἢ ταύτην ἢ τήνδ'. 1066] ποῖ καὶ με φύγειν. 1068] ἀρκέσαιο ἀρκέσειο Θ. Ὑπὲρ τὸ «ἀρκέσειο» φέρεται ἡ ἐξήγησις »θεραπέυσαις» (=ἀκέσαιο). 1080] πᾶ στῶ, πᾶ κάμψω, πᾶ βῶ. 1085] δύσφορα ἔργασται κακά. 1086] δρᾶσαντι τ' αἰσχρά. 1089] λογγηφόρον. 1093] ἔτε. 1100 ἀναπτάμενος—εἰς μέλαθρον. 1105 ἢ τὸν ἐς αἶδα μελανοχρῶ (sic) πορθμὸν αἰζῶ. 1107 σύγνωσθ'. 1108 ἐξαλλάξας. 1118 παῖδας τούσδ'—ἦ. 1119 σοί τε καὶ τέκνοισιν. 1124 ἦ. 1141 αἶροιεν Θ· πρβλ. Herm. ἐν σελ. 127. 1147 φράζουσα. 1148 μ' εἰσήγαγε. 1150 ἕζω κλίνης. 1159 διαδοχαῖσιν ἀμείβουσαι χειρῶν. 1161 φάσγανον. 1178 εἴ τι. 1182 αἰεὶ. 1183 αὐτοῦ. 1194 ἀπόλοντο. 1197 πῶς. 1201 δύναιντο. 1208 εὐτύχει Θ. Ἡ ἐπὶ τοῦ »ει» περισπωμένη εἶναι διαγεγραμμένη. Πρβλ. Herm. ἐν σελ. 134. 1206 ἀληθὲς λέγειν Θ· ἴδ. Pors. ἐν σελ. 86. 1211. τί δ' οὐ τοῦτ'. 1212 τρέφοντι παῖδα. 1217 νῦν-φάνη. 1222 οὐδὲν νῦν πω. 1222 σῆς ἀπαλλάξαι] ἀπαλλάξαι. 1125 σώσας τε] σώσας. ἴδ. Herm. ἐν σελ. 136. 1226] ἐν Θ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου φέρεται »γνώμη», ἐν τῷ στίχῳ »οἱ ἀγαθοί». 1228 εὐτυχεῖ. 1237 δεσπότης οὐ. 1240 ἀχθεινὰ μὲν μοι] ἀχθήμον μὲν μοι Θ. 1242 χεῖρας. 1245 ἔχεις Θ. Πρβλ. Herm. ἐν σελ. 137. 1254 οὐκ οὔν. 1255 τῶν τ' ὀμμάτων ἐμῶν. 1256 τί δαί με Θ. ἴδ. Herm. ἐν σελ. 138 καὶ Pors. ἐν σελ. 89. 1259 ἠνίκα σε. 1262 πρὸς τοῦ βιαίων τυγχάνουσαν] πρὸς τοῦ βιαίων τινὸς (γρ. τινος) τυγχάνουσαν Θ. Τινὸς (τίνος) εἶναι προφανῶς ἐξήγησις τοῦ »τοῦ» παρεισφρήσασα εἰς τὸ

κείμενον· ὑπὲρ τὸν στίχον φέρεται : »ἐξ ἐτῖ τινός» (= ἐξ αἰτίας τίνος). 1263 νεὼς ἀμβίση. 1266 πῶς οἶσθα. 1267 ὁ θρηξ μάντις διόνυσος τάδε Θ· ὑπὲρ τὸ «διόνυσος» προσετέθη τὸ «εἶπε». 1270 ἔνδ'. 1271 σόν Θ. Ἰδ. Dind. ἐν σελ. 100. 1279 καὐτὸν δὲ τοῦτον Θ. Ἰδ. Pors. ἐν σελ. 91 καὶ Herm. ἐν σελ. 143. 1280 Ἀγαμέμνων] ἐκά' (= Ἐκάβη). 1282 ἐκ ποδῶν. 1283 ΑΓΑΜ. οὐκ ἐφέξετ' ἘΚΑΒΗ. οὐκ ἐφέζεται κ.τ.λ. Ἰδ. Herm. ἐν σελ. 144. 1284 ἐκλείετ' Θ. Ἀνωθεν φέρεται ἡ ἐξήγησις »ἐκβάλεται» (γρ. ἐκβάλετε), ἣτις ἀναφέρεται εἰς τὸν στ. 1282 »οὐχ ἔλξετ' ἐκποδῶν βία»· πρβλ. σχολ. τόμ. α' σελ. 514, 10 : »οὐχ ἔλξετ' : ἐκβάλλετε αὐτὸν-μακράν», ἔνθα ἐκ τοῦ ἡμετέρου κώδικος προτιμῶ νὰ γράψω »ἐκβάλετε». 1285 που Θ. Ἰδ. Herm. ἐν σελ. 145. 1287 σὺ δ' ὦ τάλαιν' Ἐκάβη. 1287] ὁ στίχος φέρεται ἐν Θ δις γεγραμμένος, ἐν τέλει τοῦ φύλλου 9⁶ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ 10^α. 1292 ἀφειμένοις.

Μετὰ τὸν τελευταῖον στίχον ἔπεται ἐν Θ : »τέλος εὐριπίδου ὑπόθεσις Ἐκάβης. - τῷ θεῷ δόξα ἀμῆν : τέλος τοῦ πρώτου δράγματος : —ιῦ ἡ γοῦ· ἀρχὴ τοῦ β^{ου} δράγματος. τὸ β^{ον} δράγμα.

Τί ἐν τῷδε τῷ χωρίῳ ζητεῖ ἡ »ὑπόθεσις» ἀγνωῶ· οὐτ' ἐγὼ οὐτ' ἄλλοι φίλοι, οἷς ἔδειξα τὰς σημειώσεις μου, ἠδυνήθησαν νὰ λύσωσι τὸ ἀνιγμα ἐκεῖνο »ιῦ ἡγοῦ»· ἐγὼ εἶκασα »ἰησοῦ (= ιῦ) ἡγοῦ», ᾧ ὅμοιον φέρεται ἐν ἄλλῳ κώδικι, περὶ οὗ προσεχῶς, τόδε : »χ_ε (= χριστέ) δίδου πονεόντι τεὴν πολυόλβον ἀρωγήν».

Τὸ φύλλον 10⁶ δείκνυσιν ἡμῖν εἰκόνας, τὸν Αἴαντα πεζόν, τὸν Ἀχιλλέα ἔφιππον, τὸν Ὀδυσσεά καὶ ἄλλους· κάτωθεν φέρεται : »ὁ Ἀχιλεὺς καὶ ὁ Αἴας συνέτυχον ἀλλήλοις· ὦ κυνὸς ὦματ' ἐλάφου δὲ καρδίαν.

Τὸ φύλλον 11^α περιλαμβάνει εἰκόνας ἐφίππου ἀνδρός, ἀγίου καὶ ἐσπαρμένους φράσεις »ὁ μὲν σοφὸς σολομῶν» κ. ᾗ.

Τὸ φύλλον 11⁶ περιλαμβάνει εἰκόνας ἀγίου, τοξότου κ. ᾗ. καὶ φράσεις »ὁ ὀρέστης τὸν φόνον τοῦ πατρὸς μετα-

πορευόμενος κ. έ.» (έκ τής ύποθέσεως του 'Ορέστου, περι ής κατωτέρω) και : »ό μέν 'Αριστοτέλης λογικαίς αντίθέσεσι τας Πλάτωνος άνέτρεπε θέσεις· σύ δέ τó μείζον έργοις αύτοίς ταις αύτου (sic)· ή γάρ ό φίλος τών ου πρός τι· ή ουκέτι χρή πρός άντ. . . . φοντα τά πρός τι λέγεσθαι».

ΟΡΕΣΤΗΣ.

Έν τῷ φύλλῳ 12^α και 12^β αναγινώσκεται ή ύπόθεσις του 'Ορέστου, ή έν σχολ. τόμ. β' σελ. 3—4 φερομένη. Σελ. 3, 7] περι του παθείν. 3, 9 μεθ' ήμέραν δέ. 3, 10 Τυνδάρεω. Σελ. 4, 3 Πυλάδης φίλος. 4, 4 πρώτα. 4, 9 ύπ' αύτου. 4, 11 Πυλάδη δέ 'Ηλέκτρα, καθαρθέντα δέ κ. έ.

'Ακολουθεϊ έκ τής 'Αριστοφάνους γραμματικου ύποθέσεως (σκηνη. ποιητ. σελ. 101) τó μέρος : (ή) μέν σκηνη—φαυλοι ήσαν. Σχολ. τόμ. β' σελ. 5—6. Σελ. 5, 6 ύπερ τής 'Ορέστου συμφοράς. 5, 7 προλογίζει δέ ή 'Ηλέκτρα· τó δράμα κ. έ. Σελ. 6, 6 τών γυναικων. 6, 7 ή 'Ηλέκτρα—λευκόν. 6, 9 τών έπι τής σκηνης.

Έπεται : »τά του δράματος πρόσωπα, 'Ηλέκτρα, Έλένη κ.τ.λ.» και »ό πρόλογος τής 'Ηλέκτρας έστι γνωμικός· ύπάρχει ουν έως ώδε »ό γάρ μακάριος κούκ όνειδιζω τύχας Διός πεφυκώς».

Έν φύλλῳ 12^β άρχεται ό 'Ορέστης. Στ. 1] »γνώμη». 2 ουδέ ζυμοφορά Θ. 'Ιδ. ΚΙ. σελ. 28. 20 Μενέλεως. 28 άδικίαν τί κ. έ. 35 ουδέ Θ έκ πρώτης χειρός· μεταγενέστερος διώρθωσεν εις »ό δέ». 52 δέ Θ έκ πρώτης χειρός, μεταβλήθεν εις »δή». 69 'κείνου. 73 κασίγνητος σός. 85 τούτου κούκ. 91 άπειρηκ' έν κακοίς. 93 παρεδρία. 94 κασιγνήτου. 96 κόμας. 97 φίλον Θ· κάτωθεν του »ουχι θεμιτόν» φέρεται »ού θεμιτόν» 100 όρθως έλεξας, ου φίλωσ δέ μοι λέγεις] όρθως έλεγξας, ου φίλος δέ μοι λέγεις Θ· »έλέγξασ'» είκασεν ό Reiske, φ ακολουθεϊ και Brunck· »έλέγχεις» γράφει ό Hartung. 101 τίς εις. 102 δέδοικα

γε. 103 ἀργεῖοι τ' ἀναβοᾷ. 110 ὀρθῶς Θ, μετ' ἐξηγήσεως «καλῶς». 111 καὶ πέμφομαι θυγατέρα· εὖ γὰρ λέγεις Θ· πρβλ. ΚΙ. σελ 45. 113 καὶ λάβε-χερὶ. 115 ἀμφές-οἶνοποτ'. 122 ἐμήν. 125 ὁδοῦ μέμνησω. 131 ἐλλάδα. 132 πάρεσιν-θρηνημασιν. 134 ἐκτῆξουσ' Θ μεταβεβλημένον εἰς «ἐκτῆσους». 140 λευκὸν Θ ἄνωθεν «λεπτόν». 142 ἀποπροβατε κεῖσε Θ· ἴδ. ΚΙ. σελ. 49. 146 φίλη. 153 λόγου μετὰδος μοι φίλα. 154 τυγχάν' εἶπω. 160 ὦ μέλεος. 161 ὦ τάλας. 162 ἄ ἄ ἀδικος ἀδικα. 162 τὸτ' ἔλακεν ἔλακεν. 165 ἐμῆς. 169 οὖν νιν. 173 — 186 Θ ἔχει τὴν αὐτὴν διανομήν, ἣν ὁ κωδῖξ Β παρὰ ΚΙ. ἐν σελ. 52. 176 μόλε Θ ἄπαξ. 181 ἠγάγεται. 179 ἀγαμεμνόνειον ἐπὶ δόμων Θ· ἄνωθεν τοῦ «ἀγαμεμνόνειον» φέρεται «γόνον»· πρβλ. ΚΙ. σελ. 52. 181 διοιχόμεθα. 184 φυλασσομένη. 186 ὦ φίλα. 187 τελευταίη. 188 τί δ' ἄλλ' οὐδὲ Θ· ἄνωθεν φέρεται «εἵπας»· πρβλ. ΚΙ. σελ. 53 καὶ Pors. σελ. 29. 193 προφόνου ματέρος Θ· ἄνωθεν «πρᾶ (=πκτέρρα) φονευσάσης» (=πατροφόνου). 194 οὐκ. 195 ἔκτανες ἔθανες Θ· ἄνωθεν «ἐφόνευσας ἐν τῷ θανάτῳ»· πρβλ. σχολ. τόμ. β', σελ. 80. 196 τεκομένη μᾶτερ. 199 τέκνα τάδε. 200 ὀλόμεθα ἰσονέκυες. 201 κ. ἐ.] σὺ γὰρ ἐν εχροῖς τὸτ' ἐμὸν μέρος οἴχεται βίου τὸ πλεόν-ἐν γόοις δάκρυσί τε. 206 ἦ. 212 γε. 213 σοφός. 216 ἀμνημονῶ γὰρ τὸ πρὶν Θ· ὑπὲρ τὸ «τὸ πρὶν» φέρεται «κατὰ τὸ πρότερον»· ὑπὲρ τὸ «τὸ» φέρεται «ᾧ» τ. ἔ. «τῶν». 217 εὐφραντας. 220 ὀμμάτων ἐμῶν. 223 πλευράν. 227 εὐναν". 229 Θ δὲν ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ τὸν στίχον, προσγραφέντα ἐν τῇ ὥα ὑπ' ἄλλης χειρός. 230 κτῆμα. 231 «στῆσον» φέρεται ὑπὲρ τὸν στίχον ἐξ ἄλλης χειρός. 232 «γνώμη». 234 μεταβολὴ πάντων γλυκύ] μεταβολὴ δ' ἀπάντων ἠδύ Θ· τὸ «ἄ» προῆλθεν ἐξ «ε», ὥστε ἡ πρώτη γραφὴ ἦν «δὲ πάντων»· περὶ τῆς διαφοροῦ γραφῆς «ἠδύ» πρβλ. Εὐστάθ. εἰς Ὀδυσσ. ρ. 1404, 54 καὶ σχολ. τόμ. β', σελ. 88, 17. 236 «γνώμη». 236 κρεῖσσον γάρ. 240 τὸ Θ, διωρθωμένον εἰς «τοῦ». ΚΙ. σελ.

59. 241 κασιγνήτου. 242 ναυπλίω. 248 κακὸν ἤκει μέγα.
 252 μὴν. 258 ταλίπιωρε ἀτρέμας. 262 οὕτω. 264 μέθης
 με' Θ. ΚΙ. σελ. 62. 266 οἱ ἐγὼ τίν' ἐπικουρίαν λάβω τά-
 λαινα. 278 ἠλάσμεσθα. 279 αὖθις γαλήν'. 280—281
 'Ορ.] 280 'Ηλ. τί κλαίεις κρᾶτα θεῖς κ.τ.λ. 281 'Ορ. αἰ-
 σχύνομαι κ. ἐ. Θ. ΚΙ. σελ. 64. 282 ὄχλον τε παρθένω
 παρέχων ὅσοις ἐμοῖς. 284 δέ μοι. 286 εἰς ἔργον. 287
 εὐφρανε. 289 μητέρα κτεῖναι. 292 ἀναλαβεῖν ἔτ' ἔμελλε.
 294 ἀνακαλύπτ' Θ μετ' ἐξηγήσεως «ἀνακαλύπτου». 296
 τᾶμ' ἀθυμήσαντ'] μ' ἀθυμήσαντ'. 298 ἴσχανε. 298 ὅταν
 σύ. 300 «γνώμη». 303 σῖτα τ' Θ· ἴδ. Pors. σελ. 38. 303
 λουτρά τ' ἐπὶ χροῖ βάλλε. 307 οὐκ ἔστι] οὐκ ἔστι δυνατὸν Θ·
 ἡ ἐξήγησις «δυνατὸν» εἰσέφρησεν εἰς τὸ κεῖμενον· πρβλ. σχολ.
 τόμ. β', σελ. 103, 20. 307 κατθανεῖν. 310 δοκῶ Θ διωρ-
 θωμένον εἰς «δοκεῖ». 312 καὶ τὸ μῆ. 312 σε δεμνίων. 314
 «γνώμη». 314 κἄν μὴ νοσεῖς γάρ, ἀλλὰ δοξάζεις νοσεῖν
 Θ· ἴδ. ΚΙ. σελ. 67. 326 ἐκσ' Θ· διωρθωμένον εἰς «ἔστ'».
 328 ὁ τάλας. 331 μυχοὶ τᾶς Θ διωρθωμένον εἰς «γῆς».
 346 ἕτερον ἤ] ἤ Θ· ἴδ. ΚΙ. σελ. 70. 355 εὐχου. 357 ᾧ
 δώματι ἢ Θ διωρθωμένον εἰς «ᾧ δῶμα τῆ». 360 Ἄγα-
 μέμνονος γάρ. 365 τὰδ'. 374 θυγατρὸς Θ· ἴδ. ΚΙ. σελ.
 74. 375 νῦν Θ προσθεθειμένον ὑπὲρ τὸ «καί» ὑπὸ δευτέ-
 ρας χειρὸς. 381 σημανῶ. 387 τέλος. 390 με. 395 τίς ἀ-
 πόλλυσι. 397 σοφόν τι. 400 μητρὸς θ'. 408 νυκτὶ προ-
 σφερεῖς] νυκτί. 413 «γνώμη» Θ ἐν τέλει τοῦ στίχου. 417
 ἀμαθέστερος ὢν. 418 εἰσὶν θεοὶ Θ· ΚΙ. σελ. 80. 419 οὐκ
 ἀμύνει Λοξίας] οὐκ ἀμύνει. . . . ἰος Λοξίας Θ· τῆς μετὰ
 τὸ «ἀμύνει» ἀποσθεσθείσης λέξεως διεσώθησαν αἱ τελευ-
 ταῖαι συλλαβαὶ «ιος» εὐανάνωσοι. 422 πυρὰ θερμά. 433
 φόνου. 434 οὐκουν μετῆν μοι. 451 μόνης. 454 ἔχουσιν
 φίλοι Θ· προτέτακται «γνώμη». 455 οἱ μὴ ἐπὶ ταῖς. 461.
 ἡμαρτημένοις Θ· ἴδ. Pors. σελ. 48. 464 ἀγκάλαισιν. 465
 διοσκούρω. 473 ἦκεν. 478 «γνώμη». 480 τὸ στύγημ'.
 486 τι. 493 ἐγένετ' ἂν συνετώτερος. 498 τῆς ἐμῆς θυγα-

τρός. 500 ἐχρῆν. 502 σωφρων—ἄν τι συμφοραῖς Θ· ἴδ. ΚΙ. σελ. 89. 503—506] Θ παραλείπει. 538 ἐμοί. 541 πλὴν δέ. Θ. Τοῦ 541^υ στίχου εὔρηται ἐν φύλλῳ 30^ς μόνον τὸ «πλὴν δέ»· τὸ φύλλον 31^α ἄρχεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ στίχου ὅλου γεγραμμένου. Ἐν τῷ φύλλῳ 30^ς ἀκολουθοῦσιν ἐν τῷ ἐδάφει αὐτῷ μετὰ τὸ «πλὴν δέ» τὰδε: «μὴ πρόβαινε σπαρτιάτιδος χθονός (στ. 537)· σπάρτη ἢ προηγουμένη πόλις τῆς Λακεδαιμονίας· ὁ ἀπὸ ταύτης σπαρτιάτης· καὶ ἐπὶ θηλυκοῦ ἢ σπαρτιάτις διὰ τοῦ ι, ὁ κλι (τ. ἔ. κλίνεται) τῆς σπαρτιάτιδος· σπάρτος καὶ τὸ σχινίον, παρ' Ὀμήρῳ «λέλυντο σπάρτα» καὶ ἡ σπάρτος ἐπὶ θηλυκοῦ, ἀφ' οὗ τὸ «κοῖμα (sic) ἄν (γρ. ἄν) ἔλαχε (γρ. ἔλαχες) σπάρταν» καὶ «τὴν λίθον ποντι (sic) τὰ (sic) σπάρταν». Ἰδ. Dind. σχολ. τόμ. β', σελ. 157, 12 κ. ἐ., ἔνθα ἀναγινώσκειται:—«σπάρτον δὲ τὸ σχινίον, ὡς παρ' Ὀμήρῳ «σπάρτα λέλυνται»—«κόσμει ἄν ἔλαχες σπάρτον» καὶ «τὴν λίθον ποτὶ τὰν σπάρτον ἄγε.»· 542 εὐτύχησεν. 556 μᾶλλον ἀμῦναι. 564 δεῖ. 586 γὰρ τό. 592 σαφέστατον νέμει. 593 ἐκεῖνος Θ· ἴδ. ΚΙ. σελ. 97. 605 αἰεὶ. 609 ἀνάψεις. 611 θυγατρός. 618 τὰ ἡγαμέμνονος. 634 ἔασον ἐμαυτῷ. 636 νῦν. 639] Θ παραλείπει ἐν τῷ ἐδάφει, ἔχει δ' ἐν τῇ ὥρᾳ καὶ κάτωθεν τοῦ ἐδάφους. 618 ἦλθ' εἰς Ἴλιον. 665 «γνώμη». 667 τί χρῆ. 669 φιλεῖν δὲ δάμαρτα. 694 σμικροῖσι μὲν. 698 αὐτὸς Θ, μεταβληθὲν εἰς «αὐτῷ»· ἴδ. Pors. σελ. 67. 699 ὑπέικει. 704 ἐλθὼν δὲ Τυνδάρων τέ σοι π. 712—749] Θ παραλείπει· ἀντ' αὐτῶν οἱ εὐσεβεῖς μοναχοὶ προὔτιμησάν να γράψωσιν «ἐλαίησόν μου ὁ θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλαιός σου κ.τ.λ.» καὶ ἄλλα ἀνόητα ἐν φύλ. 36. 750 σπείρων. 753 ἀντιλάζεσθαι. 756 ψῆφον καθ' ἡμῶν θέσθαι χρεῶν. 761 ἄστεος -τεύχεσι Θ· ἴδ. ΚΙ. σελ. 118. 779 μολόντα. 784 ἢ εὐγένεια. 789 γὰρ Θ· ἴδ. ΚΙ. σελ. 121. 800 ἐμοῖς. 801 ἄστεος. 802 ποῦ γὰρ ἄν δεῖξω φίλος Θ· ὑπὲρ τὸ «φίλος» φέρεται «ὦν». 806 ὀμαιμῶν Θ μεταβληθὲν εἰς «ὀμαιμώνων». 814 θοινήματα. 822 εἰς αὐ-

γὰς ἡελίοιο. 828 σὴν. 832 γῆν. 834 οἶον Θ ἄπαξ. 839
 μητρός. 848 ἡμᾶς. 851 τάκειθεν. 884 ἐγίνετ'. 897 πό-
 λεως. 898 ἐπὶ τῷδέ δ] ἐπὶ τῷδ'. 899 οὐδὲ σ' οὐδέ. 901
 ἐπ. δ' οἱ μὲν ὡς κ.τ.λ. Θ. ἴδ. Pors. σελ. 81. 922 ἀνεπί-
 ληπτον. 925 γυναῖκ' ἄθεον. 927 μήτ' ἐκστρατεύειν. 940
 κτανεῖτε. 946 μετρούμενους. 955 γόους Θ προστεθειμένον
 ὑπὲρ τὸ «καί». 960 στεναγμῶν. 963 ἔλαχ' ἅ] ἔλαχε.
 967 τῶν Ἄτρ. πῆματα οἴκων. 976 ἐφημέρων. 983 μέσον
 καὶ χθονός. 985 πατρὶ γέροντι. 986 ἔτεκε Θ ἄπαξ. 992
 λευκοκύμοσι. 994 ἡιοσιν. 998 ὁπότε. 999 ὀλοόν Θ ἄπαξ.
 1003 ἔσπερον. 1004 προσαρμόσασ' οὐρανοῦ. 1005 δραμή-
 ματα Πλειάδος. 1006 ἄλλην. 1018 οἱ ἐγώ. 1019 νερτέ-
 ρου. 1020 οἱ ἐγώ. 1020 ὡς ἰδοῦσ' ὄμμασι. 1023 τὰ κρα-
 θέντα. 1027 ὑπ'. 1039 αἰμ' ἐγώ σὲ δ' οὐ κτανῶ Θ. ἴδ.
 Pors. σελ. 92. 1048 χερῶν. 1052 κτάνοι] θάνοι. 1066
 κατθανόντων. 1074 ταῦτα. 1078 κατεγγύησ'. 1080 σὺ
 δέ. 1084 «γνώμη». 1085 ἦ που. 1086 δέξαι τό. 1094
 ἀκρόπολιν. 1116 οὐ χάζομαι. 1118 δήλου πέραινε. 1121
 θησόμεθ'. 1122 ἐνδακρυῦσαι. 1135 ἔκτειν' - τ'] ἀπέκτειν' -
 δ'. 1155 φεῦ φεῦ φεῦ. 1156 δέ τι] δέ. 1160 νῦν αὖ Θ.
 δευτέρα χεὶρ προσέθηκε «δ'» (νῦν δ' αὖ). 1175 διὰ στό-
 ματος. 1178 ἐκ τρίτου τ'. 1187 τάφον Θ μεταβλήθην εἰς
 «τάφου». 1190 εἶπες. 1192 πᾶσι γὰρ ἐν φίλον τόδε.
 1215 τοῦ] τό. 1216 σὺ μὲν σύγγον' Θ. ἴδ. Kl. σελ. 164.
 1220 ἐς οἴκουσ] ἐς δόμους. 1224 σανίδας. 1227 Θ ἔχει
 χάσμα μεταξὺ τοῦ «δεομένοισι» καὶ τοῦ «διά». 1231—
 1232 Ἡλ.] Ὅρ. 1233] καὶ ἐμάς. 1236 ἐγώ δ' ἐπεβού-
 λευσα. 1239 κατασπένδων σ'. 1242 δίκη. 1246 Μυκηνί-
 δεσ φίλοι. 1253 κ. ἐ. τί δέ μοι; — ἔνεπε μοι. 1264 ἐκεῖ-
 θεν ἐνθάδ', εἶτα παλινσκοπιάν] ἐκεῖθεν ἐνθάδ' εἶτ' ἐπ'
 ἄλλην σκοπιάν. 1265 χορ. 1266 νῦν βλέφαρον. 1270 ἀ-
 γρότης. 1272 ἐχθροῖς εἰ φανεῖ Θ. ἴδ. Kl. σελ. 169. 1278
 τοῦπίσω σκόπει. 1289 ἐν ὄπλοις. 1291 σκέψασθαι νῦν.
 1294 ἐκεῖσ] ἐκεῖθεν. 1295 σκοποῦσ' ἄπαντα. 1300 ἐπί-

κουρον — ἐμοῖσι. 1305 Θ παραλείπει τὸ »τάν». 1306 ἔκτανεν. 1318 χροῖξ. 1318 πεπραγμένων Θ· ἴδ. ΚΙ. σελ. 173. 1323 με. 1329 ἐμοῦ συγγ. πεφ. 1335 ἐπαξίῳσι τ' ἄρ'. 1341 κάπικούφισον. 1346 οὐχι] οὐ. 1347 οἱ ἐγώ. 1357 πρὶν ἂν ἐτύμως. 1364. ὀλόμενον Θ ἄπαξ. 1368 πευσόμεθα. 1371 ὑπερτέρειμα. 1375 φεύγω. 1380 τί δ' ἔσθ' Ἑλένης. 1388 σκύμνου Θ μεταβληθὲν εἰς »σκύμνον». 1399 ξίφεισι σιδαρέοισι αἰδου. 1408 εἴσω. 1415 ἔβαλλον ἔβαλλον Ἑλάνας. 1423 τὰν Τυνδαρίδ' ὁ μητροφόντας] Τυνδαρίδ' ὁ μητροφόντης. 1425 ποῦ τότ'] τότ'. 1418 ἐλάνας ἐλάνας. 1433 νήματα δ'. 1438 ὦ Διὸς παῖ Θ παραλείπει ἐν τῷ ἐδάφει, ἔχει δ' αὐτὸ ἐν τῷ σχολίῳ τοῦ μετωπίου. 1448 ἀλλ' αἰεὶ. 1449 ἐκκλήσειν ἄλλον ἄλλοθι στέγος. 1450 τοὺς δ' ἐν ἔδραϊσι. 1451 ἀπόπρο. 1454 ὄβριμα Θ ἄπαξ. 1459 τύχη". 1463 τὸν Θ παραλείπει. 1465 ἡ δ' ἴσχεν ἴσχεν ἰώ μοι μοι. 1484 ἦσσον'. 1488 δ' ἐκφεύγομεν. 1490 ἀ] ἡ. 1491 ἔτεκε τλήμων. 1493 σκύμνον χεροῖν. 1494 ξυνάρπασαν. 1502 Ἑλάνας. 1507 προσπεσών. 1512 ἐνδικώτατ' εἴ γε] ἐνδικώτατά γε Θ μεταβληθὲν εἰς «ἐνδικώτατ' εἴ γε. 1521 τὸ Γοργοῦς οὐ. 1522 ὃς ἀπαλλάξει. 1523 ὄρᾶν. 1525 οὐκ ἄρα κτανεῖς. 1526 μεταβουλεύσομεθα. 1529 σε Θ ἔχει προσγεγραμμένον ὑπὲρ τὸ »στῆσαι». 1533 ἐπάξει Θ ἔχει προσγεγραμμένον ὑπὲρ τὸ »Ἀργείους». 1534 θέλει Θ· ἴδ. Pors σελ. 121. 1538 πιτνεῖ. 1540 ἔχομεν Θ· τὸ »ἀσφαλέστερον φίλαι» (»φίλη» Θ) ἀποδίδοται ἐν Θ εἰς τὸ ἀ ἡμιχόριον. 1545 — 1548 Θ ἀποδίδωσιν εἰς τὸ ἡμιχόριον ὡς συνέχειαν. 1547 ἔπαισεν ἔπαισε. 1549 — 1550] χορ. 1551 — 1566] Μενέλαος. 1562 τάσθε. 1563 χειρῶν. 1578 κτανεῖν σου Θ (κυρίως »σῆν»)· ἴδ. ΚΙ. σελ. 195. 1586 κτανῶ. 1587 πράσσεις. 1594 φευξούμεσθα. 1596 μῆτ'. 1603 καταβάλοις; — καλῶς. 1604 χέρας. 1609 κτανεῖς. 1618 ἀλλ' ἡ. 1621 κτίσται. 1622 οὐκουν. 1644 τῆσδ' Θ ὑπὲρ τὸ »ὑπερβαλόνθ'». 1648 ἐνθένδ' εἰ τ'. 1657

πατρός Θ προσγεγραμμένον ἐν τῇ ὥα. 1677 καὶ ὁ. 1683 θεῶν. 1684 Ζηνός. 1685 λαμπρὸν ἀστέρων.

Ἐν τῇ κάτωθεν ὥα τοῦ φύλλου 66 φέρεται : »Εὐριπίδου δράματος ὀρέστου τέλος· εἴληψε τέρμα εὐριπίδου πυλάδης.»

ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ.

Τὸ φύλλον 66^x περιλαμβάνει τὴν ἐν σχολ. τόμ. γ' σελ. 4 ὑπόθεσιν (III), ἔχουσαν πολλὰ χάσματα. Σελ. 4, 7 κ.έ.] ἀπέθανον δὲ καὶ οἱ ἀδελφοὶ ὑπ' ἀλλήλων καὶ ἡ μήτηρ Ἰοκάστη ἀνεῖλεν ἑαυτὴν ἐπὶ τοῖς παισὶ καὶ οἱ ἐπὶ Θήβας στρατευσάμενοι καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἀπώλοντο καὶ (αὐ)τοί. 4, 10 ἔστι δὲ τὸ δράμα καὶ πολυπρόσωπον καὶ γνωμῶν πολλῶν μεστὸν τε καὶ καλῶν] οὕτω καὶ παρὰ Klotz ἐν σελ. 5 σημειουμένῳ : »Barnesius et Brunckius : γνωμῶν πολλῶν καὶ καλῶν μεστὸν. G. Hermannus : γνωμῶν πολλῶν μεστὸν καὶ καλῶν, nescio unde»· ὁ Dindorf ἔγραψε : »καὶ γνωμῶν μεστὸν πολλῶν τε καὶ καλῶν»· ἐγὼ ἐπιδοκιμάζω τὴν τοῦ Hermann γραφὴν, ἣν ἐμπεδοῖ ὁ κωδιξ Θ, ἐν ᾧ φέρεται : »καὶ γνωμικῶν πολλῶν μεστὸν καὶ καλῶν».

Μετὰ τὸ «καλῶν» ἀκολουθεῖ τὸ ἐν σχολ. τόμ. γ' σελ. 34, 19 κ.έ. σχόλιον εἰς Φοιν. στ. 5 ὧδε γεγραμμένον : »Ἀγήνορος θυγάτηρ Εὐρώπη ἤλασε Ζεὺς εἰς Κρήτην· Ἀγήνορι τῷ πατρὶ ἤγαγεν· ὁ δὲ περιήρχετο ζητῶν καὶ . . . αὐτοῦ Κάδμον. . . Κίλικα, Φενέα (sic) ἀπέστειλε ψιλάφησαντα μαθεῖν—καὶ ὅπου κλιθῆ ἡ δάμαλις πεσοῦσα κτίσαι πόλιν· κτίζει οὖν Θήβας καὶ τὸν δράκοντα ἀναιρεῖ καὶ (σπεῖρει) τοὺς ὀδόντας» κ.έ. Τὰς ὀρθὰς γραφὰς ἴδ. παρὰ Dindorf, παρ' ᾧ ἐν τέλει φέρεται »κτίζει—σπείρας». ἀντὶ τοῦ »κτίζει—καὶ σπεῖρει.»

Ἐπεταὶ ἐν Θ ἦδε ἡ βίβλος γενέσεως : »ἀπὸ Διὸς Ἰναχος ἀπὸ Ἰνάχου Ἰὼ ἀπὸ Ἰοῦς Ἐπαφος ἀπὸ Ἐπάφου Λιβύη ἀπὸ Λιβύης Βήλος ἀπὸ Βήλου Φοῖνιξ ἀπὸ Φοίνικος Ἀγήνωρ ἀπὸ Ἀγήνορος Κάδμος ἀπὸ Κάδμου Πολύδωρος ἀπὸ

τοῦ Πολυδώρου Λαυδάκος ἀπὸ Λαυδάκου Λαΐος ἀπὸ Λαίου Οἰδίπους ἀπὸ τοῦ Οἰδίποδος Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνείκης», πρὸς ἣν παράβαλε τὰς πρὸς Dindorf ἐν τόμ. γ' σελ. 80, 20 καὶ 108, 8 καὶ 117, 4 φερομένας, ἐν αἷς λείπει ὁ πάντων πατὴρ Ζεὺς («ἀπὸ Διὸς Ἴναχος).

Μετὰ τὸ «Πολυνείκης» ἀκολουθεῖ ἡ ἐν σελ. 5 πρὸς Dindorf φερομένη ὑπόθεσις (!V). Σελ. 5, 5] ὅτε—θεωροῦσα Ἀντιγόνη. 5, 6] δράματος ὑπόσπονδος. 5, 8] προστέτριπται διὰ....

Μετὰ τὸ «διὰ...» ἀκολουθεῖ «χρησμὸς ὁ δοθεὶς Λαίῳ». ἴδ. σχολ. τόμ. γ' σελ. 10. Στ. 2] τὸ δέ σοι μέρος. στ. 4] ἀραιῖσιν ἐπιθήσας. στ. 5] ἤρπασες.

Ἔπεται : «ἱστορία αὕτη Λαΐος ἀπὸ Θηβῶν παραγενόμενος εἰσῆλθε ἐθεάσατο Χρῦσιππον τὸν Πέλοπος υἱόν· ἐρασθεὶς... ἰ αὐτὸν παραγενέσθαι εἰς Θήβας σὺν αὐτῷ· πεισθέντα δὲ αὐτὸν ἤρπασεν ὁ Λαΐος· μαθὼν δὲ ὁ Πέλοψ περὶ τούτου κατηράσατο τῷ Λαίῳ, ὥστε μὴ κτήσασθαι παῖδα, εἰ δὲ καὶ κτήσαιτο ὑπ' αὐτοῦ ἀναιρεθῆναι».

Ὁρθότερα ἐν τισιν ἀναγινώσκονται ταῦτα ἐν σχολ. τόμ. γ', σελ. 38, 3 κ. ἐ. ὧδε : «—παραγενόμενος εἰς Ἡλιῶν—τὸν Πέλοπος· τούτου ἐρασθεὶς ἡξίου αὐτὸν—εἰς Θήβας ἄμα αὐτῷ· μὴ πείσας δὲ αὐτὸν ἤρπασε Λαΐος· μαθὼν δὲ ὁ Πέλοψ—κατηράσατο τῷ ἐλόντι αὐτὸν μὴ κτήσασθαι παῖδα, εἰ δὲ κτήσαιτο ὑπ' αὐτοῦ ἀναιρεθείη.»

Μετὰ τὸ «ἀναιρεθῆναι» ἀκολουθεῖ ἐν Θ : «ὁ χορὸς δὲ συνέστηκεν ἐκ Φοινισσῶν γυναικῶν· προλογίζει δὲ Ἰοκάστη.» Πρὸς Dind. σκην. ποιητ. σελ. 120.

Ἔπεται : «τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα, Ἰοκάστη κ.τ.λ.» καὶ «τὸ τῆς Σφιγγὸς αἰνίγμα». Σχολ. τόμ. γ' σελ. 10. Στ. 1] οὐ μίαν μορφήν φωνήν. στ. 2] τρίπον—ὄσ'—, στ. 3] κινῆται. στ. 4] πλεόνεσιν. στ. 5] μένος γούοισιν.

Ἔπεται «ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος». Σχολ. τόμ. γ' σελ. 8, 24 κ. ἐ. Στ. 1] ἔκλυθι. στ. 4] τετράπουν ἤπιος. στ. 5] γηραλέον. στ. 6] φροντίζων.

Ἐν φύλλῳ 66^ς φέρεται ἡ ἐν σχολ. τόμ. γ', σελ. 1 κ. ἐ. ὑπόθεσις τῶν Φοινισσῶν. Σελ. 1, 3] βασιλείαν, τὸν ἀδελφὸν Πολυνεΐκην ἀποστερεῖ τοῦ μέρους. σελ. 1, 4, 5.] φυγὰς δὲ ἐκεῖνος εἰς Ἄργος παρεγένετο καὶ ἔγημε θυγατέρα. Θ. Τὰ λοιπὰ μέχρι τέλους ἔχουσιν ἐν Θ ὡς καὶ ἐν τῷ κώδικι Gu ἐκτὸς ὀλίγων διαφορῶν, ὡς »ἡ μὲν Ἰοκάστη συναγαγεῖν τὰ τέκνα εἰς φιλίαν οὐκ ἠδύνατο» καὶ »ἐὰν ὁ — Μενοικεὺς σφάγιον τῇ πόλει γένηται» ἀντὶ τοῦ ἐν ἅπασιν τοῖς κώδιξι φερομένου »ἐὰν ὁ — Μενοικεὺς σφάγιον Ἄρει (ἢ τῷ Ἄρει) γένηται» καὶ »ὁ μὲν οὖν νεανίσκος ἐβούλετο μετὰ τοῦ πρ (=πατρός) φυγεῖν» καὶ »οὐ φυλάξας ἀνθρώπων νόμον» καὶ »τὴν ὀργὴν λόγον ποιήσας», περὶ οὗ ἀνωτέρω εἶπον.

Στ. 8. ἐξέφυσ' οὐδέ. 9 ἐκφῦναι. 11 ἀδελφὸς ἐκ μιᾶς ἔφου. 14 δόμοισι. 16 ἀρρένων. 18 αὔλακα. 40 ὦ ξεῖνε Θ. ἰδ. Kl. σελ. 24. 41 εἶρπ' ἤει. 45 τροφήν. Θ. ἄνωθεν φέρεται »τῷ ἀναθρεψαμένῳ αὐτόν». 46 τ' δ'. 55 δῶ μὲν ἄρρενας. 59. τὰ λέκτρα. 61 εἰς ὄμμ' αὐτοῦ. 64 κλειθροῖς Θ παραλείπει ἐν τῷ ἐδάφει· τὸ σχόλιον ἔχει ἄνωθεν : »διὰ κλειθρῶν ἐν οἴκῳ ἀσφαλίσάμενοι ἔκρυψαν». 79 ἐς. 84 φαινας οὐρανοῦ — πύλας Θ· πρβλ. Dind. ἐν Ὅρ. στ. 1631. 87 αἰεῖ. 94 ἔλθοι. 123 λοχαγωγός. 128 γίγαντι Θ μεταβλημένον εἰς »γίγαντα». 130 ἀμερῶν γέννα Θ· ἰδ. Kl. σελ. 39. 135 τῆς. 138 ἀλλόχρους. 146 γοργός τ' εἰσιδεῖν. 148 λοχαγωγός. 151 μητέρος. 167 εὐπρεπῆς. 771 τίς πάθεν. 180 προβάσεις. 183 Νέμεσις. 191 χρυσεοδόστρυχε — Ἄρτεμις. 198 γάρ. 201 ἀλλήλαις. 203 ἀκροθοῖνιον. 205 φρίθου. 213 κελάδιμον Θ μεταβληθὲν εἰς »κελάδιμα». 217 Ἀγηνοριειδῶν. 220 χρυσεοτεύκτοις. 226 ἰώ. 228 βακχειῶν. 235 Ἐλίσσων — ἀθανάτης. 242 τῆδε. 245 γῆ. 252 φονίου. 253 οἴσεται. 257 τὴν σὴν ἀλκὴν. 260 ὄν. 264 οὐ μεθῶσιν. 265 πανταχοῦ. 266 καὶ δεῦρο Θ· »τὸ» φέρεται ὑπὲρ τὸ »καί». 271 ἀμείβεται. 278 ξεῖναι. 300 θίγειν. 303 τῶν δε γηραιῶ τρομεράν ἔλκω ποδὶ βάσιν. 304 ὦ.

306 κ. ε.] ἀμφίβαλε — ὠλέναις — κυανοχρῶτα. 310 ἰώ
 Θ ἄπαζ. 313 κόμαισι. 314 ἡδονάν. 325 ἀμφιτρούχη—σκό-
 τικα. 328 ἀπήνης. 330 αἰεὶ. 335 σὺν ἀλαλαγαῖσι. 337 καὶ
 γάμοις. 338 ἡδονάν. 343 ἐπακτὴν ἄταν. 344 οὔτι σοι.
 349 σῆς. 350 σίδηρος. 353 δάμοισιν Θ μεταβληθὲν εἰς
 »δόμοισιν». 353 Οἰδιπόδαο. 357 ἀφικόμαν. 372 ξυρηκές,
 πέπλους μελαγγεῖμους. 390 δυσχερές. 408 ἔσχεθες. 412
 θηρός. 416 μαστεύων Θ ὑπὲρ τὸ »στ» φέρεται »τ» (τ. ε.
 ματεύων), ἰδ. ΚΙ. σελ. 80. 417 κᾶτα δ'. 420 τί θηρσὶ
 δ' ὑμᾶς Ἄδραστος εἶκασε. 421 εἰς. 426 δεῦρο...ἔπεσθαι
 Θ μετὰ τὸ »δεῦρο» φέρεται χάσμα· πρώτη γραφὴ ἦν
 »σπέσθαι» μεταβληθεῖσα εἰς »ἔπεσθαι» ὑπὸ μεταγενεστέ-
 ρας χειρός. 452 οὔ τι. 453 πλειστήνη—σοφόν Θ ὑπὲρ τὸ
 »σοφόν» φέρεται »σοφίαν». 456 ἀδελφὸν εἰσορᾶς. 459 λέ-
 ξεις ἄμεινον — ἐνδέξῃ. 461 »γνώμη». 463 ἐρ' οἷς συνή-
 κει Θ ἰδ. ΚΙ. σελ. 88. 469 »γνώμη». 470 δεῖτ' ἔνδιχ'.
 494 οὐ περιπλοκάς. 498 τεθράμμεθα. 504 ἡλίου — ἀνα-
 τολάς. 535 κεῖνο κάλλιστον. 537 ζυμμάχους τε ζυμμά-
 χους. 539 τῷ πλείονι δ' αἰεὶ. 542 διώρισεν Θ ἰδ. ΚΙ.
 σελ. 99. 547 ἔχων Θ ὑπὲρ τὸ »ων» φέρεται »ειν». 548
 ἀπονέμειν. 553 οὐνομ'. 554 τοῖσι σώφροσι. Θ ἰδ. ΚΙ. σελ.
 101. 556 τὰ τῶν θεῶν ἔχοντες. 560 ἢ σῶσαι πόλιν θέ-
 λεις. 567 γενήσεται· φιλότιμος δὲ σὺ Θήβαισι. 569 εἰς
 σ' ἡμεῖψατο Θ ἰδ. ΚΙ. σελ. 104. 578 εἰ δ' αὖ. 580 ἐρεῖ
 δὴ τις. 584 ἀμαθίαι. 585 εἰς ταῦθ' Θ ὑπερθεν φέρεται
 ἢ ἐξήγησις »εἰς ταῦτό». 591 σκῆπτρα. 600 κόμπος εἶ. Θ
 ἰδ. Herm. σελ. 58. 604 ὦ θεῶν βωμοὶ πατρῶοι Θ, ἀνω-
 θεν »ἀντὶ τοῦ ὦ βωμοὶ τῶν θεῶν τῶν πατρῶων». 605 ἐ-
 πιστρατευομένου. 607 ἐξελαυνόμεθα. 607 καὶ γὰρ ἦλθες
 ἐξελῶν] ἦλθες γὰρ ἐξελῶν. 608 ἀδικία γ' ὦ θεοὶ Θ ἰδ.
 ΚΙ. σελ. 110. 610 καὶ κτανῶ. 612 οὐ θεμιτόν σε. 613
 ἐς Θ ἀπεσθεσμένον. 616 πατέρα δέ γέ μοι. 619 εἰς πόλλ'
 ἀθλία Θ ἰδ. ΚΙ. σελ. 113. 624 Ἐτεοκλ. ἐρρέτω πρόπας
 δόμος] Πολυν. ἐρρ. πρ. δ. Θ ἰδ. Pors. σελ. 53. 628 ἀλλ'

οὐ ταύτοϋ. 629 μή με τῶν δε δ' αἰτιῶ Θ· ἴδ. ΚΙ. σελ. 114. 642 κατόπισεν. 644 ἔχρησεν. 648 γᾶς. 660 κόραις. 665 ὠλέναις. 681 τήνδε. 687 πυροφόρους. 692 κοινὰ Θ· ἔχει ὑπὲρ τὸ «καί». 698 ἐτέοκλες Θ· μεταβλήθην εἰς «ἐτεόκλεες» ὑπὸ μεταγενεστέρως χειρὸς. 705 εἰς. 716 ἐγὼ ἴδα. 724 προσβάλλοιμ' ἄν. 730 γάρ τοι Θ· μεταβλήθην εἰς «γέ τοι»· ἴδ. ΚΙ. σελ. 128. 734 πολεμίοις δώσω. 735 μὴ δῆτα Θ· ὑπὲρ τὸ «βουλεύου». 748 ἐπτάπυργον εἰς πόλιν μολών. 758 σῆς Θ· πρώτη γραφὴ μεταβλήθεισα εἰς «τῆς». 761 εἰ σύ· τί δεῖ. 765 δ'. 774 καὶ σύ. 781 ὀρμύμεθ'. 788 χαροποιοί. 793 διν. ἀλλ' ἄρμασι καὶ ψαλίοις — μωνύχων πάλων. Θ· ἴδ. ΚΙ. σελ. 135. 794 ἀργείους ἐπιπνεύσας σπαρτῶν γέννα Θ· ἄνωθεν ἢ ἐξήγησις «διεγείρας κατὰ τῆς γενέσεως τῶν σπαρτῶν ἤγουν τῶν ἀπὸ τῆς σπορᾶς τῶν ὀδόντων τοῦ δράκοντος ἀναδοθέντων.» 804 οἰδιποδα. 807 ἀμουσοτάταις. 808 χηλαῖσι. 809 τείχεσιν χριμπτομένα Θ· πρώτη γραφὴ «χριμπτόμενος». 811 δυσδαίμων ἔρις. 817 ἢ δὴ σύναιμον εἰς λέχος. 824 πύργος ἀνέστα. 829 βασιλείας. 830 ἐτέρως ἐτέραις. 832 ἔστηκ'—στεφάνοισι. 838 κλήρους τ' ἐμοί. 842 ἄστεος. 845 σοῖσι. 846 ἐξορμησαι. 851 κᾶπος. 852 κόπῃ παρεῖμαι] Θ· πρώτην γραφὴν εἶχε πιθανῶς «παρεῖμαι», ὅπερ μετεβλήθη εἰς «πᾶρειμι»· ἄνωθεν φέρεται ἢ ἐξήγησις «ὑπὸ κόπου παραλέλυμαι, ἔκλυτος ἐγενόμην»· ἴδ. σχολ. τόμ. γ', σελ. 238, 1 κ. ε. 856 καὶ τὸν χρυσοῦν Θ· ἄνωθεν «τόνδε». 859 ἐν κλύδωνι γάρ. 863 ἐμέ δ'. 867 ἤδη. 869 πόσιν ἔφουσε. 871 ἐλλάδος Θ· ἴδ. Pors. σελ. 68. 872 χρόνου Θ· ἄνωθεν «διὰ τῆς παρατάσεως». 874 γέρας. 878 ἂ γώ. 878 τί δρωῶν ὅποια δ' οὐ λέγων Θ· ὑπὲρ τὸ «δρωῶν» φέρεται «οὐ»· ἴδ. Herm. σελ. 84. 888 ἀνατρέψαντας. 896 πρεσβύτα. 900 οὐ] οὐχί. 902 εἰς—τί μ' ἄλλο Θ· πρώτη γραφὴ μεταβλήθεισα ὑπὸ μεταγενεστέρως χειρὸς εἰς «εἰς — τί μᾶλλον». 912 σώσητε. 922 ἢ ἴθι. 931 θαλάμοις. 939 ὑμῖν χρυσοπήλικα. 956 ἐχθρός, Θ· ἴδ. Pors. σελ. 73. 964 προθεῖ-

ναι. 968 ἴσταμαι. 971 μάντεως. 972 ἀπαλλαγείς. 980
 περάσας φεύγε. Μεν. ποῦ με χρῆν' μολεῖν ;. 982 θεσπρω-
 τῶν. 987 πρῶτον. 989 σώσων Θ πρώτη γραφή μεταβλη-
 θεῖσα εἰς »σώσω». ἴδ. Herm. σελ. 94. 995 οὐχι] οὐ. 1006
 μὰ τὸν Θ ὑπὲρ τὸ »μὰ» φέρεται »οὐ». ἴδ. Kl. σελ. 162.
 1006 Ἄρην. 1010 μελαβραφῆ. 1013 θανάτω. 1015 —
 1057] Θ παραλείπει, ἀπολομένου ἐνὸς φύλλου. 1058 τὰ
 δ' ἐπτάπυλα κλειῖθρα· Θ, πρώτη γραφή ἦν πιθανῶς »ἐπτά-
 πυργα»· σχόλιον ἐν τῇ ὥα λέγει : »τὰ κλειῖθρα δὲ τῆς ἐ-
 πταπύργου ἀντὶ τοῦ ἐπταπύλου πόλεως τῆς σ... [περ]-
 φραστικῶς ἀντὶ τοῦ τῆς Θήβας»· ὅμοιον σχόλιον δὲν φέ-
 ρεται παρὰ Dindorf. 1063 κκτείργασαι. 1074 αἰεῖ.
 1077 ὡς ἀπαλλάξω φόβον. 1083 εἴ τι Πολυνείκους πέρι]
 εἰ Πολυνείκους πέρι. 1084 Θ παραλείπει ἐν τῷ ἐδάφει
 τὸν στίχον, ὅστις φέρεται ἐν τῇ ὥα »[οἶ]σθ' ὡς μέλει μοι
 καὶ τοῦδ' εἰ (λεύσ)σει φάος». 1098 περγάμων τ'. 1100 τελ-
 μησόν. 1120 ἀσπίδος. 1129 πύλαις Θ παραλείπει ἐν τῷ
 κειμένῳ· ἄνωθεν φέρεται ἡ ἐξήγησις »κατὰ τῶν ἡλεκτρῶν
 πυλῶν». 1135 ἀσπίδα' κπληρῶν Θ εἶνε ἡ πρώτη γραφή.
 1136 ὕδραν. 1140 ζύνθημα παρφέροντι Θ πρώτη γραφή
 μεταβληθεῖσα ὑπὸ μεταγενεστερᾶς χειρὸς εἰς »ξυνθήματα
 παρφέροντι». 1154 ὅς τις. 1155 κατασκάψω. 1168 πά-
 λιν Θ παραλείπει. 1174 ἐκόμπασεν. 1185 χεῖρες καὶ κῶλ'.
 1187 στρατοῦ Θ πρώτη γραφή μεταβληθεῖσα εἰς »στρα-
 τῷ». 1199] λείπει ἐν Θ, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις κώδιξιν· ἴδ.
 Dind. σελ. 134. 1203 καὶ πέφουγε. 1215 οὐκ. 1216 ἦν
 μὴ με Θ· τὸ »με» μόνις φαίνεται, ἄνωθεν λέγεται »ἐάν
 γε μὴ φεύγων ἐκφύγης»· ἴδ Kl. σελ. 186. 1223 ἐπ' ὀρ-
 θίου σταθεῖς πύργου. 1226 Δαναῶν τ' ἀριστεῖς. 1232 πό-
 λιν. 1235 σπαρτῶν τε λ. ἄλις ὅσος κ. θανῶν. 1240 ἐπὶ
 τοῖσδ' ἐπέισαντο. 1241 στρατηλάτας. 1249 λόγοισι θρα-
 σύνοντες ἐξήδων [»recta scriptura est in recentioribus
 nonnullis. Λόγοις ἐθάρσυνόν τε καὶ ξηδῶν M A B C (sic
 etiam Ven. 468 nisi quod ἐθράσυνον habet et a m. sec.

λόγοισι θαρσύνοντες). Λόγοισι θαρσύνοντες κάξηύδων V.» Dind. Ἡ πρώτη γραφή τοῦ ἡμετέρου ἀντιγράφου εἶναι »λόγοισι θαρσύνοντες προσηύδων»· μεταγενεστέρα χεῖρ ἐξήλειψε τὸ »τες» καὶ ἔγραψε »λόγοισι ἐθάρσυνον προσηύδων»· ἴδ. Kl. σελ. 190. 1255 μάντεις τε. 1256 ἐναντίων. 1258 τά. 1265 παρθενεύμασιν. 1276 οὐκ αἰσχύνη τὰ σά Θ· ὑπὲρ τὸ »οὐκ» προσετέθη τὸ »έν». 1278 προσπιτυνοῦσα. 1282 συνθανοῦσι. 1285 τρομερὰν φρίκαν. 1286 αἰ αἰ διὰ σάρκα, κ. ἐ. 1287 ματρός. 1290 ὦ Ζεῦ. 1300 τάλαινες τί ποτε. 1303 νεκρῶν. 1322 δόμων ἔξω, Κρέον. 1325 μονομάχων Θ· πρώτη γραφή. 1333 πρόσωπον Θ· ἴδ. Dind. σελ. 135. 1340 — 1341] χορ. 1342—1343] Κρέων. 1344] ἄγγελος. 1347 εἰ (ἀπεσβεσμένον) καὶ τὰ πρὸς τούτοις γ' εἰδείης κακά Θ· »γ' εἰ» ἐκ μεταγενεστέρας χεῖρὸς ἀντὶ ἄλλων γραμμάτων ἀποσβεσθέντων. 1352 τέρμα. 1353 σφιγγὸς τ' αἰνιγμούς. 1354 πῶς δὲ καὶ πέπρακται. 1359 χαλκοῖς. 1361 ἐλθόντες εἰς. 1369 αἰτῶν. 1383 ἐξολισθαίνη. 1388 ὁ ἰδρώς. 1394 κνήμην τε. 1403 ἀπεστερημένοι. 1404 ἀρπάσαντες Θ· πρώτη γραφή. 1405 συμβαλόντε. 1410 ἀμφέρει. 1414 πλευράν. 1415 πιτυνεῖ. 1423 ἀλλήλων. 1425 οἰδίπου γ' ὅσον Θ· ἴδ. Kl. σελ. 213. 1435 θ' ὑπερασπίζουσ'. 1456 ἤρπασ' ἐκ νεκρῶν ξίφος Θ· ἴδ. Dind. σελ. 137. 1464 πέλει. 1489 αἰδουμένα. 1492—1493 αἰ αἰ ἰὼ Πολύνεικες. 1496 οἰδιπόδοο—κραθείς. 1498 τίνα δέ. 1506 δυσζυνέτου ζυνετός Θ· πρώτη γραφή μεταβληθεῖσα εἰς »δυσζ. ζυνετόν». 1510 προπάροιθεν. 1514 ἐλελιζω. 1516 ἀμφικλάδοις. 1517 μονομάτερος. 1520 προσκλαίω. 1520 (μονάδ' κ. ἐ.) — 1580] Θ· παραλείπει, ἀπολομένων δύο φύλλων. 1582 πολλῶν κακῶν ὑπῆρξεν Οἰδίπου δόμοις Θ· ἴδ. Herm. σελ. 144. 1587 παῖς σός. Θ, ἴδ. Dind. σελ. 138. 1597 ἄγονον Λαίω Ἀπόλλων. 1607 πόλυβον ἐξέδωκεν ἀμφὶ δεσπότην. 1612 ἀξύνετος. 1617 ζῶσα γὰρ ἄν Θ· ἴδ. Kl. σελ. 235. 1622 οὐ μὴν ἐλίξας ἀμφί. 1625 χροῖζειν. 1626 ἐγὼ δέ Θ· ἴδ. Dind.

σελ. 139. 1630 ἔξω Θ παραλείπει. 1634 ἔξν δ' ἄταφον ἀκλαυστον. 1635 τριπτύχους Θ· ἰδ. Dind. σελ. 139. 1637 ἐπιούσαν. 1638 μενεῖ Θ· ἰδ. Kl. σελ. 238. 1646 ἐτεοκλέα Θ· ὑπὲρ τὸ «κλε» φέρεται «ους». 1647 ἄφρονά τε— ἐπειθου Θ (ἄνευ τοῦ «τάδε»). 1652 εἶπερ πόλεως. 1659 δῶ. 1672 γόοις Θ πρώτη γραφή μεταβληθεῖσα εἰς «γούος». 1681 μάθοις. 1682 ὡς οὐ φονεύσεις. 1690 καμὲ δετ. 1692 οὐ σωφρονοῦς' ἀλλά. 1694 — 1769 Θ παραλείπει ἀπολομένων τριῶν φύλλων.

Σημ. Μὴ δυνάμενος δι' ἔλλειψιν χρόνου νὰ εἶπω τι καὶ περὶ τῶν σχολίων τοῦ κώδικος ἀναβάλλομαι τὸν περὶ αὐτῶν λόγον εἰς ἄλλον καιρόν.

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.

ΞΙΦΗ ΜΥΚΗΝΑΙΑ.

Ἐν τῷ προηγουμένῳ τόμῳ τοῦ Ἀθηναίου περιέγραψα ξιφίδιον χρυσοκόλλητον τῆς μυκηναίας συλλογῆς, σήμερον δὲ δημοσιεύω εἰκόνα αὐτοῦ (*) προσίθημι συμπληρωτικὰς τινὰς παρατηρήσεις περὶ τοῦ εἰρημένου ξιφιδίου καὶ σύντομον περιγραφὴν ἐτέρων ἑπτὰ ξιφιδίων καὶ ξιφῶν, ἅπερ, ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τοῦ πρώτου εὐρήματος, ἠτύχησα νὰ εὕρω ἐπίσης κεκοσμημένα διὰ χρυσοκολλήτων ἢ ἀπλῶς ἐκτύπων παραστάσεων καὶ ἀλλοίου κόσμου, μετὰ λεπτομερῆ ἔρευναν καὶ δοκιμασίαν ἀπάντων τῶν ἐν τῇ συλλογῇ ξιφῶν. Ἀπεικονίσθησαν δὲ ἐν τῷ προσηρητημένῳ πίνακι ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Α 1, 2, Β, Γ, Δ, Ε, εἰς τὸ φυσικὸν μέγεθος ὀλόκληρα τὰ ὑπ' ἀριθ. 1, 2 καὶ 7 ξιφίδια καὶ μέρος τῶν

(*) Ἐν προσθήκῃ D σ. 385 τῆς τελευταίας ἀμερικανικῆς ἐκδόσεως τοῦ περὶ Μυκηνῶν συγγράμματός του ὁ κ. Δρ. Schliemann ἐδημοσίευσεν εἰκόνα τοῦ ξιφιδίου ἀνακριβῆ καὶ ἀτελῆ ἔννοιαν τοῦ πράγματος παρέχουσαν.

ὑπ' ἀριθ. 4 καὶ 5, τῶν λοιπῶν ὑπ' ἀριθ. 3, 6 καὶ 8 μὴ ὄντων ἔτι κεκαθαρμένων ἐντελῶς ἐν καιριῷ τῆς ἀπεικονίσεως εἴτε μὴ παρεχόντων πολὺ τὸ διαφέρον. Καὶ ἀνήκουσι τὰ μὲν 1, 2 καὶ 6 εἰς τὰ εὐρήματα τοῦ τετάρτου τάφου κατὰ τὴν εὐλογον κατὰτάξιν τοῦ κ. Σταματάκη, τὰ δὲ 3, 4, 5, 7 καὶ 8 εἰς τὰ τοῦ πέμπτου.

1. (A 1, 2). Εἰς τὴν ἐν τόμῳ Θ'. σ. 162 δοθεῖσαν περιγραφὴν προσθετέον, ὅτι τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ εἶναι πεποιημένα τὰ ζώδια δὲν εἶναι συμφυῆς τῷ ξιφιδίῳ, ἀλλ' ἀποτελεῖται ἐξ αὐτοτελῶν ἐλασμάτων ὀρειχαλκίνων καὶ αὐτῶν, ἅτινα ἐνήρμοσεν ὁ τεχνίτης εἰς τὸ κύριον σῶμα τοῦ ξιφιδίου κατὰ μῆκος ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν. Τὸ πάχος τῶν ἐλασμάτων εἶναι περίπου ἡμισυ χιλιοστὸν γ. μ., τὸ δὲ μῆκος νῦν 0,216. Πρὸς δὲ παρέλειψα νὰ ἀναφέρω, ὅτι ἀρχικῶς δὲν ἐφαίνετο τὸ ὅλον τῆς παραστάσεως, διότι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐλάσματος καὶ ἐπομένως μέρος τῆς πρώτης μορφῆς τῆς παραστάσεως ἐκαλύπτετο ὑπὸ τοῦ ὀστείου ἢ ξυλίνου περιβλήματος τῆς λαβῆς, ὡς ἐδήλουν τὰ ἔχνη αὐτοῦ πρὸ τῆς καθάρσεως. Τοῦτο δὲ συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς· τὰ ὀλίγα λείψανα δηλονότι καὶ τὰ ἔχνη τῶν νῦν ἠφανισμένων λαβῶν ἐπιπροσθοῦσι τὰς παραστάσεις μέχρι τινός, τοῦτο δὲ δηλοῖ, ὅτι τὰ ἐγκεκολλημένα ζώδια ἀπειργάζοντο οἱ τεχνῖται πρότερον ἐπὶ τῶν ἐλασμάτων ἰδίᾳ, εἴτα δὲ ἐνήρμοζον αὐτὰ εἰς τὸ ξίφος εἴτε ἐντομῆν ποιούντες εἴτε καὶ ἐξ ἀρχῆς χύνοντες τὰ ξίφη κοῖλα κατὰ τὸ μέσον τῆς πλευρᾶς, ἵνα ὑποδεχθῶσι κατόπιν κοσμητικὸν ἔλασμα. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς κατασκευῆς μὴ παρατηρηθεὶς τότε προκειμένου περὶ τοῦ ξιφιδίου 1 (A), ἐφάνη ἐν τῷ καθαρισμῷ τοῦ 2 (B), ἐξ οὗ, ἅτε λίαν διαβεβρωμένου ὑπὸ τῆς κατιώσεως, ἐξέπεσεν ὀλόκληρον τὸ ζωοφόρον ἔλασμα τῆς μιᾶς πλευρᾶς καὶ τὸ ἡμισυ περίπου τῆς ἐτέρας, ἀνευ ὅμως οὐδεμιᾶς βλάβης τοῦ ὅλου, διότι πάλιν τὰ μέρη ἀκριβῶς ἀρμόζουσιν εἰς τὴν θέσιν των, ὄντα δὲ νῦν περιαιρετά, εὐκολύνουσι τὴν σπουδὴν τῆς κατασκευῆς.

2. (B). Ξιφίδιον δίστομον ὑπ' ἀριθ: 1971 τῆς συλλογῆς κολοβὸν τὴν λαβὴν, μήκους 0,21 καὶ πλάτους 0,045 κατὰ τὸ ἄνω μέρος. Τοῦ ζωοφόρου ἐλάσματος μήκος 0,175, πλάτος 0,025 πᾶχος 0,001.

Κατὰ μήκος τοῦ ἐλάσματος παρίστανται ἐκατέρωθεν ὁμοίως τρεῖς λέοντες τρέχοντες ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου ἐξ ἀριστερῶν πρὸς δεξιὰ μὲ τοὺς πόδας ὀριζοντίως τεταμένους, συμμετρικῶς δὲ διατεθειμένοι καὶ κατὰ πάντα ὁμοίομορφοὶ πλὴν τοῦ ἀναστήματος. Τὸ στόμα ἔχουσιν οἱ λέοντες χαῖνον καὶ τὴν ὄψιν ἀγρίαν, εἶναι δὲ ἀτεχνότεροι τῶν ἐπὶ τοῦ 1 εἰκονιζομένων μάλιστα κατὰ τοὺς πόδας. Τὰ δὲ κενὰ τοῦ ἐδάφους κοσμοῦνται διὰ τριπλῶν καὶ τετραπλῶν κυματοειδῶν ταινιῶν, συνηνωμένων εἰς ἓν σχῆμα πρὸς δῆλωσιν ἴσως ὀρέων καὶ ἀνωμαλιῶν τῆς γῆς, ἣ καὶ πρὸς πλήρωσιν τοῦ χώρου ἀπλῶς. Καὶ τὰ μὲν σῶματα τῶν λεόντων εἶναι ἔκτυπα ἐξέχοντα τοῦ ἐδάφους ἡμισυ περίπου χιλιοστὸν γ. μ. καὶ ἐπικεκαλυμμένα διὰ τεσσάρων διακεκριμένων λεπτῶν φύλλων χρυσοῦ, ἐξ ὧν ἓν μὲν ἐπικαλύπτει τὴν κεφαλήν, ἕτερον τὸν τράχηλον, τρίτον τὸ λοιπὸν σῶμα καὶ τέταρτον τὴν οὐράν, τὰ σχήματα ὅμως ἄτινα πληροῦσι τὰ κενὰ δὲν εἶναι ἔκτυπα, ἀλλ' ἐγκεκολλημένα ἐν τῷ ἐλάσματι. Ὡς δὲ ἐπὶ τοῦ ξιφιδίου 1, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ γυμνὴ ἐπιφάνεια τοῦ ἐλάσματος ἔχει χρῶμα μέλαν στιλπνὸν καὶ εἶναι, νομίζω, ἐπεστρωμένη δι' ὑελώματός τινος μεταλλικοῦ (email). Ἡ λαβὴ αὐτοῦ ἐξ ὀστοῦ ἢ ξύλου οὐσά ποτε πεποιημένη, ἐλλείπει νῦν, ἐκ δὲ τῶν συνεχόντων αὐτὴν ἡλων σώζεται εἰς μόνον εὐμεγέθης ἐπικεκαλυμμένος ἐκατέρωθεν διὰ λεπτοῦ πετάλου χρυσοῦ. Χρυσὸν δὲ μετεχειρίσθη ὁ τεχνίτης οὐχὶ τὸν αὐτὸν ἐφ' ὄλου τοῦ σώματος τῶν λεόντων, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τοῦ 1, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὴν κεφαλήν μὲν καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα ἐπεκάλυψε διὰ χρυσοῦ ὠχροῦ, τὸν δὲ λαιμόν, ἐφ' οὗ δι' ἐγκεχαραγμένων γραμμῶν ἐδήλωσε τὴν χαίτην, διὰ χρυσοῦ ἐρυθροῦ, ἐτι δὲ ἐρυθρότερον μετεχειρίσθη ἐν τοῖς εἰ-

ρημένοις σχήμασιν, ἔνθα καὶ ἤλεκτρον (*) ἐνέβαλεν. Ἡ ποικιλία αὕτη τῶν χρωμάτων καθιστᾷ ζωηροτέραν τὴν εἰκόνα καὶ διακόπτει τὴν μονοτονίαν τῆς διαθέσεως καὶ κινήσεως τῶν ζώων.

3. Ξιφίδιον δίστομον ὑπ' ἀριθ. 607 τῆς συλλογῆς, τεθραυσμένον εἰς δύο καὶ κολοβὸν τὴν λαβήν, μήκους 0,19 καὶ πλάτους 0,05.

Καὶ τοῦτο ὡς τὰ 1 καὶ 2 φέρει τὰ ζώδια ἐγκεκολλημένα ἐπὶ αὐτοτελῶν ἐλασμάτων μήκ. 0,15, πλ. 0,03 καὶ πᾶχ. 0,001 περίπου, ἐνηρμοσμένων εἰς τὰς πλευρὰς τοῦ ξιφιδίου κατὰ μήκος. Ἄλλ' ἐδῶ τὸ θέαμα εἶναι ποικιλώτερον, διότι καὶ τετράποδα φαντασιώδη καὶ πτηνὰ διάφορα, ἄλλα μὲν σπαραττόμενα καὶ αἰμάσσοντα, ἄλλα δὲ φεύγοντα τὸν ἄγριον διωγμὸν τῶν τεράτων, ἰχθῦς νηχόμενοι ἡσύχως εἰς τὰ ὑγρά των βασιλεία, πρὸς δὲ θάμνοι ἀνθοῦντες, πάντα ταῦτα ἐνεβλήθησαν εἰς τὴν εἰκόνα ὑπὸ τοῦ τεχνίτου πρὸς κόσμον τοῦ ξιφιδίου, ὅπως περίπου ἐν τοῖς ἐξῆς στίχοις τοῦ Ἀσκραίου ποιητοῦ λέγεται:

Ἄμφι δὲ οἱ στεφάνην χρυσέην κεφαλῆφιν ἔθηκε

.....
τῇ δ' ἐνὶ δαίδαλα πολλὰ τετεύχαστο, θαῦμα ἰδέσθαι,
κνώδαλ', ὅσ' ἠπειρος πολλὰ τρέφει, ἠδὲ θάλασσα.

(Ἡσιόδ. Θεογον. σ. 577).

Καὶ πρῶτον μὲν ἐπὶ τῆς κάλλιον διατηρουμένης πλευρᾶς τετράποδον πτηνοκέφαλον, στικτὸν δ' ἔχον σῶμα τίγρεως ἢ λέοντος μὲ οὖρᾶν μακρὰν καὶ παχεῖαν, ὄρμᾳ ἐξ

(*) Ἡλεκτρον ὠνομάσαμεν ἐν τῇ περιγραφῇ ταύτῃ κατὰ συνθήκην τὸ μέταλλον ἐκεῖνο, ὅπερ λευκότερον ἢν τοῦ χρυσοῦ δὲν ἔχει ὅμως καὶ τὸ χεῶμα τοῦ καθαροῦ ἀργύρου, ἀλλ' οὔτε τὸ τοῦ ὄρειχαλκου. Ἄργυρος βεβαίως δὲν εἶναι, δι' ὃ καὶ ἀβλαβὲς ὑπὸ τῆς κατιώσεως διετηρήθη. Πιθανῶς εἶναι κρᾶμά τι μετάλλων φυσικὸν ἢ καὶ τεχνητόν. ἀλλὰ ταῦτα μόνον ποιοτικὴ ἀνάλυσις δύναται νὰ δείξῃ, πρὸς τοῦτο δὲ ἀπαιτεῖται ἐκκοπὴ μικροῦ μέρους μετάλλου, ἣν δὲν ἐπεχειρήσαμεν χάριν τῆς συντηρήσεως τῶν ἀντικειμένων.

ἀριστερῶν πρὸς δεξιᾶ, τὴν κεφαλὴν στρέφον ὀπίσω καὶ διὰ τῶν προσθίων ποδῶν συλλαμβάνει πτηνὸν ἱπτάμενον πρὸς δεξιᾶ, ἐνῶ διὰ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καταπατεῖ ἕτερον πτηνὸν κρωζόν καὶ κύπτον μετ' ἄλγους ὑπὸ τοὺς τοῦ θηρίου ὄνυχας ἤδη ἐμπηγέντας εἰς τὸν λαίμῳ αὐτοῦ, ὡς δεικνύει τὸ ῥέον αἷμα. Τρίτον πτηνόν, ἀλλὰ στικτὸν τοῦτο, ἵπταται πρ. ἄρ. ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐλάσματος, παρεκεῖ δὲ δεύτερον τέρας ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ τρέχει δρομαίως πρ. δεξ. μεταστρεφόμενον ὀπίσω, καὶ πρὸ αὐτοῦ φεύγει ἐν ταχείᾳ πτήσει τέταρτον πτηνὸν στικτὸν καὶ τοῦτο. Φυτὰ δὲ τρία ἐσχηματισμένα κοσμηματικῶς εἶναι διατεθειμένα ἐν μὲν πρὸς τῇ λαβῇ, ἕτερον ἐν τῷ μέσῳ καὶ τρίτον πρὸς τῷ ἄκρῳ σχεδὸν τοῦ ἐλάσματος. Οἱ κλάδοι τῶν φυτῶν εἶναι μακροὶ καὶ λεπτοί, τὰ φύλλα βραχέα καὶ ὠσειδῆ, αἱ δὲ κάλυκες τῶν ἀνθέων περίπου τριγωνικοὶ ἢ μᾶλλον ῥιπιδοεῖδεις μετὰ σειρᾶς στρογγύλων καὶ μικρῶν πετάλων ἄνωθεν.

Τοιούτη εἶναι ἡ ἐπιγεία σκηνή· ὁ δὲ ἰχθυόεις πόντος εἰκονίζεται διὰ χωριστῆς ταινίας μεταλλίνης, πλάτ. 0,004 μέχρι 0,008, διηκούσης καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ ἐλάσματος καὶ ἐλισσομένης ἡρέμα ὡς ποταμός. Ἰχθύς δὲ, ἐξ τὸν ἀριθμόν, νηχόμενοι ἐξ ἀριστερῶν πρὸς δεξιᾶ, εἶναι πεποιημένοι ἐκ διακεκριμένων μικρῶν ἐλασμάτων ἡλέκτρου ἐμβεβλημένων ἐν τῇ εἰκονίζουσῃ τὴν θάλασσαν ταινίᾳ καὶ ἔχουσι μῆκος 0,009 μέχρι 0,010. Εἶναι δὲ διατεθειμένοι εἰς ἕσσην περίπου ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν καὶ ὀρῶνται ἐκ τοῦ πλαγίου, ἐκτὸς τοῦ τετάρτου ἐξ ἀριστερῶν, ὅστις ὀρώμενος ἐκ τῶν ἄνω δεικνύει καὶ τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς καὶ φαίνεται ἀνήκων εἰς ἕτερον εἶδος ἰχθύων, διότι ἡ μὲν οὐρά του ἀπολήγει εἰς ὄξύ, πτερύγια δ' ἔχει μόνον δύο, ἐνῶ οἱ λοιποὶ ἔχουσι τέσσαρα. Ἐκτὸς τούτων καὶ ἄλλοι μικρότεροι ἰχθύς φαίνεται, ὅτι ἦσαν εἰκονισμένοι, νῦν δὲ δὲν σώζονται ἅτε ἐκπεσόντες ἐκ τῶν στενῶν καὶ καμπύλων ἐντομῶν, αἵτινες διακρινόμεναι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐνεῖχόν ποτε τὰ σώματα τῶν ἰχθύων.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ ξιφιδίου ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ παράστασις σχεδὸν ὁμοίως, πλὴν ὅτι τοῦ μὲν πρώτου θηρίου ἡ κεφαλὴ εἶναι ἐστραμμένη κατ' ἐνώπιον ἡμῶν καὶ παρέχει πῶς ὄψιν λέοντος, τὸ δὲ δεύτερον τρέχει ἐκ δεξ. πρὸς ἀριστερά. Πτηνὰ εἰκονίζονται ἀντὶ τριῶν τέσσαρα προϊόντα ἀνὰ δύο. Ἐτι τὰ ἀνθοειδῆ κοσμήματα εἶναι ἀφθονώτερον ἐγκατεσπαρμένα εἰς τὴν εἰκόνα. Οἱ δὲ ἰχθύς εἶναι πάντες ὅμοιοι. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι ζωηροτέρα τῆς πρώτης, ἀλλὰ χειρόνος διατηρήσεως.

Περὶ ἀμφοτέρων τῶν παραστάσεων ῥητέον, ὅτι ἡ μὲν θάλασσα μετὰ τῶν ἰχθύων παρίσταται ὡς ἐν βαθυτέρῳ θαλάσῳ, ἐν ἐξωτέρῳ δὲ τὰ θηρία καὶ τὰ πτηνὰ, καὶ ἐν ἐξωτάτῳ ἦτοι πρώτῳ εἰς τὴν ὄψιν τὰ ἀνθοειδῆ κοσμήματα. Καὶ τὰ θηρία μὲν εἶναι πεποιημένα ἐκ χρυσοῦ, πλὴν τῶν δύο τῶν πρὸς τῷ ἄκρῳ τῶν ἐλασμάτων, ὧν ὁ μὲν κορμὸς ἐξ ἠλέκτρου, τὸ δὲ περίγραμμα τοῦ σώματος καὶ ἡ κεφαλὴ ἐν μέρει καὶ οἱ πόδες ὀλόκληροι ἐκ χρυσοῦ. Τῶν δὲ πτηνῶν ἄλλα μὲν πεποιήνται ἐξ ἠλέκτρου, ἐκτὸς μόνον τοῦ ῥάμφους ἢ καὶ τῶν ποδῶν ὄντων ἐκ χρυσοῦ, ἄλλα δὲ τὸ μὲν σῶμα ἔχουσι χρυσοῦν, τὸν δὲ λαιμὸν καὶ τὰς πτέρυγας ἐξ ἠλέκτρου, τινὰ δὲ διαφέρουσιν ἀλλήλων καὶ κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ ῥάμφους πρὸς δῆλωσιν ἴσως εἰδους διαφόρου. Αἱ δὲ σταγόνες τοῦ ἐκ τῶν πληγῶν τῶν πτηνῶν ῥέοντος αἵματος δηλοῦνται ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ ἢ τῶν πτερύγων αὐτῶν διὰ μικρῶν ἐντομῶν πεπληρωμένων δι' ἐλαχίστου φλοιοῦ χρυσοῦ. Αὕτη ἡ διὰ χρυσοῦ ἐπὶ τῶν ἐκ λευκοτέρου μετάλλου πεποιημένων πτερύγων δῆλωσις τῶν σταγόνων τοῦ αἵματος ἐνθυμίζει τὰ παρ' Ὀμήρῳ ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀχιλλέως λεγόμενα περὶ τῆς γῆς ἀρούρης·

ἡ δὲ μελαίνετ' ὄπισθεν, ἀρηρομένη δὲ ἐφέκει
χρυσείη περ' εὐῶσα.

διότι καὶ ἐκεῖ ὁ τεχνίτης ἐμβαλὼν μέταλλα διαφόρου

χροιάς διέκρινε τὰς αὐλακὰς τοῦ ἀρότρου ἀπὸ τοῦ μὴ ἠροτριωμένου ἔτι ἐδάφους, ὅπερ ἦν ἐκ χρυσοῦ. Τὰ ἀνθοειδῆ κοσμήματα τὸν μὲν κορμὸν καὶ τοὺς κλάδους καὶ τὰ φύλλα ἔχουσι χρυσοῦς, τὰς δὲ κάλυκας ἐξ ἠλέκτρου, ἀλλ' ὁ χρυσὸς τῶν κλάδων ἐρυθρότερος· ἐκ τοιούτου δὲ εἶναι πεποιημένοι καὶ οἱ πόδες τῶν πτηνῶν. Ἡ δὲ θάλασσα καὶ οἱ ἰχθῦς ἐξ ἠλέκτρου, ἀλλὰ τὸ χρῶμα τῆς θαλάσσης εἶναι λευκότερον τοῦ τῶν ἰχθύων.

Τὸ ἐπὶ τοῦ ξιφιδίου τούτου ἐπικαθήμενον στρῶμα τῆς κατιώσεως ἦν σκληρότατον, ὅθεν καὶ ἡ κάθαρσις ἀργὰ προβαίνουσα διεκόπη ἕνεκα ἄλλων ἀσχολιῶν καὶ τῶν μικρῶν ἐλπίδων, ἃς παρεῖχεν ἐν ἀρχῇ· ἐπαναληφθεῖσα ὁμως μικρὸν πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος τεύχους ἀνέδειξε τὸ ξιφιδίον ἀπροσδοκῆτως ἐπίσης λαμπρόν· ὄντος δὲ ἤδη συντετελεσμένου τοῦ πίνακος δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀπεικονισθῆ μετὰ τῶν λοιπῶν. Ὅθεν παραπέμπω τὸν ἀναγνώστην εἰς ἐν τῶν προσεχῶν τευχῶν τοῦ περιοδικοῦ *Mittheilungen* τῆς Γερμ. Σχολῆς, ὅπου δημοσιευθήσονται αἱ εἰκόνες τοῦ τε παρόντος καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 περιγραφομένου ξιφιδίου.

4. (Γ). Εἶφος δίστομον ὑπ' ἀριθ. 598 τῆς συλλογῆς, τεθραυσμένον εἰς τρία τεμάχια καὶ κολοβὸν τὴν λαβὴν, μήκους 0,73 καὶ πλάτους 0,045.

Τοῦτο φέρει κατὰ μῆκος ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν δύο σειρὰς τετραπόδων ζῶων ἐν κινήσει ἀπὸ τῆς λαβῆς πρὸς τὴν ἀκωκὴν, ἀνά δέκα ἐκατέρωθεν τῆς ἐν τῷ μέσῳ σχηματιζομένης ῥάχως· παρίστανται δηλονότι ἐν ὄλῳ τεσσαράκοντα ὁμοιόμορφα ζῶα, πλὴν τοῦ ἀναστήματος αὐτῶν ὅπερ ἐλαττοῦται καθ' ὅσον πλησιαζοῦσι πρὸς τὴν ἀκωκὴν, καὶ τρέχουσι δρομαίως μετ' ἀκατασχέτου τάσεως πρὸς τὰ ἐμπρός. Καὶ τὸ μὲν μέγιστον μετρεῖ 0,09, τὸ δ' ἐλάχιστον 0,04, τὰ πρῶτα ὁμως τὰ πρὸς τῇ λαβῇ τοῦ ξίφους ὁ τεχνίτης ἐποίησεν ὄρατὰ μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ πρόσθιον μέρος. Εἶναι δὲ ἵπποι, φαίνεται, τὰ ζῶα ταῦτα, καίπερ μὴ ἔχοντα ἄλλο χαρακτηριστικὸν τοῦ ἵππου ἢ τὴν χαίτην

καὶ τὴν οὐράν, διότι ἡ κεφαλὴ μᾶλλον τῆ τοῦ προβάτου ὁμοιάζει, ἡ δὲ ῥάχις ἐξογκοῦται οὐ κατὰ ἵππον. Ἐν τούτοις τὸ περίγραμμα τοῦ σώματος τῶν ζῶων εἶναι ἐξαισιῶς ἔναργες καὶ ἡ ἐξεργασία λεπτὴ καὶ ἐπιμεμελημένη, ἐνάμιλλος δὲ τῆς τῶν ἀναγλύπτων ἐλεφαντίνων πλακῶν τῶν ἐκ τῶν τάφων Σπάτα. Τὰ δ' ἐν ἀρχῇ τοῦ ξίφους κατὰ τὸ ἥμισυ πεποιημένα ζῶα ἢ ἐπεκαλύπτοντο ἀρχικῶς ὑπὸ χρυσοῦ πετάλου περιβάλλοντος ὁλόκληρον τὸ ξίφος κατ' ἐκεῖνο μόνον τὸ μέρος ὡς ἐν τισιν ἄλλοις ξίφεσι τῆς συλλογῆς συμβαίνει, ἢ ἡ ξυλίνη λαβὴ ἐποίει αὐτὰ ἀφανῆ, ὡς ἀνωτέρω εἶπον. Ἐκ τῶν συνεχόντων τὴν λαβὴν ἤλων σώζονται δύο, ἀλλ' ἀκόσμητοι, καθόσον διετέλουν ἀφανεῖς.

Ἐν τῷ πίνακι ἀπεδόθη μόνον τὸ τρίτον περίπου τοῦ ὄλου, δυστυχῶς δὲ ἡ λιθογραφικὴ εἰκὼν δὲν ἀπέδωκε πιστὰ τὸ πρῶτον σχεδίασμα ἐν ταῖς λεπτομερείαις μάλιστα τῶν κεφαλῶν καὶ ἀφίσταται τοῦ πρωτοτύπου κατὰ τε τὴν καθαρότητα τῶν γραμμῶν καὶ τὴν ἐν τῇ κινήσει ἐλευθερίαν τῶν ζῶων.

5. (Δ). Ξίφος δίστομον ὑπ' ἀριθ. 652 τῆς συλλογῆς (*), ἀκέραιον πλὴν τοῦ ἡμίσεος ἄνω μέρους τῆς λαβῆς, μήκους 0,43 καὶ πλάτους 0,08.

Τοῦτο φέρει ἐπὶ ῥάχεω ἐπιπέδου, σχηματιζομένης ἐν τῷ μέσῳ κατὰ μῆκος τοῦ ἐλάσματος ἑκατέρωθεν, ἔκτυπα τέσσαρα τετράποδα ζῶα πτηνοκέφαλα καὶ πτερωτά, τρέχοντα ἢ ἱπτάμενα ἀπὸ τῆς λαβῆς πρὸς τὴν ἀκωκὴν μὲ τὰς πτέρυγας ἀναπεπταμένας καὶ τοὺς πόδας ὀριζοντίως τεταμένους. Τοιαύτης μορφῆς τέρας, γρύψ, ὑπάρχει ἐν τῇ συλλογῇ καὶ ἐκ χρυσοῦ αὐτοτελῶς εἰργασμένος ὡς κόσμημα, ὁ ὑπ' ἀριθ. 272 ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ κ. Schliemann ἀπεικονισμένος. Τὰ ζῶα ὄντα ὁμοιόμορφα καὶ σχη-

(*) Ταῦτὸν τῷ ὑπ' ἀριθ. 466 ἀπεικονισμένῳ ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ κ. Δρ. Schliemann.

ματιστικῶς πεποιημένα, διατεθειμένα δὲ συμμετρικῶς καὶ ἄνευ σχέσεως τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸ ἄλλο χρησιμεύουσιν ἁπλῶς πρὸς κόσμον τοῦ ξίφους. Ἐκ δὲ τῶν συνεχόντων τὴν λαβὴν ἤλων σώζονται τέσσαρες, ἐπικεκαλυμμένοι ἑκατέρωθεν δι' ἀργυροῦ πετάλου καὶ καθιστῶντες οὕτω τὸ ξίφος τοῦτο ἀργυρόηλον.

Ἐν τῷ πίνακι ἀπεδόθη μικρὸν μόνον μέρος μὲ ἓνα γρύπα.

6. Ξίφος δίστομον ὑπ' ἀριθ. 1865 τῆς συλλογῆς τεθραυσμένον εἰς τέσσαρα τεμάχια ἄνευ λαβῆς καὶ ἀκωκῆς, μήκους 0,79 καὶ πλάτους 0,06, δικτηρήσεως δὲ κακῆς.

Τοῦτο φέρει ὡς τὸ προηγούμενον γρύπας, πλὴν διαφέροντας μικρὸν ὡς ἔχοντας τὸν λαιμὸν ὑψωμένον καὶ τὴν κεφαλήν μαλλον ἀετώδη. Εἶναι δὲ τὰ ζῶα ἑκτυπα, ὅπως καὶ ἐν τῷ 3, κατὰ μῆκος τοῦ ἐλάσματος ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν συμμετρικῶς διατεθειμένα εἰς δύο σειράς, ἤτοι ἀνὰ μίαν ἑκατέρωθεν τῆς ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλευρᾶς σχηματιζομένης ὀξείας ῥάχεως, καὶ ἀριθμοῦνται πλέον τῶν τεσσαράκοντα ἐν ὄλῳ. Ἡ τέχνη εἶναι ἡ αὐτὴ τῇ τοῦ προηγούμενου.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὰ ἐπὶ τῶν τριῶν τούτων ξιφῶν 4, 5 καὶ 6 ἀνάγλυπτα ζῶα δὲν ἦσαν ποτὲ ἐπικεκαλυμμένα διὰ χρυσοῦ.

7. (E). Ξιφίδιον δίστομον ὑπ' ἀριθ. 659 τῆς συλλογῆς, τεθραυσμένον εἰς δύο καὶ κολοβὸν τὴν λαβὴν καὶ τὴν ἀκωκὴν, μήκους 0,225 καὶ πλάτους 0,045.

Τοῦτο φέρει ἁπλῶς ἀντὶ ἐκτύπων παραστάσεων ἔλασμα χρυσοῦν μήκους 0,23 καὶ πλάτους 0,03 πάχους δὲ 0,001 ἐγκεκολλημένον κατὰ μῆκος ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν, κεκοσμημένον δὲ διὰ συμπλέγματος ἐγκεχαραγμένων σπειρῶν, πληροῦντος πάσαν αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν μέχρι τοῦ ἄκρου, ὅπου αἱ βαθμηδὸν σμικρυνόμεναι σπεῖραι καταλήγουσιν. Ἐνέχουσι δὲ αἱ σπεῖραι ἐν τῷ κέντρῳ ἀστερίσκους μέχρι τοῦ ἡμίσεος περιπίου τοῦ μήκους τοῦ ἐλάσματος, κατὰ τὸ λοιπὸν ὅμως ἕνεκα τῆς στενότητος τοῦ χώρου στεροῦνται

ἀστερίσκων. Ἡ τοιαύτη διὰ σπειρῶν ἢ κύκλων συνδεομένων δι' ἐφαπτομένων γραμμῶν διακόσμησις εἶναι ἢ ἐπικρατοῦσα ἐν τοῖς μυκηναίοις εὐρήμασι, μεταξὺ τῶν ὁποίων νῦν τὸ προκειμένον ξιφίδιον κατέστη ἐν τῶν εὐαρστοτάτων εἰς ὄψιν ἀντικειμένων, μαρτυροῦν καὶ αὐτὸ σὺν τοῖς ἄλλοις περὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς λαμπρότητος τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει Μυκηναίων ταφέντων ἀνδρῶν. Παρομοίως δὲ κεκοσμημένον εἶναι καὶ ἕτερον ξιφίδιον τῆς συλλογῆς τὸ ὑπ' ἀριθ. Τ. Δ. 1954, ἀλλ' ἐκεῖ τὸ σύμπλεγμα τῶν σπειρῶν εἶναι ἀπλῶς ἔκτυπον ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ τοῦ ξιφιδίου. Ὁμοίαι δὲ περίπου διακόσμησις διὰ σπειρῶν ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν μαρμαρίνην πλάκα τοῦ ὀροφώματος ἐν τῷ θαλάμῳ τοῦ ἐν Ὀρχομενῷ Μινυείου θησαυροῦ (*Journal of Hell. Stud.* pl. XII καὶ XIII).

8. Ξιφίδιον δίστομον ὑπ' ἀριθ. 8 τῆς συλλογῆς κολοβὸν κατὰ τὸ ἥμισυ κάτω μέρος, μήκους 0,115 καὶ πλάτους 0,04.

Τοῦτο φέρει ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν ἐγκεκολλημένον κατὰ τὸν τρόπον τῶν 1, 2 καὶ 3, χωριστὸν ἔλασμα ὀρειχάλκινον πάχους 0,001, ἐφ' οὗ ὁ τεχνίτης ἐνήρμωσε σχηματιστικὰ ἀνθοειδῆ κοσμήματα διατεθειμένα λοξῶς κατ' ἀντιθέτους διευθύνσεις καὶ συμμετρικῶς κατὰ μῆκος τοῦ ἐλάσματος. Τῶν ἀνθῶν τούτων, ὧν νῦν σώζονται ἐξ ὀλόκληρα, ἢ μὲν κάλυξ πεποίηται ἐξ ἠλέκτρου, ὁ δὲ μίσχος ἐξ ἀργύρου ἴσως, τὰ δὲ ὑπερέχοντα μικρὰ καὶ λεπτοφυῆ πέταλα ἐκ χρυσοῦ, μὴ σωζόμενα ὅμως παντοῦ. Ἡ λαβὴ αὐτοῦ ἐλλεῖπει, σώζεται δὲ χρυσοῦν περιβλήμα αὐτῆς ἐκ δύο μερῶν συγκεῖμενον μήκους 0,10 μὲ ἔκτυπον διακόσμησιν ἐκ πολλῶν σχημάτων ὁμοίων πρὸς τὰ ἐν τῷ ἐλάσματι ἄνθη.

Ἡ δικτῆρησις τῶν προκειμένων ξιφῶν, ἤτοι τοῦ κυρίου σώματος αὐτῶν, δὲν εἶναι καλὴ πλὴν τοῦ 5, ἀλλὰ καὶ τούτου ἢ ἑτέρας τῶν πλευρῶν ἔπαθε πολὺ, χεῖρον δὲ πάντων διατηρεῖται τὸ 6.

Τοιαῦτα ἐν συντόμῳ εἶναι τὰ ἐκ τῶν ξιφῶν τῆς μυκηναίας συλλογῆς μέχρι τοῦδε ἀμείψαντα τὸν πρὸς κάθαρσιν αὐτῶν κόπον, ἐπιχειρηθέντα καὶ μετὰ τῆς ἐλπίδος, ὅτι ἠδύνατο ἴσως νέον τι νὰ προέλθῃ εἰς φῶς ἄγον ἡμᾶς εἰς κρίσιν ἀσφαλεστέραν περὶ τῆς ἡλικίας τῶν μυκηναίων εὐρημάτων. Καὶ ἡ ἐλπίς μὲν αὕτη ἐψεύσθη, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ πλουτισμοῦ τῆς συλλογῆς, νῦν τὰ ξίφη ταῦτα ἰδίᾳ συμβάλλουσιν εἰς ἀπόδειξιν τῆς περὶ τὴν χρυσοκολλητικὴν καὶ τὴν μεταλλουργίαν ἐν γένει ἐξαιρέτου ἰκανότητος τῶν τεχνιτῶν ἐν τοῖς παναρχαίοις ἐκείνοις χρόνοις, καθ' οὓς, ἐκτὸς τῆς ἀμέμπτου κατεργασίας τοῦ χαλκοῦ καὶ τῆς ἐπιτηδειοτάτης χρήσεως τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ χρυσοῦ πρὸς κατασκευὴν παντοδαπῶν σκευῶν καὶ μικροτεχνημάτων, βλέπομεν καὶ τὴν ἐγκαυστικὴν μὴ ἀγνοουμένην. Διότι τὸ στιλπνὸν καὶ μέλαν ἐκεῖνο στρῶμα, ὅπερ πληροῖ τὰ κενὰ ἐν τοῖς ζωφόροις ἐλάσμασι καὶ ὅπερ ἐφάνη ἔχον μεταλλικὴν ὑπόστασιν κατὰ τὴν δοκιμασίαν ἦν ἀνέφερον ἐν τόμῳ Θ', δὲν ἠδύνατο ἢ διὰ πυρώσεως νὰ στερεοποιηθῇ κατὰ τὴν λεγομένην ἐγκαυστικὴν. Χάρις δὲ εἰς τὸ ἔγκαυσον καὶ τὰ ἐμβεβλημένα ζῶδια διετηρήθησαν τὰ ἐλάσματα ἀλώβητα ὑπὸ τῆς κατιώσεως κατὰ τὴν φαινομένην ἐπιφάνειαν αὐτῶν, ἐνῶ ἡ ἀντίθετος, ἢ τοι ἢ προσκειμένη τῷ σώματι τῶν ξιφῶν, δὲν ἔμεινεν ἀπρόσβλητος, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐν τῷ ξιφιδίῳ 2. Εὐφυίαν δὲ δημιουργικὴν καὶ σπουδὴν τῆς φύσεως ἐλέγχονται οἱ τεχνῖται ἔχοντες οὐ σμικρὰν. Καὶ ναὶ μὲν τὰ ἐπὶ τῶν ξιφῶν ζῶδια εἶναι ἐσχηματισμένα μᾶλλον ὡς κοσμήματα, ἢ δὲ ἀπομίμησις τῆς φύσεως εἶναι ἀτελής, ἀλλ' οὐχ ἤττον ἐν τοῖς ξιφιδίοις 1 καὶ 3 ἔχομεν ὑπ' ὄψιν συνθέσεις μὴ στερουμένας κινήσεως καὶ ζωῆς, τὴν δὲ ἐκ τῆς συμμετρικῆς διαθέσεως τῶν μορφῶν καὶ τοῦ ὁμοιομόρφου τῆς κινήσεως αὐτῶν προερχομένην μονοτονίαν βλέπομεν μετριαζομένην διὰ τῆς ἐπιτετηδευμένης ποικιλίας τῶν χρωμάτων καὶ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ ἐξεικονίσεως διαφόρων ζῶων καὶ στοιχείων τῆς φύσεως.

Ἐκτός τοῦ ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Κοπεγχάγης (*) εδρισκομένου ὀρειχαλκίνου ξίφους ἐκ τῆς νήσου Θήρας (**), ὀπερ κοσμεῖται διὰ χρυσῶν πελέκων, δὲν ἔτυχε νὰ γνωρίσωμεν ἄλλα ξίφη κεκοσμημένα κατὰ μῆκος διὰ χρυσῶν παραστάσεων. Θώρακες καὶ περικεφαλαῖαι καὶ περικημίδες ἐν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ εὐρέθησαν μετ' ἐγκεχαραγμένων ἢ ἐκτύπων παραστάσεων καὶ κοσμημάτων, ἀλλὰ τοιαύτης τέχνης καὶ τοιοῦτου τρόπου ἐργασίας ὡς τὰ ἡμέτερα ὄπλα οὐδαμοῦ, ὅσον γνωρίζομεν, εὐρέθησαν. Παρ' Ὀμήρῳ δέ, εἰς ὃν οἱ περὶ τῶν μυκηναίων εὐρημάτων μέχρι τοῦδε γράψαντες ἐν πρώτοις ἀνέτρεξαν ἐπὶ ματαίῳ, ἵνα εὐρωσί τι σχετιζόμενον καὶ διαφωτίζον μετὰ τινος βεβαιότητος τὴν καταγωγὴν αὐτῶν, οὐδὲν ἀπαντᾷ περὶ τοιαύτης τῶν ξιφῶν δικοσμήσεως. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰ σχήματα καὶ τοὺς τύπους τῶν παραστάσεων, οὗτοι ἐλέγχονται φέροντες καθαρῶς χαρακτῆρα ἀσιατικῆς τεχνοτροπίας. Καὶ ὡς ἡ κατὰ τὸν μεσαίωνα εἰς Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίας πάλιν μετενεχθεῖσα δαμασκηνοργία ἐξέπεσε πρὸ πολλοῦ τῆς συνηθείας, οὕτω καὶ τῶν ἀρχαιοτάτων τούτων τεχνουργημάτων τὴν παραγωγὴν δὲν εὐρίσκομεν πλέον καλλιεργούμενην ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις τοῦ ἀκμάζοντος πολιτισμοῦ ἐν Ἑλλάδι ἢ μικρᾷ Ἀσίᾳ, οὔτε δὲ δυνάμεθα ν' ἀναγνωρίσωμεν εἰς τὰ πρακείμενα ἔργα τέχνης ἐπίδρασιν πνεύματος καὶ ἠθῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῇ τεχνοτροπίᾳ τῶν κοσμημάτων καὶ τῶν συνθέσεων.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 15 Δεκεμβρίου 1881.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Σ. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

(*) Fra steen—og Bronzealderen κτλ. ὑπὸ J. Worsaae. Kjøbenhavn 1880.

(**) Ἐκ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἔχει καὶ τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀρχ. Ἐταιρίας ὀρειχάλκινα βραχέα καὶ ἀπλᾶ ξίφη ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ τῶν Μυκηναίων μόνον κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν τῶν ἡλῶν διάθεσιν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.

Καθ' ἃ ἐδηλώσαμεν ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ (ἀ' τεύχει σελ. 52, τοῦδε τοῦ τόμου), ἃς ἀνασκαφὰς εἶχε τελεταῖον ἐπιχειρήσει ἡ ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν ἐταιρία ἐν Τανάγρα καὶ ἐν τῷ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπείου, διέκοψεν αὐτάς, διότι οἱ ταύτας διευθύνοντες ἔφοροι κ. Σταματάκης καὶ Καββαδίας, διετάχθησαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὁ μὲν νὰ μεταβῆ εἰς Σπάρτην, ἵνα ἐξασφαλίσῃ δεόντως τὸ ἐκεῖ οἰκοδόμημα, ἐν ᾧ ἡ ἀρχαιολογικὴ συλλογὴ, καὶ νὰ στεγάσῃ τὸ γνωστὸν ψηφοθέτημα, ὁ δὲ Καββαδίας εἰς Δῆλον, ὅπως ἐπιτηρῆ τὰς ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Σχολῆς ἐνεργουμένους ἀνασκαφὰς· καὶ μετ' αὐτὸν ἀσθενήσαντα ὁ κ. Δ. Φίλιος. Ἐπειδὴ εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἀποστολάς αὐτάς ἐδέησε νὰ ἐμμείνωσιν οἱ ῥηθέντες ἔφοροι πολλοὺς ἐφεξῆς μῆνας, ἐσερήθη ἡ ἐταιρία τῶν ὀργάνων δι' ὧν ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ῥηθείσας ἰδίας ἀνασκαφὰς καὶ ἄλλας νέας ἐργασίας νὰ ἐπιχειρήσῃ. Τούτου ἕνεκα οὐδὲ ἐν Ἐλευσίνι οὐδὲ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν ἐξετέλεσεν ἃ εἶχεν ἀποφασίσει. Εἰς τὴν ἀδράνειαν ταύτην τῆς ἐταιρίας συνεβάλετο καὶ τὸ ἐνσκήψαν ἐν Ἀθήναις ἐπικίνδυνον νόσημα, ὁ τύφος, ἐκ φόβου ἀπελθόντων ἐξ Ἀθηνῶν ἐνίων τοῦ Συμβουλίου μελῶν. Καὶ ὅμως δὲν ἔμεινεν ὅλως ἀργὴ ἡ ἐταιρία οὐδ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ. Τὸ Συμβούλιον αὐτῆς ἔστρεψε τὴν προσοχὴν εἰς τὰς συλλογάς, ἐργασθὲν δραστηρίως ὑπὲρ εὐπρεποῦς κατατάξεως τῶν ἐν αὐταῖς ἀρχαίων κατεσκευάσας δι' ἀδράς δαπάνης τὰ ἀναγκαῖα ἀρμάρια, τραπέζας, βάσεις καὶ εἴ τι ἄλλο πρὸς τὸν σκοπὸν χρήσιμον· καὶ ἤδη ἐτοποθέτησεν ἀξιοπρεπῶς ἐπιμελεῖα τοῦ νομισματογνώμονος κ. Ποστολάκα καὶ τοῦ ἐπιμελητοῦ τῶν τῆς ἐταιρίας συλλογῶν κ. Α. Σ. Κουμανούδη τὴν πολύτιμον αἰγυπτιακὴν συλλογὴν, ἣν ἐδωρήσατο εἰς τὸ ἔθνος ὁ γενναϊόφρων κ. Ἰωάννης Δημητρίου ὁ ἐκ Λήμνου· πρὸ μικροῦ δὲ ἤρξατο νὰ κατατάσῃ καὶ τὴν ἐκ τοῦ Βαρβακείου εἰς τὸ

νέον Πολυτεχνεῖον πρὸ μηνῶν μετακομισθεῖσαν. πλουσίαν συλλογὴν ἀγγείων, εἰδωλίων καὶ πλείστων ἄλλων σπουδαίων μνημείων τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ τοῦ οἰκιακοῦ τῶν ἀρχαίων βίου. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι μετὰ τινὰς μῆνας θέλει παραδοθῆ καὶ ἡ συλλογὴ αὕτη εἰς θέαν καὶ μελέτην τοῦ κοινοῦ ἐν φιλοκάλῳ τάξει, ὡς εἶναι ἐκτεθειμένα ἤδη ἐν τῷ αὐτῷ Πολυτεχνεῖῳ καὶ ἡ Μυκηναία καὶ αἱ ἐκ Σπάτα καὶ Νευπλίου καὶ Μενιδίου καὶ ἐξ Αἰγύπτου· καὶ ὅτι μετὰ τοῦτο θέλει ἀκολουθήσει καὶ ἡ ἐκδοσις τῶν συντασσομένων προχείρων καταλόγων τούτων πρὸς ὄδηγίαν τῶν ἐπισκεπτομένων τὰς συλλογὰς ταύτας φιλαρχαίων.

Εἰς τὴν ἐν τῷ λαμπρῷ οἰκοδομήματι τοῦ νέου Πολυτεχνείου συγκέντρωσιν τῶν τῆς ἐταιρίας συλλογῶν ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν εὐγνωμόνως ὅτι συνέπραξε λίαν ἀξιοπαίνως καὶ ἡ τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἐπιτροπεία, ἡ ἐκ τῶν κ. κ. Ῥενιέρη, Καλλιγᾶ καὶ Ῥηγάδη συνισταμένη, καὶ αὐτὸς ὁ κ. Γ. Ἀβέρωφ, ὁ προθύμως καὶ διηνεκῶς παρέχων ἄφθονον τὴν δαπάνην πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ σπουδαίου καὶ χρησιμωτάτου τούτου καθιδρύματος τῆς νεοελληνικῆς καλλιτεχνίας, διότι παρεχώρησαν εἰς τὴν ἐταιρίαν τέσσαρας μεγάλας αἰθούσας ἐν τῷ ἄνω πατώματι τοῦ μεσαίου καὶ κυρίου μεγάρου τοῦ οἰκοδομήματος τούτου, ἐν αἷς ἐτέθησαν ἀξιοπρεπῶς πάντα τὰ λοιπὰ τῆς ἐταιρίας ἀρχαῖα πλὴν τῶν ἐκ μαρμάρου. Τούτων δυστυχῶς ἡ ἐπιστημονικὴ κατάταξις οὔτε ἤρξατο οὔτε ἐλπίς εἶναι νὰ ἐκτελεσθῆ ταχέως διὰ τὴν μὴ ἀποπεράτωσιν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κεντρικοῦ ἡμῶν μουσείου καὶ δι' ἄλλους ἔτι λόγους. Ἦρξατο μὲν τῷ 1874 ἡ συγκέντρωσις τῶν ἐκ μαρμάρου ἀρχαίων τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν τῆς ἐταιρίας, καὶ οὐκ ὀλίγα μετεκομίσθησαν πολλαχόθεν τῆς πόλεως εἰς τὴν τότε δαπάναις τοῦ ἀοιδίμου Δ. Βερναρδάκη συντελεσθεῖσαν δυτικὴν πτέρυγα τοῦ μουσείου τούτου, ἐπισπεύδοντος τὴν συγκέντρωσιν τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῆς παιδείας κ. Ἰω. Βαλασσοπούλου· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκ τῆς ὑ-

πουργείας ἀποχώρησιν τούτου διεκόπησαν αἱ ἐργασίαι αὐται, ἡ δὲ περαιτέρω φροντίς πᾶσα ἀφέθη εἰς τὸν γενικὸν ἔφορον τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Κράτους, ὅστις ἔκτοτε ἐξέτελει ὅ,τι ἦτο αὐτῷ δυνατόν. Τελευταῖον ὅμως τὸ τῆς ἐταιρίας Συμβούλιον ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικουρίαν καὶ δὴ πρὸ διετίας ἐν γενικῇ τῶν ἐταίρων συνελεύσει ἐνεκρίθη καὶ προκατέβαλε τοῦτο πᾶσαν τὴν δαπάνην, δι' ἧς ἠγέρθη καὶ ἐντελῶς συνετελέσθη πρὸ μηνῶν ἡ βόρειος πλευρὰ τοῦ μουσείου τούτου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ καὶ μετὰ τὴν προσθήκην ταύτην παρασκευασθεὶς χώρος δὲν ἀρκεῖ ὅπως συμπεριλάβῃ πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει ὑπάρχοντα μαρμάρινα ἔργα, τὸ Συμβούλιον τῆς ἐταιρίας ἐπρότεινε πρὸ μικροῦ εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅτι δύναται νὰ προκαταβάλλῃ τὴν ἀπαιτουμένην δαπάνην πρὸς ἔγερσιν καὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ μουσείου, ἐπὶ ταῖς αὐταῖς συνθήκαις ἐφ' αἷς προκατέβαλε καὶ τὴν τῆς βορείου. Λόγους δὲ ἔχομεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις θέλει ἀποδεχθῆ εὐχαρίστως τὴν πρότασιν καὶ διατάξει τὴν ταχεῖαν ἕναρξιν τοῦ ἔργου πρὸς συμπλήρωσιν οἰκοδομήματος σπουδαιοτάτου τῆς πρωτεύουσας τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ χρησιμωτάτου εἰς τοὺς περὶ τὴν ἐπισήμην τῆς ἀρχαιότητος ἐνδιατρίβοντας.

Ἀλλ' ἐπειδὴ μέχρι τῆς ἐντελοῦς ἀποπερατώσεως τοῦ κτιρίου τούτου θέλει παρέλθῃ οὐκ ὀλίγος χρόνος, τὸ τῆς ἐταιρίας Συμβούλιον ἐσκέφθη πρὸ μικροῦ περὶ τοποθετήσεως ἐν τῷ ἤδη παρασκευασθέντι χώρῳ τοῦ μουσείου τῶν κυριωτέρων μαρμάρων ὅσα εἶναι δυνατόν νὰ περιλάβῃ οὗτος, καὶ διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς κατατάξεως αὐτῶν καὶ συντάξεως προχείρου καταλόγου νὰ ἐκπληρώσῃ κατὰ τὸ νῦν δυνατόν τοὺς πόθους τῶν ἀρχαιοφίλων καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς εἰς τὴν μελέτην τῶν ἔργων τῆς ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας ἐνδιατριβούσης νεότητος· διότι, ὅπως νῦν ἔχουσι τὰ τοῦ μουσείου τούτου, πάντες οἱ ἐπισκεπτόμενοι αὐτὸ ξένοι καὶ ἡμέτεροι θλίβονται, βλέποντες τὰ ἀρχαῖα εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε κείμενα καὶ τινα ἐν κιβωτίοις κεκλεισμένα, ὄντα διὰ τοῦ-

το λίθοι ψυχροὶ οὔτε διδασκαλίαν οὔτε ἀπόλαυσιν παρέχοντες τῷ θεατῇ διὰ τὴν ἔλλειψιν καταλόγου, δηλοῦντος τὸ ὄνομα τοῦλάχιστον τοῦ δι' αὐτῶν παρισταναμένου, ὅπου τοῦτο εἶναι γνωστὸν, τὸν τόπον τῆς προελεύσεως καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο γνώσεως ἄξιον.

Τοιαῦται δίκαιαι μομφαὶ πολλάκις ῥηθεῖσαι καθ' ἡμῶν ὑπὸ ξένων, αἰτούντων οὐχὶ τὰ ἀδύνατα ἀλλὰ τὰ δυνατὰ ἡμῖν, ἔπεισαν τελευταῖον τὸ τῆς ἐταιρίας Συμβούλιον νὰ ἐκτελέσῃ ὅ,τι νῦν δυνατόν. Διότι ὅμως τὸ μουσεῖον τοῦτο ὑπάγεται εἰς τὴν ἄμεσον ἐπιτήρησιν καὶ διεύθυνσιν τῆς Κυβερνήσεως οὐχὶ δὲ τῆς ἐταιρίας, ἔδει προηγουμένως αὐτῇ ἢ Κυβέρνησιν νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἐλλείψεως ταύτης, καὶ αὐτῇ νὰ προκαλέσῃ τὴν θεραπείαν αὐτῆς. Καὶ ἀληθῶς πρό τινων ἐβδομαδῶν ἐστάλη ἐγγράφον τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς ἐταιρίας, προσκαλοῦν αὐτὸ νὰ σκεφθῇ καὶ ἐνεργήσῃ ὅσον τάχιον ὅ,τι εἶναι νῦν δυνατόν καὶ εὐκολον γενέσθαι πρὸς ῥύθμισιν τῶν τοῦ μουσείου τούτου. Διὰ τοῦ αὐτοῦ δὲ ἐγγράφου προσκαλεῖται καὶ ὁ γενικὸς ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων νὰ χορηγήσῃ πᾶσαν συνδρομὴν πρὸς ταχυτέραν ἐκτέλεσιν τῆς τοῦ Ὑπουργείου ἐντολῆς. Εὐχόμεθα μετὰ τοιαῦτα προηγούμενα νὰ ἐπέλθῃ εὐχάριστόν τι ἀποτέλεσμα.

Ἐπεμελήθη ἔτι τὸ τῆς ἐταιρίας Συμβούλιον νὰ ἀπεικονίσῃ δι' ἀρμοδίου καὶ ἱκανοῦ μηχανικοῦ τὸ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καθαρισθὲν θέατρον, ὅπερ εἶναι τὸ τελειότερον τῶν ἐν Ἑλλάδι σωζομένων ἀρχαίων θεάτρων, ὡς καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ, καὶ διὰ πολλῶν λιθογραφικῶν ἀντιτύπων ποιήσῃ γνωστὸν τοῖς ἀπανταχοῦ φιλορχαίοις, ἐκδίδον ταῦτα μετ' οὐ πολὺ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐταιρίας μετὰ περιγραφῆς τοῦ θεάτρου, συντεταγμένης ὑπὸ τοῦ ἐφόρου κ. Καββαδίου τοῦ καὶ ἐκτελέσαντος τὴν ἀνασκαφὴν καὶ τὴν ἐκκαθάρισιν τούτου.

Διὰ μακροῦ δὲ ὑπομνήματος ἐδήλωσε τὸ αὐτὸ Συμβούλιον εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ἢ τοῦ ἔθνους τιμὴ καὶ τὸ

τῆς ἐπιστήμης συμφέρον ἀπαιτοῦσι ταχεῖαν τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ σώζονται βεβαίως ὑπὸ τὰς καλύβας τῶν κατοίκων καὶ ὑπὸ τὰ ἐκ τοῦ μακροῦ χρόνου ἐπισωρευθέντα χώματα ἐπιστημονικοὶ θησαυροὶ ἰσότιμοι πιθανῶς τῶν ἀρτίως ἐν Ὀλυμπίᾳ εὐρεθέντων. Ὑπεσχέθη δὲ τὸ Συμβούλιον ὅτι ἀμέσως δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ ἐκτελέσῃ τὴν ἀνασκαφὴν πάσης τῆς τοῦ ἱεροῦ τούτου χώρου ἐκτάσεως δι' ἰδίων τῆς ἐταιρίας χρημάτων, ἂν ἡ Κυβέρνησις σπεύσῃ νὰ ἐξαγοράσῃ τὰς τῶν κατοίκων οἰκίας καὶ μετοικίσῃ αὐτοὺς ἀλλοχοῦ ποῦ.

Καὶ ὑπὲρ τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνευρεθέντων καὶ ἐν ἀθλίους παραπήγμασι τηρουμένων ἀνεκτιμῆτων θησαυρῶν ἐμερίμνησεν τὸ Συμβούλιον κατὰ δύναμιν καὶ χρήματα ἐχορήγησεν εἰς ἐκτέλεσιν κατεπειγόντων ἔργων πρὸς συντήρησιν τῶν παραπηγμάτων καὶ καθαρισμόν τοῦ χώρου, καὶ τὰ δέοντα ἐνήργησε πρὸς ἐπίσπευσιν ἔργων ὑπὲρ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς προσηκούσης ἀποκαστάσεως τῶν ἐκεῖ ἀρχαίων. Ἐλπίς δ' εἶναι ὅτι καὶ περὶ τούτων θέλει μεριμνήσει ἡ Κυβέρνησις προερχῶς.

E. K.

BIBLIA NEOΦΑΝΗ.

Πλάναι συνταγματικά. Ἀπόσπασμα ἀνεκδότου πραγματείας περὶ τοῦ καθ' ὅλου δημοσίου δικαίου, ὑπὸ Α. Ν. Στούπη, δικηγόρου καὶ ὑφηγητοῦ. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἐνώσεως, 1881 [8ον, σελ. 55].

Πρακτικὰ μαθήματα μελισσοκομίας, διδαχθέντα ἐν τῷ Παρισινῷ κήπῳ τοῦ Λουξεμβούργου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ V. H. Hamet, μεταφρασθέντα ὑπὸ Κ. Βαρβάτη ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάνῃ Σπ. Α. Παυλίδου, ἐκδοθέντα δὲ ἀναλώμασι τῆς ἐπὶ τῆς ἐμφυχώσεως τῆς ἐθνικῆς

- βιομηχανίας ἐπιτροπῆς. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ ἔθνικοῦ τυπογραφείου, 1880. [8ον, σελ. ς' καὶ 235.]
- Τίνα πρέπει ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ μετέλθῃ ἡ Ἑλλὰς ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν πολιτικὴν, ἐὰν θέλῃ νὰ σώσῃ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ὕπαρξιν [ὑπὸ Ν. Δαμαλά]. Ἀθήνησι, 1881. [16ον, σελ. 16.]
- Orchomenos, Bericht über meine Ausgrabungen im Bœotischen Orchomenos von Dr. Heinrich Schliemann, mit 9 Abbildungen und 4 Tafeln. Leipzig, F. A. Brockhaus, 1881. [8ον, σελ. 58.]
- Ἡ μήτηρ μου. Αὐτοβιογραφία τῆς κυρίας Ἐλισάβετ Μούτσου Μαρτινέγκου, ἐκδομένη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Ἐλισαβετίου Μαρτινέγκου μετὰ διαφόρων αὐτοῦ ποιήσεων. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Κορίνθου, 1881. [8ον, σ. 80.]
- Ἀπάντησις πρὸς τὴν σύντομον ἀπάντησιν τοῦ Καρατσᾶ—Ροΐδου, ὑπὸ Δημ. Τζαννετάκη, πρώην ὑπαλλήλου τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν ἀδελφῶν Πεῖρῆ, 1881, [8ον, σελ. 64.]
- Περὶ Ἰππαραρίνης καὶ περὶ τῶν βάσεων τοῦ Αἰθουλαίου, πραγματεία ἐπὶ ὕψησι, ὑπὸ Ὄθωνος Α. Ρουσοπούλου, Δρ. τῆς φιλοσοφίας ἐπὶ φυσικαῖς ἐπιστήμασι. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν ἀδελφῶν Πεῖρῆ, 1881. [8ον, σελ. 43.]
- * Ὁ ἱερός τοῦ 1821 ἑλληνικὸς ἀγών. Ἡ ἐπανάστασις καὶ καταστροφὴ τῆς Ναούσης. Ἱστορικὴ πραγματεία ὑπὸ Ν. Γ. Φιλιππίδου. Ἀθήνησι, τύποις ἀδελφῶν Βαρβαρρέγγου. 1881 [8ον, σελ. 95.]
- Πρακτικὴ ἀριθμητικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν καὶ ἀστικῶν σχολείων κλιμακῶδὸν προχωροῦσα, ἐπεξεργασθεῖσα κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἀριθμητικῆς I. Λοιζέρου, ὑπὸ Γ. Γεράκη, βραβευθεῖσα ἐν τῷ Καραπανεῖῳ ἀγῶνι. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἰω. Ἀγγεπούλου, 1881. [12ον, σελ. 91.] Τιμᾶται δραχμῆς.
- Ἡ νῆσος Σύμη, πραγματεία ὑπὸ γεωγραφικὴν, ἱστορικὴν καὶ στατιστικὴν ἔποψιν μετὰ εἰκονογραφίαν καὶ τῶν ἐπικρατεστέρων ἔθιμων, οἷς προσετέθησαν βραχέα τινὰ περὶ προλήψεων καὶ τῆς διαλέκτου τῶν Συμίων, ὑπὸ Μιχαὴλ Σ. Γρηγοροπούλου, δημοδιδασκάλου. Ἀθήνησιν, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἀθηναΐδος, 1880. [8ον, σελ. 80.]
- * Die hellenische oder neugriechische Sprache, von Aug. Boltz. Darmstadt, 1881. [8ον, σελ. 176. Τιμᾶται δραχ. 5.]
- Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ὑπὸ Κ. Παπαρῆγοπούλου. Ἑκδόσις 6', τόμ. α', βιβλ. α'. Ἀχαιοί. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστοῦ, 1881. [8ον σελ. μδ' καὶ 140]. Τιμᾶται δραχ. ν. 3.

Περίγησις εἰς Κρήτην, ὑπὸ Ἰωσήφ Χατζηδάκη, ἱατροῦ. Ἐν Ἐρμουπόλει, τύποις Νικ. Βαρβαρέσου, 1881. [16ον, σ. 116.] Τιμᾶται δρ. ν. 2.

Περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς γεωμετρίας, λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ὑπὸ Β. Λάκωνος, τακτικοῦ καθηγητοῦ τῶν μαθηματικῶν, ἐγκαθισταμένου εἰς τὴν πρυτανείαν. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν ἀδελφῶν Πεῖρῆ, 1881. [8ον, σελ. 58.]

Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ὑπὸ Θ. Ἀρεταίου, τακτικοῦ καθηγη τοῦ τῆς χειρουργικῆς, κλινικῆς κλπ., παραδιδόντος τὴν πρυτανείαν τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ Β. Λάκωνι. Ἀθήνησιν, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Παλιγγενεσίας, 1881. [8ον, σελ. 280.]

Ἄδαμαντίου Κοραῆ τὰ μετὰ θάνατον εὑρεθέντα συγγραμμάτια, βουλῆ μὲν καὶ δαπάνη τῆς ἐν Μασσαλίᾳ κεντρικῆς ἐπιτροπῆς Κοραῆ, ἐπιμελεία δὲ Ἀνδρέου Ζ. Μάμουκα συλλεγένη τε καὶ ἐκδιδόμενα. Τόμος πρῶτος, περιέχων ὕλην Γαλλογραικικοῦ λεξικοῦ καὶ τὰς ἐν τῷ λεξικῷ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ἰδιογράφους τοῦ Κοραῆ σημειώσεις.— Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀδελφῶν Πεῖρῆ. . . 1881 [εἰς 8ον, σελ. σζ'. καὶ 528.]

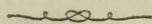
Δάντου Ἀλλιγιέρου Θεῖα κωμῳδία, μετάφρασις ἕμμετρος ὑπὸ Γεωργίου Ἑμμ. Ἀντωνιάδου, βραβευθεῖσα ἐν τῷ Οἰκονομίῳ ἀγῶνι. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Κ. Ἀντωνιάδου . . . 1881. [εἰς 12ον, σελ. κέ. καὶ 597.]

Handbuch der griechischen Staatsalterthümer von Gustav Gilbert. Erster Band. der Staat der Lakedaimonier und der Athener. Leipzig, Druck und Verlag von B. G. Teubner. 1881. [8ον, σελ. VIII καὶ 432.]

De architectura graeca commentationes epigraphicae. scripsit Ernestus Fabricius. adjecta est tabula. Berolini, apud Weidmannos. MDCCCLXXXI. [εἰς 8ον, σελ. 86].

The journal of hellenic studies. Vol. II, N° 1. Avril 1881. London, by Macmillan and Co. [κείμενον εἰς 8ον καὶ πίνακες εἰς φύλ.].

Κριτικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς ἑαυτὸν 12 βιβλίων Μάρκου Ἀντωνίου ὑπὸ Π. Σκαφιδιώτου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Αὐγῆς, 1881. [8ον, σελ. 16.]

Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις κοινοποιηθεῖσαι
ἐκ τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν.

Ἰούλιος. (E. N.) 1881.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	750,52	χμ.
Μεγίστη »	754,95	(τὴν 15 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	744,64	(τὴν 23 ^{ην})

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση θερμοκρασία	27,66
Μεγίστη »	35, 3 (τὴν 10 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	19, 0 (τὴν 31 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 4 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 35,30 χμ.), ἀστραπῶν 2, βροντῶν 1. Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ 7 ἡμέρας ΝΔ, 1 Δ, 19 ΒΑ, 4 Ν.

Αὐγούστος.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	749,89
Μεγίστη »	754,82 (τὴν 5 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	744,55 (τὴν 15 ^{ην})

Θερμόμετρον.

Μέση θερμοκρασία	29,03
Μεγίστη »	39, 1 (τὴν 25 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	19, 9 (τὴν 8 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 0. Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ ἡμέρας 11 ΝΔ, 1 Β, 17 ΒΑ, 2 Ν.

Σεπτέμβριος.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	751,30
Μεγίστη »	757,28 (τὴν 29 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	746,71 (τὴν 3 ^{ην})

Θερμόμετρον.

Μέση θερμοκρασία	25,15
Μεγίστη »	34, 6 (τὴν 14 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	13, 8 (τὴν 30 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 4 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 8,65 χμ.),
 ἀστραπῶν 3, βροντῶν 2. Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ 11 ἡμέρας ΝΔ,
 1 ΒΔ, 9 ΒΑ, 1 Α, 8 Ν.

Ὀκτώβριος.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	752,21
Μεγίστη »	760,07 (τὴν 8 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	745,43 (τὴν 25 ^{ην})

Θερμόμετρον.

Μέση θερμοκρασία	19,59
Μεγίστη »	27, 9 (τὴν 5 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	9, 3 (τὴν 20 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 8 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 7,32 χμ.),
 ἀστραπῶν 3, βροντῶν 2. Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ 16 ἡμέρας ΝΔ,
 4 Δ, 1 ΒΔ, 1 Β, 5 ΒΑ, 1 Α, 3 Ν.

Νοέμβριος.

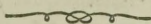
Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	756,60
Μεγίστη »	766,29 (τὴν 2 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	745,61 (τὴν 5 ^{ην})

Θερμόμετρον.

Μέση θερμοκρασία	13,39
Μεγίστη »	20, 1 (τὴν 10 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	2, 8 (τὴν 22 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 9 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 19,64
 χμ.), ἀστραπῶν 2. Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ 3 ἡμέρας ΝΔ, 1Δ,
 2 ΒΔ, 2 Β, 20 ΒΑ, 2 Ν.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

- σελ. στίχ.
- 209 11 ἄνωθεν ἀντί age γραπτ. age
- » 15 » » ἐξεφέρομεν » ἐξηρέγκομεν
- 210 9 κάτωθεν » οὐκ ὄφειλε » μὴ ὄφειλε
- 212 8 ἄνωθεν » ὁμώσασιν » ὠμόσασιν
- » 11 » » ἀξιόνουσιν » ἀξιώουσι
- » 12 » » ἐξεχειμάσωσιν » ἐξεχειμάσασιν
- 220 3 κάτωθ. » ἡ κατηγορία η) » ἡ κατηγορία ζ
- 221 10 ἄνωθεν » ἡ κατηγορία ζ » ἡ κατηγορία ς
- 221 ἐν ὑποσημειώσει στίχ. 3 ἄνωθ. ἀντί τοῦ: «τοῦτο ἐσφαλμένον διότι» μεταγραπτέον ὧδε: τὸ ἀκριβές εἶνε ὅτι οὐ μόνον τὰ οὐδέτερα μένουσι κατὰ χώραν (πλὴν τὸ μέλι τοῦ μελιοῦ κατὰ τὸ παιδί τοῦ παιδιοῦ κτλ.) ἀλλὰ καὶ »
- 224 ἐν ὑποσημ. στίχ. 4 ἄνωθ. ἀντί: ὅπως γραπτ: οὕτως
- » » » 7 » » τοῖς » τοῖς
- 230 2 ἄνωθεν ἀντί: ὅς γραπτ. ὡς
- » 9 κάτωθ. » οὐς. » οὐδ.
- 237 12 ἄνωθεν » Κραμ. Ἄνεκ » Κραμ. Ἄνεκ Ὁξωρ.
- 239 11 » » ἐκ σχηματισμῶν » εἰς σχηματισμόν.
- 241 14 » » οὐδὲ γρῦ » οὐδ' ἄχνα= οὐδὲ γρῦ
- » 15 » » διαγραπτέον τό: σκούνα (τοῦ Τομπάζη)
- 243 ἐν ὑποσημ. στίχ. 6 κάτωθ. ἀντί: πέσχος γραπτ. πέσχος
- 244 ἐν ὑποσημ. στίχ. 6 κάτωθ. ἀντί: κοντόλι γραπτ. κοντόλι.
- 248 9 ἄνωθεν ἀντί: σησήμι γραπτ. σησάμι.
- 249 3 » » Ἱστορία τῆς γλωσσολογίας, γραπτ. ἱστορία τῶν γραμμ. σπουδῶν.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΤΙ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΕΥΘΥΜΙΟΥ
 ΤΟΥ ΖΙΓΑΒΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΣ ΠΑΥΛΟΥ
 ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΑΘΟΛΙΚΑΣ.

Ἄφ' οὗ ὁ πολυμαθέστατος Φριδερίκος ὁ Ματθαίου (Frieder. Matthaei) ἐν ἔτει 1792 ἐξέδωκε κατὰ πρῶτον τὰ υπομνήματα τοῦ Εὐθυμίου εἰς τὰ τέσσαρα ἱερὰ Εὐαγγέλια ἐκ δύο χειρογράφων τῆς ἐν Μόσχᾳ βιβλιοθήκης, πολλοὶ τῶν πεπαιδευμένων ἀνδρῶν διακαῶς ἠυχήθησαν, ἵνα καὶ τὰ ὑπολειπόμενα τοῦ συγγράμματος μέρη ἀνευρεθῶσι καὶ ἐκδοθῶσι· διότι δι' αὐτῶν οὐ μόνον κατὰ τὴν ὕλην πλήρης τῆς θείας Γραφῆς ἐρμηνεία τῷ κοινῷ προσενεχθῆναι ἔμελλεν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ εἶδος τελειοτάτη. Ἀλλὰ τὰς περὶ τούτου κρίσεις τῶν σοφῶν ἄλλοτε σὺν Θεῷ δημοσιεύσομεν ἐν καταλληλοτέρῳ τόπῳ. Νῦν δὲ, ὡς ἐν παρόδῳ, τοῦτο μόνον σημειοῦμεν πρὸς πληροφορίαν τῶν φιλομαθῶν ἀναγνώστων τοῦ Ἀθηναίου, ὅτι οἶαν ἀξίαν ὁ πολὺς ἐκεῖνος Εὐστάθιος, ὁ κλεινὸς τῆς Θεσσαλονίκης ἀρχιεπίσκοπος, κέκτηται ὡς πρὸς τὴν τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ἐρμηνείαν, τοιαύτης καὶ ὁ Εὐθύμιος ἀξιοῦται ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τῆς κ. Διαθήκης.

Τὸ εἰς τὰ τέσσαρα ἱερὰ Εὐαγγέλια ὑπόμνημα τοῦ Εὐθυμίου ἐξεδόθη ἀπαξ καὶ παρ' ἡμῖν (ἐν Ἀθήναις 1842 εἰς τόμ. 2), καὶ ἔστι τὸ μόνον εἰς τὸ εἶδος τοῦτο πρακτικὸν βιβλίον, ὃ ἡμετέρα ἐκκλησιαστικῆ φιλολογίᾳ κέκτηται· διὸ καὶ εἰς χεῖρας πάντων περιφέρεται, καὶ μετ' ὠφελείας ἀείποτε ἀναγινώσκεται. Ὁ τὴν ἔκδοσιν ἐπιχειρήσας ἦν Θεόκλητος ὁ Φαρμακιδῆς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος παρὰ τὴν ἄλλην αὐτοῦ παιδείαν δικαίως τιμᾶται παρὰ τῶν παρ' ἡμῖν λογίων καὶ ἐπὶ κρίσει ὀρθῇ, διὰ τοῦτο τὸ δεῖξαι ἐνταῦθα, οἶαν εἶχε γνώμην περὶ τε τοῦ Εὐθυμίου περὶ τε τῆς ἀξίας τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ καὶ τῆς χρησιμότητος οὐκ ἀπο σκοποῦ, οὐδ' ἔξω τοῦ θέματος, ἠγοῦμεθα.

Ὁ Φαρμακίδης ἀποκαλεῖ τὸν Ζιγαβηνὸν ἄνδρα ἀληθοῦς παιδείας κάτοχον, θεολόγον ἄριστον, καὶ ἄριστα ἡσκημένον εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν θείων Γραφῶν⁽¹⁾. Ἐπικλείζει δ' αὐτόν, καὶ τὸν λαμπρότερον τῶν στεφάνων πλέκει ἀποφαινόμενος, ὅτι διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ λαλοῦσιν οἱ μεγάλοι τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἐρμηνευταί⁽²⁾. Τὴν δὲ ἀξίαν τοῦ ὑπομνήματος αὐτοῦ εἰς τὰ Εὐαγγέλια πορίζεται ἔνθεν μὲν ἐκ τῆς ὀρθῆς ἐρμηνείας, τῆς κυριολεξίας, τῆς σαφηνείας, τῆς πλατυτέρας τῶν ἐνοιῶν ἀναπτύξεως καὶ τῆς εὐστοχίας, μεθ' ἧς ἤτοι συμπληροῖ ἢ διορθοῖ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ὑπομνηματιστάς⁽³⁾. ἐτέρωθεν δὲ ἐκ τῆς πανδήμου ἐπικροτήσεως τῶν τε συγχρόνων τῷ Συγγραφεῖ τῶν τε μετ' αὐτόν καὶ τῶν νεωτέρων ἀλλογενῶν καὶ ἐτεροδόξων λο-

(1) Θ. Φαρμακ. ἡ κ. Διαθ. τόμ. Α'. σελ. ιη'. «Ὁ Εὐθύμιος εἶχεν ἀπληθινὴν παιδείαν· ἦτον θεολόγος ἄριστος, καὶ ἄριστα ἡσκημένος εἰς πτὴν ἐξήγησιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν ἱερῶν Γραφῶν, ὡς μαρτυροῦσιν αὐτὰ αὐτοῦ τὰ συγγράμματα, ἐκδεδομένα καὶ ἀνέκδοτα, καὶ ὁμολογοῦνσι καὶ αὐτοὶ οἱ νεώτεροι».

(2) Αὐτόθι. σελ. ιθ'. «Διὰ τοῦ στόματος τοῦ Εὐθυμίου λαλοῦσιν οἱ μεγάλοι τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἐρμηνευταί· οἱ Ἀθανάσιοι, οἱ Βασίλειοι, οἱ Γρηγόριοι, οἱ Κύριλλοι, οἱ Χρυσόστομοι. Καὶ οἱ θεοὶ οὗτοι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες ἔγραψαν πρὸς ἡθικὴν ὠφέλειαν ὅχι μόνον τῶν συγχρόνων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν τῶν νῦν ζώντων. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ καύχησις· ἀπαιτεῖται καὶ συνεχῆς τῶν ἀθανάτων αὐτῶν συγγραμμάτων ἀνάγνωσις. Ἐκ τῶν ἐρμηνειῶν αὐτῶν μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας ἐρασιμένην προσφέρει ὁ μακάριος Εὐθύμιος πρὸς πάντας τὴν εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἀρίστην ἐρμηνείαν».

(3) Αὐτόθι. σελ. ιδ'. «Ἐρανίσατο δὲ αὐτὴν (τὴν εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἐρμηνείαν) ὁ Εὐθύμιος ἐκ τῶν ἐρμηνειῶν καὶ διαφορῶν μὲν ἄλλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐξαιρέτως δὲ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὡς καὶ ὁ ἴδιος λέγει ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ. Ἀλλὰ ὁ Εὐθύμιος δὲν εἶναι ἀπλοῦς ἐραριστής· ὡς εἰς ἄκρον εἰς τὴν ἐξήγησιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἐξησκημένος, συνεισφέρει καὶ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ πολὺ μέρος, καὶ πανταχοῦ δεικνύει ἀκριβῆ γραφικὴν γνῶσιν καὶ κρίσιν ὀρθήν. Καὶ ποῦ μὲν διορθώνει ἄλλους ἐρμηνευτάς, ποῦ δὲ ἀναπτύσσει σαφέστερον

γίων⁽¹⁾. Περὶ δὲ τῆς χρησιμότητος τῆς βίβλου, καὶ τῆς σταθεραῶς πεποιθήσεως, ἣν εἶχεν εἰς τὴν ἐξ αὐτῆς προκύψουσαν ὠφέλειαν, σαφῆ τὰ ἐξῆς : «Ὅτι τὸ σύγγραμμα »τοῦτο, λέγει, θέλει ὠφελῆσαι τὰ μέγιστα, περὶ τούτου »δὲν ἔχομεν κάμμίαν ἀμφιβολίαν. Ἄν δὲν ἤμεθα περὶ »τούτου τόσον πεπεισμένοι, δὲν ἠθέλαμεν ἐπιχειρήσει νέαν »αὐτοῦ ἔκδοσιν διὰ τὰ τέκνα τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἀνατο- »λικῆς ἐκκλησίας»⁽²⁾. Οὕτως ἐστοχάζετο ὁ ἀοιδίμος Φαρμακίδης, καὶ οἱ στοχασμοὶ αὐτοῦ ὀρθοὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ἀνεδείχθησαν· διότι καὶ ἀσμένως τὸ βιβλίον, ἀμα ἐκδοθέν, ἐγένετο δεκτόν⁽³⁾, καὶ μετὰ ζέσεως ἀνὰ πᾶσαν τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολὴν μέχρι τοῦ νῦν ἀναγινώσκεται.

Ἄλλὰ μοῖρα δυσμενεῖ τὸ γλαφυρότατον καὶ πολυτιμότερον τοῦτο σύγγραμμα οὐ μόνον ἡμιτελὲς ἦν, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν, καὶ τοῦ ἡμιτελοῦς ἔτι ἀτελέστερον διὰ τὴν σημαντικωτάτην ἔλλειψιν τῆς ἐρμηνείας τῶν πλείστων τῆς κ. Διαθήκης μερῶν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὸ ἐν πολλοῖς δύσληπτον. Διότι ὁ Συγγραφεὺς ἐν τῇ τῶν Εὐαγγελίων ἐρμηνείᾳ ἄλλων μὲν ἀκροθιγῶς μόνον ἤψατο, εἰςὶ δὲ καὶ ὅσως παρέδραμεν, ἐν τῇ τῶν ἐπιστολῶν ἐξηγήσει βουλόμενος περὶ αὐτῶν τὰ εἰκότα διακλαβεῖν⁽⁴⁾. Καὶ ὅσῳ μᾶλλον

καὶ πλατύτερον τὰ παρ' ἄλλοις συνεπτυγμένως ἢ ἀσαφῶς πως ἐκφρασμένα. Πανταχοῦ διὰ τῆς ἐρμηνείας ἀναζητεῖ καὶ εὐρίσκει τὴν κυρίαν λέξιν, καὶ ἐκφράζει τὴν ὀρθὴν ἔννοιαν, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἀναγωγῆσεως αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος».

(1) Αὐτόθι. ε' Ἡ εἰς τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια ἐρμηνεία τοῦ Εὐθυμίου νετιμᾶτο πολὺ παρὰ τε τῶν συγχρόνων αὐτοῦ καὶ παρὰ τῶν μεταγενεστέρων, καὶ ἐπαινεῖται μεγάλως παρὰ πάντων τῶν νεωτέρων ἀλλογενῶν καὶ ἑτεροδόξων κριτικῶν».

(2) Αὐτόθι. ιγ'.

(3) Αὐτόθι. τόμ. Γ'. σελ. α'. «Ἡ εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἐρμηνεία τοῦ Εὐθυμίου ἐξεδόθη ἤδη εἰς δύο τόμους, καὶ ἀναγινώσκεται παρὰ πολλῶν τέκνων τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας »μετὰ μεγάλης ψυχικῆς ὠφελείας».

(4) Ὅρα τόμ. Α'. σελ. 342. ἔκδ. Φαρμακ. ἔνθα ὁ Εὐθύμιος ἀνα-

έτιμᾶτο, τοσοῦτω μᾶλλον ἢ συμπλήρωσις αὐτοῦ ἀναγκαιότερα, οἷα εἰκός, καθίστατο.

Ὁ πρῶτος αὐτοῦ ἐκδότης, ὁ φιλοπονώτατος Φριδερίκος ὁ Ματθαίου, ἐπισφραγίζει τὰ ἀξιόλογα τῆς ἐαυτοῦ ἐκδόσεως προλεγόμενα τῇ ἐπομένῃ εὐχῇ· «ἤδη οὐδὲν ἄλλο εὐχομαι ἢ ὅπως τὸ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων ὑπόμνημα» τοῦτο τοῦ Εὐθυμίου, τὸ παρὰ οὕτως ἀρίστων ἀνδρῶν συσταθέν, ἀποβῆ ὅ, τι πλείστοις ὠφέλιμον· καὶ ὅπως ποτὲ καὶ τὰ ὑπομνήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ ἀποστόλου Παύλου καὶ τὰς Καθολικὰς ἀνευρεθῶσι καὶ ἐκδοθῶσι· διότι ἐκ τῆς ἀρχαιότητος οὐδὲν τέως ἔχομεν τῶν καθολικῶν ἐπιστολῶν λόγου ἄξιον ὑπόμνημα⁽¹⁾». Ὁ δὲ ἀοίδιμος Φαρμακίδης, εἰς τὰς παρ' ἡμῖν ἀνάγκας καὶ τὸν πρακτικὸν μᾶλλον σκοπὸν τοῦ πονήματος ἀφορῶν, γοερώτερον ἐκτραγωδεῖ αὐτοῦ τὸ ἡμιτελές τε καὶ ἀσυμπλήρωτον. «Ὁ Εὐθύμιος, γράφει⁽²⁾, ἠρμήνευσε καὶ τὰς ἐπιστολάς τοῦ Παύλου καὶ τὰς Καθολικὰς, ἀλλ' ἡ ἐρμηνεία αὐτῆ κρύπτεται εἰσέτι εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῆς Εὐρώπης ἀνέκδοτος. *Πόσον λυπηρὸν εἶναι εἰς ἡμᾶς ἡ στέρησις αὐτῆ!* Καὶ ὅτε δὲ ἐκ τῶν ἐνόντων συνεπλήρου τὸ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων ὑπόμνημα τοῦ Εὐθυμίου διὰ τῆς εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐρμηνείας τοῦ Οἰκουμενίου, ἵνα παρὰσχῆ τοῖς Ἑλλησι πλήρη ὅπωςδήποτε τῆς κ. Διαθήκης ἐξήγησιν, βαθεῖαν πάλιν τὴν θλίψιν αὐτοῦ ἐξεδήλου ἐπὶ τῇ στερήσει τούτων δὴ τῶν ἤδη ἀγαθῆ τύχῃ ἀνευρεθέντων καὶ ἐκδιδομένων βιβλίων⁽³⁾».

φορικῶς πρὸς τὸν στίχ. 3, κεφ. ιε' τοῦ Ματθαίου γράφει· «ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος, καθ' ὃν λέγεται ὁ ὄξ αὐτοῦ ὁ σταυρὸς, ὃν ἐροῦμεν νῦν καιρῷ τῷ προσήκοντι». Οἱ δὲ ἐκδότηι Φ. Ματθ. καὶ Φαρμακ. ὑποσημειοῦσιν· «ἐν τοῖς εἰς τὰ Εὐαγγέλια ὑπομνήμασι δὲν λέγει τι τοιοῦτον ὁ Εὐθύμιος· ποῦ δὲ λέγει τοῦτο; ἄδηλον· ἴσως ἔλεγεν αὐτὸ εἰς «τὸ εἰς Ἔβρ. 6', 9. ὑπόμνημα αὐτοῦ».

(1) F. Matth. Comment. ect. p. 37. (2) Τόμ. Α'. σελ. ια΄.

(3) Τόμ. Γ'. σελ. ἦ. «Ἡ εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἐρμηνεία τοῦ

Ἄλλὰ ποῦ τὰ οὕτω ποθινὰ καὶ περισπούδαστα ταῦτα τοῦ Ζιγαβηνοῦ συγγράμματα, κεκρυμμένα ὄντα καὶ πάλαι ζητούμενα, ἀνευρέθησαν; Τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀκούομεν οἰοῦναι προβαλλόμενον ἡμῖν ἤδη, πρὸς ὃ ἐκ καθήκοντος ὀφείλομεν ἀπαντῆσαι, ἀλλ' ἐν ἄλλῃ καταλληλοτέρᾳ εὐκαιρίᾳ.

Ὁ Εὐθύμιος, ὦν κατὰ τὰ ἄλλα συγκεκροτημένος ἀριστα, καὶ τὴν τοῦ νοῦ ὀξύτητα σὺν τῇ τῆς κρίσεως λεπτότητι, ὦν ἡ ἐξηγητικὴ μάλιστα ἐπιστήμη δεῖται, ἐκ φύσεως λαχὼν, ἐβασάνιζε καλῶς τό τε πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῶν ἱερῶν Συγγραφέων· παρέβαλλεν ἐσπουδασμένως τὰς γνώμας πάντων τῶν προγενεστέρων ἐρμηνευτῶν· ἐδέχετο εὐστόχως τὴν τούτων ὀρθοτέραν, καὶ προσετίθετο καταλλήλως τὰς τῆς ἰδίας ἐρεύνης ἀξιόλογα πορίσματα. Τῷ Ὁριγένει, τῷ Διδύμῳ, τῷ Σεβήρῳ, τῷ Εὐσεβίῳ, τῷ Κυρίλλῳ, τῷ Θεοδωρήτῳ, Βασιλείῳ τε τῷ μεγάλῳ καὶ τῷ Ναζιανζηνῷ Γρηγορίῳ, τῷ Οἰκουμένίῳ, καὶ αὐτῷ τῷ συγχρόνῳ Θεοφυλάκτῳ⁽¹⁾, καὶ εἴ τινα ἄλλῳ προσέτι τῶν περι

»Εὐθυμίου ὑπερέχει· τῆς εἰς αὐτὰ ἐρμηνείας τοῦ Θεοφυλάκτου, καθὼς κηθῆλεν ἀποδειχθῆ ὑπερέχουσα καὶ ἡ εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου ἐρμηνεία αὐτοῦ, **ΑΝ ΗΤΟΝ** »**ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΗ**, τῶν εἰς αὐτὰς ἐρμηνειῶν τοῦ Οἰκουμένου καὶ τοῦ Θεοφυλάκτου».

(1) Ὁ Θεοφυλάκτος, ὁ τοῖς πᾶσι διὰ τὴν ἐρμηνείαν εἰς τὴν κ. Διαθήκην πᾶν γνωστός, ἐχρημάτισε διδάσκαλος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, υἱοῦ καίσαρος Μιχαὴλ τοῦ Δούκα, τοῦ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1071—1078 βασιλεύσαντος, καὶ τῆς τούτου γυναικός, βασιλίσσης Μαρίας, ἧς τῇ προτροπῇ καὶ τὸ εἰρημένον πόνημα συνεγράφατο. Προχειρισθεὶς δ' εἶτα περὶ τὸ ἔτος 1078 Ἀγριῶν ἢ Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπος, ἀπεβίωσεν ἐν ἔτι 1108 κατὰ τὰς πιθανωτέρας γνώμας. Ὅτι δὲ τὰ τοῦ Θεοφυλάκτου εἰς τὴν κ. Διαθήκην ὑπομνήματα ἦσαν προεκδοδομένα ἤδη, ὅτε ὁ ἡμέτερος Εὐθύμιος συνέγραψε τὰ ἑαυτοῦ (ὁ Εὐθύμιος ἐπέξέτεινε τὸ ζῆν μέχρι τοῦ 1120 καὶ ἐπέκεινα, ὡς ἔοικε), καὶ ὅτι καὶ ταῦτα εἶχεν ἐν ὄψει, ἐκ πλείστων ὄσων τεκμηρίων φανερώτατον παντὶ τῷ βουλομένῳ ἀμφότερα τὰ ἔργα συγκρίναι πρὸς ἄλληλα.

τὴν τῶν θεῶν Γραφῶν ἐρμηνεῖαν δεινῶν, ἐχρήτο, ὡς ὀδηγοῖς ἀπλανέσι. Πλὴν ἀλλ' ὧ ἰδίως κατὰ πόδα ἠκολούθει, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, ὑπῆρξεν ὁ Χρυσόστομος. Καὶ φαίνεται μὲν ἀληθῶς παρεκκλίνων τοῦ παλαιοῦ καὶ μεγάλου τούτου ἐρμηνευτοῦ ὁ Εὐθύμιος, ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει αὐτῷ ἐν τῷ τοῦ εἵδους τῆς συγγραφῆς χαρακτῆρι μᾶλλον, ἢ ἐν ταῖς ἐρμηνευτικαῖς ἐννοίαις καὶ θεωρίαις· διότι ὁ μὲν Χρυσόστομος τὰς θείας Γραφὰς ἐρμηνεύσας ἐπ' ἐκκλησίᾳ ἐνώπιον τοῦ πλήθους, καὶ τῷ τῶν ὁμιλιῶν σχήματι χρησάμενος, τῇ μὲν αὐστηρᾷ τῆς ἐξηγήσεως συναφείᾳ, οὕση πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἀλυσιτελεῖ, οὐχ εἶπετο· εἰς δὲ τὴν ἠθικὴν τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ διάπλασιν αἰεὶ ἀποβλέπων, εὐκινήτως ἀπὸ παρεκβάσεως εἰς παρέκβασιν μετέβαινε, καὶ ἀπὸ ζητήματος ἑτέρου εἰς ἕτερον ζήτημα, πειρώμενος παντοιοτρόπως ἐμπεδῶσαι τὸ φρόνημα τῶν ἀκροατῶν τοῖς τῶν θεῶν Γραφῶν νοήμασιν. Ὁ δὲ ἡμέτερος Εὐθύμιος τῆς ἐρμηνευτικῆς αὐτοῦ συγγραφῆς σκοπὸν ἔστησεν αὐτὴν ταύτην τὴν συναφῆ τοῦ ἱεροῦ κειμένου ἐξήγησιν, ἧς ἕνεκα οὐδαμοῦ, εἰ μὴ που κατ' ἀνάγκην, ἀπεμακρύνετο τοῦ συνειρημοῦ τῶν νοημάτων, καὶ τὸ ἠκριβολογημένον ἐν τε λέξεσι καὶ φράσεσι καὶ ἐννοίαις καὶ σημασίαις σχολαίτερον ἐθήρα.

Καθόλου δ' εἰπεῖν, ὁ Εὐθύμιος ἐν τῷ πολυτόμῳ τούτῳ συγγράμματι δείκνυται ἰδιαζόντως φροντιστῆς τοῦ σαφοῦς, συμμετρίαν ἐν τοῖς περιόδῳ φυλάττων, καὶ φράσει χρώμενος ἐρμηνεῖα τὰ μάλιστα πρεπούση. Πλουτεῖ ἄριστα ταῖς γραφικαῖς μαρτυρίαις. Οἶδε τηρεῖν τοῦ ἀναγινώσκοντος τὴν διάνοιαν διεγειγερμένην διὰ τῶν συνεχῶς προβαλλομένων ἀπορρημάτων, ἐφ' οἷς τὰ μάλιστα χαίρει· καὶ καθίστησιν αὐτῷ τὴν μὲν ἐκ τῆς μελέτης κόπωσιν ἀνεπαίσθητον, ἠδεῖαν δὲ τὴν ἀπόλαυσιν, δι' ἣν ἐπιφέρει εὖστοχον τούτων λύσιν. Εἰς τὰ βάθη τῶν ἀποστολικῶν νοημάτων εἰσδύει οἰονεὶ ἀπόνως. Τοὺς γλωσσικοὺς αὐτῶν ἰδιωτισμοὺς

ἐξηγεῖται ὀρθῶς, καὶ τὰ ὑποθετιμμένα, εἴτε εἰς τὸ δόγμα ἀνάγονται, εἴτε εἰς τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν, ἐκτίθησιν ἐπακριβωμένως. Αἱ ἀσάφειαί, αἱ πολλαχοῦ τῶν ἐπιστολῶν, καὶ μάλιστα τῶν τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἀπαντῶσαι· καὶ αἱ φαινόμεναι ἐν αὐταῖς διαφωναίαι αἴρονται μετὰ πειθοῦς καὶ εὐχερείας· τοῦθ' ὅπερ οὐκ ἔχει τις εἰπεῖν, ὅπόσον καθηδύνει τὸν διεξιόντα, καὶ οἶαν αὐτῷ προθυμίαν ἐμβάλλει εἰς περαιτέρω ἀνάγνωσιν. Τὰς δὲ ἐκδρομάς καὶ παρεκβάσεις, καίτοι αὐταὶ τὸ στυφὸν τῆς ἐξηγήσεως διαγλυκαίνουσι, συμμέτρως ποιούμεναι καὶ δεξιῶς, ὁ Εὐθύμιος ἀποφεύγων ἐσπουδασμένως, παρέχει τῷ ἐντυγχάνοντι ἀσύγχυτον, ἀδιάσπαστον καὶ εὐχερῆ τὴν μάθησιν τῶν ζητούμενων. Τῶν δὲ ἀπομεμακρυσμένων ἤδη ἐννοιῶν τὸν εἰρμὸν συνεχίζει αὐθις ἀνευ ἐκτροπῆς καὶ ψυχρολογίας, καὶ χειραγωγεῖ ἀπλανῶς εἰς τὴν συνέχειαν τῆς ἀφηγήσεως. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις, κατὰ γε ἡμᾶς κριτάς, εἶχεν ἂν τις εἰπεῖν, ὅτι τὸ μὲν ἀνιχνεῦσαι τὸν νοῦν τῶν θεωρουμένων, καὶ καθαρῶς ἐξηγήσασθαι, εὐρίσκει τις καὶ παρ' ἄλλοις τῶν ἐξηγητῶν. Τὸ δὲ σαφῶς τε ἅμα εἰπεῖν καὶ μηδὲν τῶν ἀναγκαίων ἐν τῷ συντόμῳ παραλιπεῖν, τοῦτο κατῴρθωται κατ' ἐξοχὴν τῷ Συγγραφεῖ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ὑπομνημάτων.

Ἄλλ' ἐν προοιμίῳις καὶ εἰς τοῦτο ἐπιστῆσαι τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου τάχα οὐκ ἔξω τοῦ εὐλόγου καὶ πρέποντος· ὅτι δηλαδὴ ὁ Εὐθύμιος ἄλλη τινὶ χρῆται μεθόδῳ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν τοῦ Παύλου ἐπιστολῶν, καὶ ἄλλη ἐν τῇ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων· διότι ἐν ἐκείναις μὲν, ὡς ἐν ὄρῳ εἰπεῖν, διὰ τῆς ἰδίας ἀείποτε θεωρίας πρόεισι, καὶ πανταχοῦ ἰχνηλατῶν τυγχάνει τῆς λύσεως· εἰς ταύτας δὲ ἐξ ἑαυτοῦ μὲν εἰσάγει ὀλίγα, τὰ δὲ πλεῖστα ἀρύεται ἐξ ἄλλων ἐρμηνευτῶν, μηδὲν περαιτέρω αὐτὸς ἐμβαθύνων πρὸς τὴν τῆς τοῦ κειμένου ἐννοίας ἀκρίβειαν. Καὶ εἶχεν ἂν τις ἄρα τὸ μετὰ πόθου προσδοκώμενον ὑπόμνημα τοῦ Εὐθυμίου εἰς τὰς καθολικὰς ἐπιστολάς κατατάξαι κατὰ

τινα τρόπον καὶ οὐχ ἀτόπως ἐν ταῖς οὕτω δὴ καλουμέναις, *Σειραῖς*. Πλήν σημειωτέον καλῶς, ὅτι, εἰ καὶ ἐν τούτῳ φαίνεται μειονεκτοῦν τὸ τοῦ Εὐθυμίου εἰς τὰς καθολικὰς ἐπιστολὰς ὑπόμνημα τοῦ εἰς τὰς τοῦ ἀποστόλου Παύλου, πλεονεκτεῖ ὅμως κατὰ τι ἄλλο, οὐχ ἥττον σπουδαῖον, ἐφ' ᾧ ὁ Συγγραφεὺς ἀοιδίμου εὐγνωμοσύνης καθίσταται ἀξίος. Τοῦτο δ' ἐστίν, ὅτι περισώζει ἡμῖν ἐν αὐτῷ περικοπὰς ὅλας τῶν εἰς τὰς ἐπιστολὰς ταύτας ὑπομνημάτων τῶν κρατίστων καὶ δοκιμωτάτων ἐρμηνευτῶν· οἷον τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ Σεβήρου, τοῦ Θεοδωρήτου, τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, τοῦ Διδύμου, καὶ ἄλλων οὐκ ὀλίγων, ἃ ὁ δυσμενὴς χρόνος βασκήνας ἐξηφάνισεν. Ὡστε τοῖς τῆδε κάκεισε διεσπαρμένοις, καὶ, δίκην μαργαριτῶν, μετὰ πλείστης ὕσης τῆς φροντίδος παρὰ πολλῶν νεωτέρων πεπαιδευμένων ἀνδρῶν περισυλλεγεῖσιν ἀποσπάσμασι τῶν ὑπομνημάτων τούτων τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαιότητος ἐρμηνευτῶν, οὐκ ὀλίγα, ἄγνωστα τέως, προστίθενται διὰ τῆς ἐκδόσεως ταύτης, καὶ πολλὰ, ἡμαρτημένως ἤδη ἔχοντα, διορθοῦνται. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ λεπτομερέστερον.

Τέλος· ἡμεῖς, τό γ' ἐφ' ἡμῖν, καὶ πόνους κατεβάλομεν πολλοὺς, καὶ δαπάνας πολλῶ τῷ μέτρῳ ὑπὲρ τὰς ἡμετέρας δυνάμεις, ὅπως δώμεν τοῖς Ἑλλησιν ὡς οἶόν τε ἀνελιπές τὸ μέγα καὶ πολύκροτον τοῦτο εἰς τὴν κ. Διαθήκην ὑπόμνημα. Οὕτω δὲ τοῖς ὑπὸ τοῦ ἀοιδίου Θ. Φαρμακίδου, εἰς δύο ἰκανῶς ὀγκώδεις τόμους ἀνατυπωθεῖσιν ὑπομνήμασιν Εὐθυμίου τοῦ Ζιγαβηνοῦ εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, προστίθενται τὰ παρ' ἡμῶν ἀνακαλυφθέντα εἰς τὰς ἐπιστολὰς τῶν Ἀποστόλων, ἅπερ τρεῖς ἄλλους τόμους τοῦ αὐτοῦ ὡς αὐτῶς ὄγκου ἀπαρτίσουςιν. Ὡστε τὸ πεντάτομον τοῦτο σύγγραμμα, παρ' οὕτω λαμπροῦ Συγγραφέως διὰ πόνου μακροῦ μελέτης τε συντόνου καὶ φιλοτιμίας βασιλικῆς ἡσκημένον, ἔσεται τῇ μὲν ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν φι-

λολογία ἀρίζηλον περικόσμημα ἐσαεί, κληῖρος δὲ πολύτιμος καὶ θησαυρὸς ἀδαπάνητος τῇ καθ' ἡμᾶς καὶ ταῖς μεθ' ἡμᾶς γενεαῖς, ἐκ σοφῶν καὶ εὐκλεῶν προελθὼν προγόνων. Ἡμῶν δ' ἐστὶ νῦν τὸ μὴ κατολιγωρεῖν, ἀλλὰ πρόσκευσθαι ταῖς θείαις Γραφαῖς, γλαφυρωτάτην ἤδη καὶ σαφεστάτην ἐχόντων τῶν νοημάτων αὐτῶν τὴν ἀνάπτυξιν. Διότι κατὰ τὸν κριτικώτατον καὶ σοφώτατον Φώτιον· «τὰ ἱερὰ γράμματα ἔοικε χρυσίτιδι γῆ, ἣτις οὐ πάσιν, οὐδὲ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς φιλοπόνως καὶ ἐπιστημόνως μεταλλεύουσι τό τε χρυσίον δόκιμον καὶ τὸ κέρδος τῶν πόνων μεῖζον παρέχεται. Ὡςπερ οὖν πενίας οὐκ ἀπαλλάττεται ὁ τὴν μεταλλικὴν ψάμμον ἐν ὥραϊσμῶ ἢ παιδιᾷ ἢ κατὰ μυκτηρισμὸν ἐπαφώμενος, οὐδὲν δὲ φιλοπόνων οὐδ' ἀνιχνεύων τὸ ὑπὸ ταύτης κρυπτόμενον· οὕτως οὐκ ἂν ἀγνοίας ἀπαλλαγείη, οὐδὲ τῆς ἐχούσης τοὺς ῥαθύμους αἰτιάσεως ὁ τῶ γράμματι μόνῳ περιφυόμενος, τὸν δὲ ἐν αὐτῷ θησαυρὸν οὐκ ἀνερευῶν, οὐδὲ τὸ ἐν βάθει κέρδος τῶν νοημάτων ἀναλεγόμενος· καίτοι καὶ αὐτὸ τὸ κερκρύφθαι τὰ θεῖα νοήματα τὸ τιμιώτατον αὐτοῖς καὶ ὑψηλὸν ἐπιμαρτύρεται, καὶ πόθεν ἐγκεντρίζει μᾶλλον ζήτησεως ταῖς ψυχαῖς, ὅσαι πρὸ τῆς ῥαστώνης τὸ θεοφιλές τε καὶ φιλόπονον ἔμπροσθεν ἄγουσι(1)».

Περὶ δὲ τῶν ἔτι ὑπολειπομένων τοῦ συγγράμματος μερῶν ἦτοι, τοῦ ὑπομνήματος εἰς τὰς Πράξεις καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν, τί καὶ εἴπωμεν; ἔστι τις ἄρα τῆς ἀνευρέσεως αὐτῶν προεδοχία, καὶ ὑποσαίνει ἐλπίς τις, ὅτι ἀρτιμελές ποτε καὶ κατὰ πάντα σῶον τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου συγγράμματος τὸ σῶμα φανήσεται; ἡμεῖς ἐνταῦθα τοῦτο μόνον ἀπλῶς τοῖς φιλομαθέσιν εἶπειν ἔχομεν, ὅτι πάσαι ἡμῶν αἰ τέως ἀναζητήσεις καὶ ἔρευναι ἀπέβησαν μάταιαι, ὡς καὶ αἰ πρὸ ἡμῶν γενόμεναι ὑπὸ τε τοῦ σοφοῦ Φριδ. τοῦ

(1) Φωτ. ἐν βιβλιοθ. σκβ'.

Ματθαίου και άλλων. Διότι οὔτε ἐν τῇ τοῦ Οὐατικανοῦ βιβλιοθήκῃ, ἢν κατὰ τὴν δευτέραν ἡμῶν εἰς Ῥώμην ἀφίξιν ὁ ἔφορος αὐτῆς ἐλλόγιμος καὶ φιλόμουςος Καρδινάλιος Πίτρας μετὰ καλοκαγαθίας, οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν ὅσης, προσίτην καὶ εὐχρηστον ἡμῖν ἐποίησεν (1), εὐρομέν τι τούτων· οὔτε ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν εὐαγῶν τοῦ Ἁθω Μοναστηρίων, ἃς πάσας σχεδὸν ἀνηρευνήσαμεν τῷ προπαρελθόντι θέρει. Ἄλλ' ὅτι ταῦτα ἐπηλυγάζονται πού τῶν βιβλιοθηκῶν, καὶ συντονωτέρως τις ἔρευνα δύναται ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς λήθης ἀνεγκύσαι, ἡμεῖς γοῦν οὐδαμῶς ἀμφιβάλλομεν. Εἶθε τοίνυν ἄλλω, ἡμῶν ἐπιτυχεστέρω ἰχνευτῇ, κατορθωθείοι, ὃ ἡμῖν τέως ὑπῆρξεν ἀκατόρθωτον.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΑΣ.

(1) Monsieur le Ministre,

Conformément à l'assurance que j'ai en l'honneur de donner à Votre Excellence, M^r le professeur Callogeras peut se présenter demain lundi à la bibliothèque Vaticane, et trouvera deux msts., qui répondent au but de son voyage.

Je m'estime heureux de répondre à vos désirs, et n'omettrai aucune occasion de pouvoir faciliter les études des Doctes Hellènes.

Veillez agréer, Monsieur, l'assurance de mes respectueux dévouements.

16 Novembre 1879.

A Son Excellence
M. PAPPARIGOPOULO
Ministre de Grèce.

J. B. CARD. PITRAS
Bibl. de la S. E. A.

Ὅπως δ' οἱ τοῦ Ἀθηναίου ἀναγνώσται λάβωσιν ἐννοιάν τινα τῆς ἐξηγητικῆς τοῦ Εὐθυμίου ἀρετῆς, καὶ γνῶσι, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα, καὶ ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα, καταχωρίζομεν ἐνταῦθα μέρος τῆς πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς.

*Εὐθυμίου τοῦ Ζιγαβηνοῦ ἐρμηνεῖα εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας
ἐπιστολὴν Παύλου τοῦ Ἀποστόλου.*

Ὑπόθεσις.

Πολλοῦ τὸ προοίμιον γέμει θυμοῦ καὶ φρονήματος. ἀλλὰ καὶ πᾶσα σχεδὸν ἡ προκειμένη ἐπιστολή. τὸ γὰρ μετ' ἐπεικειάς τοῖς μαθηταῖς αἰεὶ διαλέγεσθαι, καὶ ὅτε δέονται σφοδρότητος, ἀνάξιον διδασκάλου. διὰ τοῦτο καὶ ὁ κύριος τὰ πολλὰ προσηνώς τοῖς μαθηταῖς διαλεγόμενος, ἔστιν ὅπου καὶ αὐστηρότερον ἐκέχρητο τῷ λόγῳ. Καὶ νῦν μὲν ἐμακάριζε, νῦν δὲ ἀνοήτους ὠνόμαζε. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἰουδαίους ἐποίει. ποτὲ μὲν ἠπίως ὀμιλῶν αὐτοῖς, ποτὲ δὲ μετ' ὀργῆς περιβλεπόμενος αὐτοὺς καὶ ἀγανακτῶν. τοῦτον οὖν καὶ ὁ μέγας παῦλος μιμούμενος, καὶ κατ' ἔχνος τοῦ διδασκάλου βαίνων, ἐποίκιλλε τὸν λόγον, καὶ πρὸς τὴν χρείαν τῶν μαθητευομένων ἐνίοτε μὲν καίων καὶ τέμνων, ἐνίοτε δὲ προσινῆ φάρμακα ἐπιτιθεῖς. οὐχ ἀπλῶς δὲ καὶ παραξύνθη κατὰ γαλατῶν, ἀλλὰ μέγα ἦν τὸ κινήσαν αὐτὸν ἀμάρτημα. τὸ γὰρ ἐπιτυχοῦσι παροξύνεσθαι, μικροψύχων, ὡς περ οὖν τὸ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις ἀναπίπτειν, νωθῶν καὶ ὑπνηλοτέρων. τινὲς γὰρ τῶν πιστευσάντων ἐξ ἰουδαίων, ὁμοῦ μὲν τῇ προλήψει τοῦ ἰουδαϊσμοῦ κατεχόμενοι, ὁμοῦ δὲ κενοδοξία μεθύοντες, καὶ βουλόμενοι πορισθεῖναι ἑαυτοῖς ἀξίωμα διδασκάλων, ἐλθόντες εἰς γαλάτας, ἐδίδασκον, ὅτι δεῖ περιτέμεσθαι, καὶ σάββατα καὶ νομηνίας τηρεῖν. οἱ γὰρ περὶ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην ταῦτα, φησὶν, οὐ κωλύουσιν, οἱ πρῶτοι

τῶν ἀποστόλων, οἱ μετὰ χριστὸν γενόμενοι, καὶ παρ' αὐτοῦ διδαχθέντες, καὶ εἰς τὸ κηρύττειν ἀποσταλέντες. καὶ ἀληθῶς οὐκ ἐκώλυον. ἀλλ' οὐ δογματίζοντες τοῦτο ἐποίουν, ἀλλ' οἰκονομικῶς τῇ ἀσθενείᾳ τῶν ἐκ περιτομῆς πιστευόντων συγκαταβαίνοντες. ὁ δὲ παῦλος εἰς τὰ ἔθνη κηρύττων, οὐ χρεῖαν εἶχε τῆς συγκαταβάσεως ταύτης. ὅτε οὖν ἐν ἰουδαίᾳ γέγονε, καὶ αὐτὸς τῇ συγκαταβάσει ταύτῃ ἐχρήσατο. ἀλλ' οἱ ἀπατεῶνες, οὐ λέγοντες τὰς αἰτίας τῆς συγκαταβάσεως, παρελογίζοντο τοὺς ἀσφαλεσέ-
ρους, λέγοντες, ὅτι οὐ δεῖ παύλῳ ἀνέχεσθαι, χθὲς καὶ σήμερον φανέντι⁽¹⁾. ἐκεῖνοι γάρ, ὡς εἴρηται, πρῶτοι. καὶ οὗτος μὲν μαθητῆς ἐκείνων, ἐκεῖνοι δὲ τοῦ χριστοῦ. καὶ οὗτος μὲν εἷς, ἐκεῖνοι δὲ πολλοί. προσετίθουν δὲ, ὅτι καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ ἀναιρῶν τὴν περιτομὴν φαίνεται καὶ ταύτη χρησάμενος ἐν ἄλλοις. καὶ ἐτέρως μὲν ὑμῖν, ἐτέρως δὲ ἐτέροις κηρύττει. ἐπεὶ οὖν ὁ ἀπόστολος εἶδε πυρὰν χαλεπὴν κατὰ τῆς τῶν γαλατῶν ἐκκλησίας ἀναφθῆσαν, καὶ τὴν οἰκοδομὴν ἔγνω σαλευομένην καὶ καταπεσεῖν κινδυνεύουσαν, τοῦτο μὲν, ὑπὸ θυμοῦ δικαίου· τοῦτο δέ, ὑπὸ ἀθυμίας κατασχεθεῖς, γράφει τὴν ἐπιστολήν, πρὸς ἅπαντα ταῦτα ἀπολογούμενος, καὶ ἐκ προοιμίων εὐθέως πρὸς ἐκεῖνο ἀπτείνεται, ὃ διορύττοντες αὐτοῦ τὴν ὑπόληψιν ἔλεγον, ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι τοῦ χριστοῦ, αὐτὸς δὲ τῶν ἀποστόλων γέγονε μαθητῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΚΕΦ. Α'. 1. Παῦλος ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων⁽²⁾,

Ἀποσταλεῖς οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, ἀλλ' ὑπὸ θεοῦ. οὐ παρὰ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ παρὰ τοῦ χριστοῦ. ἵνα δὲ μὴ λέ-

(1) Τὸ χειρόγραφ. «φανέντος».

(2) Ἐν ἄλλ. «δι' ἀνθρώπου».

γοιεν ὅτι, ἀπεστάλης μὲν παρὰ τοῦ χριστοῦ, διὰ μέσου δὲ τῶν πρὸ σοῦ ἀποστόλων, ἐπήγαγεν, ὅτι οὐδὲ διὰ μέσου αὐτῶν, ἀλλὰ ἀμέσως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ χριστοῦ. ἐβάπτισε μὲν γὰρ αὐτὸν ἀνανίας, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος ἤγαγε τοῦτον εἰς τὴν πίστιν, ἀλλ' αὐτὸς ἄνωθεν ὁ χριστὸς, τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην ἀφῆκε φωνὴν, δι' ἧς αὐτὸν ἐσαγήνευσε. καὶ τοὺς μὲν πρὸ αὐτοῦ ἀποστόλους ἐπὶ γῆς ὦν ἐκάλεσε. τοῦτον δὲ εἰς οὐρανοὺς ἀνεθῶν. καὶ γὰρ καὶ πρὸς ἀνανίαν εἶπεν ὁ χριστὸς περὶ τούτου «ὅτι ἐγὼ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν⁽¹⁾». εἰ δὲ ταῦτα αὐτῷ ὑπέδειξε, πρόδηλον, ὅτι καὶ ἐδίδαξε τὸν λόγον τοῦ κηρύγματος, καὶ ἀπέστειλεν.

1. Ἀλλὰ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ,

Δι' αὐτοῦ τοῦ χριστοῦ.

1. Καὶ θεοῦ πατρός,

Ὅς γὰρ ὁ υἱὸς ἀποστέλλει, τούτους καὶ ὁ πατήρ, ἔτι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. διὸ καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῶν πράξεων ἰστόρηται λέγον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον «ἀφορήσατε δὴ μοι τὸν παῦλον καὶ τὸν βαρνάβαν εἰς τὸ ἔργον, ὃ προκέκλημαι αὐτούς»⁽²⁾. καὶ μία τοῖς τρισίν, ὡς περ φύσις καὶ ἐξουσία, οὕτω καὶ θέλησις. ὡς περ δὲ οὐ διότι νῦν προέταξε τὸν υἱόν, διὰ τοῦτο μείζω ἢν εἴποιμεν τοῦ πατρός. οὕτως οὐδὲ διότι ἐν ἄλλοις προτάττεται ὁ πατήρ, διὰ τοῦτο μείζονα ἢν αὐτὸν εἴποιμεν τοῦ υἱοῦ.

1. Τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Ἄφεις τό γε νῦν ἔχον περὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ λέγειν, τὸ κεφάλαιον λέγει τῆς κατὰ τὴν ἐνανθρώπησιν οἰκονομίας. διὰ γὰρ τῆς ἐγέρσεως ὑπομιμνήσκει τοῦ δεσποτικοῦ θανάτου, ὃν ὑπὲρ ἡμῶν ἐκεῖνος ὑπέστη· συνεβάλετο γὰρ

(1) Πράξ. θ', 16.

(2) Αὐτόθι. ιγ', 2.

εἰς τὸ προκείμενον. καὶ γὰρ εἰώθασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων οὐχ οὕτως ἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ μεγαλωσύνης, ὡς ἀπὸ τῆς εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσίας αὐτοῦ πρὸς τὴν εἰς αὐτὸν ἀγάπην ἐνάλλεσθαι. τῷ πατρὶ δὲ τὴν τοῦ χριστοῦ ἔγερσιν ἀνέθηκε, μιμούμενος αὐτόν, ὃς καὶ αὐτὸς τῷ πατρὶ τὰ ἑαυτοῦ ἀνετίθει, τιμῶν αὐτόν, ἀλλ' οὐχ ἑαυτόν ἀτιμάζων. οὐδὲ γὰρ ὁ υἱὸς ἡσθένει πρὸς ἀνάστασιν τοῦ οἰκείου σώματος. εἰ γὰρ ἢ εἰς αὐτόν πίστευσι οὐ μόνον τοὺς εἰς αὐτόν πιστεύοντας, ἀλλὰ καὶ τὰς σκιὰς αὐτῶν ἐποίει νεκροὺς ἀνίσταν, πολλῶ μᾶλλον αὐτὸς ὁ ζωοδότης τοῦτο ποιεῖν ἠδύνατο καὶ πεποίηκε. διὸ καὶ ἔλεγε· «λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν(1)». καὶ αὐθις· «ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν(2)».

2. Καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί,

Πῶς ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις ἐπιστολαῖς ἢ τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα τίθησιν, ἢ καὶ ἐτέρου ἐνὸς ἢ καὶ δύο πολλάκις, ἐνταῦθα δὲ πλῆθος ὀλόκληρον τέθεικεν; ἢ πάντως διὰ τοὺς λέγοντας, ὅτι μόνος ὁ παῦλος παρὰ τοὺς ἄλλους ἀπαγορεύει τὸν νόμον καὶ τὰ σάββατα καὶ τὰς νομηνίας καὶ τὰ τοιαῦτα; δείκνυσι γὰρ ἐκ προοιμίων, ὅτι πολλοὺς ἔχει τῆς γνώμης καὶ τῶν δογμάτων κοινωνούς.

2. Ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας.

Οὐ γὰρ μίαν πόλιν, οὐδὲ δύο καὶ τρεῖς, ἀλλ' ὀλόκληρον τὸ ἔθνος τῶν γαλατῶν ἢ προδηλωθεῖσα πυρκαϊὰ ἐπενέμετο. θέα δέ μοι κἀνταῦθα τὴν πολλὴν ἀγανάκτησιν. οὔτε γὰρ ἀγαπητοὺς αὐτούς, οὔτε μὴν ἡγιασμένους ὠνόμασεν, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων εἶωθε ποιεῖν, οὐδ' ἀπὸ τῶν προσηγοριῶν τῆς τιμῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς συνόδου μόνης. ἀλλ' οὐδὲ

(1) Ἰωάνν. 6', 19.

(2) Αὐτόθι. 1', 18.

ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ εἶπεν, ἀλλ' ἀπλῶς ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας.

3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ,

Ταῦτα εἴρηται καὶ ἠρμῆνευται ἐν τῇ πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολῇ. μάλιστα δὲ τούτοις ἐπεύχεται ταῦτα, ὡς κινδυνεύουσιν ἐκπεσεῖν αὐτῶν.

4. Τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν⁽¹⁾,

Ὅρξας, ὅτι οὐ δουλικὴν ὑπέμεινε διακονίαν, οὐδ' ἀναγκασθεὶς ἐξεδόθη παρ' ἑτέρου, ἀλλ' ἐκουσίως ἐκυτὸν ἔδωκεν; ὅταν δὲ ἀκούσῃ, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ πατήρ, τὴν εὐδοκίαν τοῦ πατρὸς νόησον. ὁ μὲν γὰρ εὐδόκησεν, ὁ δὲ ἐνήργησε. καὶ ὅπερ ἠθέλησεν ὁ πατήρ, τοῦτο καὶ ὁ υἱός. καὶ αὐθις ὅπερ ἠθέλησεν ὁ υἱός, τοῦτο καὶ ὁ πατήρ. περὶ τῶν ἁμαρτιῶν, δὲ ἀντὶ τοῦ, ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν. δίκην γὰρ ἁμνοῦ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν βαστάσας, καὶ τυθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς αὐτῶν.

4. Ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ,

Ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος πονηροῦ αἰῶνος, καθ' ὑπερβατόν. ἐνεστῶτα δὲ πονηρὸν αἰῶνα λέγει οὐ τὴν ἐνταῦθα ζωὴν, ὡς τινες ἐλήρησαν²⁾. πῶς γὰρ, ἦν αὐτὸς ἄνωθεν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ἐνέπνευσε, ζωώσας ἡμᾶς; ἀλλὰ τὴν ἐνταῦθα πονηρὰν

(1) Ἐν ἄλλ. ἀπερὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ὁ εὐθύμιος ταύτην τὴν γραφὴν δέχεται ἐν τῇ ἐξηγήσει.

(2) Τοὺς μανιχαίους ἐνταῦθα αἰνίσσεται ὁ εὐθύμιος. διότι οὗτοι ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου στηριζόμενοι, ἔλεγον, ὅτι ὁ παῦλος πονηρὸν ἐκάλεσε τὸν ἐνεστῶτα αἰῶνα· ἦτοι, τὴν παροῦσαν ζωὴν.

καὶ διεφθαρμένην ζωὴν καὶ τὰς φαύλας πράξεις. οὐ γὰρ ἀπέθανεν, ἵνα ἀποκτείνῃς ἡμᾶς ἀγάγη τῆς παρούσης ζωῆς, ἀλλ' ἵνα ἀφείδῃς ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, ἐξαγάγη ἀπὸ τῶν φαύλων πράξεων. διὸ καὶ πρὸς τὸ πάθος ἐπειγόμενος ἔλεγε πρὸς τὸν πατέρα· «οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτούς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτούς ἐκ τοῦ πονηροῦ (1)»· τουτέστιν, ἀπὸ τῆς κακίας. εἰ γὰρ κατὰ τοὺς ἀνοήτους τὸ φαῦλα πράττειν τῇ φύσει τῆς ζωῆς ἡμῶν ἦν συγκεχωρημένον, οὐδεὶς ἂν αὐτὰ διέφευγε. καὶ μὴν διέφυγον καὶ διαφεύγουσιν αὐτὰ πάντες οἱ σωζόμενοι. τὰ μὲν τοι συγκεκληρωμένα τῇ φύσει τῆς ζωῆς ἡμῶν οὐδεὶς δύναται διαφυγεῖν. οἶον τὸ ἐσθίειν, τὸ πίνειν, τὸ καθεύδειν, τὸ αὐξάνεσθαι, τὸ πεινεῖν, τὸ διψεῖν, τὸ γεννᾶσθαι, τὸ τελευτᾶν καὶ τὰ τούτοις ὀικίότα. τῶν γὰρ φυσικῶν ἀναγκῶν οὐδένα ἂν εὖροις περιγενόμενον. ὁ μὲν οὖν νόμος οὐ μόνον οὐκ ἀπήλλαξε ἀμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ κατεδίκασε παραβαθεῖς. ὁ δὲ χριστὸς καὶ τῶν προτέρων ἀπήλλαξεν ἀμαρτημάτων διὰ τοῦ κατὰ τὴν πίστιν βαπτίσματος, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἠσφαλίσατο, χάριν ἐνθεῖς διακρουομένην τὰ πονηρὰ καὶ τὸν πονηρόν.

4. Κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν.

Δόντος δὲ ἑαυτόν, καὶ τὰ ἐφ' ἑξῆς, ὡς εἴρηται, ποιήσαντα κατὰ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς. τοῦτο δὲ εἶπεν ἐμφανῶν, ὅτι, συνευδοκοῦντος τοῦ πατρὸς, ἔδωκεν ὁ υἱὸς τὴν καινὴν διαθήκην ἀντὶ τῆς παλαιᾶς, καὶ παραθαρρύνων τοὺς φοβουμένους ἀποστῆναι τοῦ νόμου τέλειον. πατέρα δὲ ἡμῶν τὸν θεὸν προσηγόρευσε, ὡς υἱοθετουμένων αὐτῷ διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ βαπτίσματος.

Ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὅς ἐστὶν ἀειδόξαστος.

(1) Ἰωάν. ις', 15.

5. Ἀμήν.

Ἀληθῶς. παρατηρητέον δὲ ὅτι τό, ἀμήν, οὐδαμοῦ εὐρίσκομεν κείμενον ἐν ἀρχῇ καὶ προοιμίαις ἀλλὰ μετὰ πολ-
λά, ἢ ἐπὶ τέλους. ἐνταῦθα δὲ τοῦτο τέθηκε, δεικνύς, ὅτι
ἀπῆρτησε τὸν λόγον ἐν τῷ προοιμίῳ, ἀναμνήσας τῆς τα-
φῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν ἀμαρ-
τημάτων καὶ τῆς πρὸς τὸ μέλλον ἀσφαλείας καὶ τοῦ θε-
λήματος τοῦ πατρὸς, καὶ εἰς δοξολογίαν καὶ εὐφημίαν κα-
ταλήξας τῷ ἐκπλαγῆναι τὴν ὑπερβολὴν τῆς τοσαύτης εἰς
ἡμᾶς χάριτος. διὰ τοῦτο, καθάπερ πυρωθεὶς τῇ ἐννοίᾳ τῆς
τηλικαύτης εὐεργεσίας, σφοδροτέρου ἄλλου ἀρχεται λόγου.

6. Θαυμάζω ὅτι οὕτω⁽¹⁾ ταχέως μετατίθεσθε
ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι χρι-
στοῦ εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον.

Θαυμάζω, ὅτι γενναῖοι δόξαντες ἐν τοῖς ἐπελθοῦσιν
ὑμῖν πρότερον διὰ χριστὸν πειρασμοῖς, οὕτω ταχέως ἄρτι
μετατίθεσθε εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ
καλέσαντος ὑμᾶς εἰς ἑαυτὸν ἐν χάριτι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, χα-
ρισσαμένου ὑμῖν τὰ μυρία, ὡς προεῖρηται, ἀγαθὰ διὰ τῆς
ἑαυτοῦ σφραγῆς, καὶ αἰτίου γεγονότος τῆς εἰς τὸν πατέρα
υἱοθεσίας. εἰ γὰρ ἐγὼ ἀπεστάλην διὰ ἰησοῦ χριστοῦ καὶ
θεοῦ πατρὸς, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται, οἱ ἐμοὶ ἀφιστάμε-
νοι, τῶν ἀποστειλάντων ἀφίστανται. ἔγκλημα μὲν γὰρ
καὶ τὸ καὶ μετὰ πολὺν χρόνον τοῦτο παθεῖν. τὸ δὲ καὶ τα-
χέως, ἀσθενείας δεῖγμα σαφές. ἕτερον δὲ εὐαγγέλιον λέγει,
τὸ κήρυγμα τῶν προρρηθέντων ἀπατεώνων· ἡγουν, τὸ κα-
ταγγέλλειν, ὅτι δεῖ περιτέμνεσθαι, καὶ σάββατα καὶ νου-
μηνίας τηρεῖν. εὐαγγέλιον δὲ αὐτὸ ἐκάλεσεν, οὐχ ὡς ὄν
εὐαγγέλιον, ἀλλ' ὡς οὕτως ὀνομαζόμενον παρ' ἐκείνων.

(1) Τὸ χειρόγραφ. κοῦ» κατὰ παραδρομὴν τοῦ ἀντιγραφέως, ἀντὶ
«οὔτω».

7. Ὁ οὐκ ἔστιν ἄλλο.

Ἐπὼν, εὐαγγέλιον, μεταβαίνει ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς εὐαγγελίου ἐπὶ τὸ ἀληθῶς καὶ ὄν καὶ λεγόμενον. ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο παρ' ὃ ἡμεῖς εὐαγγελιζόμεθα. Ἐν γὰρ καὶ τὸ αὐτό ἐστὶ τὸ κυρίως καὶ ἀληθῶς εὐαγγέλιον. εἴ τι δὲ ἄλλο, οὐκ εὐαγγέλιον ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἀπάτη. ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια ἐν εἰσιν εὐαγγέλιον. τὸ γὰρ ἐν καὶ οὐκ ἐν οὐ τῷ τῶν γραφόντων ἀριθμῷ, ἀλλὰ τῇ ταυτότητι καὶ ἑτερότητι τῶν γραφομένων κρίνεται. πάντες δὲ οἱ εὐαγγελισταὶ οἱ τε⁽¹⁾ ἐγγράφως οἱ τε ἀγράφως κηρύξαντες συμφωνοῦσι περὶ τὰ καίρια τοῦ κηρύγματος καὶ συνεκτικὰ τῆς πίστεως.

7. Εἰ μὴ τινές εἰσιν οἱ ταρασσόντες ὑμᾶς,

Οὐκ ἔστι, φησὶν, ἄλλο, ἕως ἀτάραχοι μένετε, ἕως ὑγιαίνετε τὸν νοῦν, ἀθλόωτον φυλαττόμενον καὶ ὀρθῶς κρίνειν δυνάμενον, καὶ μὴ δίκην ὀφθαλμοῦ τεταραγμένου, ἕτερα ἀνθ' ἑτέρου βλέποντος.

7. Καὶ θέλοντος μεταστρέφαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ.

Καὶ μὴν ὀλίγην ἐπεισῆγον τῷ εὐαγγελίῳ προσθήκη τὴν τῆς περιτομῆς καὶ τοῦ σαββάτου καὶ τῆς νομηνίας· ἀλλὰ διὰ τῶν ὀλίγων τούτων τὸ ὅλον μεταστρέφεται καὶ ἀνατρέπεται εἰρηκε· καθάπερ γὰρ ἐν τοῖς βασιλικῶς νομίσμασιν ὃ καὶ μικρὸν τοῦ χαρακτῆρος παραποιήσας ὅλον τὸ νόμισμα εἰργάσατο κίβδηλον· οὕτω καὶ ὃ τῆς ὑγιούς πίστεως καὶ τὸ βραχύτατον παρατρέψας καὶ καταστρέψας τῷ παντὶ λυμαίνεται· διὰ τοῦτο τὰ μεῖζω τῶν ἀμαρτημάτων ἐπεισῆλθεν, ὅτι τὰ ἐλάττονα τῆς προσηκούσης οὐ τυγχάνει διορθώσεως· τραύματα γὰρ ἀμεληθέντα πολλάκις καὶ πυρετοὺς ἔτεκον, καὶ σηπεδόνας, καὶ θάνατον.

(1) Τὸ χειρόγραφ. «οἷ»· ὃ ἡμεῖς συνεπληρώσαμεν διὰ τοῦ «οἷτε».

8. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.

Κεχωρισμένος ἔστω θεοῦ. ἵνα μὲν οὖν μὴ τις λέγῃ, ὅτι κενοδοξίας ἔνεκεν τὰ ἴδια δόγματα συγκροτεῖ, καὶ ἑαυτὸν ἀνεθεμάτισεν, εἴ τι τούτων παραποιήσῃ. ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς ἀξιώματα κατέφευγον, εἰς πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, διὰ τοῦτο καὶ ἀγγέλων ἐμνήσθη. ὅτι, τί λέγω πρώτους ἀποστόλους; καὶ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εἴη ὁ παραχαρασσῶν τὸ κήρυγμα ἡμῶν, ὅπερ οὐχ ὡς γενησόμενον εἴρηκεν, ἀλλ' εἰς ἔμφασιν τῆς λίαν ἀπαγορεύσεως. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἱερεῖς ἄγγελοι ἐκαλοῦντο «χειλή γάρ, φησὶν, ἱερέως φυλάσσεται γινῶσιν. καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ, ὅτι ἄγγελος κυρίου παντοκράτορος ἐστὶ (1)». τῇ τοῦ ἀνθρώπου προσθήκῃ τὰς ἄνω δυνάμεις ἠνίξαστο, τὸ δὲ παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα, ἀντὶ τοῦ κατὰ προσθήκην τινὰ διαφθείρουσαν ὅλον τὸ εὐαγγέλιον. ἵνα δὲ μὴ νομίσῃ τις θυμοῦ τὰ ῥήματα εἶναι, ἢ ὑπερβολικῶς εἰρησθαι, ἢ κατὰ συναρπαγὴν τινὰ, δεύτερον τὰ αὐτὰ πάλιν τίθησιν, ἐμφαίνων, ὅτι κρίσει καὶ διασκέψῃ φησί, καὶ οὐχ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν.

9. Ὡς προεῖρηκα (2), καὶ ἄρτι πάλιν λέγω.

Βεβαιῶν δηλονότι, ὃ προεῖρηκα. εἶτα καὶ αὐτὸ τίθησιν.

9. Εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.

Ταῦτα δὲ λέγει θαρρῶν, ὅτι καὶ οἱ περὶ τὸν πέτρον, καὶ πάντες, ὁμοφώνως κηρύττουσιν· ἢ γὰρ συγκατάβασις, ὡς

(1) Μαλαχ. 6', 7.

(2) Ἐν ἄλλ. «ὡς προεῖρήκαμεν». ἀλλ' ὁ εὐθύμιος καὶ τούτῳ συνάδει τῷ χρισσοστόμῳ.

προείρηται, οικονομία τις ἦν διὰ τὴν τῶν ἐκ περιτομῆς ἀσθένειαν. διὸ καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν «εἴτε γὰρ ἡμεῖς, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν (1)».

10. Ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω, ἢ τὸν θεόν ;

Πειθῶ νῦν τὴν ἀπολογίαν ὀνομάζει. ἐπειδὴ γὰρ ἀπολογεῖσθαι μέλλει πρὸς τὴν κατηγορίαν τῶν ῥηθέντων ἀπατεώνων, καὶ δεῖξαι, ὅτι οὔτε παρὰ τῶν ἀποστόλων ἐδιδάχθη, οὔτε ἐναντία αὐτοῖς διδάσκει, φησὶν· ὅτι ἄρτι ἀνθρώποις ἀπολογοῦμαι παρὰ θεῶ, καίτοι οὐκ ἀνθρώπους ἔχω κριτὰς τοῦ κηρύγματος, ὃ κηρύσσω, ἀλλὰ τὸν ἐγχειρίσαντα τοῦτο θεόν. δέον οὖν ἐκείνῳ ἀπολογεῖσθαι, ἀπολογοῦμαι ὑμῖν, ἐπεὶ δικασταὶ μοι γίνεσθε τοῦ πράγματος, καὶ ἐξετασται κάθησθε οἱ μαθηταὶ τοῦ διδασκάλου. τοῦτο δὲ ἔλεγεν ἅμα μὲν βαρυθυμῶν διὰ τὸ μὴ σφόδρα παρ' αὐτοῖς πιστεῦσθαι, ἅμα δὲ καὶ πληροφορηῖσαι αὐτοὺς βουλόμενος καὶ στηρίζαι σαλευομένους.

10. Ἡ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν ;

Κατ' ἐρώτησιν. μὴ ζητῶ ἀνθρωπίνην δόξαν καὶ διὰ τοῦτο ὑπέρχομαι τὴν ἀπολογίαν, ἵνα πείσας καὶ εὐχαριστήσας ὑμῖν δοξασθῶ ; ἀνθρωπαρεσκείαν γὰρ ἐνταῦθα τὴν φιλοδοξίαν λέγει· πᾶς γὰρ φιλόδοξος ἀνθρωπάρεσκος, εἰ καὶ μὴ πᾶς ἀνθρωπάρεσκος φιλόδοξος· ἀνθρωπαρεσκεῖ γὰρ τις καὶ δι' ἄλλας αἰτίας.

10. Εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην.

Εἰ μέχρι τοῦ νῦν ἀνθρώποις ἤρεσκον, ὡς περ ἄρα καὶ ἤρεσκον πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς τοῦ χριστοῦ, Ἰουδαίοις ἅμα καὶ ἔλλησιν, ἕως ἐπολέμου τῆ ἐκκλησίᾳ, ἕως ἐκάκουον τοὺς πιστούς, χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην ἄρτι. εἰ δόξης ἀνθρωπίνης ἀντεποιούμην, ὡς οἱ κατήγοροι λέγουσιν, ἔμενον ἂν

(1) Α'. Κορινθ. ιε', 11.

πολεμῶν τῇ ἐκκλησίᾳ. καὶ διὰ τοῦτο δοξαζόμενος παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τῷ γένει μου, καὶ οὐκ ἂν ὡς δοῦλος χριστοῦ ἠτιμαζόμεν καὶ ἡλαυνόμεν καὶ ἠκιζόμεν, καὶ μυρρίους ὑφιστάμεν κινδύνους. ἐπεὶ δὲ ἐκουσίως δόξης ἀνθελόμεν ἄτιμίαν, ἄρα συκοφαντοῦσιν οἱ καταψηφιζόμενοί μου φιλοδοξίαν.

A. Μετὰ τὸ προοίμιον, διήγησις τῆς ἑαυτοῦ μεταστάσεως ἀπὸ Ἰουδαϊσμοῦ κατὰ ἀποκάλυψιν.

11. Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον, τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον.

Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον τὸ εὐαγγέλιον, τὸ εὐαγγελισθὲν ὑμῖν ὑπ' ἐμοῦ. οὐκ ἔστι παραδοθέν μοι κατὰ ἀνθρωπίνην παράδοσιν, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν. εἶτα σαφέστερον ἐπάγει.

12. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτό, οὐδὲ⁽¹⁾ ἐδιδάχθην· ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως ἰησοῦ χριστοῦ.

Ὅρα πῶς ἄνω καὶ κάτω δισχυρίζεται, ὅτι οὐκ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τοῦ χριστοῦ γέγονε μαθητής, ἀμέσως τὴν γνώσιν αὐτῷ πᾶσαν τοῦ κηρύγματος ἀποκαλύψαντος. ἵνα δὲ μή τις εἴπῃ· καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; ποιεῖται λοιπὸν ἀπόδειξιν τοῦ λόγου τὴν ἀθρόαν αὐτοῦ μεταβολήν· οἱ γὰρ σφοδροὶ καὶ διακαεῖς ὄντες ἔν τισιν, ὅταν ὑπ' ἀνθρώπων διδάσκωνται, χρόνου συχνοῦ δέονται καὶ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ μηχανῆς εἰς τὸ πεισθῆναι καὶ μεταστῆναι πρὸς τὰ ἐναντία τούτοις, οἷς προελήφθησαν. ὁ δ' ἐν αὐτῇ τῇ τῆς μανίας ἀκμῇ καθαρῶς νίψας, εὐδῆλον, ὅτι θείας τυχῶν ὀφews καὶ διδασκαλίας, οὕτως ἀθρόον πρὸς τὴν καθαρὰν

(1) Ἐν ἄλλ. αὐτεν.

ἐπανήλθεν ὑγείην. διὰ τοῦτο ἀναγκάζεται περὶ τῆς προτέρας αὐτοῦ διηγήσασθαι ἀναστροφῆς, καὶ μάρτυρας αὐτοὺς καλεῖ ταύτης, μέχρις αὐτῶν διαδούσης τῆς φήμης τὴν αὐστηρίαν τῆς κατὰ χριστοῦ μανίας αὐτοῦ, καίτοι πόρρω παλαιστίνης διακειμένων. οὐκ ἂν δὲ τοσοῦτον τὰ τῆς φήμης διέβη, εἰ μὴ πολλὴ τῶν γινομένων ἦν ἡ ὑπερβολή.

13. Ἦκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ,

Τὴν ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ ποτε ἐμὴν ἀναστροφήν. τὸ δέ, ποτέ, ἀντὶ τοῦ, πρότερον.

13. Ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν.

Οὐ μόνον ἐδίωκον τοὺς πιστούς, ἀλλὰ καὶ ἐπόρθουν τὴν κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίαν· τουτέστιν, ἐπεχείρουν καταστρέψαι καὶ καθελεῖν. τοῦτο γὰρ τοῦ πορθοῦντος ἔργον.

14. Καὶ προέκοπτον ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου,

Καὶ ἐν τῷ γένει μου, τῷ τῶν ἰουδαίων, προέκοπτον ἐν τῇ ἰουδαϊκῇ θρησκείᾳ. εἶτα λέγει καὶ τὸ εἶδος τῆς προκοπῆς.

14. Περισσότερως ζηλωτῆς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων.

Ζηλον ἔχων· ἦγον, δικαίαν ὀργὴν καὶ σφοδρὰν ἀγανάκτησιν, ὡς ἐδόκουν, ὑπὲρ τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων, καταλυομένων ὑπὸ τοῦ κηρύγματος, καὶ ζηλῶν ὑπὲρ τοῦ πρώτου νόμου καὶ τῶν παλαιῶν ἐθῶν (1), καὶ διὰ τοῦτο ἀκατάσχετος ὢν εἰς τὴν τούτων ἐκδίκησιν.

(1) Τὸ χειρογρᾶφ. «ἐθνῶν»· ὁ προφανῶς ἐγράφη ἡμερησίως, ἀντὶ «ἐθῶν».

15. "Ότε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεός, ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρὸς μου, καὶ καλέσας διὰ
 16. τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν,

"Ότε δὲ ἠθέλησεν ὁ θεός ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί· τουτέστιν, οὐ τοῖς ἐκτὸς ὀφθαλμοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐντός. οὐ γὰρ διὰ ῥημάτων μόνον ἔμαθε τὰ περὶ τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ δι' ἐλάμψεως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ φωτιζούσης καὶ σοφίζούσης. εἰ γὰρ καὶ ἀφώρισεν αὐτὸν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, προειδώς αὐτὸν σκεῦος τοῦ κηρύγματος ἐκλελεγμένον καὶ δόκιμον, ἀλλὰ τότε εὐδόκησεν ἀποκαλύψαι αὐτῷ καὶ καλέσαι εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ὅτε ἤδει τοῦτον πιστεύσαντα. εἰπὼν δὲ ὅτι, διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἔδειξεν, ὅτι τῆς ἀγαθότητος καὶ εὐεργεσίας τοῦ θεοῦ ἦν ἡ κλήσις αὐτοῦ, εὐεργετοῦντος αὐτὸν τῇ κλήσει, καὶ ὑπὸ τοῦ σκότους ἐπὶ τὸ φῶς μετὰγοντος. πάλιν δὲ εἰπὼν ὅτι, ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἔδειξεν, ὅτι καὶ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν ἐχειροτονήθη, καὶ ὅτι οὐκ εἶχε χρεῖαν συγκαταβαίνειν, ἐφ' οἷς οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι συγκατέβαινον τῇ ἀσθενείᾳ τῶν ἐκ περιτομῆς.

16. Εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι.

"Ότε δέ, φησιν, εὐδόκησεν ὁ θεός ἀποκαλύψαι μοι, ὡς εἴρηται, τότε οὐ προσανεθέμην ἀνθρώποις· ἡγουν, οὐκ αὐτίκα ἐκοινολογησάμην τοῖς ἀποστόλοις τὰ περὶ τοῦ κηρύγματος, ἢ ὅλως ἀνθρώπῳ τινί. ἀτοπίας γὰρ ἦν ἐσχάτης τὸν παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ μαθόντα ἀνθρώποις προσανατιθέναι, περὶ ὧν ἔμαθε, καὶ δοκιμαστάς αὐτούς λαμβάνειν τῆς θεόθεν διδασκαλίας. οὐ τοίνυν ἀλαζονεύμενος ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλ' ὥστε δεῖξαι τὸ ἀξίωμα τοῦ κηρύγματος, ὃ κηρύσσει.

17. Οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους.

Ἴνα παρ' αὐτῶν τι μάθω πλέον ἢ ἀκριβέστερον, ὧν ὑπὸ θεοῦ ἐδιδάχθην. εἰκὸς δὲ τὸν θεὸν καὶ τοῦτο αὐτὸ κελεῦσαι, ἵνα μὴ, δόξας τισὶν ὑπ' ἐκείνων δεδιδάχθαι, ἐλάττωσιν ἔχοι κατὰ τοῦτο. εἰ γὰρ καὶ ἀνῆλθε πρὸς αὐτούς, ὅτε ἐν ἀντιοχείᾳ ζήτησις γέγονεν, εἰ χρὴ περιτέμνειν τοὺς ἐξ ἔθνων πιστεύοντας, ἀλλ' οὐκ οἴκοθεν ἀνῆλθεν, ἀλλ' ἀπεστάλη παρ' ἐτέρων αὐτὸς καὶ σίλας, καὶ οὐδὲ μαθησόμενος, ἀλλὰ πείσων τοὺς ἐκεῖ ἀντιλέγοντας.

17. Ἄλλ' ἀπῆλθον εἰς ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς δαμασκόν.

Εἰς δαμασκόν, παρ' ἣ ἐπηρώθη καὶ ἀνέβλεψε καὶ ἐβαπτίσθη. βαβαί· πόσα παρέδραμεν αὐτοῦ κατορθώματα, ὅσα μεταξὺ τε κατώρθωσε, καὶ ὅσα ἐν δαμασκῶ· οὐ γὰρ πρὸς ἐπίδειξιν διηγεῖται, ἀλλ' ἐνὸς ἔχεται τοῦ ἀποδείξαι τέλειον τὸ οἰκεῖον κήρυγμα.

18. Ἐπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι πέτρον.

Οὐχ ὡς τε μαθεῖν τι πλέον παρ' αὐτοῦ, ἀλλ' εἶδειν αὐτὸν καὶ τιμῆσαι τῇ τοσαύτῃ ὁδοιπαρίᾳ τῇ διὰ μόνην θέαν αὐτοῦ.

18. Καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε.

Ἡ μὲν ἀνέλευσις ἦν δεῖγμα ταπεινοφροσύνης τοῦ παύλου καὶ εἰς τιμὴν τοῦ πέτρου. τὸ δὲ καὶ ἐπιμεῖναι τοσαύτας ἡμέρας φιλίας καὶ σφοδροτάτης ἀγάπης.

19. Ἐτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου.

Ἡ διότι οὐκ ἦσαν ἐκεῖ τότε, ἢ διότι οὐκ ἀνῆλθε δι' αὐτούς. ὁ δὲ ἰάκωβος οὗτος ἦν μὲν ἐπίσκοπος τῶν ἐν ἱεροσολύμοις πιστῶν, ἀδελφὸς δὲ τοῦ κυρίου ἐνομιζέτο, ὡς ὧν

υἱὸς ἰωσήφ τοῦ μνήστορος τῆς θεοτόκου⁽¹⁾, ὃν ἰδεῖν μὲν λέγει, οὐ μὴν δὲ καὶ μαθεῖν τι παρ' αὐτοῦ.

20. Ἄ γράφω⁽²⁾ ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι.

Ἔστι δὲ οὐ ψεύδομαι, ἀ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ γράφω· ὃν φοβούμενος, οὐ ψεύδομαι πάντως.

21. Ἐπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς συρίας

22. καὶ τῆς κιλικίας. ἤμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἰουδαίας, τῆς ἐν χριστῷ⁽³⁾.

Τῶν μὲν ἐθνῶν εἰχόμεν, φησὶν, ὡς εἰς αὐτὰ ἀποσταλείς, τῶν δὲ ἰουδαϊκῶν ἐκκλησιῶν, τῶν κατὰ χριστόν, ἀπειχόμεν διὰ τὸ μὴ θέλειν ἄλλων ἀποστόλων πόνοις ἐποικοδομεῖν. διὸ καὶ ἠγνοούμεν αὐταῖς τῷ προσώπῳ· ἦτοι, τῇ κατὰ πρόσωπον θέσφι.

23. Μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν, ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτε, νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν,

24. ἦν ποτε ἐπόρθει· καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν θεόν.

Καὶ ταῦτα ἀκούουσαι ἐδόξαζον τὸν θεὸν δι' ἐμέ, ὅτι διώκτης ὢν εὐαγγελιστῆς ἐγενόμην.

(1) Πλατύτερον περὶ τῆς γενεαλογίας τοῦ ἰακώβου ὁ θεοφύλατος (ἐν λέξ.)· «πῶς δὲ ἦν (ὁ ἰάκωβος) τοῦ κλοπᾶ, ἀκουε· κλοπᾶς καὶ ἰωσήφ ἀδελφοί· τοῦ κλοπᾶ ἀπαιδὸς τελευτήσαντος, ὁ ἰωσήφ ἐξανέστησεν αὐτῷ σπέρμα, καὶ ἔτεκε τοῦτον καὶ τοὺς ἄλλους αὐτοῦ ἀδελφούς, καὶ μαρίαν, ἣν, τοῦ κλοπᾶ οὔσαν, ἀδελφὴν τῆς τοῦ κυρίου μητρὸς τὸ εὐαγγέλιον εἶπεν (ἰωανν. ιθ', 25), ὡς τοῦ ἰωσήφ μᾶλλον πατὴρὸς κηδεμονίαν πρὸς τὴν παρθένον, ἢ ἀνδρὸς διάθεσιν διασώσαντος».

(2) Ἐν ἄλλ. «ἀ δὲ γράφω».

(3) Ἐν ἄλλ. «ταῖς ἐν χριστῷ»· φαίνεται δὲ ἐκ τῆς ἐξηγήσεως· «τῶν δὲ ἰουδαϊκῶν ἐκκλησιῶν, τῶν κατὰ χριστόν» ὅτι καὶ ὁ εὐθύμιος «ταῖς ἐν χριστῷ» ἀνέγνω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Β. Περὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἐπιμαρτυρήσεως εἰς τὴν
ἐν πίστει ζωὴν.

- Κεφ. β'. 1. Ἐπειτα δὲ⁽¹⁾ διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς ἱεροσόλυμα μετὰ βαρνάβα, 2. συμπαραλαβὼν καὶ τίτον. ἀνέβην δὲ κατ' ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον, ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσι.

Τῆς μὲν προτέρας ἀνόδου αἰτία ἦν, ἵνα ἴδῃ τὸν πέτρον. ταύτης δὲ τῆς δευτέρας αἴτιον ἢ ἀποκάλυψις, ἀποκαλύψαντος αὐτῷ τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ ἐντειλαμένου ἀνελθεῖν εἰς ἱεροσόλυμα καὶ ἀνακοινώσασθαι τοῖς ἀποστόλοις τὸ εὐαγγέλιον, ὃ κηρύσσει· τουτέστι, τὸ χωρὶς περιτομῆς· οὐχ ἵνα αὐτός τι μάθη πλεῖον, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τότε ἦσαν οἱ κατηγοροῦντες αὐτοῦ, ὡς ἐναντία τοῖς ἀποστόλοις διδάσκοντος, ὅσον ἐπὶ τῇ περιτομῇ καὶ τοῖς σάββασιν καὶ ταῖς νομηνίαις, ὠκονόμησεν ὁ θεὸς καὶ ἠυδόκησεν ἀνελθεῖν αὐτὸν καὶ κοινολογήσασθαι τοῖς ἀποστόλοις περὶ τούτου, ἵνα καὶ παρ' αὐτῶν ἐπικριθὲν τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον, δόκιμον καὶ τοῖς ἄλλοις λογισθεῖται, καὶ ἐπιστομηθεῖεν οἱ συκοφάνται.

2. Κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσι,

Δοκοῦντας λέγει τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων, πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, οὐχ ὡς ἀναιρῶν τὸ εἶναι αὐτοὺς τοιούτους, ἀλλ' ὡς μετὰ τοῦ εἶναι, καὶ δοκοῦντας μεγάλους παρὰ τοῖς πιστοῖς· τὸ γὰρ, δοκεῖν, καὶ τὸ, εἶναι, πολλάκις συνεμφαίνει. κατ' ἰδίαν δέ, φησι, τούτοις προσαναθέμην τὸ εὐαγγέλιον, ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ

(1) Ἐν ἄλλ. ὁ, δέ, παραλείπεται.

οὐκ ἐπὶ πολλῶν. τὸ δὲ αἴτιον, ἵνα μὴ ταραχθῶσιν οἱ ἐκ περιτομῆς, μὴ καταδεχόμενοι τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου ἀποστασίαν. ἄλλως τε, οὐδ' ἐριστικῶς διαλέγεσθαι σκοπὸν εἶχεν, ἵνα καὶ ἐπὶ πολλῶν ποιήσῃται τὴν διάλεξιν, ἀλλ' ἀπλῶς κοινολογήσασθαι, ἵνα τὴν πρόφασιν ἀνέλη τῶν λεγόντων, ὅτι ἐναντία διδάσκει τοῖς κορυφαίοις. ἐπὶ μόνου δὲ βάρναβα καὶ τίτου κοινολογεῖται τοῖς περὶ πέτρον, ἵνα οὗτοι γένωνται αὐτῷ μάρτυρες ἀξιόπιστοι πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας, καὶ πείθωσιν αὐτούς, ὅτι συμφωνοῦσι τούτῳ καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἀποστόλων.

2. Μὴ πως εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδραμον.

Ἀνεθέμην δὲ αὐτοῖς πῶς κηρύσσω, μήποτε εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδραμον, οὐκ ὀρθῶς κηρύσσων, ὡς ἐδόκει τοῖς συκοφάνταις. τοῦτο δὲ εἶπεν, οὐχ ὡς αὐτὸς τοῦτο μαθεῖν βουλόμενος· ἦδει γὰρ ὅτι οὐ μάτην ἔδραμεν ἢ τρέχει τὸν δρόμον τοῦ κηρύγματος, ἀλλ' ὡς τὴν ἀπὸ τῶν κορυφαίων μαρτυρίαν ἐπισπόμενος.

3. Ἄλλ' οὐδὲ τίτος ὁ σὺν ἐμοί, ἔλληνας ὄν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι.

Οὐδ' ὁ τίτος, ἔλληνας ὄν καὶ ἀκρόβρυτος, ἠναγκάσθη ὑπὸ τούτων διὰ τὴν πίστιν περιτμηθῆναι. καὶ τοῦτο γὰρ ἀπόδειξις μεγίστη τοῦ μὴ καταγινώσκειν αὐτούς τῶν ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένων ἢ πραττομένων.

4. Διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους,

Ἄντι τοῦ, οὐδὲ διὰ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους. ἀπὸ κοινοῦ γὰρ τὸ ἀρνητικὸν τοῦτο μῶριον, ἀπὸ τοῦ προρρηθέντος ἐλκόμενον. ἰδίωμα δὲ καὶ τοῦτο τῆς παλαιᾶς γραφῆς. λέγει δὲ ὅτι οὐ δι' αὐτούς ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι, κελεύοντας τοῦτο καὶ ἐπισπεύδοντας(1). ψευδαδέλ-

(1) Θεοδώρητος ἐν λέξ. ἀό, δὲ, σύνθεσμος πρὸς τὴν τοῦ λόγου συν-

φους δὲ ὀνομάζει τοὺς ὑπερέχοντας ἐν τοῖς ἐκ περιτομῆς πιστοῖς, καὶ δοκοῦντας εἶναι σοφωτέρους, ψευδομένους μὲν τὴν πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς κατὰ πίστιν ἀδελφότητα, σπουδάζοντας δὲ καταδουλοῦν τῷ νόμῳ τοὺς πιστεύοντας ἐκ περιτομῆς· οὗς καὶ περὶ ἀκτους εἶπεν, ὡς ἀκλητὶ παρειαλθόντας τότε ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν λεγομένων.

4. Οἵτινες παρειαλήθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, ἣν ἔχομεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ,

Ἦν ἔχομεν διὰ τοῦ χριστοῦ, ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ νόμου.

4. Ἴνα ἡμᾶς καταδουλώσωσι⁽²⁾.

Τῷ νόμῳ δηλονότι.

5. Οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ,

Ὡν τῇ ὑποταγῇ πρὸς βραχὺ εἴξαμεν, ὥστε ὑποταγῆναι αὐτοῖς κἂν γοῦν ὀλίγον.

5. Ἴνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνη πρὸς ἡμᾶς⁽³⁾.

Ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου, οὐ κηρύσσομεν ἐν τοῖς ἔθνεσιν. εἰ γὰρ εἴξαμεν αὐτοῖς, ἐφάνημεν ἂν οὐκ ὀρθῶς κηρύττοντες.

6. Ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι, ὁποῖοί ποτε ἦσαν, οὐδέν μοι διαφέρει.

Περὶ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι μέγα, ὡς περ ἄρα καὶ

θήκην περιττός, ἔστι γὰρ ἡ διάνοια τῶν βητῶν αὐτῆ· οὐδὲ τίτος, καίτοι ἔλλην ὢν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι διὰ τοὺς παρειακτους ψευδαδέλφους, κέξ).

(2) Ἐν ἄλλ. «καταδουλώσωνται».

(3) Ἐν ἄλλ. «πρὸς ὑμᾶς»· ἣν γραφὴν ἀπαιτεῖ καὶ τὸ νόημα.

εἰσί, λέγει δὲ τοὺς ἀμφὶ πέτρον ἀποστόλους, οὐδὲν προσήκει μοι λέγειν, ὅποιοί ποτε ἦσαν, ὅτε τὴν περιτομὴν καὶ τὰ σάββατα καὶ τὰς νομηνίας οὐκ ἐκώλυον· τουτέστιν, εἴτε καλῶς ἐποίουν εἴτε κακῶς. εἰπὼν δὲ ὅτι, ἦσαν, ἔδειξεν ὅτι νῦν οὐκ εἰσὶ τοιοῦτοι, ἀλλὰ τοῦ κηρύγματος πανταχοῦ διαλάμψαντος, ἐπαύσαντο τῆς οἰκονομικῆς συγκαταβάσεως.

6. Πρόσωπον θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει.

Ἔχουσιν οὐκ ἐμὲ δοκιμαστὴν αὐτῶν, ἀλλὰ τὸν θεόν, δεῖ ἐν τῷ δοκιμάζειν οὐ δυσωπεῖται ἀξίωμα, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεγάλους εὐθύνει, ὅταν οὐκ ὀρθῶς τὸ ἐπιτεταγμένον ἀνύσωσιν.

6. Ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες, οὐδὲν προσανέθεντο.

Οἱ μετὰ τοῦ εἶναι καὶ δοκοῦντες, ὡς προεῖρηται, οὐδὲν προσεδίδαξαν με.

7. Ἀλλὰ τούναντίον,

Ἀλλὰ τούναντίον ἐποίησαν, ὧν οἱ συκοφάνται λέγουσιν. οἱ μὲν γὰρ φημίζουσιν, ὅτι ἐναντίως μοι διακείνται οἱ κορυφαῖοι, ὡς ἀσυμφώνῳ αὐτοῖς· οὗτοι δὲ καὶ τὸ κήρυγμα ἡμῶν ἐπήνεσαν καὶ συνήνεσαν, καὶ ἡμᾶς ἐδεξιώσαντο.

7. Ἰδόντες, ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας, καθὼς πέτρος τῆς περιτομῆς.

Ἀκροβυστίαν μὲν λέγει τοὺς ἀκροβύστους· ἦτοι, τὰ ἔθνη· περιτομὴν δὲ, τοὺς περιτεμημένους ἰουδαίους. εἰπὼν δὲ ὅτι, καθὼς πέτρος, ἐξίσωσεν ἑαυτὸν τῷ κορυφαίῳ τῶν ἄλλων, περιτεθεὶς ἀξίωμα, ὡς προδιείληπται, τῷ κηρύγματι ἑαυτοῦ.

8. Ὁ γὰρ ἐνεργήσας πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη.

Ὁ γὰρ Χριστός, ὁ χειροτονήσας τὸν πέτρον ἀπόστολον τῶν ἰουδαίων, ἐχειροτόνησε καὶ ἀπόστολον τῶν ἐθνῶν.

9. Καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, κηφᾶς καὶ ἰάκωβος⁽¹⁾ καὶ ἰωάννης,

οὐκ ἀκούσαντες, ἀλλὰ καταμαθόντες ἀκριβῶς, καὶ τοῖς πνευματικοῖς πλέον ὀφθαλμοῖς κατοπτεύσαντες τὸ δοθέν μοι χάρισμα τῆς ἀποστολῆς· εἶδες πῶς ἔδειξε καὶ τῷ χριστῷ εὐάρεστον τὸ κήρυγμα ἑαυτοῦ, καὶ τοῖς ἀποστόλοις; εὐ γὰρ ἂν, εἰμὴ τοιοῦτον ἦν, ἐδόθη αὐτῷ, οὐδὲ ἐνήργησεν ἂν δι' αὐτοῦ ἡ χάρις· τινὰ δὲ τῶν ἀντιγράφων προτεταγμένον ἔχουσιν ἐνταῦθα τὸν ἰάκωβον κατὰ ἀδιαφορίαν ἀπαγγελίας· ἡ μέσος ὁ πέτρος, ὡς περὶ ἑαυτὸν τούτους ἔχων, οἷα κορυφαῖος.

9. Οἱ δοκοῦντες στύλοι εἶναι,

Ἔρεισμα τῆς ἐκκλησίας· οὓς πάντες ἐξαιρέτους ἔχουσι καὶ ἐδραιώματα τῆς πίστεως.

9. Δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ βαρνάβα κοινωνίας.

Ἰδόντες, φησὶν, ὡς εἴρηται, καὶ γνόντες, δεξιὰς ἔδωκαν ἡμῖν κοινωνίας· ἐπεὶ γὰρ οἱ παλαιοὶ δεῖγμα φιλοφροσύνης καὶ ὁμονοίας καὶ ἐνώσεως ἐνόμιζον τὸ τὰς δεξιὰς χεῖρας ἀλλήλαις ἐμβάλλειν, ὃ καὶ δεξίωσις ὠνομάζετο, ἀκολούθως λέγει καὶ οὗτος, ὅτι δεξιὰς ἔδωκαν ἡμῖν σημεῖον οὔσας κοινωνίας καὶ ὁμοφροσύνης· ὁ δὲ βαρνάβας κοινωνὸς ἦν τῷ παύλῳ τῆς εἰς τὰ ἔθνη ἀποστολῆς, ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος συναποσταλεῖς αὐτῷ.

9. Ἴνα ἡμεῖς μὲν⁽²⁾ εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν.

(1) Ἐν ἄλλ. «ἰάκωβος καὶ κηφᾶς»· τὸν δὲ λόγον, δι' ὃν ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων ἡ τοιαύτη γίνεται μετάθεσις, ἐξηγεῖται ὁ Εὐθύμιος ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ.

(2) Παρ' ἄλλ. ὁ, μὲν, παραλείπεται.

Ἴνα, καθὰ διετάξατο ὁ κύριος, διελόμενοι τὴν οἰκουμένην, ἡμεῖς μὲν εἰς τὰ ἔθνη κηρύττομεν, αὐτοὶ δὲ εἰς τοὺς περιτετμημένους.

10. Μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν.

Ἐπέκεινα δὲ καὶ πλεῖον ἐκείνων, ἵνα ἡμεῖς μνημονεύωμεν τῶν παρ' αὐτοῖς πτωχῶν· ἐν Ἰουδαίᾳ γὰρ οἱ πιστεύοντες ἀφηροῦντο τὰς οὐσίας παρὰ τῶν μὴ πιστευόντων καὶ πανταχόθεν ἠλαύνοντο. παρὰ δὲ τοῖς ἔλλησιν οὐχ οὕτως ἐγυμνοῦντο τῶν ὄντων οἱ πιστεύοντες.

10. Ὁ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι.

Ὁ, αὐτὸ τοῦτο, καὶ ἐσπούδασα ποιῆσαι· πάσας γὰρ τὰς ὑφ' ἐαυτὸν ἐκκλησίας εἰς τοῦτο παρεκάλεσεν, ὡς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς εὐρίσκομεν. δεῖξας δὲ τὴν πρὸς τοὺς πρώτους ἀποστόλους ὁμόνοιαν, ἀναγκάζεται λοιπὸν μνησθῆναι καὶ τῆς γενομένης αὐτῷ πρὸς πέτρον ἐν ἀντιοχείᾳ φανεραῶς διαλέξεως ἐπὶ πάντων.

Γ. Περὶ τῆς πρὸς κηρῶν ἀντιρρήσεως ὑπὲρ τῆς ἐν πίστει καὶ οὐκ ἐν νόμῳ σωτηρίας.

11. Ὅτε δὲ ἦλθε πέτρος εἰς ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην,

Αὐτοπροσώπως διελέχθη. αὐτὸς γὰρ αὐτῷ ἐπετίμησε, τοῦτο κάκεινου θελήσαντος πάντως καὶ συνευδοκήσαντος κατ' οἰκονομίαν.

11. Ὅτι κατεγνώσμενος ἦν.

Οὐχ ὑπ' ἐμοῦ, οὐδ' ὑπὸ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀγνοούντων τὰ τῆς διανοίας αὐτοῦ. τίς δὲ ἢ καταγνώσις, ἀκουσον.

12. Πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινὰς ἀπὸ ἰακώβου, Τουτέστιν, ἀπὸ ἱεροσολύμων. ἐκεῖ γὰρ ὁ ἰάκωβος ἐπεσκόπευεν, ὡς προεῖρηται.

12. Μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιε.

Μετὰ τῶν πιστευσάντων ἐξ ἔθνῶν, καὶ ἐν ἀντιοχείᾳ τότε δεατριβόντων.

12. Ὅτε δὲ ἦλθον,

οἱ ἀπὸ ἰακώβου δηλονότι· ἐκ περιτομῆς μὲν ὄντες, πιστοὶ δὲ τυγχάνοντες.

12. Ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτόν,

Ἄπο τῶν ἐξ ἔθνῶν, οὐκέτι συνεσθίων αὐτοῖς.

12. Φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς.

Τοὺς εἰρημένους· ἤτοι, τοὺς ἀπὸ ἰακώβου. ἐφοβεῖτο δὲ αὐτούς, ἵνα μὴ ἀποστῶσι βλέποντες τὸν διδάσκαλον αὐτῶν μετὰ τῶν ἐξ ἔθνῶν συνεσθίοντα. σφόδρα γὰρ αὐτοῦ κατέσειε τὴν ψυχὴν ὁ φόβος τῆς ἀπωλείας τῶν μαθητῶν.

13. Καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ ἰουδαῖοι.

οἱ πρὶν ἔλθειν τοὺς ἀπὸ ἰακώβου διατρίβοντες ἐν ἀντιοχείᾳ, καὶ μηδὲ μίαν παρατήρησιν ἰουδαϊκὴν φυλάττοντες· οἱ γὰρ ἄλλοι, οἱ ἐκ περιτομῆς, ἔτι πολλὰ τῶν παρατηρήσεων τοῦ νόμου καὶ τῶν ἔθῶν τῶν ἰουδαϊκῶν τηροῦντες, ἐφυλάττοντο συνεσθίειν τοῖς ἐξ ἔθνῶν· οἷς, ὡς ἀπλοῖς ἔτι καὶ νεοφύτοις, οἰκονομικῶ λόγῳ συγκατέβαιναν ὁ πέτρος, ὑποκρινόμενος ἐν καιρῷ τῶν αὐτῶν ἔχεσθαι καὶ αὐτός, ἵνα, τῆς πίστεως καλῶς ἐν αὐτοῖς παγείσης καὶ ριζωθείσης, ἀδεῶς ὕστερον πᾶσαν τοιαύτην ἀνέλη πρόληψιν.

13. Ὡστε καὶ βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει.

Συνυπεκρίθησαν οὗτός τε κάκεινοι τῷ πέτρῳ τὰς εἰρημένας οἰκονομικὰς παρατηρήσεις. ὀνομαστί δὲ τὸν βαρνάβαν τέθεικε, καὶ τό, ὥστε, προσέθηκε, δῆλον ὅτι⁽¹⁾ καὶ αὐτός ὁ μετ' αὐτοῦ κηρύττων ἐν τοῖς ἔθνεσι βαρνάβας καὶ μηδὲν κοινὸν πρὸς τοὺς ἐκ περιτομῆς ἔχων συναπήχθη τῇ ὑποκρίσει.

(1) Ὁρθότερον οἶμαι (δηλῶν ὅτι).

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ

Βιβλιογραφικὰ Μελέται.

Α) Trattato di diritto internazionale=πραγματεία τοῦ Διεθνοῦς δικαίου ὑπὸ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΠΙΕΡΑΝΤΩΝΗ, Α' τόμος εἰς μέγα 8^ο σελ. XII καὶ 774, ἐν Ῥώμῃ 1881, Forzani e C.

Β) L'organisation judiciaire, le droit pénal et la procédure pénale de la loi Salique etc. = ὁ δικαστικὸς ὀργανισμὸς, τὸ ποινικὸν δίκαιον καὶ ἡ ποινικὴ δικονομία τοῦ Σαλικοῦ νόμου, κτλ. ὑπὸ Ι. Ι. ΘΩΝΙΣΣΕΝ εἰς 4^ο σελ. 390, ἐν Βρυξέλλαις 1881, τόποις Βασ. Ἀκαδημίας τῆς Βελγικῆς.

Γ) La parole intérieure, essai de psychologie descriptive=ὁ ἔνδον λόγος, δοκίμιον περιγραφικῆς ψυχολογίας ὑπὸ ΒΙΚΤΩΡΟΣ ΑΙΓΕΡΟΥ εἰς 8^ο σελ. 321, ἐν Παρισίοις 1881, Germer Baillièrre et C.

Δ) Disputationis de fontibus Diogenis Laërtii particulam de successionibus philosophorum facultati litterarum Parisiensi proponebat ad doctoris gradum promovendus = τῆς διατριβῆς, περὶ τῶν πηγῶν ἐξ ὧν Διογένης ὁ Λαέρτιος ἠρύσθη, τὸ εἰς τὰς διαδοχὰς τῶν φιλοσόφων ἀναγόμενον μέρος, ὅπερ πρὸς τὴν φιλολογικὴν τῶν Παρισίων Σχολῆν ὑπέβαλεν ὁ ΒΙΚΤΩΡ ΑΙΓΕΡΟΣ ὅπως τύχη τοῦ ἐν φιλολόγοις διδακτορικοῦ βαθμοῦ· εἰς μέγα 8^ο σελ. 77, ἐν Βορδιγάλῃ, τόποις Gounouilh.

Αἱ μεγάλαι ἐθνικαὶ τῆς Εὐρώπης Ἀκαδημαίαι—οὐδένα ποιούμεθα λόγον περὶ τινων μικρῶν καὶ ἀσήμων τοπικῶν συλλόγων τὸ πομπῶδες τῆς Ἀκαδημίας προσλαμβανόντων ὄνομα, πολλάκις δὲ καὶ μέχρι τοῦ γελοίου ἐξικνουμένων, οὕτως ἠκούσαμεν ὅτι καὶ ῥαπτῶν καὶ ὑποδηματοποιῶν ὑπάρχουσι τιτλοφορούμεναι Ἀκαδημαίαι,—αἱ μεγάλαι λέγομεν ἐθνικαὶ τῆς Εὐρώπης Ἀκαδημαίαι οὐ μόνον εἰς κοινὸν

κέντρον ἐνοῦσι τοὺς διασημοτάτους καθ' ἅπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον λογίους καὶ τὰς εἰς τὸ κέντρον τοῦτο εἰσφορὰς τῶν μελῶν αὐτῶν δημοσιεύουσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλληλα τὰ μέλη αὐτῶν σχετίζουσιν, ἡ δὲ τοιαύτη ἀδελφότης εἰς συνεχῆ ἐπικοινωνίαν ἰδεῶν τίθησιν αὐτά, ἐφ' ᾧ καὶ τὰ ἴδια ἕκαστοι συγγράμματα διαμείβονται· ὥστ' ἐνήμεροι οὕτως οἱ πάντες γίνονται ὁ εἰς τῶν πολλῶν καὶ οἱ πολλοὶ τοῦ ἐνὸς τὰς μελέτας καρπούμενοι καὶ συμπράγοντες ἅς ἕκαστοι καλλιεργοῦσιν ἐπιστήμας.

Ἡ Ἑλλάς δυστυχῶς ὀλίγιστα εἰσφέρει εἰς τὴν πανδαυσίαν ταύτην, ἅτ' ἐλάχιστον ἐνταῦθα τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης καλλιεργουμένης, ἐφ' ᾧ καὶ τινων τὰς ὀνθυλεύσεις, ἅς τολμῶσιν οὗτοι ἐκθέσθαι τῇ κρίσει τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης, ἢ παρέρχονται αἱ Ἀκαδημαῖαι ἐν περιφρονητικῇ σιγῇ, ἢ ἔστιν ὅτε καὶ ἀναγκάζονται διὰ βραχέων μαστίξαι τοὺς ἐκθέτας διὰ τὴν αὐθάδειαν εἰσφορᾶς εὐτελοῦς καὶ παντὸς λόγου ἀναξίας.

Τὰ πάντα, καὶ αὐτὰ δὴ τὰ γράμματα, εἰς ἔργα πορισμοῦ μετετρέπησαν ἐν Ἑλλάδι, ἢ δ' ἐπιστήμη ἐν αὐτῇ εἰς τὸν εὐτελέστατον κατήντησε βαθμὸν ἐκεῖνον, ὃν οἱ Γερμανοὶ προσφεύστατα διὰ μιᾶς λέξεως ἐσιγμάτισαν *Brodtsenschaft*, ἧτοι ἐπιστήμην πρὸς πορισμὸν ἄρτου, ὀνομάσαντες. Ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ βιβλιοκρισία οὐδόλως παρ' ἡμῶν ἀνεπτύχθη, μόναι δ' αἱ ἡμερῆδες ἀναγγέλλουσιν, ἐπὶ προσφορᾷ ἐνὸς ἀντιτύπου πρὸς τοὺς ἐκδότας, τὰ προϊόντα τῶν ἐλληνικῶν πειστηρίων δι' ἴσων συστάσεως λόγων ὅσον καὶ τῶν καπῆλων τοὺς οἴνους καὶ τῶν παντοπωλῶν τὰς νέας προμηθείας. Δικαίως δὲ, διότι καὶ ταῦτα μικρὸν τῶν ἐκείνων διαφέρουσιν.

Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, — ἦν ἴσως ἰδωμεν ματαιουμένην ὡς καὶ τσοαύτας ἄλλας, ἅς ποτε συνελθόμεν, εἶδομεν ψευθείας, — ὅτι προτρέφομεν καὶ ἄλλους πρὸς τὴν ἀληθῆ καὶ σπουδαίαν βιβλιοκρισίαν, ἐπιχειροῦμεν ἐν τῷ μόνῳ ἀξίῳ λόγῳ «Ἀθηναίῳ» κκταχωρίζειν βιβλιογραφικὰς μελέτας, οὐχι

πάντων, ὧν ἀποστολὴ γίνεται ἡμῖν ὑπὸ τῶν σοφῶν ἀκαδημαϊκῶν συναδέλφων, ἅτε τῆς πληθύος ὑπερβαινούσης τὰς ἡμετέρας δυνάμεις, ἀλλὰ τινων, τῶν εἰδικώτερον ἀναγομένων εἰς τὰς μελέτας ἐκείνας πρὸς ἃς καὶ ἡμεῖς ἀπὸ μακρῶν χρόνων ἐγκύπτομεν.

Α

§ 1.

Ὁ Πιεραντώνης, εἰ καὶ νέος ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἀπὸ ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ἤρξατο συγγράφειν, ἐν βραχεῖ δὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν τῶν περὶ τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν δημόσιον δίκαιον ἀσχολουμένων. Καθηγητῆς τὸ πρῶτον ἀναδειχθεὶς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Μοδένης ἐκλήθη εἶτα εἰς τὸ τῆς Νεαπόλεως, πρὸ ὀλίγων δὲ ἐτῶν διεδέχθη τὸν περικλεᾶ αὐτοῦ πενθερὸν Μαντσίνην, τανῦν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργῶν τῆς Ἰταλίας, εἰς τὴν ἔδραν ἣν οὗτος κατεῖχεν ἐν τῷ τῆς Ῥώμης Πανεπιστημίῳ, διατελεῖ δὲ ταυτοχρόνως καὶ Βουλευτῆς, διότι καὶ ἡ Ἰταλία, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ σύνταγμα πολιτευόμενα πεπολιτισμένα ἔθνη, λογιζονται ὅτι ὅσοι πλείους σοφοὺς ἄνδρας περιλαμβάνουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὰ νομοθετικὰ σώματα τῶν μείζων δίδονται ἐγγύη ὅτι κρείττους ψηφίσονται τοὺς νόμους. Ἡ δὲ μακαρία Ἑλλὰς καὶ ἐπὶ τούτῳ διακρίνεται ἀποκλείουσα τοὺς σχετικῶς ἰκανωτέρους καὶ τὸ μονῆρες νομοθετικὸν αὐτῆς σῶμα συγκροτοῦσα ἐκ δημοτικῶν ἢ ἐπαρχιακῶν πῶς συμβούλων μᾶλλον ἢ ἐκ Βουλευτῶν τὸ ἔθνος ἐκπροσωποῦντων. Ἄλλὰ πῶς ἄλλως ἤθελον θεραπεύεσθαι τὰ τοπικὰ τῶν ἐν τοῖς δήμοις ἢ ταῖς ἐπαρχίαις ἀσῆμων ἐπισημοτήτων συμφέροντα;

Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων εἴκοσι μέχρι τοῦ νῦν συγγραφῶν τοῦ Πιεραντώνη ἐπέχομεν ποιῆσαι λόγον ἀρκούμενοι εἰς τὸ τελευταῖον αὐτοῦ ἔργον τὴν πραγματείαν τοῦ διεθνοῦς δικαίου προωρισμένην ἐν τρισὶ συμπληρωθῆναι τό-

μοις, ὧν ὁ πρῶτος ἐδημοσιεύθη λήγοντος τοῦ ἔτους 1881.

Ὁ πρῶτος οὗτος τόμος ἐστὶ καὶ ἔσται κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν ὁ τῶν δύο ἐπομένων σπουδαιότερος ὡς καὶ ὁ μᾶλλον ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἐνδιαφέρων. Σπουδαιότερος μὲν, διότι εἰ καὶ πρὸ τοῦ Πιεραντῶνη ὁ de Garden ἔγραψε τὴν καθόλου ἱστορίαν τῶν συνθηκῶν, ὁ δὲ Wheaton καὶ ὁ Calvo τὴν ἱστορίαν τοῦ διεθνoῦς δικαίου, ὡς καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ προεισαγωγῇ τῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ νομίμων τῶν ἐθνῶν ἰχνογραφήσαμεν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς προόδους τοῦ διεθνoῦς δικαίου, οὐχ ἤττον ἐστερεῖτο ἢ ἐπιστήμη ἀκριβεστέρας ἱστορίας, μάλιστα δὲ καθόσον ἀφορᾷ τ' ἀρχαιότατα ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Ἰνδικῆς, τῆς Αἰγύπτου καὶ τὰ Σημιτικὰ φύλα. Αἱ νεώτεραι ἀνακαλύψεις, ἰδίως δ' αἱ περὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Βαβυλωνίαν, ἤνεγκον εἰς φῶς πλεῖστα μνημεῖα, ἅπερ, εἰ καὶ οὐχὶ πλήρη βεβαίως, μέγα ὅμως ἐπιχέουσι φῶς ἐπὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἀπειροπληθῶν ἐκείνων λαῶν περὶ ὧν οὐδὲν ἄλλο ἄχρι τοῦ νῦν ἐγινώσκομεν πλὴν ὅσων ἐν ταῖς συγγράφαίς τοῦ Ἡροδότου καὶ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου περιεσώθησαν ἡμῖν. Ἔστι δ' ὁ μᾶλλον ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἐνδιαφέρων, διότι, εἰ καὶ ἔντισι σφάλλεται ὁ συγγραφεὺς, οὐχ ἤττον πληρέστερον ἢ ὅσον οἱ πρὸ αὐτοῦ τὰ κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν τῶν ἐλληνικῶν πολιτειῶν διάκοσμον, ὅσον καὶ τὰ κατὰ τὰς πρὸς ἀλλήλας σχέσεις καὶ τὰς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐξέθετο.

Ὁ συγγραφεὺς ἔχει τὸν ἄνθρωπον ὡς τὸ κατ' ἀρχὰς ὄντα ζῶον ἀρπακτικὸν ὑπὸ διανοίας βοηθούμενον εἰς τὸ ἀρπάζειν (σελ. 76). Τοιαύτη ἦν ἡ κατὰ τοὺς προἱστορικοὺς χρόνους κατὰστάσις τοῦ ἀνθρώπου, καθ' οὓς ἡ βία καὶ μόνη ἢ βία ἐκράτει, ἅτε καὶ τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα ὁμιλίας βία χωροῦσης· ἔχει δὲ πρὸς τὴν εἰκασίαν ταύτην οὐ μόνον προσεπιμαρτυροῦντας τὸν Θεουκιδίδην καὶ τὰς περὶ οἰκισμοῦ τῆς Ῥώμης παραδόσεις, ἀλλὰ καὶ τὴν περὶ τοῦ θείου ιδέαν, ὡς τῶν μὲν θεοποιησάντων τὴν ἐν τῇ φύσει

βίαν, τῶν δὲ καὶ ἐκλαβόντων τὸν ἕνα καὶ μόνον Θεὸν, ᾧ ἐλάτρευσαν, ὡς Θεὸν φοβερόν, βίαιον καὶ ἐκδικητικόν, Θεὸν αἱμάτων καὶ οὐχὶ εἰρήνης. Ἐφ' ᾧ καὶ οἱ ἐν ἐκάστη φυλῇ πανουργότεροι κατώρθωσαν ἐμβλαεῖν ταῖς τῶν ἀπλουστέρων ὁμοφύλων ἰδέαις, ὅτι ἐν μυστικῇ ἦσαν πρὸς τὸν τοιοῦτον θεὸν ἐπικοινωνίᾳ καὶ ἠδύναντο ἰλασθηρίοις εὐχολαῖς καὶ θυσίαις κάμψαι τὴν τούτου σκληρότητα.

Ἡ δ' ἀπὸ ἀνθρώπου πρὸς ἀνθρώπον τὸ κατ' ἀρχὰς περὶ συντηρήσεως διαμάχη μετεβλήθη ἐφεξῆς εἰς πόλεμον φυλῆς πρὸς φυλὴν. Οἱ δὲ πλανήσαντες τὰ πλήθη καὶ εἰς ἑαυτοὺς ὡς μῦσται τῆς θεότητος τὴν πᾶσαν συγκεντρώσαντες ἐξουσίαν, ὡς οἱ Βραχμᾶνες τῆς Ἰνδικῆς, ἀφήκαν ἀνεξίτηλα ἔχνη τῆς ἑαυτῶν πονηρίας ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ἃς συνέγραψαν πρὸς διδασκαλίαν τῶν διαδόχων τοῦ ἱερατικοῦ αὐτῶν γένους.

Οὕτως οἱ νόμοι τοῦ Μανοῦ (Z, 107) παραγγέλλουσι τῇ προτιθεμένῳ ποιήσασθαι κατακτηθεῖς *πραγματεῦσθαι* πρὸς τοὺς ὑπεναντίους, *διαφθεῖρειν* δώροις καὶ *σπεῖρειν* εἰς μέσον τούτων *διχονοίας*. Ἐκ τούτων ἕκαστος πείθεται, ὅτι οὔτε τὸ *μακκιαβελλίζειν* νέον τί ἐστίν, οὔτε οἱ Ἰησοῦίται πρῶτοι ἐδίδασξαν ὅτι ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα· ἐκάστοτε διὰ τῶν ἱερέων κατεδείχθη, ὅτι τῆς ψυχῆς ἡ ἐξᾠχρείωσις ἐν τοῖς ἱεροῖς τεμένεσι τῶν θεῶν πάντοτ' ἔτεκτάθη.

Ἡ κατὰ γένη διαίρεσις, ὡς συνέπεια τῆς κατακτητήσεως, διέκρινε τοὺς κατακτητὰς ἀπὸ τῶν κατακτηθέντων, ἐπὶ κεφαλῆς ἀμφοτέρων στάντων τῶν ἱερέων. Οὕτως ἐν τῇ Ἰνδικῇ πρῶτοι τῇ τάξει οἱ *Βραχμᾶνες*, μετ' αὐτοὺς δὲ οἱ πολεμισταὶ *Κσατρυῖται*, ἐφεξῆς οἱ ἄλλοι καὶ ἔσχατοι πάντων οἱ δουλωθέντες ἰθαγενεῖς *Παρίται*· οὕτως ἐν Αἰγύπτῳ θεοκρατοῦσιν οἱ ἱερεῖς· οὕτως ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ οἱ Μάγοι, καὶ ἄλλοι ἄλλαχού. Κυρίως δ' εἰπεῖν οἱ Ἰουδαῖοι πρῶτοι ὁμογενὲς ἀπετέλεσαν ἔθνος ἰσοτελὲς καὶ ἰσόνομον, τῶν ἱερέων τιμαῖς μὲν ἐξαιρέτοις τιμηθέντων, οὐχὶ δὲ καὶ γένος εὐγενεῖα προεξάρχον ἀποτελεσάντων.

Τοὺς ἐπήλυδας Ἰουδαίους ὁ τῆς Αἰγύπτου Φαραὼ Ῥα-
μεσσῆς ὁ Β΄ ἀπέκτισεν εἰς γῆν Γεσσέν τὴν ὄμορον τῇ Ἀρα-
βίᾳ καὶ τῇ Συρίᾳ, ὡς καλὸς πολιτικὸς ὑπολογίσας, ὅτι
τὰ γειτνιαζόντα τῷ χωρίζοντι τοὺς Αἰγυπτίους ἀπὸ τῶν
ἐκ τοῦ Σημιτικῆ φύλου ἰσθμῶ φῦλα χάριν τῆς προσκει-
μένης αὐτοῖς ἐξ Ἀβραάμ ὁμαίμονος, ἴσως δὲ τότε καὶ ὁ-
μογλώσσου, γενεᾶς, ἤκιστα ἐπεχείρουν ἂν ἐπιδρομὰς κατὰ
τῆς παρὰ τὸν Νεῖλον χώρας, ὡς ὀφείλοντα κατ' ἀνάγκην
διελᾶσαι διὰ τῆς γῆς Γεσσέν ἐπὶ βλάβῃ τῶν ταύτην καρ-
πουμένων ὁμοφύλων.

Ὅπως δὴποτε ὅμως οἱ Ἑβραῖοι ἐδούλευον τοῖς Αἰγυ-
πτίοις, μέγας δ' ἀνὴρ ἀληθῶς ἀνεδείχθη ὁ Μωϋσῆς ὡς ὁ
πρῶτος ἐπιχειρήσας τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ παλιγγενεσίαν
λαοῦ δούλου καὶ ἀσθενοῦς κατὰ δεσπότητος ἀπηνουῦς καὶ
ἰσχυροῦ. Τὸ ἔργον ἦν μέγα ἄμα δὲ καὶ ἄγαν δυσχερὲς, κα-
τωρθώθη δὲ διὰ χρόνου καὶ μόχθου ἕνεκα τῆς ἐπιτυχῶς
ὑπὸ τοῦ ἡγέτου γενομένης ταυτίσεως τῆς θρησκείας καὶ
τῆς πατρίδος, ὡς καὶ τῇ ἐπικλήσει Θεοῦ ἰσχυροτάτου κατὰ
τῆς τοῦ ὁποίου δυνάμεως ἠδυνάτου ἀντεπεξεληθεῖν αἱ
στρατιαὶ τῶν Φαραῶ.

Αὐτὸς ὁ ζηλότυπος Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἐνεφόρησεν ἐνθεο-
μανοῦς ζήλου τοὺς Ἑβραίους, ἐστήριξε δὲ καὶ ὑπερτέρους
ἀνέδειξε τῶν κατεχόντων τὴν γῆν Χαναὰν λαῶν, γῆν ἣν
διὰ πίστεως εἶχον οἱ Ἑβραῖοι ὡς κεκληροδοτημένην αὐ-
τοῖς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

Τοῖς λόγοις τούτοις προσθετέον, ὅτι ἡ τῆς φυσικῆς ἱστο-
ρίας μελέτη ὀρθῆν ἀπέδειξε τὴν ὑπὸ τῶν παλαιτάτων ἱστο-
ρικῶν ἐξενεχθεῖσαν ῥῆσιν ὅτι *οἱ νομάδες ἐξ οἰκείας φύσεως
εἰσι κατακτηταί*· εἰς διηνεκῆ εὐρίσκόμενοι οὗτοι πρὸς τὴν
φύσιν πάλιν ἰσχυρότεροι τοῖς σώμασι γίνονται καὶ καρτε-
ρικώτεροι πρὸς τοὺς πόνους.

Οὕτω καὶ μετὰ τοὺς Ἑβραίους εὐρίσκομεν ἐπικρατήσαν-
τας τοὺς νομάδας Σκύθας, τοὺς τὴν Εὐρώπην κατακλύσαν-
τας πολυωνύμους ἐκ Βορρᾶ βαρβάρους, τοὺς ἐξ Ἀραβίας

ὑπὸ τὸν Μωάμεθ καὶ τοὺς τούτου διαδόχους ὀρμήσαντας, τοὺς ὑπὸ τὸν Γεγκίς-Χάν καὶ Τιμούρ-Λάγγ Μογγόλους καὶ τοὺς ἄλλους.

Ἄλλὰ καὶ ἕτερον νόμον, οὐχ ἦττον ἀκαταγώνισον, εὐρίσκομεν, ὅτι δηλαδή οἱ τοιοῦτοι νομάδες λαοὶ τοῦ νομαδικοῦ παυόμενοι βίου καὶ μονίμως πρὸς ἐγκαθιστάμενοι ἐν χρόνῳ βραχεῖ ἐκθηλύνονται καὶ ταχέως καταστρέφονται. Τὰ ὑπ' ὄψεσιν ἡμῶν τοῖς Τούρκοις συμβαίνοντα γνωρίζουσιν ἡμῖν ἐπαρκῶς τὰ κατὰ τὰς προϊστορικὰς ἐποχὰς συμβάντα ὡς καὶ τὰ εἰς τοὺς λαοὺς ἐκείνους περὶ ὧν βραχεῖαν ποιεῖται μνείαν ἢ ἱστορία.

Σὺν τοῖς Ἰουδαίοις ἀναφαίνεται καὶ νέον τι ἐκπολιτιστικὸν δόγμα, ὃ ἐφεξῆς παρεδέχθη ὁ μωαμεθανισμὸς καὶ μετ' αὐτὸν ἐδείνωσεν ὁ δυτικὸς χριστιανισμὸς. Ἔστι δὲ τοῦτο τὸ *προσηλυτίζειν*.

Ὁ προσήλυτος, ἰδίως δ' ὁ τοῦ ἀνωτέρου βαθμοῦ, ὁ *προσηλυτος δικαιουσῆς* λεγόμενος, ἐθεωρεῖτο ὡς τις ἀνανεωθεὶς τὴν ψυχὴν, ἅτε καθαρθείσης ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας διὰ τῆς προσγενομένης αὐτῇ παλιγγενεσίας. Ἐξωμοιοῦτο οὗτος τῷ Ἰουδαίῳ ὡς πρὸς τὴν ἀστικὴν κατάστασιν, εἰ καὶ ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν ὑφίσταντό τινες διακρίσεις μετὰ δευτέρας ἢ καὶ τρίτης γενεᾶς.

Ἄλλ' ἐξ ἑτέρου ἢ ἐκπολιτιστικῆ ἀρχῆ τοῦ προσηλυτισμοῦ προσβάλλει κυρίως τὴν τῆς ἐθνότητος. Οὕτω καὶ τὸ πρῶτον κήρυγμα τοῦ χριστιανισμοῦ ἦν, ὅτι ἐν αὐτῷ οὔτε περιτομὴ ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία ἀλλὰ καινὴ κτῆσις. Ἐν τοῖς πιστοῖς οὐκ ἔστι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλληνας, οὐκ ἔστι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος.

Ὡς ὁ χριστιανισμὸς ὑπερέβαλε τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν ὡς πρὸς τὴν ἐν τῇ ποιμνῇ τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἐξ οἰασθῆποτε καταγωγῆς συγχώνευσιν, οὕτω τὸ ἀπὸ Μωάμεθ κήρυγμα ὑπερηκόντισε τὸν χριστιανισμὸν, διότι οὐ μόνον φέρει, ὅτι ἐν Μωάμεθ οὐκ ἔστι Ἄραβ οὐδὲ Ἰνδός, οὐκ ἔστι Πέρσης οὐδὲ Σκύθης, ἀλλ' ἔτι πρὸς, οἱ ὀπηδοῦντες τῷ Μωά-

μεθ κέκληνται ἵνα καταβάλωσι τοὺς ἀπίστους καὶ τούτων δεσπόσωσιν ὅπως διὰ τῆς ῥομφαίας ἐξαναγκάσωσιν ἀποστῆναι τῶν πατρῶων καὶ προσηλυτισθῆναι, προσηλυτισθέντας δὲ κοινωνῆσαι τῶν ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ ὑπεσχημένων ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ τοῖς πιστοῖς ἡδονῶν, ὡς καὶ τῶν ἐν τῷ παρόντι ἀπολαύσεων καὶ ἰσχύος.

Πλὴν καὶ τὸν Μωάμεθ ὑπερηκόντισεν ἡ τῶν τῆς Ῥώμης ποντιφίχων ὑπεροχῇ, καθόσον οἱ μὲν τοῦ προφήτου τῆς Ἀραβίας ὀπαδοὶ ἦσαν πῶς καὶ πρὸς τοὺς ἡττηθέντας ἐπεικεῖς, ἅτε φειδόμενοι τῆς τούτων ὑποταγῶν γενομένων ζώῃς, ὡς καὶ πρὸ τούτων φιλόανθρωποι ἦσαν οἱ πολέμου νόμοι τοῦ Μανουῦ, καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν Ἑβραίων πρὸς τοὺς λοιποὺς περιοίκους, ἐξαιρέσει τῶν Χαναναίων, ὧν τὴν τελείαν καταστροφὴν ἐπέταττεν ὁ νόμος τοῦ Μωϋσέως, οἱ δὲ ποντίφηκες τοῦ Βατικανοῦ ἐπεκέρυττον τοῖς ἀλλοδόξοις θάνατον εἰ μὴ συγκατετίθεντο δέξασθαι τὸ βάπτισμα καὶ προσκυνῆσαι τὸ σανδάλιον τῆς ὑπερφιάλου αὐτῶν ἀλαζονείας. Οἱ Δομινικανοὶ φράτορες ἐγένοντο τῆς παπικῆς τυραννίδος οἱ δῆμιοι, αἱ δ' ὑπ' αὐτῶν ἐν Ἰσπανίᾳ ἀφθεῖσαι κατὰ τῶν Μαυριτανῶν πυραὶ, ὡς καὶ αἱ ἐν Ἀμερικῇ καὶ ὀπουδήποτ' ἀλλαχοῦ κατίσχυσαν, μαρτυρήσουσιν εἰς τὸν ἅπαντα αἰῶνα, ὅτι ἡ πασῶν τῶν ἄλλων θεοκρατιῶν χειρίστη ἦν ἡ τῶν αὐτοκαλουμένων τοποτηρητῶν τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐλθόντος εἰς τὴν γῆν ἵνα φέρῃ τὴν εἰρήνην, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος ἵνα κυρύξῃ ἐν ἀνθρώποις τὴν εὐδοκίαν, ἦτοι τὴν πρὸς ἀλλήλους εὖνοιαν.

§ 2.

Ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Δύσιν μεταβαίνων ὁ συγγραφεὺς συναντᾷ κατὰ πρῶτον τοῖς Ἑλλησι. Γνώστης τῶν ἐν Ἑλλησι κρατούντων νομίμων καὶ τῶν τρόπων καθ' οὓς τὰς ἑαυτῶν διεργύμισαν πολιτείας, διὰ μακρῶν ἐκτίθησι τὴν τούτων κατάστασιν καὶ τὰς ἐλλείψεις, ὧν ἕνεκεν ἐγένοντο ἔρμαιον τῆς φιλοδοξίας τῶν βασιλέων τῆς Μακεδο-

νίας, ἐφεξῆς δὲ τῆς πλεονεξίας τῶν τοὺς Μακεδόνας κατα-
λυσάντων Ῥωμαίων.

Πλὴν ἀπονέμει τοῖς Ἑλλησι δικαιοσύνην ὁμολογῶν, ὅτι
τὸ τούτων γένος πλέον ἢ ἀπαξ ἀνεκαίνισε τὸν κόσμον.
«*Ἐν τῇ ἀρχαιότητι, λέγει (σελ. 198), ἀπλευθέρωσε τὴν*
»διάνοιαν ἀπὸ τοῦ κράτους τῶν θεολογικῶν δεσμῶν τῆς
»Ἀνατολῆς, ἐμυσταγώρησεν εἰς τὰς τέχνας, τὴν φιλοσο-
»φίαν, τὴν πολιτικὴν καὶ τὰς ἐπιστήμας· ὑπήγαγεν εἰς τὸν
πολιτισμὸν αὐτῆς τὴν δουλώσασαν Ῥώμην, καὶ καθ' Ὁ-
ράτιον

»*Graecia capta ferum victorem cepit, et artes*

»*Intulit agresti Latium.*

»*κατὰ τὸν Μέσον αἰῶνα ἀνεξωπύρησε τὴν δάδα τοῦ πνεύμα-*
»τος, καθ' ὃν χρόνον ὁ χριστιανὸς κόσμος ἔκυπτε τὸν αὐ-
»χένα ὑπὸ τὸν πνευματικὸν δεσποτισμὸν τῆς Ἐκκλησίας·
»ἐπὶ δὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους συνέτριψε τὰς ἀλύσεις τῆς
»δουλείας καὶ ἐδίδαξε τοὺς λαοὺς ἵνα τὸν πόλεμον κηρύ-
»ξωσι κατὰ τῆς αὐθάδους διπλωματίας τοῦ θείου δικαίου·
Τελευτᾶ δὲ τὸ δεῦτερον τῶν ἀφορισθέντων τῇ Ἑλλάδι δύο
μακρῶν κεφαλαίων προτρέπων τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς, ἀπαξ
ἀναγνωρίσαντας τὸ δίκαιον τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος τῶν Ἑλ-
λήνων, ὅπως ἐν τῷ ἰδρυθέντι ἐλευθέρῳ τούτων Κράτει συμ-
περιλάβωσι καὶ τοὺς ἄλλους ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἔτι στενάζοντας
ἀδελφοὺς αὐτῶν, ὅπως μὴ καὶ αὐθις ὡς πρότερον θυσιάσωσι
τὴν τούτων ἔφεισιν πρὸς ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὴν
ἀρχαίαν τῆς ἐσπερίας διπλωματίας πολιτικὴν τοῦ διατη-
ρῆσαι τὴν Τουρκίαν ὡς Κράτος εὐρωπαϊκόν. Ἐθυσίασαν,
προστίθησι, τὴν Κρήτην ἐν ἔτει 1869, μὴ ἀναιρέσωσι καὶ
αὐθις τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου. «*Αἰ μείζους τῶν ду-*
»νάμεων τῆς Εὐρώπης ὀφείλουσι τηρεῖν τὰς πίστεις ὧν ὑ-
»πέγραψαν συνθηκῶν» (σελ. 274). Καὶ ὁμως ἠθέτησαν
αὐτάς!

Ἐν τοῖς περὶ Ἑλλάδος κεφαλαίοις ἐσημειώσαμεν ἀμαρ-

τάδας ιστορικός και αρχαιολογικός τοῦ συγγραφέως πλείους ἢ κατὰ τὴν λοιπὴν συγγραφὴν, κρίνομεν ὅμως περιττὸν ἐκθέσθαι ταύτας ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ ἐπιφυλακτῶμενοι ἵνα ἐν ἐπιστολῇ ἀνακοινώσωμεν ταύτας σὺν ἄλλαις τισὶ πρὸς τὸν φίλον Πιεραντώνην, ὅπως, ἐὰν ἐγκρίνη, μεταρρυθμίση ἐν δευτέρᾳ ἐκδόσει, τὰ καθ' ἡμᾶς ἡμαρτημένως ἐξενεχθέντα. Ἐνταῦθα περιοριζόμεθα ἀπονεύμαι αὐτῷ χάριτας δι' ὅσα εὐμενῆ περὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν ἔγραψεν.

Ἡ πρὸς τὴν πάλαι καὶ νῦν Ἑλλάδα νεμηθεῖσα δικαιοσύνη κρατύνεται ἔτι μᾶλλον, ὅτι ὑπὸ Ἰταλοῦ συγγραφέως ἀπεδόθη, οὐχὶ ὀλιγώτερον ἡμῶν κατὰ τῆς ἀσεβείας τῆς τε πάλαι Ῥώμης καὶ τῆς παπικῆς πρὸς τὰ παραγγέλματα τοῦ διεθνοῦς δικαίου κατενεχθέντος. Οἱ Ἕλληνες ἔγνωσαν κατὰ τὸν συγγραφέα (σελ. 220—221) καὶ ἤσκησαν τὰ διεθνή νόμιμα, ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων συγγενῆς βία καὶ ἡ ἀνέλαθεν τάσις πρὸς τὴν παγκόσμιον μοναρχίαν ἐγένοντο κώλυμα τοῖς Ῥωμαίοις ὅπως ἐπιεικῶς τοῖς ξένοις προσενεχθῶσιν· αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀποδέχεται καὶ ὁ Mancini (*la vita dei popoli nella umanità* p. 176). Οὐδ' ἦν ἄλλως συμβῆναι πόλει Διὶ ληϊστῆρι (*Jovi praedatori*) ἐγειράσῃ ναὸν ἐν τὸς τῶν ἱερῶν αὐτῆς τειχῶν· λαὸς δ' ὡς συνώνυμα ἔχων τὸν *hostis* (πολέμιον) καὶ τὸν *pellegrinus* (*ἀλλοδαπὸν*), ἀποκαλῶν δὲ *justum bellum* (*δίκαιον πόλεμον*) οὐχὶ τὸν ἐφ' ὁσίᾳ αἰτίᾳ ἀλλὰ τὸν κατὰ τοὺς νομίμους τύπους ὑπὸ τῶν πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο εἰδικῶν *fetiales* κεκηρυγμένον, λαὸς τέλος τὰς συνθήκας αἰείποτε διασρέψας (ὅρα πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα μνημονευόμενα ἐν τῇ ἡμέτερᾳ ἱστορικῇ προεισαγωγῇ [σελ. μζ—νγ] εἰς τὰ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ νόμιμα τῶν ἐθνῶν), ὥστ' ἀναγκάσασθαι τὸν Μοντέσκιον (*esprit des lois* XXI, 11) εἰπεῖν, ὅτι ἡ νίκη μόνη ἀπεφάσισεν εἰ μὲν δεῖ λέγειν *fides punica* (*Καρθηδορικὴ πίστις*), εἰ δ' ὅπερ καὶ ὀρθότερον, *fides romana* (*Ῥωμαίων πίστις*), ὅπερ καὶ ὁ Laurent καὶ ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς (σελ. 324) ἐπανάλαβον.

Καὶ ὅμως ὁ ληϊστὴρ Ζεὺς, ὁ πρὸς τὰ πλούτη τῶν ἐθνῶν καὶ τοὺς θεοὺς αὐτῶν ὡς αἰχμαλώτους ἀποκομίσας καὶ κατοικίσας ἐν τῷ Πανθέῳ τῆς Ῥώμης ὅπως ἔσαει τῆς τύχης τῶν Ῥωμαίων προΐστανται, οὐδόλως ἀπεκώλυσε περι-στῆναι τοὺς κοσμοκράτορας εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν, ὡς καὶ ὅτε ἡ παπικὴ Ῥώμη ἐξ ἀπάσης τῆς οἰκουμένης συνῆ-γεν εἰς τὰ βαλάντια τῶν Παπῶν τὸν ἀπὸ τῶν ἀφέσεων (*indulgentiae*) χρυσόν. Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη καὶ τῇ Ἰσπανίᾳ, ἣν ἐπλούτιζεν ἡ τῶν Ἀράβων βιομηχανία, τούτων δ' ἐξω-σθέντων ἡ πτωχεία ἐπεσκέφθη, μεθ' ὅλον τὸν ἐκ τῆς ἀνα-καλυφθείσης Ἀμερικῆς εἰσρεύσαντα ἄργυρον καὶ χρυσόν.

Οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τῶν ναυμαχιῶν κατέστησαν κοσμοκρά-τορες, καὶ ὅμως ἀείποτε τὴν θάλασσαν ἀπεστράφησαν, ὡς καὶ τὰς τέχνας καὶ τὴν ἐμπορίαν, τοῦθ' ὅπερ ὡς τι κληρο-δότημα τῆς Ῥώμης μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς εὐγενεῖς τοῦ Μέσου αἰῶνος. Ταῦτα πάντα ἐλογίζοντο ὡς ἀσχολία τοῖς δούλοις μόνον ἐμπρέπουσαι, ὡς καὶ τὰ γράμματα κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Κικέρωνος (*de fin.* I, 1, *de off.* II, 1, *acad.* II, 2, *Tusc.* III, 3), ὃν ἐμέμφοντο ὅτι τὸ σοβαρὸν τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ ὑπεβίβαζε καὶ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀξιοπρέπειαν ἐπραττεν ὅτε σχολάζων κατ' ἀνάγκην ἀπὸ τῶν πολιτικῶν ἠσχολεῖτο περὶ τὴν φιλοσοφίαν. Οὕτω καὶ ἐν ἄλλῃ ἡμῶν μελέτῃ (τῇ περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἰουλίου Καί-σαρος) παρέσχομεν τὰς πίστει ἀποδείξαντες, ὅτι οὐδὲ ἐν τῶν ἐν Ῥώμῃ γεννηθέντων ὄνομα ἀνεγράφη ἐν τοῖς κλει-σασὶ τὰ λατινικὰ γράμματα.

§ 3.

Φέρεται τις παρὰ Γερμανοῖς παροιμία λέγουσα, ὅτι «τὰ δένδρα κωλύουσι τὴν θέαν τοῦ δάσους», ἡ παροιμία αὕτη ἔχει τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς ἐπὶ τῶν σπουδαζόντων ἐν μέ-ρος τοῦ ἐπιστητοῦ ἄνευ τῆς γνώσεως τῶν ἄλλων τούτου κλάδων, μάλιστα δὲ τῆς φιλοσοφίας, ἣτις ἀληθῶς ἐστὶν ἡ δᾶς ἢ ὡς βοηθῶ χρώμενοι δυνάμεθα διαφωτίσαι τὸν ὅλον

κύκλον τῶν γνώσεων καὶ πρὸς ἀλλήλας αὐτὰς συνδυάσαι ὥστε συναγαγεῖν ἀσφαλέστερα πορίσματα.

Οὕτως ἡ περιέργεια τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐξώθησεν αὐτοὺς εἰς τὰς μᾶλλον παραβόλους εἰκασίας, ἃς οἱ νεώτεροι ἀνεκαίνισαν καὶ εἰς συστήματα ἔτι παραβολώτερα ἀνήγαγον. Οἱ περὶ τὸν Ἐγελον ἀνεστήλωσαν τὰς πανθειστικὰς θεωρίας τοῦ Θαλοῦ καὶ τοῦ Ἡρακλείτου· ὁ Ἀρβινισμὸς, τὸ ἐνιαῖον τῆς φύσεως δεχόμενος, ἔχει καὶ οὗτος τὰς ἑαυτοῦ ρίζας ἐν τῇ ἐλληνικῇ φιλοσοφίᾳ, ἐξελίχθη δὲ μέχρι τῶν γνωστῶν τερατολογιῶν, καὶ ὅμως ἔτι οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἄλλ' ἢ ἀπλῆ ὑπόθεσις οἷα ἦν καὶ τὸ πάλαι.

Ἄλλ' ἡμεῖς συντασσόμεθα τοῖς τὴν μὲν καταγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου, — εἰ μὲν ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου ζεύγους, εἰ δ' ἀπὸ πλειόνων, εἰ δὲ καὶ δι' ἐξέλιξιν τῶν ἀτελεστάτων πρὸς τὰ σχετικῶς ἐντελέστερα καὶ βαθμιαίως μέχρι τοῦ ἀνθρώπου, — ἀφίξαι τοῖς εἰδικῶς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένοις, ἀποδεχομένοις δὲ, ὅτι κἂν, εἴ ποτ' ἀποδειχθῆ, ὅπερ ἔχομεν ὡς λίαν ἀμφίβολον, ὅτι δεῖ καὶ τὸν ἄνθρωπον ὑπαγαγεῖν εἰς τὸ ἐνιαῖον τῆς ὅλης φύσεως, ἔχομεν καὶ τότε ἐξηγημένον μὲν τὸν ἄνθρωπον κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἄλυτον δὲ καὶ πάλιν καὶ περαιτέρω ἐρεύνης ἐπιδεόμενον τὸ πῶς πρὸς τοῖς φυσικοῖς νόμοις εὐρηται πεπρωκισμένος δι' ἠθικῶν, εἰδικῶς καὶ κατ' ἀποκλεισμὸν παντὸς ἄλλου ὄντος αὐτῷ καὶ μόνῳ δεδομένων.

Ὁ πρῶτος τῶν ἠθικῶν τούτων νόμων ἡ ἐναρθρὸς ἐστὶ φωνή, ἣν λίαν προσφυῶς ὁ σοφὸς Μὰξ Μύλλερὸς ἀποκαλεῖ τὸν Ῥουβίκωνα ὃν οὐδὲν ἄλλο ζῶον δυνήσεται ποτε διελθεῖν, ὃ δ' ἐναρθρὸς οὗτος λόγος ἡ ἐξωτερικὴ ἐστὶν ἐκδήλωσις τοῦ ἐν ἐκάστῳ ἡμῶν ἐνδον λόγου, τοῦ ἐν ἀδιαλείπτῳ ἐνεργείᾳ εὐρισκομένου ὡς ὄργάνου τῆς ψυχῆς, ἥτις διὰ τούτου σκέπτεται καὶ ἐνεργεῖ, ὡς πλατύτερον τὰ περὶ τοῦτον ἐξετάσομεν ἀναλύοντες τοῦ Βίκτ. Αἰγέρου τὸ περὶ τοῦ λόγου τούτου ἀξιόλογον ἔργον.

Ἐνεκα τῶν ἐξόχων τούτων καὶ μόνῳ τῷ ἀνθρώπῳ δε-

δομένων ἠθικῶν ἰδιοτήτων ἔχει οὗτος οἰκογένειαν, ἔθνος, πολιτισμὸν, νόμους, τέχνας, ἐπιστήμας, θρησκείαν καὶ ἱστορίαν, ὧν οὐδ' ἔχνος ἐλάχισον ἀνευρίσκομεν ἐν συμπάσῃ τῇ ἄλλῃ δημιουργίᾳ τῇ ἄλλως ἐπὶ πολλαῖς φυσικαῖς δυνάμεσιν ὑπερτέρα τοῦ ἀνθρώπου.

Πρῶτος ὁ Σωκράτης ἐξήνεγκε τὴν ἰδέαν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀδελφότητος τῶν ἀνθρώπων, τὴν δὲ ἰδέαν ταύτην, ἣτις μόλις ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀρχεται ἀνελισσομένη κατὰ τὴν ἀληθῆ αὐτῆς ἔννοιαν, μὴ καλῶς ἀντιληφθέντες οἱ τοῦ Σωκράτους διακούσαντες, οἱ μὲν, εἰς τὸ ἄκρον ἐξωθήσαντες, παρήγαγον ποιάν τινα θεωρίαν κοσμοπολιτικὴν καταγαγοῦσαν αὐτοὺς εἰς τὸν κυνισμὸν καὶ ἐν τῇ γενικῇ ἀδιαφορίᾳ καταπνίξασαν τὴν περὶ τῆς πατρίδος ἰδέαν· οἱ δὲ, ἐν οἷς καὶ ὁ Πλάτων, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ προσώπου ὡς πολίτου συνεχώνευσαν ἐν τῇ προσωπικότητι τῆς πολιτείας. Ἄλλ' οὐδὲν ἤττον ἐν τῇ περιβοήτῳ τοῦ Πλάτωνος *Ἀτλαντίδι* εὐρίσκεται ἐν σπέρματι τὸ σύστημα τῆς παγκοσμίου ὁμοσπονδίας ὡς συνέπεια τῆς θεωρίας ἣν ἐν τῇ *Πολιτείᾳ* αὐτοῦ ἀνέπτυξεν, ὅτι δεῖ τὰς πολιτείας, ἅτε καθεστηκυίας ἐπὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης, διάγειν ἐν εἰρήνῃ πρὸς ἀλλήλας.

Ἄλλὰ καὶ πρὸ τοῦ Πλάτωνος ὁ Περικλῆς (ὡς ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Περικλέους § ΙΖ ἀναφέρει) βουλὴν ἔθετο ὅπως τοὺς ἐν Ἑλλήσιν πολέμους καταλύσῃ· ἐφ' ᾧ προὔτεινε τοῖς Ἀθηναίοις, οὗτοι δ' ὁμογνωμόνως ἐψηφίσαντο, ὅπως πάντες Ἑλληνας ὁποιδῆποτε τῆς Εὐρώπης ἢ τῆς Ἀσίας οἰκοῦντες πέμψωσιν εἰς Ἀθήνας τοὺς βουλευσομένους περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων· οὐδὲν ὅμως ἐπράχθη, ἅτε τῶν Λακεδαιμονίων ὑπεναντιωθέντων. Ὁ αὐτὸς δὲ Πλούταρχος, ἐν τῷ περὶ Ἀλεξάνδρου τύχης ἢ ἀρετῆς, λέγει, ὅτι προσωτέρω προβάς ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου ἐν νῶ ἔσχε συνδέσαι ἅπαντας ἀνθρώπους ἐν μεγάλῃ τινὶ ἐνότῃτι θεμελιωμένη ἐπὶ τῆς κοινότητος τῶν συμφερόντων καὶ τῶν ἠθῶν ἵνα ἐπιτευχθῇ ἡ τοῦ καθόλου σύμπνοια καὶ ἀρμο-

νία. Ὁ δὲ Πολύβιος ἀπὸ τῆς μελέτης τῆς ἱστορίας συνήγαγε τὴν ἀνάγκην τῆς ἐν ταῖς πολιτείαις ἰσορροπίας. Τέλος ὁ Κικέρων τὴν ἐν τοῖς στωϊκοῖς δόγμασι θεωρίαν τῆς ἀδελφότητος τῶν ἀνθρώπων συνεπέρανεν ἐν τοῖς ἐξῆς λόγοις : «*Natura propensi sumus ad diligendos homines ; quod fundamentum juris est*» (de legg. I, 15).

Ὁρθὴ ἰδέα ἀπαξ ἐξενεχθεῖσα γίνεται κτῆμα τῆς ἀνθρωπότητος, πρὶν ὅμως ἢ εἰς τὴν κατ' ἀλήθειαν ἐφαρμογὴν αὐτῆς καταντήσῃ διὰ πολλῶν τρυμαλιῶν διέρχεται. Οὕτως ἐπ' αὐτῆς ἐστηρίχθησαν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τὴν παγκόσμιον μοναρχίαν τείνοντες· οὕτως αὐτὴν ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ τε Πάπαι καὶ οἱ τῆς Δύσεως αὐτοκράτορες· οὗτοι μὲν, εἰ καὶ Γερμανοὶ τὸ γένος, τὴν διαδοχὴν τῶν τῆς Ῥώμης αὐτοκρατόρων ἀντιποιούμενοι, οἱ δὲ Πάπαι ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Χριστοῦ «*Σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν,*—οὓς καὶ δεκαπῆχেসι γράμμασιν ἔχουσιν ἔτι καὶ νῦν ἀναγεγραμμένους εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ θόλου τοῦ ἐπὶ τοῦ Βατικανοῦ ναοῦ,—εὐρίσκουσι τὸ ἀπὸ Θεοῦ δῆθεν δεδομένον αὐτοῖς ἔνταγμα ἵνα ὑπὸ τὴν ποιμενικὴν αὐτῶν ῥάβδον τὴν οἰκουμένην ἀπασαν εὐθύνωσιν. Οἱ λόγοι οὗτοι ἐγένοντο τοῖς Πάπαις περιήπτον ὡς τοῖς Ῥωμαίοις τὰ διαβόητα τοῦ Οὐίργιλίου :

«*Tu regere imperio populos, Romane, memento.*»

Ὡς ἡ πάλαι Ῥώμη ἐχρήσατο ταῖς στρατιωτικαῖς ἀποικίαις πρὸς συνοχὴν τῶν λαῶν εἰς τὴν ἑαυτῆς δουλείαν, οὕτως ἡ Παπωσύνη ἀπέκτισεν ἐκασταχοῦ τὰ πολυσχιδῆ καὶ πολύμορφα μονασικὰ αὐτῆς τάγματα ἐν τοῖς μονασηρίοις, ἀπερ ἀπέβησαν ἀληθεῖς ἐπάλξεις, ἀφ' ὧν ἀντὶ βελῶν καὶ πυρίτιδος ἐξηκόντιζεν ἀναθέματα καὶ *interdicta* πεφρυγμένα ἐν τῷ πυρὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως καὶ διὰ τοῦτο φοβερώτερα εἰς τὰ πνεύματα τὰ διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ῥασοφόρων μοναχῶν ὑπὸ τῆς δεισιδαιμονίας κατειλημμένα. Ὡς οἱ τὸν ὄχλον τῆς πάλαι Ῥώμης ἄρτω καὶ θεά-

μασι (pane et circensis) κατεδημαγώγουν, οὕτως ἡ νεωτέρα Ῥώμη ἀπὸ τοῦ ἀπλέτου πλούτου, ὃν συνήγαγε κηρύττουσα τὴν κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς χιλιετηρίδος ἀπὸ Χριστοῦ καταστροφὴν τοῦ κόσμου, — ὡσεὶ αὐτὴ καὶ μόνη ἔμελλε περισωθῆναι, — ἤνοιγε τῶν μονῶν τὰς πύλας πρὸς τοὺς ἐγκατελελειμμένους, κατέγραφεν ἐν ταῖς τάξεσιν αὐτῆς τοὺς δοξομανεῖς, τοῖς πτωχοῖς ἐδίδου ἄρτον, τοῖς πλουσίοις τιμὰς, εἰς ἀπάντων δὲ τὰ ὄμματα τὰς θεατρικὰς πομπὰς τῆς ἐκκλησίας ἐξετύλισεν.

Μακρὸς ὑπῆρξεν ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν δύο ἀντιπάλων, ἀλλ' ἐν τῷ ἀνταγωνισμῷ τούτῳ αἱ δυνάμεις ἐκατέρου κατεβλήθησαν. Ἠττήθησαν καὶ ἐταπεινώθησαν οἱ Χοχενστάουφεν, τούτων ὁ τελευταῖος ἐπὶ τοῦ ἱκρίωματος κατέστρεψε τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἰλδεβράνδοι καὶ οἱ Ἰννοκέντιοι ἐξέλιπον, ὁ δὲ ἀποπειραθεὶς ἵνα ἐκείνους ἀπομιμηθῇ Βονιφάτιος ὁ Η' ἐρραπίσθη. Αἱ σταυροφορίαι ἔδωκαν γένεσιν εἰς τὰς ἀνὰ τὴν ἡπειρον Εὐρώπῃν Κοινότητες, παρέσχον δ' ἀφορμὴν ταῖς παραλίαις πόλεσι τῆς Βενετίας, τῆς Γενούης, τῆς Πίσης, τῆς Ἀμάλφης καὶ ἄλλαις ὅπως τὴν ναυτικὴν αὐτῶν δύναμιν ἀναπτύξωσι καὶ τὴν ἐμπορίαν περιποιηθῶσιν, ὡς αἱ μεσόγειοι τὴν ἐαυτῶν βιομηχανίαν προήγαγον. Αἱ λομβαρδικαὶ Κοινότητες νικήσασαι τὸν αὐτοκράτορα Φρειδερίκον τὸν Πυρρὸν ἐν Λεγνάφ τὴν 29 Μαΐου 1176 κατέδειξαν εἰς τοὺς ἐκπεπληγμένους τῶν πάντων ὀφθαλμοὺς τὴν ἀληθῆ ἀξίαν τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου.

Τοὺς Σικελικοὺς ἐσπερινούς, εἰ μὲν ἐξετάσωμεν τούτους ὑπὸ τὸν φακὸν τοῦ καθ' ἡμᾶς πολιτισμοῦ καὶ τῆς ὑπὸ τὰς τούτου ἀρχᾶς ἠθικῆς, πάντως βαρεῖαν ὀφείλομεν ἐξενεγκεῖν κατ' αὐτῶν τὴν καταδίκην, εἰ δ' ὅμως θεωρήσωμεν αὐτοὺς ὡς τὴν πρώτην ἐξέγερσιν ἐθνότητος ὑπὸ βαρεῖαν στεναζούσης κατὰκτησιν, πάντως ἀμνηστεύσομεν αὐτούς.

Ἡ παπυσύνη ἀπὸ τῆς Ῥώμης εἰς Ἀβιγνώνην τῆς Γαλλίας μεταστῆσασα τὴν ἐαυτῆς ἔδραν ὑποχείριος τοῖς βασιλεῦσι τῆς Γαλλίας ἐγένετο, οὗτοι δ', ὡς ἦν ἐπόμενον,

ἀνηγόρευον εἰς ποντίφηκας τοὺς ἐκ τῶν ὁμοειδῶν μᾶλλον πρὸς αὐτοὺς ἀφωσιωμένους· οὕτω σὺν Μαρτίνου τοῦ Δ' τῆ ἐκλογῆ, γενομένη τὴν 22 Φεβρουαρίου 1282, ἡ παπωσύνη τέλεον ἀπόλλυσι τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς.

Οἱ Γάλλοι ὑποχείριον τὸν Πάπαν ἔχοντες καὶ διὰ Καρόλου τοῦ ἐξ Ἀνδεγαυίας μεγάλου μέρους τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας κύριοι γενόμενοι ἀνθαδέσπερον πρὸς τοὺς ὑποτελεῖς προσεφέροντο. Οὕτως ἔν τινι γαμηλίῳ πομπῇ τοῦ ἐκ τῶν Γαλατῶν Δροέτου τὴν χεῖρα εἰς τὸ στήθος τῆς νύμφης χώσαντος προσεβλήθησαν οἱ Σικελοὶ, ὡς δι' ὁμοίον τι παρὰ τῶν Πεισιστρατιδῶν οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς κατὰ τῶν Ταρκυνίων διὰ τὴν Λουκρητίαν καὶ κατὰ τῶν Δεκάνδρων διὰ τὴν Βιργινίαν ἐπανέστησαν πρὸ αὐτῶν οἱ Ῥωμαῖοι.

Ἡ ἐκπτώσις τῆς θεοκρατίας συμπίπτει οὕτω πρὸς τὴν ἐξέγερσιν τῶν ἐθνοτήτων, ἥτις, σὺν τῇ χειραφετήσει τῶν Κοινοτήτων, ἡ πρώτη ἐστὶν ἡὼς τῆς ἐπιτελλούσης νεωτέρας ἐλευθερίας, μάλιστα δ' ἐὰν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι περὶ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν χρόνους ἤρξατο ἐν Ἀγγλίᾳ διαμορφῶσθαι, ἀπὸ τῶν ἐγγχωριαζουσῶν τῇ τῶν Βρεταννῶν νήσῳ περιστάσεων, τὸ κατὰ σύνταγμα πολιτεύεσθαι.

Ὁ τρισκαιδέκατος οὕτως αἰὼν σπουδαίαν κατέχει ἐν τῇ καθόλου τῆς ἀνθρωπότητος ἱστορίᾳ θέσιν.

Καὶ παρῆλθον μὲν ἐξ ὅλοι ἐκτοτε αἰῶνες ἐν τῇ ἐξελιζοί τῆς ἐλευθερίας, οὐχ εὐρήσομεν ὅμως τὸν χρόνον ἄγαν μακρὸν εἶ ποτ' ἀναλογισθῶμεν οἷον ἐπεκράτει τότε χάος μετὰ τὴν ἐπὶ ὀκτῶ καὶ πλέον αἰῶνας κατακλύσασαν τὰ πάντα βαρβαρότητα. Τιμαριούχοι ἦσαν ἐκασταχοῦ ἐν ἀπροσίτοις πύργοις διαιτώμενοι καὶ σιδηρόφρακτοι περιπολοῦντες, ἐξ οὗ πόλεμοι διηνεκεῖς καὶ ληστεῦσεις, διότι τὸ ληϊζεσθαι καὶ τότε, ὡς καὶ κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς τῆς Ἑλλάδος χρόνους, οὐ μόνον αἰσχύνην οὐκ ἀπέφερον ἀλλ' ἔφερε τι καὶ δόξης μᾶλλον, ὡς ἔφη πάλαι εἰπὼν ὁ Θουκυδίδης. Εἰς πολυπληθεῖς κατηγορίας ἦσαν κατανεμεμημένα τὰ πλήθη οὐ μόνον ὡς πρὸς τοὺς ἐλευθέρους ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς αὐτοὺς τοὺς δού-

λους. Οἱ αὐτοκράτορες διετείνοντο, ὅτι ὁ ποντιφικὸς θρόνος ἦν τιμᾶριον τῆς αὐτοκρατορίας, ἐξ ὑπαμοιβῆς δ' οἱ Πάπαι ἠξίουσι ὅτι τὸ στέμμα τῶν Kaisarōn ἐξηρτάτο ἀπὸ τῆς παπῶσνης. Ὑπῆρχον ὑποτελεῖς τιμαριῶται κατὰ δύναμιν τοῦ ἑαυτῶν κυριάρχου ὑπέρτεροι· οἱ δὲ τῆς Ἀραγωνίας εὐγενεῖς τὸ στέμμα δίδοντες τῷ βασιλεῖ ἐξιφούλκουν ὑποσχόμενοι ὑπακοῦσαι μὲν αὐτῷ ἐφόσον οὗτος ἤθελεν ὑπακούει τοῖς ὑπ' αὐτῶν τεθεσπισμένοις· ἄλλως δὲ, οὐ. Τὸ σκοτεινὸν πνεῦμα τοῦ μοναχισμοῦ ὡς ἀληθῆς δαίμων τῆς ἀδύσσου ἐφίπτατο πανταχοῦ συνταράττον τὰ πάντα, ὅπως δὲ κρίνωμεν ἡλίχον ἐπέδρα τότε, ἀρκεῖ ἵνα ῥίψωμεν καὶ νῦν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν σκοτεινῶν αὐτοῦ ἐνεργειῶν ἐπὶ τῶν πνευμάτων τῶν δεισιδαιμόνων ἐκείνων ὅσοι πρὸς τὸ ἀπαστρέπττον φῶς τῆς φιλοσοφίας καμμύουσιν ἔτι τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὁμολογητέον ὅμως, ὅτι ἐκ τῆς μακρᾶς ταύτης πάλης τῶν δύο ἀντιθέτων δυνάμεων προῆλθεν ὁ νεώτερος πολιτισμός. Εἴ ποτε ἡ ἀρχαία Ἑλλάς ἐγκαθίδρυσεν ἐν ἑαυτῇ τὴν ἰσρατικὴν ἰσχὺν ὡς ἡ πάλαι Αἴγυπτος καὶ ἡ Ἰνδική, ἀδύνατον ἀπέβαινεν ἂν αὐτῇ τὸ προβῆναι εἰς ἡν ἐξήρθη δόξαν διὰ τοῦ ἐλευθέρου ἀπὸ παντός δεσμοῦ μείναντος πνεύματος αὐτῆς. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει ὑπὸ τὰ ὄμματα ἡμῶν τῇ Τουρκίᾳ, περὶ ἧς πάντοτε εἴπομεν, ὅτι ἀδύνατον ἔσται αὐτῇ ὀδεῦσαι ἐν τῷ πολιτισμῷ διὰ τὸ συνέχεσθαι αὐτὴν ταῖς ἱεροκρατικαῖς τοῦ Κορανίου πέδαις.

Ἄγνοοῦμεν τίς ὁ ὑπαγορεύσας τῷ νῦν Σουλτάνῳ Χαμίτη ὅπως ἐν τῷ μωαμεθανισμῷ ἐπαναλάβῃ τὸ ἔργον Γρηγορίου Ζ' τοῦ Ἰλδεβράνδου, ἥτοι ὡς οὗτος ἐπεχείρησεν ὑποτάξασθαι ἑαυτῷ πάντας τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας, οὕτω καὶ ἐκεῖνον, τὸν Σουλτάνον, ὑπὸ ἑαυτὸν Καλίφην συνδέσαι ἅπαντα τὰ μουσουλμανικὰ φύλα. Ἄγνοεῖ ὅμως, ὅτι ἡ φλογίνη ῥομφαία τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, πιθανὸν δὲ καὶ αἱ μάστιγες τῆς Ῥωσσίας καὶ Περσίας ἐκδιώξουσιν αὐτὸν τοῦ παραδείσου εἰς ὃν πειράται εἰσελθεῖν; Διέλαθεν

ἄρα γε τὸν ὑποβολέα τῆς ἰδέας τοῦ πανισλαμισμού, ὅτι ὁ Ἰλδεβράνδος ἐκπτώτος τοῦ θρόνου καὶ φυγὰς ἀπὸ Ῥώμης ἠττημένος καὶ κατησχυμένος οἰκτρῶς ὑπὸ μίσους καὶ ὀργῆς κατέστρεψε τὸν βίον ἔρημος ἐν Σαλέρνῳ ; Εἰ δὲ τυχὸν ὑποβολεύς ἐστὶν ὁ Πομερανὸς Μάγος ὄνειροπολῶν τὴν παγκόσμιον μοναρχίαν ὑπὲρ ἐκείνου ὃν ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν Βερσαλιῶν ἐνέδυσσε τὴν αὐτοκρατορικὴν χλαμύδα, μεγάλως σφάλλεται, διότι ἄλλοιοι οἱ χρόνοι, ἄλλαι δ' αἱ περιστάσεις, ὁ δ' ἀντιγράφων ἐν πράξει τὴν ἱστορίαν κινδυνεύει ἐλεγχθῆναι ἀδέξιος ἀντιγραφεὺς μεγάλων πινάκων ἀνηρημένων εἰς τὴν πάντων θέαν πρὸς θαυμασμόν ἀπλῶς, οὐχὶ δὲ καὶ πρὸς ἀπομίμησιν.

§ 4.

Μία καὶ μόνη ἡ ἀληθὴς ἐστὶ θεωρία ὡς ἐπ' αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐστηριγμένη, ἡ ἀνακλήριξις δηλονότι ἀνθρώπων ἀπάντων ὡς ἀδελφῶν, διακεκριμένων δ' εἰς πολιτείας κατ' ἐθνότητας, γνῶρισμα δὲ τῆς ἐθνότητος εἶναι τὴν γλῶσσαν, ἥτις ἐστὶ τὸ ἔθνος κατὰ Fichte.

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου περιστάντος ἐπιτραπήτω ἡμῖν ἡ καύχησις, ὅτι ἂμ' ἀναβάντες τὴν ἔδραν τοῦ δημοσίου δικαίου ἐν ἔτει 1846 πρῶτοι ἀνεστηλώσαμεν τὸ κήρυγμα τῆς κατ' ἐθνότητος διακρίσεως τῶν πολιτειῶν. Ἦν δὲ καὶ φυσικώτατον πρᾶγμα τὸ γενικεῦσαι τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν Συνελεύσεων τὴν φωνήν. Αὐται εἶπον « πάντες οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες καὶ τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν πάτριον ἔχοντες Ἑλληγές εἰσιν », ἡμεῖς δὲ ὡς Ἑλληνας ὁμολογοῦμεν πάντας ὅσοι τὴν ἐλλάδα φωνὴν γνῶρισμα ἔχουσιν ἀδικρίτως τοῦ δόγματος ὃ πρεσβεύουσιν.

Ἐκτοτε τὸ δόγμα ἐγενικεύθη, τοῦτο δ' ὡς σύνθημα λαβοῦσα ἡ Ἰταλία ἐνοποιήθη, ὑπὲρ τούτου δὲ συνταράττεται ἡ Ἰρλανδία, δι' αὐτοῦ καὶ ἡ Ἑλλὰς εἰς ἑαυτὴν περιέλαβε τὴν Ἐπτάνησον, τὴν Θεσσαλίαν καὶ μικρὸν τῆς Ἡ-

πείρου μέρος, πάντως δὲ προσλήψεται καὶ τὸ ὑπόλοιπον ἑλληνικόν, εἴτε νήσοις τοῦτο πλέει ἐπὶ τῶν ὑδάτων, κατὰ τὴν γλαφυρὰν τοῦ Κικέρωνος ἔκφρασιν (de Rep. II, 4), εἴτε τὰ παράλια τῶν γειτνιαζουσῶν δύο ἡπείρων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ἑλληνιστὶ φθεγγόμενον οἰκεῖ.

Ἔστι δὲ καὶ ἔσται ὡς μόνη ἀσφαλῆς ἢ κατ' ἐθνότητος τοιαύτας διακρίσεις, ἅτ' ἐκλείπουσιν οὕτω πάσης ἀντιζηλίας ἐξωτερικῆς, παντὸς γογγυσμοῦ ἐσωτερικοῦ, ὡς καὶ πάσης ἐμφυλίου διαστάσεως. Παύσουσι τότε οἱ φοβεροὶ ἐξοπλισμοὶ οἱ εἰς ἀγόνους δαπάνας ὑποβάλλοντες τὰς πολιτείας, οἱ τοὺς ἰδρωτάς τῶν λαῶν ἀπορροφῶντες καὶ μυριάδας μυριάδων ὄλας ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς ἀποσπῶντες πρὸς ἀπρόσοδον σιδηροφορίαν.

Ὁ ἀτμός καὶ ὁ ἠλεκτρισμὸς ἐν βραχεῖ ἀνεμόρφωσαν τὰς κοινωνίας, αὐριον δ' ἴσως ἡ ἀεροπορία ἐξάλειψι τοὺς φραγμοὺς τῶν ὁρίων. Ἡ ἐπιμιξία τῶν λαῶν, τὰς ὁσημέραι αὐξανούσας σχέσεις πολλαπλασιάζουσα, συντελεῖ εἰς τὴν κατὰ πνιξίν τῶν ἀντιπαθειῶν ἃς μέχρι τοῦδε πρὸς ἀλλήλους ἀλόγως διέτρεφον.

Τῇ προόδῳ καὶ ἀναπτύξει τοῦ διεθνοῦς δικαίου συμπροάγεται καὶ τελειοποιεῖται τὸ τ' ἐσωτερικὸν δημόσιον δίκαιον καὶ ἡ περὶ τὰ καθέκαστα ἐσωτερικὴ νομοθεσία ἐκάστης πολιτείας, οἱ δὲ καὶ παντελῶς ἀρνούμενοι τὴν ὑπαρξίν διεθνοῦς δικαίου εἰς τὴν πλάνην ταύτην κατὰγονται ἐκ τοῦ ὅτι συγχέουσι τὸ δίκαιον πρὸς τὸν νόμον, εἰ καὶ πρὸ εἴκοσι καὶ ἐπέκεινα αἰώνων ὁ Σωκράτης τὸ ὑπαρκτὸν τῶν ἀγράφων νόμων, ἤτοι αὐτὸ τὸ καθ' ἑαυτὸ δίκαιον, κατέδειξε καὶ τορῶς τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἀπλῶς νομίμου διέστειλε. Τὸ δίκαιόν ἐστιν αὐθύπαρκτον, τὸ δὲ νόμιμον γένεσιν ἔχει τὴν θέλησιν τοῦ νομοθέτου, ὅθεν δὴ οὐ σπανίως πρὸς τὸ δίκαιον ἀντιστρατεύεται.

Ὁ σήμερον περὶ τῶν πολιτειῶν τὴν κατάστασιν ἀσχολούμενος ὀφείλει μὴ διασπᾶν τὸν ἐναρμόνιον δεσμὸν τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ θετικοῦ δικαίου, διότι

τοῦτο μὲν, δεικνύει οἷόν ἐστι τὸ βουλήσει νομοθετικῆ τῆς πολιτείας δίκαιον· ἢ δ' ἱστορία, οἷαν τὸ δίκαιον ἔσχε μορφὴν ἐν ἐκάστη πολιτείᾳ, πρὸς ἀμφοτέρω δ', ἡ φιλοσοφία διατυποῖ οἷα δεῖ ἀναγράφεσθαι ὡς δίκαιον.

Φραγκῖσκος Βάκων ὁ πάνυ πρὸ δύο καὶ ἡμίσεως αἰῶνος δι' εὐχῆς εἶχεν ὅπως τῇ ἀπὸ κοινοῦ ἐργασίᾳ φιλοσόφων τε καὶ νομοδιδασκάλων διαπλασθῆ ἡ περὶ τὸ καθόλου δίκαιον ἐπιστήμη (de augm. scient. VIII, 3). Τὴν πραγμάτωσιν τῆς εὐχῆς τοῦ Βάκωνος ἐπ' ἐσχάτων ἐπεχείρησαν τρεῖς μὲν πεφωτισμένοι Κυβερνήσεις συστήσασαι Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν,—πρώτη ἡ Γαλλία τὴν 26 Ὀκτωβρίου 1832 ὡς μίαν τῶν πέντε Ἀκαδημιῶν ἐξ ὧν συγκροτεῖται τὸ Institut de France, δευτέρα δ' ἡ Βελγικὴ τὴν 1 Δεκεμβρίου 1845, ὡς μέρος τοῦ τμήματος τῶν Γραμμάτων, καὶ τρίτη ἡ Ἰσπανία τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1857 αὐτοτελῆ, καθ' ἃ καὶ ἐν Γαλλίᾳ οὐδαμοῦ δ' ἀλλαγῆς ἄχρι τοῦ νῦν συνέστησαν ὁμοίαι, ἅτε τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν δεομένων πρὸς τὴν ἑαυτῶν μελέτην μεζζονος ἐλευθερίας ἢ ὅσον οἱ ἄλλοι τῶν γραμμάτων κλάδοι, ἐφ' ᾧ καὶ δυσπίστως πως πρὸς ταύτας διακείνται οἱ τὴν ἀπολυταρχίαν πρὸ ὀλίγου κατ' ἐπιφάνειαν μᾶλλον ἀποθήμενοι Ἠγεμόνες,—οἱ δ' ἐπὶ φιλοσοφίᾳ καὶ γνώσει τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ προέχοντες οἰκοθεν ἀποτελέσαντες ἐν ἔτει 1873 τὴν Διεθνήν Ἀκαδημίαν ἐκ πεντήκοντα μὲν καὶ οὐχὶ πλέον τακτικῶν μελῶν, τῶν τὰ πρῶτα παρ' ἐκάστῳ ἔθνει ἐν τῇ ἐπισήμῃ φερόντων, ἐξ ἀπροσδιορίστου δ' ἀριθμοῦ παρεδρευόντων δοκίμων ἐταίρων εἰς προαγωγὴν τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ὅπως καταστῆ αὕτη τὸ ὄργανον τῆς διαδόσεως τῶν γενικῶν τῆς ἐπιστήμης κανόνων καὶ συντελέσῃ, παρέχουσα τὴν ἑαυτῆς συνδρομὴν, εἰς διατήρησιν τῆς εἰρήνης προλαβίνουσα τὰ διεθνή ζητήματα καὶ προκαλοῦσα τὰ ἔθνη πρὸς τὴν διὰ δικαιοσύνης λύσιν τῶν πρὸς ἄλληλα διενέξεων, βαθμηδὸν καταργουμένης οὕτω τῆς διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων διαλύ-

σεως, ἥτις οὐ σπανίως ἀντὶ τοῦ διαλυῖσαι ἐπαυξάνει τὰς εἰς τὸ μέλλον ἀφορμὰς τοῦ πολέμου.

Εἰ καὶ ὀλιγίστας ἐκ τῶν πολλῶν σκέψεων ἅς διήγειρεν ἐν ἡμῖν ἡ τοῦ συναδέλφου Πιεραντώνη συγγραφὴ ἐξέβημεν ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ, οὐδὲν ἦττον κατὰ πολὺ ἐξέβημεν τῶν ὀρίων τῆς βιβλιοκρισίας. Ἐν ὀκτακοσίαις περίπου σελίσιν ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ τοῦ σκότους τῶν προϊστορικῶν χρόνων μέχρι τοῦ τεσσαρακαιδεκάτου αἰῶνος κατ' ἔχνος ἠκολούθησε τὴν γένεσιν καὶ πρόοδον τοῦ διεθνοῦς δικαίου, εἰ δὲ καὶ τηλικαύτῃ πανδαισίᾳ εἰστίχασεν ἡμᾶς διὰ τοῦ πρώτου τόμου, ὁποῖαν ἄρα ἐτοιμάζει ἡμῖν ἐν τοῖς ἐφεξῆς δυσίν, ὅτε ἱστορήσει τὰ ἐν τοῖς ἐγγυτέροις ἡμῖν καὶ διὰ τοῦτο φωτεινότεροις χρόνοις τελεσθέντα ;

B.

§. 1.

Ὁ δὲ Θώνισσεν ἐκ τῶν διασήμων μελῶν τῆς Βελγικῆς Ἀκαδημίας, ἐταῖρος δὲ τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν τῆς Ἰσπανίας, παντοῖα ἱστορικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ συνέγραψε, μάλιστα δὲ περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἠσχολήθη, οὕτω δὲ πλεῖστα ὅσα τέως σκοτεινὰ διεφώτισεν. Ὁ ποινικὸς ὄργανισμὸς τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἰνδικῆς ἔτυχον ἐν αὐτῷ πρὸς τῷ ὑπομονητικῷ ἀρχαιοδίφῃ τοῦ ἄκρου ἐπιστήμονος· δι' αὐτοῦ ἡ ποινικὴ τῶν Ἑβραίων νομοθεσία ἀκριβέστερον ἐγνώσθη· τὸ ἀκριβέστατον τῶν ἄχρι τοῦ νῦν ἱστόρημα περὶ τῶν ποινικῶν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν ἠρωϊκῶν αὐτῆς χρόνων καὶ ἐφεξῆς, ἰδίως δὲ τὸ Ἀθήνησι ποινικὸν δίκαιον, ἔσχον ἐν τῷ Θώνισσεν τὸν σοφώτατον ἐρμηνευτὴν. Αὐτῷ ὀφείλομεν τὴν τρίτομον ἱστορίαν τῆς βασιλείας τοῦ ἀειμνήστου βα-

σιλέως Λεοπόλδου τοῦ εὐτυχίσαντος τὴν Βελγικὴν εὐτελοῦς δ' ἕνεκα ῥαδιουργίας ἀναγκασθέντος παραιτηθῆναι τοῦ ἑλληνικοῦ στέμματος· αὐτῷ δὲ καὶ διὰ τὸ ἀξιόλογον ἐγχειρίδιον τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου τῆς Βελγικῆς, διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς Βελγικῆς Ἀκαδημίας, ὡς καὶ διὰ πλείστας ἄλλας πραγματείας πολλοὶ ὁμολογοῦνται χάριτες.

Ἄκαταγώνιστος ὁ ἀνὴρ ὑπὸ τῶν μόχθων· εἰς πάντα ἐπαρκεῖ. Καθηγητὴς ἐν Λεοδίῳ, Βουλευτὴς ἐν Βρυξέλλαις. Τὴν πρῶταν διδάσκει ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἐπιβάς τοῦ σιδηροδρόμου κατέρχεται εἰς τὸ Βουλευτήριον τῶν Βρυξελλῶν, περατωθείσης τῆς συνεδριάσεως ἐπιστρέφει εἰς Λεοδίον καὶ τὴν ἐσπέραν μέχρι μέσας νύκτας καλλιεργεῖ τὴν φιλὴν αὐτῷ ἐπιστήμην. Τοῦτον κύριον μέλος, τοῦτον δὲ καὶ εἰσηγητὴν ἔταξεν ἡ Βουλὴ τῆς Βελγικῆς τοῦ ἐπεξεργαζομένου ὑπ' αὐτῆς νέου τῆς ποινικῆς νομοθεσίας συστήματος. Ἄπορον ἀληθῶς πῶς εἰς καὶ μόνος ἀνὴρ ἐπαρκεῖ εἰς τοσοῦτον ἐργασίας πλῆθος, πῶς δὲ καὶ διεξάγει τοῦτο ὑπὲρ πολλοὺς βέλτιον.

Περὶ δὲ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ ὡς ἀκαδημιακοῦ μαρτυροῦσι τὰ πρακτικὰ τῶν Ἀκαδημιῶν ἐν οἷς τὰ τοῦ Θώνισσεν ἔργα πλείστας ὕσας πλείστου λόγου ἀξίας σελίδας κατέχουσιν. Ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τούτοις τῆς Βελγικῆς Ἀκαδημίας κατεχωρίσθη ἐπ' ἐσχάτων ἡ περὶ τῶν Σαλικῶν νόμων μελέτη, περὶ ἧς διὰ βραχέων γενήσεται ἡμῖν ἐνταῦθα λόγος.

Ἐν τριακοσίαις ἐνενήκοντα σελίσιν εἰς μέγα 4^{ov}, ἐν ἔργῳ δι' ὃ καὶ ὁ μᾶλλον καρτερικὸς Βενεδικτῆνος ἐζήλευεν ἂν αὐτὸν, ἀνελίσσει ὁ Θώνισσεν τὸν δικαστικὸν ὄργανισμὸν, τὸν ποινικὸν νόμον καὶ τὴν ποινικὴν δικονομίαν τοῦ νόμου τῶν παρὰ τὸν Ῥῆνον Σαλιῶν βαρβάρων.

Εἰ καὶ βαρβάρων ὁ νόμος οὗτος—διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν τὸν ἀρχαιότατον τῶν γερμανικῶν νόμων, ἅτ' ἀνερχόμενον εἰς τὰ τέλη τοῦ Δ' ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος,

—ἐφείλχυσεν εἰς ἑαυτὸν τὰς μελέτας ἐπισημοτάτων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἀνδρῶν, Γερμανῶν τε, Γάλλων τε, Ἑγγλων καὶ ἄλλων. Ὁ Pardessus καὶ ὁ Laferrière, ὁ Hessels καὶ ὁ Savigny, ὁ Merkel καὶ ὁ Waitz, ὁ Pertz καὶ ὁ Guizot, ἡ δεσποινὶς de Lézardière καὶ πλῆθος ἄλλων, ἀνέλυσαν καὶ ἐσχολίασαν αὐτὸν, ἅτε συντελοῦντα εἰς τὴν διαφώτισιν τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῶν περὶ ἡθῶν τῶν Γερμανῶν τοῦ Τακίτου χρόνων μέχρι τῆς ἀναμορφώσεως τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς νεωτάτης ἐν αὐτῇ ποινικῆς νομοθεσίας.

Καὶ ὅμως μετὰ τοσαύτην καὶ ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν ἐργασίαν ὁ Θώνισσεν εὔρε τρόπον ὥστε καταδειξαι πλεῖστα ὅσα ἐν ἐκείνοις σφαλερῶς ἔχοντα ἢ κακῶς ἐρμηνευθέντα.

Ἐν τῇ βραχείᾳ ἡμῶν μελέτῃ ταύτῃ ἀμήχανον ἀποθαίνει ἡμῖν ἀναλῦσαι τὸ σοφὸν τοῦ φίλου ἡμῶν ἔργον, ὅθεν ἀρκεσθησόμεθα ὑποδειξαι τὰ κυριώτατα.

Οὕτως ὁ Βασιλεὺς, καθ' ἃ ἔστι συναγαγεῖν ἐκ τοῦ νόμου τῶν Σαλίων, οὐκ ἔστι μὲν ἔτι οἶοι οἱ ἐφεξῆς ἀπὸ Χλοδοβαίχου βασιλεῖς τῶν βαρβάρων, ἔστι δέ τι πολλῶ πλεον τῶν ἐν τοῖς δρυμοῖς τῆς Γερμανίας ἡγετῶν, οἷους παρίστησιν ἡμῖν αὐτοὺς ὁ Τάκιτος. Οἱ βασιλεῖς τῶν Σαλίων ἔχουσι πως τὸ παρεμφερὲς τοῖς ἀναξί τῶν ἡρωϊκῶν τῆς Ἑλλάδος χρόνων. Ἠγοῦνται τοῦ λαοῦ ἐν πολέμῳ καὶ ἀπονέμουσιν αὐτῷ δικαιοσύνην ἐν εἰρήνῃ. Διοικοῦσι τὸ Κράτος διὰ τῶν Κομήτων, οὗτοι δὲ, συλλέκται τῶν φόρων καὶ τοῦ ἀντιποίνου (fredus) διὰ τὸ ἀνακτορικὸν ταμεῖον, συγκαλοῦσι τὸ δικαστήριον καὶ ἐκτελοῦσι τὴν ὑπὸ τούτου ἐξενεχθεῖσαν ἀπόφασιν, οὐ δικάζουσι δὲ, ὡς μέχρι τοῦ νῦν ἐνομίζετο, ἅτε τοῦ Θώνισσεν ἀποδείξαντος τὸ ἐσφαλμένον τῆς τοιαύτης γνώμης, διότι ὁ thunginus ἢ ἑκατοστύος ἀρχων προήδρευε τῆς δικαστικῆς συνόδου τῶν rachimbours οὗς συνεκάλει, ἦν δ' οὗτος οὐχὶ δημόσιος λειτουργὸς ἀλλὰ τις ὅμοιος τῷ νῦν προῖσταμένῳ τῶν ἐνόρκων, ἐπὶ τῇ διαφορᾷ, ὅτι οὐκ ἦν ὡς οὗτος κληρωτὸς ἀλλ' αἰρετὸς ἐν τῇ γενικῇ τῆς φυλῆς συνελεύσει, προήδρευε δ' ἀπλῶς οὐκ ἐδίκασε δὲ

οὐδὲ ψῆφον εἶχεν ἐπὶ τῇ δίκῃ, Οἱ *thungini* ἦσαν οἱ διάδοχοι τῶν κατὰ Τάκιτον *principum*.

Οἱ δὲ *sacebarones* ἦσαν οἱ ἀνὰ τὰς ἑκατοστύας βασιλικοί ἀντιπρόσωποι ὡς οἱ Κόμητες ἦσαν κατὰ τὰς μείζους περιφερείας ἃς ἐκάλουν *pagus*, ἀνὰ εἰς ἢ τρεῖς τὸ πολὺ εἰς πᾶσαν ἑκατοστύν.

Οἱ δὲ *rachimbours* οὐκ ἦσαν, ὡς ἐκ πλάνης ἐξέλαβεν ὁ *Savigny*, πάντες ὅσοι ὡς ἐλεύθεροι εἶχον τὸ ἐπιτήδειον πρὸς τὸ ἐδράζειν καὶ συζητεῖν ἐν ταῖς συνελεύσεσιν, ἀλλ' ἐκεῖνοι μόνοι τῶν ἐλευθέρων ὅσοι τῆς δικαστικῆς μετεἶχον ἀρχῆς, ὡς διὰ μακρᾶς ἀναπτύξεως ἀποδεικνύει καὶ τοῦτο ὁ Θώνισσεν μετὰ τὴν τοῦ *Savigny* καὶ ἄλλων τινῶν ἀναιρῶν τὰς γνώμας.

Ἐφεξῆς δ' ἄλλων κατωτέρων δικαστικῶν ὑπηρετῶν, ὡς τῶν *pueri regis* καὶ τῶν *milites*, καταλέγων τὰ ἔργα προβαίνει εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν διαφόρων κατηγοριῶν ἧτοι τάξεων ἐν αἷς ἦν κατανεμεμημένος ὁ πληθυσμός.

Δύο ἦσαν τούτων αἱ κυριώταται, ἡ τῶν κατακτητῶν *Φράγκων* καὶ ἡ τῶν κατακτηθέντων *Ῥωμαίων*.

Ὁ ἀγέρωχος φθόγγος *civis Romanus sum* ἠλίκον ἐξέπεσεν ὅποτε *homo Romanus* ἐσήμαιεν οὐχὶ τὸν ἀλαζόνα κοσμοκράτορα ἀλλὰ τὸν ταπεινὸν τοῦ βαρβάρου Φράγκου ὑποτελῆ, εἴτ' ἐξ Ἰταλίας, εἴτ' ἐκ Γαλατῶν εἶλκεν οὗτος τὸ γένος· διότι ἀπὸ τεσσάρων αἰῶνων τῆς Γαλλίας δουλευούσης τῇ Ῥώμῃ αὕτη ἐπεκράτησε τοῦ Κελτικοῦ στοιχείου, ἐφ' ᾧ καὶ πολὺ πρὸ τοῦ ἐδίκτου τοῦ Καρακάλλα, τοῦ πολίτας Ῥωμαίους ἀνακηρύξαντος πάντας τοὺς γῆν τῇ Ῥώμῃ ὑποτεταγμένην οἰκοῦντας, ὁ Τάκιτος περὶ τῶν Γαλατῶν εἶπε «*moribus, artibus, affinitatibus, nostris mixti*» (*annal.* XI, 24), οὐ ὁ φόνος εἰς τὸ ἡμισυ τίμημα τῆς ζωῆς τοῦ Φράγκου διετιμᾶτο, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ εἰς τὰ δύο πέμπτα τῆς τούτου μόνον. Διὰ μακρῶν τὰ περὶ τὰς διαφορὰς ταύτας ἀναπτύσσει ὁ συγγραφεὺς ἐν τε τῇ καθόλου πραγματείᾳ καὶ ἐν διεξοδικῇ προσθήκῃ εἰς τὸ τέλος,

ὧν ἀμφοτέρων ἡ μερικωτέρα ἀνάλυσις μεγάλως ἐξέτρεπεν ἂν ἡμᾶς τῶν ὀρίων βραχείας βιβλιοκρισίας.

Οἱ δ' *antrustions* ἦσαν κατὰ μὲν τὸν Μοντέσκιον σῶμά τι διαδοχικῆς ἐν τοῖς ἐλευθέροις εὐγενείας, κατὰ δὲ τὸν *Pardessus* διαφωνοῦντα, οἱ τῷ βασιλεῖ μᾶλλον ἀφωσιωμένοι καὶ δι' ἰσχυροτέρων δεσμῶν καὶ ὄρκων πίστεως τούτῳ προσκείμενοι, παρητημένοι δὲ μέρους τῆς ἑαυτῶν ἀνεξαρτησίας διὰ τὴν μείζονα ὑποταγὴν. Ἄλλοι δ' ἄλλα περὶ τῶν *antrustions* εἶπον· κατὰ δὲ τὸν Θώνισσεν ἦσαν οὗτοι οἱ ἐκ τῶν *Φράγκων* ἐν *truste dominica* καὶ ὑπὸ τοῦ Σαλικοῦ νόμου διὰ τριπλοῦ ἀντιποίνου (*fredus*) προστατευόμενοι, διάδοχοι δὲ τῶν κομήτων ἡγετῶν τῶν ἀρχαίων γερμανικῶν φύλων.

Syndaitales δὲ ἡ ὁμοτράπεζοι τοῦ βασιλέως (*convivae regis*) ἦσαν οὐ μόνον ἐκ τῶν *antrustions*, οὐς εἶδει πάντως εἶναι ἐκ τῶν καθαρῶς *Φράγκων*, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐξ ἄλλων γερμανικῶν φύλων, ὅτε μὲν ἀπλῶς τοιοῦτοι ἄνευ ἄλλης τινὸς λειτουργίας, ὅτε δὲ καὶ τοιαύτην τινὰ διαχειριζόμενοι.

Οὐς δ' οἱ βασιλεῖς, εἴτε *Φράγκους*, εἴτε βαρβάρους ἄλλους ἢ καὶ Ῥωμαίους, ἄνδρας ἢ γυναῖκας, ῥητῶς ὑπὸ τὴν ἑαυτῶν ἐλάμβανον προστασίαν ἐκάλουν *personae in verbo regis*, ἧτοι λόγῳ τοῦ βασιλέως προστατευόμενοι.

Ἐφεξῆς ὁ συγγραφεὺς δίδωσι τὴν ἐρμηνείαν τῶν καταστάσεων τοῦ *baro*, τῶν ὑπὸ τὸν Σαλικὸν νόμον βιούντων βαρβάρων, τῶν ἀπελευθέρων (*lites*) ὀλίγον τῶν δούλων διαφερόντων, διότι οἱ *«liberti non multum supra servos sunt»* παρὰ τοῖς Γερμανοῖς κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Τακίτου (Γερμ. 25). Ἄλλ' ἐν τῇ τάξει τῶν *lites* πλὴν τῶν ἀπελευθέρων ἦσαν καὶ ἄλλοι, εἴτ' ἐξ ἄλλων ὑποταγείσων βαρβάρων φυλῶν, εἴτ' ἐκ τῶν *laeti* τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, οἷς ἐδόθη γῆ πρὸς καλλιέργειαν ἐπὶ εἰσφορᾷ, εἴτε καὶ πενέσται ἐτέρωθεν προσελθόντες εἰς πορισμὸν βίου.

Ἄπληθευροῦτο δ' ὁ δούλος κατὰ τρεῖς τρόπους, εἴτε

διὰ νομισματος παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως, εἴτ' ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας συντασσομένης πράξεως, ἐφ' ἧ καὶ *ecclesiasticus* ὁ τοιοῦτος ἐκαλεῖτο, εἴθ' ἀπλῶς ἐν ἐκκλησίᾳ ἀναπεπταμένων τῶν πυλῶν. Καὶ τὸ μὲν ἀντίποινον διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀπελευθέρου ἦν οἶον καὶ διὰ τὸν τοῦ ἐλευθέρου, τὴν δὲ κατὰστασιν οὐκ ἐξωμοιοῦτο τούτῳ, διότι καὶ διαθήκην ποιῆσαι ἠδυνάτει, καὶ ἄτεκνον θνήσκοντα ἐκληρονόμει τὸ Δημόσιον.

Τέλος δ' ἐν τῇ ἐσχάτῃ δουλικῇ καταστάσει ἦσαν οἱ *vassi ad ministerium*, οἱ *pueri*, αἱ *ancillae*, αἱ *puellae* καὶ οἱ κυρίως δούλοι, πρὸς οὓς ἐπεικῶς ἐφέροντο οἱ Γερμανοί, ὡς καὶ πρὸ αὐτῶν καὶ μετ' αὐτοῦς πάντες οἱ βάρβαροι.

§ 2.

Κυρία ἐπὶ παντὶ ἀδικήματι ποινὴ ἦν τὸ ἀντίποινον (*fredus, faida, fehde, wergeld*), δι' οὗ ὁ τῶν Σαλίων νόμος ἀπέβλεψεν ἀντικαταστήσαι τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδικήσεως. Ὁ νόμος διετίμησε κατὰ τὴν φυλὴν, τὸ φύλον καὶ τὴν κατὰστασιν τοῦ παθόντος τὸ καταβληθησόμενον ἀντίποινον πρὸς ἐπίτευξιν τῆς *εἰρήνης*. Οὐχ ἦττον ὁμως, καὶ περ σιωπῶντος τοῦ νόμου, τὸ πρὸς ἐκδίκησιν δικαίωμα ἐξηκολούθησεν ὑφιστάμενον, — εἰ καὶ ὁ Μοντέσκιος ἔχει τοῦτο ὡς κατηργημένον μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Σαλικοῦ νόμου, — φέρει δ' ὁ Θώνισσεν πολλὰς περὶ τῆς αὐτοῦ γνώμης μαρτυρίας, ὅτι δηλαδὴ τὸ δικαίωμα ἤσκειτο καὶ εἰς τὸ μετέπειτα οὐχὶ λάθρα καὶ ἐξ ἐνέδρας κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος ἐχθροῦ, ἀλλὰ δημοσίᾳ, ἐπικηρύττοντος, τοῦ εἰς ὃν ἀνήκεν ἡ χρῆσις τοῦ δικαίωματος τῆς ἐκδικήσεως, τὸ ὑπὸ τούτου τελεσθὲν καὶ προκαλοῦντος οὕτως ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν ἀθωωτικὴν τῶν δικαστῶν ψῆφον, ἀντιμωλοῦντων τῶν συγγενῶν τοῦ χειρῶν ἀδίκων ἀρξαμένου φονευθέντος. Τοῦ νομίμου τῆς πράξεως ἀποδειχθέντος ἐλάμβανεν ὁ φονεὺς τὴν *εἰρήνην*, μεθ' ἧν, εἴ τις ἐκακοποιεῖ τοῦτον, ἐν τοῖς κοινοῖς ἐλογίζοντο αὐτὸν καὶ παρὰ τὸν νόμον φονεῦσι καὶ ὡς

τοιούτον ἐτιμώρου. Τοῦ δικαίωματος τούτου ἔχνος διελθὼν τοὺς αἰῶνας ἔτι καὶ νῦν εὔρηται ἀνακεκρηυγμένον ἐν ἀρθρ. 324 § 2 τοῦ ἰσχύοντος ἐν Γαλλίᾳ ποινικοῦ νόμου.

Εἰ δ' ὁ ἀδικήσας ἐπὶ τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ ἐπαிரόμενος ἤρνεϊτο ἱκανοποιῆσαι τὸν ἀδικηθέντα, εἴτε ἐρημοδικῶν, εἴτε φεύγων τὸ ὑποκῦψαι τῇ δικαστικῇ ἀποφάσει, ἐκηρύττετο ἐκτός τοῦ νόμου, ἡ δὲ τοιαύτη ἀποκήρυξις ὡς συνέπειαν εἶχεν, ὅτι ἅπαντα μὲν τὰ τοῦ ἐνόχου ἐδημοσιοῦντο ὑπὲρ τοῦ ἀνακτορικοῦ ταμείου, ἡ δὲ ζωὴ αὐτοῦ ἦν εἰς τοῦ τυχόντος τὴν διάθεσιν. Ἀπόβλητος οὕτως ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἐτύγχανε τῆς ἀποκαταστάσεως ἄλλως ἢ ἐκπληρῶν πάντα τὰ ἐφ' οἷς κατεδικάσθη.

Ταῦτα πάντα ἐν μεγίστῃ σαφηνείᾳ ἐκτιθέμενα καὶ διὰ πολλῶν συνδυασμένων μαρτυριῶν ἐνισχυόμενα πλήρες τὰ ποινικὸν σύστημα τῶν Σαλικῶν νόμων καθιστᾷσιν.

Ἐπέχομεν τοῦ παρακολουθῆσαι τὸν συγγραφέα εἰς τὴν ἀνέλιξιν τῶν καταναγκαστικῶν μέσων ὡς καὶ εἰς τὸ σύστημα τῶν ποινῶν ἐν αἷς ἀναγράφονται ἢ τε θανατικῆ καὶ ἢ τῆς γενικῆς δημεύσεως, ὡς καὶ αἱ πολιτικαὶ συνέπειαι τοῦ ἀδικήματος.

Ὡσαύτως καὶ τ' ἀδικήματα μεθοδικῶς ἐταξινομήθησαν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰ καὶ ἐν τῷ νόμῳ φύρδην μίγδην ἐκφέρονται. Ποιεῖται δὲ τὰς ἐξῆς κυρίας κατηγορίας· α), κατὰ τοῦ προσώπου, ἐν ἧ ὁ φόνος, ἡ ἀμβλωσις καὶ ἡ παιδοκτονία, αἱ αἰκίαι καὶ τὰ τραύματα, αἱ ἀκρωτηριάσεις, ἡ ἐξύβρισις καὶ ἡ ψευδὴς καταμήνυσις ὡς καὶ ἡ παράνομος τῆς ἐλευθερίας ἀποσέρησις· β), προσβολῶν κατὰ τῶν ἡθῶν, ἐν αἷς ἡ μοιχεία, ἡ διγαμία, ὁ βιασμός, ἡ ἀπαγωγή καὶ αἱ ἀθέμιτοι τῶν πρὸς ἄλληλα τῶν φύλων σχέσεις· γ), ἡ ἐν ἧ τὰ διάφορα τῆς κλοπῆς εἶδη· δ), ἡ τοῦ ἐμπόρημοῦ· ε), ἡ περιλαμβάνουσα τὰ ἄλλα κατὰ τῆς ἀλλοτρίας ἰδιοκτησίας ἀδικήματα· ς), ἡ τῶν περὶ τὴν θήραν καὶ τὴν ἀλιείαν· ζ), ἡ τῶν κατὰ τῆς δικαιοσύνης ἀδικημάτων, ἐν ἧ ἡ ἀπειθεία πρὸς ἐμφάνισιν εἰς δίκην, ἡ ἀρνησιδικίαι τῶν rachimourgs,

τὸ λειπομαρτύριον, ἢ κατάκρισις τῆς ἐκδοθείσης ἀποφάσεως καὶ ἢ τοῦ καταδικασθέντος δυστροπία πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς, ἢ ἄρνησις τοῦ κόμητος πρὸς τὸ παρασχεῖν τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως μέσα, κτλ. η), ἢ *diagona* ἄλλα ἀδικήματα προβλέπουσα καὶ τιμωροῦσα, οἷα ἢ κατάχρησις ἐξουσίας, ἢ μαγεία καὶ ἢ βασκανία, ἢ ἐπιορκία, ἢ ψευδομαρτυρία, ἢ παλλακεία, ἢ ὑπεξαίρεσις, ἢ τυμβωρυχία, κτλ. θ), ἢ τῶν ὑπὸ δούλων διαπραττομένων ἀδικημάτων καὶ ἢ ἐπὶ τούτοις εὐθύνη τοῦ δεσπότη.

§ 3.

Τῶν δὲ περὶ τὰς ποινὰς πολλῶ περιεργότερα τὰ κατὰ τὸν δικαστικὸν ὄργανισμὸν καὶ τὴν ποινικὴν διαδικασίαν.

Τὸ κυρίως δικαστήριον ἦν ἡ κοινὴ τῶν ἐλευθέρων σύνοδος τὸ *Mathl* = τόπος πρὸς συζήτησιν, ἐν τόπῳ ὑψηλῷ καὶ ἐν ὑπαίθρῳ συνερχόμενον, ἐνθ' ἄσπις ἐπὶ ἀκοντίου ὑψομένη ἐδήλου τὴν ἐναρξιν τῆς συνεδριάσεως. Προήδρευεν αὐτῆς ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ὁ *thunginus*, σύνεδροι δὲ ἦσαν οἱ *rachimbours* ὅσοι καὶ ἂν παρίσταντο, οὐδέποτε ὅμως ὀλιγώτεροι τῶν ἑπτὰ πρὸς ἔννομον δίκην.

Αἱ σύνοδοι ἦσαν *τακικαὶ* εἰς τεταγμένας ὑπὸ τοῦ ἔθους ἡμέρας, ἢ *ἔκτακτοι* πρὸς ἅς εἰδικῶς συνεκάλει τοὺς *rachimbours* ὁ *thunginus*, διέφερον δὲ, διότι αἱ μὲν πρῶται ἦσαν ὠρισμένα διὰ τὴν ἀμφισβητουμένην δικαιοδοσίαν, αἱ δ' ἔκτακτοι διὰ τὴν ἐκουσίαν καὶ τὴν, ὡς ἡμεῖς νῦν ὀνομάζομεν, ἐπ' ἀναφορᾷ.

"Ὅσοι ἑκατοστῦες τόσοι καὶ σύνοδοι, ἦν δ' ἡ ἑκατοστὺς χωρογραφικὴ καὶ οὐχὶ ἀριθμητικὴ τῶν κατοίκων διαίρεσις. Ἡ δὲ ποινικὴ τε καὶ πολιτικὴ τῆς συνόδου ἀρμοδιότης ἦν γενικὴ, ἐξαίρεσει ἴσως εἰδικῶν τινῶν θεμάτων τῇ ἀποκλειστικῇ τοῦ βασιλέως δικαιοδοσίᾳ ὑπαγομένων. Τοιαῦται δ' ἦσαν ἡ κακοδικία, ἢ προδοσία, τὰ καθοσιώσεως ἐγκλήματα καὶ ἢ ὑπὸ Φράγκων ἐλευθέρων διαπραχθεῖσα λησεία." Ἀδηλον ὅμως ἂν μόνος ὁ Βασιλεὺς ἐδίκαζεν ἢ εἰ-

χε καὶ παρέδρους. Ἐδίκαζε δ' ὁ Βασιλεὺς οὐχὶ ἐν τῇ συνόδῳ τῇ γενικῇ ἀλλ' ἐν ᾧ διέτριβε τόπῳ.

Διαδικασία δ' ἦν ἡ ἐξῆς· ὁ ἐνάγων ἢ ἐγκαλῶν παρουσίᾳ τριῶν μαρτύρων μετέβαινε εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ ἐναγομένου καὶ ἐκλήτευσεν αὐτόν, ἢ τοῦτου ἀπόντος τὴν γυναῖκα ἢ τινα τῶν συνοίκων. Ἡ τοιαύτη κατὰ τύπους ἀνυπερβάτους κλήσις ἐλέγετο *mannitio*.

Τῶν Γερμανῶν ὑπολογιζόντων τὸν χρόνον κατὰ νύκτας καὶ οὐχὶ καθ' ἡμέρας (Τακίτ. Γερμ. § 11) εἰκάζεται, ὅτι ἢ πρὸς ἐμφάνισιν προθεσμία ἦν μετὰ νύκτας τεσσαράκοντα, εἰ δ' ὁ κλητευόμενος ἐτύγχανε ὦν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐδιπλασιάζετο ἡ προθεσμία, ἦν δὲ τότε μετὰ ὀγδοήκοντα νύκτας.

Εἴποτε τὴν ὠρισμένην ἡμέραν ὁ ἐγκαλῶν οὐκ ἐνεφανίζετο πρὸς ὑποστήριξιν τῆς κατηγορίας κατεδικάζετο εἰς πρόστιμον, τοῦτο δὲ, διότι ἀπειθῶν ἐζημίου τὸν βασιλέα ὡς λαμβάνοντα ἐξ ἐκάστης δίκης μέρος τοῦ ἀρτιποίνου. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἐγκαλούμενος ἐρημοδικῶν προσετιμᾶτο, πλὴν ἐὰν δι' ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως ἢ ἕνεκα θανάτου στενοῦ αὐτῷ συγγενοῦς ὑπελείπετο τῆς δίκης.

Ἐπ' αὐτοφῶρῳ συλληφθέντος τοῦ δράστου περιττὴ ἀπέβαινε ἡ *mannitio* ἤτοι ἡ πρὸς ἐμφάνισιν κλήσις.

Διὰ τὴν ἀπουσίαν εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς διωκούσης, τὴν κατηγορίαν ὑπεσῆριζεν αὐτὸς ὁ παθὼν. Αἱ πρὸς ὑποσῆριξιν τῆς κατηγορίας φράσεις, ὡς καὶ αἱ τῆς ἀπολογίας τοῦ ἐν αἰτίᾳ ἦσαν προδιατετυπωμένοι ἐν τῷ νόμῳ. Μετὰ τὴν συζήτησιν, ἣτις οὐχὶ κατὰ τὸ δοκοῦν ἐκάστῳ ἐγένετο ἀλλὰ κατὰ προδιατετυπωμένον καὶ ἐν πανηγυρικαῖς φράσεσι τρόπον, οἱ δικασταὶ ἐξέδιδον ἀπόφασιν εἰ ἐδόκει αὐτοῖς ἐκκαθαρισμένη ἡ δίκη, εἰ δὲ τούναντίον ἔχρηζε περαιτέρω ἀποδείξεων, ὠρίζον ἄλλην συνεδρίασιν πρὸς τὴν τούτων διεξαγωγὴν, κατ' αὐτὴν δὲ πάντως καὶ τὴν τελειωτικὴν ἐξέδιδον ἀπόφασιν ἀθωωτικὴν ἢ καταδικαστικὴν, κατὰ τὴν τελευταίαν δὲ τούτην περίπτωσιν ὠρίζετο καὶ ἡ ἡμέρα

πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως, ταύτης δ' ἐπιστάσης, εἰ μὲν ὁ καταδικασθεὶς ἐνεφρανίζετο προσάγων τὸ ἀντίποιον, ἐπεκηρύττετο ἡ εἰρήνη, εἰ δ' οὐ παρίστατο οὗτος, ὁ δικαιοθεὶς ἐζητεῖτο ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ εὐθύνη παρὰ τοῦ Κόμητος τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως, ὁ δὲ Κόμης τότε παρελάμβανεν ἑπτὰ rachimbourgs καὶ μετέβαινεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὀφειλέτου πρὸς ἐνέργειαν καταναγκαστικῆς κατασχέσεως καθ' ἣν προὐκάλει τοῦτον ἵνα διορίσῃ δύο ἐκτιμητὰς ὅπως σὺν τοῖς rachimbourgs προσδιορίσωσι τὰ κατασχετέα μέχρι τοῦ ὀφειλομένου ποσοῦ, τούτου δ' ἀρνούμενου οἱ rachimbourgs μόνου προσδιώριζον αὐτά.

Ἀποδεικτικὰ δὲ μέσα ἦσαν· οἱ μάρτυρες, ἡ διὰ ζέοντος ὕδατος θεοδικία, ὁ ὄρκος τοῦ ἐν αἰτίᾳ, ὃν προσεπεκύρου ὠρισμένος τις ἀριθμὸς συνορκιστῶν, καὶ ἡ βάσανος. Ὡς ἀνθρώπων ἀπάντων δεισιδαιμονέστατοι οἱ Γερμανοὶ ἐπίστευον, κατ' αὐτὴν τοῦ Τακίτου τὴν μαρτυρίαν (Γερμ. § 10), εἰς τοὺς οἰωνοὺς καὶ εἰς τὴν διὰ πολλῶν μέσων μεσολάβησιν τῶν θεῶν πρὸς ἔλεγχον τῆς ἀληθείας· ἐκ τῆς δεισιδαιμονίας ταύτης προῆλθον ἐφεξῆς καὶ ἄλλα διάφορα θεοδικίας εἶδη, ἅπερ μόλις ὁ καθ' ἡμᾶς αἰὼν ἐξήλειψεν ἀπὸ τῶν ἀποδεικτικῶν μέσων.

Μαθηταὶ ἡμεῖς τῆς τῶν Παρισίων σχολῆς νέοι ἐμελετήσαμεν τοὺς νόμους τῶν Σακίων, ἐφεξῆς δ' ἐν τῷ Μοντεσκίῳ, τῷ Γυζώτῳ καὶ ἄλλοις ἐπὶ μᾶλλον ἐνεκύψαμεν τῇ τῶν βαρβάρων τούτων νομοθεσίᾳ, ἅτε τὸ τιμαριωτικὸν διδάξαντες πολίτευμα καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἱστορίᾳ τῶν ποινικῶν νομοθετημάτων βραχέα ἄττα περὶ τούτων ἐκθέντες. Ὁμολογοῦμεν ὅμως, ὅτι πολλὰς γνώμας ἡμῶν ἀνεσκεύασεν ἡ ἀνάγνωσις τῆς ὑπὸ τοῦ φίλου Θώνισσεν μετὰ τοςαύτης κριτικῆς ἀκριβείας φιλοπονηθείσης νέας ταύτης πραγματείας, ἣν τοῦ λοιποῦ ὀφείλει πᾶς τις περὶ τὰ ποινικὰ σπουδαίως ἀσχολούμενος μὴ παραβλέπειν. Τοῦτο δ' οὐδ' ἡμῖν τοῖς Ἕλλησιν ἐξεστί, διότι οὔτε ἱστορικὸν δυνατόν γενέσθαι ἄνευ τῆς γνώσεως τῶν νόμων, οὔτε νομικόν

ἀληθῆ ἄνευ τῆς μελέτης τῆς ἱστορίας. Il faut éclairer l'histoire par les lois et les lois par l'histoire, εἶπεν ὁ Μοντέσκιος· καὶ ὄντως μεγάλην ἐξήνεγκεν ἀλήθειαν.

Γ

§ 1.

Ἔστι τις ἐν ἀνθρώποις ἀληθῆς εὐγένεια, ἡ ἀπὸ γενναίας ἀνατροφῆς καὶ ἐκ διαδοχῆς ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν κεκαλλισργημένου πνεύματος παράγοντος ἔργα σπουδαῖα. Ἡ τοιαύτη εὐγένεια καὶ διαδοχῆς δυναστείας προτιμότερα, καὶ τῆς ἀπὸ πατραγαθῶν ἀνωτέρα, καὶ τῆς τοῦ πλούτου ἀσφαλεστέρα.

Τὴν τοιαύτην διαδοχὴν γηθοσύνως χαιρετίζομεν ἐν τῷ Βίκτωρι Αἰγέρῳ υἱῷ Αἰμιλίου Αἰγέρου τοῦ πρόμου τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἑλληνοστῶν. Τὰ δύο ἔργα, α' ὑπ' ὅφει ἔχομεν, εἰ καὶ οὐκ εἰσι τὰ πρῶτα δι' ὧν εἰς τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν λογίων ἐμφανίζεται ὁ νέος Αἰγερὸς, εἰσὶν ὅμως τῶν πρὸ αὐτῶν σπουδαιότερα, ἔθετο δ' οὕτω «*πρόσωπον τηλαυγές*» τῷ βίῳ ὃν σταδιοδρομήσει. Τὸ μὲν ἐστὶ καθαρῶς φιλοσοφικόν, τὸ δὲ φιλολογικόν, ἔγραψε δ' ἀμφοτέρω ὡς ἐναισίμους διατριβὰς πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ζηλωτοῦ ὄντως παρὰ Γάλλοις διδακτορικοῦ βαθμοῦ τοῦ οὐχὶ εἰκῆ ὡς ἐν ἄλλοις Πανεπιστημίοις σπαταλωμένου.

Τὸ πρῶτον ἐπιγέγραπται «*ὁ ἔνδοξος λόγος*.» Τοῦ ἐσωτερικοῦ τούτου λόγου γινώσκοντες ἔλαβεν ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ἅμα τὸ πρῶτον διενεόθη. Ἐν τῷ φωτὶ ὡς καὶ ἐν τῷ σκότει, ἐν τῇ ἐρημίᾳ ὡς καὶ ἐν τῇ πρὸς ἄλλους ἀνθρώπους ὁμιλίᾳ, ὅταν ἀναγινώσκωμεν ὡς καὶ ὅταν γράφωμεν, ἔτι δὲ καὶ ὅταν κοιμώμεθα, ὁ λόγος οὗτος λαλεῖ ἐν ἡμῖν. Καὶ ὅμως ὁ ἀνθρώπος ὁ δι' αὐτοῦ τὰ θαυμάσια τῆς διανοίας ἔργα ἐμψυχώσας, δι' αὐτοῦ δὲ τὰς ἐν τῷ ἀπειρῷ ἀποστά-

σεις καταμετρήσας και τὸ βάρος οὐρανίων σωμάτων σταθμίσας, ὁ ἑκασταχοῦ ὑπὸ τούτου συνοδευόμενος και εἰς τὰς ἑαυτοῦ πράξεις καθοδηγούμενος, ὁ τῆς ψυχῆς τὰς ἐναργείας διὰ τούτου εἰς φιλοσοφικὰς ἀνάγων θεωρίας, εἴτε τέλεον τῆς τούτου μελέτης ἠμέλησεν, εἴτε ἀκροθιγῶς αὐτῆς ἐπιληφθῆς, ὡς ὁ Πλάτων ἐν τῷ Σοφιστῇ και τῷ Θεαιτήτῳ και ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς περὶ μνήμης, ἀντιπαρῆλθεν, ἢ ὡς ὁ Σωκράτης, καίπερ πρῶτος παρατηρήσας τοῦτον ἐν ἑαυτῷ, ἐξέλαβε τὰς τούτου ὑπαγορεύσεις ὡς τι δαιμόνιον χρῆμα· τοιαῦτα δὲ περίπου ἔπαθον και οἱ Χριστιανοὶ ὅσοι διὰ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἀνατάσεως και βυθίσεως τῆς ψυχῆς εἰς ἔκστασιν κατήγαγον αὐτήν. Ὡσαύτως δὲ και τῶν νεωτέρων φιλοσόφων διεξέφυγε τὴν προσοχὴν, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐκ τῆς ἀναλύσεως ἣν ποιεῖται ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς. Ὅθεν ἀληθῶς εἰπεῖν πρῶτον νῦν ἡ φιλοσοφία διὰ τοῦ νέου Αἰγέρου ἐπελήφθη εἰδικῶς τῆς ψυχολογικῆς τοῦ *ἔνδον λόγου* θεωρίας.

Ὁ *ἔνδον λόγος* ἐστὶ λόγος οἶος και ὁ φωνῆ διὰ τοῦ στόματος και τῆς γλώσσης ἐκφερόμενος· ἐν ἐκάστῳ ἄρα ἡμῶν ἔχει οὗτος ἐνδομύχως ὡς και ἐξωτερικῶς· διαφέρει δὲ, ὅτι ὁ μὲν ἐξωτερικὸς παταγεῖ ὅπως δὴποτε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, ὁ δ' *ἔνδον λόγος* ἡρεμεῖ και μονοτόνως συνήθως ἔχει· ὁ μέσος ὅμως ὄρος τῆς ταχύτητος μεθ' ἧς οὗτος δρᾷ ἀνώτερός ἐστὶ τῆς ἐκείνου, ἅτε τούτου χρίζοντος πλείονος χρόνου πρὸς ἄρθρωσιν τῶν λέξεων, χρόνου δὲ τινος ἄλλου ἀναλισκομένου εἰς τὸ διαπνεῖν. Ὁ συγγραφεὺς διὰ μακρῶν τὰς πρὸς ἀλλήλους ὁμοιότητας και διαφορὰς, ὡς και τὰς καθ' ἡλικίας, και τὰς κατὰ τὸ διάφορον τῆς καλλιέργειας τοῦ πνεύματος, και τῆς ἀκριβεστέρως ἢ ἀτελεστέρως γνώσεως τῆς γλώσσης ἐν ἧ ὁ ἔξω λόγος ἐκφέρεται και ὁ ἔνδον λειτουργεῖ, ἐκτίθησιν, ἢ μερικωτέρα ὅμως ἀνάλυσις, εἰ μὲν βραχεῖα, ἀτελής ἐσται, εἰ δ' ἐκτενής, ἀντιγραφή τοῦ βιβλίου.

Ἀλλὰ τὰ πάθη ταράττουσι τὴν ψυχὴν ἔτι και ἐν τῇ

μοναξία αὐτῆς, τότε δὲ καὶ ὁ ἔνδον λόγος σφοδρότερον δρᾶ καὶ πλησιέστερος τῷ ἔξω γίνεται· ἐν δὲ τῇ ἐμπνεύσει, μάλιστα δὲ τῇ ποιητικῇ, ἀληθές τι ἐν τῇ ψυχῇ διαδραματίζεται δρᾶμα καὶ ὁ εἰς εἰς δύο ἢ καὶ πλείους διακρίνεται οὕτως.

Καθ' ἃς δὲ περιπτώσεις ἢ συνειδήσεις, ὡς δικαστῆς εὐθύς καὶ ἀτεγκτός ἀπὸ σοφισμάτων, λαλεῖ, δραματικώτερά εἰσι τὰ ἐν ἡμῖν συμβαίνοντα· τότε ἔχομεν ἐν ἡμῖν αὐτὸν κατήγορον ἐλέγχοντα, πρὸς τοῦτον δ' ἀντιλέγοντα δι' αὐτοῦ ὡς ἀληθῶς συνήγορον, τὸ πάθος, μεθ' οὓς αὐτὸς πάλιν ὁ ἔνδον λόγος ἀπαγγέλλει τὴν ἀπόφασιν βραχείαν καὶ ἐπιβάλλουσαν, ἐπιτακτικὴν ἢ ἀποτρεπτικὴν· τότε δὲ λαλεῖ οὐχὶ ἐν πρώτῳ προσώπῳ, ὡς συνήθως πράττει, ἀλλ' ἐν δευτέρῳ ἐνικῷ «ποίησον ἢ μὴ ποιήσης», διότι καὶ ἡ προστακτικὴ ἔγκλισις ἀμοιρεῖ πρώτου προσώπου.

Ἐνδιατρίβων ὁ συγγραφεὺς εἰδικώτερον περὶ τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους καὶ τὰς ὀπτασίας, ἢ μᾶλλον τὰς ἀκούσεις εἰς ἃς ὑπέκειτο ἡ Ἰωάννα τῆς Ἀρκῆς, ἐξηγεῖ ταύτας τε καὶ τὸ δαιμόνιον ὡς ψυχολογικὰς καὶ οὐχὶ ὡς παθολογικὰς παθήσεις, ἅτε τούτων μὲν οὐσῶν νοσηρᾶς καταστάσεως ἀποτέλεσμα, τῶν δὲ ψυχολογικῶν, οἷαι ὑπῆρξαν ἐν τῷ θεμελιωτῇ τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας καὶ ἐν τῇ νεαρᾷ καὶ ἡρώϊδι κόρῃ τῇ ἀναρριπισάσῃ τὸ πῦρ ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ γαλλικὴ ἐθνότης, ἀνωτέρα τις τελειότης τοῦ ἔνδον λόγου ταραττομένου ἐν μὲν τῷ υἱῷ τῆς Φαινακρέτης ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἔρωτος, ἐν δὲ τῇ χωρικῇ κόρῃ τοῦ Δομρεμῆ ὑπὸ τῆς ἀγνωστάτης φιλοπατρίας.

Ἀλλὰ πρὸ τοῦ Σωκράτους καὶ τῆς Ἰωάννης ὁ Ὅμηρος ἐν θεσπεσίῳς ἔπεσι παρέστησε τὸν ἔνδον λόγον δρῶντα ὑπὸ τὸν μῦθον ὅτε μὲν τούτου τοῦ θεοῦ, ὅτε δ' ἐκείνου· οὕτως ἡ Ἀθηνᾶ ἀποτρέπει τὸν Ἀχιλλεῆα ξιφουλκοῦντα κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, κτλ.

Ὁ ἔνδον λόγος κατὰ ποικίλους λειτουργεῖ τρόπους ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς διὰ τοῦ μονολογεῖν, τοῦ ἰδίᾳ

διαλέγεσθαι, τοῦ ἐκχέεσθαι ἐν ἐξωτερικοῖς φθόγγοις κτλ. ἅπαντα ταῦτα ψυχολογικά εἰσι φαινόμενα ποικιλλόμενα ὑπὸ τῶν ταραττόντων τὴν ψυχὴν παθῶν ὡς καὶ ὑπὸ τῶν ἐξῶθεν συμπιπτόντων, ἄξια ὅμως πάντοτε τῆς ἐπισταμένης προσοχῆς τοῦ φιλοσόφου.

Ὁ ἐνδορ λόγος ἐστὶ τὸ ἐργαστήριον ἐν ᾧ ἡ διάνοια τοῦ ποιητοῦ ὡς καὶ ἡ τοῦ συγγραφέως προεξεργάζονται τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἔργου. Ἡ ἰδέα προηγεῖται τῆς φράσεως, ὁ δ' ἐνδορ λόγος, συνήθως σύγχρονος τῇ συλλήψει τῆς ἰδέας, μεταβαίνει ἐφεξῆς εἰς ἐπεξεργασίαν τῆς φράσεως ὅπως ὡς οἶόν τε σαφεστέραν καὶ καλλιπεστέραν ἐξενέγκῃ τὴν ἰδέαν. Ἡ διαδοχικὴ αὕτη ἐργασία γίνεται καταδηλοτέρα ἐν τοῖς διαφόροις σταδίοις ἃ διέρχεται ὡσάκις πρόκειται ἵνα διὰ ξένης γλώσσης, πρὸς ἣν οὐκ ἐσμὲν ἱκανῶς ἠσκημένοι, ἐνδύσωμεν τὴν ἐν ἡμῖν συλληφθεῖσαν ἰδέαν. Ἐννοεῖται οἰκοθεν, ὅτι ἐν τῷ γεγυμνάσμένῳ πρὸς τὸ ἔργον τάχιον ἢ ἐπεξεργασία αὕτη διεξάγεται, διότι ἡ νῦν ἥττων χρόνου δαπάνη ἀντισταθμίζεται ὑπὸ τῆς ἐν προτέρῳ χρόνῳ καταβληθείσης πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐξέως, ἥτις ἐξίς οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ μακρὸν γύμνασμα· ὁ σαφῶς εἰδῶς σαφῶς καὶ ἐκφράζεται, κατὰ δὲ τὸν Εὐριπίδην

«οὐχ ὁ πολλ' εἰδῶς ἀλλ' ὁ σάφ' εἰδῶς σοφός.»

Ὅμοια τις ἐργασία ἀλλὰ κατ' ἀντίστροφον γίνεται λόγον ὡσάκις ἀκούομεν ἄλλου ἢ ἀναγινώσκομεν. Τότε πρῶτον μὲν ἀντιλαμβάνομεθα τῶν λόγων, εἶτα δὲ τῆς ἰδέας· εἴ ποτε δὲ τύχει δυσνόητον τὸ χωρίον καὶ ἐν ξένη γλώσσῃ ἐξηνηνεγημένον, πρὸς ἀκριβῆ τούτου κατάληψιν ἀνάγκη ἡμᾶς μεθερμηνεῦσαι τὰς λέξεις, μετὰ δὲ τινὰς διαφοροὺς ἀντιλήψεις τῆς ἐννοίας καταντήσομεν ἴσως εἰς τὴν ἀληθῆ ἰδέαν, ἣν ὁ συγγραφεὺς ἢ ὁ ποιητὴς ἐβουλήθη ἐκφράσαι. Οὐδὲν ἥττον βέβαιόν ἐστιν, ὅτι ὅσα ὑψηλοτέρα ἢ ἰδέα καὶ ἀήθης τοῖς πολλοῖς τόσῳ καὶ ἢ δυσχέρεια τοῦ ὡς δεῖ ἐξ-

ενεγκεῖν αὐτὴν αὐξάνει. Ἐφ' ᾧ καὶ οἱ ἐξαιρετικῇ ἐπινοίᾳ πεπροικισμένοι ἐπὶ μακρὸν ἐπεξεργάζονται τὴν περιβολὴν τῆς ἑαυτῶν ιδέας.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ ψυχῆς (Γ, 7, 3) εἶπεν «οὐδέποτε *ροεῖ ἄνευ φαντάσματος ἡ ψυχὴ*», τουτέστι πᾶσα ιδέα στρέφεται περὶ τι, τοῦτο δὲ τὸ τί, ἅμα ἐπελθὼν τῷ νῷ περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ *ἔνδοξο* λόγου τὸ ἐξωτερικὸν εἶδος ἅμα δὲ καὶ τὰς ιδιότητας ὧν εὐμοιρεῖ τὸ τί τοῦτο.

Ὅθεν πάσῃ ιδέᾳ ἐνσωμάτου ὄντος παρομομαρτεῖ τὸ *εἶδωλον* τοῦ ὄντος· οὕτω παρὰ τῇ ιδέᾳ ἄνθρωπος, ἵππος, ῥόδον, μύρμηξ ἅμα ἐπεροχομένη συμπαρίσταται τῇ φαντασίᾳ τὸ *εἶδωλον* τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἵππου, τοῦ ῥόδου, τοῦ μύρμηκος. Ἔστιν ὅτε δὲ καὶ τ' ἀσώματα τοῦ αὐτοῦ κοινωνοῦσι νόμου, οὕτω τὸν Θεὸν, τὸ ἄπειρον, τὸν χρόνον φανταζόμεθα. Ἴσως ἐξαιρέσεις τις ὑπάρχει ὡς πρὸς τὰς καθαρῶς ἀφηρημένας ιδέας, οἷον τῆς ἀνάγκης, τοῦ πεπρωμένου καὶ ἄλλων τοιούτων, οὐχὶ διότι αἱ τοιαῦται ιδέαι εἰσὶ παντελῶς ἀπεκδεδυμένοι φαντάσματος ἐν τῇ διανοίᾳ, ἀλλὰ διότι ὑπὸ συμβολικὸν παρίστανται φάντασμα, ὡς ἡ Δικαιοσύνη ὑπὸ τὸ εἶδωλον ὃ ἐτύχρμεν ἰδεῖν τῆς Θέμιδος, ὡς ἡ ἱστορία ὑπὸ τὸν τύπον τῆς Μούσης Κλειοῦς, κτλ. Οὕτω δ' ὡς ὁ ἐξωτερικὸς λόγος δίδωσιν ἐν ὄνομα εἰς πᾶσαν ιδέαν πρὸς παρὰστασιν αὐτῆς καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐν ἐλάχιστῃ διαλέκτῳ διαφέρει, ὁμοίως καὶ ὁ *ἔνδοξο* λόγος δίδωσι πάσῃ ιδέᾳ ἐν *εἶδωλον*, αὐτῷ μὲν τῷ ὄντι ὅμοιον, εἰ τοῦτο ἐνσωμάτον, συμβολικὸν δὲ, εἰ μόνον νοητόν.

Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς διὰ μακρᾶς φιλολογικῆς παρεκβάσεως ἐξετάζει τὰ περὶ τὰς ὀνοματοποιίας, τὰς μεταφορὰς καὶ τὰ σύμβολα, ὧν ἡ μὲν μελέτη λίαν ἐπαγωγὸς καὶ διδακτικῆ, ἡ δ' ἀνάλυσις δυσχερής. Ἄλλως τε καὶ τοῦ συγγραφέως γράψαντος γαλλιστὶ ἔδει ἡμᾶς ἀναζητῆσαι τ' ἀντίστοιχα ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλωσσοτυπίᾳ, ἥτις πάντως δύναται παρασχεῖν μείζονα πλοῦτον πρὸς τοιαύτην ἔρευναν, πλὴν ἡμεῖς οὔτε τὸν προσήκοντα χρόνον διαθέσθαι

ἔχομεν, οὐτ' ἂν τοῦτον εὐρίσκωμεν ἔχομεν τὰς ἀναγκαίαις πρὸς τὸ ἔργον γνώσεις.

Συμπεραίνοντες λέγομεν, ὅτι ἡ συγγραφή αὕτη ἀναλύσασα ὡς οἶόν τ' ἀκριβῶς τὴν φύσιν, τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ ἔνδοθι λόγου νέαν ὅλως καὶ, ὡς εἶπεῖν, ἀπάτητον μέχρι τοῦ νῦν τρίβον ἠνέφξε τοῖς φιλοσοφοῦσι, προκαλεῖ δὲ ταυτοχρόνως εἰς τὴν ἀκριβῆ τῆς σημασίας πάσης ἐκφερομένης λέξεως γνώσιν, κατὰ τοῦτο ἐπανάγουσα τῶν Στωϊκῶν τὸ δόγμα ὅτι «*ἡ σαφήνεια ἐστὶν ἐν λέξει γνωριμῶς παριστώση τὸ ροούμενον*».

§ 2.

Τὸ δ' ἕτερον τοῦ νέου Αἰγέρου ἔργον ἐστὶν ἓν, τὸ τρίτον, τῶν τεσσαρωνκαίδεκα κεφαλαίων εἰς ἃ ὑπ' αὐτοῦ ἡ ὅλη περὶ Διογένην τὸν Λαέρτιον συγγραφή διήρηται. Καὶ πολῦτιμον μὲν τὸ ἐκ τῆς φιλολογικῆς ἑλληνικῆς πανωλεθρίας ναυάγιον τοῦτο, διεστρεβλωμένον δ' ἐν πλείστοις, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ μακρᾶς ἐπιδεόμενον μελέτης πρὸς ἀποκατάστασιν, ἔτι δὲ καὶ ἐπιστημονικῆς μεθόδου πρὸς κατάρταξιν τοῦ ἐν τούτῳ συνεσωρευμένου πλούτου, μάλιστα δὲ περὶ τῶν κατὰ τὰς φιλοσοφικὰς αἰρέσεις τῆς πάλαι Ἑλλάδος δογμάτων.

Ἐβίωσεν ὁ Λαέρτιος περὶ τὸν Γ μετὰ Χριστὸν αἰῶνα, ἥτοι εἰς χρόνους στείρους εἰς πρωτότυπα ἔργα· ὅθεν καὶ τοῦ Διογένους τὸ ἔργον ἐστὶν ἀπάνθισμα ἐξ ἀρχαιοτέρων, ἰδίως δ' ἀλεξανδρινῶν, συγγραφῶν, ὡς ἐστὶν εἰκάσαι, οἷον ἐκ τῶν πινάκων τῶν ἐν πάσῃ παιδείᾳ διαλαμβάναντων καὶ ὧν συντέγραψαν, οὓς ἔγραψε Καλλιμάχος ὁ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιβλιοθήκης μετὰ Ζηνόδοτον ἐφορεύσας, μάλιστα δὲ ἐκ τῶν Σωτίωνος τοῦ ἐν χρόνοις Πτολεμαίου τοῦ Ἐπιφανοῦς ἀκμάσαντος, οὗ καὶ δύο πρὸς τὸ εἰκοσάκις μνημονεύει ὁ Λαέρτιος καὶ ἐξ οὗ κυρίως τὰ περὶ Διαδοχῶν τῶν φιλοσόφων παρέλαβε.

Περὶ *Διαδοχῶν*! περίεργος ἢ φράσις, ἅτε τῆς λέξεως ἐν χρήσει οὐσης διὰ τὰς βασιλικὰς δυναστείας τὰς πορφύρα ἡμφιεσμένας καὶ οὐχὶ διὰ τοὺς εὐτελεῆ τριβῶνια περιβεβλημένους φιλοσόφους. Καὶ ὅμως ὀρθῶς *Διαδοχὰς φιλοσόφων* ὠνόμασαν αὐτὰς οἱ Ἀλεξανδρεῖς Ἕλληνες, διότι καὶ τῶν βασιλείων αὐταὶ εὐγενέστεραι, καὶ τῶν τοιούτων δυναστειῶν διαρκέστεραί εἰσιν αἱ τῶν ἐν σοφίᾳ διαπρεψάντων διαδοχαί.

Οἱ πρὸ τοῦ Σωκράτους φιλοσοφήσαντες περὶ τὰ φυσικὰ φαινόμενα κυρίως διέτριψαν· ἐν τούτοις οἱ ἑπτὰ σοφοί, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἀναξίμανδρος, ὁ Ἀναξαγόρας καὶ ἄλλοι τινές.

Ὡς πρὸς τὸ ἠθικὸν δὲ τῆς φιλοσοφίας μέρος, ἀπὸ Σωκράτους, τοῦ ἀληθοῦς θεμελιωτοῦ τῆς φιλοσοφίας, δέκα ποιεῖται Διογένης ὁ Λαέρτιος αἰρέσεις, ὀρίζει δὲ τὴν αἵρεσιν «*πρόσκειοιρ ἐν δόγμασιν ἀκολουθίαιρ ἔχουσιν.*» εἰσὶ δὲ αὐταὶ α), Ἀκαδημαϊκῆ, ἧς ἀρχαίαι μὲν προέστη Πλάτων, μέσης δ' Ἀρκεσίλαος, νέας δὲ Λακύνδας· β), Κυρηναϊκῆς ὑπὸ Ἀρίστιππον· γ), Ἡλειακῆς ἀπὸ Φαίδωνος τοῦ Ἡλείου· δ), Μεγαρικῆς ἀπὸ Εὐκλείδου τοῦ Μεγαρέως· ε), Κυριακῆς ἀπὸ Ἀντισθένης· ς), Ἐρετρικῆς ἀπὸ Μενεδήμου· ζ), Διαλεκτικῆς ἀπὸ Κλειτομάχου τοῦ Καρχηδονίου· η), Περιπατητικῆς ἐξ Ἀριστοτέλους· θ), Στωϊκῆς ἀπὸ Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως· καὶ ι), Ἐπικουρείου, τῆς μόνης τοῦ ἡγησαμένου αὐτῆς Ἐπικούρου λαβούσης τὸ ὄνομα. Ὑπῆρξαν δὲ καὶ τινες ἄλλαι ὡς ἡ Πυρρώνειος, ἣν διὰ τὴν ἀσάφειαν ἀποποιῶνται, καὶ ἡ Ἐκλεκτικὴ εἰσαχθεῖσα ὑπὸ Ποταμίωνος τοῦ Ἀλεξανδρέως ἐκλεξαμένου τὰ ἀρέσαντα ἐξ ἐκάστης τῶν αἰρέσεων.

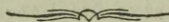
Τὸν βουλούμενον ἀκριβέστερον ἐγκυψαὶ τοῖς δόγμασι τῶν διαφόρων τούτων Σχολῶν τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας παραπέμπομεν εἰς τὴν πολλοῦ λόγου ἀξίαν πεντάτομον συγγραφὴν τοῦ ἡμετέρου Νικ. Κοτσιᾶ, ἐν ἧ εὐρήσει καὶ τὰς τούτων τροπὰς παρὰ Ῥωμαίοις διὰ δὲ τοῦ Μέσου αἰῶνος καθηκούσας μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Εἰς Βίκτωρα δ' Αἴγερον ἐπανιόντες τὸν λόγον εὐχόμεθα ὅπως καὶ τὴν λοιπὴν αὐτοῦ συγγραφὴν εἰς φῶς ἐκδώσῃ, διότι οὕτως ἐξομεν συστηματικῶς κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων τὰ φύρδην μίγδην συμπεφυρμένα ἐν Διογένει τῷ Λαερτίῳ περὶ τοὺς βίους καὶ τὰς δόξας τῶν φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος, ὡς καὶ τὰ ἔργα ἐκάστου, τ' ἀποφθέγματα καὶ εἴ τι ἄλλο. Καὶ δυσχερὲς μὲν τὸ ἔργον ἀλλ' ἀντάξιον τῶν δυνάμεων νέου σοφοῦ, διότι κατ' Εὐριπίδην

«.....τοὺς πόνους γὰρ οἱ ἴαθοι
«τολομῶσι.»

Ἀθήνησι τῇ 4 Φεβρουαρίου 1882.

Ν. Ι. ΣΑΡΙΠΟΛΟΣ.

ΕΙΚΑΣΙΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΛΑΤΙΝΟΥΣ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ.

Α'.

Κορν. Νέπωτ. *Πελοπίδ.* 3, 2: Allata est enim epistola Athenis ab Archino uno ex his Archibae qui tum maximum magistratum Thebis obtinebat.

Οὕτω φέρεται τὸ κείμενον εἰς πάντα τὰ σωζόμενα ἀντίγραφα πλὴν ἑνός, μὲ μικρὰς τινὰς περὶ τὴν ὀρθογραφίαν διαφορὰς, περὶ ὧν κατωτέρω. Ἄλλ' εἶναι προφανὲς ὅτι ὅπως ἔχει τὸ κείμενον τοῦτο οὐδεμίαν δύναται νὰ εὐοδώσῃ ἔννοιαν, ἢ δὲ παρὰ τινων ἐκδοχὴ τοῦ *uno* ὡς ἀρχαϊκοῦ δῆθεν τύπου δοτικῆς εἶναι πάντως ἀπορριπτέα. Ὄθεν πρῶτος ὁ Βόσιος (1667) ἔτρεψε τὸ *uno* εἰς *uni*, ὅπερ ἐδέχθησαν καὶ πάντες σχεδὸν οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδόντες τὸν Νέ-

πρωτα, ὑπολαβόντες ὅτι τὸ ὀρθὸν δῆθεν *uni* ἐτράπη εἰς *uno* ἐκ σφάλματος τῶν ἀντιγραφῶν προελθόντος ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος τῆς τελευταίας συλλαβῆς τοῦ *Archino*. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ ἐπιστολὴ ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Ἀρχίνου πρὸς τινὰ ἐξ αὐτῶν (τῶν ἀρχόντων), δηλαδὴ τὸν Ἀρχίαν, ὅστις τότε κτλ. Ἀλλ' εἶναι τάχα ὀρθὸν τὸ *Archino*; Ὁ Πλούταρχος ἐν β. *Πελοπ.* 9 λέγει: «Ἦκε γὰρ τις ἐξ Ἀθηναίων παρ' Ἀρχίου τοῦ ἱεροφάντου πρὸς Ἀρχίαν τὸν ὁμώνυμον, ξένον ὄντα καὶ φίλον, ἐπιστολὴν κομίζων . . . σαφῶς ἕκαστα φάσκουσαν» καὶ ἐν τῷ *Περὶ τοῦ Σωκρ. δαιμον.* 30: «Ἦκεν ἐνθένδε παρ' ὑμῶν ἐπιστολὴ παρ' Ἀρχίου τοῦ ἱεροφάντου πρὸς Ἀρχίαν ἐκεῖνον, ὄντα φίλον αὐτῷ καὶ ξένον . . . ἐξαγγέλλουσα τὴν κάθοδον καὶ τὴν ἐπιβουλὴν τῶν φυγάδων.» Ὡστε κατὰ τὴν ῥητὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου ὁμώνυμος ἦτο ὁ ἐπιστέλλων πρὸς τὸν πρὸς ὃν ἐπεστέλλετο ἡ ἐπιστολὴ καὶ ὁ μὲν ἦτο ἱεροφάντης ἐν Ἀθήναις, ὁ δὲ πολέμαρχος ἐν Θήβαις. Ταῦτα λοιπὸν ἔχων ἤδη πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Ἄλδος ἔχει διορθώσει καὶ τὸ τοῦ Νέπωτος κείμενον ὡς ἐξῆς: *ab Archia hierophante, Archiae* κτλ. Ἡ διορθωσις αὕτη ἦτο μὲν βεβαίως ὀρθή κατὰ τὸ νόημα, ἀλλ' ἐφαίνετο ὅλως ἀυθαίρετος ὑπὸ τὴν ἐποψίν τὴν παλαιογραφικὴν καὶ διὰ τοῦτο ἴσως οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν ἀφέντες αὐτὴν περιωρίσθησαν εἰς μόνην τὴν τοῦ Βοσίου (α), χωρὶς ὅμως νὰ ἀναλογισθῶσιν ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Νέπωτος οὐδ' ὅλως οὕτως συνεφώνει πρὸς τὰ σχετικὰ χωρία τοῦ Πλουτάρχου, ὅστις πάντως περὶ ἑλληνικῆς ἱστορίας ὑποκειμένου τοῦ λόγου θὰ διέσωσεν ἀδολωτέραν τὴν ἐξ ἀρχαιοτέρων πηγῶν παράδοσιν, ἄλλως

(α) Ὁ Βόσιος συμπαραλαμβάνων ἐν μέρει καὶ τὴν τοῦ Ἄλδου εἰκασίαν ὑπετόπασεν: *ab Archia uni ex his, Archiae qui* κτλ. ὁ δὲ Heusinger ἀμφοτέρας καὶ τὴν τοῦ Ἄλδου καὶ τὴν Βοσίου ἀποδεχόμενος: *ab Archia hierophante uni ex his, Archiae, qui* κτλ. Ἴδὲ περὶ τοῦ χωρίου τὸν Nipperdey, *Spicilegium criticum in Corn. Nepote* ἐν Δειψίᾳ 1830 σλ. 55.

δὲ καὶ τοῦτο ἀκόμη πείθει ὅτι ἡ τοῦ Νέπωτος γραφή δὲν ἔχει ὑγιᾶς, ὅτι δηλαδὴ λόγον ποιούμενος ὁ Ῥωμαῖος ιστορικὸς περὶ Ἀρχίου, ἀγνώστου ἄλλως τοῖς Ῥωμαίοις, δι' οὓς κυρίως ἔγραφε, δὲν θὰ ἔγραφεν *ab Archino* ἀπλῶς ἄνευ τινὸς προσδιορισμοῦ, ἀλλὰ θὰ προσδιώριζε τὸ ιστορικὸν ἐκεῖνο πρόσωπον ὅπως ἔπραξε διὰ τὸ ἕτερον, τὸν Θηβαῖον δηλαδὴ Ἀρχίαν, ἐνθα προσθέτει *qui tum maximum magistratum Thebis obtinebat*. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ὁ Νέπωνς ἔγραψεν οὕτως : *ab Archia uno ex hierophantis, Archiae qui tum maximum magistratum Thebis obtinebat*. Στηρίζομεν δὲ τὴν ἡμετέραν διόρθωσιν ὄχι μόνον εἰς τὰ σχετικὰ χωρία τοῦ Πλουτάρχου, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐξῆς ἀκόμη παλαιογραφικοὺς λόγους· ὅτι ὁ κῶδιξ M (δηλοῦμεν τοὺς κώδικας κατὰ τὸν Halm τὸν ἐκδόντα κριτικὴν τοῦ Νέπωτος ἐκδοσιν ἐν Λειψία τῷ 1871) ἔχει, διαφόρως τῶν ἄλλων κωδίκων ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου ὑπεδηλώσαμεν, *ab Archio* (γρ : *Archia*) καὶ ὅτι ἀντὶ τοῦ *uno ex his* ὁ P ἔχει *uno ex hiis*, ὁ R : *uno chexis*, ὁ M : *uno tijs*, ὁ u : *uno tys*. Αἱ παραλλαγαὶ αὗται μαρτυροῦσιν ὅτι εἰς τὰς λέξεις *ex his* ὑπάρχει ἡ διαφθορὰ καὶ ὅτι πρέπει νὰ μένη τὸ *uno* ὡς ἔχει ἐν τοῖς ἀντιγράφοις. Προσθετέον ὅτι, ὡς πιθανώτατα φαίνεται, ἡ γραφή *ab Archino* ἥτις ἀποδεικνυται ἐσφαλμένη, προέρχεται ἐκ συγχύσεως τῆς ὀρθῆς γραφῆς : *ab Archia uno* κτλ.

Κορν. Νέπωτ. *Ἐπαμειρ.* 3, 4 : *amicorum in se tuendo caruit facultatibus, fide ad alios sublevandos saepe sic usus est, ut* κτλ.

Ἀντὶ τοῦ προφανῶς ἐσφαλμένου *fide* ἔγραψεν *isidem* ὁ Haupt. Ὁ Nipperdey διώρθωσεν εἰς *idem*, ὅπερ ἀφῆκεν οὕτω καὶ ὁ Lupus ἐν τῇ μετεκδόσει τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη τῶν ἐκδόσεων τοῦ Κορν. Νέπωτος τοῦ Nipperdey τῇ τε μεγάλῃ (ἐν Βερολίῳ 1879) καὶ τῇ μικρᾷ (αὐτόθι 1878). Οὐδετέρω τῶν διορθώσεων τούτων ἔχει καλῶς, ἀλλὰ γραπτέον : *sed eis* (FIDE=SEDEis). Ἄν μάλιστα ληφθῇ πρὸ

ὀφθαλμῶν τὸ γοθτικὸν λεγόμενον σχῆμα τοῦ s, ὅπερ εἶναι παρεμπερέστατον πρὸς τὸ τοῦ f, ἢ διόρθωσις καθίσταται βεβαιοτάτη.

Κορν. Νέπωτ. *Εὐμέτ.* 11, 3: Non enim hoc convenire Antigoni prudentiae, ut sic deuteretur victo: quin aut interfici aut missum fieri iuberet.

Τὸ ῥῆμα *deuti* οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ εὐρίσκεται ἢ ἐν τούτῳ μόνῳ τῷ χωρίῳ, ὅθεν καὶ εὐλόγως πρέπει τοῦτο νὰ θεωρηθῆ ὡς μὴ ὑγιῶς ἔχον. Ὁ *Lupus* ἐν τῇ μετεκδόσει τῆς μεγάλης ἐκδόσεως τοῦ *Nipperdey* νομίζει ὅτι τὸ *deuti* ἴσον ἠδύνατο τῷ *abuti* ἐν τῇ δημωδεστέρᾳ δῆθεν τῶν Ῥωμαίων φωνῇ λέγων ὅτι καὶ τὰ Περὶ τοῦ Ἰσπανικοῦ πολέμου ἀπομνημονεύματα τὰ ψευδῶς τῷ Καίσαρι μέχρι τινὸς ἀποδοθέντα, ἄτινα, ὡς γνωστόν, θεωροῦνται τὰ νῦν ὡς εἰς τῶν γνωστοτέρων τύπων τῆς δημωδεστέρως γλώσσης, συχνὴν ἔχουσι τὴν χρῆσιν ῥημάτων συνθέτων μετὰ τῆς *de* προθέσεως. Φέρει δὲ εἰς πίστωσιν τῶν λόγων τοῦ ὁ *Lupus* καὶ τὸν *Köhler* (Πρακτικὰ τοῦ φροντιστηρίου τῆς Ἐρλάγγης I. 385). Καὶ ἐν τῷ λίαν περισπουδάστῳ δ' αὐτοῦ βιβλίῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ *Der Sprachgebrauch des C. Nepos* (ἐν Βερολίῳ 1876) ὁ αὐτὸς *Lupus* ἀφίνει τὸ *deuteretur* νὰ κεῖται (σλ. 71) θεωρῶν αὐτὸ ὡς ἀπαξ *ειρημέρον*. Ἄλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι δὲν εἶναι πιθανὴ ἢ γνώμη τοῦ λογίου ἀνδρὸς καὶ ὅτι ἄλλο τι θὰ ὑποκρύπτεται ἐν τῷ *deuteretur*. Ὅμοια φρονῶν καὶ ὁ *Nipperdey* (*Spicilegii alterius pars V* σελ. 11) εἶχεν εἰκάσει ὅτι πρέπει νὰ γραφῆ *uteretur devicto*, μετατιθεμένης δηλαδή τῆς προθέσεως ἀπὸ τοῦ ῥήματος εἰς τὴν μετοχὴν, ταύτην δὲ τὴν γραφὴν παραδόξως ἀφῆκεν ὁ *Lupus* καὶ ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη τῷ 1878 μετεκδόσει τῆς μικρᾶς ἐκδόσεως τοῦ *Nipperdey* (ἐκδ. ἐβδόμη ἐν Βερολίῳ). Ἄλλὰ καὶ ὁ *Λαμπίνος* εἶχεν ἤδη θεωρήσει ὡς διεσθαρμένην τὴν λέξιν καὶ εἶχε γράψει: *se uteretur victo*.

Καὶ ἡ παλαιὰ τοῦ *Λαμπίνου* διόρθωσις καὶ ἡ νεωτέρα

τοῦ Nipperdey δὲν φαίνονται ἐπιτυχεῖς. Ὁ Dederich ἐνόμισεν ὅτι ἐν τῇ δῆθεν προθέσει *de* ὑποκρύπτεται τι ἐπίρρημα καὶ εἶκασεν ὅτι γραπτέον *dementer uteretur victo*. Καὶ ἡμεῖς εἰκάζομεν ὅτι ἐπίρρημά τι ὑποκρύπτεται ἐκεῖ, ἀλλ' ὄχι τὸ *dementer* καὶ τολμῶμεν νὰ προτείνωμεν τὴν γραφὴν *dulciter uteretur* (*dulciTERuTERetur*), τοῦ *dulciter* ἐνέχοντός τινα μάλιστα εἰρωνεῖαν, ἥτις δὲν φαίνεται νὰ εἶναι πάντῃ ἀπάδουσα πρὸς τὸ νόημα τοῦ προκειμένου χωρίου.

Σαλλουστ. *Yουγ.* 5, 5: *sed imperi vitaeque eius finis idem fuit*.

Τὸ *sed* οὕτως ἀπλῶς τεθειμένον, λαμβανομένης μάλιστα πρὸ ὀφθαλμῶν τῆς πρὸς τὰ ἠγούμενα σχέσεως, δικαίως ἐφάνη ὑποπτον εἰς τινὰς τῶν ἐκδοτῶν. Ἄλλοι ἐτήρησαν αὐτό, τινὲς δὲ τὸ μετέβαλον εἰς *et*. Νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ *sed enim* (= ἀλλὰ γάρ), *sed enim IM-peri* (πρὸβλ. πλὴν ἄλλων Οὐεργιλ. *Air.* 1, 19). Τὸ ἠγούμενον ῥῆμα *permansit* ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀκολούθου φράσεως ὡς αἰτιολογικῆς, τὴν δὲ αἰτιολογίαν σὺν τῇ ἐναντιώσει δηλοῖ τὸ *sed enim*.

Καίσι. *de bello civili* I, 1, 1: *Referunt consules de republica in civitate*.

Τὴν γραφὴν τῶν ἀντιγράφων *in civitate*, προφανῶς ἐφθαρμένην οὖσαν, μεταβαλόντες οἱ περὶ τὸν Hotomann ἔγραψαν *infinite*. Ἄλλὰ καὶ οὕτω δὲν εὐοδοῦται προσηκόντως τὸ νόημα οὔτε φαίνεται οὐδὲ τὸ παράπαν ἀσπαστὴ ἡ γνώμη τοῦ H. Alan τοῦ γράψαντος (*Observationes* κτλ. ἐν Δουβλίῳ 1874): *in Victoriae* (δηλ. *aede*). Νομίζομεν ὅτι ἂν γράψωμεν *incitate* καὶ τοῦ ἀρχετύπου κειμένου πολὺ δὲν ἀφιστάμεθα καὶ ἀρμοδιωτάτην ἀποδίδομεν λέξιν εἰς τὴν ἀπαιτουμένην ἔννοιαν (α).

(α) Τὴν λέξιν *incitate* καὶ τοῦ Klotz τὸ λεξικὸν καὶ τοῦ Forcellini (ἔκδ. τοῦ 1839), ἃ ἔχω ὑπ' ὄψιν, ἀναγράφουσιν ἄνευ παραπομπῆς

Καίσι. αὐτόθι I, 3, 1: *Laudat Pompeius atque in posterum confirmat, signiores castigat atque incitat.*

Ὁ Πομπηΐος ἐπαινεῖ τοὺς συγκλητικούς πάντας, ἐπιτιμᾷ δὲ τοὺς *signiores* τῶν συγκλητικῶν. Προφανῶς λείπει τὸ ἀντικείμενον τῶν ῥημάτων *laudat* καὶ *confirmat*, ἐν ᾧ δὲν ἔπρεπε, μάτην δὲ προσπαθοῦσι νὰ πείσωσιν ὅτι εἶναι ἀλύμαντον τὸ χωρίον οἱ ἐχόμενοι τῆς κοινῆ φερομένης γραφῆς. Ἄλλὰ καὶ αἱ μέχρι τοῦδε γενομένοι ὑπότινων κριτικῶν συμπληρώσεις δὲν φαίνονται πάντῃ ἐπιτυχεῖς. Γραπτέον: *Laudat Pompeius atque in posterum confirmat audaciores, signiores castigat atque incitat.*

Καίσι. αὐτόθι I, 48, 5: *Tempus erat autem difficillimum, quo neque frumenta in hibernis erant neque multum a maturitate aberant.*

Τὸ χωρίον νοσεῖ καὶ πλεῖστα ἐπεχειρήθησαν πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ. Ἦδη ὁ Σκαλίγερος εἶχε μεταγράψει τὸ *hibernis* εἰς *herbis*, ὅπερ πάλιν μετέβαλεν ὁ Kraner εἰς *horreis* καὶ ὁ Dittemberger εἰς *acervis*. Ἐπειτα ὁ Köchly ἀντὶ τοῦ *neque . . . neque* ἔγραψε *neque (multum)que*. Τὸ χωρίον πιστεύομεν ὅτι διορθοῦται, χωρὶς νὰ παρεκτραπῶμεν τῆς γραφῆς τῶν κωδίκων, ὡς ἐξῆς: *Tempus erat autem difficillimum, quo neque frumenta in hibernis (=hibernis horreis) erant novaque* (ἐξ οὗ προῆλθε τὸ δεύτερον *neque* παρανοηθείσης τῆς συντάξεως) *multum a maturitate aberant*. Οὔτε δηλ. παλαιὸν σῖτον εἶχον πλέον εἰς τὰς ἀποθήκας, οὔτε ὁ νέος ἦτο ἀκόμη ὠριμος. Ἡ σύνταξις *neque . . . que*, ἣν εἶχεν ἀποκαταστήσει καὶ ὁ Köchly εἰς τὸ χωρίον χωρὶς νὰ διορθώσῃ αὐτὸ ἐξ ὀλοκλήρου, οὐδὲν ἔχει τὸ ἀήθες (*Kühner Ausführl.*

εἰς χωρία συγγραφέων, τὰ τρία δὲ παραδείγματα τὰ ἐκεῖ ἀναγραφόμενα ἀναφέρονται εἰς τὸ συγκριτικὸν *incitatus*, οὗ χρῆσιν ποιεῖται ὁ Κικέρων.

Gram. der lat. Sprache τμ. 6' σλ. 663), εἶναι δὲ κοινὴ καὶ εἰς τὴν ἑλλην. γλῶσσαν. (Ὅτε ἐπεμείγνυντο ἔτι ἀκηρυκτὶ παρ' ἀλλήλους καταστάντες τε ζυνεχῶς ἐπολέμουν. Θουκυδ. 2, 1).

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 8 Φεβρουαρίου 1882.

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΘΕΣΠΙΩΝ ΚΑΙ ΘΗΒΩΝ.

1.

Ἄρχοντας Ποπλίου τοῦ Δέκμου, μηνὸς Βουκατίου, οἱ ἄρχοντες Μ. Ἀντώνιος Πρῆμος καὶ Μ. Ἀντώνιος Ζώσιμος καὶ Π. Καστρίχιος ἐσθηλογράφησαν τοὺς ἐν τῷ ἄνω γυμνασίῳ

5	Μ. Ἰσηνοδώρα Μ. Θάλερος Μάρκος Μάρκου Παράμονος Πεπτας Στερτίνιος Φῆλιξ	ἐκ τῶν ἰδίων. Ἐπαφρίων Ἀφροδισίου Ἀφροδᾶς Φίλωνος Εὐτυχος Χίλωνος Λικίνιος Πριμίων	Ἀθήναιος Εὐμάρωνος παρακληθεῖς
10	Ἐπαφρᾶς Βαλαρίων Ἀπελλᾶς Κοίντου Ζώσιμος Διομήδου Παράμονος Σωσικλέους Κδίντος Λόξιος	Ἄφροδισίου Ἄφροδᾶτος Ἄφροδᾶτος Ἄφροδᾶτος Ἄφροδᾶτος	εἰσῆλθεν εἰς τὸ γυμνάσιον
15	Φίλων Ἐπαφροδείτου Ὀνήσιμος Τερτίου Ἐπάγαθος Σιμαλίωνος Ἐπαφρόδιτος Βαυνας Λ. Ἀφροδάτης	Ἄφροδᾶτος Ἄφροδᾶτος Ἄφροδᾶτος Ἄφροδᾶτος Ἄφροδᾶτος	καὶ Εὐμάρων Ἀθηναίου καὶ ἀνέθηκαν
20	Μουσικὸς Κοστρας Ὀνήσιμος Λαῖδρος Ἐπίνικος Σιμίου	Ἄφροδᾶτος Ἄφροδᾶτος Ἄφροδᾶτος	ἐλαίου μετρητᾶς δέ-

	Ἀπέλλιος Σώταιρος	Σωτήριχος Φιλέρωτος	κα καὶ τὸ
	Εἰσίωv Ὀνησίμου	Εὐφρόσυνος Ζωγράφος	πυριατῆρι-
23	Κρεπερήτιος Κόγνιτος	Νικηφόρος Τυλλίου	ων ἐσίρωσαν
	Σωτήριχος Ἀθηνοδώρου	Ἀττικίων Ἀντέρωτος	Σωτήριχος
	Ἀπολλόδωρος Νικοκράτους	Θεόξενος Παραμένοντος	Ἐπαφρᾶς
	Ἀφροδᾶς Μενεκράτους	Διονύσιος Μελανκήμας	Σωτήριχος
	Διοκλῆς Δημητρίου	Εὐπορος 7 Κράνου	
30	Σωτᾶς Τύλλιος	Ζωσᾶς Ὀμολώιχου	Σωτηρ. . . .
	Ἀφροδᾶς Ἡμιμαίου	Εἰσιγένης Ζωίλου	Ι. . . .
	Μοσχίων Ζωσίμου	Φ. . . . — — εἰσοξένου	
	. . . ; ;	

Τῆς ἀνωτέρω ἐπιγραφῆς, ὡς καὶ ἄλλων τινῶν, χάρτινον ἐκ τοῦ λίθου ἀποτύπωμα ἐκόμισε κατ' αὐτὰς εἰς Ἀθήνας ὁ ἀπὸ ἐτῶν ἀξιεπαίνως ἐπιμελούμενος τὰ ἐν Θήβαις καὶ τοῖς πέριξ ἀρχαῖα Ἐπαμιν. Κορομάντζος, καὶ κατ' αὐτὸ ἐποίησα ἐγὼ τὴν ἀντιγραφὴν. Ὁ λίθος ὃ ἔχων τὰ γράμματα εὐρέθη, καθ' ἃ μοι εἶπεν ὁ Κορομάντζος, εἰς θέσιν Βέρεζα (ὄνομα Ἀλθανικόν, σημαῖνον τρυπήτσαν) τῆς περιφέρειας τοῦ χωρίου Καζνέσι, τοῦ βορείως τῶν Θεσπιῶν. Τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας τοῦ λίθου τὸ ὕψος, καθὼς τὸ ἐμέτρησα ἐπὶ τοῦ χαρτίου, εἶναι 0,42, τὸ πλάτος 0,45. Τὸ πάχος ἀγνοῶ. Σχήμα γραμμάτων τὸ τοῦ β^ο ἴσως καὶ γ^ο μ. X. αἰῶνος. Ἐν τρισὶ τῶν τελευταίων στίχων τῆς τρίτης στήλης τὸ σίγμα εἶναι τοιοῦτο C, τὸ δὲ ὠμέγα W. Κατωτάτω ἴσως λείπουσιν ἔτι στίχοι τινές.

Ἡ ἀναγραφὴ αὕτη, ἂν εἶναι ἐφήβων ἢ εὐεργετῶν ἢ συνδραμητῶν γυμνασίου τοῦ ἐν Θεσπιαῖς, (*) δὲν εἶναι πάντη σαφές, ὡς οὐδὲ τὸ τίνες οἱ ἄρχοντες οἱ στηλογραφήσαντες τὰ πολλὰ ὀνόματα ἐκ τῶν ἰδίων. Ὅχι εὐζύμβλητον εἶναι καὶ τὸ διὰ τί ἐν τοῖς ἀναγεγραμμένοις πρώτῃ φαίνεται γυνήτις, ἥς τὸ προωνύμιον ἢ τὸ γενεᾶς Ῥωμαϊκῆς ὄνομα ὀρᾶται

(*) Ὁ Πausanias ἐν τοῖς περὶ Θεσπιῶν θέατρον μὲν ἀναφέρει, γυμνάσιον δὲ οὐδόλως, ἀλλὰ βεβαίως εἶχον οἱ Θεσπιεῖς, ὡς πᾶσα Ἑλληνικὴ πόλις, ἀφοῦ καὶ ἀγῶνας ἐτίθεντο οὐ μόνον μουσικούς, ἀλλὰ καὶ ἀθλητῶν. Εἶχον δέ, ὡς φαίνεται, δύο, ἄνω καὶ κάτω.

μονογράμματον οὕτω \overline{M} , ὅπερ σπανιώτατον (ἴδε *Mittheil. d. d. arch. Inst.* 1878, σελ. 373)· ἐφεξῆς δέ, ἐν τῇ β' στήλῃ, τρεῖς τῶν ἀναγεγραμμένων πατρὸς μὲν ὄνομα δὲν ἔχουσιν, προσηγορικὰ δὲ τὸ δημόσιος, τὸ βυρσεύς καὶ τὸ ζωγράφος. Ἐν τοῖς ἄλλοις κυρίοις ὀνόμασιν οὐκ ὀλίγα εἶναι τὰ πρωτοφανῆ, ἃ καὶ κατὰ τὴν συνήθειάν μου ἀραιογράφησα, ἐξ ὧν μάλιστα τὸ Ἡμιμναίου περιέργον (*), τινὰ δὲ διὰ τὸ ξενόηχον αὐτῶν καὶ δὲν ἐτόλμησα νὰ τονίσω. Τὸ ἐν τῇ γ' στήλῃ ῥῆμα *εἰσείρωσα* ἐπρόσεξα πολὺ μήπως εἶναι *ἔστρωσα*, ἀλλὰ δὲν εἶναι. Ἐκληπτέον λοιπὸν αὐτὸ ὡς ἀόριστον χρόνον τοῦ ῥῆμ. σιρώω, ὅπερ τὰ Λεξικά τῆς Ἑλληνικῆς ἀναφέρουσιν ὡς ἐκ μόνων τῶν παλαιῶν Γλωσσάριων περιελθὸν εἰς ἡμᾶς καὶ δηλοῦν *organare* κοσμεῖν, ὡς καὶ τὰ οὐσιαστικὰ σιρωτῆς καὶ σιρώτρια, καὶ δὴ ἐπὶ ἱματίων ἐννοοῦσι τὰ Γλωσσάρια τὴν κόσμησιν. Ἄλλ' ἐδῶ ἴσως ἀλλοίᾳ τις νοητέα ἢ κόσμησις ἐπὶ κτίσματος λεγομένη, τοῦ πυριατηρίου, ἴσως ἐπίχρισίς τις ἔσωθεν, τοῦτο δὲ μετὰ πολλῆς λέγω ἀμφιβολίας. Σφάλμα δὲ ἔχει ὁ λίθος σαφὲς τὸ ω τῆς λέξεως πυριατηρίων.

Τοσαῦτα ἐν τάχει ἠδυνήθην νὰ γράψω περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης.

Καὶ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς τὸ ἔκτυπον ἐκόμισεν ὁ αὐτὸς Ἐπ. Κορομάντζος.

2.

St. Vallius Sterem. Rufus	Aniochus Athenadi(s)
C. IC. — bicius Ampae(;) Macet..	Androcles Athenadis
A. Cas. V...Vs Modestus	Satyrus Caphisiae
L.BRVT. .S. .Ovirvius	Panimenes Chresilai
5 T. Stati(lius A)urel. Pro(bus)	L. Ambasius Mo(d)estus.
L. Licinius Justus	L. Marius Crocinus
T. Statilius Aurel. Faustus	St. Vallius Faustus
C. .u. R;yx	L. Ambasius Ilus
I. Statil i)us Aurel. Festus	
40 Sex. Aemilius Primus	Exacestus Myrtonis
Sex. Appuleio, Sex. Pompeio eos.	
pr. idus Decembres dedicata.	

(*) Τοῦτο μ' ἐνθυμίζει τὸ ἐπώνυμον «Γιαρῆμ Ἐδρηνέες», (= Ἡμί-

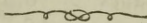
"Εχει τὰ ἀνωτέρω στήλη λίθου μέλανος, ὕψους 0,92, πλάτους 0,88, πάχους 0,25, ληφθεῖσα διὰ τὴν συλλογὴν τῶν Θεβῶν ἐκ τῶν ἐν Θήβαις νεοῖδρῦτων οἰκοδομημάτων τοῦ Φιλ. Θεαγένους.

"Εχομεν βεβαίως ἐν τοῖς ἀποδεδομένοις γράμμασι τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς, ἀλλ' ἂν καὶ τὴν ἀρχὴν, ἀδηλον. Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, μετὰ τὰ κύρια ὀνόματα ἀνδρῶν Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων ἀναμιῖξ ἐν τοῖς δυοῖς τελευταίοις στίχοις δηλοῦται ἀφιέρωσις τις γενομένη ἐπὶ Σέξτου Ἀππουληίου καὶ Σέξτου Πομπηίου ὑπάτων (τῷ 14^ο μ. Χρ. ἔτει, ὅπερ εἶναι τὸ τῆς θανῆς τοῦ Αὐγούστου Καίσαρος), τῇ πρὸ εἰδῶν Δεκεμβρίων ἡμέρᾳ. Ἄλλ' ὁποῖον τὸ ἀφιερῶθῆν πρᾶγμα, δὲν δηλοῦται. Ἴσως ἐγένετό ποτε τοῦτο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπιγραφῆς, ἣτις δὲν περιεσώθη. Φαίνεται μοι μάλιστα ἀμφίβολον, ἂν ἡ λέξις *dedicata* εἶναι θηλ. γένους καὶ ἀρ. ἐνικοῦ, ὑπονοουμένου τυχὸν τοῦ *aedes* (=ναός), μετὰ τοῦ *est*, ἢ εἶναι γένους οὔδετ. καὶ πληθ. ἀριθ., ὅτε διάφορα τινα οὐσιαστικὰ δύνανται νὰ προσυπακουσθῶσι μετὰ τοῦ *sunt*. Ἀπλῶς εἶπεῖν μοὶ μένει ἄγνωστος ἡ ὑπόθεσις τῆς ἐπιγραφῆς.

Τὰ ἐλλιποὺς νῦν, ἴσως καὶ ἐν μέρει ἐσφαλμένης, ἀναγνώσεως γράμματα τῆς πρώτης στήλης δυνατὸν νὰ συμπληρωθῶσι καὶ διορθωθῶσι παρ' ἄλλου ἐκδότου ἔχοντος ὑπ' ὄψιν τὸν λίθον αὐτόν. Ἐμὲ τὸ χάρτινον ἔκτυπον δὲν ἐδοήθησεν ὅσον ἔδει. Ἐν δὲ τῇ 6^ῃ στήλῃ καταντικρῶ τοῦ ἐνάτου τῆς α^ῃ στήλης στίχου οὐδὲν ἔχνος γράμματος φαίνεται καὶ ἔμεινε πιθανῶς ὁ τόπος ἐκεῖνος ἀνέκαθεν κενός, καθὼς κενός βεβαίως ἔμεινε καὶ μετὰ τὸν δέκατον στίχον ὁ πρὸ τοῦ ἐνδεκάτου καὶ τοῦ δωδεκάτου τόπος.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 23 Φεβρουαρίου 1882.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

σεια Ἀδριανούπολις), ὅπερ εἶχέ τις τῶν ἐν Ἀδριανουπόλει Χριστιανῶν, ζῶν πρὸ ἐξηχονταετίας, καθ' ἃ ἤκουσα παρὰ τῶν γονέων μου.

*Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις κοινοποιηθεῖσαι
ἐκ τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν.*

Δεκέμβριος. (E. N.) 1881.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	755,16	χμ.
Μεγίστη »	763,21	(τὴν 6 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	743,92	(τὴν 25 ^{ην})

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση θερμοκρασία	9,92
Μεγίστη »	16, 3 (τὴν 22 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	0, 8 (τὴν 28 ^{ην}).

Ἡμέραι βροχῆς 12, δρόσου 5 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 204,06 χμ.), βροντῶν 2, ἀστραπῶν 4. Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ 2 ἡμέρας Δ, 1 ΒΔ, 1 Β, 20 ΒΑ, 1 Α, 4 ΝΑ, 2 Ν.

Ἰανουάριος 1882.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	760,82
Μεγίστη »	768,63 (τὴν 15 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	750,50 (τὴν 9 ^{ην})

Θερμόμετρον.

Μέση θερμοκρασία	7,83
Μεγίστη »	15, 5 (τὴν 28 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	— 2, 3 (τὴν 4 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 12, βροχῆς καὶ χιόνος 1, χιόνος 3, δρόσου 3 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 76,39 χμ.). Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ 3 ἡμέρας Δ, 2 ΒΔ, 18 Β, 8 ΒΑ.

Φεβρουάριος.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	758,48
Μεγίστη »	765,16 (τὴν 14 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	747,49 (τὴν 22 ^{ην})

Θερμόμετρον.

Μέση θερμοκρασία	6,51
Μεγίστη »	16, 9 (τὴν 27 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	— 6, 2 (τὴν 2 ^{ην}).

Ἡμέραι βροχῆς 8, χιόνος 5, δρόσου 1 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 27,17 χμ.). Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ 4 ἡμέρας ΝΔ, 1 ΒΔ, 3 Β, 14 ΒΑ, 2 Α, 1 ΝΑ, 3 Ν.

ΕΠΙΚΡΙΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΝ ΤΟΥ Μ. ΔΕΦΝΕΡ.

Ἀρχεῖον τῆς μσαιωνικῆς καὶ νέας Ἑλληνικῆς φιλολογίας
 ὑπὸ Dr Deffner, ἐν Ἀθήναις 1880 σελ. 304.

Τῶν πολλῶν καὶ πολυειδῶν ἀμαρτημάτων τοῦ εἰρημέ-
 νου βιβλίου ἐξηλέγξαμεν ἕνια πρό τινος καὶ ἐλπίζομεν ὅτι
 ταχέως θὰ καταστῶσι γνωστά. Ἐπειδὴ δ' ὅμως τὸ Ἀρ-
 χεῖον ἐν Ἑλλάδι ἐδημοσιεύθη καὶ θὰ ἀνεγνώσθη, ἐνομίσα-
 μεν καλὸν νὰ ἐξελέγξωμεν ἄλλα τινὰ σφάλματα αὐτοῦ ἐν
 Ἑλληνικῷ περιοδικῷ ἐλπίζοντες ὅτι δὲν θὰ εἶνε παντε-
 λῶς ἀνωφελῆ τοῖς ἀναγνώσταις. Ἐν σελίδι 255 ἀναγγέλ-
 λει ἡμῖν ὁ κ. Def. ὅτι ἀπὸ ὀκτῶ ἐτῶν ἀσχολεῖται περὶ
 τὴν σύνταξιν Λεξικοῦ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀφοῦ
 τὰς διαφορωτάτας διαλέκτους παρέβαλε καὶ ἀκριβῶς, οὐχ
 ὅπως οἱ Ἕλληνες πράττουσιν, ἠτυμολόγησεν. Καὶ ἐν *Νεοελ-
 ληνικοῖς Ἀναλέκτοις*, τόμ. Α'. σελ. 462 ποιεῖται λόγον ὁ
 κ. Def. περὶ συντάξεως λεξικοῦ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσ-
 σης· ἀλλὰ καθὰ ἐκ τοῦ ἐν Ἀρχεῖῳ σελ. 255—262 παρα-
 τεθέντος δείγματος καταφαίνεται, τὸ νῦν ἐπαγγελόμενον
 λεξικὸν εἶναι καθ' ὀλοκληρίαν διάφορον τοῦ ἄλλοτε. Διό-
 τι ἐκεῖνο μὲν ἔμελλε νὰ εἶνε ἀναδημοσίευσις τῶν ἤδη ἐκ-
 δεδομένων γλωσσαρίων καὶ κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Ἡσυ-
 χίου, ἐκεῖνο θὰ κατελάμβανε περὶ τὰ εἴκοσι τυπογραφικὰ
 φύλλα, τοῦτο δὲ δὲν φαίνεται νὰ εἶνε ἀναδημοσίευσις, θὰ
 εἶνε ἐν μεγάλῳ φύλλῳ, καὶ κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ *Vanic'ek*
 τ. ἔ. ἐν τούτῳ ὁ κ. Def. κατὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ ὕλικου λαμ-
 βάνει βάσιν οὐχὶ τὰς λέξεις κατ' ἀλφαθητικὴν τάξιν, ἀλ-
 λά τὰς ρίζας, ὅπως ὁ *Vanic'ek*· διὸ ἐπιγράφεται τὸ δείγμα
 «ἐκ τοῦ ἐτυμολογικοῦ μου . . . λεξικοῦ». Ἄλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρ-
 χῆς ἐρωτᾶται, εἶνε ἄρα ὀρθὸν καὶ ἐπίσημονικὸν νὰ ἀνάγη-

ται ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς ρίζας ; περὶ τούτου ἡ οὐδέποτε ἐσκέφθη ἢ μετὰ ἐξέτασιν φαίνεται ὅτι δὲν ἀμφιβάλλει ὁ κ. Def. διότι θαυμαστῶ τῷ τρόπῳ πιστεύει ὅτι ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα προήλθεν ἐκ ριζῶν. Οὕτω π. χ. διδάσκει ὁ κ. Def. ἐν Κουρτίου *Μελέταις* (IV, σελ. 297) ὅτι τὸ *κείτομαι* προήλθεν ἐκ τῆς ρίζης *κει* ἠϋξημένης κατὰ ἐν ταῦ, ὁμοίως θέτω ἐκ τῆς ρίζης *θε* τῇ προσθήκῃ τοῦ ταῦ, καὶ τὸ *στέχω* ἐκ τῆς ρίζης *στε* ἠϋξημένης διὰ τοῦ κ' ἐν σελ. 254 ὅτι τὸ *κρύβω*, *ἀνάβω* κτλ. συνέστησαν ἐκ τῆς ρίζης διὰ τῆς προσθήκης τοῦ τέλους ja. Ἐν Νεοελληνικοῖς Ἀναλέκτοις τόμ. Α'. σελ. 448 ἄλλα παρόμοια τ. ἔ. ὅτι τὸ *μαθαίνω* κεῖται ἀντὶ *μαθ-αν-ῖω* κτλ. καὶ ἐν τέλει τὰδε : « Ἀπαντες οἱ τύποι οὗτοι (οἱ ἐκ τῶν ριζῶν τῇ προσθήκῃ τῶν τελῶν σχηματιζόμενοι) τοῦ ἐνεστώτος ἐπικυροῦνται δι' ἀναλόγων τύπων τῆς ἀρχαίας καὶ πολλοὶ εἰς τὴν νεωτέραν γλῶσσαν εὐχρηστοὶ ἀνάγονται μέχρις ἐκείνης, διότι ὁ σχηματισμὸς αὐτῶν εἶνε τοιοῦτος, ὥστε κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐγεννήθησαν πρέπει νὰ εἶχεν ὁ λαὸς ἀκόμη *συνεῖδησιν τῶν ἀρχαίων ριζῶν* ἐξ ὧν ἐσχημάτισε τοὺς τύπους. » Τούτοις θὰ ἐπίστευον προθύμως, ἂν ὁ κ. Def. μὴ παρέλιπε νὰ διδάξῃ ἡμᾶς καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο : τίς ἦτο ἡ Ἑλληνικὴ γενεὰ ἣτις παρὰ τῶν μητέρων αὐτῆς ἀντὶ λέξεων ὄλων ἐτοιμῶν καὶ κλιτῶν ἐδιδάχθη ρίζας ; πότε ἔζη ἡ γενεὰ ἐκείνη ἣτις κατὰ τὸν κ. Def. εἶχεν ἀκόμη *συνεῖδησιν τῶν ἀρχαίων ριζῶν* ; καὶ τί παθόντες οἱ Ἕλληνες ἐκεῖνοι ἐγκατέλιπον μὲν τὰ ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῆς χρήσεως καθιερωθέντα ἔτοιμα ῥήματα ἀσεδέστατα διαθέντες τὰ κατὰ τὴν σεβαστὴν ταύτην τῶν πατέρων καὶ προγόνων αὐτῶν ἱερὰν παρακαταθήκην, ὥρμησαν δὲ εἰς δημιουργίαν νέων ὅλως πραγμάτων ἐξ αὐτῶν τῶν ριζῶν ; Πᾶς ἐπὶ μικρὸν ἐπιστήσας τὸν νοῦν ἐννοεῖ ὅτι ἡμεῖς οὐδὲν ἤξεύρομεν περὶ ριζῶν καὶ τελῶν καὶ καταλήξεων, ἂν μὴ διδαχθῶμεν τὴν Γραμματικὴν (πρβλ. Ἰωάννου Σμιδιτίου *Vocalismus* I. σελ. 6 κέξ. καὶ Herzog Ἐρεῦνας ἐν τῇ

ἱστορίᾳ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης σελ. 11—17). Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι οὕτως ἀμαθεῖς ἦσαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες· μάρτυρα τούτου παρέχομαι *unum pro omnibus*, τὸν Πλάτωνα, ὅστις εἶχε τὴν ικανότητα νὰ παράγῃ τὴν δικαιοσύνην ἐκ τοῦ δικαίου σύρεσις καὶ τὸ τέχνην ἐκ τοῦ ἐχρονή και τὸ οἰωνιστικὴν ἐκ τοῦ οἰήσει *roñ* καὶ *ιστορίαν* (διδόναι), καὶ τὸ κακία ἐκ τοῦ κακῶς *ἰών* κτλ. Ἄν δὲ ὁ κ. Def. ἔτι ἀμφιβάλλῃ, ἄς ἀνοίξῃ τὸ βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ Steinthal «Ἱστορίαν τῆς γλωσσικῆς παρ' Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις.» ἐν σελ. 99 ἐνθα ἀναγινώσκονται αὐτολεξί «ὁ Πλάτων οὐδεμίαν γνῶσιν εἶχε τούτων, ἅτινα ἡμεῖς ρίζαν καὶ τέλος ὀνομάζομεν». Ἄν δὲ ταῦτα ἠγνῶει ὁ Πλάτων, πιστεύομεν, ὅτι δὲν θὰ σφαλῶμεν ὑπολαμβάνοντες αὐτὰ ἄγνωστα καὶ τῷ τότε «θρανίτη λεῶ» καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα Γραικύλλοις καὶ Βυζαντινοῖς, πλὴν τινων Γραμματικῶν. Ἐκάστη γενεὰ Ἑλλήνων ἐλάμβανε τὴν γλῶσσαν παρὰ τῆς πρεσβυτέρας καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ κατὰ τοὺς δοκίμους· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπὶ Τροίαν στρατεύσαντες ἦρωες ὁμοίως ἡμῖν πλήρη καὶ τελείαν εἶχον διδαχθῆ τὴν γλῶσσαν, οὐχὶ ρίζας καὶ τέλη καὶ καταλήξεις.

Ἡ ἀλήθεια αὕτη οὕτω σαφῆς καὶ αὐτόδηλος εἶνε, ὥς ἐ ὑπ' οὐδενὸς φιλολόγου ἠκιστα δὲ γλωσσικοῦ ἀνδρὸς ὀφείλει ν' ἀγνοῆται καὶ καταπατῆται, ἄλλως διαπράττονται ἐκτὸς ἄλλων ἀτοπημάτων μέγιστα ἱστορικὰ ἀμαρτήματα· ὅπως π. χ. ὁ κ. Def. διδάξας ὅτι τὸ κρύβω ἐγένετο ἐκ τοῦ κρύβγω κατ' ἐκπτώσιν τοῦ γ ἐσφάλη, διότι τὸ κρύβω ἀπαντᾷ ἤδη ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ Λουκ. I, 24 καὶ παρ' ἄλλοις πολλοῖς μεταγενεστέροις (παραδείγματα ἐν Μαυροφρυδ. Δοκιμίῳ σελ. 114), τὸ δὲ κρύβγω καὶ καθ' ὅλου οἱ μετὰ τοῦ γ τύποι σκάβγω, κλέβγω, πέβγω (= πέμπω), γυρεύγω, δὲν ἀπαντῶσιν οὐδ' ἐν τοῖς ἔργοις τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος μ. Χ. ἀλλὰ πρῶτον, ἂν μὴ σφάλωμαι, ἐν τοῖς τῆς ΙΓ' καὶ ἐξῆς, καὶ κατὰ πρῶτον μὲν σπα-

νιώτεροι, κατὰ μικρὸν δὲ συχνότεροι. Ἡ ἱστορία λοιπὸν ἀνεστράφη κατὰ χίλια τοῦλάχιστον ἔτη. Ἀλλὰ πρὸς τούτοις ὁ κ. Def. καταπατεῖ ἐν ἀγνοίᾳ Ἰσως τοὺς φθογγολογικοὺς νόμους τῆς Νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης παραδεχόμενος ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ προέλθῃ τὸ κρύβω ἐκ τοῦ κρύβρω κατ' ἐκπτώσιν τοῦ γ μετὰ τὸ β, ὅπερ παντάπασιν ἀδύνατον, διότι φωνήεντος ἐπομένου τὸ γ ἐκ τοῦ συστήματος -βγ δὲν ἐκπίπτει. Ἐν Arch. 44 γράφει ὁ κ. Deffner: «βαθμοὶ εἰς μετὰβασιν ἐχρησίμευσαν τύποι εἰς -εύρω (ἦδη ἐν τοῖς Ἑλληνιστικοῖς χρόνοις)»· καλῶς ὅμως ποιῶν δὲν ζητεῖ νὰ παραθέσῃ οὐδὲ ἐν παρὰδειγμα τῶν εἰς -εύρω τύπων ἐκ τῶν Ἑλληνιστικῶν ἐκείνων χρόνων.

Ἐπιφυλακτόμενοι προσεχῶς νὰ διαλάβωμεν περὶ τοῦ ῥήματος τῆς Νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν ἐκτάσει παρατηροῦμεν ἐνταῦθα διὰ βραχέων, ὅτι ὁ τύπος κρύβω καὶ οἱ ὅμοιοι σκάβω, κλέβω, γάβω, κτλ. εἶνε κατ' ἀναλογίαν σχηματισμοὶ κατὰ τὸ τρίβω, θλίβω καὶ πὰ λοιπὰ εἰς -βω ῥήματα, ὅπως τὸ ρίζω παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἐγένετο ρίπτω καὶ τὸ πήγνυμι πήσσω κτλ. κατὰ τὸ ρίπτω, γάπτω, πήσσω κτλ. οἱ δὲ τύποι κρύβρω, κλέβρω, ξευτεύρω, ζηλεύρω κτλ. ὁμοίως κατ' ἀναλογίαν ἐσχηματισμένοι πρὸς τὸ φεύρω, ζεύρω, ἐρεύρω. Τὴν ἀπόδειξιν τούτου ἀναβάλλομεν εἰς τὴν πραγματείαν ἐκείνην, τοσοῦτον δὲ μόνον ἐνταῦθα πάσῃ δυνάμει ἐξαιρομεν, ὅτι οἱ σχηματίσαντες πάντας τούτους τοὺς τύπους ὠρμήθησαν οὐχὶ ἐκ ριζῶν, ἀλλ' ἐκ τύπων ὄλων, μετέπλασαν δὲ αὐτοὺς κατ' ἄλλα πρότυπα ζῶντα ἐν τῇ συνειδήσει, ἣν περὶ τῆς γλώσσης τῶν εἶχον. Διότι οὐδεμίᾳ οὔτε νεωτέρα οὔτε ἀρχαία γλῶσσα ἔσχεν ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ αὐτῆς βίῳ ποτὲ ρίζας. Μάλιστα ἐπ' ἐσχάτων ἤρξαντο ἄνδρες γενναῖοι νὰ διδάσκωσιν ὅτι οὐδέποτε ὁ ἄνθρωπος ἐλάλησε διὰ ριζῶν, ὅτι ἡ ἐποχὴ τῶν ριζῶν εἶνε καθαρὰ φαντασιοπληξία, ὅτι δὲ τούναντίον τὸ πρῶτον ἐν τῇ γλώσσῃ δὲν εἶνε ἡ ρίζα, ἀλλ' ὁ λόγος ἢ ἡ λόγον ἀποτελοῦσα λέξις· πρβλ. A. Fick ἐν Göttingische gelehrte

Anzeigen Stück 14, 1881, ἔνθα ἐπικρίνει καὶ ἐξετάζει βιβλίον « Introduction to the Science of Language by A. H. Sayce 1880. Ἐννοεῖται ὅτι οὔτε θέλησιν οὔτε δυνάμεις ἱκανὰς ἔχομεν ὅπως ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα τὸ δυσχερὲς τοῦτο ζήτημα· ὅ,τι δ' ὁμως εἶνε ἐν ἡμῖν ἀσάλευτον εἶνε τὸδε: πολλοὺς πρὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν Ἰαπετικῶν γλωσσῶν αἰῶνας ἐλάλειτο ὑπὸ τοῦ Ἰαπετικοῦ λαοῦ γλώσσά τις ἐντελέστατα ἀνεπτυγμένη, ὅπως πᾶσα ἄλλη νῦν, οὐδεμίαν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην συναίσθησιν ἔχουσα ρίζων, τελῶν καὶ καταλήξεων· ὅτι ὅσα ἡμεῖς σήμερον κατ' ἀφαίρεσιν σχηματίζομεν καὶ ὀνομάζομεν ρίζας εἶνε οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀπλᾶ Γραμματικῶν παρασκευάσματα ἐννοούμενα κατὰ συνθήκην (πρβλ. Delbrück εἰσαγωγὴν εἰς τὴν γλωσσικὴν σελ. 80, 84), (*) καὶ ὅτι ἀφοῦ ἐκάστη γλώσσα παρὰ τῆς

(*) Πρβλ. καὶ Ἰωάννην Σμιδίτιον Zur Geschichte des Indogermanischen Vocalismus 1871 σελ. 9 ἀνάγκη δὲ προσοχῆς, ὅπως μὴ τὰ καθαρῶς ἐπισημονικὰ παρασκευάσματα ταῦτα (δηλ. αἱ κατ' ἀφαίρεσιν εὐρισκόμεναι ρίζαι) ἀναπηθήσωσιν ἀπὸ τῆς ἀνατομικῆς τραπέζης καὶ ἀντιποιῶνται ἰδίου βίου, ὃν ἀληθῶς οὐδέποτε ἔσχον· καὶ Herzog Untersuchungen über die Bildungsgeschichte der griech. und Lat-Sprache 1871 σελ. 41. Ἐν ταῖς Ἰαπετικαῖς γλώσσαις παρατηροῦνται αἱ διαφοροὶ καταλήξεις μεταβεβλημέναι «ὅσῳ δὲ μᾶλλον μεταβεβλημένοι εἶνε οἱ τύποι, τοσοῦτῳ ὀλιγώτερον εἶνε δυνατὴ συνείδησις τῆς φύσεως καὶ σημασίας αὐτῶν» καὶ 43. Ἄν δὲ ἡ συνείδησις τῶν καταλήξεων εἶχεν ἐκλίπη, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἔχωσι συνείδησιν τοῦ θέματος ἢ τῆς ρίζης; Ὅλως δὲ τάναντία τούτων διδάσκει ὁ κ. Def. ἐν μὲν τοῖς Νεοελλ. Ἀναλ. I 449 ἀποφαινόμενος ὅτι οἱ τὸ μαθ αἰ ν ω, πηγαίνω, τηράζω κτλ. ῥήματα τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης σχηματίσαντες εἶχον συνείδησιν τῶν ριζῶν, ὅθεν ταῦτα ἔπλασαν, ἐν δὲ Κουρτίου Μελέταις IV 248 οὐ διαστέλλων τὰ γραμματικὰ παρασκευάσματα, τὰ οὐδέποτε ζήσαντα, τὰς ρίζας τῶν λέξεων, ἰδοῦ τί γράφει: Ἄστυπάλαια nunc Ἀστροπαλιὰ vocatur. Solent enim homines nomina locorum ad notas radices applicare» τοῦτο εἶνε ἡμαρτημένον, πρὸς γνωστὰς λέξεις οὐ ρίζας σχετίζομεν παρετυμολογοῦντες ὅπως ἕκαστος ἐννοεῖ· μόνον δὲ ὁ μὴ διαστέλλων ρίζην καὶ λέξιν δύναται νὰ διδάσκη ταῦτα.

πρώτης Ἰαπετικῆς οὐχὶ ρίζας, ἀλλὰ λόγον πλήρη (*) ἔλαβεν, οὐ μόνον ἐπιστημονικῶς ἐσφαλμένον εἶνε, ἀλλὰ καὶ ἀνυπερβλήτους συνεπάγεται δυσκολίας ὁ λόγος περὶ ριζῶν μιᾶς τινος γλώσσης. Ἡμεῖς τοῦλάχιστον νομιζομεν ὅτι ἔχων τις πρὸ ὀφθαλμῶν μίαν μόνην τῶν Ἰαπετικῶν γλωσσῶν, ἀγνοῶν δὲ τὰς ἄλλας, καὶ μάλιστα τὰς σπουδαιότατας εἰς τοῦτο ἀνατολικὰς δὲν δύναται κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀνεύρη καὶ ὀρίση τὰς σημασίας τῶν ριζῶν, ἅς αὐταὶ δυνατὸν νὰ εἶχον πρὸ πολλῶν χιλιάδων ἐτῶν, ἀλλ' ὅτι τὸ ἀδύνατον τοῦτο καθίσταται μέχρι τινὸς δυνατὸν, ὅταν τις λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς Ἰαπετικὰς γλώσσας, ὅπως ἤδη ὁ A. Fick ἐν τῷ «Συγκριτικῷ Λεξικῷ» καὶ Benfey ἐν τῷ «Λεξικῷ τῶν ριζῶν» καὶ ἄλλοι ἐπραξάν. Ὁ δὲ ὀρμώμενος ἐκ μιᾶς μόνον γλώσσης, καὶ ταῦτα ἐν μέρει μόνον γνωστῆς αὐτῷ, καὶ ἐπιχειρῶν νὰ ταξινομήσῃ τὰς σημασίας ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ρίζης καὶ διὰ βεβιασμένου ἐπὶ τοῦ χάρτου σχήματος νὰ ὀρίση τὴν κλίμακα τῶν σημασιῶν φαίνεται ἡμῖν, εἰρήσθω ἀπροκαλύπτως, ζωντὰν φαντασίαν κεκτημένος, ἀλλ' οὐ πειστικῶς τ.ἔ. ἐπιστημονικῶς ἐργαζόμενος. Πάντες βεβαίως θὰ εὐρίσκομεν ἄστετον τὸν ἀγνοοῦντα μὲν τὴν Λατινικὴν καὶ πάσας τὰς Ῥωμανικὰς γλώσσας πλὴν μιᾶς, ἐπιχειροῦντα δὲ νὰ ἐτυμολογήσῃ τὴν κατὰ μέρος γνωστὴν αὐτῷ γλώσσαν καὶ ἀνεύρη τὰς ρίζας τῆς Λατινικῆς καὶ πρὸς τούτοις ὀρίση τὰς διαφοροὺς κλίμακας τῆς σημασίας αὐτῶν, καὶ ταῦτα ἀφοῦ αἱ Ῥωμανικαὶ γλώσσαι οὔτε ἀλλήλων οὔτε τῆς Λατινικῆς διαφέρονται, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, τόσον ὅσον αἱ Ἰαπετικαὶ

(*) Σημειωσ. Ὁ σεβαστὸς ἡμῶν καθηγητῆς B. Delbrück ἔχει γράψῃ σειρὰν ὅλην βιβλίων «Συντακτικῶν ἐρευνῶν» ἔνθα ἐξετάζων πρὸ πάντων τὴν ἀρχαιοτάτην Ἰνδικὴν καὶ Ἑλληνικὴν γραμματεῖαν ἀνάγει τὰς βάσεις τῆς τε Ἰνδικῆς καὶ Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς συντάξεως εἰς τὴν Ἰαπετικὴν γλώσσαν. Πρβλ. ἰδιαιτέρως τὸν τέταρτον τόμον.

ἀλλήλων καὶ τῆς πρώτης. Περαιτέρω ἀπορεῖται ἂν πρέπη τὸ *φαρ* (φαρ-έτρα) ἢ τὸ *φορ* (φορ-ος) ἢ τὸ *φερ* (φερ-ω) νὰ ἐκληφθῆ ὡς ρίζα, ὁμοίως περὶ τοῦ *λειπ*, *λιπ*, *λοιπ*, *λείπω*, *ἔλιπον*, *λοιπός* κτλ. Ἀλλὰ δυνατὸν νὰ μοὶ ἀντιπαρατηρήσῃ τις ὅτι, εἰ καὶ ἀληθεύουσι ταῦτα, οὐχ ἦττον καθὰ καὶ ὁ σοφὸς καθηγητ. Γεώργιος Κούρτιος ἐν τῷ ἐτυμολογικῷ πράττει, δύναται τις νὰ ποιῆται λόγον περὶ ριζῶν μιᾶς τινος γλώσσης. Ἀλλὰ πρῶτον ὁ σεβαστὸς ἡμῶν Καθηγητῆς ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὰς Ἀσιατικὰς γλώσσας, δεύτερον γινώσκουμεν πάντες ὅτι σκοπὸς τοῦ κελοῦ κάγαθοῦ ἀνδρὸς συντάττοντος τὸ εἰρημένον βιβλίον ἦτο ἡ ἐν τοῖς πολλοῖς διάδοσις τῶν ἤδη ἐξηυρημένων, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια. Ὁ δὲ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐτυμολογῶν δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλον ἢ καθαρῶς ἐπιστημονικὸν σκοπὸν, καὶ δὴ κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ τρέχῃ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ ζιτηρὶ ρίζας· διότι τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατ' εὐτυχίαν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον σχεδὸν ἐπὶ τρεῖς χιλιετηρίδας· ὥστε ὁ πραγματευόμενος καὶ ἐτυμολογῶν τὴν νεωτάτην αὐτῆς φάσιν, τὴν νέαν Ἑλληνικὴν, ἀνάγκη ἀπαραίτητος νὰ μελετήσῃ ἐπισαμένως καὶ ἀκριβῶς πᾶσαν τὴν τε δόκιμον καὶ τὴν μεταγενεστέραν καὶ τὴν τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ τὴν τῶν νεωτέρων χρόνων γραμματείαν· ἀνάγκη νὰ ἐξεύρῃ καὶ ὀρίσῃ τοὺς φθογγολογικοὺς νόμους ἐκάστης περιόδου, καί, εἰ δυνατὸν, καὶ ἐκάστης χώρας, καὶ οὕτως ἐξεύρῃ τί εἶνε ἐκάστοτε δυνατὸν καὶ τί ἀδύνατον· ἀνάγκη πρὸς τούτοις νὰ ἔχῃ γνῶσιν καὶ τῶν γλωσσῶν ἐκείνων, ὅσαι κατὰ τοὺς διαφόρους χρόνους ἤλθον εἰς σχέσιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, ὅπως μὴ τὰ τυχὸν παραληφθέντα ἐκεῖθεν στοιχεῖα ἐπιχειρῆ νὰ παράγῃ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν. Μετὰ ταῦτα ἀνάγκη νὰ λάβῃ γνῶσιν ὅσον οἶόν τε ἀκριβῆ τῶν διαφορωτάτων νῦν λαλουμένων ἰδιωμάτων, ἀνάγκη προσέτι νὰ ἐξετάσῃ τὰ κατὰ τὸ τεχνολογικὸν τῶν ἰδιωμάτων τούτων, ὅπως μὴ κηρύττῃ παλαιὰ Δωρικὰ καὶ Διολι-

κά, ὅσα χθές καὶ πρῶην ἐκόπησαν. Ἔχων δέ τις τὰ ἐφά-
 δια ταῦτα καὶ μάλιστα πάντων ἐν ἐκάστῳ βήματι εὐσε-
 βέστατα τηρῶν τοὺς φθογγολογικοὺς νόμους ἐκάστης πε-
 ριόδου, θὰ δυνηθῆ ἀναμφιβόλως νὰ ὀρίσῃ τὴν ἱστορίαν τῶν
 πλείστων λέξεων καὶ φράσεων τῆς Νέας Ἑλληνικῆς, τοῦτ'
 ἔστιν νὰ παραγάγῃ αὐτὰς ἐκ λέξεων τελείων τῆς ἀρχαίας,
 ὅπερ καὶ διδασκτικώτατον ἀληθῶς καὶ τερπνόν· μόνον δὲ
 ὅπου οὔτε ἡ παλαιὰ οὔτε ἡ τοῦ μέσου αἰῶνος οὔτε ἡ τῶν
 νεωτέρων χρόνων γραμματεία οὔτε αἱ ξένοι γλῶσαι αἱ με-
 τὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἀναμιχθεῖσαι παρέχουσιν αὐτῷ βοήθη-
 μα εἰς τὴν εὑρεσιν τοῦ ἐτύμου λέξεώς τινος, τότε, ἀλλὰ
 τότε μόνον, δύναται νὰ καταφεύγῃ καὶ εἰς τὰς ρίζας τῶν
 Ἰνδῶν, καὶ τότε ὅμως οὐχὶ εἰς τὸ Dhâtapâtha τοῦ Wester-
 gaard, διότι δύναται νὰ εἶνε βέβαιος ἐκ τῶν προτέρων ὅτι
 θὰ σφαλῆ· καθ' ὅσον οἱ Ἰνδοὶ Γραμματικοὶ εἶχον τὴν συ-
 νήθειαν νὰ σημειῶσιν οὐχὶ τὴν εἰδικὴν σημασίαν ἐκάστης
 ὑπ' αὐτῶν κατ' ἀφαίρεσιν ἐσφαλμένην πολλάκις ἐξαχθεί-
 σης ρίζης, ἀλλὰ τὴν γενικωτάτην (*), τὸ γένος τῆς ἐν-
 νοίας ὑφ' ἣν ὡς εἶδος ὑπήγετο, ὥστε πλείστα ρίζαι ἀνα-
 γράφονται μετὰ τῆς σημασίας *ἰέναι*, ἀλλὰι πολλὰι μετὰ
 τῆς τοῦ *λάμπειν* κτλ. Ἐκ τῶν γενικῶν δὲ τούτων ἐννοιῶν
 εὐκολώτατα δύναται ἕκαστος νὰ καταλήγῃ εἰς τὰς δια-
 φορωτάτας εἰδικὰς κατὰ τὴν παραγωγὴν, ἂν μὴ ἄλλοθεν
 ἀκριβῶς ἐπίσπηται τὴν δύναμιν τῆς ὅλης συζυγίας τῶν τῆ
 ρίζῃ ταύτῃ ἢ ἐκεῖνη ἀνηκουσῶν λέξεων. Πράσθες ἔτι ὅτι
 ἐν τῷ Ἰνδικῷ παντὶ Ἑλληνικῷ *α, ε, ο*, ἀντιστοιχεῖ ἐν μόν-
 ον φωνῆεν τὸ *α*, ὅπερ ἐσφαλμένως ὑπελαμβάνετο ὡς ὁ πρῶ-
 τος φθόγγος, ἐξ οὗ τὰ λοιπὰ φωνήεντα κατὰ βούλησιν δύ-
 νανται νὰ ὑποληφθῶσι προερχόμενα, καὶ ὅτι οἱ Ἰνδοὶ τὰς
 ρίζας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ τοῦ *α* γράφουσι, καὶ τότε
 βλέπεις πόσῃν ἐλευθερίαν ἢ μάλλον ἀκολασίαν ἐπιτρέπει

(*) Παρατηρήθη ὅτι παρὰ τοῖς ἀπαιδέυτοις λαοῖς συνήθως δὲν ὑπάρ-
 χουσι λέξεις οὕτω γενικωτάτας ἐννοίας δηλοῦσαι.

ἑαυτῷ ὁ ἐκ τοῦ Dhâtipatha καὶ οὐκ ἐκ τῆς Ἰνδικῆς Γραμματείας αὐτῆς τὰ τῶν Ἰνδῶν ἀντλῶν οὕτω π. χ. ὁ κ. Def. ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. Α'. 425 ἀποβάλλων τὴν ὀρθὴν, ὅπως ἔπειτα θὰ δειχθῆ, ἔτυμολογίαν τοῦ *gροκάλι* ἐκ τοῦ *φιλοκάλιον* ὑποκοριστικοῦ τοῦ *φιλοκαλία* καταφεύγει εἰς ῥίζαν *prak*, ὅθεν τὸ μὲν *p* μεταβάλλει εἰς *φ* τὸ δὲ *a* εἰς *ου* καὶ οὕτω λαμβάνει τὸν τύπον *φρουκ*. τὸ δὲ ῥῆμα *prna'kti* δὲν σημαίνει *ραντίζειν* ὅπως ὁ κ. Def. διδάσκει, παρὰ λαβῶν ἀμέσως ἢ ἐμέσως ἐκ τοῦ Dhâtipâtha, ἀλλὰ *μιγνύναι, συνδεῖν, κορεννύναι, δωρεῖσθαι*. Πῶς δέ τις ἐντεῦθεν θὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἐννοίαν τοῦ *σαροῦν* δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω. Τοῦ Dhâtipâtha (= ῥιζῶν καταλόγου) λοιπὸν παντάσιν ἀφεκτέον, ἀνάγκη δὲ ἀπαραίτητος νὰ καταφεύγῃ ὁ εἰς ἔτυμολογικούς σκοποὺς τὰς τῶν Ἰνδῶν μεταχειριζόμενος ῥίζας, μάλιστα μὲν εἰς τὴν ἀπέραντον αὐτῶν γραμματείαν, εἰ δὲ μὴ τοῦτο δυνατόν, τοῦλάχιστον εἰς τὸ ἐπτάτομον λεξικὸν τῆς Πετρουπάλεως τὸ ὑπὸ τοῦ Böhlingk καὶ Roth ἐκδοθέν.

Οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι πάντα τὰ ἐφόδια ταῦτα, ἃ ἡμεῖς νομίζομεν τῶν ὦν οὐκ ἄνευ εἰς ὀρθὴν ἐξέτασιν τῆς γλῶσσης ἡμῶν, δὲν δυνάμεθα ἐν τῷ παρόντι νὰ ἔχωμεν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, πιθανώτατα θὰ παρέλθωσιν ἔτη ἱκανὰ μέχρις οὐ αἰ σπουδαί περὶ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἀχθῶσιν εἰς τὴν εὐχάριστον ταύτην κατάστασιν. Ἄλλ' ἡμῖν οὐ δέδοται γινῶναι χρόνους ἢ καιρούς, τὸ ἀναμφίβολον καθ' ἡμᾶς εἶνε α^ο) ὅτι ταῦτα πάντα συναποτελοῦσι τὴν προπαιδεῖαν τῶν τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ἐξεταζόντων, καὶ δὴ ὅτι ὁ διστάζων νὰ ὑποβάλῃ ἑαυτὸν τῇ εἰρημένῃ παρασκευῇ τῇ πάσῃ, θὰ πράξῃ συμφορώτατα ἐκλέγων ἄλλο, εὐκολώτερον ἴσως, ἀσχόλημα. β^ο) ὅτι αἰ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἡμῶν γλῶσσαν σπουδαί τότε μόνον θὰ ὑποληφθῶσιν ὅτι βαδίζουσιν ἐπὶ τῆς τροχιάς των, ὅταν ἡμεῖς ἐπιληφθῶμεν τῶν κατ' αὐτὴν κατὰ τὸν προεἰρημένον τρόπον, ἐννοήσωμεν δὲ ὅτι τὸ ἔτυμολογεῖν τὰ τῆς νέας Ἑλληνικῆς δὲν εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐξετά-

ζειν τὰ κατ' αὐτήν (*) ἀλλὰ τὸ τέλος, πρῶτα δὲ τὸ φθογ-
 γολογικὸν καὶ τὸ τεχνολογικόν, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ἔτυμολο-
 γεῖν ἀρχόμενοι ἔπαθον, ὅπερ οἱ πρῶτοι Ἕλληνες φυσικοὶ
 καὶ φιλόσοφοι ὑπολαβόντες τὴν γῆν καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸν
 ἀέρα κτλ. ὡς ἀπλᾶ σώματα, καὶ ἀρξάμενοι ἀκριβῶς, ὅθεν
 ἢ κατόπιν ἀναπτυχθεῖσα ἐπιστήμη εὐρίσκει τὸ τέλος. Ἀρ-
 χὴ εἶνε ἡ ἱστορία, τ. ἔ. ἡ σπουδὴ πάσης τῆς γραμματείας
 καὶ ἡ ἐξεύρεσις τῶν φθογγολογικῶν νόμων ἐκάστης περιό-
 δου καὶ κατὰ δύναμιν ἐκάστης χώρας.

Ἐν σελ. 284 τοῦ Arch. τοῦ κ. Deffner ἀναγινώσκομεν
 ἀστεῖόν τι. Ἀφοῦ πολλοὶ ἄλλοι διέλαβον περὶ τῆς λέξεως
 σπουργίτι (παρ' ἡμῖν ὁ σπουργίτης) τελευταῖον ἐπραγμα-
 τεύθη καὶ ὁ Joh. Schmidt ἐν Κουνίου περιοδικῷ 22, 317,
 μετὰ τῆς ἀκριβείας καὶ τελειότητος τῆς χαρακτηριζού-
 σης τὰ ἔργα τοῦ σοφοῦ Schmidt. Ὁ κ. Def. ἀγνοῶν, ὅτι
 δὲν ὑπολαμβάνεται σήμερον ἐπιστημονικὸν τὸ ταῖς λέξεσι
 ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν σημασίαν αὐθαιρέτως ὡς ἀρχικὴν
 δῆθεν ὑποβάλλειν, καὶ νομίζων ὅτι ὁ Schmidt δὲν ἔχει
 γνῶσιν τῶν ρίζων καθάπτεται μὲν αὐτοῦ, ὅτι δὲν ἐφρόν-
 τισε νὰ ὑπαγάγη τὰς ἐκ τῶν διαφόρων γλωσσῶν συλλε-
 χθεῖσας ταύτοσημάντους λέξεις ὑπὸ μίαν ρίζαν, προβαίνει
 δὲ αὐτὸς γενναίῳ βήματι εἰς τοῦτο, δισχυριζόμενος ὅτι
 πᾶσαι αὐταὶ αἱ λέξεις ἀνάγονται εἰς ρίζαν spark = πεποι-
 κίλθαι. Τί πρῶτον νὰ θαυμάσῃ τις τοῦ ἀνδρὸς τὴν τόλμην
 ἢ τὴν ἄγνοιαν τοῦ πράγματος ὃ ἔτυμολογεῖ; Τίς ἰδὼν τὸ
 πτηνὸν ἀγνοεῖ, ὅτι δὲν παρέχει ἐντύπωσιν ποικιλόχρου

(*) Ἀστεία ἰκανῶς φαίνεται ἡμῖν ἢ τοῦ κ. Def. ἐν Ἀρχ. 291 ὁμο-
 λογία ὅτι δὲν δύναται νὰ γράψῃ φθογγολογίαν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς.
 Ὅμοίως ἔδωκεν ἐν σελ. 63 ἄκων ὁμολογίαν ὅτι οὐδεμίαν γνῶσιν ἔχει
 τοῦ τεχνολογικοῦ τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης, διότι εἶπεν ὅτι ἡ γενικὴ τοῦ
 πατέρ α, τῆς ἀκρίδ ας ἐγένοντο διότι ὑπερίσχυσεν ἡ δωρικὴ κλίσις. Πῶς
 δὲ δύναται ὁ κ. Def. νὰ συντάξῃ ἔτυμολογικὸν λεξικὸν τῆς νέας Ἑλλη-
 νικῆς ἀφοῦ ἀγνοεῖ τὰς ἀπαραιτήτους βάσεις τῆς ἔτυμολογίας, τὴν φθογ-
 γολογίαν καὶ τεχνολογίαν, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ ἀγνοῶμεν.

ἀλλὰ φαιοῦ, στακτώδους; ὁ κ. Def. δίδει ἐνταῦθα τῷ πυργίτη τὰ πτερὰ τοῦ ταῶ, ἀπαράλλακτα ὅπως ἐν Νεοελλ. Ἄναλ. I. 399 διδάσκει περὶ τοῦ Λεσβίου δαυλίτου ὅτι εἶναι φυτὸν δασέως φυόμενον! Ἄλλὰ ταῦτόν ἐν Πάρῳ λέγεται δαυλός, παρ' ἡμῖν καλόγερος δηλ. σίτος διεφθαρμένος ὥστε νὰ φέρῃ μέλανα στάχυν ὅπως ὁ Μοναχὸς μέλαν κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· οἱ παλαιοὶ ὠνόμαζον αὐτὸν ἐρυσίβην, ἧς τὴν περιγραφὴν καὶ φυσικὴν ἐξήγησεν ἴδε παρὰ Θεοφρ. Αἰτ. φυτ. III, 22, 2, καὶ μίλτον καὶ κράμβον κτλ. οἱ Γερμανοὶ Brand ἀπὸ τοῦ brennen=καίειν.

Τὴν λέξιν σπέργουλος σπόργιλος παράγει ὁ Fick ἐν τῷ συγκρ. Λεξ. τῶν Ἰαπετικῶν γλ. I. 832 καὶ II 281 ἐκ ῥίζης *sparg*. = ἤχειν, ψοφεῖν. Ὅμοίως Vanic'ek. ὁ κ. Def. προτείνει ἄλλην ἐτυμολογίαν φρονῶν ὅτι οὕτω κατορθώνει τι μέγα καὶ σημαντικόν· ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ ἔχωμεν ἄλλην γνώμην διὰ τὸδε: ὅταν λέγωμεν ὅτι ἡ λέξις αὕτη παράγεται ἐκ τῆς ῥίζης ἐκείνης οὐδὲν ἄλλο δισχυριζόμεθα ἢ τὸ μέγα τὸδε: καθ' ὃν χρόνον ἐπλάττετο ἡ λέξις αὕτη ἀνάγκη νὰ ἐλήφθη τὸ ὄνομα ἀπὸ τούτου τοῦ γνωρίσματος οὐχὶ ἀπ' ἄλλου, ἀνάγκη ταύτην μάλιστα τὴν ιδιότητα νὰ εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν οἱ τὴν λέξιν δημιουργήσαντες οὐχὶ ἄλλην, καὶ ταύτην ἤθελον νὰ ἐξάρωσιν. Ἄλλὰ τώρα ἐκτὸς τούτου ὅτι τὰ σύμβολα τὰ οὕτω παριστῶντα τὰς διαφόρους ιδιότητας ὄντος τινός, εἶνε αἱ ῥίζαι, τ. ἔ. οὐχὶ ἐκ τῶν προτέρων δεδομένον τι καὶ βέβαιον ἀλλ' ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν πλασθὲν καὶ δὴ αὐθαίρετον, τίς ἐξ ἡμῶν δύναται σπουδαίως νὰ ἰσχυρισθῆ, ὅτι ἐπίσταται ὠρισμένως ὅτι ταύτην οὐχὶ ἐκείνην τὴν ιδιότητα ἤθελον οἱ δημιουργήσαντες λέξιν τινὰ νὰ ἐξάρωσιν; Οἱ οὕτω τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης, ὅπως ὁ κ. Def. θηρεύοντες λαμβάνουσιν ἑαυτοὺς περιπίπτοντες εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν αὐθαίρεσιν, ἐν ἧ οἱ παλαιότεροι φιλόσοφοι ἐπὶ αἰῶνας μακροὺς διετέλουν ἄρρητα καὶ ῥητὰ περὶ γλώσσης δισχυριζόμενοι, ἐξ ὧν μετὰ μεγάλων ἀγῶνων διεπράχθη ν' ἀπαλλαχθῆ ἡ γλωσσολο-

γία, ἥτις οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὴν ἀφρημένην φιλοσοφίαν ἔχουσα ἀποστρέφεται πᾶν αὐθαίρετον, καὶ ἂν φαίνεται συστηματικώτατον καὶ κάλλιστον. Δι' αὐτὰ καὶ ἄλλα πάντες οἱ σπουδαῖοι γλωσσολόγοι ἐγκατέλιπον τὸ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἄνευ ὠφελείας βασανίζουσιν τὰς λέξεις, θηρεύουσι δ' ἄλλα, ὧν οὐδ' ἔχνος ἀπαντῶμεν ἐν τοῖς τοῦ κ. Def., ὅστις φαίνεται μόνος παροικῶν ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ φρονῶν ὅλως ἀρχαϊκᾶ. Ὅπως δὲ σαφέστατα δηλωθῆ πόση ἐμβριθεία ὑπὸ τὴν περὶ τὰς ρίζας ἐνασχόλησιν ταύτην ὑπολανθάνει ἐπιτραπήτῳ νὰ φέρωμεν ἐν ἔτι παράδειγμα. Ἐν Κουρτ. Μελ. IV 292 ἐπιχειρεῖ ὁ κ. Def. τῆ ἐτυμολογία τῆς λέξεως γουρούνι· ἀδιαφορῶν δὲ κατὰ τὸ σύνηθες, ἂν ἡ λέξις ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἢ μὴ, ἀνάγει αὐτὴν εὐθὺς εἰς τὸ γρῦ. Ἐννοεῖ βεβαίως τὴν ρίζαν gru, ἀλλὰ συγχέει λέξιν καὶ ρίζαν, διότι τὸ grunnire δὲν δύναται νὰ παράγῃται ἀπὸ τοῦ γρῦ, ὅπως ἐκεῖ διδάσκεται. Ὁ Foy ἀποβάλλει ἐν Lautsyst. 105 τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην λέγων ὅτι ὁ Ἡσύχ. διέσωσε λέξιν γρώνα, ὅθεν παράγεται τὸ γουρούνι, προσθέτει δὲ ὅτι τὸ γρώνα κατὰ Κουρτ. ἐτυμολ. 297 παράγεται ἐκ τῆς ρίζης γρα. Ὅτι τὸ ἀνάγειν τὰς λέξεις τῆς Νέας Ἑλληνικῆς εἰς λέξεις τῆς ἀρχαίας, οὐχὶ δὲ εἰς ρίζας, εἶνε τὸ μόνον ὀρθόν, ἐλέχθη ἤδη, ὥστε ἡ ἐτυμολογία τοῦ κ. Foy φαίνεται μόνη ἀξία προσοχῆς· ἀλλ' ἐνταῦθα περιέπεσον ὁ Foy συγχύσει τινί, ἥτις παραβλάπτει τὴν ἐτυμολογίαν του. Ὁ Ἡσύχ. διέσωσε γρωνάδες: σύες θήλειαι, καὶ γεῶνα· ὅς θήλεια, Λάκωνες. Τὸ γεῶνα μετέγραψε πιθανῶς ὁ Κουστῆρος εἰς γρωνάς, εἰ καὶ ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῆς ἀλφαθητικῆς τάξεως. Ὁ Dindorf ἐν Θεσαυρῷ νομίζει, ὅτι ἠδύνατο νὰ διορθωθῆ ἀπλῶς εἰς γρώνα. Ἄν ταύτην τὴν ἐκ διορθώσεως πιθανῶς προελθοῦσαν λέξιν γρώνα εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Foy ἢ τὴν ἄλλην γνωστοτάτην λέξιν γρώνη, ἄδηλον. Εἰς τὸ πρῶτον ὀδηγεῖ ἡ λέξις Ἡσύχιος, εἰς τὸ β. ἢ παραπομπῆ εἰς Κουρτ. ἐτυμολ. διότι ὁ Κούρτ. εὐσυνειδήτως, ὅπως ἀείποτε, παραπέμπει

εἰς Lobeck Ῥηματικὸν σελ. 269 ἔνθα ἀναγινώσκειται «*αὐθάρω enim θώνη dicendum fuisse ut α φάω φωνή, σμάω, σμώνη, γράω (γραίνω) γρώνη, γρώνη non solum rupem exesam sive excavatam significat, sed etiam mastram.*» Ὅτι τὸ γρώνη τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἀναχθῆ εἰς ῥίζαν γρυ, ἢ δηλοῖ γρυλλίζειν, κνυζᾶν, γογγύζειν, ἐννοεῖ ἕκαστος· ὁ δὲ K. Def. ἀπαντῶν εἰς τὸν Foy ἐν Arch. 286, τὴν σύγχυσιν μὲν ταύτην δὲν βλέπει, εὐρίσκει δὲ ἀπλουστάτον νὰ δισχυρισθῆ ὅτι καὶ ἡ λέξις γρώνη (οὔτω, μετὰ τοῦ η) παράγεται ἐκ τοῦ μεγάλου σάκου gru. Τὴν ἐκ τοῦ γρυ παραγωγὴν τοῦ γουρούνη προέτεινε πρότερον ὁ A. Passow, τὴν δὲ ἐκ τοῦ γρωνάδες· σύες θήλειαι ὁ Stier ἐν Κουίνου Περιδικῶ XI 215. Ὁ δὲ Legerlotz ἐν Κουίν. Περιδικῶ X 379 παράγει τὸ γρώνη ἐκ τῆς ῥίζης jar, ἀλλ' ἔσως οὐκ ὀρθῶς.

Ὁ κ. Def. ἀεὶ ἐπιτιμῶν τοῖς Ἑλλήσιν ὅτι ἀγνοοῦσι τὴν ἱστορίαν τῆς γλώσσης των φωρᾶται οὐδεμίαν ἔχων αὐτὸς γνῶσιν τῆς φιλολογίας τοῦ μέσου καὶ νεωτέρου αἰῶνος, διὸ μάτην ζητεῖ τις ἐν τῷ λεξικῶ αὐτοῦ τὸ ἐλάχιστον ἐκ τῆς γραμματείας ἐκείνης· οὐ μόνον δὲ ἀρνητικῶς ἀλλὰ καὶ θετικώτατὰ τεκμήρια τούτου παρέχουσιν ἡμῖν πᾶσαι αἱ ἐργασίαι τοῦ κ. Def. π. χ. τὸ Ἄρχ. ἐν σελ. 28 ἔνθα ἀναγινώσκειται «*Τσακ. Ταυρίντου καὶ τραυίντου=σύρω, νεοελ. Τραυῶ (lat. traho) ἀναμφιβόλως ξένη λέξις*» ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν τῇ παλαιότερᾳ γραμματείᾳ ἡμῶν τὸ ῥῆμα τοῦτο εἶνε μυριόλεκτον, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς Λεξικοῖς, Δουκαγκίου, Σομαθέρα, Μεουρσίου, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Θησαυρῷ τοῦ Ἑρρ. Στεφάνου ἀναγινώσκονται τύποι αὐτοῦ, οὓς ἂν τις ὀπωσδήποτε σέβηται τοὺς φθογγολογικοὺς νόμους δὲν δύναται νὰ ἀναγάγῃ εἰς τὸ traho. Ὁ πλήρης τύπος ἀναγινώσκειται ἐν Carmina Graeca medii aevi ὑπὸ Wagner σελ. 227 «*ἐταύρισε τὸ φίδι, καὶ Bibliothèque Grecque vulgaire ὑπὸ Legrand σελ. 39 «καὶ πιάσουν καὶ ταυρίσουν με καὶ σύρου με ἔς τὴν μέσην» καὶ 44 ἐταύριζεν ἀπ' ἔσωθεν,*

ἐγὼ δὲ πάλιν ἐξω» τὰ δύο τελευταῖα παραδείγματα εἶνε τοῦ Πτωχοπροδρόμου, τ. ἔ. τοῦ 12 αἰῶνος. Ὁμοίως, ἐταυρίσαν τον (Μεσαιων. Βιβλιοθ. Σάθα II, 294) καὶ ἐν τῷ Θησαυρῷ ὑπὸ τὴν λέξιν ταυρίζω καὶ τρανίζω παρατίθενται ἰκανὰ χωρία, καὶ Δουκάγκιος παρατίθησι τοὺς τύπους τούτους: ἀνατείνει: ταυρίζει, ἔλκει ἐταύρισε, τείνει ἐξαπλοῖ ταυρίζει, ἵνα ταυρίσης τὸ ῥάμμα· ἵνα τοὺς πύργους ταυρίσωσι μετὰ σχοινίων· τὸ σκορδιναῖσθαι ἀποταυρίζειν καὶ μετροῦν καὶ ταυρίζοντα, ταυρισμός κ.τ.λ. καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Σομαβέρα ἀναγινώσκεται πλειστάκις τρανίζω. Ἐν Κύπρῳ λέγεται σήμερον ταυρῶ, ὅπερ ἔχει πρὸς τὸ ταυρίζω ὅπως τὸ χαιρετῶ, ψηφῶ κτλ. πρὸς τὸ χαιρετίζω, ψηφίζω (πῶς ἐξηγεῖται ἡ φαινομένη αὕτη τοῦ εἰς συγκοπή, θὰ ἐξηγηθῇ προσεχῶς), τὸ τρανίζω καὶ τραυῶ καὶ τρανίττου τῶν Τσακῶνων ἔχουσι πρὸς τὸ ταυρίζω καὶ ταυρίττου τῶν Τσακῶνων ὅπως τράφος, στρέγω πρὸς τὰ τάφος, στέργω κτλ. Ὅπως δὲ Σχολιαστὴς τις τοῦ Ἀριστοφάνους ἐξηγεῖ τὸ σκορδιναῖσθαι διὰ τοῦ ἀποταυρίζομαι, οὕτω λέγομεν καὶ ἡμεῖς ἐν Κρήτῃ τὸ ἀποταυρίζομαι ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας, οἱ δὲ Κύπριοι τὸν τύπον ἀποταυροῦμαι παραβλ. Φιλίστορος τόμ. Δ', 428. Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι ὅπως ἀπὸ τοῦ γαῖδαρος ἐπλάσθη τὸ γαῖδουρίζει=πράττει ὡς ὄνος, ἀναισχυντεῖ, οὕτως ἀπὸ τοῦ ταῦρος, ὅπως ἤδη ὁ Mullach ἐν τῇ Γραμματικῇ καὶ ἐν Δημητρίου Ζήνου Βατραχομουμαχίᾳ 94 παρατήρησεν, ἐπλάσθη τὸ ταυρίζω=πράττω ὡς ταῦρος, ἔλκω, διότι γνωστὴ ἡ τῶν ταύρων ἀρετὴ εἰς τὸ ἔλκειν τὸ ἄροτρον· ἀρχικῶς θὰ ἐδήλου βεβαίως τὸ ἰσχυρῶς ἔλκειν, ἦν ἔννοιαν δύναται τις νὰ ἀποδώσῃ τοῖς τοῦ Πτωχοπροδρόμου χωρίοις καὶ ἄλλοις τισὶ τῶν παρατεθειμένων, ἔπειτα καθόλου ἔλκω.

Ἐν σελ. 64—65 διδάσκεται ὅτι παραλειφθέντος τοῦ γ τῆς ἐνικῆς αἰτιατικῆς ἡ δοτικὴ καὶ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ συνέπεσον, καὶ οὕτως ἀπώλετο ἡ δοτικὴ διότι δὲν διεστέλλετο. Τοῦτο δὲ εἶνε ἀδύνατον, διότι τὸ γ φαίνεται

εταθερόν καὶ κατὰ τὸν Γ'. αἰῶνα καὶ ΙΑ'. ὅπως καὶ ἐπὶ τι-
νων νήσων ἔτι διαμένει, τῆς δὲ δοτικῆς οὐδ' ἔχνος σώζεται
ἐν τῇ Ἀναγνωρίσει, καὶ ἐν τοῖς κανόσι δὲ τῶν ἀγίων συνό-
δων φαίνεται ἡ δοτικὴ λῖαν περιωρισμένη, εἰ καὶ οἱ ἐπιση-
μότεροι τῶν χρόνων ἐκείνων ἄνδρες ἐλάλουν ἐν αὐταῖς.

"Ἄλλο ἐπ' ἴσης μέγα ἱστορικὸν ἀμάρτημα διαπράττει ὁ
κ. Def. ἐν Ἀρχ. 83 λέγων ὅτι τὸ νέον Ἑλληνικὸν ἀπέ-
βαλε τὴν εὐκτικὴν καὶ τὴν ἀπαρέμφατον. Περὶ τούτων
ἐκτενῶς διέλαθεν ὁ κ. Deffner καὶ ἐν Monatsberichten der
Berliner Academie 1877 σελ. 192 ἔνθα λέγονται τάδε :
« Ἀναμφιβόλως ἕνεκα τοῦ ἰωτακισμοῦ ἀπώλετο καὶ ἡ εὐ-
κτικὴ καὶ ἡ ἀπαρέμφατος· ἡ ὁμοία προφορὰ τοῦ η, ει, οι,
καθίστων ἴσα ἴσα ἀδύνατον τὴν χωρὶς ἀλλήλων διατήρη-
σιν τῆς ὑποτακτικῆς καὶ εὐκτικῆς »· ἐν πᾶσι τούτοις οὐδὲ
κόκκος ἀληθείας παρατηρεῖται, ὅπως ἕκαστος δύναται νὰ
πεισθῆ παρατηρήσας πρῶτον μὲν ὅτι ἂν διὰ τὴν σύμπτω-
σιν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπέλθῃ τις ἀπώλεια, ἀπορεῖται διὰ τί
ᾤφειλε νὰ ἀποβληθῇ ἡ εὐκτικὴ καὶ οὐχὶ ἡ ὑποτακτικὴ·
ὅτι δὲν ἦτο φύσει ἀδύνατον, ἀποδεικνύει ἡ δόκιμος τῶν
Ἰνδῶν γλῶσσα, διασώσασα τὴν εὐκτικὴν οὐχὶ δὲ τὴν ὑπο-
τακτικὴν. Ἐπειτα παραβάλλονται ἐπιπολαίως μόνον τὰ
πρόσωπα : τρέπεις τρέπει τρέπης τρέπη, τρέποις τρέποι·
καὶ ἂν ἐν τούτοις ὁ ἰωτακισμὸς τοιαῦτα κακὰ εἰργάσατο
ἐν τῇ μέσῃ καὶ παθητικῇ φωνῇ, ἐν τῷ ἀορίστῳ ἐνεργητικῷ
τρέψεις, τρέψει, ἐν τῷ παρακειμένῳ τεθναίης τεθναίη ἐν
τοῖς πρώτοις προσώποις καὶ ἐν τοῖς τρίτοις πληθυντικοῖς
τοῦ τε ἐνεστώτος καὶ ἀορίστου δευτέρου δὲν ἠδύνατο νὰ
ἐπιδράσῃ οὕτως ὀλεθρίως, διότι ταῦτα κατ' οὐδεμίαν ἰω-
τακιστικὴν προφορὰν συμπίπτουσι. Καθόλου λοιπὸν ἂν τις
παραλίπη τὸν δυϊκὸν ἀριθμὸν καὶ τοὺς τύπους τῆς εὐκτι-
κῆς τοῦ μέλλοντος καὶ τοῦ παρακειμένου, οἵτινες πιθανώ-
τατα ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου δὲν ἦσαν πλέον ἐν χρή-
σει, καὶ δὴ τὸ κακὸν θηρίον, ὁ ἰωτακισμὸς, δὲν ἠδύνατο
νὰ καταφάγῃ αὐτοῦς, ἀριθμῆσῃ δὲ τοὺς μετ' ἄλλων συμ-

πίπτοντας τύπους και τούς μή, εύρίσκει τήν ἐξῆς σχέσιν :
 συμπίπτουσιν οἱ τύποι *τρέποις, τρέποι, τρέποιτε, τράποις*
τράποι τράποιτε, τρέποισθε, τράποισθε, ἐν συνόλω 8 τύποι
 διὰ τὸν ἰωτακισμὸν, καὶ *τρέψαιτε, τρέψαισθε* διὰ τὴν $\alpha = \epsilon$.
 Διαστέλλονται δὲ πάντες οἱ ἄλλοι ἀριθμούμενοι εἰς 44. Τίς
 δὲ δύναται νὰ πείσῃ ἑαυτὸν καὶ ἔπειτα τοὺς ἄλλους ὅτι
 οἱ ζῶντες Ἕλληνες, ἂν μὴ ἄλλαι ὑπῆρχον αἰτίαι, μόνον
 καὶ μόνον διότι συνέπιπτον 10 τύποι, ἐμελλον νὰ ἀποβά-
 λωσι μετὰ ψυχροῦ αἵματος τοὺς 44 ; οὐδαμῶς πιθανὸν φαί-
 νεται ἡμῖν τοῦτο. Ἐπειτα ἐξεταστέον, ἄρα συνέπιπτον ἀ-
 ληθῶς ; περὶ τούτου δὲν ἀμφιβάλλει ὁ περὶ προφορᾶς τῆς
 Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδάσκων κ.
Deffner. Ἡμεῖς τολμῶμεν ν' ἀποφανθῶμεν ὅτι τὰ εἰρη-
 μένα πρόσωπα οὐδέποτε ἐφ' ὅσον ἔζων συνέπεσον, καὶ τοὺς
 λόγους οἱ πείθουσιν ἡμᾶς τοῦτο, τολμῶμεν νὰ ὑποβάλωμεν
 ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ εὐμενοῦς ἀναγνώστου. Ὁ λέγων ὅτι
 διὰ τὸν ἰωτακισμὸν ἀπώλετο ἡ εὐκτική καὶ ἡ ἀπαρέμφα-
 τος προϋποτίθησιν ὁμοίαν προφορᾶν (*) τῶν τριῶν φθόγγων
ει, η, οι, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο δὲν ἠδύναντο νὰ διαστέλλωσι
 πλέον τὰς 3 ἐγκλίσεις, ὥστε ἐγένετο ἀνάγκη νὰ ἀποβληθῇ
 μία, καὶ οὕτως ἔπεσεν ὁ κληρὸς ἐπὶ τὸν Ἴωνᾶν. Ἄλλ' οἱ
 περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἔμπειροὶ γινώ-

(*) Περὶ τῆς ἀπωλείας τῆς εὐκτικῆς ποιεῖται λόγον καὶ ὁ μακα-
 ρίτης Μαυροφρύδης ἐν Δοκιμίῳ σελ. 28, ἔνθα ἄλλαι τε αἰτίαι προφέ-
 ρονται καὶ ἡ τῆς συμπτώσεως τῶν φθόγγων ὡς μικρόν τι συντελέ-
 σασα. Θαυμαστῶ τῷ τρόπῳ ἀκριβῶς τὴν ἐσφαλμένην ταύτην αἰτίαν
 παρέλαθεν ὁ κ. Def. οὐδαμῶς μνημονεύσας τοῦ Μαυροφρύδου. ἐν αἷς
 ὁ Μαυροφρύδης καταλέγει αἰτίαις ἀπαντᾶ καὶ ἡ ἀκόλουθος : ὅτι ἡ Ἑλ-
 ληνικὴ γλῶσσα πάλαι διήρσεσε τοὺς εὐκτικούς τύπους εἰς εὐκτικούς
 καὶ ὑποτακτικούς, καὶ οὕτως ἀνέκαθεν περιέστειλε τὴν εὐκτικὴν, ἐνῶ
 αἱ ἄλλαι γλῶσσαι τὴν εὐκτικὴν ἀκεραίαν διετήρησαν. Τοῦτο φαίνεται
 ἡμῖν παντελῶς ἀπίθανον, ὁ δὲ Μαυροφρύδης φαίνεται πλανηθεὶς ὑπὸ τῆς
 δοκίμου τῶν Ἰνδῶν γλώσσης, ἥτις, ὡς γνωστόν, μόνη τὴν εὐκτικὴν
 διέσωσε, τῆς δὲ ὑποτακτικῆς μόνον τὰ τρία πρῶτα πρόσωπα ἐπὶ αὐθυπο-
 τάκτου ἐννοίας καὶ οὕτω περιέχονται ἐν τῇ προστακτικῇ. Ἡ παλαιο-

σκουσιν ὅτι ἡ προφορὰ τοῦ *οι* καὶ *υ* ὡς *ι* ἄρχεται μόλις ἀπὸ τοῦ Ἰ. μ. Χ. αἰῶνος. Διότι μέχρι τῶν χρόνων τούτων ἐνῶ τὸ *ει*, *η*, *ι*, ἀδιαλείπτως ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς πρὸς ἄλληλα συγχέονται, τὸ *υ* καὶ *οι* συγχέονται μὲν πρὸς ἄλληλα, ἀλλ' οὐδέποτε πρὸς τὰ *ει*, *η*, *ι*, ὃ διδάσκει σαφῶς ὅτι διαφόρως ἀπηγγέλλοντο, ὃ ἀμφιβάλλων ἄς διέλθῃ τὰς ἐπιγραφὰς ἐν C. I, Gr. ἀπὸ τοῦ ἀριθ. 8619 μέχρι 9540. Τὰ πρῶτα ἔχνη τῆς καθολικῆς συγχύσεως ἀναγινώσκονται ἐν ἀριθ. 8704 ἐν ἐπιγραφῇ Σπάρτης τοῦ ἔτους 1027 (ὑπὸ πολὺς μου πενίας ἀνηκοδομήθη, πιῶσι κτλ. Ὀλίγον παλαιότερα ἔχνη τῆς χρήσεως ταύτης ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς ὑπὸ Σ. Ζαμπελίου ἐκδοθείσαις Ἑλληνικαῖς περιγραμμηναῖς τῆς κάτω Ἰταλίας. (Ἰταλοελληνικὰ κτλ.) π. χ. ἐν σελ. 89 τοῦ ἔτους 983 οἰγουμένου, τὸ *υμισοι* 90 ὕδνοχοιρος (=ἰδιοχειρως), 91 (1000 ἔτους) χιρύδια (=χοιρίδια), 92 να δύδι κτλ. Δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι προφέρονται καὶ παλαιοτέρων χρόνων παραδείγματα τῆς συμπτώσεως ταύτης ὑπὸ τῶν δισχυριζομένων ὅτι καὶ ὡς πρὸς τὰ φωνήεντα καὶ τὰς διφθόγγους ἡ σήμερον προφορὰ εἶνε ἡ αὐτὴ τῇ ἀρχαίᾳ, π. χ. ὁ Οἰκονόμος ἐν τῷ Περὶ γνησίας προφορᾶς βιβλίῳ του σελ. 311 καὶ ἐξῆς, καὶ Μαυροφρύδης Δοκιμ. σελ. 35—36 καὶ 41—42, καὶ τέλος Ῥαγκαβῆς ἐν τῷ Περὶ τῆς προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης βιβλιαρίῳ αὐτοῦ· πάντες δ' ὁμῶς προφέρονται παραδείγματα μικρᾶς ἀξίας· διότι ταῦτα πάντα διεπράττοντο ὑπὸ ξένων καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τῷ Bulletin du Corresp. Helleniq. V ἀνέγνωμεν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Θεσσαλονίκης Χριστιανικῶν βεβαίως χρόνων ἀνίξε ἀντὶ ἀρθῆαι = ἀροῖξαι. Ὁμοίως ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς

τάτῃ τῶν Ἰνδῶν γραμματεία, ἡ πρὸ τῆς δοκίμου, ἡ περιληπτικῶς, *curti* ὀνομαζομένη, παρέχει εὐρυτάτην καὶ δισταλμένην ἀκριβῶς χρῆσιν τῆς ὑποτακτικῆς· ὁ κ. καθηγητῆς Delbrück ἐν τῷ Α'. καὶ Δ'. τόμῳ τῶν Συντακτικῶν Ἑρευνῶν του ἀποφαίνεται ὅτι μακρὸν πρὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν γλωσσῶν ὑπῆρχον αἱ ἐγκλίσεις αὗται κεχωρισμέναι μετὰ διαφόρου ἐκάστη σημασίας, καὶ ἡ γνώμη αὕτη ἐπικρατεῖ σήμερον.

Αίγυπτ. παπύροις ἕνια π. χ. ἐν Notices et Extraits des Manuscrits de la Bibliotheque Imperiale XVIII τ. 125 cilia=κοιλία, enari (=οἰνάριον) cetra=χύτρα (ταῦτα οὕτω λατ. χαρακτῆρσι γεγραμμένα ἐν 233 ἡμᾶς=ὕμᾶς, 218 συνεδύσει=συνειδήσει (τοῦ 600 μ. Χ. περίπου) 219 οἷαν σου=ἡ οἷ ἂν ὄσι· 335 ἡνου ὄπερ φρίνεται = οἴνου ἐν 344 ἡμυυ (δίς) τοῦ ἔτους 159 π. Χ. ἐν 368 λοιπόν = λοιπὴν (ἐν τούτῳ πιθανώτατα ἐπέδρασεν ἡ προφορὰ τῆς πρώτης συλλαβῆς ἐπὶ τὴν 6^{ην}) ἀλλ' ἦτο ἄρα ὁ γράψας Ἑλληνας; οὐδὲν θαῦμα νὰ ὑπάρχωσιν ἀκόμη καὶ δύο ἢ τρία παραδείγματα διαφυγόντα ἡμᾶς, ἀλλ' ἂν μὴ ἀπατώμεθα οὐδεὶς σωφρονῶν θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ συναγάγῃ σπουδαῖα συμπεράσματα ἐκ τῆς γραφῆς ἢ μᾶλλον ἀνορθογραφίας ἀνθρώπων τὴν Ἑλληνικὴν πονηρότατα βαρβαριζόντων (καθὰ οὐδὲ περὶ τῆς Γαλλικῆς προφορᾶς ἐκ τῆς ἀνορθογραφίας οὐ Γάλλων), ἀφοῦ καὶ οἱ γραμματικοὶ (ἰδιαιτέρως ὁ Θεόγνωστος ἐν τοῖς κανόνισιν, ὃς ἀναμφιλέκτως διδάσκει τὴν διαφορὰν) παραγγέλλοντες πολλάκις περὶ λέξεων ὅτι γράφονται διὰ τοῦ υ ἢ διὰ τοῦ οι, περὶ δὲ τῶν ἄλλων φθόγγων σιωπῶντες καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ αἱ ἐν Ἑλλάδι καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων μόνον οὐχὶ βοῶσαι διδάσκουσι τὴν διαφορὰν ταύτην· μέχρι τοῦ ΙΑ'. αἰῶνος (πρὸς Γεωργίου Κουρτίου Erläuterungen σελ. 24—25 τρίτην ἐκδοσιν.) Ἄλλ' ἄρα ἦτο ἐν χρήσει ἡ εὐκτικὴ μέχρι τοῦ χρόνου τούτου, ὥστε νὰ γίνῃ δυνατὴ ἡ σύμπτωσις; οὐχί. τοῦτο εἶνε ἤδη ἀποδεδειγμένον ὑπὸ τοῦ Μαυροφρύδου ἐν Δοκιμ. σελ. 393 καὶ ἐξῆς. Τούτοις ἡμεῖς προσθέτομεν τὰ ἀκόλουθα. Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἀγνοεῖ παντάπασι τὴν εὐκτικὴν, τὸ δὲ κατὰ Μάρκον ἔχει μόνον ἕνα τύπον αὐτῆς ἐν 11,14 «μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα οὐδεὶς καρπὸν φάγοι»· ἂν δὲ μὴ ἐσφάλημεν περὶ τὴν ἀπαριθμῆσιν, περὶ 80 χωρία θὰ ἐκόσμει δόκιμος συγγραφεὺς διὰ τῆς εὐκτικῆς. Τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον καὶ αἱ πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἔχουσι παραδείγματά τινα αὐτῆς ἐν πλαγαῖσι ἐρωτηματικῆς προτάσεσιν· ἀλλὰ «Καθόλου ἡ εὐκτικὴ φαί-

νεται άγνωστος τοῖς συγγραφεῦσι τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ μόνον ἐν τοῖς τοῦ Λουκᾶ ἔργοις, καθ' ὅσον οὗτος μᾶλλον τῶν ἄλλων προσεγγίζει εἰς τὴν δόκιμον, ἀπαντᾷ» (Bullman Γραμματικὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης § 139, 17) καὶ ἀληθῶς ἐν τελικαῖς προτάσεσιν εἶνε άγνωστος. Ἐν χρονικαῖς μόνον ἄπαξ (Πράξ. Ἀποστ. 25, 16) «πρὶν ἢ ἔχου», ἐν ταῖς ἀναφορικαῖς ὁμοίως άγνωεῖται, ἐν ταῖς ὑποθετικαῖς ἐν μὲν ἀποδόσει μετὰ τοῦ ἂν ὁμοίως ἄπαξ (Πράξ. Ἀποστ. 8, 31,) ἐν δὲ τῇ ὑποθέσει μόνον ἐν τυπικαῖς φράσεσιν, π. χ. εἰ τύχοι, εἴ τι ἔχοιεν, εἰ δύναιντο, εἰ θέλοι τὸ θέλημα κτλ. καὶ ἐν ταῖς εἰδικαῖς προτάσεσιν ὁμοίως άγνωεῖται. Οὕτω φαίνεται περιορισμένη μόνον ἐπὶ εὐχῆς καὶ ἀράς, ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν ἐκβάλλεται ὑπὸ τῆς προστακτικῆς καὶ ὑπὸ τοῦ ὠφελον.

Κατ' αὐτὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν μετὰ θάρρους ὅτι ἡ εὐκτικὴ παρὰ τῷ λαῷ ἤδη ἐπὶ Χριστοῦ δὲν ἦτο πλέον ἐν χρήσει, καὶ ὅτι ὁ μετὰ 1000 περίπου ἔτη ἐπελθὼν τοῦ ν καὶ οἰ ἰωτακισμὸς οὐδεμίαν βλάβην ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρει τῇ εὐκτικῇ, καὶ ὅτι τὴν εὐκτικὴν δὲν ἀπώλεσεν ἡ Νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἀρχαία.

Ἄλλ' οὐδὲ ἡ ἀπαρέμφατος ἠδύνατο νὰ ἀπολεσθῇ διὰ τὸν ἰωτακισμὸν, ὅπως ὁ K. Def. διδάσκει, διότι βέβαια εἴτε λέγειν εἴτε λέγειν εἴτε λέγειν κατὰ Γερμανοὺς ἀπαγγέλλομεν, τὸ μόνον διαστέλλον αὐτὴν τῆς ὀριστικῆς εἶνε τὸ ν, ὅπερ ἀπήγγελλον οἱ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα Ἕλληνες καὶ ὅπερ ἤρκει κάλλιστα εἰς διαστολήν. Ἡ ἀπώλεια ἀμφοτέρων ἔχει αἰτίαν μόνον συντακτικούς λόγους, ὅπως ἤδη ὁ Μαυροφρύδης παρατήρησεν.

Ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Δουκαγίου ἀναγινώσκειται ὑπὸ τὴν λέξιν φιλοκαλῶ «σαίρω τὸ φιλοκαλῶ» ἐκ Λεξικοῦ ἀνεκδότου «σεσαρωμένη: φιλοκαλουμένη.» Καταλογ. τῶν ἐκκλησιαστικῶν καθηκόντων: «ὁ . . . φιλοκαλῶν τὴν ἐκκλησίαν, ἄπτει τὰς κανδήλας» «φιλοκαλεῖν, φρουκαλεῖν» «μηδὲ κλωπίζεται μηδὲ σαρώνεται, ἤγουν φιλοκαλεῖται ἢ φρουκαλεῖ-

ται ἢ φουρκαλεῖται» φλοκάλι φροκάλι scopa, κάλλυντρον, φλόκαλα φρόκαλα, ἀποφρουκαλίδια». Ἐν Κρήτῃ ὀνομαζόμενον τὸ κάλλυντρον, παρασύραν ἄτε παρασύρουσαν, καὶ φιοκαλὲ τ. ἔ. φιοκαλιὰ θάμνον τινὰ ἐξ οὗ κατασκευάζομεν τὸ εὐτελέστερον εἶδος τῶν σαρώθρων· τὸ φιοκαλια λέγεται ἀναμφιβόλως ἀντὶ φιλοκαλια, κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ φίνα, ἂν μὴ ἀπατώμεθα, ἀντικαταστάντος τοῦ λ διὰ τοῦ γ. Καὶ ἐν Μεσαιωνικῇ Βιβλιοθήκῃ Σάβα VI ἀναγινώσκεται Κυπριακὸν φρουκαλεῖ φρουκαλήσουν 232 σελ. καὶ φρουκαλημάτου· ὁμοίως 482. Ἐν δὲ Νεοελλ. Ἄναλ. Τόμ. Α'. 205 φροκαλεῖ=σαίρει, σαρώνει. Σίκυνος. Ἐν Φιλίστορι Δ', 437 ἀναγινώσκονται τὰ Κύπρια: φρούκαλα, φρουκαλίζω κτλ. Ἐκαστος βλέπει τὴν ὀρθὴν παραγωγὴν τῆς λέξεως, ὅταν λάβῃ τὸν κόπον νὰ μάθῃ, πῶς ἐλέγετο ὑπὸ τῶν παλαιότερων· ἀλλ' ὁ K. Def. περὶ μὲν τῶν παλαιότερων ἀδιαφορεῖ παντάπασιν, ἐξετάζει δὲ τὸ νέον Ἑλληνικὸν καὶ τὰς ρίζας, καὶ δὴ ἐν Νεοελλ. Ἄναλ. Α', 425 ἀνάγει τὸ φρουκάλι εἰς τὴν ρίζαν prak λέγων ὅτι «τὸ φρουκάλι τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ φιλοκαλία ὅσον ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς». Τόσον δὲν πιστεύομεν νὰ ἀπέχη, ἀφοῦ καὶ οἱ παλαιοὶ παρομοίας ἐννοίας ῥῆμα μετεχειρίζοντο πρβλ. Bekker Anecd. I, 14 «ἀνακαλλύνειν τὸ σαίρειν, ἐξ οὗ καὶ κάλλυντρον τὸ σάρον». Καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν μεταγενεστέρων ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἐξῆς ἀπαντῶσιν ἀμφοτέρα πολλάκις· πρβλ. καὶ Λευϊτικ. 23, 40 «καὶ λήψεσθε τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ . . . καὶ κάλλυνθρα φοινίκων». Κατ' αὐτὰ φαίνεται ἡμῖν ὅτι κεῖται ἐγγύτατα, διότι τὸ φιλοκαλια, φιλοκάλιον ἐγένετο φλοκάλι ὅπως ἡ φυλακὴ φλακὴ (Ἐρωτοκριτ. σελ. 243), τῆς δὲ τροπῆς τοῦ λ εἰς ρ καὶ τοῦ σ εἰς ου παρὰ τὸ χειλεόφωνον φ θά μοι συγχωρηθῆ νὰ μὴ φέρω παραδείγματα, ὅπως μὴ ὑποληφθῶ, ὅτι γλαῦκας εἰς Ἀθήνας κομίζω. Κατόπιν τῶν παραδειγμάτων τούτων δύναται τις, νομίζομεν, ν' ἀπορῆ, πῶς ὁ ἀνὴρ ἀσχολεῖται, ὡς λέγει, περὶ τὴν σύνταξιν Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς, ἀφοῦ

οὐχὶ τὴν γραμματείαν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν πρὸ αὐτοῦ ἐτοιμὴν κειμένην ὕλην οὕτως ἐσπούδασεν. Ἡ δὲ ἀπορία αὕτη μεταβάλλεται εἰς ἄλλο αἶσθημα ὅταν βλέπωμεν τὸν Κ. Deffner ἀποκαλοῦντα τὰ ὑπάρχοντα λεξικά «ἐλεεινά». Τί ἄρα θὰ ἐλέγομεν, ἂν τις ἐπὶ ἐννέα ἔτη ἐπανειλημμένως (τῷ 1872 ἐξεδόθη ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. ἡ πρώτη ἀγγελία) ἀνήγγελλεν ὅτι ἀσχολεῖται περὶ τὴν σύνταξιν Λεξικοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, εἶτα δὲ ἐφωράτο ἀγνοῶν οὐχὶ τὰ παρ' Ὀμήρῳ ἢ Σοφοκλεῖ ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ τὰ ἐν αὐτοῖς τοῖς Λεξικοῖς τοῦ Στεφάνου, τοῦ Πασσωβίου, τοῦ Παπίου, τοῦ Γαζῆ, τοῦ Βυζαντίου κτλ. καὶ ἐν τέλει ἀπεφαίνετο ὅτι ταῦτα δὲν ἔχουσιν ἀξίαν;

Ἄλλ' ἂν τῶν τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας οὕτως εἶνε ἔμπειρος ὁ κ. Def., τὰ διάφορα ἐν Ἀρχεῖῳ ἀμαρτήματα δὲν ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν νὰ ἔχωμεν καλητέραν γνώμην περὶ τῆς ἐμπειρίας αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ. Οὕτω π. χ. ἀναγινώσκουμεν ἐν Ἀρχ. σελ. 55 ὅτι «ἡ αὕτη κατάστασις τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου ὡς πρὸς τὰς πτώσεις ἐπεκράτει καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς διαλέκτοις, μάλιστα μετὰ τινων περιορισμῶν». Ἄλλὰ πάντες ὅσοι τὰ τῶν ἀρχαίων διαλέκτων ἐπιμελέστερον τοῦ κ. Def. ἐξετάζουσιν ἐπίσανται ὅτι ἐν τισιν ἰδιώμασι (Βοιωτικῷ, Ἀρκαδικῷ, Ἀκαρνανικῷ, πρβλ. Μευήρου Ἑλλην. Γραμματικὴν σελ. 295 καὶ ἐξῆς) οὐχ ἡ δοτικὴ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας κλίσεως ἦν ἐν χρήσει, ἀλλ' ἡ τοπικὴ, διὸ ἐλέγετο «ἰν τοῖ αὐτοῖ ἔργοι, Διονύσοι» καὶ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Δ'. αἰῶνος π. Χ. καὶ ἐντεῦθεν «Διονύσου Εὐβούλου» ἐν Βοιωτίᾳ. Δὲν ἐπεκράτει λοιπὸν ἀληθῶς ἡ αὕτη κατάστασις ἐν τοῖς διαλέκτοις ἢ ἐν Ἀττικῇ ἀλλ' ἰκανῶς διάφορος.

Ἐν σελ. 20 Ἀρχ. διαπράττει ὁ κ. Def. ἐν μιᾷ προτάσει δύο μεγάλα ἀμαρτήματα. Πρῶτον μὲν ἀποδίδει τὸν ῥωτακισμὸν τῷ ἀρχαιοτάτῳ Λακωνικῷ ἰδιώματι λέγων ὅτι πιθανὸν νὰ ἐλέγετο ἐν τῷ ἀρχαιοτάτῳ Λακωνικῷ μά-

της θυγάτης, και ὅτι ἐντεῦθεν διὰ ῥωτακισμοῦ θυγάτηρ, μάτηρ. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ὁ ῥωτακισμὸς ἐμφανίζεται ἐν τῷ Λακωνικῷ πολλῶ βραδύτερον τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ὁ βουλούμενος ἄς διέλθῃ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Ξουθίου ἐν *Cauer Delectus* ἀριθ. 2, τοῦ Δάμωνος ἐν *Bezenberger Beiträge* III 120 κ. ἐξῆς ὑπὸ A. Fick ἀναπτυχθεῖσαν καὶ ἐν *C. I. Gr.* 1511 ἐνθα πρόκειται περὶ συνεισφορῶν εἰς πόλεμον, ἀναμφιβόλως τὸν περιφήμον Πελοποννησιακόν, καὶ ἐνθα ἀναγινώσκειται σαφέστατα «τοῖς Λακεδαιμονίοις, μναῖ Λοκρὸς ἢ Μόλοβρος, Χελίος Αἰγινάϊος, ἄλλοι» οὐδὲ ἐν δὲ ἔχνος ῥωτακισμοῦ. Καὶ ἡ ὑπὸ Θουκυδίδου, I, 132 μνημονευομένη «Καὶ ἐπέγραψαν ὀνομαστὶ τὰς πόλεις» ἐπὶ τοῦ περιφήμου τρίποδος ἐπιγραφὴ ἀνασκαφεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐξετασθεῖσα ἐπιμελῶς ἐν *Jahrbücher für class. philol. von Fleckeisen dritter Supplementband* 1857—60 σελ. 488 κ. ἐξῆς παρέχει «Μεγαρες Ἐρμιονες, Πλαταιες, Θεσπιας, Μυκανες, Ἐρετριες, Χαλκιδες, Φανακτοριες, Στυρες» οὐδὲ ἐν δὲ ἔχνος ῥωτακισμοῦ ἢ τροπῆς τοῦ θ εἰς σ. ὅπως οὐδὲ ἡ τοῦ Δάμωνος: ἐπειτα καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν χαριζόμενοι τῷ κ. Def. ὑποθέσωμεν ὅτι ἀρχικῶς ἦτο μάτης καὶ θυγάτης καὶ ὅτι οἱ πρὸ τοῦ Λυκούργου ἄγριοι Σπαρτιαῖται ἔτρεψαν αὐτά, πῶς θὰ μᾶς ἐξηγήσῃ ὁ κ. Deffner τὸ ρ ἐν ταῖς ἄλλαις διαλέκτοις, ὅσαι πλὴν τῆς Λακωνικῆς καὶ Ἑλλεικῆς (καὶ Θηραϊκῆς) ἀγνοοῦσι τὸν ἐν τέλει τῆς λέξεως ῥωτακισμὸν; ἢ μὴ δὲν ἔλεγον καὶ ἐκεῖνοι μήτηρ, θυγάτηρ, κρατήρ κτλ.;

Δεύτερον ἀγνοεῖ ὁ κ. Def. ὅτι τὸ η τοῦ -τηρ καὶ τὸ τοῦ -της (θυγάτηρ, μαχητῆς) εἶνε καθ' ὀλοκληρίαν διάφορα, διότι τὸ η τῶν εἰς -τηρ εἶνε *Παρελλήμιον*, μᾶλλον δὲ πανευρωπαϊόν, διότι καὶ οἱ Λάκωνες ἔλεγον θυγάτηρ, καὶ οἱ Λοκροὶ δικαστήμιον, καὶ οἱ Δελφοὶ βεβαιωτήρ κτλ. τὸ δὲ η τοῦ -της εἶνε μόνον Ἰωνικὸν καὶ Ἀττικὸν καὶ Κοινόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ Δωρικὸν καὶ Αἰολικόν. ὡστε ἂν ἡ ὑπόθεσις τοῦ κ. Def. ἠλήθευε, θὰ εἴχαμεν ἐν τῷ

Λακωνικῷ θυγάτας μάτας· περι τούτων προσεχῶς πλειῶ.

Ὅπως δὲ ὁ κ. Deffner ἀγνοεῖ καθ' ὀλοκληρίαν τὰς ἀρχαίας, οὕτως ἀγνοεῖ καὶ τὰς νέας Λακωνικάς ἐπιγραφάς, διότι ἐν Arch. σελ. 15 γράφει «οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ δὲν ἀναφέρουσι τὸ φαινόμενον τοῦτο (τὴν τροπὴν δηλ. τοῦ τελικοῦ σ εἰς ρ) τοῦ λακωνικοῦ ιδιώματος. Ἐν ταῖς Λακωνικάς ἐπιγραφαῖς οὐδὲ ἐν ἀπαντᾷ παράδειγμα τῆς μεταβολῆς ταύτης· ὁ δὲ Ἡσύχιος ἔσωσε κτλ.» Τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ φέρει ὁ Ahrens ὅστις ἐν II 71 διδάσκει ταῦτα, ὅθεν παρέλαβεν ἀταλαιπωρήτως ὁ κ. Def. οὐδὲ μνημονεύσας κἂν τῆς πηγῆς. Τάληθές δὲ εἶνε ὅτι καὶ ἐν Ἀθηναίῳ I 255 ἐδημοσίευσεν ὁ σεβαστὸς ἡμῶν καθηγητῆς Κουμανούδης Λακωνικὴν ἐπιγραφὴν, ἐν ἣ πᾶν τελικὸν ς ἔχει τραπή εἰς ρ καὶ ὁ κ. Εὐστρατιάδης ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ τῷ 1869 ἄλλην, ἣν ἐπανάλαβεν ὁ Kirchhoff ἐν Hermes ἔχουσαν ὁμοίως Φίλητορ νικάαρ=νικήσας. Ἀμφοτέρως εὕρισκε τις καὶ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Cauet ἀριθ. 6, 7. Παντάπασι ἀπορον φαίνεται μοι πῶς ἄνθρωπος οὕτως ἄπειρος τοιούτων πραγμάτων τολμᾷ νὰ διδάσκη αὐτὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλ' οὐχ ἤττον ἀπορον εἶνε πῶς ὁ κ. Πραγκαβῆς ὅστις βεβαίως ἐν τῇ ἐπιγραφικῇ εἶπερ τις καὶ ἄλλος ἔμπειρος εἶνε, φαίνεται πρόθυμος νὰ ἐπαινῇ τοιοῦτο βιβλίον.

Ἄστυα βεβαίως θὰ φανῶσι καὶ τάδε: τὸ τσακωνικὸν κοῦε=κύων διδάσκει ὁ κ. Def. ἐν Ἀρχ. 20 ὅτι προϋποθέτει Λακωνικὸν κούως καὶ ὅτι κούως οὐχὶ κύων ἢ κούων ἀπήγγελλον οἱ Λακεδαιμόνιοι!

Ὅμοίως ἐν 19 ὅτι τὸ γράφουρ τῶν Τσακῶνων δὲν ἀνάγεται εἰς τὸ γράφω, ἀλλ' εἰς τὸν τύπον γράφους, καὶ τὸ ὄροῦρ οὐκ εἰς τὸ ὄρῶν ἀλλ' εἰς τὸ ὄρῶς. Ταῦτα εἶνε καθ' ὀλοκληρίαν ἀδύνατα, μόνος δὲ ὁ κ. Def. δύναται νὰ πιστεῦῃ ὅτι οἱ Λάκωνες ἢ ἄλλοι τινὲς Ἑλληνας ἠδύναντο νὰ λαλῶσιν οὕτως. Σελ. 43. Τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἡσυχ. καθδδ...ναι καταδυνασθαι, διορθῶνω ἐγὼ εἰς καθδδῶναι· καταδύσασθαι, στηριζόμενος ἐπὶ τούτου ὅτι κεῖται μεταξύ

τοῦ καὶ δ' εἶσε καὶ καδδραθέτην» ὁ δὲ Moritz Schmidt παρατηρεῖ εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην «καδδ...αι καταδυνασθαι cod. *in quo καδδοῦναι scriptum erat* κτλ.» πότερος ἐπαναλαμβάνει τὰ τοῦ ἄλλου; Ὁμοίως σελ. 47 «πέχαρι ἔλαφος (γρ. ἐλάφω)» ὁ δὲ M. Schmidt «πέχαρι ἐλάφω vel πέχαρος ἐλάφοις.»

Ἐν σελ. 83 ἀναγινώσκεται «αἱ ἐξηρημέται ἐγκλίσεις τοῦ ἐνεστώτος καὶ ἀορίστου τ. ἔ ἢ ὑποτακτικῆ, ἢ εὐκτικῆ ἢ προστακτικῆ καὶ ἡ ἀπαρέμφατος δηλοῦσιν..... τὸ νέον Ἑλληνικὸν καὶ τὸ Τσακωνικὸν ἀπέβαλον ἐκ τῶν ἐγκλίσεων τὴν εὐκτικὴν καὶ τὴν ἀπαρέμφατον...» Ὁ εὐμενὴς ἀναγνώστης ἤξεύρει ἤδη ὅτι ἡ νέα Ἑλληνικὴ δὲν ἀπώλεσε τὴν ἀπαρέμφατον, διότι δὲν δύναται νὰ ἀποβάλῃ ὁ υἱὸς ὅτι δὲν ἐκληρονόμησε παρὰ τῶν γονέων του. Ἡ δὲ ἀπαρέμφατος ὀνομάζεται ἐσφαλμένως ἐγκλίσις, ἀφοῦ ἀπεδείχθη ὅτι εἶνε ὄνομα κλιτόν, ὅπως ἐν Rigueda φαίνονται αἱ πτώσεις του, ὅστις δὲ ὀνομάζει τὴν ἀπαρέμφατον ἐγκλίσιν ὀφείλει κατ' ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν νὰ ὀνομάσῃ καὶ τὰ ὁμοταγῆ αὐτῶ ῥηματικὰ ἐπίθετα καὶ τὴν μετοχὴν ἐγκλίσεις. Φαίνεται ὅτι ὁ κ. Def. θέλει νὰ αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν ἐκείνων ἐκ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν ὅσοι τὴν ἀπαρέμφατον ἐγκλίσιν ὑπέλαβον. Ἡ δὲ ὀνομασία *ἐξηρημέται ἐγκλίσεις* εἶνε αὐτὸ τοῦτο ἀπόβλητος· ἡ πόθεν ἐξαρτᾶ ὁ κ. Def. τὰς ἐγκλίσεις ἐν τοῖς «ἴδωμεν, τίσειαν Δαναοί, λοιμὸν ἄμυνον»; Ἐν τῷ Ἰνδικῷ καὶ Λατινικῷ ἡ χρῆσις τῆς ὑποτακτικῆς καὶ εὐκτικῆς εἶνε οὕτως ἀνεξάρτητος ὅπως καὶ ἡ τῆς ὀριστικῆς, ἐν δὲ τῷ Ἑλληνικῷ ἡ χρῆσις τῆς ἀνεξαρτήτου ὑποτακτικῆς περιωρίσθη, τῶν δευτέρων καὶ τρίτων προσώπων ἐν μὴ ἀπαγορευτικαῖς προτάσεσιν ἢ χρῆσις ἀπώλετο, ἀλλ' οὐχὶ παντελῶς διότι ὅπως ὁ καθηγητὴς Delbrück ἐν ταῖς ἤδη μνημονευθεῖσαις Συντακτικαῖς ἐρεῦναις I, 20 καὶ IV, 117 παρατηρεῖ καὶ τὸ τοῦ Σοφοκλέους Φιλοκτ. 300 «φέρ' ὦ τέκνον, νῦν καὶ τὸ τῆς νήσου μάθης», καὶ μάλιστα πάντων ἐπιγραφῶν παρέχου-

σιν ἔτι τεκμήρια τῆς πάλαι καθολικῆς ταύτης χρήσεως. Cauer Delectus ἀριθ. 116 «τὸ ῥάπισμα . . . ἀνατεθᾶ ἐν τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸρ» καὶ «περὶ δὲ τοῦ ἀποσταλασμεν τὸ ψάπισμα ἐπιμέλειαν ποιῆται (=ποιήσεται) Νικοδρομορ . . .» Οἱ Ἕλληνες Γραμματικοὶ ἀγνοοῦντες τὴν ἀνεξάρτητον ταύτην χρῆσιν ἐν μὴ ἀπαγορευτικαῖς προτάσεσιν καὶ εὐκόλως, ὑπονοοῦντες ἐκάστοτε ῥῆμά τι ἐν ταῖς ἀπαγορευτικαῖς ὠνόμασαν αὐτὴν ὑποτακτικὴν διὰ τὸ ἀμὴ συνίστασθαι αὐτὴν εἰμὴ ὑποταγείῃ τοῖς προκειμένοις συνδέσμοις» Ἀπολλ. Δύσκολος, 266. Ἐπειδὴ δὲ παρετήρησαν ὅτι ἡ ὑποτακτικὴ καὶ εὐκτικὴ ἐν ταῖς ἐξηρητημέναις προτάσεσιν παραλλήλως ἔβαινον, συνήγαγον τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ εὐκτικὴ ὄφειλε νὰ ὑποληφθῆ ὡς ἀείποτε ἐξηρητημένη. Εἰς τὸ ἀμάρτημα δ' ὅμως τοῦτο δὲν πρέπει νὰ περιπίπτῃ ἀνήρ οὔτω σκληρῶς τοῖς ἄλλοις ἐπιτιμῶν ὅτι ἀγνοοῦσι τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὁ δὲ κ. Def. προσέθηκε ταῖς ἐξηρητημέναις ταύταις τῶν παλαιῶν ἐγκλίσεις καὶ τὴν προστακτικὴν τοῦτο λέγεται πρόδος!

Ἐν σελ. 256—7 τοῦ Ἀρχ. διδάσκει ὁ κ. Def. ὅτι τὸ κᾶρα ἢ = τὸ πῦρ, εἶνε λέξις προομηρικῶν χρόνων, ἣτις τυχαίως δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῇ Γραμματεῖᾳ τῶν παλαιῶν ἐσώθη δ' ὅμως ἐν τῷ λαφῶ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θὰ ἀμφιβάλλῃ ὅτι εἶνε λέξις εὐθύς ἐκ τῆς ῥίζης παραχθεῖσα. Τὸν αὐτὸν ζῆλον τοῦ πλουτίσαι τὸν θησαυρὸν τῆς ἀρχαίας γλώσσης δεικνύει βεβαίως ἐκ φιλελληνισμοῦ ὁ κ. Def. καὶ ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. Α', 453 δισχυριζόμενος ὅτι τὸ στάλα εἶνε παλαιότητα λέξις, πολὺ πρεσβυτέρα τοῦ Αἰσχύλου καὶ δὲν εἰξεύρω τίνων ἀκόμη. Ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν τολμῶμεν ἡμεῖς νὰ ἐπαινέσωμεν ὁμοίως τὰς λέξεις ταύτας, οὐδὲ νὰ ψηφίσωμεν ὅπως αὐταὶ καταταχθῶσιν ἐν τῇ ἐντίμῳ χορείᾳ τῶν ἀρχαίων, διότι φοβούμεθα μήπως ἐπαναστῶσι καθ' ἡμῶν ἀπαιτοῦσαι μετὰ τοῦ αὐτοῦ δικαιώματος τὸ αὐτὸ προνόμιον τῆς ἀτελείας καὶ ἀσυλίας κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ ἄλλαι πολλαὶ λέξεις, ὧν τὸν κίβδηλον καὶ ὑπόχαλ-

κον χαρακτηῖρα εὐκόλως διαγιγνώσκει ὀφθαλμὸς ἐξησκημένος· οὕτω παραδ. χ. ἀπαντᾷ ἐν Ἐρωτοκρίτῳ σελ. 47 ἡ σπούδα, ὁμοίως 76, 86, 148, 311, καὶ ἡ αὐτὴ λέξις ἀναγιγνώσκεται ἐν Νεοελλ. Ἐναλ. Β'. 319 ἐν Κεφαλληνίαις Γλωσσαρίῳ· ἐν Κρητικοῖς Δράμασι 196 «δὲν ἤθελα νὰ δώσω ἀνθρώπου γνώρα, καὶ 231 καὶ 159 καὶ ἐν Passow διστιχ. 174 καὶ τῆς ἀγάπης γνώρα. Ἐν Κρητ. Δραμ. 213 ἡ παιδα = ἡ παιδεύσις, ἡ βάσανος, ὁμοίως 214, 254: τὴν παιδα δίδου τὰ παιδιὰ γι' αὐτῶς παιδιὰ τὰ λέσι,» ἐν Ἐρωτοκρίτῳ ὁμοίως 8 τὴν παιδα νὰ ἀλαφρύνω. 16, 25, 59 τρεῖς 64, 174, 180, 183, 195, 215, 89 κτλ. Ἐν Legrand Biblioth. Grée. Vulg. τὴν φρόνη Βελθρανδ. καὶ Χρυσαντζ. 717 περὶ ἧς ποιεῖται λόγον καὶ ὁ ἀοιδίμος Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις ὑπολαμβάνων ὅτι κεῖται ἀντὶ τοῦ φρόνη, ὅτι δὲ τὸ φρόνη ἔχει πρὸς τὸ φρόνις, ὅπως ἡ κάλλη πρὸς τὸ κάλλις κτλ. οὐδεμίαν ἀνάγκη ὑποθέσεων· ὁμοίως λέγομεν σημερον ἡ λιμα = ὁ λιμὸς, περὶ οὗ διέλαβεν ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις IV, ἀλλ' ἂν μὴ ἀπατώμεθα, οὐκ ὀρθῶς. Κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν Γραμματικῶν καὶ κατὰ τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἡ λέξις λιμὸς ἦτο παρὰ τοῖς Δωριεῦσιν θηλυκοῦ γένους. Οὐδὲν δὲ τοῦτο πρὸς ἡμᾶς, διότι καὶ ἂν τις οὕτως ἤθελε νὰ ἐξηγήσῃ τὴν μεταβολὴν τοῦ γένους, ἡ μεταβολὴ τῆς κλίσεως καὶ τοῦ τονισμοῦ εἶνε ἀνεξήγητα· ὁμοίως λέγομεν, ἡ βρώμα, ἐνῶ καὶ ὁ Γαληνὸς καὶ ἡ παλαιὰ Διαθήκη ἔχουσι τὸ ἀρσενικὸν γένος. Ὁ κ. Η. Τσιτσέλης ἐν Νεοελ. Ἐναλ. II, 183 λέγει τάδε: νομίζομεν ὅτι ἡ λέξις αὕτη περιῆλθεν εἰς αὐτὴν τὴν ἐννοίαν ἐκ τῆς ἐν τῇ ἐκκλησιαστ. ῥήσει «σκωλήκων βρώμα καὶ δυσωδία» παρατάξεως τῶν λέξεων βρώμα - δυσωδία, ἅπερ ὁ λαὸς ἀκούων ὑπέθεσε παρόμοια κτλ.» ἅπερ ἡμῖν εὐφύστερα ἢ ἀληθέστερα φαίνονται, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ἡ λέξις ὁ βρόμος «βρόμον γὰρ ὀρῶ τὰ σῖτά μου ὡσπερ ὁσμήν λέοντος Ἰὼβ VI 7, ἀπαντᾷ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ φαίνεται ἄλλως ἔχουσα. Ἐν ἐκλογῇ μνημείων τῆς νεωτέρας

Ἑλληνικῆς φιλολογίας ὑπὸ Μαυροφρύδου ἀναγινώσκειται ἐν σελ. 304 στιχ. 1332 μὲν τὴν χρυσὴν τὴν ψήφαν (τ. ἔ. κόσμημα) = ψηφίδα, καὶ σελ. 98, στιχ. 590 *στιλβαρ*. Ἐν Ἐρωτοκρ. 290 τοῦ κάμασι τὴν γύραν ὁμοίως λέγεται ἡ σπίθα, ἡ πάστρα, ἡ ἄγνα παρ' ἡμῖν ἐν φράσεσι τοιαύταις «δὲν ἔβγαλεν ἄγνα = οὐδὲ γρῦ»· «τὴν ἄγνα σου νὰ μὴ γροικῶ!» λέγομεν δὲ ἄγνη τὸ λεπτότατον ἄλευρον ὁμοίως λέγομεν ἐν Κρήτῃ «μιά στέκα φοβερὴ εἶνε» = πάντοτε παραστακουλίζει, τ. ἔ. οὐ δρᾷ ταχέως ἀλλ' αἰεὶ συνομιλεῖ καὶ ἀργεῖ» ὁμοίως λέγομεν ἡ γλόκα ἡ πικρα Legrand Chansons popul. Grec. τοῦ ΙΕ'. αἰῶνος. Κρητ. Δραματ. 206 κτλ. οὕτω λέγομεν *νύστα*, *στάλα* ἢ *πλέρα* = ἡ πληρωμὴ κτλ.

Διὰ τούτων οὐδεμίαν ἔχομεν ἐπιθυμίαν νὰ πλουτίσωμεν τὸν ἱκανῶς ἤδη πλούσιον Θεσαυρὸν τοῦ Στεφάνου, ἀλλ' ἐπιθυμοῦμεν νὰ εὐρωμεν μίαν ἐξήγησιν ἀνθρωπίνην, ἥτις νὰ ἐξηγῇ πάσας. Ἐν τῷ σχολεῖῳ διδασκόμεθα ὅτι ἐκ τινος λέξεως μικρᾶς δύναται νὰ παράγῃται ἄλλη μείζων τῇ προσθήκῃ τέλους ἢ καταλήξεως τινός, π. χ. ἐμάθομεν ὅτι ἐκ τοῦ ἀνήρ ἐσχηματίσθη τὸ ἀνδρείος, τὸ ἀνδρεία, τὸ ἀνδρίζεσθαι κτλ. καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ ὁμοίως σκεπτόμεθα λέγοντες ὅτι ἐκ τοῦ ψωμί ἐπλασαν οἱ παλαιότεροι ἡμῶν τὸ ψωμάκι, τὸ ψωμάς, ἐκ' τοῦ ψωμάδες τὸ ψωμάδικο κτλ. Τὴν παιδικὴν ταύτην μέθοδον μεταχειρίζεται ὁ κ. Deffner ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. Ι'. 454 εἰς ἀπόδειξιν ὅτι τὸ *στάλα* παλαιότερον τοῦ *σταλάζω* λέγων «ἐὰν ἐρωτήσωμεν μαθητὴν, πόθεν παράγεται τὸ τιμάω, δικάζω κτλ. θὰ ἀποκριθῇ· ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τιμή, δίκη κτλ.» Δὲν ἀμφιβάλομεν ὅτι μαθητὴς μέρος ἐλλιπὲς τῆς γλώσσης διὰ τῆς Γραμματικῆς καὶ μόνον διὰ τῆς γραμματικῆς γινώσκων θὰ ἀπαντήσῃ οὕτως, ἀλλ' ἀνὴρ «οὐκ ἀταλὰ φρονέων» θὰ τολμήσῃ βέβαια νὰ ἐξετάσῃ μεθ' ἡμῶν, ἂν καὶ ἀντιστρόφως προβαίνωσι ποτε οἱ τὴν γλῶσσαν δημιουργοῦντες. Ἡ πορεῖα αὕτη φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ἀφύσικος, διότι ἂν κατὰ τὴν προχωρητικὴν δημιουργίαν προβαίνωσιν αὐξά-

νοντες τὴν λέξιν διὰ τελῶν, φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ὑποχωρητικὴν πρέπει νὰ προβαίνωσιν ἀφαιροῦντες· ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει. Ὅπως ἤδη ἐρρήθη, οἱ τὴν γλῶσσαν καθ' ἑκάστην ἡμέραν δημιουργοῦντες ἀγνοοῦμεν παντάπασι τὰ περὶ τῶν ριζῶν καὶ τελῶν καὶ καταλήξεων.

Ἐν τῷ αἰσθήματι ἡμῶν ὑπάρχουσι λέξεις ὅλαι συναπαρτιζοῦσαι συγγενικὰ συστήματα ἢ συζυγίας μικρὰς ἢ μεγάλας, π. χ. *πείνα*, *πεινῶ*, *πεινάζω*, *ἐπειρασα*, *δὲν πεινάς*, *πειναστικά* κτλ. *κάϊω*, *κάψα*, *καψῶνω* (Ἐρωτοκρ. 243), *καψούρης* (= *δυστυχῆς* = *καϊμένος*), *κάφαλος* = *τόπος οὐ τὰ δένδρα ἐκάθησαν*, *καφαλίζω* = *καίω τὰ δένδρα* κτλ. κτλ. Τῆς συγγενείας τῶν καθ' ἑκάστα μελῶν τῶν συζυγιῶν τούτων ἔχομεν πληρεστάτην αἴσθησιν, ἄλλως τὸ ἐννοεῖν καὶ ἐννοεῖσθαι θὰ ἦτο ἀδύνατον. Τῶν δὲ συμπαγῶν τούτων συζυγιῶν αἱ πενέστεραι δύνανται νὰ πλουτισθῶσι κατὰ τὰ πλουσιώτερα ἄλλων ὡς τὰ πολλὰ ὁμοίως ἐννοίας λέξεων· π. χ. πρὶν ἢ ἀπολεσθῆ ἡ λέξις *λιμός* ἐπλασαν ἐξ αὐτῆς τὸ ῥῆμα *λιμάζω* κατὰ τὸ *πεινάζω*, *διψάζω*, ἐπειδὴ δὲ ἐπειτα παρὰ τὸ *πεινῶ* *πεινάζω* καὶ *διψῶ* *διψάζω* ἐλέγετο ἢ *πεῖνα* ἢ *δίψα*, ἐλέχθη παρὰ τὸ *λιμάζω* ἢ *λιμα* ἅπως παρὰ τὸ *δοξάζω* ἢ *δόξα*, τὸ *ψωριάζω* ἢ *ψώρα* παρὰ τὸ *γεννῶ* ἢ *γέννα* παρὰ τὸ *λυσσιάζω* ἢ *λύσσα* κτλ. Ὅμοίως ἐπλάσθη κατὰ τὸ ἢ *φλόγα*, ἢ *κάψα* τὸ τοῦ κ. *Deffner* ἀρχαῖον ἢ *κάρα* παρὰ τὸ *καρῶνω*, τὸ ἢ *βρώμα* παρὰ τὸ *βρωμιζῶ* τὸ ἢ *γνώρα* παρὰ τὸ *γνωρίζω* κτλ. τ. ἔ. κατὰ μικρὸν ἐγεννήθη ἐν τοῖς λαλοῦσι τὸ αἰσθημα, ὅτι παρὰ πᾶν ῥῆμα δύναται νὰ ὑπάρχη ἐν ὄνομα θηλυκὸν παροξύτονον δηλοῦν τὴν ἀφρημένην αὐτοῦ ἐννοίαν· ὅπως δὲ ἀντὶ τοῦ ὁ *λιμός* ἐλέχθη ἢ *λιμα*, οὕτως ἀντὶ ὁ *κάρος* ἐλέχθη ἢ *κάρα* ὁμοίως ἀντὶ τοῦ ὁ *βρόμος* ἢ *βρώμα*, ἐπλάσθησαν δὲ καὶ νέα κατ' αὐτὰ π. χ. ἢ *νύστα* παρὰ τὸ *νυστάζειν* κτλ. κτλ. Κατ' αὐτὰ οὐδαμῶς δυνάμεθα νὰ ὑπολαμβάνωμεν ἀρχαῖα καὶ ἀμέσως ἐκ ριζῶν παρκαγόμενα ὀνόματα θηλυκὰ καὶ παροξύτονα, ἄλλως παρκαγνωρίζομεν παγετῶς τὸν τρόπον καθ' ὃν δημιουργεῖται ἡ

γλώσσα ἡμῶν (*), ᾧ ἁμαρτήματι περιπίπτει ὁ κ. Deffner εἰ καί, καθὰ λέγει, ἀπὸ ἔνδεκα ἤδη ἐτῶν (Ἀρχ. 296) σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἀσχολεῖται περὶ τὴν ἐξέτασιν τῆς νέας Ἑλληνικῆς. Ὅπως δὲ ὁ κ. Deffner παραγνωρίσας τὸ ὄνομα ἡ κάρα οὐκ ἐταύτισε πρὸς τὸ κάρος ὃ παρ' Ἀριστοτέλει καὶ πολλοῖς ἄλλοις καὶ παρ' Ἡσυχ. ἀναγινώσκεται: κάρος: σκοτίδινος . . . φθορὰ καὶ ὑπὸ Γαληνοῦ οὕτως ὀρίζεται «κυρίως λέγεται κάρος ἡ παντὸς τοῦ σώματος αἰφνίδιος ἀναι-

(*) Τὴν αὐτὴν ἀπειρίαν περὶ τὴν δημιουργίαν τῆς γλώσσης δεικνύει ὁ κ. Deffner καὶ ἐν Ἀρχ. σελ. 28 ἔνθα εἰς ἐξήγησιν τοῦ τσακωνικοῦ ἀνοίντου καὶ πρίγκου = ἀνοίγω, πνίγω, γράφει ἀνοίντου = ἀνοίγω, παρ' αὐτὸ δύναται κάλλιστα νὰ ὑπῆρξε καὶ ἀνοίζω ἐκ τοῦ ἀνοίγγω, ὁμοίως παρὰ τὸ πνίγω ἐν πνίζω ὅθεν τὸ Τσακων. πρίγκου» καὶ ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. I, 448 διδάσκει ὅτι τὸ σταίνω = στα-ν-ιω, τὸ μα-θαίνω = μαθ-αν-ιω» κτλ. ὁ κ. Def. νομίζει ὅτι οἱ πλάττοντες ἐκ τινος ὀνόματος βῆμα τι ἐπιμελῶς ἐξετάζουσι καὶ ἐξήταζον τὸ θέμα τοῦ ὀνόματος καὶ μόνον αὐτό, καὶ ὅπως εὐσυνείδητος ὑπάλληλος ἐπιθέτει τὴν σφραγίδα τοῦ ἐπιτετραμμένου τμήματος, ἀφοῦ ἐπισταμένως ἐξετάσῃ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου, οὕτως ἐπιθέτουσι τὴν ἀρμόζουσαν κατάληξιν. Τούτου ἕνεκα διδάσκει ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. Α'. 396—7 ὅτι τὸ τηράζω τῆς γλώσσης ἡμῶν δὲν εἶνε τὸ αὐτὸ τῷ τηρέω, ἀλλ' ἐγένετο ἐκ τινος ὀνόματος τηρὰ οὐδαμοῦ γῆς ὑπάρξαντος, καὶ τὸ φωνέω οὐκ ἐκ τοῦ φωνῆ ἀλλ' ἐκ τινος φῶνος, τὸ δὲ φωνάζω ἐκ τοῦ φωνά. Καὶ τὸ ἀστειότατον πάντων ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. Α'. 444 ὅτι τὸ ἀρχαῖον γλυκαίνειν ἐκ τοῦ νεωτέρου γλυκόσι! κτλ. Ταῦτα πάντα ἀναλήθη, διότι οἱ δημιουργοῦντες τὴν γλῶσσαν δὲν λαμβάνουσι πρὸ ὀφθαλμῶν μόνον τὸ θέμα τοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ καὶ τὸ βῆμα ἢ τὰ βήματα ἅπερ ὡς πρότυπον χρῆσιμέουσι, καὶ τούτου ἕνεκα πολλάκις ἐκ τοῦ αὐτοῦ θέματος σχηματίζονται διάφορα εἴδη βήματος: τὸ πρότυπον πολλάκις ἀπώλετο ἢ εἶνε δυσεῦρετον καὶ δι' αὐτὸ ἢ περὶ ταῦτα ἐξέτασις δυσχερестаτή ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ μετὰ τὰς ἐπιμελεῖς συλλογὰς τοῦ Leo Mayer ἐν τῇ συγκριτικῇ Γραμματικῇ καὶ Joh. Schmidt ἐν Vocalismus καὶ τοῦ Γεωργίου Κουρτίου Verbum I², 331 καὶ ἐξῆς οὐκ ἐπῆλθε φῶς οὐδὲ τάξις τις ἐν τούτοις: οὕτω π. χ. λέγει ὁ Ὅμηρος αἰνῶ καὶ αἰνίζω, προκαλίζω, -ἐκαλέσσατο, καλεῖν, ὁμόκλειον παρὰ τοῦ ὁμοκλή, καὶ ἀπέλειον παρὰ τοῦ ἀπσιλῆ κτλ. Σαφέστατα δὲ βλέπομεν τοῦτο ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ ἔνθα κατὰ τὸ ἐξήμερῶν εἰ ἐπλάσθη

τθησία τε καὶ ἀκίνησις» οὕτως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ ἔτι τὸ καρώνω οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ ἀρχαῖον ῥήμα καροῦν, ἔ καὶ παρ' Ἀριστοτέλει ἀπαντᾷ «ὕπὸ βροντῆς καροῦσθαι» καὶ παρὰ Θεοκρίτῳ 24, 58 θανάτῳ κεκαρωμένα δεινὰ πέλωρα καὶ παρ' Ἀθηναίῳ οἶνος, ὀδμή καροῖ, καὶ παρ' Ἠσυχ. ἐκάρωσαν: ἐλιποθύμουν· τοῦτο εὐχρηστεῖ σήμερον καὶ ἐν Κρήτῃ καὶ ἀπλοῦν καὶ σύνθετον, καρώνω: Λιποθυμῶ, ἀποθνήσκω, ἀποκαρώνω: κοιμίζω ἢ ἀμεταβάτως ἀρχομαι καταφέρεσθαι εἰς ὕπνον· ἀνακαρώνω: ἀνάκλημβάνω τὰς

τὸ νυχτώνει, καὶ περαιτέρω τὸ βραδώνει (Passow διστιχ. 160), ὅπως δὲ ἀπὸ τοῦ ἀδεια ἐγένετο ἀδειάζω, ἀπὸ τοῦ ἐταίρειαι ταιρειάζω, οὕτως ἀπὸ τοῦ βραδεῖα τὸ βραδειάζει καὶ κατ' αὐτὸ τὸ νυχτιάζει ἀπὸ τοῦ νύχτα. Κατὰ τὸ ἤδη εὐχρηστον χαιρειτίζω ἐπλάσθη τὸ καλημερίζω, τὸ καλησπερίζω, τὸ καληνυχτιάζω, τὸ κακοχρονίζω, τὸ καληνωρίζω κτλ. Ἐν τούτοις πᾶσιν οὐδεὶς σωφρονῶν θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ ἀνεύρῃ θέματα εἰς εἰδῆ-ιγ, ὅπως οὐδὲ ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν καθηγητοῦ κ. Κόντου ἐν Ἀθηναίῳ συλλεχθεῖσι ῥήμασιν εἰς· εὐφιλανθρωπεύομαι ἀγροικεύομαι κτλ. ὀνόματα εἰς· ευ. Τὸ ἄτοπον τοῦ ἐπιχειρήματος καταφαίνεται μᾶλλον, ἂν παρατηρήσωμεν ὅτι ἐκ μιᾶς μόνης ξένης λέξεως παράγονται πολλάκις δύο ἢ καὶ τρία εἶδη ῥήματος, π. χ. ἡ κόρδα κορδώνω, κορδίζω, μασκαρᾶς, μασκαρεύω, ξεμασκαρώνω κτλ. Καὶ αἱ διάφοροι ἐπαρχίαι διαπλάττουσι διαφόρως τὰ ῥήματα, οὐχὶ βέβαια τῇ βοθείᾳ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ Γραμματικοῦ τέλους, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν, π. χ. τὰ Ἰταλικά ῥήματα εἰς· ανε ἐν Κύπρῳ διαμορφοῦνται εἰς·ιάζω: ἀβιζιάζω, τσετιάζω, ἐν Κρήτῃ εἰς·αρω: ἀβιζάρω, ἀτσετάρω, ἐν δὲ τῇ κάτω Ἰταλίᾳ εἰς·εῦω. Ἴδε Morosi studii κτλ. 128. Ἐν Κρήτῃ συχνότατα τὰ εἰς·άνω, ἐν Ἑλλάδι τὰ εἰς·αῖνω: βάνω-βαίνω. Ὅπως δὲ ἡμεῖς λέγομεν συνάζω ἀντὶ συνάγω, πήζω ἀντὶ πήσσω κτλ. ἀπατηθέντες ὑπὸ τοῦ ἀορίστου δεσῆχει ὅπως ὁ πολλῶν ρημάτων εἰς ζω, ἔσταξα, στάζω ἔσφαξα σφάζω κτλ. καὶ δὴ ἐσύναξα συνάζω καὶ ἔπηξα πήζω κτλ. οὕτω καὶ οἱ Τσακωνεὶς ἠδύναντο κάλλιστα ἀντὶ τοῦ ἐνεστώτος ἀνοίγω καὶ πρίγω νὰ μεταπλάσωσιν ὁμοίως ἡμῖν ἀπατηθέντες ἀνοίντου· καὶ οὕτως οὐδεμία χρεῖα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι θὰ ὑπῆρχε καὶ ἀνοίζω, ὥσει μὴ ἠδύναντο οἱ λαλοῦντες νὰ δημιουργήσωσι τι. Ἄλλὰ περὶ τούτων προσεχῶς ἐκτενέστερον.

δυνάμεις μου ἀπὸ ἀσθενείας, ὄνομα τὰνάκαρα π. χ. δὲν ἔχω τὰνάκαρα νὰ σταθῶ ὀρθὸς «ἐκοπῆκαν τὰνάκαρά μου» ἀναγινώσκεται δὲ καὶ ἐν Κρητ. Δράμασι σελ. 159 «καίγω ἔς τὰνάκαρά του (?) ἐν Μιδύτῳ λέγεται ἀποκόρωσεν ἀπὸ τὸ κρύο = ἐναρκώθη· ἐν Κερκύρᾳ «ἀποκόρωσα κομματί» = ἐλάχιστον ἐκοιμήθη. Καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ λέγεται ἀποκαρώνομαι = ἀρχίζω νὰ κοιμῶμαι· καὶ ἀποκαρώνει τὸ δεῖνα εὐῶδες φαγητόν, ποτόν, ἄνθος· καὶ ὄνομα ἀποκάρωσι καὶ ἀποκαρωμάρα· πρβ. Νεοελ. Ἀναλ. II, 165. Ἐν Μιδύτῳ τὰκακάρωσε = ἀπέθανε καὶ ἐν Κυζίκῳ ὁμοίως· ὁ κ. Def. ἐν Ἀρχ. 260 ἀναφέρει κακαρώνω = ναρκουῖσθαι ὡς νέον Ἑλληνικὸν ῥῆμα ἄνευ τινὸς προσδιορισμοῦ, ὥστε φαίνεται ὅτι ὑπολαμβάνει αὐτὸ πανελλήνιον· οὐδαμῶς ἀληθές. Ἐν Φιλίστορος Δ'. 541 Κύπρια κοιρώνω = συστέλλομαι, κουκουρώνω = ξηραίνω. Τὸ α παρὰ τὸ κ καὶ διὰ τὴν γειτνίασιν τοῦ τῆς ἐπομένης συλλαβῆς ω, νομί·ομεν, ἡδύνατο κάλλιστα νὰ μεταβληθῆ εἰς ο, καὶ ἐντεῦθεν εἰς ου πρβλ. θομπὸ ἀντὶ θαμπὸ Νεοελλ. Ἀναλ. I. 250 καὶ Legr.Chans. 200. Ὅτι δὲ ἐκ τῆς σημασίας τοῦ ναρκουῖσθαι, φθείρεσθαι (κάρος: φθορά), ἡδύνατο νὰ προέλθῃ καὶ ἡ τοῦ ἀποθνήσκειν (θανάτῳ κεκαρωμένα) καὶ ἡ τοῦ θερμαίνεσθαι, καίεσθαι (ὑπὸ βροντῆς καροῦσθαι), δὲν θὰ ἀρνηθῆ, ὅστις τῶν μεταβολῶν τῶν σημασιῶν τῶν λέξεων ἐν ταῖς δυσὶ χιλιάσιν ἐτῶν πεῖράν τινα κεκτημένος εἶνε· πρβλ. τὴν λέξιν στάχτη πρὸς τὸ σταχτή, τὸ λαβώνω ἐκ τοῦ λαβῆ, οὐκ ἐκ τοῦ λωβάομαι καὶ λώβη, ὅπως ἐπανειλημμένως ἐδιδάχθη· τὸ λαβῆ σώζεται παρ' ἡμῶν καὶ δηλοῖ πληγῆ, ἀναγινώσκεται δὲ καὶ ἐν Legrand Chansons populaires Grecques σελ. 84

α Δὲν τῶγω πῶς ἐκίνησεν ἓνα ὄρδ' ἀν δι' ἐμένα·

μόνον διαλέξαν τὸν καιρὸν ποῦχω λαβῆ ἔς τὴν χέρα».

Ὁ πρῶτος στίχος διορθωτέος «ἔναν ὄρντ' οὐ γιὰ μένα» ὁ Ξεπατέρας (=πρῶτην ἱερομόναχος) μαθὼν ὅτι οἱ Τούρκοι ἐπήρχοντο λέγει ἐν τῷ πύργῳ του καθήμενος μόνος «δὲν

μὲ μέλει ὅτι ἐπ' ἐμέ, ἓνα ὄντα, ἐκίνησεν ὅλη στρατιά, ἀλλ' ὅτι ἐξέλεξεν τὴν εὐκαιρίαν, ὅτε ἔχω πληγὴν ἐν τῇ χειρί.» Ἐνόμισα καλὸν νὰ διαλευκάνω ταῦτα, διότι ὁ ἐκδότης παρενόησεν αὐτὰ καθ' ὀλοκληρίαν. τὸ λαβὴ ἦτο λέξις ἐν τῇ παλαιῶν πολύχρητος, πρβλ. διδόναι λαβὴν». λέγεται δὲ καὶ παρὰ Πλουτάρχῳ «εἰς λαβὰς συμπεσόντες» ἐντεῦθεν κατὰ μικρόν, ἐπειδὴ, ὅπου γίνη λαβὴ ἐκεῖ καὶ πληγὴ εἶνε δυνατή, ἔλαβε τὴν σημασίαν ταύτην καὶ ὅπως ἀπὸ τοῦ πληγὴ ἐγένετο πληγῶν (πληγάω θὰ ἐπεθύμει ὁ κ. Def.), οὕτως ἀπὸ τοῦ λαβὴ τὸ λαβῶνω· πρβλ. ἔτι φράσεις «τὰ πρόβατα κρατοῦν καλὰ» τ. ἔ. τὰ πρόβατα βόσκονται ἐξαίρετα καταλαβόντα τόπον τινὰ καὶ διανεμηθέντα ἐπ' αὐτοῦ. «τὸ παραξήλωσες» κτλ.

Ὅπως δὲ τὸ κορώνω καὶ κόρα δὲν ἀνάγονται εἰς ῥίζαν καρδηλοῦσαν κατεῖν, ἀλλ' εἰς λέξεις ὅλας ἀκεραίους τῆς ἀρχαίας γλώσσης, οὕτω, νομίζομεν, καὶ τὸ κορώνω κόρωμα κουρούνις, ἃ πάντα ὁ κ. Def. πάλιν κακῶς ὀνομάζει Ἑλληνικὰ τ. ἔ. πανελλήνια, ἐνῶ πολλοῦ γε καὶ δεῖ νὰ εἶνε, καὶ τὸ κουρώνω τῶν Θρακῶν δὲν ἀνάγονται εἰς τὴν ῥίζαν καρ=κατεῖν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀρχαίαν λέξιν κόρος ὁ ἐν Φιλίστορ. Γ'. 431 ἀναγινώσκειται Κυπρία λέξις «κορώνω ἀμεταβάτως, μεστοῦμαι σταφιδοῦμαι ἐπὶ καρπῶν, ἐκόρωσαν τὰ σῦκα» ὁ κ. Πανταζίδης ἐν Φιλίστ. Γ'. 134 ἀναφέρει φράσεις Μακεδονικὰς «ἔτσι τὸν ἐκόρωσεν» «σήμερα ἑορτὴ τὴν ἐκόρωσε νὰ πλύνῃ» δὲν ἠξέυρω τί τὸν ἐκόρωσε ν' ἀγοράσῃ τόσο κρέας», καὶ παρατηρεῖ ὀρθότατα ὅτι ἀναμιμνήσκουσι τὸ τοῦ Θεόγνιδος «κόρος ὕβριν τίκτει,» καὶ ὅτι ἀναμφιβόλως παράγονται ἐκεῖθεν. Ἐν Φιλίστ. Γ'. ἀναγινώσκειται Κυπρ. κουκουρώνω=καίω, «τὸ λαμπρὸν νὰ σὲ κουκουρώσῃ». ὁ δὲ κ. Deffner ἐν Ἀρχ. 260—1 ἀναφέρει τὸ αὐτὸ Κύπριον ῥῆμα ἐξηγῶν ἀποξηραίνεσθαι. ποτέρῳ πειστέον; ὁ γράψας τὰ ἐν τῷ Φιλίστορι ἦν Κύπριος, ὁ δὲ κ. Deffner δὲν ἐπεσκεφθῆ τὴν Κύπρον. ἐν Χίῳ Κυζικίῳ Μαδύτῳ, Πελοποννήσῳ, λέγεται τὸ κορώνω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀνά-

πτειν, μάλιστα ἐν τῇ φράσει «ἀναψε καὶ ἴκρωσε» ἀλλ' ἐν Κρήτῃ, Μακεδονίᾳ, Κερκύρα καὶ ἀλλαχοῦ εἶνε ἀγνωστον, δὲν εἶνε ἄρα πανελλήνιον· ὅτι δὲ ἐπὶ τῶν μεστῶν καὶ ἐσταφιδωμένων καρπῶν λέγομεν ἀνάπτειν, καίεσθαι, εἶνε γνωστόν· π. χ. *ἐκαῆκαν* οἱ ἔλαις = ἤρξαντο σταφιδουῖσθαι καὶ γίνεσθαι μέλαινα· *ἐκαῆκαν* τὰ σπαρμένα = ἀπεξηράνθησαν καὶ εἶνε κατάλληλα εἰς θερισμὸν κτλ. οὐδὲν λοιπὸν ἀπορον ὅτι ἐδήλου κατὰ πρῶτον «οἱ καρποὶ ἔγιναν ὄριμοι», ἔπειτα ἐξηράνθησαν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σταδίῳ τὰ Κύπρια, ὅπως ἐν τῷ πρώτῳ ὄριμαίειν, πλήρη εἶνε, ὑπερμαζῶν τὸ Μακεδονικόν, καὶ ἐντεῦθεν κατὰ συνεκδοχὴν ἀνάπτειν.

Παντὶ δῆλον κατέστη, νομίζομεν, ὅτι εἰς ἐπιστημονικὴν ἔρευαν καὶ γινῶσιν τῆς ιστορικῆς ἀναπτύξεως τῶν λέξεων τούτων οὐδαμῶς συντελεῖ ἡ ῥίζα *καρ* ἀλλὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ Μεσαιωνικὸν Ἑλληνικὸν καὶ τὰ νεώτερα ἰδιώματα. Νομίζομεν μάλιστα ὅτι παραβλάπτουσι τὴν ἐξέτασιν ταύτην αἱ ῥίζαι ἀναμιγνύμεναι ἔνθα οὐ δεῖ. ἐν παράδειγμα ἔτι· ἐν Νεοελλ. Ἀναλεκτ. Α'. 443 γράφει ὁ κ. Deffner «*χάρω* (χα, χά-ος) ὁμοίως τῷ ἀρχαίῳ φθάνω.» Ἐρωτῶμεν τώρα τὸν ἀναγνώστην ἔγινε σοφώτερος μαθὼν ὅτι τὸ *χάρω* ἔχει ῥίζαν *χα*; δι' αὐτῆς οὐδὲν ἄλλο νομίζομεν ἐγένετο ἢ ἐκαλύφθησαν εὐσχήμως αἱ δυσχέρειαὶ ὥστε νὰ μὴ ἐξεγερθῇ τὸ πνεῦμα ἐρευνητοῦ τινος εἰς τὴν ἐξέτασιν. Ἴδου τίνα εἶνε τὰ δυσχερῆ: πρῶτος ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις ἐδήλωσεν ὅτι τὸ *χάρω* λέγεται ἀντὶ τοῦ *χαοῦ* ἀπαντῶντος παρ' Ἐπικτήτῳ· τὸ ῥῆμα τοῦτο ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ μεσαιωνικῇ Γραμματείᾳ ἡμῶν πολλάκις, ἔχουσιν αὐτὸ καὶ τὰ λεξικά, πρὸς καὶ Legrand Biblioth. Grecq. Vulgaire I, 26 στ. 236 *χαώνεις* τὸν Ἰωνᾶν σου» ἀφανίζεις· ἐνοεῖται ὅτι ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς πρὸ 56 ἐτῶν ἠγνώσει καθ' ὀλοκληρίαν καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀκόμη τῶν φθογγολογικῶν νόμων, καὶ δὴ οὐδεμίαν εἶχε δυσκολίαν νὰ παραδεχθῇ ἐκπτώσιν ὠ τονιζομένου τ. ἔ. ἐκ τοῦ *χαώνω χάρω*· ὁ κ. Deffner τρέπεται ἄλλην ὁδὸν ἐσφαλμένην ὁμοίως, διότι ἡ παραβά-

λει τὸ παρώνυμον *χάνω* (ἐκ τοῦ *χάος* κατ' αὐτὸν) πρὸς τὸ πρωτότυπον *φθάνω* ὅπερ ἄτοπον· διότι εἰ καὶ λέγονται παρὰ τοῖς παλαιοῖς βοσκὸς καὶ βόσκω, ζῶς καὶ ζῶω, ἄγος καὶ ἄγω, ἀρχὸς καὶ ἀρχω, θερμὸς θέρμεσθαι κτλ. τοιαῦτα δὲ ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῷ Σανσκριτικῷ, καὶ μέχρι τοῦδε διημφισβητήθη πλεῖστον περὶ τούτων, ἂν τὰ ὀνόματα ἢ τὰ ῥήματα πρότερα, ἢ ἀμφοτέρωθεν συγχρόνως ἐκ τῆς ῥίζης ἐπλάσθησαν, τοσοῦτον ὑπολείπεται πάντοτε ἀναμφισβήτητον ὅτι οἱ παλαιότεροι οἱ τὸ *χάνω* πλάσαντες δὲν ἠδύναντο νὰ παράγωσι τοῦτο παρὰ τοῦ *χάος*, διότι οὔτε παρὰ τὸ *ξύλον* λέγεται *ξύλω* ἢ *ξύλων* οὔτε παρὰ τὸ θάρος *θάρρω* ἢ τὸ μῖσος *μίσω* κτλ. (τὸ *κοίτομαι* παρὰ τὸ *κοίτη* πιθανὸν νὰ ἐξηγητῆται καὶ ἄλλως). ἢ παράγει αὐτὸ ἀμέσως ἐκ τῆς ῥίζης *χα*, ὃ καθὰ ἤδη ἐρρήθη, ἐσφαλμένον, διότι οἱ τὸ *χάνω* πρῶτοι εἰπόντες ἠγνόουν τὴν ῥίζαν. Ἡμεῖς ἐπεθυμοῦμεν νὰ εἰξεύρωμεν πῶς ἐγένετο ὥστε ἐκ τοῦ *χάωνω* προῆλθε τὸ *χάνω*, ἂν ἐκ τούτου παράγῃται ἢ πότεν ἄλλοθεν; καὶ διὰ τίνος ὁδοῦ; ἢ ἀπάντησις τοῦ κ. *Defner* ὅτι παράγεται ἐκ ῥίζας *χα* ὅθεν καὶ τὸ *χάος* εἶνε ὄλως διπλωματική, καὶ ὁμοιάζει τῇ ἀπαντήσει, ἣν θὰ ἐδιδέ τις ἐρωτώμενος ἂν εἶνε συγγενεῖς δύο ἄνθρωποι, ὧν ὁ μὲν Ἀκαρνᾶν ὁ δὲ Κύπριος, λέγων, ὅτι βεβαίως εἶνε συγγενεῖς, διότι ἀμφοτέρωθεν κατάγονται παρὰ τοῦ Ἑλλήνος τοῦ υἱοῦ τοῦ Δευκαλίωνος, καὶ σημειωτέον ὅτι ἡ ῥίζα *χα* εἶνε μακρῷ παλαιότερα τοῦ Ἑλλήνος. Οὐδεὶς βεβαίως ἀμφιβάλλει, ὅτι τὴν ῥίζαν *χα* ἔχουσι κοινὴν καὶ τὸ *χάσκω* καὶ τὸ *χάνη*, καὶ τὸ *χάσις* καὶ τὸ *χάος* καὶ τὸ *χάνω* κτλ. κτλ. πρβλ. *Fick* Συγκριτικὸν Λεξικὸν II, 77 καὶ I 575 καὶ *Κουρτίου* Ἔτυμ. 196· ἀλλὰ τίς ἐκ τῶν ἀρχαίων λέξεων ἐγέννησε τὸ *χάνω*; ἢ πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐδημιουργήθη μὲν ἐν τοῖς Ἰαπετικοῖς χρόνοις ἐξ αὐτῆς ἀμέσως τῆς ῥίζης, ἀλλὰ κατὰ τύχην δὲν παρεδόθη ἡμῖν ὑπὸ τῶν παλαιῶν; ὁ ἐπιμένων νὰ παράγῃ αὐτὸ ἐκ τῆς ῥίζης οὐδεμίαν ἄλλην ἔχει καταφυγὴν· ἀλλ' ἡμεῖς δὲν πιστεύομεν.

Ἐάν μὴ σφαλλώμεθα ἢ τὸ χάνω ἐγένετο ἐκ τοῦ ἀόριστου ἔχαρον ὅπως τὸ ἐξεύρω ἐκ τοῦ ἐξεύρω, καὶ κατὰ τὸ φθάνω ἔφθαρα ἔφθασα ἐσχηματίσθη ὁ ἀόριστος ἔχασα, ἢ ὁ ἐνεστὼς χαινὼ μετεπλάσθη εἰς χάνω, ὅπερ ὅμως δυσχερέστερον. Ἡ σημασία δὲν ἀντίκειται, διότι εἶνε γνῶστὸν ὅτι τὸ χάσκειν σημεῖον ἀνθρώπων ῥαθύμων «ὕμεῖς δὲ πρεσβεύεσθε καὶ κεχῆντε» = κάθεσθε νὰ χάσκετε! ὅτι δὲ οἱ οὐδὲν ποιοῦντες ἀποβάλλουσιν εἴτι ἔχουσιν, εἶπε καὶ ὁ Δημοσθένης. ὁ Καθηγητῆς κ. Πανταζίδης γράφει ἐν Φιλίσορι Γ'. 297 χάνω = ἀπόλλυμι καὶ χαινὼ π. χ. ἡ θύρα χάνει 'κεῖ 'πάνω' ἢ πληγὴ χάνει» καὶ ἐν ἐκλογῇ Μνημείων ὑπὸ Μαυροφρύδου 425 στ. 2756 «καὶ ἐγὼ χασμέρος νὰ ἴσταμαι καὶ ὁ νοῦς μου νὰ θαυμάζῃ = κεχηνώς. τὸ χάσκω ἐσχημάτισεν ἄλλον ἀόριστον ἐχάσκισα ὅπως τὸ βλέπω ἐβλέψα. Ἀκόμη ἐν παράδειγμα· ὁ Μαυροφρύδης ἐν ἐκλογῇ Μνημείων ὑπὸ τὴν λέξιν γλυτώνω παράγει αὐτὴν ὀρθότατα ἐκ τοῦ ἐκλυτό· ὁ κ. Deffner ἀγνοῶν τὸ ἔτυμον ἐν Κουρτίου Μελέταις IV 272 ὀρμᾶ κατὰ τὸ ἔθος εἰς ῥίζαν glit, ἐξ ἧς παράγει καὶ τοῦτο καὶ τὸ γλιστερὸς δεχόμενος ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ τὴν τροπὴν τοῦ τ εἰς σ ἐν τῷ γλιστερὸς φαινόμενον ξένον αὐτῇ. Ὅπως λοιπὸν πᾶς τις βλέπει τὸ ἔτυμολογεῖν κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην δὲν χρῆζει μελέτης τῆς γλώσσης πάσης ἐπιμελεστάτης, δὲν χρῆζει φθογγολογικῶν νόμων, οὐδαμῶς· τὸ μόνον ἀναγκαῖον εἶνε αἰ ἐν τῷ ἔτυμολογικῷ τοῦ Κουρτίου ῥίζαι, αἵτινες volentes nolentes πρέπει νὰ ἀνευρεθῶσιν ἐν πάσῃ λέξει τῆς νέας Ἑλληνικῆς, ἂν δὲ ἡ παλαιὰ Γραμματεία ἢ ἡ τοῦ μέσου αἰῶνος παρέχει ἄλλους τύπους κατὰ τῆς ἀνατομίας ταύτης βοῶντας, οὐδὲν ὠφελεῖ. Ἡμεῖς τολμῶμεν νὰ συμβουλευσωμεν τοῖς συμπολίταις ν' ἀφίστανται διαρκῶς τοιαύτης μεθόδου.

Ἄλλ' οὐδὲ τὰ κατὰ τὴν ἑτέραν ῥίζαν καρ = ξηρόν, τραχὺν εἶναι, φκίνεται ὁ κ. Deffner εὐτυχέστερος· διότι ἀνάγει εἰς αὐτὴν λέξεις ἀλλαχοῦ ἀνηκούσας π. χ. τὸ κακκάρωνω, τὸ κραινίον, ὅπερ ὀρθότατα ὁ Vanic'ek ἐν τῷ ἔτυμο-

λογικῶ λεξικῶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης ὑπάγει ἐν σελ. 126 ὑπὸ τὴν ῥίζαν *καρ* = ἐξέχειν, ὑπερέχειν, ὑφ' ἣν καὶ τὸ κάρη, καὶ τὸ κρήθεν καὶ τὸ κάρανος, καὶ τὸ πρόσκρανον, καὶ τὸ ἐπικρανίς κτλ. ὁμοίως ἀνάγει ὁ κ. Deffner εἰς τὴν ῥίζαν *καρ* τὸ κάρκνος καγκκαίνει καγκομένης, ὥστε ἀναγκάζεται νὰ παραδεχθῆ τροπὴν τοῦ ρ ἢ λ εἰς ν, ἐνῶ ὁ Vanic'ek ἐν σελ. 98-9 ὑπὸ τὴν ῥίζαν *κα*=λάμπειν, κἀειν, πρὸς ἃ ἀρμόζει κάλλιστα πρβλ. καὶ τὸ πολυκαγκέα δίψαν. Δεύτερον παρατηροῦμεν ὅτι ὅστις ἔλαβε τὸν κόπον νὰ διέλθῃ δύοπραγματείας ἐν Κουρτίου Μελέταις «*De metathesi Graeca*» ὑπὸ Siegismund V 117 καὶ ἐξῆς· καὶ «*über die gebrochene reduplication*» ὑπὸ Brugman VII 175 καὶ 273 κέξ (*) καὶ τὰς τρεῖς σελ. 130-2 τοῦ εἰρημένου λεξικοῦ τοῦ Vanic'ek, παρατηρεῖ ὅτι *πᾶσαι ἀνεξαιρέτως αἱ παρὰ τῷ κ. Deffner ἀρχαῖαι Ἑλληνικαὶ λέξεις εἶνε εἰλημμένοιαι ἐξ αὐτῶν καὶ μάλιστα εἰδικώτερον ἐκ τοῦ Vanic'ek ἐνῶ οἱ συγγραφεῖς αὐτῶν οὐδὲ μνείας ἀξιοῦνται πλὴν τοῦ Vanic'ek περὶ οὗ (ἐξ εὐγνωμοσύνης βέβαια) λέγει ὁ κ. Def. ἐν ἄλλῳ τόπῳ (256 Ἄρχ.) ὅτι ὅσας λέξεις παρέχει ὁ Vanic'ek ἐν σελ. 138 ὑπολαμβάνει ὁ κ. Deffner ἀμφιβολωτάτας, πλὴν τριῶν. Λαμπροτάτη σύστασις καὶ εὐχαριστία. Ὅπως δὲ τὸ πᾶν γίνῃ κατάδηλον, ἀναγράφομεν εὐθὺς πάσας τὰς λέξεις, δηλοῦντες τὴν σελίδα παρὰ τε τῷ κ. Def. καὶ Vanic'ek.*

κάρουον Deffner 257=Vanic'ek 130.

καρίς » » — » 130.

κέρας » 258 — » 130

κέρασος » 259 — » 131

κράνον κράνεια Def. 259 = Van. 131

κρανίον Deffner 259 = Van. 126 V *καρ*=ἐξέχειν

(*) Ἐντεῦθεν ἐλήφθη (σελ. 214) καὶ ἡ μόνη ἐκ τοῦ μέσου αἰῶνος μνημονευομένη ἐν Arch. 260 λέξις κάρκρον. Ὅτι ὁ κ. Def. οὐχὶ τὸν Brugman ἀλλὰ τὸν Εὐστάθιον ἀναφέρει, δὲν θὰ φανῆ θαυμαστὸν οὐδενί.

κραναός	»	259	=	Van.	131	
κάρκαρα	»	259	=	Van.	131	
κάρχαρος	»	260	=	»	131	
καρχαλέος	»	260	=	»	131	
κόρκορος	»	260	=	»	131	
κόρχορος	»	260	=	»	131	
κάχρυς	»	260	=	»	131	
καχρύδιον	»	261	=	»	132	
κέγχρος	»	261	=	»	132	
κεγχριάς	»	261	=	»	132	
καρκίνος-νόω	»	261	=	»	131	
κάρχαι	»	261	=	»	131	
καρχῶδες	»	261	=	»	131	
κέρχνω, κερχάω, κερχνάω κέρχω, κερχνόω, κέρχνος κερχνασμός, κατακερχνοῦται				} Def. 261 = V 131		
κάγκανα	Def. 262				} = Vanic ^o . 98-9	
καγκαίνει	»	262		} ὑπὸ ῥίζαν κα=καίειν.		
καγκομένης	»	262				

Ἐπειδὴ δὲ ὁ κ. Deffner ἀρύεται ἐκ τῶν εἰρημένων ἔργων, ἔπεται φύσει ὅτι, ὅσας λέξεις ἐκεῖνα δὲν ἔχουσιν, δὲν εὐρίσκει τις οὐδὲ παρὰ τῷ κ. Deffner. Διατὶ π. χ. ὁ κ. Deffner ἀναφέρων τὸ καρῖς δὲν ἀναφέρει καὶ τὰ ταῦτοσήμαντα παρ' Ἀριστοτ. κραγγῶν καὶ κράγγη, καὶ παρ' Ἡσυχ. κραγῶν; διατὶ τὸ κάρνον οὐχὶ δὲ τὰ καρυήματα καὶ κάρωνα τῶν Λακώνων; διατὶ τὸ κάραβος οὐχὶ δὲ τὸ καρβάρεοι: κάραβοι; διατὶ τὸ κρίβανος οὐχὶ τὸ κράμβος (= ἐρυσίθη), τὸ κραμβός (τίς ἀγνοεῖ τὸν ἠδιστον στίχον «ἀπὸ κραμβοτάτου στόματος μάττων ἀστειοτάτας ἐπινοίας;») τὸ κραμβίς, τὸ κραμβαλέος, τὸ κραμβαλίζουσι, τὸ κρόμβος, κρομβόω, τὸ κροκάλοι, τὸ κρόκκαι κτλ. κτλ., διατὶ; διότι εἰ καὶ συνέταττε τὸ κατὰ τὸν κ. Ῥαγκαβῆν (*) ἀρι-

(*) Ὁ κ. Ῥαγκαβῆς φαίνεται ἀγνοῶν ὅτι πρὸ 40 ἐτῶν ἐξέδωκεν ὁ Bensley τὸ Wurzellexicon αὐτοῦ, ὁμοίως ὁ Pott καὶ ὅτι ἐν τρίτῃ ἐκδόσει πρόκειται τοῦ Fick τὸ Συγκριτικὸν Λεξικὸν κτλ. κτλ.

στούργημα τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλληνικῆς, δὲν εἶχεν ὅμως γινῶσιν αὐτῶν. Διότι, ἂν τις παραδέχεται κατ' ἀρχὴν τὴν τοιαύτην ὑπὸ ρίζας ὑπαγωγὴν τῶν λέξεων, οὐδεὶς λόγος δι' ὃν αἱ ἀνωτέρω καὶ ἄλλαι πρέπει νὰ ἀποκλεισθῶσι καὶ χωρισθῶσι τῶν ριζῶν, αἷς ἀποδίδεται ἡ ἔννοια τοῦ καίειν, ξηρὸν εἶναι.

Τὴν ἐξέλεγεῖν ταύτην ἐν ἄλλοις καιροῖς θὰ παρελείπομεν, ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι ἐνομίσαμεν δίκαιον νὰ μὴ παραβλέψωμεν, διότι ὁ κ. Deffner σκληρότατα οὐδὲ πάντοτε δικαίως (*) πλήττει ἐπὶ ἀσυνειδησίᾳ καὶ κλοπῇ τὸν κ.

(*) Τῆς δικαιοσύνης τοῦ κ. Deffner ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ ἀναφέρωμεν ἐν παράδειγμα. Ἐρρήθη ἤδη ὅτι ὁ Μαυροφρύδης εἶχε προτείνει τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ γλυτώω ἐκ τοῦ ἐκλυτώ καὶ ὅτι ὁ κ. Deffner ἐσφαλμένην ἔκ τινος ρίζης γλιτ. ὁ Foy ἐν σελ. 13 τοῦ βιβλίου του ἢ παρὰ τοῦ Μαυροφρύδου παραλαβὼν ἢ καὶ αὐτὸς εὐρῶν προτείνει τὴν ὀρθὴν ἐκ τοῦ ἐκλυτος, οὐδεμιᾶς μνείας ἀξιώσας τὴν τοῦ κ. Deffner ἀλλ' ἀπλῶς εἰπὼν ὅτι «τὸ γλυτῶν παράγεται ἐκ τοῦ ἐκλυτος - τῶ οὐχὶ ἐκλυῶ ὅπως πάντοτε γίνεται» ὁ κ. Deffner δὲν ἀντιλέγει ἐν Ἀρχ. 270, ἀλλ' εὐρίσκει τὴν ἔκφρασιν ἀ λ α ζ ο ν ι κ ἦ ν καὶ συγχρόνως ἰ η σ ο υ ι τ ι κ ἦ ν ! ἀκόμη ἐν ὁ Foy ἐν σελ. 108 ἀποβάλλει, ἣν ὁ K. Deffner παρ' ἄλλων λαβὼν οὐδὲ μνημονεύσας κἂν ἐκεῖνων προήνεγκεν ἐν Κουρτίου Μελέταις IV 316 ἐτυμολογίαν τοῦ βουρβούλακας, παραβάλλει δὲ τὴν λέξιν πρὸς σλαυικὰς συγγενεῖς καὶ ἀποφαίνεται ὅτι εἶνε σλαυικὴ λέξις, ἐδήλωσε δὲ καὶ τὴν πηγὴν του, δι' ἀπλῆς παραπομπῆς εἰς τὴν σελίδα τοῦ σχετικοῦ βιβλίου τοῦ Miklosich. ὁ κ. Deffner ἐν Ἀρχ. 288 δὲν τολμᾷ μὲν νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ τῆς ἐτυμολογίας του, παρατηρεῖ ὅμως ὅτι τὸ πρβαλε τοῦ Foy δηλοῖ ὅτι ἀπὸ πᾶν παρελήφθη παρὰ τοῦ Miklosich ὡσεὶ μὴ ἦτο συνηθέστατον, ὡς αἰς περιληπτικῶς παραλαμβάνεται τι, νὰ ἀρκῆται ὁ λαμβάνων εἰς παραπομπήν. Μάρτυρα δὲ τούτου παρεχόμεθα αὐτὸν τὸν κ. Deffner, ὅστις οὐχὶ διὰ τοῦ φανερά (offenbar), ὅπως ὁ Foy, ἀλλὰ διὰ τοῦ κομπωδεστάτου *ares autem haec est* ἐν Κουρτ. Μελέταις IV 265 προφέρεται παντελῶς ξένα πράγματα οὕτως, ὥστε πᾶς τις δύναται νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ταῦτα πρῶτον ὑπὸ τοῦ K. Deffner γίνονται γνωστά, μετὰ ταῦτα δὲ προστίθεται ἡ παραπομπὴ εἰς Κουρτ. Ἐτυμολογικὸν σελ. 618, ἔνθα διὰ μακρῶν περὶ τούτων διελήφθη. Καὶ σημειωτέον ὅτι ταῦτα ἀπεστέλλοντο εἰς τὰς Μελέτας αὐτοῦ τοῦ Κουρτίου.

Foy, ὥστε ἐπεβάλλετο τῷ κ. Deffner νὰ μνημονεύσῃ πισ-
 στῶς καὶ εὐσυνειδήτως, τὰς πηγὰς του, ὅπως μὴ μολύνη
 οὕτω τὸ μέλλον ἀριστούργημα τῆς ἀρχαίης καὶ νέας
 γλώσσης! Καὶ ταῦτα μὲν δὲν διαφέρουσι βεβαίως πολὺ
 τοὺς ἀναγνώστας, ἀλλὰ τὸ ἀκόλουθον ἀναμφιβόλως: αἱ
 παρ' ὧν ἐλήφθησαν αἱ λέξεις αὗται, πραγματεῖται δὲν ἔ-
 χουσι σήμερον πολλὴν ἀξίαν, διότι ὅτε ταύτας ἔγραφον
 οἱ κ. κ. συγγραφεῖς κατείχοντο ὑπὸ τῶν δοξασιῶν ἐκείνων
 τῶν χρόνων, ὅτε οἱ φθογγολογικοὶ νόμοι ἀκολουθοῦντες τῇ
 τοῦ Ἀγησιλάου συμβουλῇ ἐκοιμῶντο πολλάκις νῆδυμον
 ὕπνον, τούτου ἕνεκα οἱ κ. κ. συγγραφεῖς οὐδεμίαν εὕρισκον
 δυσχέριαν παραδεχόμενοι ἐκπτώσεις συμφῶνων καὶ φω-
 νηέντων ἀνόμους, π. χ. ὅτι τὸ ὄκνος κεῖται ἀντὶ κόκνος
 ἐν VII 214, ὅτι τὸ αἰγειρος ἀντὶ γαίγειρος καὶ ἄλλας τρο-
 πὰς αὐτῶν ἀνομωτέρας π. χ. ἐν VII 255 ὅτι τὸ ρ καὶ λ δύ-
 νανται ἐνίοτε νὰ μεταβάλλωνται εἰς γ, ὅπερ ὁ κ. Deffner
 ἐν Ἀρχ. 261 καὶ 262 παραδέχεται διὰ τὸ κάγκανα, κέγ-
 χρος κτλ. κτλ. τὰς αὐτὰς ἀρχὰς εἶχε καὶ ὁ Vanic'ek ὥστε
 οὐδεμίαν δυσκολίαν αἰσθάνεται παραδεχόμενος ὁμοίως τὸ
 ὄκνος ἀντὶ τοῦ κόκνος ἐν σελ. 102.

"Ὅτι δὲ αἱ μεταβολαὶ καὶ ἀποβολαὶ αὗται εἶνε ἀπρη-
 χαιωμέναι δυνάμεθα νὰ παραστήσωμεν ἓνα μάρτυρα πρὸ
 τοῦ ὁποίου ἡμεῖς καί, δὲν ἀμφιβάλλομεν, καὶ ὁ κ. Deffner
 ἀποκαλύπτει τὴν κεφαλήν, διότι εἶνε ὁ ἐπιζῶν τῶν συγ-
 γραφέων φίλτατος διδάσκαλος ἡμῶν Κάρολος Brugman,
 ὅστις παραιτησάμενος ὀλίγα ἔτη ὕστερον πάντα τὰ θαύ-
 ματα ταῦτα ἐν τοῖς πρώτοις ἀπήτησεν αὐστηροτάτην τῶν
 φθογγολογικῶν νόμων τὴν τήρησιν εἰπὼν «ὅσα μᾶλλον
 κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν γλωσσικῶν φαινομένων ἀφιστά-
 μεθα τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως, τοσούτω μείζων ἀνάγκη
 ν' ἐχώμεθα ἀπριξ τοῦ μόνου ὑπολειπομένου ἡμῖν στύλου,
 τῶν φθογγολογικῶν νόμων» πρβλ. Kuhns περιοδικὸν XXV
 εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, καὶ Μορφολογικὰς ἐρεῦνας τοῦ αὐτοῦ συγ-
 γραφέως 3 τόμος. Ἀκριβῶς δὲ τοῦτον τὸν μόνον στύλον

ἡμῶν ὀφθαλμοφανῶς ἐν οὐδενὶ λόγῳ τίθεται ὁ κ. Deffner ὅταν τῇ ταλαιπώρῳ ρίζῃ καρ εἴκοσι καὶ τρεῖς ὅλους τύπους διδῆ καὶ ὅταν ἄλλοτε μὲν ἀποβάλλῃ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ στοιχεῖον, ἄλλοτε δὲ παραδέχεται τροπὰς αὐτῶν ἀδυνατούς. Οὐ μόνον δὲ ἐν Ἀρχ. ἀλλὰ καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐργασίαις τοῦ κ. Deffner ἡ αὐτὴ ἀσέβεια πρὸς τοὺς φθογγολογικούς νόμους παρατηρεῖται π. χ. ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. I. 416 λέγει ὅτι τὸ σ ἐγινε ἰῶτα, ἐν 391 ὅτι τὸ ν ἐγινε λ. Ἐν Monatsberichten der Berliner Acad. 1877 ὅτι τὸ αε ἐγινεν ει ἐν τοῖς ψευδαπαρεμφάτοις θέλω γράψαι ἀντὶ γράψαι ἔχω γράψαι ἀντὶ γράψαι, α καθ' ὀλοκληρίαν ἀπόβλητα, τὸ καθ' ἡμᾶς πιθανὸν θὰ δηλώσωμεν, ἦν Θεὸς θέλη, προσεχῶς. Ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. I, 445 παραδέχεται τροπὴν τοῦ δ εἰς γ ἐν τῷ δίνω δ ἐπ' ἴσης ἀπόβλητον· διότι τὸ δ ἀντικατέστη ὑπὸ τοῦ ν, ὅπως τὸ λ ἐν τῷ βάνω, σφάνω κτλ., ἐπειδὴ τὸ ῥήμα ἐκανονίσθη κατὰ τὰ νῦ χαρακτηριστῆρα ἔχοντα ῥήματα ἄτινα, ὡς γνωστόν, ἐπολλαπλασιάσθησαν ἐν τῇ νέᾳ ἡμῶν γλώσῃ· ὅτι δὲ οὐ τροπὴ τοῦ δ εἰς ν ἐγινεν, ἀποδεικνύει σαφέστατα τὸ λούνω, σθήνω, ἀφίνω φανερώνω ψήνω κτλ. ἐν οἷς οὐδὲν γράμμα ὑπῆρχεν ὅπως ὑποστῇ τὴν μεταβολὴν ταύτην. Ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. 444 παραδέχεται τροπὴν τοῦ ε εἰς ι ἐν τῷ ἐψέω ψίνω· ὃ ὁμοίως ἐσφαλμένον, διότι τὸ ψήνω δὲν ἐπλάσθη ἀπὸ τῆς ρίζης εψε ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ ἀορ. ἐψησα ὅπως καὶ τὸ δώνω, οὔτω μετὰ τοῦ ω, ἀπὸ τοῦ ἔδωσα καὶ τὸ φανερώνω ἀπὸ τοῦ ἐφανέρωσα, τὸ χώνω ζώνω στρώνω κτλ. ἀπὸ τοῦ ἐχῶσα ἔζωσα ἔστρωσα, οὐχὶ ἀπὸ τοῦ χωννύω, ζωννύω, διότι θὰ ἦτο χωννυῶ, στρωννυῶ, ὅπως λέγεται μεθυῶ, κλειῶ, καμμυῶ· ὁμοίως τὸ καθῶ καὶ καθῶ ἀπὸ τοῦ ἔκαψα διότι ἐλέγετο ἔρραψα ῥάβῳ καὶ ῥάβῳ· περὶ τούτων προσεχῶς ἐν ἐκτάσει· τοσοῦτον δὲ μόνον παρατηροῦμεν ἐνταῦθα ὅτι ἡ γραφὴ τῶν εἰς ῶνω διὰ τοῦ σ, ἦν ἀσπάζεται καὶ ὑπὲρ ἧς προμαχεῖ καὶ ὁ κ. Deffner ἐν Νεοελλ. Ἀναλλ. I, 445 εἶνε παντάπασιν ἀσύστατος, διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ

παρένθεσις τοῦ νῦ ὅπως λέγουσι, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι οὔτε ἀπὸ ρίζων ἐσχημάτισαν οἱ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα Ἕλληνας ταῦτα οὔτε ἀσυναίρετα ἀπήγγελλον, καὶ δὴ δυνάμει τοῦ ἀδιαχωρήτου δὲν ἠδύνατο ἐν τῷ φανερῷ κτλ. νὰ παρεμβληθῆι φθόγγος τις. Ὅτι δὲ ἡ συναίρεσις ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐν χρήσει, οἱ δὲ ἀναλελυμένοι τύποι, οἱ ἐν τισὶ μέρεσι τῆς Ἑλλάδος σήμερον προφερόμενοι, εἶνε μεταγενεστέρων χρόνων, ἐλπίζομεν ὅτι κατεστήσαμεν πιθανὸν ἐν πραγματείᾳ τινὶ κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἐν Ἀθηναίῳ δημοσιευομένη.

Ἄλλὰ τὸν θριγκὸν τῆς πρὸς τοὺς φθογγολογικοὺς νόμους αὐθαιρεσίας τοῦ κ. Def. δεικνύει ἡμῖν ἡ ἐτυμολογία τοῦ δόλιος ἐκ τοῦ δάϊος ἦν, καθὰ ἐν Ἀρχ. λέγεται, ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Deffner ἐν τῇ ἐφημερίδι του Νέα Ἑλλάδι. Ἐν τῇ παραγωγῇ ταύτῃ ἐν μόνον γράμμα συμφωνεῖ, τὰ δὲ λοιπὰ πάντα διαφωνοῦσι, καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ λ εἶνε θαῦμα. Ἡ λέξις δάϊος (παρ' Ὀμήρῳ δῆϊος) εἶνε μόνον τραγική, τοῖς δὲ πεζογράφοις παντελῶς ἄγνωστος, καὶ δὴ τοῦτο μόνον ἀρκεῖ, ὅπως καταστήσῃ τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην ὑποπτον καὶ ἀπίθανον, ἂν μὴ ἦτο ἤδη ἀδύνατος διὰ τὴν ἀπαραδειγματίσιν παράβασιν τῶν φθογγολ. νόμων.

Οὐ μικρὸν δὲ σφάλλεται ὁ κ. Deffner ἐν Ἀρχ. σελ. 262, ἐνθα οὐκ ἀκούμενος τοῖς βεβιασμένοις γλωσσιμοῖς ἀποτελέσμασι ζητεῖ ὡς φιλόσοφος ἄλλα ὑψηλότερα, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῆσας ἀποφαίνεται, ὅτι ἡ ρίζα καρ εἶνε καταλληλοτάτη εἰς δῆλωσιν τοῦ τραχέος, ξηροῦ, κτλ. διότι καὶ τὸ ρ εἶνε ὁ πάντων τραχύτατος καὶ κ ὁ δραστηκώτατος φθόγγος. Ὁ γινώσκων ὅπωςδῆποτε τὴν ἱστορίαν τῆς γλωσσικῆς ἐνθυμεῖται, ὅτι οἱ περὶ τὴν γλῶσσαν φιλοσοφῆσαντες ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος πλείστας τοιαύτας φαντασιοπληξίας προσήνεγκαν, ὥστε σήμερον τὸ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον φιλοσοφεῖν δὲν ὑπολαμβάνεται σπουδαιολογία. Ἐδίδαξε δὲ πάντας ἡμᾶς τοῦτο ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ

σελίδι τῆς συγκριτικῆς του Γραμματικῆς ὁ πατήρ τῆς γλωσσικῆς Bopp, πρὸ τοῦ ὁποίου ἐλπίζομεν, ὅτι ὅπως ἡμεῖς οἱ λοιποὶ οὕτω καὶ ὁ κ. Deffner ἀποκαλύψας τὴν κεφαλὴν θὰ ἀκούσῃ αὐτοῦ διδάσκοντος «δὲν θὰ ἐξετάσωμεν διατί π. χ. ἡ ρίζα i σημαίνει ἰέναι, καὶ οὐχὶ ἰσάναι, ἢ διατί τὸ σύστημα τῶν φθόγγων stha ἢ sta ἰσάναι καὶ οὐχὶ ἰέναι» (Πρόλογος τῆς πρώτης ἐκδοσ. τῆς Συγκριτικῆς Γραμματικῆς εὐθὺς ἐν ἀρχῇ). Νομίζει ἄρα ὁ κ. Deffner ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Bopp δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνακαλύψῃ τὰ σοφὰ ταῦτα ἐξευρήματα, ὧν δεῖγμα παρέχει ἡμῖν ὁ κ. Deffner καὶ ἃ φαίνεται ὑπολαμβάνων ἀπαραιτήτητα προβλήματα παντὸς περὶ τὴν γλῶσσαν σπουδαίως ἀσχολουμένου; ἢ νομίζει ἄρα τυχαῖον ὅτι ὁ Bopp εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ τὰ θεμέλια τῆς γλωσσολογίας περιέχοντος βιβλίου ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἀποβάλλῃ τὰ σοφὰ ταῦτα; ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι δι' αὐτοῦ ἤθελε νὰ δείξῃ ὅτι ταῦτα τὰ ἀγυρτικὰ καὶ πομπῶδη εἶνε τὰ μέγιστα τῶν κωλυμάτων τῆς ἐπιστήμης, καὶ ὅτι ἠθέλησεν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ νὰ δηλώσῃ τοῖς ἀναγνώσταις ὅτι ἐν τῇ γλώσσῃ ὑπάρχουσιν ἄπειρα ζητήματα ἐξεταστέα, ἀλλ' οὐχὶ τό περὶ τὰ πρῶτα, περὶ τὴν φύσιν καὶ δύναμιν τῶν γραμμάτων, ἐν οἷς καὶ ὁ Bopp καὶ οἱ λοιποὶ πλεῖστα μὲν ἀνέγνωσαν ἀνοητότατα, πιθανὸν δὲ οὐδὲ ἐν. Οὕτω π. χ. ἐδιδάχθη ὅτι ἡ λέξις βοῦς ἦτο καταλληλοτάτη εἰς δῆλωσιν τοῦ οὕτως ὀνομαζομένου ζώου, διότι προφέρων τις μπόους νομίζει ὅτι ἀκούει τρόπον τινὰ αὐτὸν τὸν βοῦν. Ἐπειτα δ' ὅμως ἐγνώσθη ὅτι ὁ Ἰνδικὸς τύπος τῆς λέξεως ἦτο gaus, καὶ δὴ ὁ Ἰαπετικὸς θὰ ἦτο gous, ἐν τῷ Ἰνδικῷ ἢ αἰτ. εἶνε gām ταυτιζομένη πρὸς τὴν Ἑλλήν. βῶν κοῖδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν» ἂν λοιπὸν τὸ βοῦς ἦτο κατάλληλος δηλωτικὴ λέξις, τὸ gaus καὶ gous δὲν ἦτο τοσοῦτον, τὸ δὲ gām καὶ βῶν ἔτι ἦττον. Πρὸς τούτοις παρατηρήθη ὅτι αὐτὸ τὸ σύστημα τῶν φθόγγων, ὃ ἐν τούτῳ ἐκρίνετο κατάλληλον εἰς δῆλωσιν τίνος, εὐρίσκετο ἐν ἐκείνῳ δηλοῦν τὸ ἐναντίον.

π. χ. ἡ ρίζα τοῦ κ. Deffner καρ ἥτις δηλοῖ τὸ τραχὺ καὶ ξηρὸν εἶναι, δὲν διαστέλλεται τῶν ἄλλων 9 ριζῶν καρ τοῦ Vanic'ek, εἰ καὶ αὐταὶ διαφορώτατα δηλοῦσι π. χ. 1) καρ = ποιεῖν, πράττειν, 2) καρ = ἰέναι, κινεῖσθαι· 3) καρ = ἐξέχειν, ὑπερέχειν. 4) καρ = ὠθεῖν, παίειν, θλᾶν· 5) καρ = τραχὺν εἶναι· 6) καρ = ἀκανθώδη εἶναι· 7) καρ = κυρτόν, καμπύλον εἶναι· 8) καρ = ἔψειν, μιγνύναι· 9) καρ = ἠχεῖν, βαᾶν (*). Ὁ Brugman τάσσει ἄλλως ἐν Κουρτίου Μελετάις VII 275 καὶ παρέχει ὀκτώ μόνον ρίζας, ὁ Fick καταβιάζει τὸν ἀριθμὸν τῶν καρ ριζῶν εἰς 4 καὶ ἄλλοι ἄλλως· ὅταν δὲ ὁ κ. Deffner ἐκδώσῃ πλήρες τὸ λεξικόν, θὰ ἴδωμεν πόσας ρίζας καρ θὰ παραδεχθῆ. Τὸ βέβαιον καὶ ἀσάλευτον ἐν τῷ σάλῳ τούτῳ ὑπολείπεται πάντοτε, ὅτι οἱ αὐτοὶ φθόγγοι καρ, καίπερ διὰ τὰ τραχέα μόνον ὄντες κατὰ τὸν κ. Deffner προωρισμένοι ἔχουσι τὴν τόλμην νὰ δηλώσῃ καὶ τόσα ἄλλα, καὶ αὐτὸ τὸ καλόν!

Δυστυχῶς ὁ κ. Deffner ἀξιῶν μάλιστα ν' ἀναλάβῃ νὰ διδάξῃ τοὺς Ἕλληνας ἐν τῇ πόλει τῆς Παλλάδος τὴν γλωσσικὴν δὲν προέβη ἔτι ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ διαστέλλῃ τὰ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ δυνατὰ τῶν ἀδυνάτων, τὰ βέβαια καὶ ἐξηυρημένα τῶν ἀπιθάνων καὶ ἀγνώστων. Ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν ἠδυνήθημεν νὰ κρατήσωμεν τὸν γέλῳτα ἀναγνόντες ἐν Νεοελλ. Ἀναλεκ. I. 461. «Ἡ μέθοδος τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας, ἥτις ἀναλύει τὰς λέξεις ὡς ἡ χημεῖα τὰς ὕλας, κατῴρθωσε νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἐρωτήσεις, διατί ἡ κατάληξις σα εἶνε σημεῖον τοῦ ἀορίστου, καὶ ἡ αὐξησης τοῦ παρελθόντος». Εὐτυχεῖς οἱ τότε ζῶντες! ἡμεῖς σήμερον καὶ ἐν τούτῳ, φαίνεται, ὑστεροῦμεν τῶν παλαιῶν, διότι καθ' ἡμᾶς ἡ γλωσσολογία οὔτε κατῴρ-

(*) Ὑπὸ τὴν ρίζαν ταύτην καὶ ἐν σελ. 145 ἔχει ὁ Vanic'ek τὸ κάρω καὶ ὁ κάρος, ὁ κ. Deffner δὲν φαίνεται νὰ ἔχῃ προχωρήσῃ μέχρι τοῦ σημείου τούτου, ὅθεν λέγει τὸ καρῶνω ῥήμα τῆς νέας Ἑλληνικῆς.

θωσεν οὔτε πιθανότης μεγάλη ὑπάρχει ὅτι θὰ κατορθώσῃ ν' ἀπαντήσῃ ὠρισμένως καὶ πειστικῶς εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας.

Ὅμοίως γράφει ὁ κ. Deffner ἐν Ἀρχ. σελ. 13. ὅτι εἶνε βέβαιον ὅτι ἐν τῇ πανελληνίῳ τ. ἔ. τῇ πρὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν Ἑλλήνων εἰς φυλὰς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς διαλέκτους ἐποχῇ ἐλέγετο ἐωράκαμι, ἐστάκαμι δεδώκαμι καὶ ὅτι τό μὲ ἐξέπεσε μετὰ ταῦτα. εἶνε ἀληθές ὅτι τοῦτο ἐδιδάχθη, ἀλλὰ ἀπὸ ἰκανοῦ χρόνου ἀπεδείχθη τὸ ἀδύνατον τοῦ πράγματος, ὅπως ἀπεδείχθη καὶ ὅτι οἱ Πανελλήνιοι τοῦ κ. Deffner τύποι ἐωράκαμι, ἐστάκαμι καὶ λοιποὶ εἰς κ παρακείμενοι πλὴν ὀλίγων εἶνε τοῦ Ὀμήρου νεώτεροι. Ἐν Ἀρχ. 267 ἀποβάλλει ὁ κ. Deffner τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ μουχτερό ἐκ τοῦ μοχθηρόν, ἀνακοινῶν ἡμῖν ὅτι δι' εἰκασίας ἦν ἐν Ἑσυχ. ὑπὸ τὴν λέξιν πρόμοχθον ἐποίησεν, ἐσχέτισε τὴν λέξιν πρὸς τὸ μυκτῆρ· ὅτι ἡ εἰκασία εἶνε ἄτοπος ἐδηλώθη ἀλλαχοῦ, ὁμοίως καὶ ὅτι ἐκ τοῦ μυκτῆρ δὲν ἠδύνατο νὰ γίνη ὄνομα εἰς-ηρός, καὶ ὅτι ὁ χοῖρος ἐλέγετο κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα μοχθηρός. Ἐν Λεξικῶ τοῦ Δουκαγκίου κεῖται ὁ τύπος ἀγριομοχτερά, ἐξηγούμενος διὰ τοῦ aper, ὃς κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ τὸ μυκτῆρ· παρὰ τῷ αὐτῷ Δουκαγκίῳ κεῖται καὶ ἡ φράσις ἥδε ὑπὸ τὴν λέξιν κόλυβα: «οἱ ἱερεῖς οἱ ἐπιδῶσι τοὺς κύνας αὐτῶν καὶ τὸν μοχθηρόν καὶ ἕτερον ζῶον λειτουρημένους εὐλογίας ἢ κόλυβον κ.τ.λ. Νομοκαν. Cotele-rianus» 112. ὁ Δουκάγκιος ἐξηγεῖ τὸ μοχθηρός ἐν τῇ ῥήσει ταύτῃ διὰ τοῦ asinus παραβάλλων τὸ τοῦ Ἑσυχίου ἀγονομόχθος: ἡμίονος. ἡ ἐρμηνεία αὕτη ἐπιδοκιμάζεται ἐν θησαυρῷ τοῦ Ἐρ. Στεφάνου V 1232. Ἡμεῖς τολμῶμεν νὰ μὴ ἀποδεχθῶμεν τὴν ἐρμηνείαν ταύτην· πρῶτον μὲν διότι ὑπολαμβάνομεν ὅτι οἱ τὸν νομοκάνονα συντάττοντες εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τοῦ Εὐαγγελίου «Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί. μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων κτλ.» Ματθ. 7, 6. δεύτερον διότι ὁ ὄνος δὲν γα-

μίξεται παρ' ἡμῖν ἀκάθαρτον καὶ μιαρὸν ζῶον, ἀλλ' ὁ χοῖρος· τρίτον διότι ἄλλα χωρία τῆς γραμματείας τῶν χρόνων ἐκείνων μόνον τὴν ἐρμηνείαν τῶν χοίρων ἐπιδέχονται πρβλ. Wagner Carmina Graeca medii aevi, 155, ἐνθα ἀφοῦ ὁ χοῖρος ἠγόρευσεν ἐν τῇ συνελεύσει ἔπονται τάδε:

« Αἰσχύνθη γοῦν ἡ ἔλαφος καὶ ὁ λαγὸς ἐντράπη,
τὸ ψέγος καὶ τὰς ὑβριτάς καὶ λοιδορίας χοίρου
καὶ ὑπεχώρησαν μικρὸν ὄλωσ καταισχυμένοι.
Τὸ πρόβατον ὡς ἤκουσεν τοῦ μοχθηροῦ τὰς ὑβρεῖς
ἐξίβη κτλ.»

Καὶ ἐν 156 λέγει τὸ πρόβατον πρὸς τὸν χοῖρον

«Κανένα ζῶον ἢ πτηνὸν . . .
οὐκ εἰσηκούσθηκεν ποτὲ τὸ κρέας του νὰ φάγη,
καὶ σὺ ἂν εὔρης μοχθηρὸν κανένα ψοφησμένον
στέχεις καὶ τρώγεις το . . .»

Ἄν δὲ μὴ ἀπατώμεθα καὶ ἐν Προδρόμῳ Β. 215

«Καὶ μουχτερόν ὁ κηπουρὸς ἔχει καὶ θρέφει· τοῦτο
Καὶ θρέφει καὶ τὸν κηπουρὸν καὶ μ'ουχτερόν ὁ κῆπος»

ὅπερ καὶ ὁ αἰοίδιμος Κοραῆς καὶ ὁ μακκαρίτης Μαυροφρύδης ἐν Ἐκλογῇ Μνημείων ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ὄνου ἐξέλαβον παραχθέντες ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου τοῦ Δουκαγκίου, καὶ ἐνταῦθα τὸ μουχτερόν δηλοῖ τὸν χοῖρον· πρόκειται περὶ πτωχοῦ κηπουροῦ ἀποζῶντος ἐκ τοῦ κήπου του, ὅθεν τρέφει καὶ χοιρίδιον· ὁ ὄνος δὲν τρέφεται, ἀλλὰ μᾶλλον ἐργάζεται ἐν τῷ κήπῳ μεταφέρων τὰ πρὸς πώλησιν. Δὲν φαίνεται δὲ ἡμῖν τέλος πιθανὸν ὅτι ἡ αὐτὴ λέξις ἄνευ ἐπιθέτου τινὸς κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους περίπου ἔμελλε νὰ σημαίνῃ δύο οὕτω διάφορα ζῶα.

Καὶ θαυμαστόν τι ἀνευρίσκομεν ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις τοῦ κ. Deffner· πάντοτε δηλ. ὑπολαμβάνει τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ὡς τὴν γλῶσσαν βιβλίου ἢ περιωρισμένης τινὸς γραμματείας καὶ δὴ μετ' ἀξιώματος, ὅπως μὴ ἄλλην μεταχειρισθῶμεν λέξιν, ἀποφαίνεται ὅτι αὕτη ἡ ἐ-

κείνη ἢ λέξις δὲν ὑπάρχει οὐδαμοῦ. Ἡμεῖς ἠκούσαμεν πολλοὺς πεπαιδευμένους Γερμανοὺς λέγοντας περὶ λέξεώς τινοσ Γερμανικῆς ὅτι ἠγνόουν αὐτήν. Ὁ κ. Deffner ἐπιτιμῶν τῷ Foy ἐρωτᾷ δικαίως ἐν Ἀρχ. 278 «τὶ θὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς οἱ Γερμανοί, ἂν Ἕλλην μὴ οἷσ μαθῶν νὰ ὀμιλῇ ὑποφερτὰ τὴν γλῶσσάν μας, συνέταττε φθογγολογίαν τῶν Γερμανικῶν διαλέκτων;» (*) Ἄλλ' ἀπειρῶ δικαιοτέρον δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ μέρει νὰ ἐρωτήσωμεν «τὶ θὰ ἐλέγετε ὑμεῖς, κύριοι Γερμανοί, ἂν Ἕλλην τις, ἢ ἄλλος ἐξ οἴκας δῆποτε χώρας ἐκτὸς τῆς Γερμανίας, διαμείνας ὑπάλληλος ἐν Βερολίῳ ἐπὶ τινα ἔτη, καὶ ἐνίοτε ἐπὶ βραχὺν χρόνον ἐπισκεπτόμενος μέρος τι τῆς Γερμανίας, ἔπειτα πρὶν ἔτι ἐπισκεφθῇ τὸ ἐν τρίτον τῆς ὅλης Γερμανίας ἀπεφάνετο περὶ Γερμανικῶν λέξεων καὶ τύπων ὅτι οὐδαμοῦ λέγονται; ἐν μειδίῳ παρ' ὑμῶν θὰ ἦτο βεβαίως ἢ μετριωτῆ ἀπάντησις εἰς τοὺς λήρους ἐκεῖνους. Ἄλλ' ὅμως ὁ κ. Deffner οὐδὲν ἄλλο πράττει ἢ τοῦτο, καὶ πρὸς τοῦτοις οὐ μόνον οὐκ ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ μειδιῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἐπιρρίπτει κατὰ πάντων ἡμῶν ὄρμαθὸν ἐπιτιμῆσεων, ὅτι ἀγνοοῦμεν τὴν ἱστορίαν τῆς γλώσσης μας! Αἱ μόναι χῶραι ἃς ἐπεσκέφθη ὁ κ. Deffner εἶναι, νομίζομεν, τὰ περὶ τὴν Τραπεζοῦντα χωρία, καὶ ἡ Πελοπόννησος· τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἠπειρον, τὴν Θεσσαλίαν τὴν μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Κρήτην, τὴν Κύπρον καὶ καθόλου τὰς νήσους δὲν ἐπεσκέφθη. Ἐν Ἀρχ. σελ. 295 λέγει ἡμῖν ὅτι ἐταξεί-

(*) Εἰ καὶ ὁ κ. Deffner πᾶσαν κακίαν κατηγορήσας τοῦ βιβλίου τοῦ Foy, ἢ δικαιοσύνη ἐπιβάλλει ἡμῖν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ πρώτη αὐτῆ τοῦ Foy ἐργασία δεικνύει πρόοδον ἰκανήν, ἣν τοῦ κ. Def. οὐδὲ ἡ τελευταία (Ἀρχ.) δὲν ἔχει· πρῶτος δηλ. ὁ κ. Foy ἐξανέστη κατὰ τῆς μανίας τοῦ ἐπιζητεῖν πανταχοῦ ἀρχαῖα λείψανα διασωθέντα, ὅπερ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐρεύνης τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ δὲν θὰ παραλειφθῇ ἀπαρατήρητον. Ἐν ᾧ ὁ κ. Deffner ἀναζητεῖ ἐν τῷ πατέρα καὶ ἀκρίδα τὴν δωρικὴν κλίσειν, ἐν τῷ οὐ ἀντὶ ο καὶ υ Βοιωτικὰ καὶ Λακωνικὰ κτλ. περὶ ὧν ἄλλοτε ἐκτενέστερον.

δευσεν ἀπαξ καὶ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα· τίνα μέρη αὐτῆς, δὲν ὀρίζει· δεχθῶμεν ὅτι πάσαν. ἐρωτῶμεν δὲ ταξειδεύσας τις χώραν τινὰ δύναται νὰ λέγη ὅτι ἔμαθε τι ἐν αὐτῇ λέγεται καὶ τί οὐχί; πιθανόν ὁ κ. Deffner νὰ ἔχη μέσον τι, δι' οὗ ὅπως ὁ μάγος ἐν τῷ Φιλοψευδεὶ τοῦ Λουκιανοῦ συνήγαγεν ἐν βραχεῖ· τοὺς κατὰ τὸν ἀγρὸν ὄφεις, οὕτω καὶ ὁ κ. Deffner συνάγει στιγμιαίως πάσας τὰς λέξεις καὶ πάντας τοὺς τύπους ὧν ταξειδεύει χωρῶν, ὥστε διὰ μιᾶς συλλέγει ὅ,τι ἄλλοι διὰ μακροῦ χρόνου κατορθοῦσιν· ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν μᾶς πείσῃ περὶ τούτου, δικαιοῦμεθα νὰ πιστεῦωμεν ὅτι αἱ μετὰ κόμπου ἐκφερόμεναι αὐταὶ φράσεις δὲν προάγουσι τὴν ἐπιστήμην. Ἐχομεν δὲ πρὸς τοῦτο ψηλαφητὰς ἀποδείξεις τὰς ἀκολούθους : Τὴν Κρήτην ὁ κ. Deffner ὅπως ἐρρήθη, οὐδέποτε εἶδεν ἢ ἴσως ἐπὶ τοῦ Ἄτλαντος· τὸ ὑπὸ τοῦ Ὅμηρου περὶ Κρητῶν λεγόμενον « ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη » ἔχεται ἔτι τινὸς ἀληθείας· Ἡμεῖς δὲν τολμῶμεν νὰ εἴπωμεν προκειμένου περὶ Κρητικῆς τινος λέξεως ἢ τύπου ἀγνώστου ἡμῖν, ὅτι τοῦτο δὲν λέγεται, ἀλλ' ὅτι δὲν ἠκούσαμεν. Ὁ δὲ κ. Deffner ἀποφαίνεται ἐν Ἀρχ. 265 καὶ 271 καὶ 276 ὅτι οὔτε οἱ μετὰ τοῦ ν τύποι τοῦ γκρεμνός καὶ γκρεμνίζω οὔτε ὁ μετὰ τοῦ ου κατόπιν τοῦ φ ἐν τῷ σέφουκλο εἶνε Κρητικοί, εἰ καί, ἐξακολουθεῖ, ὁ μετὰ τοῦ ν τύπος ἀναγινώσκεται ἐν τοῖς Κρητικοῖς ἄσμασι τοῦ Γιανναράκη. Ἡμεῖς ἐπὶ 18 ἔτη κατὰ συνέχειαν διαμείναντες ἐν Κρήτῃ καὶ πάλιν διακρουσῶν τῶν σπουδῶν ἡμῶν ἐπανειλημμένως ἐκεῖσε πλεύσαντες καὶ πολλοῖς καὶ ἐκ τῶν διαφορωτάτων ἐπαρχιῶν συμπολίταις ἡμῶν διαλεχθέντες οὐδέποτε ἠκούσαμεν ἄλλον τύπον ἢ σέφουκλο, οὐδέποτε σέφουκλο, ἀπαξ δὲ μόνον (*) παρ' ἀνθρώπου τραυλοῦ τὸν τύπον γκρεμόν, ἀλλ' οὗτος δὲν ἔχει, νομίζομεν, ψῆφον ἐν τῷ περὶ προφορᾶς.

(*) Τοῦτο ἀληθεύει περὶ τῶν Ῥεθυμνίων καὶ Χανιωτῶν, οἱ δὲ Ἡρακλειώται ἀπαγγέλλουσιν ἐπ' ἴσης καὶ τοὺς μετὰ τοῦ νῦ καὶ τοὺς ἄνευ αὐτοῦ τύπους.

Ὁ δὲ τύπος σέφουκλο, εἶνε ἐπίσης εὐεξήγητος ὅπως καὶ ὁ τύπος σέφουκλο. ἀρχῆθεν ἦν σεῦτλον, ἐντεῦθεν ἐγένετο σεῦκλον (οὕτως κεῖται ἐν Wagner carmina Graeca medii aevi ἐν τῷ ὀπωρολόγῳ), τὸ τ πρὸ τοῦ λ γίνεται ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ κ ὅπως καὶ ἐν τῷ Λατ. πρβλ. ἐν Νεοελλ. Ἄναλ. I 406 κλιγάδι = τυλιγάδι (τυλίσειν) καὶ 160 ἀγλειέται, ὃ δὲν εἶνε ἐσφαλμένον ὅπως ἐκεῖ ὑποπτεύεται, ἀλλὰ κεῖται ἀντὶ τοῦ ἀντλεῖται παρ' ἡμῖν ἐξαγλειέται καὶ ἐξαγγλιέται καὶ ἐξαγγησιμὸς (τὸ ἐγένετο πρὸ τοῦ λ γ ὅπως ἐν τῷ γλυστήρι, γλυτώνω, ἔγλυσα κτλ.). Ἐν δὲ τῷ σεῦκλον (πρόφερε σεκλον) ἠδύνατο νὰ ἀναπτυχθῇ ἐν κ ἢ μετὰ τὸ φ ἢ μετὰ τὸ κ, τὸ πρῶτον ἐγένετο ἐν Κρήτῃ, σεφουκλο, τὸ 6^ο ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ σέφουκλο. Παντελῶς δὲ ἀκατάληπτον εἶνε ἡμῖν τὸ τοῦ κ. Deffner «ἡ ἀνάπτυξις τοῦ κ ἐγένετο φύσει μεταξὺ τοῦ κ καὶ l, οὐχι μεταξὺ τοῦ f καὶ κ.» Ὅτι τὸ φ, ἄτε χειλικόν, εἶνε συγγενέστατον τῷ χειλικῷ κ, θὰ ὁμολογήσῃ καὶ ὁ κ. Deffner αὐτός· πῶς λοιπὸν ἐννοητέον τὸ φύσει; Τὸν ἄλλον τύπον σέσκουλο δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν· εἴ τις ἄλλος, μὴ φθονεῖτω.

Δυστυχῶς τὸν τύπον σέφουκλο δὲν δυνάμεθα νὰ πιστώσωμεν ἐκ τῆς Κρητικῆς Γραμματείας, ἀλλὰ τὴν λέξιν γκρεμνὸς κάλλιστα, θὰ παραθέσωμεν δὲ ὀλίγα χωρία, ὅπως πεισθῇ ὁ κ. Deffner καὶ ἀποδώσῃ ἡμῖν τοὺς γκρεμνοὺς ὧν ἀκεραίων ἔχομεν ἀπόλυτον ἀνάγκην. Ἐρωτοκριτ, σελ. 57 στ. 16 ἄνωθεν· κ' ἐδῶ ξαμῶνει κίνδυνα καὶ γκρεμισμοὺς ζ' τὰ βύθη, σελ. 81 στιχ, 8 κάτωθεν: νὰ τὸ κρεμνῶ κ' ὀληνυκτὶς νὰ βρίσκειται κοντὰ μου. σελ. 103 στιχ. 6 κάτωθεν ἐπήγαινε κ' ἐκρέμνατα ζ' τὸ μνήμα τῆς κυρᾶς του σελ. 426 στ. 2 ἄνωθεν «πῶς μὲ τὰ ζάλα περπατεῖ ζ' τὸν ἐγκρεμνὸν ἢ κόρη. σελ. 167. στ. 8 ἄνωθεν: ζ' ἴντα γκρεμνὸ ζ' ἴντα βυθό, σὲ πάει τὸ ριζικό σου. σελ. 201 στ. 11 κάτωθεν: καὶ νὰ σ' ἀπώσω νὰ καθῆς σ' ἔτοιο γκρεμνὸ μεγάλο. 205 στιχ. 6 κάτωθ. τὸν πλειὰ μικρότερον γκρεμνὸν νὰ κκατεβῇ γυρεύει· σελ. 270 στ. 12 ἄνωθ. καὶ τὸν μικρό-

τερον γκρεμνόν και ανάβαθο διαλέγαν. Ἐν Κρητικοῖς Δράμασι σελ. 164 ἐγρεμνίσθη, 165 ἐκαταγρέμνισέ σε. 167 ἐγρέμνισα. 186 γρεμνᾶ, 205 ἐγρεμνοῦς 208 ἐγρεμνοῦς, 228 ἐγρεμνό. 241 ἐγρεμνό. 279 ἐγρεμνίζουμουν. 297 ἐγκρεμνό. 318 γκρεμνίζει. 354 γκρεμνό. και 415 γρεμισθῆ ὅπως ὁ κ. Deffner θέλει.

Τοὺς μάρτυρας τούτους νομίζομεν ἰκανωτάτους· πρὸς δὲ τούτοις εἶνε και ἀξιοπιστότατοι, διότι οἱ Κρήτες ποιηταὶ δὲν προσθέτουσι φθόγγους εἰς ἐξελληνισμόν τῶν λέξεων, ἀλλὰ γράφουσιν ὅπως ὁμιλοῦσιν.

Τὴν αὐτὴν ἀμαρτίαν διέπραξεν ὁ κ. Deffner και ἐν Νεοελλ. Ἀναλεκτ. I. 386, ἐνθα ὁ μὲν συλλέξας τὴν γλωσσικὴν ὕλην εἶχεν ὀρθῶς παρατηρήσῃ ὅτι λέγεται ὁ και ἡ ἀγαπῶ, ὁ δὲ κ. Deffner ἀγνοῶν τὰ κατὰ τὴν λέξιν γράφει «ὅτι ἡ λέξις αὕτη σημαίνει και τὸν ἐρωμένον (sic) δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω, διότι ὅλα τὰ εἰς-ω εἶνε θηλυκά...» Ἀπλουστάτη εἶνε βεβαίως ἡ μέθοδος τοῦ λύειν πάντα τὰ ζητήματα διὰ τῆς ἀθετήσεως. Ἄλλ' ὅμως και ἀθετουμένη ὑπὸ τοῦ κ. Deffner ἡ λέξις λέγεται, και ὁ κ. Deffner, ἂν εἶχεν ἀναγνώσῃ τὰ μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου ἐκδοθέντα τεύχη αὐτοῦ τοῦ ἰδίου περιοδικοῦ, ἐν ᾧ ἐδημοσίευσε τὰς περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης παρατηρήσεις του ἐκείνας, θὰ ἐγίνωσκεν αὐτὴν και οὕτω δὲν θὰ ἐγένετο ἀθετῶν κριτικὸς ἐν οὐ δέοντι. Ἐν σελ. 312 διστίχῳ 736, τῶν Νοελ. Ἀναλ. ἀναγινώσκεται «ἂν πάγω και ᾿ς τὴν ἀγαπῶ. σελ. 308 διστ. 684 ἀμέτε με τῆς ἀγαπῶ. σελ. 293 διστιχ. 482 νὰ πῆγαίνα ᾿ς τὸν ἀγαπῶ. σελ. 290 διστ. 452 τραγούδια τοῦ πολυαγαπῶ. Ἐν Legrand Chansons ἐν ᾄσμασι τοῦ 15 αἰῶνος σελ. 46 μὴν ἴδετε τὴν ἀγαπῶ. 60 γλυκοχαιρέτισε τὴν ἀγαπῶ 338 διστιχ. 3, ἐπῆρέ μου τὴν ἀγαπῶ. 344 διστιχ. 20 τὸν ἀνθρωπον τὸν ἀγαπῶ. Ἐν Passow 588 πρίχου νὰ τῆς μιλήσω... καλῶς τὸν ἀγαπῶ. Ἐν τοῖς ὑπὸ Müller ἐκδεδομένοις και εἰς τὴν Γερμανικὴν μεταπεφρασμένοις δημοτικοῖς ᾄσμασιν II 140

γιατί θεωρείς τὸν ἀγαπῶ· καὶ 72 «ὁ ἀγαπῶς παντρεύε-
ται (*). Καὶ ἐν Κρήτῃ δὲ πολλάκις ἠκούσαμεν τοὺς στί-
χους «κακὴν καρδίᾳ ἔχα σήμερο, μὰ γοργοπέρασέ μου,
γιατ' εἶδα τὴν πολυαγαπῶ κ' ἐκρουφογέλασέ μου»· καὶ ὅταν
τὸ διστιχ. ἄδεται ὑπὸ κορασιῶν μεταβάλλεται φύσει εἰς
«τὸν πολυαγαπῶ»· «ἡ ἀγαπῶ μ' ἀρνήθηκεν κ' ἔχει ἡ καρ-
διά μου λάβρα». καὶ ὁ ἀγαπῶ μ' ἀρνήθηκεν . . . «τὸν ἀ-
γαπῶ ἀγαποῦν πολλοί, τὸν θέλω θέλουν οὔλοι» ὃς καί·
τὴν ἀγαπῶ κτλ. πρβλ. καὶ Ἑρωτοκρ. 103. 74. 112. 280.
316. 326. Ἐκαστος βλέπει ἐκ τῶν παρατεθειμένων ὅτι
τὸ ὁ καὶ ἡ ἀγαπῶ δὲν εἶνε ὄνομα, ἀλλὰ ῥήμα καὶ κατ' ἀρ-
χὰς μὲν ἐλέγετο μετὰ τοῦ ἄρθρου τῆς αἰτ. πτώσεως (τὴν,
τὸν) τελοῦντος τὰ τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας (πρβλ. ἐ-
κλογὴ Μνημ. Μαυροφρύδου 315 στ. 1654 ἐκεῖνον τὸν πο-
θῶ ἐγώ), μετὰ ταῦτα ἐπειδὴ ἐλέγετο τὴν ἀγάπη καὶ τὸν
ἀγαπῶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας παρήχθησαν οἱ λέγοντες
νὰ πλάσωσι καὶ ὀνομαστικὴν ὁ καὶ ἡ ἀγαπῶ, ὃ ἐνίοτε ἀ-
πῆται ὁ ῥυθμὸς τοῦ στίχου, διότι, ὅσον γνωρίζομεν, ἡ λέ-
ξις ἀπαντᾷ μόνον ἐν ποιητικῷ λόγῳ.

Τὴν αὐτὴν μέθοδον τοῦ κηρύττειν ἀνύπαρκτα τὰ ἄγνω-
στα μετεχειρίσθη ὁ κ. Deffner καὶ ἐν τῇ ἐπικρίσει τῆς
Γραμματικῆς τοῦ κ. Legrand, ὅτε ὑπὸ τοῦ κ. Π. Παπα-
γεωργίου παρετηρήθη αὐτῷ, ὅτι τὰ ἀνύπαρκτα λεγόμενα
ὑπάρχουσι καὶ εἶνε ἐν χρήσει ἐν Μακεδονίᾳ. Ἄλλ' ὁ κ.
Deffner ἄμα τῇ ἀφίξει του εἰς Ἑλλάδα πιστῶς ἀκολου-
θῶν, ὡς φαίνεται, τοῖς παραγγέλμασι τοῦ Ῥητόρων Διδα-
σκάλου τοῦ παρὰ Λουκιανῷ ὑβρίζει σκληρῶς καὶ τοὺς Ἑλ-

(*) Ἐνταῦθα ἐξελήφθη ὀφθαλμοφανῶς ὡς ὄνομα, διὸ ἔλαβε καὶ τὸ
σημεῖον τῆς ὀνομαστικῆς· ὁμοίαν οὐσιαστικεῦσιν ἀναφέρομεν ἕκ τινος
παροιμίας «τάνημένοι τὴν γυναῖκα ὁ Γρηγόρις τῆς παίρνει» ἣτις λέ-
γεται μεταφορικῶς, τὰ ἀνήκοντα τοῖς βαθύμοις καταλαμβάνουσιν οἱ
ταχεῖς καὶ δραστικοί· ἀντὶ τοῦ ταχύς ἢ τινος ἄλλου, λέγεται τὸ Γρη-
γόρις, καὶ οὕτως ὑπελήφθη τὰ νη μένει (=ἐκείνου ὃς ἀνημένει) ὄνο-
μα, ὅθεν ἠκούσαμεν ποτε ὁ Ἄνημένης.

λήνας και τούς περι τήν νέαν Ἑλληνικήν ἀσχολουμένους ἄλλοδαπούς (Mullach, Legrand, Foy), και ἐπειδὴ ὑπ' οὐδενός ποτε ἠξιώθη ἀπαντήσεως και ἐξελέγξεως ἀπέβαλεν, ὡς αὐτὸς μαρτυρεῖ (Ἀρχ. 293 σελ. στ. 4 ἄνωθεν) τὸ δῶρον τοῦ ὑπομένειν ἀντιρρήσεις, και τούτου ἕνεκα ἐνόμισεν ὅτι, ἀντὶ τοῦ εὐχαριστῆσαι ἐπὶ τῇ γνωρίσει τῶν ἀγνώστων ἐκείνων, ὅπως πᾶς φίλος τῆς ἀληθείας θὰ ἔπραττεν, ὤφειλε μᾶλλον ν' ἀπαντήσῃ πρὸς τὸν Παπαγεωργίου, και τοῦτο ἔπραξεν ἐν Ἀρχ. σελ. 292—6 ἄλλ' οὕτως ἀναξίως τῆς ἐπιστήμης και ὄντως ἀλαζονικῶς, ὥστε αὐτὸς ὁ κ. Def. ὀνομάζει ἐν τέλει (σελ. 296 στ. 8 ἄν.) τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Παπαγεωργίου συμπεριφορὰν — πῶς νομίζετε; — ὅπως ἀγροῦρον, (gar nicht höflich)! Και ἐν τῇ ἀπαντήσει ταύτῃ διαπραττεῖ ὁ κ. Deffner τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα τοῦ ὑπολαμβάνειν τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ ὡς τὴν βιβλίου ἢ γραμματείας τινος· και ὅπως ἐν φιλολογικοῖς ἔργοις πολυλάκις διδάσκεται περὶ τύπου ἢ λέξεώς τινος ὅτι εἶνε ἀπαξ εἰρημένη ἢ ὅτι ἀναγινώσκεται παρὰ τινι Σχολιαστῇ μόνον, ἢ ἐν ἐνὶ μόνῳ κώδικι και τούτῳ οὐ παλαιῶ, και δὴ ὅτι δὲν εἶνε βεβαιωμένη ἀρκούντως, ὥστε κατὰ τὰς περιστάσεις δύναται νὰ ὑποληφθῇ ὅτι δὲν σημαίνει τίποτε, κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς τρόπον ζητεῖ και ὁ κ. Deffner νὰ ἐξασθενήσῃ και ἀναιρέσῃ τὰς τοῦ Παπαγεωργίου παρατηρήσεις λέγων ὅτι ἠρώτησε περὶ τοὺς 10 Μακεδόνας περὶ τινος, ἀλλὰ μόνος εἰς ἢ δύο ἐγίνωσκεν αὐτό, ἢ μόνος εἰς ἐνόμιζεν ὅτι εἶχεν ἀκούσῃ αὐτό. Πρὸς τί οἱ ἐλιγμοὶ οὗτοι; Δὲν ἀπαιτεῖ βεβαίως οὐδεὶς παρὰ τοῦ ἀντιρρήσεις οὐκ ἀνεχομένου κ. Def. τὴν Σωκρατικὴν ἀρετὴν τοῦ ἠδέως μὲν ἐλέγχειν, ἡδῖον δὲ ἐλέγχεσθαι, ἀλλ' οὐχ ἦττον οἱ ἐλιγμοὶ οὗτοι και ἀγῶνες τοῦ παραστῆσαι τὰ ἀμαρτήματα ἀρετᾶς και τὰς ἀρετὰς πλημμελήματα εἶνε ἡμῖν ἀκατάληπτοι, ἀνακμιμνήσκουσι δὲ μόνον τοὺς ἀγῶνας τῶν ἄλλοτε τὸν ἦττω λόγον κρείττω ποιούντων. Ἡμῖν ἔρευρῶς τὰ κατὰ ἰδίωμα τι ἀξιοπιστοτάτη μαρτυρία εἶνε ἡ ἐνός

μόνου, ἂν μόνον εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι δὲν σκοπεῖ νὰ μᾶς ἀπατήσῃ· ὁ δὲ κ. Deffner δὲν ὤφειλε βεβαίως νὰ ἀποδώσῃ τῷ κ. Παπαγεωργίου τοιαύτην κακοήθειαν, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ταυτὰ ἐβεβαιώθησαν καὶ παρ' ἄλλων. Καθόλου δὲ φαίνεται ἡμῖν ἢ πρὸς τὸν Παπαγεωργίου ἀπάντησις τοῦ κ. Deffner πρότυπον στρατηγικῆς τέχνης ἢ ἂν τις μὴ τοῦτο θέλῃ, πάντως δραματικῆς.

Εἴκοσι καὶ ἑννέα ὅλας σελίδας πρὸ τῆς κυρίας ἀπαντήσεως προαναγγέλλεται ἡ θύελλα διὰ τῆς ἀπειλῆς πρὸς τὸν Παπαγεωργίου ὅτι μετὰ ταῦτα θὰ τῷ ἀφαιρέσῃ τὸ προσωπεῖον καὶ διὰ διαφόρων ἄλλων προσβλητικῶν φράσεων, ὅτι ἀπηθανατίσθη διὰ τῆς δημοσιεύσεώς του ἐν τῇ Κλειοῦ, ὅτι εἶνε ἀκόμη φοιτητῆς ἐν ἀντιθέσει βέβαια πρὸς τὸν ἤδη ἀπὸ πολλοῦ διδάκτορα κ. Deffner. Ἐννέα καὶ εἴκοσι σελίδας μετὰ ταῦτα δίδονται ἡ μάχη προτασομένων πάλιν σκωμμάτων καὶ ἐν 295 εἶνε ἡ πέμπτη πρᾶξις, δι' ἧς τὸ δράμα τελειώνει προστιθεμένου ὅτι θὰ ἦτο καλλίτερον διὰ τὸν Παπαγεωργίου ἂν διὰ ἄλλου τινὸς θέματος ἐγίνετο γνωστὸς ἐν τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ τῆς Γερμανίας. Τώρα ὁ κ. Παπαγεωργίου ἐγινε γνωστὸς ἐν Γερμανίᾳ καὶ δι' ἄλλου ἔργου μάλιστα ἐπαινεθέντος, πρόκειται δὲ ταχέως νὰ γίνῃ γνωστότερος, ὥστε τὸν Παπαγεωργίου ἄς μὴ λυπηθῶμεν ἡμεῖς ὅπως ὁ κ. Deffner ἐν τέλει φαίνεται, ἀλλ' ἄς ἐξετάσωμεν τὴν πέμπτην πρᾶξιν, δι' ἧς ὁ κ. Deffner γίνεται τοῦ πεδίου κύριος καὶ ἦν ἐπὶ τούτῳ κατέλιπε τελευταίαν ἀποσπάσας αὐτὴν ἀπὸ ἄλλης θέσεως εἰς ἣν κατὰ σειρὰν ἀνήκεν. Τῆς διαλεκτικῆς δεινότητος τοῦ κ. Deffner δύναται τις κατὰ τὸ ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα νὰ λάβῃ γνωσὴν τινα ἐκ ταύτης καὶ μόνης. Ἰδοὺ τὰ πράγματα· ὁ κ. Deffner γράφει «ἡ ἐβδόμη παρατήρησις εἶνε ἀληθῶς ὁ θριγκὸς, πάσης τῆς ἀντικριτικῆς.» Θὰ εἶνε λοιπὸν τὸ γελοιοτάτον πάντων τῶν τοῦ Παπαγεωργίου· ἴδωμεν. Ὁ Legrand εἶχε γράψῃ ἐν τῇ Γραμματικῇ του : «ὁ λαὸς μεταχειρίζεται ὁ ὅποιος, ἡ ὀποῖα, τὸ ὀποῖον ὡς ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν»· ὁ

δὲ κ. Deffner ἐν τῇ ἐπικρίσει γράφει: «ὁ λαὸς ἀγνοεῖ παντάπασι τὸ ξενίζον καὶ δύσχρηστον ὁ ὅποιος, μεταχειρίζεται δὲ τὸ ὅπου, ποῦ (wo), τοῦτο δ' ὅμως ἄτε ἄκλιτον μόνην τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν ἐνικοῦ καὶ πληθ. δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς πτώσεσι συνδέεται μετὰ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας τοῦ τρίτου προσώπου κτλ.» Εἰς ταῦτα παρατηρεῖ ὁ Παπαγεωργίου «Ἡ λέξις ὅπου (ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ὀποῦ), ποῦ, ἀντικαθιστᾷ οὐ μόνον τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας ὁ ὅποιος, ὅπως ὁ Deffner νομίζει, ἀλλὰ καὶ τὴν δοτικὴν.» ἔπειτα «ἀνάγκη δ' ὅμως νὰ ρηθῆ ὅτι ὁ λαὸς χάριν μεζύανος σαφηνείας ἐπίστε συνδέει τὸ τρίτον-πρόσωπον τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας μετὰ τοῦ ὅπου» καὶ περαιτέρω «περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τοιούτων φράσεων (ἐν αἷς δηλ. τὸ ὅπου ἄνευ ἀντωνυμίας τοῦ τρίτου προσώπου ἀντικαθιστᾷ τὴν δοτ.) οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἀμφιβάλλῃ ὁ κ. Deffner». Καθὰ ἕκαστος βλέπει ὁ κ. Deffner ἐπικρίνων τὸν κ. Legrand ἐδίδαξεν ἐσφαλμένως ὅτι τὸ ὅπου μόνην τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν, ὁ δὲ Παπαγεωργίου ὅτι καὶ τὴν δοτικὴν ἐπίστε ἀντικαθιστᾷ, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλῃ ὁ κ. Deffner περὶ τῆς ὑπάρξεως . . .» Τοῦτο δὲ εἶνε ἀληθέστατον, ὅπως καὶ αὐτὸς ὁ κ. Deffner ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ λέγων «δὲν ἀμφιβάλλω» σελ. 265 στιχ. θ κάτωθεν. Ἀλλὰ τότε ἐρωτῶμεν πάντα τὴν ἀλήθειαν σεβόμενον, ποῦ κεῖται τὸ καταγέλαστον τῆς παρατηρήσεως; Ὁ κ. Deffner λέγει προσέτι ὅτι ἡ ἀντωνυμία τοῦ τρίτου προσώπου «συνήθως» τίθεται καὶ ὅτι τούτου ἕνεκα «ὀρθῶς» ἐξέφρασε τοῦτο ὡς κανόνα, ὁ δὲ Παπαγεωργίου «λίαν ἀτύπως» παριστᾷ αὐτὸ ὡς ἐξαιρέσιν ἀπλῆν. Ἄλλ' ἐν τούτῳ παρατηροῦμεν ὅτι πρῶτον ὁ κ. Deffner ἐν τῇ ἐπικρίσει του δὲν ποιεῖται λόγον περὶ τοῦ τί εἶνε τὸ σύνηθες ἢ συχνὸν καὶ τί τὸ σπάνιον, ἀλλ' ἀπλῶς ἠρνήθη τὴν ἄνευ ἀντωνυμίας χρῆσιν τοῦ ὅπου («μόνον τὴν ὀνομαστ. καὶ αἰτιατ.») ἐπὶ δοτ. ἐννοίας· ὥστε ἐν τῇ ἀπαντή-

σει του ό κ. Deffner περιπίπτει εἰς τὸ ἀμάρτημα τῆς ἐτεροζήτησεως, ἥτις ὡς γνωστὸν, ἀνήκει τῇ σοφιστικῇ. Δεύτερον φαίνεται ἡμῖν ὅτι ὁ κ. Deffner δισχυρίζεται παρὰ πολὺ, λέγων ὅτι ἡ χρῆσις τῆς ἀντωνυμίας τοῦ τρίτου προσώπου παρὰ τὸ ὅπου εἶνε τὸ σύνηθες, ἡ δὲ ἔλλειψις αὐτῆς ἐξαίρεσις. Ὁ κ. Deffner διαπράττει καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα τοῦ ὑπολαμβάνειν τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀνὰ τοσαύτας διαφόρους χώρας διεσπαρμένου Ἑλληνικοῦ ἔθνους ὡς τὴν βιβλίου τινος, καὶ δὴ δισχυρίζεται ὅτι «ὀρθῶς» εἶπε τὴν χρῆσιν κανονικὴν, τὴν δὲ παράλειψιν ἐξαίρεσιν. Ἄν ὁ κ. Deffner ἔλεγεν, ὅτι τοῦτο εἶνε κανονικὸν καὶ σύνηθες παρὰ τινι ἀτόμῳ, ἐν τινι πόλει, ἐν τινι ἐπαρχίᾳ, θὰ ἐπιστεύομεν αὐτῷ προθύμως, ἀλλ' ὅταν ἀποφαίνεται τοῦτο περὶ τοῦ ὅλου Ἑλληνισμοῦ, δὲν πιστεύομεν διότι ἤξεύρομεν ὅτι ἐν Κρήτῃ σπανιώτατα ἠκούσαμεν τὴν χρῆσιν ταύτην (*). μανθάνομεν δὲ ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Κερκύρᾳ μᾶλλον σπανία ἢ συχνὴ δύναται νὰ ὀνομασθῇ, καὶ ἐν Χίῳ καὶ ἐν Κυζίκῳ καὶ Μαδύτῳ δὲν ὑπερισχύει. πῶς ἔχει τὸ πρᾶγμα ἐν Θράκῃ, Ἡπείρῳ, Θεσσαλίᾳ, Μικρᾷ Ἀσίᾳ, Κύπρῳ καὶ ταῖς ἄλλαις νήσοις, ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι; Οὔτε ὁ κ. Deffner οὔτε ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν βέβαιόν τι, ἀλλ' ὅ,τι εἶνε βέβαιον ἐν τῇ ἀβεβαιότητι ταύτῃ εἶνε τόδε: ὅτι ὁ κ. Deffner δι' αὐτῶν πάντων τῶν μετ' ἀξιώματος μεγάλου ἐκπεφρασμένων δισχυρισμῶν οὐδὲν ἄλλο ἠθέλησεν ἢ νὰ σώσῃ τοῦλάχιστον τὴν ἐπιφάνειαν ἐκ τοῦ ναυαγίου, καὶ τούτου ἕνεκα μετεχειρίσθη καὶ τὴν ἐτεροζήτησιν, προσέθηκε δὲ καὶ τὰ ἀκόλουθα: «Δὲν ἀμφιβάλλω (ὅτι τὸ ὅπου δηλ. καὶ ἄνευ τῆς ἀντωνυμίας τοῦ τρίτου προσώπου ἐκφέρεται ἀντικαθιστῶν τὴν δοτ.), δισχυρίζομαι δὲ

(*) Συνήθης εἶνε ἐν τοῖς ῥήμασι τοῦ ἀφαιρεῖν, κλέπτειν, π. χ. αὐτὸς ποῦ του κλέψαν τὰ πράγματά του, αὐτὸς ποῦ τοῦ πῆρα τὸ ράσο· οὐδέποτε δὲ ἐν ῥήμασι τοῦ δίδόναι, ὁμιλεῖν, λέγειν, π. χ. τὸ παιδὶ ποῦ δωκες τὸ ψωμί, οἳ ἀνθρώποι ποῦ μιλεῖς εἶνε κακοὶ κτλ. οὐδέποτε οἳ ἀνθρώποι ποῦ τοὺς μιλεῖς.

ἔμως ὅτι ἡ χρῆσις αὐτῆς εἶνε λίαν περιορισμένη καὶ τοῦτο ἔχει τὴν αἰτίαν του· ἐνῶ δηλ. τὸ ποῦ ὡς ὀνομαστικὴ καὶ αἰτ. τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς τῶ τῶν νοτίων Γερμανῶν wo ('s Kind wo heit gestorben ist), τὸ ὅπου ὡς δοτ. τῆς δοτ. ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ ἀληθὲς ἀναφορικὸν ἐπίρρημα τόπου = πῶσε· «τὸ παιδί ὅπου ἔδωκε τὰ βιβλία» σημαίνει λοιπὸν κυρίως «ὁ παῖς ὅπως ἔδωκε τὰ βιβλία (der Knabe wohin ich die B. g. habe). Ἐδῶ ἐννοεῖται τὸ συμπλήρωμα τοῦ διδόναι ὡς τοπικὴ διεύθυνσις.» 295 Ἄρχ. "Ἄν ἄλλος τις ἠδυνήθη νὰ γίνῃ διὰ τῶν ἀνωτέρω σοφώτερος, τὸν μακαρίζομεν· ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν μετὰ παρρησίας ὅτι δὲν ἠδυνήθημεν. Τί διδάσκει οὕτως ἀποφθεγματικῶς ὁ κ. Deffner; α') ὅτι τὸ ὅπου τελεῖ τὰ τῆς ὀνομαστικῆς καὶ αἰτιατικῆς, ἀλλὰ τοῦτο γινώσκουσιν καὶ οἱ τῆς κατωτάτης τάξεως τοῦ Γυμνασίου μαθηταί· καὶ β') ὅτι τὸ ὅπου τελοῦν τὰ τῶν ἄλλων πτώσεων εἶνε τοπικὸν ἀναφορ. ἐπίρρημα. Εὐχαριστοῦμεν. Ἄλλὰ μὴ τὸ ὅπου τελοῦν τὰ τῆς ὀνομαστικῆς καὶ αἰτιατικῆς εἶνε τυπικῶς καὶ γενετικῶς διάφορον τοῦ ὅπου, ὅταν τελῇ τὰ τῶν ἄλλων πτώσεων; καὶ μὴ δὲν ἀνάγονται ἀμφοτέρω εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ τοπικὸν ἐπίρρημα ὅπου; Πάντες θὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἡ διαφορὰ οὔτε ἐν τῇ καταγωγῇ οὔτε ἐν τῇ τύπῳ ὑπάρχει, ὅπως ὁ κ. Deffner φαίνεται διδάσκων, ἀλλὰ μόνον περὶ τὴν χρῆσιν, περὶ ἧς ὁ κ. Deffner οὐδὲ ἐν λέγει. Ἡμεῖς θὰ ἐπεθυμοῦμεν νὰ μάθωμεν παρὰ τοῦ ἀξιοματικῶς περὶ τούτων λαλοῦντος (*),

(*) Οὕτως ἀποφθεγματικῶς ἀποφαίνεται ὁ κ. Deffner καὶ ἐν σελ. 294 Ἄρχ. «ὡς πρὸς τὴν αὔξησιν δύναται νὰ τεθῇ ὁ γενικὸς κανὼν ὅτι ἐν τοῖς ἀπὸ συμφώνου ἀρχομένοις θέμασι τίθεται πάντοτε ἡ αὔησις (πολὺ ὀρθότερον καὶ ἐπιστημονικώτερον θὰ ἦτο, ἂν ἐλέγετο εσώζεται καὶ ἀπαγγέλλεται), ἂν τονίζηται· ἂν δὲ τεθεῖσα ἦτο ἄτονος, παραλείπεται συνήθως (πολὺ ὀρθότερον ἂν δὲ ὁ τόνος πίπτῃ ἐπὶ ἄλλης συλλαβῆς...)). Τὸ μέγα τοῦτο δὲν ἐδίδαξε πρῶτος ὁ κ. Deffner, διότι ὁ μακαρίτης Μαυροφρύδης γράφει ἐν Δοκ. σελ. 72 κατὰ

ὡσεὶ τὰ πάντα ἦσαν αὐτῷ γνωστά, πῶς ἐγένετο, ὥστε τὸ τοπικὸν ἐπίρρημα ὅπου, ὅπερ ὡς γνωστὸν καὶ νῦν ἐτι σῴζεται καὶ εὐχρηστεῖ, νὰ ἀναλάβῃ νὰ τελῇ καὶ τὰ τῶν πτώσεων;

Ὁ κ. Deffner γράφει ἐν Ἀρχ. 295 θέλων, φαίνεται, νὰ ἐξηγήσῃ τοῦτο, «ὅτι δὲ τοπικὰ ἐπίρρηματα ἐν τε τῷ Ἑλληνικῷ καὶ Λατινικῷ τίθενται καὶ ἐπὶ προσώπων, εἶνε γνωστὸν. Ἴδὲ Ἐρρ. Στεφάνου Θησαυρὸν τῆς Ἑλλην. Γλώσσης καὶ Klotz Λεξικὸν τῆς Λατινικῆς ὑπὸ τὸ quo (ἐν Πλαύτῳ Aulul. 3, 5, 15 qui illae nubent? πρέπει νὰ ἀποκατασταθῇ ὁ ἀρχαῖος τῆς δοτικῆς τύπος)». Τὴν παρὰ Πλαύτῳ παραδιόρθωσιν ἤλεγξεν ὁ καλὸς ἡμῶν φίλος Σπ. Βάσσης ἐν Ἀθηναίῳ· ὥστε ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ ἐξετάσωμεν τὰ λοιπὰ. Ὅτι τὸ ὅπου καὶ τὸ ἔνθα καὶ τὸ ὅθεν καὶ τὸ ἔνθεν, ὧδε, ἐτίθεντο καὶ ἐπὶ προσώπων, εἶνε πασίγνω.

λέξιν τὰςδε: «Σημειωτέον κανόνα τινά, ὃν ἡ καθομιλουμένη τηρεῖ περὶ τὴν παράλειψιν ἢ μὴ τῆς συλλαβικῆς αὐξήσεως. Ὅπου μὲν ἡ αὐξήσις προφυλάττεται διὰ τοῦ τόνου, ἀκεραία διατηρεῖται, ὅπου δὲ ὁ τόνος μακρὰν αὐτῆς κείται, ἐκεῖ συνηθέστερον μὲν ἐκπίπτει, πολλάκις δὲ καὶ διατηρεῖται κτλ.» Ἡ ταυτότης αὐτόδηλος, εἰ καὶ ἐννοεῖται οἷοθεν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ κ. Deffner ἠδύνατο νὰ γράψῃ τοῦτο, ἀφοῦ καὶ πᾶς Γυμνασίου μαθητῆς ἐρωτηθεὶς καὶ μικρὰν σκεφθεὶς θὰ ἀπαντήσῃ περὶ τοῦ αὐτοδήλου ἥρωως. Ἀκόμη ἐν παράδειγμα: Ἐν σελ. 76 γράφει ὁ κ. Deffner «Περὶ τῆς ἐπένθεσεως ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνικῷ δύναται διὰ βραχείων νὰ λεχθῇ τὸ ἀκόλουθον: Διασταλτέα δύο εἶδη αὐτῆς α'.) ἐπένθεσις ἐνός ἢ μεταξὺ τοῦ φωνήεντος καὶ συμφώνου διὰ τὴν εὐφωνικὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀκολούθου συλλαβῆς, π. ἔ. προήχησις π. χ. δίχι=ὄχι μαιχι=μάχη κτλ. β'.) ἐπένθεσις ἐνός ἢ μεταξὺ φωνήεντος καὶ συμφώνου, ἀνευ τοιαύτης αἰτίας, οἷον γαῖδαρος, καϊμός, κλαῖματα κτλ.» Ἐρωτῶμεν, συμφωνεῖ τὸ βον μέρος ἀνευ τοιαύτης» πρὸς τὸ πομπῶδες ὕφος τῆς ἀρχῆς; Τί δὲ διδάσκει ὁ κ. Deffner; ὅτι τινὰ μὲν φαινόμενα δύναται, καθ' ἃ νομίζει, νὰ ἐξηγήσῃ, ἄλλα δὲ οὐχί. Ὁρθότερα θὰ ἦτο καθ' ἡμᾶς ἄλλη διαίρεσις τῶν φαινομένων εἰς τελείως ἀνεπτυγμένα, κλαῖδῶ καϊμός κτλ. καὶ εἰς ἀτέλῃ, π. χ. παιδάκι=pedáiki, δίχι=ὄχι κτλ. Ὁ ἀληθὴς ἐσωτερικὸς λόγος τῶν φαινομένων ἐν οὕτω διαφόροις χώραις οὔτε τῷ κ. Deffner οὔτε ἡμῖν εἶνε γνωστός.

στον· πρβλ. Kühner διεξοδικήν Γραμματικὴν § 554, 3 σημ. καὶ Krüger. §§ 65, 3, 2, καὶ II 58, 3, 3. Ἄλλ' ἡ διαφορὰ τῆς χρήσεως τοῦ ὅπου ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ νέᾳ Ἑλληνικῇ φαίνεται ἡμῖν μακροῦ δυσχερεστέρα ἢ ὥστε νὰ διαλευκανθῇ διὰ μιᾶς παραπομπῆς.

Ἄλλ' ἴδωμεν τί λέγει ὁ Θησαυρός, ἐν ᾧ παρατίθενται χωρία τῆς χρήσεως ταύτης π. χ. Κύρου Παιδ. 2, 3, 12, «πῶς ἡμῖν οὐχ ἠδέως ἀγωνιστέον, ὅπου γε τὰ . . . πρόκειται;» Διον. Ἀλικαρν. περὶ συνθεσ. ὄνομ. σελ. (Schäfer) 68 καὶ τί δεῖ τούτους θαυμάζειν, ὅπου γε καὶ οἱ τὴν φιλοσοφίαν . . . οὕτως εἰσὶν ἀθλοῖοι; Ἰσοκρ. περὶ Ἀντιδόσ. II ὅπου γὰρ ἀκηκοὼς μηδὲν . . . εἰς ἀγῶνά με τηλικούτον κατέστησεν . . . » Λυκουργ. κατὰ Λεωκράτ. σελ. 156 «ὅπου δὲ καὶ τοῦ λόγου τιμωρίαν ἠξίουν λαμβάνειν, ἤπου . . . Ἀριστοφ. Ὀρν. 1301 ἦδον δ' ὑπὸ φιλοστοργίας πάντες μέλη, ὅπου χελιδῶν ἦν. Μενανδ. παρὰ Στοβαίῳ Ἀνθολ. 108, 44 εὐροῖς δ' ἂν οὐδὲν τῶν ἀπάντων . . . ἀγαθόν, ὅπου τιμὴ πρόσεστι καὶ κακόν.» καὶ λοιπά· ἀλλὰ πάντα ταῦτα διαστέλλονται ὅπως ἕκαστος βλέπει πλεῖστον τῆς νῦν χρήσεως. Σαφεστέρα φαίνεται ἡ σχέσις τοῦ ὅπου παρὰ Σοφοκλεῖ Φιλ. 456 ὅπου γ' ὁ χεῖρων τ' ἀγαθοῦ μεῖζον σθένει κάποφθένει τὰ χρηστὰ χῶ δειλὸς κρατεῖ, τούτους ἐγὼ τοὺς ἄνδρας οὐ στέρξω. πρβλ. καὶ Αἰάντα 1081 ὅπου ταύτην τὴν πόλιν. Ἄλλ' οὐδὲ ταῦτα ὅμοια. Δύναται δέ τις καὶ ἄλλα νὰ προφέρηται τῆς τοιαύτης χρήσεως παραδείγματα, π. χ. Ἀνδοκιδ. περὶ τῶν Μυστηρ. 90 «ὅπου τοίνυν αὐτοῖς τοῖς τριάκοντα ὠμνυτε μὴ μνησικακήσειν . . . ἢ που σχολή . . .» καὶ περὶ τῆς πρὸς Λακεδ. Εἰρήν. 2 «ὅπου δὲ πολλάκις ἤδη πρότερον εἰρήνην ἐποιήσασθε δημοκρατούμενοι, πῶς οὐκ εἰκὸς ὑμᾶς σκέψασθαι . . .» Οἱ παλαιοὶ βεβαίως δὲν ἔλεγον ὁ ἀνὴρ ὅπου ἐλήλυθεν = ὅς ἐλ. ὁ ἀνὴρ ὅπου ὄρατε = ὃν ὄρατε· ὁ παῖς ὅπου δέδωκας τὸν ἄρτον· ὁ κ. Deffner παραβάλλει τὰ ἡμέτερα ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἔρχεται, τὸν ἄνθρωπον ποῦ βλέπει, τὸ ὅπου ἴδωκας

τὸ ψωμί πρὸς τὰ Γερμανικά, (τὸ ὅπου παρέβαλεν ἤδη πρὸ πολλοῦ ὁ Pott ἐν *Philologus* XI, 259 πρὸς τὸ Γερμανικὸν Wo), καὶ οὕτως ἐπαναπαύεται, ὡσεὶ ἡ συσσωρευσις ἦτο ἐξήγησις, ἢ ὡσεὶ ἦτο ἀμφιβολίας ἀνεπίδεκτον ὅτι ἐν ἀμφοτέροις ταῖς γλώσσαις ἢ χρήσις προήλθε διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ. Ὁ αἰιδίμος Κοραῆς ὑποναεῖ ἐν Ἄτ. Α. 65 ὅτι τὸ ὅπου εἶνε ξενισμός, κατὰ μίμησιν τοῦ Ἰταλ. *che* ἀλλ' ὀρθῶς ἀντιλέγει ὁ Μαυροφρύδης ἐν Δοκ. 611—612 ἀποδεικνύων ὅτι τὸ ὅπου ὄν ἐν χρήσει πολὺ πρὸ τῶν Σταυροφοριῶν δὲν δύναται νὰ εἶνε ξενισμός. Ὁ τῆς χρήσεως ἡμῶν τὴν γενετικὴν ἔρευναν θηρεύων δύναται νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὸ ὅπου κείμενον τὸ πάλαι ἐνίοτε ἀντὶ ἐμπροθέτου δοτ. = ἐν οἷς, ἐν ᾧ, μετὰ ταῦτα βαθμηδὸν προέβη νὰ τελῆ καὶ τὰ τῆς ὀνομ. καὶ αἰτ. Δύναται δ' ὅμως νὰ ὑποθέσῃ καὶ ὅτι ἡ χρήσις πρῶτον ἔλαβε χώραν ἐν τῇ ὀνομ. καὶ αἰτ. καὶ ἔπειτα καὶ ἐν τῇ δοτ. καὶ τοῦτο φαίνεται ἡμῖν μακρῶ πιθανώτερον, διότι ἐν τοῖς ἔργοις τῆς 10 καὶ 12 Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος τὸ ὅπου μόνον τὰ τῆς ὀνομαστ. καὶ αἰτιατικῆς τελεῖ, εἰ καὶ ῥητέον ὅτι δὲν εἶνε τοῦτο ἰκανὸς λόγος, διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς Γραμματείας ἐκείνης. Ἦδη ἐν τῇ Γραφῇ ἀπαντᾷ τὸ ὅπου ἐπὶ τε στάσεως καὶ κινήσεως, πρβλ. Ἀποκαλ. 14, 4 οὗτοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ, ὅπου ἂν ὑπάγῃ» καὶ ἀλλαχοῦ «οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις, κτλ. Δὲν θὰ εἴπωμεν λοιπὸν οὐδὲν μέγα παραδεχόμενοι ὅτι τότε καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς ἔτεσιν ἐλέγοντο τοιαῦται φράσεις «εὐρήσω αὐτὸν ὅπου ὑπάγει· κατέλαβον αὐτοὺς ὅπου ἔφευγον· τὸ πρᾶγμα ὅπου ἀπώλεσα, ἀγνοῶ, οἱ πολέμιοι ὅπου ὤρμου ἀπεκρούοντο κτλ. καὶ ὅτι τοιαῦται προτάσεις ἐσχημάτισαν τὴν γέφυραν εἰς τὴν νῦν χρῆσιν· διότι ἐν πᾶσι τούτοις τὸ ὅπου εἶνε ἀληθῶς τοπικὸν ἀναφορ. ἐπίρρημα, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν δυνατὸν νὰ ἐγεννήθη τὸ αἰσθημα ἐν τοῖς λαλοῦσιν, ὅτι τὸ ὅπου πλὴν τῆς τοπικῆς σημασίας ἐξέφραζεν ἐν ταῖς αὐταῖς προτάσεσι καὶ τὰ τῶν πτώσεων ὀνομ. καὶ αἰτιατ. ἐν. καὶ πληθ. καὶ ἐντεῦθεν κατὰ μικρὸν

ἐπεξετάθη ἡ χρῆσις καὶ ἐπὶ τῆς δοτ. ἀφοῦ τὸ ὅπου οὐδὲν χαρακτηριστικὸν πτώσεως ἢ ἀριθμοῦ ἢ γένους εἶχεν, ὅφ' οὐ οἱ λαλοῦντες νὰ κωλυθῶσι κατὰ τὴν ἐπέκτασιν ταύτην, ὅπερ ἀναμφιβόλως θὰ ἐγένετο, ἂν εἶχε χαρακτηῖρα ὠρισμένον π. χ. «τοῦ παιδιοῦ» οὐδεὶς δύναται νὰ ἐκλάβῃ ὡς πληθ. ἢ θηλ. ἢ ὀνομαστικὴν, διότι πάντα ἀποκλείονται ὑπὸ τῆς καταλήψεως, ἐν ᾧ ἐν τῷ ὅπου οὐδαμῶς.

Ὁ κ. Deffner ὀνομαζέει τὸ ὁ ὁποῖος ξενισμὸν. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη δὲν εἶνε νέα, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, οὐδὲ ὁ κ. Deffner ἀρχηγός, ἀλλὰ μόνον προσετέθη τῇ ἑτέρᾳ τῶν ἐριζουσῶν μερίδων, οὐδένα λόγον περὶ τούτου οὐδενὶ δούς, διότι ἀποφθεγματικῶς πάλιν ἀπεφνήκατο. περὶ τούτων ἄλλοι μὲν π. χ. Ἐρν. Κούρτιος σελ. 313 τῆς διατριβῆς του ἐν *Nachrichten d. Königl. Ges. der Wiss. zu Göttingen* 1857 ἀριθ. 22 σελ. 296 καὶ ἐξῆς, ἀπεφνήσαντο ὅτι εἶνε ξενισμὸς, ἢν γνώμην ἐκφράζει καὶ ὁ κ. Deffner, ἄλλοι δὲ π. χ. Μαυροφρύδης *Δοκ.* 612 ὅτι εἶνε γνήσιον Ἑλληνικὸν προῖόν· ποτέροις λοιπὸν πειστέον; οὐδετέροις, ἀλλὰ μόνον τοῖς πράγμασιν, ἃ ἔχουσιν, ἂν μὴ ἀπατώμεθα, ὧδε: ἐν τῇ πρὸ τῶν Σταυροφοριῶν Γραμματεία καὶ ἀναφορικαὶ προτάσεις ἐκφέρονται ἢ διὰ τῶν Ἑλλήν. ὅστις, ὅς, ὅσπερ, ἦτις κτλ. ἢ διὰ τοῦ ἄρθρου τελουῦντος τὰ τῶν ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν ἢ διὰ τοῦ ὅπου 'ποῦ· τὸ ὁ ὁποῖος ἀγνοεῖται. Ἐντεῦθεν φαίνεται ὅτι ἔχουσι δίκαιον οἱ ξενισμὸν ἀποκαλοῦντες αὐτό, ἀλλὰ μόνον φαίνεται, διότι εἶνε μόνον ἐν μέρει ξενισμὸς. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἤδη ἀπὸ τῶν δοκίμων χρόνων τὸ ποῖος ἤρξατο νὰ καταλαμβάνῃ τὴν θέσιν τοῦ τίς· ὅπως λοιπὸν ἐλέγετο ποῦ; ὅπου, πότε; (ὅπ) ὅταν, πῶς, ὅπως, τί; ὅ,τι, πόσα; ὅσα κτλ. οὕτως ἐλέχθη ἐπὶ ἀοριστολογικῆς σημασίας τὸ ὅποιος ὁποῖος, τοῦτο δὲ πιστοῖ ὁ Μαυροφρύδης ἐν *Δοκ.* σελ. 612 ἐκ ποιήματος ἀνεκδότου τοῦ 11 μ. Χ. αἰῶνος καὶ δὴ δὲν δύναται νὰ εἶνε ξενισμὸς οὐδ' αὐτό. Ἡ πιστὴ δὲ μετάφρασις τοῦ *lequel laquella, il quale la quale* εἶνε νομιζόμεν,

οὐχὶ ὁ ὁποῖος, ἀλλὰ ὁ ποῖος ἢ ποῖα τὸ ποῖον καὶ ἀληθῶς τοῦτο ἀπαντᾷ ἐν τοῖς πρώτοις ὑπὸ Δυτικὴν ἐπίδρασιν φανεῖσιν ἢ μεταφρασθεῖσιν ἔργοις, τ. ἔ. τοῖς Κυπριακοῖς νόμοις, τῷ Βελθάνδρῳ καὶ Χρυσάντζῳ, τῇ ἀλώσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως κτλ. ἐν ᾧ λοιπὸν οἱ πρὸ τῶν Σταυροφοριῶν Ἕλληνες ἔλεγον ποῦ π. χ. Μ. Γλυκᾶς στ. 117 ὅπου ἔχει ἀμέριμνον ψυχὴν καὶ ὅπου ἐνὶ χορτασμένος 135 ὅπου πονέσῃ κεφαλὴν καὶ ὅπου πονέσῃ πτέρναν. 137 ἐκείνους ὅπου ἐπόνεσαν. 202 ψυχὴ μου ὅπου σε βλέπουσιν 209 ὅπου διδάξῃ γράμματα 282 ὅπου τὸν φοῦρνον ἐκτισεν. Ἄλεξ. Κομνηνός 227 ὅπου κακοὺς εὐεργετεῖ. 226 ὅπου τὴν θλιψὴν μοναχὴν οὐ δύναται φυλάξαι. 316 ὅπου γὰρ θέλει πάντοτε ἀκούειν. . . . 336 ὅπου τὸ δίκαιον σύντομα νοήσει καὶ ἐξελέγξει. 382 ὅπου θυμῶνεται πολλὰ κτλ. τὰ παρὰ Προδρόμῳ παραδείγματα ἐν Μαυροφρ. Δοκ. 611. Οἱ μετὰ τὰς Σταυροφορίας καὶ ταῦτα καὶ τὴν μετάφρασιν τῶν ξένων π. χ. οἱ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς 13 ἑκατονταετηρίδος (1205—1218) μεταφρασθέντες Κύπριοι νόμοι πολλὰ παραδείγματα, π.χ. σελ. 159 αἰτίαν διὰ τὴν ποῖαν οὐδὲν 158 μὲ τοὺς ποῖους ἔτι. 166 τὸ ποῖον νά μου πληρώσουν 178 ἀπαὶ τὰ ποῖα 236 εἰς τὸ ποῖον καὶ 218. 202 ἐθέπισεν ὁ . . . ὁ ποῖος, καὶ τοῦ ποῖου ἐνὶ ἡ γῆ. ὁ καὶ 226 302 τὸ χρέος ἀπαὶ τὸ ποῖον προβλ. καὶ 308 εἰς τοὺς ποῖους χρεωστεῖ, καὶ 315, 318, 319, 324, 325, 334, 338 357, 366, 367, 395, 399, 407, 415, 422, 423, 425, 431 κτλ. κτλ. κτλ. ὁ ὁποῖος ἢ ὁποῖα κτλ. ἀγνοοῦνται. Ἐν τοῖς τοῦ 15 αἰῶνος χρονικοῖς Λεοντίου Μαχαιρᾶ καὶ Γεωργίου Βουστρωνίου (Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθήκ. II) ἀπαντᾷ μόνον δις ὁ ὁποῖος π. χ. 255 ἢ ὁποῖγα, καὶ 416 τὸ ὁποῖον, ἐνθα ὁ ἕτερος κῶδιξ ἔχει τὸ ποῖον, ὃ πάντως γνήσιον. Τὸ ἐν 471 ὁποῖος Καρτσερῆς ἀναγνωστέον «ὁ ποῖος Καρτσερῆς» Μνημείων ἐκλογὴ ὑπὸ Μαυροφρουδ. 374 καὶ ἀπλῶς τὸ ποῖον οὐδὲν εἶχον. . . Ἄλλα παραδείγματα τῆς τοῦ 15 καὶ 16 αἰῶνος Γραμματείας συνέλεξεν ὁ Μαυρο-

φρυδ. ἐν Δοκ. 610—11. Ἄμα δὲ ἡ νέα Ἑλληνικὴ ἀναπτυχθεῖσα ὀλίγον, ὥστε νὰ δυναταὶ νὰ κινῆται ἐλευθέρως ἀπέναντι τῶν Δυτικῶν, ἀπέβαλε τὸν ξενισμὸν τοῦτον καθ' ὁλοκληρίαν ὥστε ἀντ' αὐτοῦ ἐν Κρητικοῖς καὶ Ἐρωτοκρίται, ἔργοις τοῦ 17 αἰῶνος, εὔρηται τὰ καὶ σήμερον ἐν χρήσει ποῦ ὅπου, ὁ ὁποῖος κτλ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἀντὶ τοῦ ὁ ποῖος ἐλέχθη ὁ ὁποῖος, ἀλλὰ τίς ἡ γένεσις αὐτοῦ; περὶ τούτου διέλαβε καὶ ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις καὶ ὁ Μαυροφρύδης ἐν Ἐκλογῇ Μνημ. σελ. 507 ὁδεῖνα. λέγων «τὸ ἄρθρον ὁ ἠνωμένον εἰς ἐν μὲ τὸ δεῖνα καὶ οὕτως: ὁδεῖνα, λαμβανόμενον ἐπὶ πάσης πτώσεως» πρβλ. τὰ ὁ κάποιος, ὁ κάτι, ὁ κάποθεν, ὁ κάποτε, ὁ κάπου, ὁ κάτις» τοῦ ἄρθρου τὴν προσκόλλησιν προτείνει καὶ ὁ Κοραῆς λόγον ποιούμενος περὶ τοῦ τὴν ποῖαν, ὅθεν λέγει ὅτι ὁ βαρβαρισμὸς ἐπλασε «τὴν ὁποῖαν». Ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ κ. Σάββα ἐκδεδομένοις Κυπριακοῖς νόμοις Μεσαιων. Βιβλιοθήκης VI ἀναγινώσκονται ὁμοίως περίεργοι τοιοῦτοι τύποι, ὁκάτινος ἐν σελ. 404, καὶ οὐκάτινος ἀλλαχοῦ, τὴν ὁδεῖνα οἰκίαν, τὸ ὁδεῖνα περιβόλι, τοῦ ὁδεῖνός μου συγγενῆ 408 καὶ «τὸ ὁτοποῖον χωράφι 408 καὶ 394, τὸ ὁτοποῖον μου κτλ. Ἐδιδάχθη ἀνωτέρω ὅτι ἐν τοῖς Κυπρίοις νόμοις καὶ τοῖς μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔργοις δὲν ἀπαντᾷ τὸ ὁποῖος, ἡ ὁποῖα κτλ. ὥστε ἀπορεῖται, πῶς τρεῖς αἰῶνας πρότερον ἠδύνατο νὰ συμπληρωθῆ ἡ πρόσθεσις τοῦ ἄρθρου ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ τέλος τοσοῦτον βραδέως ἐν τῷ ὁ ὁποῖος. Ἐπειτα ἄλλη μεγάλη δυσχέρεια φαίνεται ἐν τῷ ὁκάποτε, ὁκάπου ἐν οἷς τὸ ἄρθρον φαίνεται ἀκατάληπτον· δι' αὐτὸ νομίζομεν ὅτι ἀνάγκη ἄλλης ἐξηγήσεως. Καθὰ ἤδη ἐρρήθη τὸ ὁποῖος ἐπίστωσεν ὁ Μαυροφρύδης πρὸ τῶν Σταυροφοριῶν, οἱ δὲ Κύπριοι νόμοι γραφθέντες εὐθὺς μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ μεταφρασθέντες ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς 13^{ης} ἑκατονταετηρίδος παρέχουσι τὸ ἀοριστολογικὸν ὁποῖος (καὶ ὄγιος) συχνότατα. 433 ἄνθρωπος ὄγιος καὶ ἂν ἐν. 434 ὅτι

ὅποιας δουλείας ἢ τέχνης ἐνὶ ὁ τεχνίτης. 423 ὅτι εἰς ὅποιον τόπον ὅπου . . . 297 πραγματευτῆς ὄγιος καὶ ἄν ἐνὶ. 200 ὅποιος καὶ ἄν ἐνὶ 207 νὰ κράξῃ ὄγιον θέλει. 211 ὅποιος καὶ ἄν ἐνὶ. 143 νὰ ἔχῃ διαφορὰν ὅποιος τὸ γράφει. 451, 463 κτλ. κτλ. Ἡ χρῆσις αὕτη τοῦ ὅποιος εἶνε συχνοτάτη καὶ ἐν Ἑρωτοκρίτῳ καὶ ἐν Κρητικοῖς δράμασι, πρβλ. Ἑρωτόκριτ. 172 ὅποιος τὰ ὕστερα μετρά· ἄμα ὅποιος θὲ νὰ λαβῶθῃ. 184 καὶ ὅποιος θελήσῃ. 194 ὅποιος φοκράται κοπελιοῦ. 199 ὅποια πληγώθη ἔς τὴν τιμῆ. Ὅτι ἐν τούτοις παραλείπεται πλειστάκις τὸ ἄν, δὲν θὰ φανῆ θαυμαστὸν τῷ γινώσκοντι ὅτι ἐν τῇ Γραφῇ ἤδη ἀπαντῶσι τοιαῦται προτάσεις καθ' ὑποτακτικὴν ἄνευ τοῦ ἄν π. χ. ὅστις ἀρνήσεται Ματθ. 10,33, ὅστις τηρήσῃ 2,10 κτλ. Τὸ ὅποιος εἶνε δημοτικὸν ἀπαντῶν καὶ ἐν διστίχοις, πρβλ. Passow διστ. ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ ὅποιος καὶ Νεοελλ. Ἄναλ. I, 297. Καὶ τοῦτο φαίνεται φυσικόν, ἀφοῦ ἔχει πρὸς τὸ ποιός, ὅπως τὰ λοιπὰ ἀναφορικὰ πρὸς τὰ σχετικὰ ἐρωτηματικά. Εὐκόλως ὅμως ἐννοεῖ ἕκαστος ὅτι αἱ ἀοριστολογικαὶ καὶ αἱ ἀναφορικαὶ ἔννοιαι δὲν εἶνε ὅλως διάφοροι, καὶ ὅτι ἐν πλείστοις φράσεσιν εἶνε ἀμφίβολον, ἂν ἡ ἀοριστολογικὴ ἢ ἡ ἀναφορικὴ ἔννοια ὑπερισχύῃ πρβλ. τὸ πῆρεν ὅπου μπόρεσεν» καὶ ὅτι ἐκ τούτων ἠδύνατο καὶ τὸ ὅποιος ὅποιος νὰ δηλοῖ ἀναφορικὴν ἔννοιαν· καὶ ἀληθῶς τοιαῦτα παραδείγματα προήνεγκεν ἤδη ὁ Μαυροφρυδ. Δοκ. 610 ὃν ἔχομεν εὐνοῦχον ὅποιον ἐξαπέστειλεν. Ἐφάνησαν ἐκεῖνοι ὅποιοι ὀνομάζονται. Ἀφοῦ δὲ τὸ ὅποιος ὅποιοι ἀπὸ τῆς ἀοριστολογικῆς του σημασίας ἐπεξετάθη καὶ ἐπὶ τὴν ἀναφορικὴν συνέβη τὸ ἀπλούστατον ὅτι οἱ λαλοῦντες θέλοντες νὰ ἀποφύγῃσι τὴν πάντοτε ξένην καὶ ἀμφιβολίαν παρέχουσαν χρῆσιν τοῦ ἐρωτηματικοῦ ποιός ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης μετεχειρίσθησαν τὸ ἀρχαῖον καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς ἀναφορικὴν σημασίαν καταντήσαν ὅποιος ὅποια μετὰ τοῦ ἄρθρου, ὅπερ ἤδη ἐν τῷ τύπῳ, ὁ ποιός, ἢ ποία, τὰ ποῖα εἶχε καταστή αὐτοῖς γνωστὸν καὶ σύννη-

θες. Κατ' αὐτὰ ξενισμὸς ἐν τούτοις εἶνε μόνον ἢ χρῆσις τοῦ ἄρθρου, τὸ δὲ λοιπὸν οὐχί, καὶ τὸ οὐ τὸ ἐν ἀρχῇ οὐχί τὸ ἄρθρον, ἀλλὰ τὸ αὐτό, ὃ ἐν ταῖς ἄοριστολογικαῖς ἀναφορικαῖς ἀντωνυμίαις καὶ ἐπιρρήμασιν ἀνέκαθεν ὑπῆρχε, καὶ ὃ σὺν τῷ χρόνῳ προΐοντι διεδόθη καὶ ἐν τοῖς μνημονευθεῖσιν ὁ κάπου κτλ., διότι κατὰ μικρὸν ἀνεπτύχθη τὸ αἴσθημα ἐν τοῖς λαλοῦσιν ὅτι εἰς δῆλωσιν ἄοριστολογίας ἀπαραίτητος εἶνε ὁ ἐν τῇ ἀρχῇ προφερόμενος καὶ εἰ δυνατὸν τονιζόμενος φθόγγος ο.

Ἐν σελ. 29 ἀναγινώσκομεν ἄγκουρα = ἄγκυρα. Τοῦτο δὲ φέρεται ὡς παράδειγμα τῆς ἐν τῷ Τσακωνικῷ διατηρήσεως τοῦ υ μετὰ τῆς ἀρχαίας προφορᾶς ὡς ου. Ἄγνοεῖ λοιπὸν ὁ κ. Deffner ὅτι ἡ λέξις ἄγκουρα εἶνε πανελληνίως καὶ ὅτι δι' αὐτὸ τὸ ου πιθανώτατον ὅτι ἦλθεν ἐξ Ἰταλίας. Ἐν σελ. 20 « τοῦ τύπου κοῦε προηγῆθη ἀναμφιβόλως ὁ τύπος κοῦερ καὶ τούτου ὁ κοῦορ, ὃς ἦτο Λακωνικὸς ἀντὶ κούως, κύως ». Ταῦτα εἶνε παντελῶς ἀδύνατα. τὸ ὄνομα εἶνε Ἰαπετικῶν χρόνων πανταχοῦ μετὰ τοῦ ν ἀπαντῶν πρβλ. Ἰνδ. *ḥvan* κλητ. *ḥvas* γεν. = κύορ, κυρός, ἐν τῷ Λατ. *can - um*, Γοθθ. *hun - d - as* κτλ. δὲν εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι οἱ Λάκωνες ἔτρεπον τὸ τελικὸν ν εἰς ς, τούναντίον δὲ μάλιστα ἔχομεν ἐπιγραφικὰ μαρτύρια τῆς τηρήσεως αὐτοῦ ὅπως ἐν ταῖς λοιπαῖς διαλέκτοις, π. χ. Δαμονορ, α (ν)ιοχιορ καὶ παρὰ Ἀλκμαῖνι ἀναγινώσκεται Σειρήν, εὐφρωρ, Ἄλκμαρ κτλ. περίφημοι δὲ εἶνε ἄλλως καὶ αἱ Λακωνικαὶ κύες ὑπ' οὐδενὸς κύσεσ λεχθεῖσαι. Ἐσφαλμένως δὲ λέγει ὁ κ. Deffner ὅτι ἂν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔληγεν εἰς - ων ἔμελλε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πρώτην κλίσιν· αὐτὸς ὁ κ. Deffner ἀναφέρει ἐν σελιδ. 11 τὴν λέξιν τᾶμω = στάμων = στήμων, ἀλλ' ὁμοίως ἐσφαλμένως ὑποθέτει ἐν σελ. 20 ἀρχαιότερον (!) τύπον στήμωσ. Τὸ ν τῶν εἰς - μὸν ὀνομάτων εἶνε Ἰαπετικῶν χρόνων ἀπαντῶν ἐν ταῖς συγγενέσι γλώσσαις (πρβλ. Βορρ Συγκριτ. Γραμματικὴν III 165 καὶ ἐξῆς), ὅστις δὲ ἀγνοῶν τὰ κατὰ τὰς συγγενεῖς γλώσσας ὑπολαμ-

βάνει ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἀπαγγέλλωσιν οἱ Λάκωνες σταμῶς δὲν σφάλλεται ὀλιγώτερον τοῦ διδάξαντος ὅτι τὰ παθητ. ῥηματικὰ εἰς -τος παράγονται ἀπὸ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου, μετὰ τοῦ ὁποίου οὐδὲν κοινὸν δύνανται νὰ ἔχωσιν.

Ὅμοίως ἐσφαλμένως ἀποδίδει τοῖς Λάκωσιν ὁ κ. Deffner τύπους οἰοι ὁ ἐμβάλω σελ. 44, ὁ ὄρως ἀντὶ ὄρῳ, γράφους ἀντὶ γράφωρ ἐν σελ. 19, ἀτοπώτατος δὲ πάντων ἐν σελ. 40 ὁ τύπος γροθία=κονδυλισμός. Ἄγνοεῖ λοιπὸν ὁ κ. Deffner ὅτι ὀνόματα εἰς -ία δηλοῦντα τὴν ἐνέργειαν καὶ εἶτα τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ παίειν, τύπτειν, οἶον σπαθιά, γροθιά, ξυλιά, μαχαιριά, κονταριά, τουφεκιά, κοντακιά, λαχτιά (=λάκτισμα) κτλ. ἦσαν παντελῶς ἄγνωστα τοῖς ἀρχαίοις· περιεργον! ἡμεῖς ἐμάθομεν αὐτὸ ἐν τῇ κατωτάτῃ τάξει τοῦ Γυμνασίου.

Ἐν σελ. 288—9 ἐπαναλαμβάνει ὁ κ. Deffner τὴν ἀτελεύτητον περὶ ὄνου συζήτησιν καὶ φαίνεται ἐμμένων ἔτι ἐν τῇ γελοιά ἐτυμολογίᾳ ἐκ τῆς ψευδοῦς ῥίζης γαδ. περὶ τῆς ἐτυμολογίας ταύτης ἔγραψεν ὁ κ. Deffner ἐν Νεοελλ. Ἐναλ. I, 441 καὶ ὁ Foy ἐν Lautsystem σελ. 106, ἔπειτα πάλιν ὁ κ. Deffner ἐν τῇ Κλειοῖ διαμαρτυρούμενος ὅτι ἔκλεψεν αὐτῷ τὴν ἐτυμολογίαν ὁ Foy. Ἄλλ' ἐκ παντὸς τούτου τοῦ κακοῦ ἢ ἐτυμολογία τοῦ γάδαρος οὐδὲ ἐν βῆμα προέβη ἀπὸ τοῦ σημείου ἐν ᾧ κατέλιπεν αὐτὴν ὁ Κοραῆς, ὅστις ἐπιστάμενος ὅτι ἰχθύς τις τοῦ αὐτοῦ γένους τῷ νῦν γαιδουρόψαρω ἐκαλεῖτο ὄνος ἢ ὀνίσκος (*) ἤκασεν ὅτι ἐκεῖθεν ὠνομάσθη. Ὁ κ. Deffner ἐπανελάβε τὴν παραγωγὴν ταύτην ἐν Νεοελλ. Ἐναλ. I, 441 γράψας τὰ κομψὰ καὶ μετριόφρονα ταῦτα, ἅτινα δὲν δυνάμεθα ἡ

(*) Ὅπως ἕκαστος εὐκολώτατα ἐκ τοῦ συγγραμμάτιου τοῦ Κοραῆ «Ξενοκράτους κτλ. δύναται (σελ. 48) νὰ μάθῃ, οὐδαμῶς εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ ὀνίσκος τῶν παλαιῶν εἶνε τὸ νῦν γαιδουρόψαρο, διότι σήμερον καταλέγονται πολλὰ εἶδη ὀνίσκων. Ἐν δὲ σελ. 31 ἀναγινώσκεται τοῦ Γαληνοῦ βῆσις αὐς δ' ὀνίσκους μὲν ἐκάλεσεν ὁ Φιλότιμος, ὄνους δ' ὀνομάζουσιν ἄλλοι . . . »

νὰ ἀνακοινώσωμεν τοῖς ἀναγνώσταις. Ἐνταῦθα ἀνάγκη νὰ εἶπω ὀλίγα καὶ περὶ τῆς γάδαρος. Ἡ γραμματικὴ τοῦ Mullach καὶ ἄλλα πλεῖστα σφάλματα ἔχει καὶ τὸ ὅτι παραδέχεται τυφλοῖς ὄμμασι τὴν παραγωγὴν τοῦ γάδαρος (γαΐδαρος) ἐκ τοῦ ἀεὶ διαίρεσθαι. Εἶνε ἐντροπὴ νὰ φέρωνται τοιαῦται παραγωγαὶ εἰς τὰ λεξικά καὶ γραμματικὰς, πρὸ πάντων, διότι εἰς τὸ *Lexicon* τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα ὁ γάδος, ὁ ἰχθύς ὁ ἄλλως ὄνος λεγόμενος, λέγεται δὲ καὶ ὀρίσκοσ. Δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία ὅτι τὸ γάδαρος παράγεται ἐκ τοῦ γάδος. Ὁδηγούμενοι ὑπὸ τῆς φράσεως ὄνου ἀσελγέστερος δὲν θὰ κάμωμεν σφάλμα εἰς τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως γάδος, φθάνει μόνον νὰ ἐνθυμώμεθα τὰ γλωσσήματα τοῦ Ἑσυχίου γαδεῖν: χαρίσασθαι, γάδεσθαι: ἡδεσθαι». ἐν Ἀρχ. 289, λέγει ἡμῖν ὁ κ. Deffner ὅτι τότε ἠγνόει τὴν τοῦ Κοραῆ παραγωγὴν, καὶ ὅτι ἔμαθεν αὐτὴν παρὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Πανταζίδου· πιστεύομεν. Δυστυχῶς ὁ κ. Deffner θελήσας κατὰ τὸ ἔθος νὰ ἀναδράμῃ εἰς ρίζας περιέπεσεν ἀμαρτήματι ἢ μάλλον ἀμαρτήμασι μεγάλαις. Τὸ ῥῆμα γάδεσθαι καὶ γαδεῖν ἀπερὸ Ἑσυχ. παρέχει, ὡς πασίγνωστον, εἶνε οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ ἀδεῖν ἡδεσθαι μετὰ τοῦ βαῦ. διατί ὁ Ἑσυχ. ἔγραψεν οὕτω πολλὰς λέξεις (περὶ τὰς 50) συνηθηθῆται μέχρι τοῦδε πλεῖστον, καὶ ἄλλοι μὲν ἐφρόνουν ὅτι ὁ Ἑσυχίος ἦ τις, οὐ τὰ ἔργα ἐπωφελήθη, ἐπλανήθη κατὰ τὴν γραφὴν, ὥστε ἔγραψε Γ ἀντὶ F, ἄλλοι δὲ ὅτι πιθανὸν νὰ εἶνε αὐταὶ αἱ λέξεις διαλέκτου τινός, ἐν ἧ ἀπηγγέλλετο τὸ βαῦ ὡς γάμμκ. π. χ. ὁ Giese ἐν τῇ περὶ Αἰολ. διαλέκτου σελ. 293 λέγει ὅτι «ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν λέξεων εἶνε μέγας, δὲν δύνανται νὰ νομισθῶσι σφάλματα τῶν μεταγραφῶν, ἀλλ' οὐδ' ὁ Ἑσυχ. ἦτο δυνατόν νὰ σφαλῇ, ἀφοῦ ἄλλως γινώσκει τὸ δίγαμμκ ὀνομάζων αὐτὸ στοιχεῖόν τι, καὶ δὴ θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ σφάλμα διέπραξαν οἱ τὰς πηγὰς συγγραψαντες. Δύνανται μὲν τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὁ συγγραφεὺς

μετεχειρίσθη ἀπλῶς τὸ Γ ἀντὶ τοῦ F διότι τοῦτο ἐπὶ τοῦ Ἑσυχίου δὲν ἦτο πλέον ἐν χρήσει, οὐδ' ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ εἶχε θέσιν ὀρισμένην ὡς ἀληθὲς στοιχεῖον καὶ δὴ οὐδ' ἐν τῷ Λεξικῷ· ἀλλ' ὁμῶς ἀνάγκη νὰ ἐρωτήσωμεν διατί ἐξελέχθη τὸ Γ καὶ οὐχὶ τὸ Β ὕπερ ἄλλως ἐχρησίμειεν ὡς σημεῖον τοῦ Βαῦ; Ἄν ἐπῆλθεν ἀντικατάστασις τοῦ F διὰ τοῦ Γ, ἀνάγκη τοῦτο νὰ στηρίζεται μόνον ἐπὶ τῆς ὁμοιοτήτος τῆς προφορᾶς τοῦ F καὶ τοῦ Γ, καὶ ὅτι αἱ λέξεις αὗται μετὰ τῆς προφορᾶς πιθανὸν νὰ ἀνήκωσι διαλέκτῳ τινι οὕτω προφερούσῃ τὸ F». Ἐν τῇ ἐπομένῃ σελίδι σαλεύει ὀλίγον, ἔπειτα δὲ ἐπανέρχεται καὶ πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν γνώμην, ἐπιχειρῶν νὰ ἐξηγήσῃ πῶς εἶνε δυνατόν νὰ ἀναφυῇ τὸ Γ ἀντὶ τοῦ F. Ὁ δὲ Ahrens ἐν II 52 περὶ τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων, ἀσπάζεται τὴν πρώτην γνώμην, οὐχὶ διότι δὲν εὐρίσκει δυνατόν ὅτι διάλεκτός τις ἀπήγγελλε τὸ F ὡς Γ, ἀλλ' ὅτι αἱ λέξεις αἱ μετὰ τοῦ Γ ἀντὶ F γεγραμμέναι ἀνήκουσι ταῖς διαφορωτάταις διαλέκτοις, διότι ὀφθαλμοφανῶς ἄλλαι μὲν φέρουσι τὸν Λακωνικὸν (γέτορ=έτος, γῆμα=εἶμα) ἄλλαι τὸν Λέσβιον (γέμμα=εἶμα) καὶ ἄλλαι τὸν Βοιωτικὸν (γίαρ=ἔαρ) χαρακτῆρα. οὐδεμία δὲ διάλεκτος ὑπῆρχεν ἐνοῦσα πάντας τούτους τοὺς χαρακτῆρας, ὥστε νὰ ἀποδοθῇ ταύτῃ καὶ ἡ τοῦ F τροπὴ εἰς Γ. πρὸς δὲ τούτοις ἐν οὐδεμίᾳ λέξει προστίθεται τὸ ὄνομα τῆς διαλέκτου, καὶ δὴ θὰ ἠντλήθησαν ἕκ τινος λεξικοῦ ἐν ᾧ δὲν προσετίθετο τὸ ὄνομα τῆς διαλέκτου. ὅτι δὲ ὁ Ἑσύχιος οὐκ ἐσφάλη ἀλλὰ μᾶλλον μετὰ σκοποῦ ἔγραψε τὸ Γ ἀντὶ τοῦ F, διότι ἀγνοῶν τίνα θέσιν μεταξὺ τῶν γραμμάτων νὰ δώσῃ τῷ ἀπρηχαιωμένῳ στοιχείῳ οὐδὲν ἀτοπώτερον ἔπραξε τὸ γάμμα καὶ δίγαμμα ἀναμίξας, τῶν Γερμανῶν συνδεόντων τὸ α καὶ ä, ο καὶ ö· ἐντεῦθεν δὲ ἐγράφη πανταχοῦ τὸ Γ ἀντὶ τοῦ F. εἰ καὶ δὲν θὰ ἐναντιωθῇ, ἂν τις θέλῃ νὰ ἀποδώσῃ τὸ σφάλμα τῷ τὰς λέξεις εἰς ἀλφαθητικὴν τάξιν ὑπαγαγόντι.» Οἱ ὑπὸ τοῦ Giese προφερόμενοι λόγοι ὑπὲρ τούτου ὅτι δὲν ἦτο δυνα-

τὸν νὰ σφάλη ὁ Ἡσύχιος καὶ οἱ μεταγραφεῖς ἔχουσι βαρύντητα τινα, ἀλλ' οὐχὶ μεγάλην. Ἰσχυρότερον λόγον ἐπιφέρομεν κατωτέρω. Οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ Ahrens ὑπὲρ τούτου ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ πιστευθῇ ὅτι διάλεκτός τις ἀπήγγειλε τὸ F ὡς γ, ἔχουσι μεγίστην βαρύντητα καὶ εἶνε ἀληθῶς πειστικώτατοι. Καὶ τούτου ὁμολογηθέντος δῆλον ὅτι τὸ Γ ἐν τούτοις δὲν εἶνε σημεῖον προφορᾶς διαφόρου, ἀλλὰ μόνον γραφῆς· καὶ ὄντως πάντες ὁμολογοῦσι τοῦτο σήμερον. Ἡ τοῦ Ahrens γνώμη ὅτι ὁ ὑπαγαγὼν τὰς λέξεις ταύτας ὑπὸ τὴν ἀλφabethικὴν τάξιν ἔγραψε πανταχοῦ Γ ἀντὶ τοῦ F διότι ἠγνόει τὸ στοιχεῖον, ἔχει ἀνάλογον φαίνόμενον τῷ T, ὃ ἐν τοῖς ἀποσπάσμασι τῶν Αἰολέων ποιητῶν ἀντὶ τοῦ F ὑπὸ τῶν ἀμαθῶν μεταγραφῶν ἐγράφη. Ἄλλ' ὅμως νομίζομεν ὅτι δὲν εἶνε ἀληθής, διότι ἐν ἐπιγραφῇ Βαλβίλλης ἐπὶ τῆς κνήμης τοῦ Μέμνονος ἀναγινώσκειται Foi καὶ Fe ἀντὶ Foi καὶ Fe πρὸς C. I. Gr. 4725 ἢ Cauer Delectus ἀριθ. 129. Οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι ἐπὶ Ἀδριανοῦ, ὅτε ταῦτα ἐγράφησαν, αἱ ἀντώνυμοι Foi καὶ Fe ἢ οἱ καὶ ἔῃσαν ἄγνωστοι ἐν τῇ ζώσῃ γλώσσῃ, καὶ ἐπομένως ὅτι δὲν ἠδύνατο ἡ Βάλβιλλα νὰ ἀντλήσῃ αὐτὰς μετὰ τῆς προφορᾶς ταύτης ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ, καὶ ἂν τις ἤθελε προθυμηθῇ νὰ πιστεύσῃ ὅτι τοῦτο ἠδύνατο νὰ πράξῃ, ὅπερ ἡμῖν ἀπιθανώτατον φαίνεται. Ἦντλησε λοιπὸν μετὰ τῶν λέξεων καὶ τὴν γραφὴν ἐκ τῆς παλαιότερας γραμματείας, καὶ δὴ φαίνεται ὅτι ἐν τοῖς πρὸ τῆς Βαλβίλλης χρόνοις εἶχεν ἐπικρατήσῃ πῶς τὸ ἔθος νὰ γράφηται τὸ Γ ἀντὶ τοῦ F. καὶ τότε δῆλον ὅτι οὔτε ὁ Ἡσύχιος οὔτε οἱ μεταγραφεῖς ἐσφάλησαν, οὐδὲ ἦτο ποτὲ διάλεκτός τις ἀπαγγέλλουσα τὸ F ὡς Γ καὶ δὴ ἀμφοτέραι αἱ γινῶμαι ἀναλήθεις. Τὸ δὲ ζήτημα λαμβάνει τὸν τύπον: διατὶ πρὸ τῆς Βαλβίλλης Ἕλληνες τινες (πότε, ἀγνοεῖται) ἔγραφον τὸ Γ ἀντὶ τοῦ F; Εἰς τοῦτο τὸ ἐρώτημα ἀμφιβάλλομεν, ἂν θὰ δυνηθῇ τις ν' ἀπαντήσῃ ἀποδεικτικῶς. Ἡμεῖς εἰκάζομεν τὸ ἀκόλουθον. Οἱ δόκιμοι Ἕλληνες

ὠνόμαζον ὡς γνωστὸν τὸ F βαῦ, οἱ δὲ μεταγενέστεροι ἀνεκάλυψαν τὴν ἄτοπον ὡς ἐκ τοῦ σχήματος ὀνομασίαν δίγαμμα (καὶ δίγαμμον). Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπῆλθε σχέσις τις στενὴ μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν φθόγγων καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀλφαβῆτῳ τὸ βαῦ οὐδεμίαν εἶχε χώραν, καὶ δὴ οὐδὲ ἐν Λεξικῷ ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ, σοφολογιώτατός τις ἀδιαφορήσας τὰ περὶ τὴν προφορὰν καὶ μόνον τὰ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ μάλιστα τὴν ἐπωνυμίαν δίγαμμα πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων ἔγραψεν ἀντὶ τοῦ ἀγνωστοῦ τοῖς πολλοῖς στοιχείου F τὸ Γ ἐν συλλογῇ λέξεων τινι. Τοῦτο πιθανώτατα θὰ ἦτο ἢ τῶν πεπαιδευμένων γραφῆ, ἀφοῦ ἀσπάζεται καὶ αὐτὴν ἡ Βαλβίλλα, οἵτινες ἐννοεῖται δὲν προσέκρουον εἰς τὴν διάφορον προφορὰν, καθὼς οὐδ' οἱ Γερμανοὶ σήμερον γράφοντες Convention, Intervention κτλ. ἐν ᾧ προφέρουσιν Convention, Intervention κτλ. (*) τ. ἔ. ἀκριβῶς ὅπως οἱ Γερμανοὶ γράφουσι τὸ ἀπλοῦν v ἀντὶ τοῦ διπλοῦ w, οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες τὸ ἀπλοῦν Γ ἀντὶ τοῦ διπλοῦ F, καὶ ταῦτα τοσοῦτω δικαιότερον καθ' ὅσον καὶ ὁ φθόγγος τοῦ βαῦ καὶ τὸ γράμμα F δὲν ἦσαν ἐν καθολικῇ χρήσει.

Ἄν ἡ εἰκασία αὕτη ἔχηται πιθανότητος, ἄς κρίνωσιν ἄλλοι· τὸ ἀναμφήριστον εἶνε ὅτι καὶ δι' οὗς ὁ Ahrens προτείνει λόγους καὶ διὰ τὴν παρὰ Βαλβίλλῃ χρῆσιν τοῦ Γοι καὶ Γε τὸ γ ἐν τούτοις δὲν ἦν σημεῖον προφορᾶς ἀλλὰ γραφῆς. Ἀφοῦ δὲ τὸ γάδεσθαι καὶ γαδεῖν δὲν ἀπηγγέλλοντο οὐδέποτε μετὰ τοῦ Γ καὶ ἀφοῦ οὐδεμίαν λέξις τῶν μετὰ τοῦ Γ ἀντὶ F παρ' Ἡσυκίῳ ἀναγινωσκομένων λέξεων σώζεται ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ μετὰ τοῦ φθόγγου γ, καὶ ἀφοῦ ἡ ῥίζα τούτων τοῦ τε γάδεσθαι καὶ γαδεῖν καὶ γάδιξις κτλ. εἶνε svad Ἑλλην. Fαδ, δύναται ὁ κ. Deffner νὰ ἐτυμολογήσῃ μετ' ἐλαχίστης πιθανότητος τὴν γάδαρος ἐκ τοῦ γάδεσθαι; οὐδαμῶς. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων ἀντιστρα-

(*) Ὁ Fritz Reuter Blatt deutsch γράφει: w i w lamperör! »

τεύονται κατὰ τῆς ἔτυμολογίας ταύτης καὶ οἱ νόμοι τῆς Λογικῆς, ὅπως ἕκαστος ἔννοεῖ μικρὸν μόνον ἐπιστήσας τὸν νοῦν. Παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμήν ὅτι ἡ ῥίζα τοῦ παρ' Ἑσυχ. γάδεσθαι ἦτο γαδ (*) καὶ ὅτι ἐντεῦθεν τὸ γάδος καὶ ἐκ τούτου τὸ γάδαρος, καὶ ὅτι οὕτως ὠνομάσθη ὁ γάδαρος, διότι εἶνε ἀσελγής, φιλήδονος, ἥτις ἔννοια περιέχεται ἐν τῇ ῥίζῃ γαδ. Οἱ κανόνες τῆς ἀπλουστάτης λογικῆς ἀπαιτοῦσιν ὅπως τὴν ἔννοιαν τῆς ῥίζης ζητῶμεν ἐν ταῖς πρώταις καὶ ἀπ' εὐθείας ἐξ αὐτῆς σχηματισθείσαις λέξεσιν, οὐχὶ δὲ τοσοῦτον ἐν ταῖς κατὰ συνεκδοχὴν καὶ μετὰ ταῦτα ἄλλως ἠδύνατό τις νὰ ζητήσῃ ἐν τοῖς σημερινοῖς ἡμῶν ὑποδήμασι τὴν ἔννοιαν τοῦ ὑποδαῖσθαι καὶ ἐν τῷ Δημοσθένει Μπουρδούση τὴν ἔννοιαν τοῦ σθένους τοῦ δήμου. Κατ' αὐτὰ ὤφειλε πρῶτον νὰ δειχθῇ ἡ ἔννοια τοῦ ἠδέος ἐν τῷ γάδος καὶ κατόπιν, εἰ δυνατόν, ἐν τῷ γάδαρος. Τώρα δὲν ἠξέυρομεν ἀληθῶς τίνα γεῦσιν εὐρίσκει ὁ κ. Deffner ἐν τῷ γάδῳ (**) ἀλλ' οἱ παλαιοὶ δὲν ὑπελάμβανον αὐτὸν ἠδύν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· τὸν ἀντιὸν Ἀρχέ-

(*) Ἀπορήση μηδεὶς διὰ τὴν ψευδῆ ῥίζαν γαδ, ὁ κ. Deffner ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. I. 445 λέγει ὅτι ῥίζα τοῦ ἴημι εἶνε \overline{Vi} !

(**) Ὅπως ἐν τῷ προκειμένῳ οὕτω καὶ ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. I. 399 ποιεῖται λόγον καὶ ἔτυμολογεῖ πρᾶγμα, οὐτινος οὐδεμίαν ἔχει γῶσιν. Ὁ συλλέξας γράφει τὴν λέξιν δαυλίτης, ἣν δὲν ἔτυμολογεῖ, ὁ κ. Deffner ἐν ὑποσημειώσει προτείνει παραγωγὴν ἐκ τοῦ δαυλὸς δ ἀντι δαυλὸς κατὰ συγκοπὴν τοῦ σ καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ δασύς, καὶ οὕτω κατανατᾶ εἰς τὴν ἐξήγησιν ὅτι τὸ φυτὸν φύεται δασέως. Ταῦτα πάντα ἀναλήθη τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ὀνομάζεται ἐν Πάρῳ δαυλὸς καὶ παρ' ἡμῶν ἐν Κρήτῃ καλόγερος, καὶ εἶνε τὸ τῶν Γερμανῶν Brand καὶ ἡ τῶν παλαιῶν ἐρυσίθη (τὴν περιγραφὴν αὐτῆς ἰδὲ παρὰ Θεοφράστῳ III, 22, 2 Caus plant.) καὶ δὴ δὲν δηλοῖ «φυτὸν δασέως φύομενον» ἀλλὰ τὸν διεσθαρμένον σίτον, ὃς ἀντὶ στάχυος ἔχει τι εὐθραυστον καὶ μέλαν (ὅθεν ἡμεῖς ὀνομάζομεν καλόγερον) ὡς ἀνθρακα. Ἡ παραγωγὴ καὶ ἄλλως ἔσφαλται, διότι ἀπαιτεῖ τὴν τοῦ σ ἔκπτωσιν, ὁ ἀδύνατον, διότι τὸ σ δὲν ἀπεβλήθη ὅτε πρὸ αὐτοῦ ἦν ἔρρινον φωνῆς ὅπως ἐνταῦθα πρβλ. δασύς-densus. πρβλ. *Système primitive des voyelles* par F. de Saussure Leipzig 1879 ἐν σελ. 24.

σφακτος, ὄψοφάγος δεινός, ἔγραφε περὶ αὐτοῦ, ὅπως εὐκολώτατα δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐν τῷ περὶ Ξενοκράτους βιβλίῳ τοῦ Κοραῆ σελ. 48, τὰδε «τὸν δ' ὄνον Ἀνθηδών, τὸν καλλιλαρίαν καλέουσιν, ἐκτρέφει εὐμεγέθη: σομφὴν δὲ τρέφει τινὰ σάρκα κάλλως οὐχ ἠδεῖα. . . » Ἄν δὲ ἐπιτρέπηται καὶ ἡμῖν νησιώτῃ ἀνδρὶ, νὰ εἴπωμεν περὶ τούτου γνώμην, λέγομεν ὅτι εἶνε κάκιστος ἰχθύς. Ἀπορεῖται λοιπὸν πῶς οἱ ἀνθρωποὶ ὠνόμασκον ἠδὺν οὕτω γελοῖον ἰχθύν, ἐκτὸς ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ θυμόσοφοι ἐκεῖνοι προέβλεπον ὅτι γενεὰ τις ἐπιγόνων ἔμελλε νὰ ὀνομάσῃ διὰ τῆς αὐτῆς λέξεως καὶ τὸν ταλαίπωρον ὄνον, ὃν ὁ κ. Deffner ὀρμώμενος ἀπὸ τῆς φράσεως «ὄνου ἀσελγέστερος» κρίνει ὅτι φιλήδονος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὠνομάσθη. Ἄλλος τις μαθὼν ὅτι Ξενοφῶν ἐν Ἀναβάσει εἶπεν ἄνου ὑβριστικώτερος» δύναται μετὰ τοῦ αὐτοῦ δικαίου νὰ ζητήσῃ τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ γάδαρου ἐν ἄλλῃ ρίζῃ ὕβριν καὶ ἀλαζονείαν σημαίνουσα, καὶ ἄλλως, ἂν μὴ ἐπέισθη ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω περὶ τοῦ μοχθηροῦ ἐκτεθέντων, δύναται νὰ ζητήσῃ αὐτὴν ἐν ρίζῃ κόπον καὶ μόχθον δηλοῦσα καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἄλλὰ τὰ κατὰ τὴν ταλαίπωρον ρίζαν γὰρ προήγαγεν ὁ κ. Deffner εἰς ἀστεῖον παιγνίδιον γράφων ἐν τῇ αὐτῇ πραγματείᾳ ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. σελ. 446 αὐτὴν μετὰ τοῦ h (had), δι' οὗ φαίνεται παρίστα τὸ δασὺ πνεῦμα, διότι τὸ F βέβαια δὲν ἐγράφετο ὡς h, καὶ ἐν ἡ ἔπειτα ταχυδακτυλογικώτατα μετέβαλε τὸ h τοῦτο εἰς χ, καὶ οὕτως ἠτυμολόγησεν ἀθάνατα τὸ χαδεύω. Ἡμεῖς ἐνομίζομεν ὅτι τὸ δασὺ πνεῦμα ἀπώλετο ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἠπατώμεθα, ἀφοῦ οὐ μόνον σώζεται ἀλλὰ μάλιστα ὡς χ. κρῖμα μόνον ὅτι ὁ κ. Deffner δὲν ἔλαβε τὸν κόπον νὰ παράσχῃ ἡμῖν καὶ ἄλλας μαρτυρίας. Τὴν λέξιν γάδαρος παράγει ὁ κ. Foy ἐκ τοῦ γάδος διαστρέφων ἀληθῶς τὰ τοῦ κ. Deffner καὶ ἀποβάλλων τὴν τοῦ Κοραῆ ἐτυμολογίαν, ἣν ἔπειτα προτείνει. Τὸ δὲ γάδος τοῦτο παράγει ἢ μάλλον σχετίζει πρὸς τὸ Ἰνδικ. *gardabha*, = ὄ-

νος. Ἡ παραγωγή αὕτη φαίνεται ἡμῖν ἀδύνατος· διότι ἀφαιρεθέντος τοῦ τέλους *abha* ὃ καὶ ἐν τῷ Ἑλλην. ἔλ-αρ-ος καὶ ἐν τῷ Σανσκριτικῷ *vrsh - abha* = ταῦτος καὶ ἄλλοις ἀναφαίνεται, ὑπολείπεται ῥίζα *gard*, ἢ ἐν τῷ Ἑλλ. θὰ ἦτο *γαρδ* ἢ *γλαδ* ἢ *γαρδ* ἢ *γαλδ*, ἢ δὲ ἀπαιτουμένη ὑπὸ τῆς τοῦ κ. Foy παραγωγῆς ἔκπτωσις τοῦ ρ εἶνε, ὅσον ἡμῖν γνωστόν, ἄνομος καὶ δὴ ἀδύνατος.

Ἐρωτῶμεν τώρα, τί ὠφέλησαν αἱ περὶ τῆς γαῖδαρολογίας (ἐπιτραπήτω ἡμῖν ἡ λέξις) αὐταὶ ἀπὸ ἐννέα ἐτῶν γενομένοι φλυαρίαι, ἀφοῦ, ὡς ἀποδείκνυται, πάντες μὲν τὴν τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ παραγωγὴν ἐκ τοῦ γάδος ὡς ἰδίαν αὐτῶν μετὰ μεγάλου ἕκαστος κόμπου προήνεγκαν, οὐδὲν δὲ πλέον ἄξιον ὀβολοῦ προσέθηκαν;

Κατὰ τῆς παραγωγῆς τοῦ Κοραῆ οὐδεὶς, ὅσον ἡμῖν γνωστόν, ἀντεῖπεν, ὃ κ. Deffner ἀναφέρων αὐτὴν γράφει «δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη ἀμφιβολία» ἀλλ' ὅμως ὑπάρχει ἢ ἀκόλουθος: πολλοὶ ἰχθύες ὀνομάζονται καὶ τώρα καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι δι' ὀνομάτων ζῶων τῆς ξηρᾶς, καὶ τοῦτο αὐτόδηλον διατί· ἀλλ' ἄρα γίνεται καὶ τὸ ἀντίστροφον; ὀνομάζονται καὶ ζῶα χερσαῖα μάλιστα ἐν τοσαύτῃ χρήσει, ὅπως ὁ ὄνος, δι' ὀνομάτων τῶν ἰχθύων, καὶ μάλιστα ἰχθύος οὔτε συχνοῦ οὔτε ὀνομαστοῦ; Ἄγνοοῦμεν, εἰδέ τις ἄλλος γινώσκει, μὴ φθονεῖτω.

Ἐν Ἀρχ. σελ. 293 ἀναγινώσκομεν ὅτι ὁ κ. Deffner ἔδωκε πρὸ πολλοῦ ὄρισμὸν τῆς Νέκς ἑλλην. γλώσσης. Ἄν μὴ σφαλλώμεθα τὸν ὄρισμὸν τοῦτον ἔδωκε πολλῶ πρότερον ὁ μυχιαρίτης Μκυροφρύδης, ὃς ποιούμενος λόγον ἐν Δοκ. 17 σελ. περὶ τῶν νέων ἰδιωμάτων καὶ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καθόλου ἐπιφέρει τὰ ἀκόλουθα «Ἄλλ' ἀφοῦ καὶ σήμερον τόσαι τοπικαὶ διάλεκτοι ὑπάρχουσι, τίς καὶ ποία εἶνε ἡ κοινὴ Ἑλληνικὴ γλῶσσα; Κοινὴ Ἑλληνικὴ γλῶσσα κυρίως εἶπεῖν οὐδὲ σήμερον πραγματικῶς ὑπάρχει, ὡς οὐδὲ τὸ πάλαι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ὑπῆρχεν, ἀλλ' εἶνε μίξ ἀγρημέτη γλῶσσα, εἶνε τὸ σύ-

σημα τῶν κοινῶν πάσαις ταῖς διαλέκτοις χαρακτήρων.»

Τοῦτον ἐξέθηκεν ὁ κ. Delfner ὡδε : Κοινὴ Ἑλληνικὴ γλῶσσα (Griechische Vulgärsprache) εἶνε ἐκείνη ἣτις εἶνε καθολικὴ, ἀλλ' οὐδενὶ ἰδιαιτέρως ἀνήκει, ἣτις λαλεῖται ἐν πάσῃ πόλει, ἀλλ' οὐδεμιᾷ ἰδιόζουσα εἶνε,» Ὅπως ἕκαστος βλέπει, ἀμφότεροι πάσχουσι τι, ὁ μὲν τοῦ κ. Delfner ἐκτὸς ἄλλων ἀπέραντον πολυλογίαν, ὁ δὲ τοῦ μακαρίτου Μαυροφρύδου ἀσάφειάν τινα, διὰ τὴν λέξιν «ἀφρημένη,» ἣτις ὅμως ἐννοεῖται ἀκριβῶς ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ λόγου, ἐν ᾧ πρόκειται περὶ γλώσσης κοινῆς, καθολικῆς, γνωστῆς παρὰ πᾶσι τοῖς Ἑλλησιν. Ὁ Μαυροφρύδης, εἰ καὶ ἐν τοῖς γλωσσικοῖς πλεῖστα ἠμάρτησεν, τῆς ἱστορικῆς δ' ὅμως ἀναπτύξεως τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης δὲν ἦτο παντελῶς ἄπειρος, καὶ δὴ ἐγίνωσκεν ὅτι ἕνεκα τῶν πολιτικῶν περιστάσεων, ὑφ' ἧς διετέλει ἡ Ἑλλὰς πᾶσα κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, δὲν ἐκαθολικεύθη τὸ ἰδίωμα μιᾶς τινος ἐπαρχίας, καὶ δὴ ὅτι, ἂν σήμερον ὑπάρχη γλῶσσά τις, δι' ἧς οἱ ἐκ τῶν δικφορωτάτων χωρῶν Ἑλληνες συνεννοοῦνται, καὶ ἀναμφιβόλως ὑπάρχει, αὕτη δὲν ἀνήκει ἀποκλειστικῶς οὐδεμιᾷ χώρᾳ, διότι ἐξ οὐδεμιᾶς εἰδικῶς ἐλήφθη. Τοῦτο δὲ ἐξέφρασε διὰ τοῦ «ἀφρημένη γλῶσσα.» Τὸ ἐπόμενον «εἶνε τὸ σύστημα τῶν κοινῶν πάσαις ταῖς διαλέκτοις χαρακτήρων» εἶνε, νομίζομεν, τὸ γενετικὸν μέρος τοῦ ὀρισμοῦ, εἶνε ἡ ἐξήγησις τῆς συστάσεως τῆς ἀφρημένης ταύτης γλώσσης καὶ σημαίνει «ἀποτελεῖται δὲ ἡ γλῶσσα αὕτη ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν χαρακτηριστικῶν ἃ τὰ διάφορα ἰδιώματα ἔχουσι κοινά, ἢ ἡ γλῶσσα αὕτη ἡ κοινὴ εἶνε τὸ κεφάλαιον τῶν χαρακτηριστικῶν τῶν ἀνηκόντων πᾶσι τοῖς ἰδιώμασιν.» Τοῦτο δὲν εἶνε ἐντελῶς ἀληθές, ἀλλὰ ἡ ἀκριβὴς ἐξέτασις τούτου θὰ παρῆγεν ἡμᾶς εἰς ἄλλας εὐρείας ἐρεῦνας ἃς ἐν τῷ παρόντι παραλείπομεν, ἄλλως θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐξετασθῶσιν ἄλλα τε πολλὰ καὶ τόδε : τίς εἶνε αὕτη ἡ κοινὴ καὶ καθολικὴ γλῶσσα ; εἶνε ἄρα τις ἐγγύτατα τῆς γραφομένης

κινουμένη (καὶ ταύτην φαίνεται ὅτι ἐννοεῖ ὁ κ. Deffner ἀφοῦ ὀμιλεῖ περὶ πόλεων καὶ μόνον περὶ πόλεων, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου δὲν φαίνεται διότι γνωστὸς εἶνε ὁ κατὰ τῆς γραφομένης πόλεμος τοῦ κ. Deffner, ἣν βεβαίως δὲν θὰ ἔκρινε δικαίον, ὅπως οὐδ' ἡμεῖς, νὰ καταδιώκῃ ἀφοῦ εἶνε κοινὴ καὶ καθολικὴ) ἢ ἄλλη τις π.χ. «τὰ κόντρα τοῦ λαγοῦ καὶ τοῦ σκαντζόχερα;» καὶ ταύτην φαίνεται ὅτι ἐννοεῖ ὁ κ. Deffner ἀφοῦ ἐν ταύτῃ συγγράφει καὶ τὰ χάριν τῶν πολλῶν βιβλία του (παρκαμύθι βγαλμένο ἀπὸ τὸν Μ. Deffner γιὰ μεγάλα καὶ μικρὰ Ἑλληνόπουλα). Διαφόρους γνώμας περὶ τῆς νέας Ἑλλην. προήνεγκαν ἐσχάτως καὶ ὁ κ. Ν. Δόσιος ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου του «περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων ἐν τῷ νέῳ Ἑλληνικῷ» καὶ ὁ κ. Α. Ραγκαβῆς ἐν τῷ περὶ προφορᾶς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς βιβλιαρίῳ του. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἄλλοτε, ἐν δὲ τῷ παρόντι τοσοῦτο μόνον ῥητέον ὅτι ὁ κ. Deffner τὸ μὲν βον μέρος τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ Μκυροφρύδου ἀνεξέταστον καὶ ἀμνημόνευτον ἐγκατέλιπε τὸ δὲ πρῶτον καὶ ἰδίως τὴν λέξιν ἀφηρημένην παρέλαβεν, οὐδαμῶς μνημονεύσας τοῦ Μκυροφρύδου καὶ ἐπλάτυνε διὰ πέντε ὄλων προτάσεων ἀντιθετικῶν καὶ ἀναφορικῶν. Ἐπαναλαμβάνων δὲ τὸν ὀρισμὸν τοῦτον ἐν τῷ Ἀρχ. φαίνεται νομίζων ὅτι εἶπε πρᾶγμα ἄγνωστον τέως καὶ πρὸς τούτοις τοσοῦτο σπουδαῖον ὥστε πιστεύει ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες ἔσπευσαν νὰ μάθωσι τὸν — *si diis placet* ὀρισμὸν του, διὸ λέγει ὅτι ἀναμφιβόλως θὰ τὸν ἤξεύρῃ ὁ Παπαγεωργίου, ὅστις ὅμως καθὰ ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν, οὐδέποτε εἶδεν οὐδὲ ἐν φύλλον τῆς ἐφημερίδος τοῦ κ. Deffner.

Ἐν Arch. 17 ἀναγινώσκομεν «ἐκ πρώτης ὄψεως εἶνε δῆλον ὅτι τὸ προηγούμενον τοῦ-ος (τῆς καταλήξεως τῶν ἀρσ. ὀνομάτων τῆς II κρίσεως δηλ) φωνῆεν ἢ σύμφωνον ἀνάγκη νὰ εἶνε ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου. Διερχόμενοι δὲ τὰς περιπτώσεις, ἐν αἷς ὁ φθόγγος ο ἐσώθη καὶ ἐν αἷς ἐτράπη εἰς ε, παρκτηροῦθην τόδε: α) Ἄν ὁ προηγούμενος

φθόγγος εἶνε χειλικός (p, b, ph, m, f, v) ἢ λαρυγγικός (k, g, kh, n, χ, γ), ἢ φθόγγος e ἢ a, τὸ ο μένει π.χ. ἀκριβὸς ἀντὶ ἀκριβός, τόπο. γάμο κτλ. κτλ. β) ἂν δὲ τούναντιόν προηγῆται τοῦ—ος ὀδοντικόν (t, d, th, η, θ, δ,) ἢ ὑγρὸν (l, r) ἢ συριστικόν (s, z etc) ἢ τέλος φθόγγος i, τρέπεται τὸ—ος εἰς—ερ (ἢ ε), π.χ.: θάνατε ὄνε, γαμπρέ κτλ. κτλ.» Οὐδεὶς ἀναγινώσκων τάνωτέρω δύναται νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ταῦτα ἔχουσιν ἀπὸ πολλοῦ γνωσθῆ, ἀλλὰ νομίζει ὅτι πρῶτος ὁ κ. Deff. ὤρισε ταῦτα. Τοῦτο δ' ὅμως εἶνε ἡμαρτημένον, διότι πρὸ 10 ἡδὴ ἐτῶν ὁ σοφὸς Καθηγητὴς καὶ καλὸς κάγαθὸς ἀνὴρ Μαυρίκιος Σμιδίτιος ἔγραψεν ἐν Κουρτίου Μελέταις III 364—5 ἀκριβῶς τὰ αὐτὰ, ὅστις πληρώσας τὴν σελίδα 364 παραδειγμάτων ἐπιφέρει «ἐκ ταύτης τῆς συλλογῆς τῶν παραδειγμάτων δύναται τις σαφῶς νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἡ ἐκλογή τῶν καταλήξεων e ἢ ο διατίθεται ὑπὸ τοῦ προηγουμένου συμφώνου. Τὸ δ, π, θ, ν, λ, ε, ψ, σ, ζ, ι, ει, οι, ἀπαιτοῦσι τὸ e, τὸ δὲ β, π, φ, μ, γ, κ, χ, α, αι, ε φυλάττουσι τὸ ο.» Τὴν διατριβὴν τοῦ Σμιδίτιου ἀναφέρει ὁ κ. Deffner ἐν Monatsber. der Berl. Ἀκαθ. 1875 ἐπικρίνων αὐτήν, ἐνταῦθα δ' ὅμως οὐχί, ἐν τῷ αὐτῷ δὲ βιβλίῳ ἀποκαλεῖ τὸν Foy *κλέπτην καὶ ἄτιμον!* Περὶ τῆς γνώμης τοῦ κ. Deffner, καθ' ἣν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὑπῆρχεν ἰδίωμα τι τῶν δούλων, ὅπερ ἐπέδρασεν ὀλεθρίως εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλην. γλῶσσαν, διελάβομεν ἐν Ἀθηναίῳ X σελ. 20 Ἐπειδὴ δὲ ἔπειτα ἀνέγνωμεν περὶ τούτου γνώμην ἀνδρός, ὃν ἐμάθομεν καὶ νὰ θαυμάζωμεν καὶ νὰ ἀγαπῶμεν, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ παραθέσωμεν εὐθύς αὐτήν. Ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Κουνίου VI σελ. 234 ἐπικρίνων ὁ γνωστὸς ἀν' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος καθηγητὴς Γεώργιος Κούρτιος τὴν γραμματικὴν τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ Μουλλαχίου γράφει μεταξὺ ἄλλων καὶ τάδε: Ἄν δὲ τις μάλιστα ἀνελθὼν εἰς παλαιότερους χρόνους παριστᾷ τὸν Σκύθην ἐν ταῖς τοῦ Ἀριστοφάνους Θεσμοφορικῶν Ζούσαις καὶ ἐν τοῖς Ἀχαρνέυσι τὸν Πέρσην Ψευδαρτάβαν,

ὡς ἀντιπροσώπους τῆς Καθωμιλημένης τότε Ἑλληνικῆς, σημαίνει τὸ αὐτό, ὡς ἂν ἤθελε παραστήσῃ ἀντιπροσωπεύοντας Γερμανικὴν τινα διάλεκτον τὸν Γάλλον μαρκήσιον ἐν *Minna von Barnhelm* ἢ μάλιστα τὸν Ἰάπωνα ἐκ τοῦ *Wandsbecker Boten*. Τὸ τοῦ Σκύθου Ἑλληνικὸν ἐκεῖνο δύναται εὐλόγως νὰ εἶνε διδακτικὸν μόνον περὶ τῆς γλώσσης τῶν Σκυθῶν, ὡς πρὸς δ' ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι ὁ Σκύθης ἀντικαθιστᾷ τὰ δασέα διὰ τῶν ψιλῶν.»

Ἄκομη μίαν μαρτυρίαν ἀνδρὸς πρώτου ὁ Pott λαβὼν ἀφορμὴν ἐξ ὅσων περὶ τοῦ Σκυθικοῦ τούτου ἰδιώματος λέγει ὁ L. Ross ἐν *Reisen* III 169—70, ἀποφαινεται ἐν *Philologus* XI 253 ὡς ἀκολούθως. «Ὅτι δὲ ὁ κωμικὸς ἐν ταῖς Θεσμοφ. εἰσάγει τὸν Σκύθην τοξότην αἰσχυρῶς βαρβαρίζοντα καὶ παραλείποντα τὰς καταλήξεις τῶν λέξεων, τοῦτο ὀλίγον ἢ οὐδαμῶς ἀποδεικνύει ὅτι τοιαύτη χρῆσις ἐγένετο ἀληθῶς ἐν οἰαδῆποτε χώρῃ ὑπὸ γνησίων Ἑλλήνων.» Ἄν λοιπὸν ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ἐκτεθέντων λόγων μὴ μετεπίσθη ὁ κ. Deffner, ἐλπίζομεν ὅτι θὰ μεταπίσθη τῶρα ὑπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ καὶ ὑπ' αὐτοῦ βεβαίως τιμωμένου διδασκάλου ἡμῶν, ὥστε νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν γλώσσαν ἡμῶν τοῦ δουλικοῦ στίγματος.

Καὶ τό δε φαίνεται ἡμῖν ἄξιον προσοχῆς, καθ' ἂν χρόνον ὁ κ. Στέφανος Α. Κουμανούδης ὅλαις δυνάμεσι διαμαρτύρεται κατὰ παντὸς ἀνυποστάτου καὶ ἀμαρτύρου περὶ Σλαυικῶν λειψάνων ἐν Πελοποννήσῳ δυσχυρισμοῦ, ὁ δὲ πλείστου ἄξιος τοῖς περὶ τὰ τοῦ μέσου αἰῶνος ἀσχολουμένοις γενόμενος κ. Σάθας ὁμοίως ἀγωνίζεται ν' ἀποδείξῃ, ὅτι οὐδέποτε κατῴκησαν ἐν Πελοποννήσῳ Σλαῦοι, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀναφαίνεται ὁ κ. Deffner ἐν *Arch.* σελ. 78 διὰ πολλῶν ἐλιγμῶν διδάσκων, ὅτι οἱ Τσάκωνες εἶνε μιγάδες ἐξ Ἑλλήνων καὶ Σλαύων. Ἐκ τῆς γλώσσης, ἣτις μόνη θὰ εἶχεν ἀποδεικτικὴν δύναμιν, οὐδὲ ἐν παρέχεται τούτου τεκμήριον, ὑπισχνεῖται δὲ ἡμῖν ὅτι μέλλει νὰ ἐκθέσῃ τὰς περὶ τούτου ἄλλας ἀποδείξεις ἐν ἄλλῳ

χρόνῳ. Λοιπὸν περιμένωμεν, εἰ καὶ ὁμολογητέον ὅτι ἡμῖν τοῦλάχιστον φαίνεται ὁ δι' ἐπαγγελιῶν οὗτος ἀγὼν ἱκανῶς ἀστειρός. Ἀνερμηνεύτως δὲ δὲν εὐχαριστεῖται ὁ κ. Deffner ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ προτεινομένη καταγωγῇ ταύτῃ τῶν Τσακῶνων, ἀλλ' ἐν σελ. 54 ἐπανέρχεται διδάσκων ὅτι οἱ Τσακῶνες εἶνε ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων δούλων. Ἀληθῶς ὑπερφυῆς τις φαίνεται ἡ τοῦ κ. Deffner πρὸς τοὺς ἀρχαίους δούλους ἀγάπη!

Καιρὸς πλέον νὰ παύσωμεν, οὐχὶ διότι δὲν ὑπάρχουσι ἀλλὰ ἐξελέγξιμα, ἀλλὰ διότι ταῦτα ἀρκοῦσι, νομίζομεν, ὅπως δειχθῆ ἡ γλωσσικὴ ἱκανότης τοῦ κ. Deffner ἐφ' ἡ ἀπὸ μακροῦ κομπάζει. Ἠναγκάσθημεν δὲ νὰ γράψωμεν ταῦτα σὺχὶ τοσοῦτον ὀργισθέντες ὑπὸ τῶν ὕβρεων ἅς ἀπὸ πολλοῦ κατὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις του μικροῖς καὶ μεγάλους ἐκσφενδονίζει ὁ κ. Deffner, διότι ἤδη συντροφία ὄλη καὶ Γερμανῶν καὶ Γάλλων (*) ἀνέλκων τὸ ἄχαρι ἔργον τοῦ διδάξει ἡμᾶς δι' ὕβρεων δικαίων καὶ ἀδίκων τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν δέουσαν ἐκτίμησιν τῶν προσβολῶν τούτων· ἀλλὰ τὰ μὲν χάριν αὐτοῦ τοῦ κ. Deffner, ὅπως μὴ νομίζῃ τοῦ λοιποῦ, ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶνε ἡ ἐλευθέρα Κέρκυρα, ἀλλὰ προσέχη, εἰ καὶ ἀμφιβέλλομεν, ἂν θὰ ὠφελθῆ, ἀφοῦ δὲν ἀνέχεται ἀντιρρήσεις, τὰ δὲ χάριν τῶν παρ' ἡμῖν, οἱ ἀγνοοῦντες ὡς τὰ πολλὰ τὰ κατὰ τὸ μάθημα τοῦτο ἢ δὲν δύνανται νὰ θαυμάσωσιν ἱκανῶς τὰ ἀριστουργήματα τοῦ κ. Deffner ἢ ἀδυνατοῦντες νὰ ἐξελέγξωσιν αὐτὰ δεόντως ἐπιτρέπουσι τὴν ἀπανταχοῦ διάδοσιν οὕτως ἐσφαλμένων περὶ τῆς γλώσσης ἡμῶν γινωμῶν.

Ἐν Βερολίῳ τῇ 15 Ἰουλίου 1881.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΧΑΤΖΙΑΔΑΚΗΣ.

(*) Σπουδαία τις διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω ἀνδρῶν καὶ τοῦ κ. Deffner ὑφίσταται πάντοτε, ὅτι δηλ. ὁ κ. Deffner εἶνε ὑπάλληλος τῆς Ἑλλῆν. Κυβερνήσεως.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΥΠΟΚΡΙΤΩΝ ΕΛΛΗ-
ΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΔΡΑΜΑΤΩΝ.

1) *Περὶ ὑποκριτῶν ἐν γένει.*

Τὰ ἐγγώρια αὐτοσχέδια κωμικὰ δράματα, οἷα νομίζομεν ὅτι ἦσαν τὰ ἐξ ἀρχῆς γνωστὰ τοῖς Ῥωμαίοις, οἱ Φεσκεν-
νίνοι δηλαδή στίχοι, αἱ σάτυροι καὶ τὰ Ἀτελλανὰ δρά-
ματα 1), ὑπεκρίνοντο Ῥωμαῖοι ἄνδρες. Τὰ ἐλληνικὰ ὅμως
δράματα ἀπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου, πρώτου εἰσαγαγόντος εἰς
Ῥώμην τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν τὸ 240 π. Χ., καὶ ἐφεξῆς
ὑπεκρίνοντο Ἕλληνες καὶ ἄλλοι 2). κατ' ἀρχὰς μὲν μόνον
Ἕλληνες ἐκ τῆς μεγάλης Ἑλλάδος, οἵτινες καὶ ἐγνώρισαν
τοῖς Ῥωμαίοις τὸ ἐλληνικὸν δράμα, καὶ ἔχοντες ἐμπει-
ρίαν ἐν τῷ ὑποκρίνεσθαι καὶ εὐκόλως διδασκόμενοι παρ' ἄλ-
λων, οὐδέποτε ὅμως Ῥωμαῖοι ἐνεφανίζοντο ἐπὶ τῆς σκη-
νῆς, ὑποκρινόμενοι ἐλλ. δράματα· διότι κατὰ τὸν ιστορι-
κὸν Λίβιον 3) οἱ τούτων ὑποκριταὶ ἦσαν ἄτιμοι διὰ τὸν
φαῦλον ἕως βίον καὶ τὴν καταγωγὴν αὐτῶν, ἐν ᾧ οἱ
τῶν ἐγχωρίων δραμάτων ὑποκριταὶ ἦσαν πολῖται Ῥω-
μαῖοι ἔντιμοι, καὶ μόνον αὐτοὶ ὑπεκρίνοντο ταῦτα, μὴ
συγχωροῦντες τοῖς τῶν ἐλληνικῶν δραμάτων ὑποκριταῖς
να ἐμφανίζωνται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐν ἐκείνοις, ἵνα μὴ μο-
λύνωσιν αὐτὰ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ιστορικοῦ Λιβίου.
Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐπιτήδευμα τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ξένων
ὑποκριτῶν ἦτο παρὰ Ῥωμαίοις εὐτελὲς καὶ ἄτιμον, ἂν
ποτε Ῥωμαῖος πολίτης ἀνήρχετο ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ ὑπε-
κρίνετο ἐλληνικῆς ἢ καὶ Ῥωμαϊκῆς ὑποθέσεως δράματα,

1) Βλ. περὶ τούτων πάντων ὅσα εἶπομεν ἐν Ἀθηναίῳ τόμ. ς' ἀπὸ
σελ. 51 κ. ε.

2) Cic. ad Att. 4, 16. Senec. Ep. 80, 7. Tac. Ann. 14, 20—1.
Nec quemquam Romae honesto loco ortum ad theatrales artes
degeneravisse, ducentis jam annis a L. Mummii triumpho.

3) Liv. ἐν β. βλ. 7, 2. Cic. de Rep. 4, 40. Corn. Nep. proem. 4.

ἀπέβαλλε διὰ τούτου τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, γενόμενος καὶ αὐτὸς ἄτιμος.

Ἐφεξῆς ὅμως, ὅτε ἡ πρὸς τὰ θεάτρα ῥοπή τῶν Ῥωμαίων ηὔξησε πολὺ, ἤλαττώθη ἡ τῶν ὑποκριτῶν περιφρόνησις αὕτη· διὸ οὔτε ὁ Κικέρων ἠδεῖτο νὰ ἔχη φίλον τὸν Ῥώσκιον, ὃν καὶ ὑπέρησπίσθη διὰ λόγου κατηγορούμενον, οὔτε ὁ Σύλλας νὰ συζῆ μ' ὑποκριτὰς¹⁾, οἷος ὁ Ῥώσκιος, εἰς ὃν ἔδωρήσατο τῷ 82 π. Χ. τὸν ἵπποτικὸν δακτύλιον, δι' οὗ ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἵππέων²⁾. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὴν τοῦ λαοῦ δόξαν ἄτιμος (*infamis*) ἦτο πᾶς ὁ χάριν κέρδους ἐμφανιζόμενος ἐπὶ σκηνῆς εἴτε ἐν δημοσίῳ εἴτε ἐν ἰδιωτικῷ τόπῳ καὶ εἰς θέαν τοῦ κοινοῦ ἐκτιθέμενος, καθ' ἃ ὁ Ἀντίστιος Λαβέων λέγει διὰ Κικέρωνος³⁾, ὁ Ῥώσκιος, μὴ θέλων νὰ λαμβάνῃ ἀμοιβὴν διὰ τὴν τέχνην του, χαριζόμενος δὲ οὕτω τῷ κοινῷ, ἀπήλλαξεν ἐαυτὸν τῆς τοῦ ἐπιδεδυμάτος του ἀτιμίας (*infamia*), διότι κατὰ τοὺς ὑστέρον νομομαθεῖς⁴⁾ ἄτιμοι ἦσαν οἱ ἕνεκα κέρδους ἀναβαίνοντες ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἄλλως ἄτιμοι ἐν γένει ἦσαν πάντες οἱ ὑποκριταί· ἐντεῦθεν λέγει ὁ Κικέρων⁵⁾ τῷ 81 π. Χ., ὅτι ὅσον εἶναι τις ἄξιος τῆς σκηνῆς διὰ τὴν τέχνην του, τοσοῦτον εἶναι τῆς βουλῆς διὰ τὴν ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἀποχὴν του. Ἐξόχους ὅμως ὑποκριτὰς ἀπήλασσε τῆς ἀτιμίας ταύτης ἡ εὖνοια τῶν ἰσχυρῶν, ὡς ἡ τοῦ Σύλλα⁶⁾ τὸν Ῥώσκιον διὰ τῆς ἀπονομῆς τοῦ ἵπποτικοῦ χρυσοῦ δακτυλίου, ἡ τοῦ Καίσαρος⁶⁾ διὰ τῆς εἰς τὸν Λαβέ-

1) Cor. Nep. prooem. 5.

2) Cic. de Rep. 4, 10 παρ' Ἀδγουστίνῳ C. D. 2, 13 καὶ Val. Max. 8, 7, 7. Πλούτ. Σουλ. 2 καὶ 36.

3) Digest. 3, 2, 2.

4) Ἐν τῷ pro Quintio λόγῳ 25, Qui ita dignissimus est scena propter artificium, ut dignissimus sit curia propter abstinentiam.

5) Πλούτ. ἐν Σουλ. 2 καὶ 36.

6) Svet. Caes. 39 καὶ Macrob. 5 et 2. 7.

ριον, καὶ ἡ τοῦ Βάλθου¹⁾ διὰ τῆς εἰς τὸν Ἐρέννιον Γάλλον, ὃν ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἀνεβίβασεν ἐν Γαδεΐροις τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τῶν ἑορτῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἰππέων, καὶ ἄλλοι ἄλλους²⁾.

Τὸ κῦρος τοῦ γενικοῦ φρονήματος ἐπιμάρτυρεὶ καὶ τοῦτο, ὅτι τοῖς ἀρχούσιν ἐσυγχωρεῖτο νὰ τιμωρῶσι τοὺς ὑποκριτὰς ἀτακταίνοντας ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ· ἀπὸ Αὐγούστου ὅμως ἐν τοῖς ἀγῶσι μόνον καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς³⁾.

Ὁ αὐτὸς Λίβιος λέγει ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος ἦτο τῶν ἰδίων δραμάτων ὑποκριτῆς, ὅπως καὶ ἄλλοι τῶν ὕστερον δραματικῶν, καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς ἦδε καὶ τὰ μελικὰ τῶν δραμάτων του μέρη πρὸς τὸν αὐλόν· ἀλλὰ, διότι ἐκ τῆς συχνῆς χρήσεως ἐτραχύνθη ἡ φωνή του, ἐδόθη αὐτῷ παις, ὅστις ἦδεν, αὐτοῦ τοῦ Ἀνδρόνικου ἐκτελοῦντος τὰς ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ ἄσματος ἀπαιτούμενας χειρονομίας· ὥστε ἀπὸ τοῦδε τρία πρόσωπα εἶχον μέρος εἰς τὸ αὐτὸ ἄσμα, ὁ ἀοιδός, ὁ ὑποκριτῆς ἢ μῦμος καὶ ὁ μουσικὸς (cantor, actor, tibicin)⁴⁾. Ἦτο λοιπὸν ὁ Ἀνδρόνικος τῶν ἰδίων δραμάτων ὑποκριτῆς. Περὶ ἄλλων ὑποκριτῶν, οἵτινες εἶχον μέρος εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν δραμάτων τούτων, οὐδὲν λέγει ὁ Λίβιος, πιθανὸν ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος ἦτο πρωταγωνιστῆς

1) Cic. ad fam. 10, 32, 2.

2) Βλ. Friedlaender ἐν δ' τόμῳ τῆς β. ἀρχ. Becker σ. 535.

3) Svet. Oct. 45. Coertionem in histriones magistralibus in omni tempore et loco lege vetere permissum, ademit praeterquam ludis et scena.

4) Liv. 7, 2, 8. Ὁ Ribbeck (ἐν β. Τραγωδ. σ. 24) ὅμως νομίζει ὅτι τοιοῦτος νεωτερισμὸς δὲν ἐγένετο χάριν τοῦ Ἀνδρόνικου, ἀλλ' ὅτι ἡ ὑπὸ δύο προσώπων, ἄδοντας καὶ χειρονομοῦντος, ἐκτέλεσις τοῦ αὐτοῦ ἄσματος εἶναι ἀρχαιοτάτη, τηρουμένη καὶ ὕστερον ὡς θρησκευτικὸν ἔθος ἐν ταῖς ἑορταῖς. Ἀλλὰ κατ' ἐμὲ τὸ ἔθος τοῦτο ἔχει τὴν ἀρχὴν του ἀπὸ τῶν ἐκ Τυβέρηνας κληθέντων ὑποκριτῶν, οἵτινες μόνον χοροὺς ἐχόρευσαν πρὸς τὸν αὐλόν, εἰς οὓς χοροὺς προσέθηκάν ὕστερον οἱ Ῥωμαῖοι ποιῆσαι, τοὺς Φεσκενίνους στίχους, ὅτε ἄλλος ἐχόρευε χειρονομῶν καὶ ἄλλος ἦδε πρὸς τὸν αὐλόν.

τῶν ἰδίων δραμάτων, συμπράττοντων αὐτῷ καὶ ἄλλων ὑποκριτῶν, καὶ ὅτι ταχέως ἀνεφάνησαν ἐν Ῥώμῃ καὶ ἄλλοι μετερχόμενοι ἔργον ὑποκριτοῦ· διότι μανθάνομεν ὅτι εἰς τοὺς τότε ποιητὰς, (*collegium poetarum*), οὓς *scribas* ἐκάλου, καὶ εἰς τοὺς ὑποκριτὰς (*histriones, ludiones καὶ actores*) παρεχωρήθη ὑπὸ τῆς πόλεως ὁ ἐπὶ τοῦ Ἀβεντίνου λόφου ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ὅπως ἐν αὐτῷ συνέρχωνται καὶ ἔχῳσι τὴν θεὰν ταύτην ἔφορον καὶ προστάτην τοῦ ἔργου των ¹). Οὕτω λοιπὸν ἀνεγνωρίσθησαν παρὰ τῆς πόλεως οἱ ποιηταὶ καὶ ὑποκριταί, ὡς ἀποτελοῦντες ἰδίως συντεχνίας.

2) Περὶ θεατρικῶν θιάσων ἐν Ῥώμῃ.

Ὅπως ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρχον ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου πολλοὶ ὑποκριταὶ (*Διονυσιακοὶ θιάσοι ἢ τεχνῖται*), ἀποτελοῦντες ἐταιρίαις καὶ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν περιερχόμενοι ἐδίδασκον δράματα, οὕτως ἀνεφάνησαν καὶ ἐν Ῥώμῃ τοιοῦτοι τεχνῖται, ὡς βλέπομεν ἐν τοῖς προλόγοις καὶ ταῖς διδασκαλίαις τοῦ Πλάτου καὶ Τερεντίου, οἵτινες ὑπὸ ἑνα ἄρχηγόν (*ducem καὶ dominum*) ἀπετέλουν ἴδιον θεατρικὸν θιάσον (*gregem*), ὅστις ἐν Ῥώμῃ καὶ ἄλλαχοῦ ἐδίδασκε δράματα.

Ὁ ἐτοιμάσας πρὸς διδασκαλίαν δράμα ποιητῆς ἀπετείνετο πρὸς τινὰ ἄρχηγόν τῶν τοιούτων θιάσων καὶ ἐπώλει αὐτῷ τὸ διδασκόμενον δράμα²). "Ἄλλοτε δὲ καὶ ὁ ἔχων τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἑορτῆς (*curator ludorum*) ἄρχων, τοιοῦτος δ' ἦτο, καθ' ἃ ἀνωτέρω εἶπομεν³), ἐν μὲν ταῖς *ludis Romanis* καὶ τοῖς τῆς μεγάλης Μητρὸς οἱ μεγάλοι ἀγορονόμοι, ἐν

1) Festus σελ. 333 M. ἐν λέξει *scriba*.

2) Terent. *Heaut. timor. prol.* 43. *si quae laboriosa est (fabula) ad me curritur*, ἦτοι εἰς τὸν ὄδον λαλοῦντα ὑποκριτὴν *Ambivium* ἀπετείνετο ὁ ποιητῆς.

3) Βλ. Ἀθην. τόμ. 6, σελ. 443 κ. ε. καὶ τόμ. 9 σελ. 250 κ. ε.

ταῖς τοῦ δήμου (plebis) οἱ μικροὶ ἀγοράνόμοι, ἐν ταῖς τοῦ Ἀπόλλωνος ὁ Praetor, καὶ ἐν ἄλλαις οἱ προκαλοῦντες αὐτάς, ἀπετείνετο εἰς ἓνα, ὅστις ἦτο συνήθως ὁ πρωταγωνιστῆς τῶν ἀρχηγῶν τῶν τοιούτων θιάσων ¹⁾, καὶ δι' αὐτοῦ ἀνεύρισκε τὸν ποιητὴν, ὅστις συνέτασσε τὸ ἐν τῇ ἑορτῇ διδασκασίμην δραμά. Οὗτος ὠρίζε καὶ τὴν τιμὴν, ἣν εἶδει νὰ δώσῃ εἰς τὸν ποιητὴν ὁ ἄρχων ἐπὶ εὐθύνη ²⁾ τοῦ πρωταγωνιστοῦ (ducis gregis), ὃς διὰ τοῦτο, ἂν μὲν ἀπετύγγανε τὸ δράμα ἐπέστρεφε τὰ χρήματα μετὰ τὴν διδασκαλίαν εἰς τὸν ἄρχοντα, ἂν δὲ ἐπετύγγανεν, ἦτο κύριος τοῦ δράματος, ἀδιαφοροῦντος τοῦ ποιητοῦ περὶ τῆς τύχης αὐτοῦ ³⁾, καὶ ἠδύνατο νὰ διδάσκῃ αὐτὸ ὅπου καὶ ὅταν ἤθελεν, εἴτε τῆρῶν ἀμετάβλητον εἴτε διασκευάζων αὐτὸ, ὅτε ἐλέγετο τοῦτο nova fabula ⁴⁾. Ὁ οὕτως εὐρῶν τὸ πρὸς διδασκαλίαν δράμα ἀρχηγὸς ὑποκριτῶν ἀνεύρισκεν εἴτα, ἂν δὲν εἶχεν ἰδίους, τοὺς πρὸς διδασκαλίαν ἀναγκασίμους ὑποκριτὰς ἐκ τῶν ἐν τῷ ναῶ τῆς Ἀθηνᾶς, διένεμεν εἰς αὐτοὺς τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα κατὰ τὴν φυσικὴν ἐκάστου ἰκανότητά, καὶ ἢ ὁ ποιητῆς ἢ αὐτὸς ἐγύμναζεν αὐτοὺς προηγουμένως καὶ παρεσκευάζε πάντα τὰ πρὸς διδασκαλίαν τοῦ δράματος ἐν τῷ θεάτρῳ ⁵⁾.

Ἐπὶ τῶν Κικέρωνος χρόνων, ὅτε, μὴ ὑπαρχόντων νέων δραμάτων ἐλλείψει ποιητῶν, ἐδιδάσκοντο παλαιὰ δράματα, ὁ τῆς ἑορτῆς ἐπιμελούμενος ἀπετείνετο εἰς ἀρχηγόν τινα ὑποκριτῶν καὶ ἀνέθετεν εἰς τοῦτον τὴν ἐκλογὴν τοῦ διδασκασίμου δράματος· οὗτος δὲ ἐξέλεγεν οὐχὶ τὸ ἀρι-

1) Terent. Heaut. Tim. prol. 44. Πλούταρχ. ἐν Βρούτῳ 21 καὶ Juvenal. 6, 379.

2) Donat. εἰς Hecyr. prol. 49. Ritschl Parerg. 328.

3) Ὅρατ. Ἐπιστ. 2, 1, 175· βλ. ἐν τόμ. 6 τοῦ Ἀθηναίου ἀπὸ σελ. 470 περὶ ποιητικῶν ἀγώνων παρὰ Ῥωμαίους, καὶ Ritschl σ. 334.

4) Ritschl ἐν Parerg. 327 κ. ἐ.

5) Terent. Heaut. Tim. prol. ἐν ἀρχῇ.

στον τῶν τότε δραματῶν, ἀλλ' ὃ ἐνόμιζε κατάλληλον πρὸς τοὺς ὑποκριτὰς του¹⁾.

Ὁ Πομπηῖος ὅμως ἐν ταῖς ἐορταῖς αὐτοῦ ἀνέθηκε τὴν ἐκλογὴν τῶν διδασχθησομένων δραματῶν ἐν τῷ ἰδίῳ θεάτρῳ εἰς δόκιμον κριτικόν, τὸν Σπούριον Μαίικιον Τάρπαν²⁾. τοῦτο δὲ φαίνεται ὅτι κατέστη κανὼν ὕστερον³⁾.

5) Εἶδη ὑποκριτῶν.

Τῶν ὑποκριτῶν διεκρίνοντο οἱ ἔχοντες ἰσχυρὰν φωνὴν καὶ οἱ δυνάμενοι νὰ ἐκτελῶσιν ἐπιδεξίως χειρονομίας (*gestus*). Τούτων ἄλλοι μὲν ὑπεκρίνοντο μέρη τοῦ δράματος, ἃ εἶχον μακροὺς καὶ σφοδροὺς ἔνεκα πάθους λόγους, ἄλλοι δὲ ἦδον καὶ ἐξεφώνουν τὰ μέρη ἃ εἶχον πολλὰ ᾄσματα (*cantica*). Πλὴν τούτων εἶχον αἱ κωμωδία καὶ τραγωδία μέρη, ἃ ἐξεφωνοῦντο ταχέως ἢ τροχάδην (*motoriae partes*) καὶ ἃ βραδέως καὶ ἡρέμα (*statariae*), καὶ ἃ μετεῖχον ἀμφοτέρων (*mixtae*) τῶν ἰδιωμάτων τούτων⁴⁾. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ ὑποκριταὶ διαστέλλονται εἰς *statarios*, *motorios* καὶ *mixtos*, ὡς καὶ οἱ ῥήτορες ἔτι.

Ἐκ τῆς φύσεως λοιπὸν ταύτης τῶν δραματῶν ἀπητοῦντο τοὶ διάφοροι ὑποκριταὶ ἔχοντες τὰς ῥηθείσας ιδιότητας πρὸς τὸ ἀρμοδίως ὑποκρίνεσθαι τὰ τοῦ δράματος μέρη. Ἐν γένει δὲ παρὰ Ῥωμαίοις χρήσιμοι ἦσαν πλείονες ὑπο-

1) Cic. de off. 1, 31, 114. Scenici non optimas, sed sibi accommodatissimas fabulas eligunt.

2) Cic. ad fam. 7, 1, 1. Nobis autem erant ea perpetianda, quae Sp. Mæcius probavisset.

3) Com. Cruq. εἰς Ὁρατίου σπ. 4, 40, 38. Βλ. καὶ Ribbeck σ. 656.

4) Cic. Brut. 30, 116 καὶ 68, 239 καὶ Quintil. 11, 3, 178. Terent. Heaut. prol. 35. Donat. εἰς Adelp. prol. 24. Ὁ Ladewig (ἐν Pauly Encycl. ἐν λέξει *statariae* καὶ Teuffel ἐν βωμ. γραμματολ. § 16, 2) λέγει ὅτι πᾶσαι σχεδὸν αἱ τοῦ Τερεντίου κωμωδία ἀνήκουσιν εἰς τὰς *mixtas*, αἱ δὲ πλείσται τοῦ Πλαύτου εἰς τὰς *motorias*.

κρίται ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν δραμάτων ἢ παρ' Ἑλλήσι, διότι πρὸς διδασκαλίαν ἑλληνικῶν δραμάτων ἤρκουν τρεῖς μόνον ὑποκριταί· ἂν δὲ ἀνάβαινε καὶ τέταρτον πρόσωπον ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τοῦτο οὐδόλως ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰς συνδιαλέξεις, ἀλλ' ἔμενε σιωπῶν, διὸ καὶ ἄφωνον ἢ κωφὸν πρόσωπον ἐλέγετο. Εἰς διδασκαλίαν ὅμως τῶν Ῥωμαϊκῶν δραμάτων χρήσιμοι ἦσαν πλείονες, οἱ μὲν συνδιαλογομένοι, οἱ δὲ ἐκτελοῦντες ἄλλα τινὰ ἔργα διὰ τῆς ἐπὶ τῆς σκηνῆς παρουσίας τῶν, δι' ὃ καὶ *operarii* καλοῦνται¹⁾ ἢ ὑπάρχουσιν ἀπλῶς πρὸς ἐπίδειξιν τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἐλευθεριότητος τῆς ἀρχῆς²⁾.

Μὲ τὴν πρόοδον δὲ τοῦ χρόνου καὶ τῆς εἰς τοὺς δραματικούς ἀγῶνας ἐφέσεως τῶν Ῥωμαίων ἀνεδείχθησαν βεβαίως πολλοὶ ἐξ ἐπαγγέλματος ὑποκριταί καὶ ἐν Ῥώμῃ ὡς καὶ ἐν Ἑλλάδι, ζῶντες ἀπὸ τοῦ ἔργου τούτου. Πάντες δὲ οὗτοι ἦσαν δούλοι ἢ ξένοι³⁾, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Ἕλληνες, παροικοῦντες ἐν Ῥώμῃ. Οἱ ἐμπειρότεροι δὲ καὶ νοημονέστεροι τούτων συνεκρότουν ἰδίους θιάσους, παραλαμβάνοντες εἰς διδασκαλίαν οὓς νέους ἔβλεπον ἔχοντας φύσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο⁴⁾. Ἐνίοτε δὲ καὶ δεσπόται δούλων παρεῖχον εἰς τοὺς ἀρχηγούς τοιούτων θιάσων τοὺς ἰδίους δούλους, ἂν ἔβλεπον ὅτι ἠδύναντο οὗτοι νὰ εὐδοκιμήσωσιν

1) Diom. σ. 491, 2. K. In graeco dramate fere tres personae solae agunt... quarta semper muta. At Latini scriptores complures personas in fabulas introduxerunt, ut spaciosiores frequentia facerent.

2) Τῶν Πλάτου κωμῳδιῶν δύο διδάσκονται (Cistellaria καὶ Stichus) ὑπὸ τριῶν μόνον ὑποκριτῶν, ὁκτὼ ὑπὸ τεσσάρων, καὶ δέκα ὑπὸ πέντε τοῦλάχιστον. Τῶν τοῦ Τερεντίου δύο ἀπαιτοῦσι 4, δύο ἄλλαι 5 καὶ δύο 6 ἐξάπαντος ὑποκριτάς. Πρβ. Teuffel ἐν τῇ Ῥωμ. γραμματολ. § 16. 3.

3) Cic. ad Att. 4, 16. Sen. Ep. 80, 7. Tac. ann. 14, 20 καὶ 21. Nec quvempvqvam Romae honesto loco ortum ad theatrales artes degeneravisse ducentis jam annis a. L. Mummii triumpho.

4) Cic. pro. Rosc. Com. 10 καὶ 11.

εἰς τὴν ὑπόκρισιν, καὶ μετὰ τὴν διδασκαλίαν των ἐξεμίσθουν αὐτοὺς διὰ τὰς ἐκάστοτε παραστάσεις τῶν δραμάτων πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς διονυσιακῶν θιάσων, ἧ καὶ ἐμερίζοντο τὸ ἐκ τῆς ἐργασίας τοιούτων ὑποκριτῶν κέρδος μὲ τοὺς διδάξαντας αὐτοὺς ἀρχηγούς, ὡς Φάννιος Χαίρεας μὲ τὸν Ῥώσκιον, τὸν διδάξαντα Πανουῦργον τὸν δούλον ἐκείνου¹⁾.

4) Χρηματικὴ ἀμοιβὴ ὑποκριτῶν καὶ βραβεῖα.

Ἡ τῶν ὑποκριτῶν χρηματικὴ ἀμοιβὴ κατεβάλλετο ὑπὸ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐορτῆς ἀρχοντος²⁾, ὅστις ἀνελάμβανε καὶ πάντα τὰ ἐξοδα πρὸς ἔγερσιν θεάτρου, ὅτε δὲν ὑπῆρχε λίθινον, πρὸς διδασκαλίαν τῶν ὑποκριτῶν, ἐνδυμασίαν αὐτῶν καὶ λοιπά. Παρεῖχε μὲν ἡ πόλις ἐν ἀρχῇ, ὡς ἀλλαχοῦ εἴπομεν, 500 μνᾶς³⁾ ἐκ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, ἀλλὰ τὸ ποσὸν τοῦτο⁴⁾, ὅσον μέγα καὶ ἂν ἦτο διὰ τὴν τότε λιτότητα τοῦ βίου τῶν Ῥωμαίων, οὐδέποτε ἐπῆρκει εἰς τὰς πολλὰς τῶν ἐορτῶν δαπάνας, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον εἰς τοὺς χρόνους τῆς ὕστερον πολυτελείας καὶ τοῦ πλούτου τῶν Ῥωμαίων. Νῦν ὁ ἀρχων ἐχορήγει πᾶσαν τὴν εἰς τὴν ἐορτὴν ἀπαιτουμένην δαπάνην, οὐχὶ ἐκ φιλοτιμίας, ὡς οἱ ἐν Ἀθήναις ἀναδεχόμενοι τὰς λειτουργίας, ἀλλ' ἐκ φιλοδοξίᾶς καὶ ἰδιοτελεῶν σκοπῶν, ὅπως εὐχαριστήσωσι τὸ πλῆθος καὶ λάβωσι τὰς ψήφους αὐτοῦ εἰς τὰς προσεχεῖς ἀρχαιρεσίας, μεθ' ἧς οἱ ἐπιτυχόντες ἐπέμποντο διοικηταὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ ἐγύμνουσαν αὐτάς.

Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ ἐκάστοτε ἀρχων συνεφώνει μὲ τὸν

1) Ribbeck σ. 657.

2) Βλ. ἄ περὶ τούτων εἴπομεν ἐν Ἀθηναίου τόμῳ 6 σελ. 464 κ. ἔ.

3) Διονυσ. 7, 71 καὶ τὰ ἐν Ἀθηναίου τόμῳ 6 ἀπὸ σελ. 464.

4) Ἐπειδὴ τοῦτο ἐλαμβάνετο ἐκ τῆς προσόδου τῶν δασῶν (lucus), ἐκαλεῖτο lucar κατὰ Πλούταρχον (ἐν Ῥωμ. κεφ. 88), ἣν λέξιν ἐξηγεῖ θεατρικὸν ὁ γλωσσογράφος Φιλόξενος.

ἀρχηγὸν τῶν ὑποκριτῶν περὶ τοῦ δοθησομένου αὐτοῖς μισθοῦ· οὗτος δὲ διένεμε τὸ χρηματικὸν ποσὸν εἰς τοὺς αὐτοῦ gregales, τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν θιάσον του) καθ' ἃς εἶχε πρὸς τούτους συμφωνίας. Ὁ μισθὸς οὗτος ἐν ἀρχῇ ἦτο βεβαίως μικρὸς, ἀλλ' ὕστερον κατέστη μέγας, διδόμενος εἰς τοὺς τελειότερους τῶν ὑποκριτῶν. Ὁ Κικέρων²⁾ ὑπολογίζει τὴν πρόσδοτον Πανούργου τινὸς, μετρίου ὑποκριτοῦ, ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν Ῥώσκιον εἰς 100,000 σεσερτίους, ἧτοι εἰς 25,000 δραχμάς. Ὁ Ῥώσκιος ὅμως ἐλάμβανε διὰ πᾶσαν παράστασιν 1000 δηνάρια, καθ' ὅλον δὲ τὸ ἔτος εἰσέπραττε 500,000 σεσερτίους³⁾, ἧτοι 125,000 δραχμάς. Καθ' ἃ δὲ ὁ Κικέρων⁴⁾ λέγει, ὁ Ῥώσκιος ἠδύνατο ἐν διασχίματι δέκα ἐτῶν νὰ εἰσπράξῃ διὰ τῆς τέχνης του 6,000,000 σεσερτίους, ἧτοι 600,000 κατ' ἔτος, ἢ 150,000 δραχ., ὅτε ἡ φήμη του ἦτο μεγίστη, ἀλλ' αὐτὸς ἀπὸ τοῦ 87 π. X. ἔπαυσε νὰ λαμβάνῃ ἀμοιβὴν, παρέχων δωρεὰν τῷ κοινῷ τὴν ὑπηρεσίαν του⁵⁾. Τούτου δ' ἕνεκα ἀπηλλάγη τῆς ἀτιμίας, εἰς ἣν ὑπήγοντο οἱ ὑποκριταί, καθ' ἃ ἀνωτέρω εἶπομεν, διότι κατὰ τὴν νομολογίαν τῶν ὕστερον νομομαθῶν ἀτιμοὶ ἦσαν οἱ κέρδους χάριν καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν σκηνὴν⁶⁾, ἐν ᾧ πρότερον κατὰ τὸν αὐστηρὸν ὀρισμὸν τοῦ Ἀντιστίου Λαθέωνος, συγχρόνου τοῦ Κικέρωνος, ἀτιμος (infamis) ἦτο πᾶς ὁ καταβαίνων ἐπὶ τὴν σκηνὴν καὶ ὑποβάλλων ἐαυτὸν εἰς τὰ ὄμματα εἴτε ἐν δημοσίῳ τόπῳ εἴτε ἐν ἰδιωτικῷ⁶⁾. Ὁ

1) Maer. Sat. 3, 14, 13 λέγει ὅτι ὁ δικτάτωρ Σύλλας παρέσχε τῷ Ῥωστίῳ ἐκ τοῦ δημοσίου ut mercedem diurnam mille denarios sine gregalibus· καὶ ὅτι ὁ Ἀῖσωπος ex pari arte (ἐκ τῆς ὑποκρίσεώς του) ducenties sestertium reliquit filio = 20,000,000 sest. = 5,000,000 δραχμάς. πρβλ. Cic. pro. Rosc. Com. 8. 23.

2) Pro Rosc. Com. 10, 28.

3) Plin. 7, 39, 128.

4) Cic. pro Ros. ἔ. ἀ. 8, 23.

5) Digest. 3, 2, 2. Infames erant qui quaestus causa in certamina descendunt.

6) Corn. Nep. prooe. 5. Cic. Rep. (4. 10) παρ' Aug. de. C. D. 2,

Ῥώσκιος ὅμως πρὸς δῆλωσιν τῆς ἀπὸ τῆς ἀτιμίας ταύτης ἀφέσεως ἔφερε τὸν ἱπποτικὸν δακτύλιον, ὃν ἐδωρήσατο αὐτῷ ὁ Σύλλας τῷ 82 π. Χ. καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὴν τῶν ἱππέων τάξιν¹).

Τὰ ἐκ τῆς ἀσκήσεως τῆς ὑποκριτικῆς τέχνης κέρδη ἄλλου ἐπισήμου ὑποκριτοῦ, Αἰσώπου τοῦ τραγικοῦ, συγχρόνου τοῦ Ῥωσκίου, λέγονται ὅτι ἦσαν πολὺ μεγαλείτερα· διότι οὗτος λέγεται ὅτι ἀποθανὼν ἄφησε τῷ υἱῷ του 20,000,000 sest. ἤτοι 5,000,000 δραχμῶν, εἰ καὶ ζῶν ἐδαπάνησε πλεῖστα²).

Πλὴν τῆς χρηματικῆς ἀμοιβῆς ἐδίδοντο εἰς τοὺς εὐδοκιμοῦντας ὑποκριτὰς καὶ ἄθλα ἢ βραβεῖα, ἃ ἦσαν διάφορα κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν ὑποκριτῶν καὶ τὴν ἐλευθεριότητα καὶ ἀρέσκειαν τοῦ ἀγωνοθέτου, ἤτοι τοῦ ἔχοντος τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐορτῆς ἀρχοντας, διότι οὗτος ὠριζε ταῦτα κατὰ θέλησιν, ἔδιδε δὲ τοῖς εὐδοκιμοῦσι κατὰ τὴν δηλουμένην τῶν θεατῶν εὐαρέσκειαν· διότι ἀγωνοδικῶν μνεῖα οὐδεμία γίνεται ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς θεάτροις. Αὐτοὶ οἱ θεαταὶ, καθ' ἣν εἶχον συμπάθειαν ἢ ἀντιπάθειαν πρὸς τοὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑποκριτὰς, προεδήλουν διὰ διαφόρων σημείων τίς ὁ εὐδοκιμῶν. Τούτου ἕνεκα ἀπὸ τῶν Πλαύτου ἀκόμη χρόνων διεστέλλοντο οἱ θεαταὶ εἰς φίλους καὶ ἐχθροὺς τῶν ὑποκριτῶν, μεταχειριζόμενοι θεμιτὰ καὶ ἀθέμιτα μέσα ὑπὲρ ἢ κατὰ τῶν φίλων καὶ ἐχθρῶν αὐτοῖς ὑποκριτῶν, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ὑποκριταὶ παρεσκεύαζον διὰ διαφόρων μέσων τὴν εὐμένειαν τοῦ κοινοῦ πρὸ τῆς διδασκα-

13: «Cum autem ludicram scenamqve totam in probro ducerent, genus id hominum non modo honore civium reliquorum carere, sed etiam tribu moveri notatione consularia voluerunt».

1) Val. Max. 8, 7, 7. Πλουτ. Σύλ. 36.

2) Macrob 3, 14, 14. Καὶ οἱ τῶν ὀνομαστῶν ἐν Ἑλλάδι ὑποκριτῶν μισθοὶ δὲν ἦσαν μικροί. Πῶλος ὁ ὑποκριτῆς ἐπὶ Δημοσθένους ἔλαβε πάλαντον ἐπὶ δύο ἡμέρας ἀγωνισάμενος κατὰ Πλούτ. ἐν βίοις 10 ρητορ. Δημοσθένους σελ. 165 τῆς Tauchn. ἐκδ.

λίαις τοῦ δράματος καὶ κατ' αὐτήν. Πρὸς τοῦτο μετεχειρίζοντο, ὡς ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις, τοὺς *divisores*, ἵνα διανέμωσι χρήματα πρὸς τοὺς εὐνοὺς αὐτοῖς (*favitores*), οἵτινες ἀπὸ τῆς θέσεώς των ἐδίδον τὸ σημεῖον τῆς εὐαρεσκείας ὑπὲρ τοῦ φίλου καὶ τῆς ἀποδοκιμασίας κατὰ τῶν ἀντιζήλων αὐτοῦ, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ προλόγου τοῦ Ἀμφιτρώωνος ¹⁾ τοῦ Πλαύτου, ποιηθέντος κατὰ τὸν 6' ἢ α' π. X. αἰῶνα, ἂν ἄλλως τὸ μέρος τοῦτο τοῦ προλόγου δὲν ἐποιήθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πλαύτου, ἐνθα ὁ ποιητῆς ἐπικαλεῖται τὴν παρέμβασιν τῆς ἀρχῆς πρὸς περιστολὴν τῶν παρεκτροπῶν τούτων τῶν θεατῶν. Τὸ κακὸν ὅμως τοῦτο ἐπετείνετο μὲ τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου καὶ προεκάλει οὐχὶ σπανίως στάσεις ἐν τοῖς θεάτροις ²⁾.

Ὁ ἀληθῶς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ δράματος εὐδοκιμήσας πρωταγωνιστῆς ἢ ἀρχηγὸς τῶν ὑποκριτῶν ἐλάμβανε παρὰ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἑορτῆς ἀρχοντας πρὸς τῇ χρηματικῇ ἀμοιβῇ καὶ κλάδον φοίνικος (*palmam*) ³⁾ ὅστις ἦτο ἢ πράγματι φοίνικος κλάδος, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, ἢ καὶ ἄλλο τι διάφορον, στέφανος (*corolla*) δηλονότι ἐξ ἀργύρου ἢ χρυσοῦ, δι' ὧν ἐμιμοῦντο τοὺς πρότερον διδομένους τοῖς νικηταῖς κλάδους ἢ στεφάνους ἐξ ἀνθέων ποικιλοχρόων ἢ ἀπλῶν ⁴⁾. Πρῶτος κατὰ Πλίνιον ⁵⁾, δούς τῷ 211 π. X. ὡς *aedilis curulis* τοῖς ὑποκριταῖς σε-

1) Ἀπὸ στιχ. 65 κ. ε.

2) Becker-Friedlaender §. 2. 509 καὶ 536 καὶ Ribbeck §. 2. 669.

3) Plaut. Trin. 706. Hor. Ep. 2, 4, 180.

4) Plin. H. N. 21, 3, 4 ἐκθέτει τὴν ἱστορίαν τῶν τοιούτων ἄθλων παρ' Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις.

5) E. 2. Crassus Dives primus argento auroqve folia imitatus ludis suis coronas dedit, accesseruntque et lemnisci, quos adici ipsarum coronarum honos erat; puri diu fuere ei; caelare eos primus instituit P. Claudius Pulcher bratteasque etiam philyrae dedit. Περὶ Pauly Enc. τόμ. 4 σ. 940. λεγόμενος λέγει ὁ Ἡσύχιος ἐν λ. ὅτι οἱ Συρακούσιοι τὰς ταινίας ἐκάλουν.

φάνους ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μιμουμένους φύλλα κλάδων, ἦτο ὁ **Crassus Dives**. Εἰς τούτους προσετέθησαν ἐφεξῆς καὶ πρὸς κόσμον λημνίσκοι, ἦτοι ταινίαι κρεμάμεναι ἐξ ὑφάσματος ἢ ἐξ ἐλασμάτων χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, πρῶτον ἀπλατῆ εἶτα κεκοσμημέναι ποικίλως.

Ἐν ἀρχαιοτέροις ὅμως χρόνοις ἐδίδον καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καρπούς καὶ ἄλλα τῆς φύσεως προϋόντα, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐν Παναθηναίοις ἔλαιον ἐκ τῶν ἱερῶν ἔλαιων, τῶν μοριῶν, ἐν Διονυσίοις ἄσκον οἴνου. Κατὰ μίμησιν τῆς ἀρχαίας ταύτης συνηθείας φαίνεται ὅτι καὶ Κάτων ὁ νεώτερος τῷ 53 π. Χ. διένειμεν ἐν τινι ἐορτῇ κατὰ Πλούταρχον ¹⁾ τοῖς ὑποκριταῖς πλὴν κοτίνων στεφάνων οἴνου κεράμια καὶ κρέα ὕβρια, καὶ σῦκα καὶ σικύους καὶ ξύλων ἀγκαλίδας, τοῖς δ' Ἕλλησιν ὑποκριταῖς τεῦτλα καὶ θρίδακας καὶ βραφανίδας καὶ ἀπίους.

δ) Τίτες οἱ γνωστότεροι ὑποκριταί.

Ὀλίγων ὑποκριτῶν ὀνόματα εἶναι γνωστά. Πάντες οἱ ἀρχαιότεροι ὑποκριταί, οἵτινες ἐδίδαξαν τὰ δράματα τῶν ἀρχαιοτέρων τραγικῶν καὶ κωμικῶν τῆς Ῥώμης, εἶναι ἀγνωστοί. Περὶ τοῦ Ἀνδρονίκου μανθάνομεν παρὰ Λιβίου ὅτι ὁ αὐτὸς ἦτο καὶ ὑποκριτής, ἦτοι πρωταγωνιστὴς τῶν αὐτοῦ δραμάτων, ὡς καὶ τινες τῶν μετ' αὐτὸν ποιητῶν. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν σκηρικῶν θιάσων ἦσαν πιθανῶς πρωταγωνισταὶ καὶ διδάσκαλοι τῶν ὑφ' ἐαυτοὺς ὑποκριτῶν.

Ἐξ ἀπάντων δὲ τῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς σκηνῆς ὑποκριτῶν

1) Ἐν βίῳ τούτου 46. «Φαωνίου καταστάντος ἀγορανόμου τὰ τ' ἄλλα τῆς ἀρχῆς ἐπεμελεῖτο (ὁ Κάτων) καὶ τὰς θεάς διεῖπεν ἐν τῷ θεάτρῳ, διδοὺς καὶ τοῖς θυμηλικοῖς στεφάνους οὐ χρυσοῦς, ἀλλ' ὡς περ ἐν Ὀλυμπίᾳ, κοτίνους· δῶρα δ' ἀντὶ τῶν πολυτελῶν, τοῖς μὲν Ἕλλησι τεῦτλα καὶ θρίδακας καὶ βραφανίδας καὶ ἀπίους, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις οἴνου κεράμια καὶ κρέα ὕβρια καὶ σῦκα καὶ σικύους καὶ ξύλων ἀγκαλίδας, ὧν τὴν εὐτέλειαν οἱ μὲν ἐγέλων, οἱ δ' ἤθοντο, τοῦ Κάτωνος τὸ αὐστηρὸν καὶ κατεστυμμένον ὀφῶντες ἡσυχῇ μεταβάλλον εἰς διάχυσιν.»

ὄνομαστότεροι εἶναι δύο, οἱ ἀνωτέρω ῥηθέντες σύγχρονοι καὶ φίλοι τοῦ Κικέρωνος, ὁ Κρίντος Ῥώσκιος Γάλλος, καὶ ὁ Κλώδιος Αἰσωπος.

Ὁ Ῥώσκιος ἦτο δοῦλος τὸ γένος, ὡς πλεῖστοι ὁμότεχνοί του, ἐκ τῆς πολίχνης Solonium παρὰ τὸ Λανούβιον ¹⁾, ἅς-τις διὰ μακρᾶς ἀσκήσεως καὶ φυσικῆς ἀρετῆς κατέστη πρό-τυπον τῆς ὑποκριτικῆς τέχνης ²⁾, ὥστε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐμφαίνει ἄριστον ὑποκριτὴν· διέπρεπε δὲ μᾶλλον εἰς τὴν διδασκαλίαν κωμωδιῶν τοῦ εἶδους τῆς com. palliatae, ἥτοι τῶν ὑπόθεσιν καὶ πρόσωπα ἑλληνικὰ ἔχουσῶν, καὶ μάλιστα προσώπων, οἷον τὸ τῶν παρσείτων καὶ μαστρωπῶν ³⁾. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τραγωδίαις δὲν ἦτο ἀδέξιος· ἐθαυμάζετο πρὸ πάντων ὑποκρινόμενος τὸν Ἀγαμέμνονα ἐν τῷ Τηλέφῳ τοῦ Ἐννίου ⁴⁾. Πλὴν τῆς τέχνης καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ ἀνδρὸς ἦτο ἀξιοθαύμαστον ⁵⁾. Ἐπαινεῖται πρὸ πάντων ἡ φυσικὴ τοῦ ἀνδρὸς χάρις ἐν ταῖς κινήσεσιν ⁶⁾, τὸ προσφυές καὶ ἀρμόζον (decere) ⁷⁾, ἡ σεμνότης καὶ σωφροσύνη τοῦ λόγου αὐτοῦ, ἡ ταχεῖα καὶ ἔρρυθμος ἀπαγγελία του, ἣν ὅμως φαίνεται ὅτι ἠλάττωσεν ἡ πρόδος τῆς ἡλικίας, διό-τι ὕστερον ἐπέβαλλεν εἰς τοὺς αἰδούς (cantores) γὰ βρα-δύνωσιν ⁸⁾ ἄδοντες πρὸς τὸν αὐλόν, ἐν τοῖς ἄσμασι δη-λονότι. Τὴν ἐν τῷ ὑποκρίνεσθαι τελειότητα ἐκτῆσατο διὰ μακρᾶς μελέτης, διότι λέγεται ὅτι οὐδεμίαν κίνησιν ἢ γά-σιν ἐποίει ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἣν προηγουμένως δὲν ἐμελέτα

1) Cic. de divin. 1, 36, 79. καὶ 2, 31, 66.

2) Cic. de orat. 1, 61, 258.

3) Cic. pro Rose. 7, 20.

4) Ὁ αὐτὸς Orat. 31, 109.

5) Ὁ ὕπατος τῷ 102 Κ. Λουτάτιος Κάτλος ἐν ἐπιγράμματι (παρὰ Cic. N. D. 1, 28, 79) παρομοιάζει αὐτὸν πρὸς τὴν auroram.

6) Cic. de orat. 2, 59, 242.

7) Quint. 11, 3, 111.

8) Cic. de orat. 1, 60, 204. de leg. 1, 4, 11.

ἐν τῷ οἴκῳ ἱκανῶς ¹⁾). Τὴν δ' ἐν τούτοις ποικιλίαν καὶ τέχνην αὐτοῦ μαρτυρεῖ τὸ ἀνέκδοτον ²⁾), καθ' ὃ αὐτὸς καὶ ὁ Κικέρων ἠμιλλῶντο ὀπότερος ποικιλώτερον νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, ὁ μὲν διὰ νέων κινήσεων, ὁ δὲ διὰ στροφῶν τοῦ λόγου ³⁾), δι' ὃ καλεῖται ὑπὸ Ὀρατίου ⁴⁾) *doctus*. Ὅπως ἀποκτήσῃ τὴν τελειότητα ταύτην ἐν ταῖς σωματικαῖς κινήσεσι, λέγεται ὅτι αὐτὸς, ὡς καὶ ὁ σύγχρονος αὐτοῦ Αἰσωπος, ἐφοίτων νέοι εἰς τὰ δικαστήρια, ἵνα βλέπωσι καὶ μελετῶσι τὰς κινήσεις καὶ χειρονομίας τοῦ ῥήτορος Ὀρτησίου, ὅστις διὰ τὸ ἰδιάζον τοῦτο χάρισμά του ἐλέγετο ὑπὸ τῶν ἀντιζήλων του ὑποκριτῆς ἐπὶ τοῦ ῥητορικοῦ βήματος καὶ ὑπὸ πάντων ἐθαυμάζετο ⁵⁾). Πόσην δὲ ἡ ὑποκριτικὴ καὶ ἡ ῥητορικὴ συγγένειαν ἔχουσι, διδάσκει τὸ εἰς Δημοσθένη παράγγελμα Σατύρου τοῦ ὑποκριτοῦ, ὅτι ἡ τῆς ῥητορικῆς ἰσχὺς κεῖται ἐν τῷ ὑποκρίνεσθαι ⁶⁾). Περὶ τῆς συγγενείας τούτων λέγεται ὅτι ὁ Ῥώσκιος ἔγραψεν ἰδίαν πραγματείαν ⁶⁾).

Ὁ Ῥώσκιος ἐξηκολούθει ὑποκρινόμενος μέχρι τῆς τελευτῆς, διότι ἐμφανίζεται ἐν ταῖς ἀγῶσι τοῦ Λ. Ῥωσκίου Ὁθωνος τῷ 64 π. Χ., τὸ ἐπόμενον ὅμως ἔτος φαίνεται ὅτι ἐτελεύτησε, διότι ἐν τῷ ὑπὲρ Ἀρχίου τοῦ ποιητοῦ ⁶⁾) λόγῳ ἐκφράζει ὁ Κικέρων τὴν λύπην του διὰ τὸν πρὸ μικροῦ ἐπελθόντα θάνατον τούτου, ὃν πάντες διὰ τὴν τέχνην του ἤθελον κατ' αὐτὸν νὰ ἦναι ἀθάνατος.

Μαθητῆς δόκιμος τοῦ Ῥωσκίου ἦτο ὁ Ἐρως, ὅστις ἀπέτυχε μὲν τὸ πρῶτον, ὕστερον ὅμως κατέστη ἀριστος ὑπο-

1) Val. Max. 8, 7 καὶ 3.

2) Macrob. 3, 14, 12.

3) Epist. 2, 1, 80.

4) Val. Max. 8, 10, 2 καὶ Cic. Brut. 92, 95. 88. *molus et gestus etiam plus artis habebat quam erat oratori satis*.

5) Πλούτ. Δημοσθ. 7. πρβ. καὶ Πλουτ. ἐν βίοις 10 ῥητ. Δημοσθένους σελ. 158 ἐκδ. Tauch. ὅτι τὸ πᾶν ἐν τῇ ῥητορικῇ ἡ ὑπόκρισις.

6) Pro Arch. poeta 8, 17.

κριτής κωμωδιῶν ¹⁾). Ἄλλος μαθητὴς αὐτοῦ ἦτο ὁ Πα-
ροῦργος, δοῦλος τοῦ Φαννίου Χαιρέα, ὃν εὐδοκιμοῦντα ἐν
τῇ ὑποκριτικῇ ἐφόνευσε νέον ἔτι ὄντα ὁ ἐκ Ταρκυνίων
Κόιντος Φλαύιος ²⁾).

Ἐφάμιλλος τοῦ Ῥωσκίου ἐν τῇ ὑποκριτικῇ τέχνῃ ἦτο
ὁ φίλος καὶ σύγχρονος αὐτοῦ Κλώδιος Αἰσωπος, ὁ Ἕλληνας,
ὅστις διεκρίνετο πρὸ πάντων εἰς τραγικῶν προσώπων ὑπό-
κρισιν ³⁾).

Λέγεται ὑπὸ Κικέρωνος ⁴⁾, ὅτι εἶχε λαμπρὰν φωνὴν καὶ
ἀπαγγελίαν ἰσχυρὰν, πάθος καὶ εὐαισθησίαν σπανίαν ἐν τῷ
ὑποκρίνεσθαι πάθη καὶ αἰσθήματα, ὥστε ἐνόμιζε τις αὐ-
τὸν οὐχὶ ὑποκριτὴν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν πάσχοντα πράγματι ⁵⁾).
Οἱ Ῥωμαῖοι κριτικοὶ ἀποδίδουσιν αὐτῷ *gravitatem*, ὡς ὁ
Ὅρατιος καὶ ὁ Κοϊντιλιανός ⁶⁾, διὰ τὴν ἐμβρίθειαν καὶ τὸ
πάθος τῆς τραγικῆς ὑποκρίσεως αὐτοῦ. Φαίνεται ὅτι καὶ
οὗτος, ὡς ὁ Ῥωσκίος, ἐξηκολούθει μέχρι γήρωσ νὰ ἐμφα-
νίζηται ἐπὶ τῆς σκηνῆς, διότι ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῦ Πομπηίου
τὸ 55 π. Χ. ὑπεκρίθη τὸν Σίνωνα, ἴσως ἐν τῷ Δουρείῳ Ἰπ-
πῶ τοῦ Ναιβίου, ἀλλ' ἔνεκα ἀσθενείας ἐκ γήρατος δὲν ἤ-
δυνήθη νὰ ὑψώσῃ ὅσον ἔδει τὴν φωνὴν, δικαιώσας οὕτω
τὴν ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἐντεῦθεν ἀποχώρησίν του ⁷⁾· καὶ ὅμως
πρὸ δύο ἐτῶν εἶχε διεγείρει τὸν θαυμασμὸν τοῦ κοινοῦ
ὑποκρινόμενος τὸν Τεῦκρον ἐν Εὐρυσάκει ⁸⁾).

1) Cic. pro Rosc. 11, 30, ὁ λόγος ἐξεφωνήθη τὸ 87 π. Χ.

2) Cic. pro Rosc. 40, 29 κ. ἐ.

3) Plin. 9, 59, 122. 10, 72, 144. Πλούτ. Κικερ. 5. Val. Max. 9, 1, 2

4) Pro Sestio 58, 123. *praeclara vox ejus*.

5) Ὁ αὐτὸς αὐτίθι 57, 121, *cum ita dolenter ageret causam
meam ut vox ejus... lacrimis impediretur*.

6) Epist. 2, 1, 80. Quint. 11, 3. 111. *Plus autem affectus ha-
bent lentiora, ideoque Roscius citatior, Aesopus gravior fuit,
quod ille comoedias, hic tragoedias egit*.

7) Cic. ad fam. 7, 1, 2.

8) Ribbeck σ. 676 καὶ Lange σ. 19 ἐν τῇ *Vindiciae trag. ro-
manaе πραγματεία*.

Ἄλλους τινὰς συγχρόνους τότε ἢ μικρόν τι νεωτέρους, ὡς τὸν Ἀντιφῶντα, Δίφιλον, Σπινθηῖρα, Πάμφιλον, Φούφιον, Φωκᾶιον καὶ Ἀμφίωνα, διδάξαντας οὐχὶ πολὺ εὐδοκίμως περὶ τὰ 50 καὶ 60 π. Χ. ὀνομάζει ὁ Ribbeck ¹⁾).

Ἐν τῇ εἰς Stichum τοῦ Πλαύτου διδασκαλίᾳ φέρεται ὡς actor ὁ Γάτος Πουβλίλιος Πολλίων καὶ ἐν ταῖς τοῦ Τερεντίου ὁ Λεύκιος Ἀμβίνιος Τουρπίων ²⁾ καὶ Λ. Ἀτίλιος Πραϊνεστίνος καὶ Λ. Σέργιος καὶ Μινούτιος Πρόθυμος ³⁾. ἀλλὰ οὐδὲν πλέον γινώσκομεν ἢ τὰ ὀνόματα αὐτῶν.

6) Περὶ προσωπίδων καὶ στολῆς ὑποκριτῶν.

Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ ἐμφανιζόμενοι εἰς τὰ φεσκηννῖα ἄσματα, τὰς δραματικὰς σατύρας καὶ ὕστερον εἰς τὰ ἀτελλανὰ δράματα ὑποκριταὶ φαίνεται ὅτι ἐκάλυπτον τὸ πρόσωπον διὰ προσωπίδων· διότι ὁ Βιργίλιος ⁴⁾ λέγει ὅτι οἱ τοιοῦτων ἄσμάτων ὑποκριταὶ ἐκάλυπτον τὸ πρόσωπον μὲ κοίλους φλοιοὺς δένδρων, καὶ διὰ τὴν ἐφεξῆς οἱ τοιοῦτοι ἔφερον προσωπίδας, δι' ἃ καὶ personati ἐκαλοῦντο, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ τῶν Ἀτελλανῶν δραμάτων ὑποκριταὶ ⁵⁾).

Ἐπειδὴ δὲ τὸ κάλυμμα τοῦτο τοῦ προσώπου ἦτο παρὰ Ῥωμαίοις καθιερωμένον τρόπον τινὰ εἰς τὴν ἐγγύριον ποίησιν, δὲν συνεχωρεῖτο νὰ φέρωσιν αὐτὸ οἱ τῶν ἑλληνικῶν δραμάτων ὑποκριταὶ, ὅπως οὐδὲ εἰς τὴν ἐγγύριον δραματικὴν ποίησιν συνεχωρεῖτο νὰ ἐμφανίζωνται

1) Ribbeck σ. 676 καὶ Lange σ. 49 ἔνθα ἀνωτέρω.

2) Περὶ τούτου λέγει ὁ Κικέρων (de Senect. 14. 48) ὅτι ἦτο λίαν ἀρεστὸς ὑποκριτὴς τῆς συγχρόνου αὐτοῦ τῷ 150 π. Χ., ὅτε ὑποτίθεται ὅτι ἐγένετο ὁ περὶ γήρωσ ἀ διάλογος οὗτος.

3) Ἐδίδαξεν οὗτος μετὰ τὸ 146 π. Χ. τοὺς Ἀδελφοὺς καὶ τὸν Εὐνοῦχον τοῦ Τερεντίου, εἰσαγαγὼν πρῶτος τὴν χρῆσιν τῶν προσωπίδων εἰς ταῦτα τὰ δράματα. Ribbeck σ. 661.

4) Ἐν Geor. 2, 388 πρὸς Mommsen ἐν β. ἰστ. 1, 228.

5) Festus ἐν λ. personatus βλ. καὶ τὰ ἐν Ἀθηναίου τόμ. 6 σελ. 61.

ὑποκριταὶ οὗτοι, ἵνα μὴ μολύνωσιν αὐτήν; ὅπως ὁ Λίβιος¹⁾ λέγει.

Ἐντεῦθεν πιθανὸν εἶναι ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν ἀναφανέντες ὑποκριταὶ μέχρι τῶν Πάκου-βίου καὶ Ἀττίου χρόνων δὲν ἔφερον προσωπίδας, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὀρθότριχας φόβας ἢ ὄγκους (galeros), φενάκην δηλαδὴ ἐκ διαφόρου χρώματος, λευκοῦ, μέλκνος, φαιοῦ; ὅπως οὕτω διακρίνῃται ἢ τῶν ἐμφανιζομένων ἐν τῇ δράματι προσώπων ἡλικία, ὡς ὁ γραμματικὸς Διομήδης λέγει²⁾. Τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦτον ὄγκον ἐννοεῖ καὶ ὁ Βάρρων ἐν τινὶ τῶν σατυρῶν του³⁾; λέγων ὅτι οἱ tragici prodeunt cum capite gibbero, cum antiqua lege ad frontem superficies accedebat. Σύνηθες βεβαίως ἦτο νὰ χρωματίζωσι τὴν ὄψιν, μάλιστα ἐπὶ γυναικείων προσώπων, καὶ τὰς χεῖρας νὰ λευκίνωσι διὰ γύψου ἢ ἄλλων μέσων⁴⁾, ὡς ἡ Μήδεια παρ' Ἐννίω, ἐνόσφ δὲν ἔφερον οἱ ὑποκριταὶ ἕλλ. δραμάτων προσωπίδας. Ἐκ τῶν ἐπομένων ὅμως μαρτυριῶν τῶν Ῥωμαίων γραμματικῶν καθίσταται πιθανόν, ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Τερεντίου περὶ τὰ 160 π. Χ. ἐνεφανίζοντο ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ οἱ τῶν ἕλλ. δραμάτων (fabulae palliatae) ὑποκριταὶ προσωπίδοφόροι· διαφωνοῦσιν ὅμως οὗτοι περὶ τῆς πρώτης χρήσεως τῶν προσωπίδων ὑπὸ τῶν ὑποκριτῶν τούτων.

Παρὰ τοῦ Δονάτου⁵⁾ μαθητόμεν ὅτι πρῶτοι ἐδίδαξαν δράματα προσωπίδοφόροι κωμῶδιστὰς μὲν ὁ Κίγκιος Φαλσκος, τραγῶδιστὰς δὲ ὁ Μινούκιος Πρόθυμος. Ὁ τελευταῖος γνωστὸν εἶναι ὅτι ἐδίδαξε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τερεν-

1) Ἐν βιβλ. 7, 2.

2) Deomed. ἐν σ. 489, 10.

3) Ἐν Eumenid. fr. 43.

4) Cic. ad. fam. 7, 6. manibus gypsatissimis.

5) De com. et trag. σ. 10, R. «Personati primi egisse dicuntur comoediam Cincius Faliscus, tragoediam Minucius Prothymos.

τίου τοὺς Ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ τὸν Εὐνοῦχον ¹⁾ μετὰ τὸ 146 π. Χ. Ὁ νεωτερισμὸς οὗτος προϋποθέτει μεγάλην τοῦ ὑποκριτοῦ τούτου ὑπόληψιν παρὰ τῷ κοινῷ τῆς Ῥώμης, ὅπερ ἠνέχθη τὴν τοιαύτην καινοτομίαν παρὰ τὰ εἰθισμένα. Καὶ ὅμως ὁ αὐτὸς Δόνατος ἐν προοιμίῳ Ἀδελφῶν λέγει ὅτι ἡ κωμωδία αὕτη ἐδιδάχθη τὸ 161 π. Χ. ὑπὸ **Ambivii** καὶ **Turpionis, qui cum suis gregibus jam tum personati agebant.** Παρὰ Διομήδους ²⁾ ὅμως μανθάνομεν τοῦναντίον ὅτι ὁ Ῥώσκιος πρῶτος ἐνεφανίσθη προσωπιδοφόρος ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὅστις εἶναι νεώτερος τοῦ Προθύμου. Ὅπως συμβεβάζη τὴν διαφωνίαν ταύτην ὁ **Ribbeck** ³⁾ δέχεται ὅτι ὁ νέος Ῥώσκιος, ἐργαζόμενος ὑπὸ τὸν Πρόθυμον ὡς πρωταγωνιστὴν ἢ ἀρχηγὸν ἐταιρίας ὑποκριτῶν, ἐνεφανίσθη καὶ αὐτὸς, ἢ αὐτὸς μόνος, προσωπιδοφόρος, ὅπως καλύψῃ τὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ του ἀσχημίαν, παραβλώψων.

Ἐπειδὴ διὰ τῆς καλύψεως τοῦ προσώπου καθίστατο ἀδύνατος ἡ ἀκριβὴς δήλωσις τῶν παθῶν, πιθανὸν, καὶ ὅτε ἐπῆλθεν ἡ τῶν προσωπίδων χρῆσις, νὰ ἐνεφανίζοντο καὶ ἄνευ τούτων οἱ ὑποκριταὶ· διότι ὑπάρχουσι μέρη κωμωδιῶν, ὡς οἱ **Captivi** Πλαύτου σ. 200, ὁ τοῦ **Ter. Φορμίων** 210 κ.έ., ἄτινα ἀπαιτοῦσιν ἰσχυροὺς μορφασμοὺς τοῦ προσώπου. Πλὴν τούτου δὲ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς οἱ μορφασμοὶ καὶ αἱ κινήσεις τοῦ προσώπου ἦσαν οὐσιῶδες μέρος τῆς διδασκαλίας τοῦ δράματος· διὸ οἱ Ῥωμαῖοι χάριν τῶν μορφασμῶν τούτων καὶ ἐπὶ τοῦ διαλογικοῦ μέρους λέγουσιν *agere versus*· διότι διελέγοντο μετὰ ἰσχυρῶν συμπαθητικῶν κινήσεων ⁴⁾. Τὰ πρόσωπα τῶν γυναικῶν βεβαίως ὑπεκρίνοντο οἱ ὑποκριταὶ προσωπιδοφόροι, ὡς ὁ Δόνατος ἐν Ἀνδρ. 746 λέγει· διότι οἱ ταύτας ὑποκρινόμενοι ἦσαν ἄνδρες. Ὡσαύτως

1) **Donatus** prol. εἰς Εὐνοῦχ.

2) Ἐν σελ. 489 K. 3) Ἐν σελ. 661.

4) Βλ. **Lorenz** ἐν **Mortellaria** Πλαύτου σελ. 14, 17 εἰσαγωγῆς.

προσωπιδοφόροι δέον να ένεφανίζετο έν 'Αμφιτρώωνι ό 'Ερμής και Σωσίας, ό Ζεύς και 'Αμφιτρώων, οί Δίδυμοι έν Μενάιχομοις και επί του Πλαύτου ήδη.

'Αλλος δέ λόγος, δι' όν ήσαν χρήσιμοι αί προσωπίδες και εις τούς λοιπούς υποκριτάς, ειναί ότι δι' αυτών επετείνετο ή φωνή ¹⁾. όπερ ήτο αναγκαϊόν, όπως κάλλιον ακούονται οί υποκριταί έν μεγάλω και άνοικτῶ θεάτρῳ. Και όμως ό νεωτερισμός ούτος, όστις περι τὰ 100 π. Χ. δέν ήρεσεν εις τούς συγχρόνους κατὰ Κικέρωνα ²⁾, ίσως διότι δια τῶν προσωπίδων έκαλύπτετο τὸ πρόσωπον και οί του προσώπου μορφασμοί, ως και ή δι' αυτού δήλωσις τῶν ψυχικῶν παθῶν δέν κατωρθούτο. Κατ' όλίγον όμως έσυνήθισε τὸ κοινόν και έδέχετο τούς υποκριτάς πάντας προσωπιδοφόρους· διότι ό Κικέρων λέγει ως σύνηθες ήδη τὸ 91 π. Χ., ότε υποτίθεται ότι έγένετο ό περι ρήτορος διάλογός του, ότι και υπό τὰς προσωπίδας έφχίνετο ή τῶν όφθαλμῶν τῶν υποκριτῶν γοργότης και λάμψις ³⁾.

'Εννοεϊται δέ ότι αί προσωπίδες παρεσκευάζοντο αναλόγως τῶν έν τοῖς δράμασι προσώπων και κατὰ τὸν χαρακτῆρα αυτών. Λέγεται δέ μάλιχα ότι και οί υποκριταί προηγουμένως έγυμνάζοντο, πρὸ όφθαλμῶν έχοντες τήν προσωπίδα των, όπως συμφώνως τῇ προσωπίδι ποιῶσι τούς μορφασμούς αυτών, ως έποιεί ό Αἰσωπος ⁴⁾. Τήν έντεϋθεν προερχομένην ποικιλίαν τῶν προσωπίδων έμφανίουνσι και αί έν τοῖς Προπυλαίοις τῆς 'Ακροπόλεως 'Αθηνῶν εκτεθειμέναι πολλαί λίθιναι προσωπίδες, αίτινες άνήκουν εις τὰ παρκαείμενα θεάτρα ως κοσμήματα αυτών ⁵⁾.

1) Gell. 5, 7. "Όθεν και τὸ όνομα persona εκ του personare ήχοϋν.

2) De orat. 3, 59, 221.

3) De orat. 2, 46, 193. Saepe ipse vidi, ut ex persona mihi ardere oculi hominis histrionis viderentur.

4) Fronto, σελ. 147. Nub.

5) Βλ. και άλλας προσωπίδας πρὸ Wieseler Theaterw. taf. V. 9—52. Quintil. 11, 3, 73. In eis quae ad scenam componuntur, fabu

Πλήν τοῦ προσώπου καὶ τὸ ὅλον σῶμα ὑποκριτῶν τινῶν μετεβάλλετο δι' ἐξωτερικῶν μέσων, ὅπως κατὰσταθῶσι μᾶλλον γελοῖοι ἐν ταῖς κωμωδίαις, ὡς βλέπομεν ἐν τοῖς σωζομένοις μνημείοις παρὰ Wieseler, καὶ ὡς γίνεται δῆλον καὶ ἐκ μάρτυριῶν τοῦ Πλαύτου ἐν Ψευδύλῳ 1218: ἐνθα εἰσάγεται δοῦλος·

Rufus quidam, ventriosus, crassis ruris, subniger,
magno capite, aculis oculis, ore rubicundo, admodum
magnis pedibus ¹).

Τὰς στολὰς τῶν ὑποκριτῶν καὶ τοῦ χοροῦ παρεῖχεν ὁ χορηγός, ὡς ῥητῶς λέγει τούτο ὁ Πλαῦτος ²)

Póθεν ornamenta? abs chorago sumito;
Dare debet· praebenda aediles locaverunt.

ἐπὶ χρηματικῇ ἀμοιβῇ διδομένη ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐορτῆς ἀρχῶν. Ἄλλὰ τίς ὁ χορηγός οὗτος παρὰ Ῥωμαίοις δὲν γινώσκομεν· ἴσως αὐτὸς ὁ ἀρχηγός τῶν ὑποκριτῶν ἢ ὁ τοῦ χοροῦ μᾶλλον, ὅστις συνεφώνει περὶ τούτου μετὰ τῆς ἐχούσης τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐορτῆς ἀρχῆς ³).

Πᾶσα ἡ τῶν ὑποκριτῶν ἐνδυμασία καὶ λοιπὰ κοσμηματα ἦσαν ἐν ἀρχῇ ὀλίγα καὶ εὐτελῆ καὶ συνήθη τοῖς ἐν

lis artifices pronuntiandi a personis quoque affectus mutantur, ut sit Aërope in tragoedia tristis, atrox (ἐκτὸς αὐτῆς ἐξ ὀργῆς) Medea, attonitus (καταβεβλημένος ἐκ τῆς λύπης) Ajax, truculentus (ἄγριος) Hercules. πρβ. Πολυδ. Ὀνομ. 4, 133, ἐνθα περὶ προσωπίδων.

1) πρβ. Asin. 400. Phorm. 51. Mercat. 640. καὶ Lorenz ἐν Mortell. προλεγ. σ. 15.

2) Persa 159 κ. ἐ. Trin. στίχ. 855.

3) Ὀνομάζεται μὲν οὗτος καθ' ἑλληνικὸν ἔθος χορηγός, οὐδὲν κοινὸν ὅμως ἔχει πρὸς τοὺς τῶν Ἀθηναίων χορηγούς, οἵτινες τιμῆς καὶ φιλοτιμίας χάριν ἐξ ἰδίων κατέβαλλον τὰς τοῦ χοροῦ δαπάνας, ὅπερ ἦτο λειτουργία.

τῷ βίῳ· ἀλλὰ μὲ τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου καὶ τῆς πολυτελείας ποικίλα καὶ πολυδάπανα, ὅπως ἀλλαχοῦ εἴπομεν.

Καὶ τὴν μὲν τῶν τῆς κωμωδίας ὑποκριτῶν στολὴν ὑποθέτομεν ὅτι ἦτο αὐτῇ ἢ συνήθης ἐν τῷ κοινῷ βίῳ, ἐξ οὗ ἐλαμβάνοντο τὰ ἐν αὐτῇ πρόσωπα, ἄνδρες καὶ γυναῖκες· ἦσαν δηλαδὴ αὐτὰ τὰ ἐνδύματα τῶν Ἑλλήνων ἐν ταῖς ὑπόθεσιν ἑλληνικῇ ἐχούσαις κωμωδίαις, αὐτὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν ταῖς ἐχούσαις ὑπόθεσιν Ῥωμαϊκῇ καὶ πρόσωπα Ῥωμαϊκά. Τῶν μὲν ἀνδρῶν ἐξωμῖς, ἦτοι χιτῶν ἄνευ χειρίδων καὶ ἄσημος, ἀπλοῦς καὶ ἐκ λευκοῦ χρώματος· ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἱμάτιον, ὅπερ τῶν μὲν ἀνδρῶν ἦτο λευκόν, τῶν νέων πορφυροῦν. Οἱ δοῦλοι φέρουσιν ἐπὶ τοῦ χιτῶνος βραχὺ ἐπανάφορον¹⁾. Οἱ παράσιτοι ἔφερον ἔνδυμα φαῖον ἢ μέλκιν καὶ πολλὰ γελοῖα κοσμήματα. Οἱ χωρικοὶ διφθέρας καὶ βακτηρίαν. Οἱ προαγωγοὶ (*lenones*) βεβαμμένον ἱμάτιον, ποικίλον ἐπανάφορον καὶ ῥάβδον ἐν χερσίν. Αἱ ἱερεῖαι καὶ παρθένοι λευκὰ ἐνδύματα, αἱ γράϊαι κίτρινα ἢ κυναῖ, αἱ *lenae* ταινίδιον πορφυροῦν περὶ τὴν κεφαλὴν²⁾.

Ἐν δὲ ταῖς ἑλλ. τραγωδίαις τὴν θέσιν τοῦ ἑλληνικοῦ καθούρου ἐπέτεχεν ἡ κρηπίς, παχεῖα ἐκ ξύλου ἢ δέρματος βάσις ὑποδήματος, ἀρκετὰ ὑψηλὴ, καθιστώσα ὑψηλὰ τὰ τραγικὰ πρόσωπα· ἡ δὲ διπλῆ τήβεννος (*toga duplex*)³⁾ ἐπέτεχε τὴν θέσιν τοῦ βασιλικοῦ μακροῦ πορφυροῦ ἐπενδύτου, τῆς χλαίνης (*laena*), ἀνθ' ἧς ὕστερον ἔφερον τὸ σύρμα (*pallam*) καλούμενον. Ἐν δὲ ταῖς Ῥωμαϊκῆς ὑποθέσεως τραγωδίαις τὰ πρωτεύοντα πρόσωπα ἔφερον βεβαίως τὴν περιπόρφυρον τήβεννον (*praetextam togam*), ἐξ ἧς αἱ τοιαῦται τραγωδίαι *fabulae praetextatae* καλοῦνται.

1) Wieseler §. 2. X, 57.

2) Lorenz ἐν προλεγομένοις εἰς *Mostellariam* Πλαύτου σελ. 16.

3) Ribbeck. σελ. 23, ὃ καὶ ἠρωϊκὸν φόρεμα λέγεται, καὶ ὁμοίότητα εἶχε πρὸς τὴν *togam duplicem*, ἣν ἔφερον οἱ ἱερεῖς *flamines* ἐν καιρῷ θυσιαῶν.

Πορφυροῦς ἦτο ἔτι καὶ ὁ χιτῶν (tunica) αὐτῶν¹⁾. Ὁ Π. Λέντλος Σπινθήρ, ὑπατος τῷ 57 π. Χ., λέγεται ὅτι ἐκόσμησε τὰ ἐνδύματα τῶν ὑποκριτῶν μὲ ἀργυρᾶ κοσμηήματα²⁾, ἄγνωστον τίνα.

Περὶ τῆς ἐνδυμασίας ἐνὸς ἐκάστου τῶν διαφόρων προσώπων ἐκατέρου γένους, ἃ ἐνεφανίζοντο ἐν ταῖς τραγωδίαις, οὐδὲν σχεδὸν γινώσκωμεν. Συνήθως ὁ Ὀδυσσεὺς φέρει τὸν ναυτικὸν πῖλον (pileus), ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ Νεοπτόλεμος διάδημα, εἰς δὴλωσιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἀπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος, δὲν φέρουσιν ὅμως σκῆπτρον, διότι τοῦτο φέρουσι μόνοι οἱ Ἀτρεΐδαι ἐν τῇ ἀριστερᾷ εἰς δὴλωσιν τῆς ἀρχῆς τῶν³⁾. Μάχιμοι ἄνδρες φέρουσι πορφυρᾶν χλαμύδα· σύρμα, μακρὸν δηλαδὴ συρόμενον πορφυροῦν ἐπενδύτην, οἱ βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες, καὶ οἱ πενθοῦντες ἔτι, ἀλλὰ μὲ διάφορον χρῶμα, ὅπως δεῖξωσι τὴν ἐν τούτοις ἀδιαφορίαν τῶν⁴⁾, ὡς ὁ Θυέστης καὶ ἡ Ἀντιγόνη⁵⁾. Ἐκ τῶν σωζομένων μνημείων τῆς τέχνης ἐπὶ ἀγγείων καὶ τοιχογραφιῶν καὶ μωσαϊκῶν ὀλίγιστα ἐξάγομεν περὶ τῆς στολῆς τῶν ὑποκριτῶν καὶ μάλιστα τῆς τραγωδίας, καὶ ταῦτα οὐχὶ βέβαια· διότι ἄδηλον ἂν ἀναφέρονται εἰς ἑλληνικὸν ἢ ῥωμαϊκὸν θέατρον αἱ παρὰ Wieseler⁶⁾ εἰκόνες, αἵτινες φέρουσι πᾶσαι ποδήρεις χιτῶνας (talares tunicas) μὲ διάφορα ἐπανωφόρια καὶ ὑποδήματα ξύλινα χονδροειδῆ. Αἱ δὲ ἄλλαι παρὰ τῷ αὐτῷ Wieseler⁷⁾ εἰσι γεγραμμέναι τὸν 8 ἢ 9 μ. Χ. αἰῶνα κατὰ μίμησιν ἀρχαίων εἰκόνων τῆς λαμπρᾶς ἐπο-

1) Val. Max. 2. 4. 6. — Varro L. L. 5, 113.

2) Val. ἔ. ἀ. argentatis choragiis P. Lentulus Spinther adornavit (scenam) antea poenicis indutam tunicis.

3) Donat. de trag. σ. 11.— Ovid. am. 3, 1, 13.

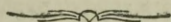
4) Donat. ἔ. ἀ. 12.

5) Juven. 8, 228.

6) Ἐν Theaterw. VII καὶ VIII πρβ. καὶ Ribbeck ἔ. ἀ. σελ. 663.

7) Αὐτόθι, X. πρβ. σ. 64 καὶ 80.

χῆς κατὰ τὸν Wieseler καὶ Friedlaender ¹⁾). Εἰς τὰς εἰκόνας ταύτας παρατηροῦνται ἀναξυρίδες ²⁾, χιτῶν (tunica) με χειρίδας καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἱμάτιον (pallium), καὶ εἰς σρακτιώτας ἢ χλαμύς ³⁾.

ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ ΤΟΥ
ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ.

Ἐκ τῆς καθόλου συνηθείας τῶν Ῥωμαίων νὰ μιμῶνται τὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν πᾶσιν ἔπεται ὅτι καὶ ἐν τῇ τῶν δραμάτων οἰκονομίᾳ οὐδεμία ἐγένετο παρ' αὐτοῖς μεταβολή. Ἀνάγκη ὅμως νὰ γινώσκωμεν ὅποια ἑλληνικὰ πρωτότυπα εἶχον ὑπ' ὄψιν οἱ Ῥωμαῖοι ἐν τε τῇ τραγωδίᾳ καὶ τῇ κωμωδίᾳ, διότι τούτων τὴν οἰκονομίαν ἐτήρησαν.

Καὶ ἐν μὲν τῇ τραγωδίᾳ πρωτότυπα εἶχον κατὰ τὰς Welker καὶ Ribbeck ἐρεῦνας κυρίως τὴν τοῦ Εὐριπίδου καὶ τὴν κατ' αὐτὸν ὕστερον ἐπικρατήσασαν ἐν θεάτροις τραγικὴν ποίησιν τῶν Ἑλλήνων ⁴⁾). Ταύτης τὴν μέθοδον τοῦ διασκευάζειν ἀρχαιοτέρων ποιητῶν μυθικὰς ὑποθέσεις παραλαβόντες ἐμιμήθησαν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τραγικοὶ, προτιμῶντες πεπλεγμένας ὑποθέσεις, ἐν αἷς ἢ ἄλογος μοῖρα δεσπόζει καὶ αἱ ἀναγνωρίσεις καὶ οἱ ἀπὸ μηχανῆς θεοὶ εἰσὶ συνήθεις, καὶ μάλιστα μυθολογικὰς τοῦ ἠρωϊκοῦ πρὸ πάντων κύκλου διὰ τὴν πιστευομένην συγγένειαν τῶν Ῥωμαίων πρὸς τοὺς Τρῶας ⁵⁾). Οὐχ ἤττον ὅμως καὶ οὗτοι ἀποπειρῶνται νὰ συντάξωσι καὶ ἱστορικῶν ὑποθέσεων τραγωδίας, καὶ νὰ ἀνα-

1) Ἐνθ. ἀν. σελ. 544, 74. 2) Wieseler σ. 71.

3) Αὐτ. σ. 72. 4) Ribbeck σ. 632.

5) Βλ. τὰ ὀνόματα τῶν Ῥωμαϊκῶν τραγωδιῶν παρὰ Ribbeck ἐν σ. 684 κ. ἔ. καὶ οὗς Ἑλληνας τραγικοὺς οἱ Ῥωμαῖοι ἐμιμήθησαν, ἐξ ὧν βεβαιοῦνται τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ἀνέγνωθι καὶ τὴν περὶ ἑλλ. τραγωδίας εἰσαγωγὴν τούτου.

ζητῶσι μύθους, ὧν δὲν ἐγένετο πολλή χρῆσις παρὰ τῶν προγενεστέρων.

Ἄδυνατοῦμεν ὅμως νὰ γινώσκωμεν ἀκριβῶς ὁποῖας φάσεις καὶ μεταβολὰς ὑπέστη ἡ ῥωμαϊκὴ τραγωδία ἐν τῷ χρόνῳ τῆς ζωῆς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου, διότι οὔτε ἀκριβεῖς περὶ τούτων εἰδήσεις οὔτε ὀλόκληροι τραγωδίαι διεσώθησαν, εἰ μὴ ἀποσπάσματα, ἐξ ὧν μόλις δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν γενικά τινα χαρακτηριστικὰ αὐτῶν. Φαίνεται ὅμως ὅτι οὐσιώδεις μεταβολὰς δὲν ὑπέστη ἡ τραγωδία ἐν τῇ οἰκονομίᾳ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις.

Ἐν δὲ τῇ κωμῳδίᾳ, μιμηθέντες οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς τῆς μέσης, πρὸ πάντων δὲ τοὺς τῆς νεωτέρας τῶν Ἑλλήνων κωμῳδίας ποιητὰς, καθ' ὃν τρόπον εἴπομεν ἐν τῇ περὶ κωμικῆς ποιήσεως τῶν Ῥωμαίων πραγματείᾳ ἡμῶν¹⁾, ἐπόμμενον εἶναι ὅτι ἐτήρησαν τὴν τε οἰκονομίαν ταύτης καὶ οὐς νεωτερισμοὺς εἰσήγαγον ἐν αὐτῇ οἱ πρόδρομοι αὐτῶν Ἑλληνας ποιηταί.

Ἡ τοῦ χοροῦ πρὸ πάντων ἔλλειψις ὑπάρχει ἐν τε ταῖς ἑλληνικαῖς ταύταις κωμῳδίαις καὶ ἐν ταῖς ῥωμαϊκαῖς²⁾. ἐν μὲν ταῖς ἑλληνικαῖς διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν τότε ἑλληνικῶν πόλεων ἴσως, ἐν δὲ ταῖς ῥωμαϊκαῖς διὰ τὴν μίμησιν ἐκείνων καὶ δι' ἔλλειψιν τοῦ ἀπαιτουμένου ἐντέχνου προσωπικοῦ καὶ τὴν ἐν τούτοις ἀπειρίαν καὶ ἀμάθειαν τοῦ ῥωμαϊκοῦ κοινοῦ, ὅπερ ἠρέσκετο μᾶλλον εἰς μίμους καὶ παντομίμους ἢ εἰς χορικὰ ἔσματα, ἀπαιτοῦντα καὶ μουσικὴν καὶ ὄρχησιν καὶ δραματικὴν τέχνην ἕξοχον.

Ἡ ὑπαρξίς τοῦ χοροῦ ἐν ταῖς ῥωμαϊκαῖς τραγωδίαις μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων³⁾, βεβαιοῦται δὲ καὶ ἐκ τῶν

1) Δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ ε' τόμῳ τοῦ Ἀθηναίου ἀπὸ σελ. 219.

2) Diomed. 3 σ. 389 P = 394 K. Latinae comoediae chorum non habent· sed duobus membris tantum constant, diverbio et cantico.

3) Μέχρι πρό τινων δεκαετηρίδων ἀμφεβάλλετο ἂν αἱ ῥωμ. τραγω-

σωζομένων ἀποσπασμάτων¹), ἀλλὰ μὲ τὸν νεωτερισμὸν τοῦτον, ὅτι θέσις αὐτοῦ εἶναι ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ λογείου²), οὐχὶ δὲ ἐπὶ τῆς θυμέλης, διότι τοιαύτη δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ θεάτρῳ δι' οὓς λόγους ἀνωτέρω εἴπομεν³).

Ὁ χορὸς τῶν ῥωμαϊκῶν τραγωδιῶν δὲν πληροῖ μόνον τὸ κενὸν μεταξὺ ἐπεισοδίων ἢ πράξεων δι' ἄσμάτων⁴), ἀλλὰ λαμβάνει μέρος καὶ εἰς τοὺς διαλόγους καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν, ὅπως καὶ παρ' Ἑλλησι πολλάκις. "Ἀδηλον ὅμως ἂν τὰ ἄσματα τοῦ εἶχον ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματος ἢ ἦσαν ξένα αὐτῆς, ὅπως συνέβαιναν ἤδη παρ' Εὐριπίδῃ καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν τραγικοῖς (Ἑλλησι, παρ' οἷς τὰ τοῦ χοροῦ ἄσματα ἦσαν ἐμβόλιμα κατ' Ἀριστοτέλη⁵), ὃ καὶ οὗτος κατακρίνει καὶ ὁ Ὀράτιος⁶), διότι τὰ σωζόμενα ἀποσπάσματα οὐδέτερον ἀποδεικνύουσιν. "Ἄν τὸ τοῦ Ὀρατίου παράγγελμα, *actoris partes chorus officiumque virile defendat*, νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματος ὁ χορὸς, καὶ ὡς ἀγαθὸς φίλος νὰ προτρέπῃ εἰς τὰ ὀρθὰ, ν' ἀποτρέπῃ δὲ ἀπὸ τῶν κακῶν, ἐλευθέραν τὴν διάνοιαν ἔχων ἀπὸ τῶν ταρασσόντων αὐτὴν παθῶν, καὶ φίλος φαινόμενος τοῦ δικαίου καὶ ἀγαθοῦ, ἐχθρὸς δὲ τοῦ κακοῦ ἄνευ συμπαθείας ἢ ἀντιπαθείας πρὸς τὰ πρόσωπα, συλλυπούμενος μὲ τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας, ἀγανακτῶν

δαίει εἶχον χορὸν, νῦν ὅμως εἶναι ἀναμφισβήτητον τοῦτο (βλ. Friedlaender ἔ. ἀ. 541, 61).

1) Βλ. παραδείγματα παρὰ Ribbeck σ. 637. 2) Vitruv. V. 6, 2.

3) Ἀπὸ σελ. 264 κ. ἐ. ἐν τῷ δ'. τεύχει τοῦ ἔτους τούτου.

4) Donat. εἰς Andriae ὑπόθεσιν. Est igitur attente animadvertendum ubi et quando scena vacua sit ob omnibus personis, ut in ea chorus vel tibicen audiri possit; quod cum viderimus, ibi actum esse finitum debemus agnoscere: ὅτι ἐνταῦθα εἶναι τῆς πράξεως τὸ τέλος.

5) Ἐν Ποιητ. κεφ. 18. 6) Ἐν Ποιητ. τεχ. 194.

Neu quid medios intercinat actus, quod non proposito conducat et haereat apte.

κατὰ τῶν φαύλων, καὶ ἐν γένει φαινόμενος δίκαιος κρι-
τῆς τῶν δρωμένων, προστάτης καὶ διδάσκαλος τῶν ἀγα-
θῶν καὶ πρόμαχος τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ
τῆς ἀρετῆς, οἷος ἀληθῶς φαίνεται ὁ χορὸς παρὰ Σοφο-
κλεῖ καὶ Αἰσχύλῳ· ἂν δηλονότι ὁ ῥωμαϊκὸς χορὸς ἦτο
τοιούτος ἢ ὄχι καὶ κατὰ πόσον, τοῦτο ἐξηρτάτο, ὡς εἰ-
κὸς, ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, ὃ ἐμιμεῖτο ὁ ῥωμαῖος τραγικός·
ἂν μὲν τοῦτο ἀνῆκεν εἰς τὴν πρὸ τοῦ Εὐριπίδου ποίησιν,
τότε πιθανῶς εἶχε τὰ παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Ὁρα-
τίου ἀπαιτούμενα· ἂν δὲ τοῦναντίον εἰς τοὺς περὶ τὸν Εὐ-
ριπίδην καὶ Ἀγάθωνα, τότε ὁ χορὸς φαίνεται ὅτι ἦτο ξέ-
νος τῆς πράξεως καὶ τὰ ἄσματα αὐτοῦ ἐμβόλιμα. Πλὴν
τούτου δὲ καὶ ὁ ἔντεχνος καὶ ὁ ἐναρμόνιος ρυθμὸς τοῦ
πρωτοτύπου, τὸ ὕψος καὶ ἡ ἐμβρίθεια τῶν ἐννοιῶν, ἡ ἐνάρ-
γεια τῶν εἰκόνων καὶ ἡ αὐστηρὰ ἀρμονία τῆς οἰκονομίας
τῶν μερῶν ἔπασχον βέβαια δεινῶς ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἀπομι-
μήσει κατὰ τὴν δόξαν τοῦ Ῥιβεκίου¹⁾ καὶ τὰ σωζόμενα
ἀποσπάσματα.

Οὐ μόνον δὲ εἰς τὰς ἐκ μιμήσεως ἑλληνικῶν τραγωδιῶν
συνταχθεῖσας ῥωμαϊκὰς ὑπῆρχε τοιοῦτος ὁ χορὸς, ἀλλὰ
καὶ εἰς τὰς ὑπόθεσιν ῥωμαϊκὴν ἐχούσας, τὰς *praeextatas*
λεγομένας, διότι καὶ ἐν ταύταις ἐμφανίζεται χορὸς στρα-
τιωτῶν ὡς ἐν τῷ Δεκίῳ²⁾ τοῦ Ἀττίου, χορὸς ποιμένων ἐν
Lupo καὶ Ῥωμύλῳ τοῦ Ναιβίου, καὶ σαβίνων γυναικῶν
ἐν Σαβίναϊς τοῦ Ἐννίου, καὶ ῥωμαίων πολιτῶν ἐν Βρούτῳ
τοῦ Ἀττίου.

Ὁ χορὸς τῶν ῥωμαϊκῶν τραγωδιῶν εἶχεν, ὡς ὁ ἑλλη-
νικῶν, τὸν κορυφαῖον, τὸν *magister chori* καὶ τοὺς λοι-
ποὺς ὑποκριτὰς, οἵτινες πάντες ὁμοῦ ὀνομαζόνται *caterva*,
grex, *gregales*, θίασος ἢ σύνοδος ὑποκριτῶν καὶ περὶ τὸν
Διόνυσον τεχνῖται, ὄντες πάντες καλῶς ἐξησκημένοι³⁾ εἰς

1) Ἐν σελ. 639. 2) Ἀποσπ. VIII καὶ XII παρὰ Ribbeck καὶ
σελ. 639. 3) Εἰς ἄκκησιν χορευτοῦ ἀναφέρεται ἡ παρὰ Wieseler
tab. XII εἰκὼν 45.

τὸ ἔργον των, δι' ὃ καλοῦνται καὶ artifices. Τὸ πλῆθος αὐτῶν ἦτο διάφορον κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματος καὶ τὰς περιστάσεις.

2) Μουσικὴ ἐν τοῖς δράμασι τῶν Ῥωμαίων.

Ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς δράμασι διαστέλλουσιν οἱ γραμματικοὶ *diverbia* ἢ *deverbia*¹⁾ καὶ *cantica*. Καὶ εἰς μὲν τὰ πρῶτα καταλέγουσι τὰ ἐν τριμέτροις ἰαμβικοῖς (*senariis*) μέρη τοῦ δράματος, ἃ ἄνευ μουσικῆς ἀπηγγέλλοντο ψιλῆ τῇ φωνῇ ὑπὸ τῶν ὑποκριτῶν ἐν μονολόγοις ἢ καὶ διαλόγοις· εἰς δὲ τὰ *cantica* περιλαμβάνουσι πάντα ὅσα ἤδοντο πρὸς τὸν αὐλὸν εἴτε ὑφ' ἑνός, ὡς μονωδίαι, εἴτε ὑπὸ δύο καὶ πλείονων, ὡς ἀπλᾶ ᾄσματα ἢ καὶ ἐν διαλόγοις.

Ὁ ἱστορικὸς Λίβιος²⁾ ὁμῶς *cantica* λέγει μόνον τὰς μονωδίας, ἔνθα περὶ Ἀνδρονίκου ἱστορεῖ, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ὅτι οὗτος ἐκ τοῦ συχνοῦ ᾄσματος παθὼν τὴν φωνὴν ἐξητήσατο καὶ ἐδόθη αὐτῷ παῖς (*puer*, δοῦλος ἢ ἀπελεύθερος), ὅστις τοῦ λοιποῦ ἤδη πρὸς τὸν αὐλὸν, αὐτοῦ ἐκτελοῦντος τὰ σχήματα καὶ χειρονομίας, ἃς ἡ ἔννοια τοῦ ἄδομένου ἀπήτει. "Ὡστε ἀπὸ τοῦδε τρεῖς ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰ *cantica*, τὰς μονωδίας δηλαδὴ, ὁ ἀοιδὸς, ὁ αὐλητὴς *cantor*, *tibicen* καὶ ὁ *actor* ἢ παντομίμος³⁾". Ἀν αὐτὸ τοῦτο ἐτηρεῖτο καὶ ὕστερον ἐν τοῖς ᾄσμασι τῶν δραμάτων, ἔνθα πλείονες τοῦ ἐνός ἤδον *cantica*, ἄδῃλον· φαίνεται ὁμῶς

1) Τὴν δευτέραν γραφὴν προτιμᾷ ὁ Ribbeck σ. 633, 2, ὡς συμφωνοῦσαν τοῖς ἑλλ. καταλέγειν, καταλογάδην. πρβ. Ussing ἐν σελ. 470 τοῦ α' τόμου τῶν Πλαύτου κωμωδιῶν, καὶ Spengel ἐν Ἀνδρίφ σ. XXXIII.

2) Ἐν 7, 2.

3) Περὶ τοῦ νεωτερισμοῦ τούτου ἐκφράζει δισταγμοὺς ὁ Ribbeck σ. 24, νομίζων ὅτι οὗτος δὲν ἦτο εὐκόλος ἐν θρησκευτικοῖς νὰ προέλθῃ ἐκ προσωπικῶν λόγων καὶ νὰ τηρηθῇ. Τούτου μὴ ὄντος ὁ Ἀνδρονίκος ἐν τοῖς *canticis* ἐμιμήθη καθ' ἡμᾶς τὴν συνήθειαν, ἣτις καθιερώθη ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως ἐν Ῥώμῃ τῶν Τυβέρηνων ὑποκριτῶν, οἵτινες μόνον ἐχόρευσαν πρὸς τὸν αὐλὸν τοὺς γνωστοὺς αὐτοῖς χοροὺς ἄνευ ᾄσμα-

ἀπίθανον, ἐκτὸς ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἐν τοῖς ᾄσμασι τοῦ χοροῦ πρὸ πάντων, ἐν οἷς, ὡς ἐν ταῖς τῶν Ἑλλήνων ὑπορχήμασιν, οἱ μὲν τῶν χορευτῶν ἦδον, ἄλλοι δὲ ὄρχουντο πρὸς τὸν αὐλὸν καὶ ἐχειρονόμου κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄδομένου.

Ἐνθα λοιπὸν πολλοὶ συγχρόνως ἐν ᾄσμασιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐμφανίζονται, ὡς ἐν τέλει τῶν *Captivi* τοῦ Πλαύτου, ἄδουσι πάντες οὗτοι ὁμοῦ ὡς ἐν πρόσωπον¹⁾. Ἐντεῦθεν ὁ Βιτρούβιος ἐν τοῖς προοιμίοις καὶ ἀλλαχοῦ καλεῖ τὰ χορικά τῶν Ἑλλήνων ᾄσματα *cantica*.

Ἐν ταῖς μονωδίαις, αἵτινες περιέχουσι διαφόρους ῥυθμούς καὶ μέτρα, πιθανὸν εἶναι ὅτι μετεβάλλετο κατὰ ταῦτα καὶ ἡ μελωδία, διὸ σημειοῦσι περὶ αὐτῶν οἱ γραμματικοὶ ὅτι εἶναι ᾄσματα ἐκ διαφόρων ῥυθμῶν, *cantica mutatis modis*, διεξαγόμενα συγχρόνως ὑπὸ τοῦ αἰοιδοῦ καὶ τοῦ παντομίμου ἢ τοῦ ὑποκριτοῦ (*actoris et cantoris*).

τοσ' τὸ ᾄσμα δὲ προσέθησαν ὕστερον οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τοὺς χοροὺς τῶν Τυρρήνων· ὥστε πιθανὸν ὅτι ἕκτοτε ἄλλος ἦδεν, ἄλλος ἤλυε καὶ ἄλλος ὄρχεῖτο κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ᾄσματος, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες ἐποίουν ἐν τοῖς ὑπορχήμασιν αὐτῶν κατὰ τὸν αὐτὸν Ribbeck (ἐν σελ. 635, 9), εἰκάζοντα τοῦτο ἐκ Λουκιανοῦ περὶ ὄρχησ. 16. Ἄ' Ἐν Δῆλῳ οὐδὲ ἡ θυσία ἄνευ ὄρχησεως, ἀλλὰ σὺν ταύτῃ καὶ μετὰ μουσικῆς ἐγίνοντο παίδων χοροὶ συνελθόντες ὑπὸ αὐλῷ καὶ κιθάρα, οἱ μὲν ἐχόρευον, ὑπερχοῦντο δὲ οἱ ἄριστοι προκριθέντες ἐξ αὐτῶν· τὰ γοῦν τοῖς χοροῖς γραφόμενα τούτοις ᾄσματα ὑπορχήματα ἐκαλεῖτο, καὶ ἐμπέπληστο τῶν τοιούτων ἡ λύρα».

1) Donat. εἰς Ἐκυρ. 5, 3. 18. *religva pars argumenti per μονωδῖαν narratur*.

Diomed. 494 K. *In canticis autem una tantum debet esse persona, aut si duae fuerint, ita esse debent, ut ex occulto una audiat nec colloqatur, sed secum, si opus fuerit, verba faciat.*

In choris vero numerus personarum definitus non est, quippe juncti omnes loqui debent quasi voce confusa et concentu in unam personam se formantes.

Cic. pro. Sext. 55, 518. *Nam, quum ageretur togata simulans, ut opinor, caterva tota clarissima concentione concionata est.*

Τοιαῦτα *cantica* καταλέγει πολλά ὁ Ῥιθέκιος ἐκ τῶν τραγωδιῶν¹⁾. Τοιαῦτα ἔχουσι καὶ αἱ σωζόμεναι κωμωδίαι τοῦ Πλάτου καὶ Τερεντίου πᾶσαι, πλὴν τῶν τοῦ Πλάτου *Miles gloriosus*, *Persa* καὶ *Epidicus* ἕως²⁾. Τὰ λοιπὰ δὲ μέρη τῶν δραμάτων, ἐν οἷς ἀπαντῶνται τροχαϊκοὶ τετραμέτροι καταληκτικοὶ ἐν συνεχείᾳ πολλοὶ (*septenarii* καὶ *octonarii*) καὶ ἄλλα μέτρα, πλὴν τῶν ἰαμβικῶν (*senariorum*) τριμέτρων, πιθανὸν εἶναι ὅτι ἀπηγγέλλοντο πρὸς τὸν αὐλὸν ὑπὸ τῶν ὑποκριτῶν μελοδραματικῶς, οὗτός τε μετὰ τινος μέλους, ὡς ἐποίει ὁ ὑποκριτὴς Νικίστρατος παρὰ Ξενοφῶντι³⁾. «Εἰς τοιούτους τροχαίους (*septenarius*) ἐκφέρονται ἀγγελίαι καὶ διηγήσεις καὶ περιγραφαί, ἐριστικαὶ ἢ φιλοσοφικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ θεωρίαι, παρατηρήσεις καὶ γινῶμαι, βεβαιώσεις, νουθεσίαι, συμβουλαί, διαταγαί, ἐρωτήσεις καὶ ἔρευναί, εὐχαί, παρακλήσεις, ἐκείσεις, ἀπειλαί, ἀραί, μομφαί, εἰρωνεΐαι, στοιχομουθίαι καὶ συζητήσεις, ἤρεμοι διάλογοι, φιλικαὶ προσρήσεις καὶ προσκλήσεις, προφητικαὶ ὀπτασίαι καὶ παραφροσύνης λόγοι, καὶ ἐν γένει δηλώσεις ποικίλων ψυχικῶν διαθέσεων», ὡς εἰκάζει ὁ Ῥιθέκιος⁴⁾.

Ἐν τισὶ χειρογράφοις τοῦ Πλάτου διαστέλλονται τὰ *diverbia* ἀπὸ τῶν *cantica*, ἐκεῖνα μὲν διὰ τῶν γραμμάτων *Dv.*, ταῦτα δὲ διὰ τοῦ *C.* Τὸ σημεῖον τοῦτο κεῖται ἐν ταῖς τοῦ Πλάτου καὶ Τερεντίου κωμωδίαις, ἐνθα τὰ μέτρα εἶναι διάφορα⁵⁾.

5) *Αὐλοὶ ἐν τοῖς ᾄσμασι καὶ μελοποιοί.*

Τὸ μουσικὸν ὄργανον ὃ συνῴδουσιν τὰ ἐν ταῖς τραγωδίαις

1) Ἐν σελ. 635.

2) Teuffel. ξ. ἀν. § 16, 4.

3) Ἐν συμποσ. 6, 3. «τετραμέτρα πρὸς τὸν αὐλὸν κατέλεγε». πρβ. Ribbeck σ. 633. καὶ 637. καὶ ἄλλους παρὰ Spengel ἐν Τερ. Ἄνδρῳ εἰσαγωγ. σ. 33, **

4) Ἐν σελ. 637.

5) Βλ. τοιαῦτα παρὰ Ussing ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Πλάτου κωμωδιῶν τόμ. α', σελ. 170 κ, ε. καὶ Ribbeck σ. 634.

καὶ κωμωδίας ἄσματα ἦσαν οἱ αὐλοὶ, ἢ μᾶλλον ὁ δίαυλος. Καὶ ἂν μὲν πάντα τὰ ἄσματα εἶχον τὸ αὐτὸ μέλος καὶ ἤδοντο ἀπ' ἀρχῆς πρὸς τὸ αὐτὸ εἶδος τῶν αὐλῶν, ἐλέγετο ὅτι τὸ δρᾶμα ὅλον ἐδιδάχθη *tota fabula tibiis paribus*, ἦτοι *dextris* ἢ *sinistris*. ἂν ὅμως μετεβάλλετο τὸ μέλος ἔντισι, τότε ἤλλασσον καὶ οἱ αὐλοὶ, καὶ τὸ δρᾶμα ἐδιδάσκετο *tibiis imparibus*, ἦτοι *dextris et sinistris*¹⁾. Καὶ αἱ μὲν *dextrae tibiae* λέγονται καὶ *Lydiae*, ὧν ἡ φωνὴ ἦτο σοβαρὰ, σεμνὴ καὶ ἤρεμος, αἱ δὲ *sinistrae* λέγονται *Sarranae*, ἦτοι Φοινικικαὶ ἢ Καρχηδονικαὶ, ὧν ἡ φωνὴ ἦτο τραχεῖα καὶ ὀξεῖα, καὶ συνήθεις ἦσαν εἰς ἄσματα χαρᾶς καὶ ζωηρότητος καὶ ἐν γένει σφοδρῶν αἰσθημάτων. Τὰ τοῦ χοροῦ ὅμως ἄσματα ἂν ἦσαν μονωδία, συνωδεύοντο ὑπὸ ἐνὸς μόνου αὐλοῦ, ὃν ἠύλει ὁ πυθαύλης (*pythaulis*), ἂν δὲ ἤδοντο ὑπὸ παντὸς τοῦ χοροῦ, ὑπὸ δύο αὐλῶν, ἦτοι τοῦ διαύλου, ὃν ἠύλει ὁ χοραύλης (*choraules*)²⁾, ἡρέμα καὶ εὐκρινῶς φουσῶν, διότι καὶ ἡ μουσικὴ τοῦ χοροῦ ἦτο τὸ πάλαι σοβαρὰ καὶ ἀφελῆς, ὕστερον ὅμως κατέστη ἀδρὰ καὶ ἐκλελυμένη, ὅπερ ἀποδοκιμάζει ὁ Κικέρων³⁾ καὶ Ὀράτιος⁴⁾. Με

1) Donat. praef. Eun. καὶ Adolph. *Modulata est tibiis dextris i. e. Lydiis ob seriam gravitatem, qva fere in omnibus comediis utitur hic (Terentius). Semper tamen mutatis per scenam modis cantica mutavit, qvovd significat titulus scenae, habens subjectas personis litterus M. M. C.= mutatis modis cantici. Sinistris=Sarranis.* βλ. καὶ Teuffel ἐνθα ἀ. § 16, 4. καὶ Spengel ἐν εἰσαγωγῇ εἰς Τερεντ. Ἀνδρίαν σελ. VII.

2) Diom. 3, 489. *Quando chorus canebat, choricis tibiis, id est choraulicis, artifex concinebat, in cantico autem pythaulicis responsabat. Sed qvovd paribus tibiis vel imparibus invenimus scriptum, hoc significat: qvovd si quando monodio agebat, unam tibiam inflabat, si quando synodio utrasque.*

3) De legib. 2, 15, 39. *Qvæ solebant qvovdnam compleri severitate jucunda Livianis et Nævianis modis, nunc ut eadem exultent et cervices oculosqve pariter cum modorum flexionibus torqveunt*

4) Ἐν ποιητ. 202 *Accessit numerisqve modisqve licentia major*· πρβλ. 214 καὶ 214.

τὴν πρόοδον λοιπὸν τοῦ χρόνου ἔπαθε καὶ ἡ μουσικὴ τῶν Ῥωμαίων ὅ,τι καὶ ἡ ἑλληνικὴ πάθος, γοργότης, ἐρεθισμὸς τῶν αἰσθήσεων πρὸς τὰ πάθη διεδέχθη τὴν προτέραν σοβαρότητα, ἐμβρίθειαν καὶ ἀρχαιοπαράδοτον καὶ σώφρονα χάριν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ μελοποιήσις τῶν ἀσμάτων ἦτο σπουδαῖον ἔργον, καὶ ἐγένετο οὐχὶ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ὅτε οὗτος δὲν ἦτο μουσικὸς, ἀλλ' ὑπὸ τεχνίτου μουσικοῦ, ἐν ταῖς σωζομέναις τοῦ Τερεντίου διδασκαλίαις πρὸς τοῖς ἄλλοις σημειοῦται καὶ τὸ τοῦ μουσικοῦ ὄνομα μὲ τὴν προσθήκην *modulatus* ἢ *modus fecit Marcipor Oppii*, ὡς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ *Stichi* τοῦ Πλαύτου, καὶ ἐν ταῖς διδασκαλίαις τῶν κωμωδιῶν τοῦ Τερεντίου ὁ *Flaccus Claudii* ¹⁾. Ἡ προσωπεύουσα γενικὴ *Oppii, Claudii* εἰς τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐμφαίνει ὅτι οὗτοι ἦσαν ἀπελεύθεροι, φέροντες κατὰ γενικὴν τὸ ὄνομα τοῦ ἄλλοτε δεσπότης αὐτῶν.

4) Διαίσεις τοῦ δράματος εἰς πράξεις (*actus*) καὶ σκηνάς.

Ἡ εἰς μέρος διαλογικὸν καὶ ἄσματα διαίσεις τοῦ δράματος προέρχεται ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἀπαγγελίας αὐτοῦ καὶ σύμφωνος εἶναι μὲ τὴν ἀρχαίαν τοῦ δράματος μορφήν, ὅτε εἰς τὸν περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου ἄδοντα χορὸν τὰ πάθη ἢ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ τούτου, οὐ εἰς λατρείαν ἐγεννήθη τὸ δράμα, προσετέθη πρῶτον εἰς, εἶτα δύο καὶ τελευταῖον τρεῖς ὑποκριταὶ συνδιαλεγόμενοι πρὸς τὸν χορὸν ἢ πρὸς ἀλλήλους.

Ἄλλὰ πλὴν τῆς διαιρέσεως ταύτης ὑπάρχει καὶ ἄλλη, προερχομένη ἐκ τῆς φύσεως τοῦ δράματος, οἷα αὕτη ἀναφαίνεται ἐν τῇ τελείᾳ αὐτοῦ ἀναπτύξει, καθ' ἣν τοῦτο φαίνεται συνιστάμενον ἐκ μερῶν, ὧν ἕκαστον ὑπόθεσιν ἔχει μίαν τινὰ πράξιν τοῦ ὅλου δράματος, αὐτοτελῆ μὲν καθ' ἑαυτὴν, συντελοῦσαν ὅμως εἰς συμπλήρωσιν τῆς ὅλης

1) Ritschl ἔ. ἀ. σελ. 263.

ὑποθέσεως αὐτοῦ κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ συμφωνοῦσαν πρὸς τὴν φύσιν τοῦ παρ' Ἑλλήσι δράματος.

Ὁ Ἀριστοτέλης ¹⁾ διαστέλλει ἐν ταῖς τραγωδίαις τέσσαρα μέρη, πρόλογον, ἐπεισόδιον, ἔξοδον, χορικόν. Καὶ πρόλογος εἶναι, λέγει, ὅλον τραγωδίας τὸ πρὸ χοροῦ παρόδου, ἐπεισόδιον δὲ τὸ μεταξὺ ὄλων χορικῶν μελῶν, ἔξοδος δὲ μεθ' ὃ δὲν ὑπάρχει μέλος χοροῦ. Ἄν δὲ ἐν τῷ ἐπεισοδίῳ παρεμπέσωσιν ἐν ἧ καὶ δύο χορικὰ, τότε αὐξάνει καὶ ὁ τῶν ἐπεισοδίων ἀριθμός· δύο λοιπὸν χορικῶν ὄντων ἢ στασίμων, διότι καὶ οὕτω καλεῖ ὁ Ἀριστοτέλης τὰ ἐπὶ τῆς θυμέλης ἀδόμενα τοῦ χοροῦ ἄσματα, προκύπτει τότε διμερὲς ἐπεισόδιον· τότε δὲ τὸ δράμα περιλαμβάνει πέντε μέρη, προστιθεμένης τῆς ἔξοδου καὶ τοῦ προλόγου. Ἄν δὲ τὰ χορικὰ ἦναι πλείοτερα τῶν δύο, τρία λ. χ., τότε τὸ ἐπεισόδιον εἶναι τριμερὲς καὶ τὸ δράμα ἔχει ἕξ μέρη. Ἐντεῦθεν καὶ τὰ σωζόμενα δράματα τῶν τριῶν μεγάλων τῆς Ἑλλάδος τραγικῶν ἄλλα μὲν διαιροῦνται εἰς πέντε καὶ ἄλλα εἰς ἕξ καὶ τινὰ εἰς ἑπτὰ μέρη ²⁾).

Περὶ τῶν ὕστερον δραματικῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν τῆς Ἀλεξανδρείας οὐδὲν βέβαιον γινώσκομεν, διότι οὐδὲν τέλειον τούτων δράμα διεσώθη. Πολὺ πιθανὸν ὅμως φαίνεται ὅτι οἱ Ἀλεξανδρινοὶ εἰς πέντε διήρουν τὰς αὐτῶν τραγωδίας, διότι εἰς τσσαῦτα εἶναι διηρημέναι αἱ τοῦ Σενέκα, εἰς τσσαῦτα παραγγέλλει καὶ ὁ Ὁράτιος ³⁾ νὰ διαιρῶνται τὰ δράματα. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι γνωστὸν εἶναι ὅτι

1) Ἐν Ποιητ. κρ. 12.

2) Πέντε κατὰ Ussing (ἐν Πλαύτου α' τόμ. σ. 165) ὁ Αἰσχύλου Προμηθεὺς, Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβαις, Ἀγαμέμνων, Χοηφόροι καὶ Εὐμενίδες· ἡ τοῦ Σοφοκλέους Ἡλέκτρα, Τραχινίαι καὶ ὁ τοῦ Εὐριπίδου Ἰππόλυτος καὶ αἱ Τρωάδες.

Ἐξ δὲ μέρη ὁ τοῦ Σοφοκλέους Αἶας καὶ οἱ Οἰδίποδες, ἡ τοῦ Εὐριπίδου Ἀλκηστis, Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι, Ἐκάβη, Ἀνδρομάχη, Βάκχαι, Ἴων, Φοίνισσαι.

Ἐπτὰ, ἡ τοῦ Σοφοκλέους Ἀντιγόνη, ἡ τοῦ Εὐριπίδου Μήδεια καὶ ὁ Ἡρακλῆς. 3) Ἐν Ποιητ. στίχ. 189 κ. ε.

τοὺς Ἀλεξανδρινούς πρὸ πάντων ποιητὰς ἔσχον ὁδηγούς ἐν πολλοῖς. Ὁ Κικέρων πολλαχοῦ¹⁾ τῶν συγγραμμάτων ποιεῖται λόγον εἴτε ἐν κυρίᾳ εἴτε ἐν μεταφορικῇ σημασίᾳ περὶ τῆς εἰς πράξεις (actus) διακρίσεως τῶν δραμάτων. Καὶ ὁ Βάρρων ὡσαύτως ὁμιλεῖ περὶ πράξεων ἐν τοῖς συγγραμμάσι του, καὶ ἰδίᾳς ἔγραψε πραγματείας περὶ actibus δραμάτων.

Ἐπειδὴ δὲ τῶν χρόνων τούτων μόνον ἡ τραγωδία εἶχε χορὸν, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ κωμῳδία, ἔπεται ὅτι ἡ ἐκ τῶν στασίμων τοῦ χοροῦ προσερχομένη αὕτη διαίρεσις εἰς πέντε πράξεις ἀναφορὰν ἔχει εἰς τὴν τραγωδίαν, καὶ ταύτην μόνην ὁ Ἀριστοτέλης ἔχει ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ θεωρίᾳ του. Οἱ ὕστερον ὅμως καὶ τὴν κωμῳδίαν διήρουν εἰς πέντε μέρη ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ Μάρκου Ἀντωνίνου ἐν τέλει τῶν εἰς ἐκυτὸν, παρατηροῦντος ὅτι ἀδιάφορον τῷ ἀνθρώπῳ δεῖ εἶναι πότε ἡ φύσις ἐκπέμπει αὐτὸν ἐκ τῆς ζωῆς, ὅπως καὶ τῷ κωμικῷ ὁπόταν ἀπολύσῃ αὐτὸν τῆς σκηνῆς ὁ στρατηγός²⁾, διότι οὔτε οὗτος δύναται νὰ μὴ ἐξέλθῃ τῆς σκηνῆς ὡς εἰπὼν μόνον τὰ τρία τῆς κωμῳδίας μέρη καὶ οὐχὶ τὰ πέντε.

Ἐκ τῶν εἰρημένων, μάλιστα δὲ τῶν τοῦ Ὀρακίου³⁾, πιθανοποιεῖται ὅτι τὰ τῶν Ῥωμαίων δράματα διηροῦντο εἰς

1) Βλ. τὰ χωρία παρ' Ussing σ. 466. Ἐν Verr. 2, 18. qualis iste in quarto actu improbitatis futurus esset.

Ad Quintum 4, 1, 46, 46 ὁμιλεῖ περὶ τριῶν πράξεων.

Ὁ Teuffel ἐν Ῥωμ. γραμμ. § 46 εἰκάζει ὅτι τὸ κενὸν μεταξὺ δύο πράξεων ἐπλήρου ἐν τῇ νέᾳ ἑλλ. κωμῳδίᾳ ὁ ἀδελφὸς, καὶ ὅτι ἐντεῦθεν ἐπήγαγεν ἡ πενταμερὴς διαίρεσις αὐτῶν, ἣν εἰρήγαγον οἱ Ἀλεξανδρινοὶ καὶ ἐδέχθησαν οἱ Ῥωμαῖοι. Ἀλλὰ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χειρογράφοις τοῦ Πλαύτου καὶ Τερεντίου δὲν ὑπάρχει διαίρεσις εἰς πράξεις.

2) Τὸν Praetorem νοεῖ, ὃς εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐορτῆς καὶ τῶν κατ' αὐτὴν σκημικῶν παραστάσεων, ὡς ἀλλαχοῦ εἴπομεν.

3) Ars poët. 189.

Neve minor neu sit quinto productior actu

Fabula, quae posci vult et spectata reponi.

πέντε συνήθως μέρη ἢ πράξεις (actus). Αὐτὸ τοῦτο ἐπιβεβαιουῦται καὶ ἐκ τῶν μαρτυριῶν τῶν ὕστερον ῥωμαίων γραμματικῶν, οἵτινες πιθανόν ὅτι εἶχον ὑπ' ὄψιν τὰς τοῦ Βαβρόωνος θεωρίας, ἴσως δὲ καὶ ἄλλων ἀρχαιοτέρων γραμματικῶν.

Ὁ Δόνατος ἐν τέλει τῆς ὑποθέσεως τῆς Ἐκυράς¹⁾ τοῦ Τερεντίου, «οὐδὲν θαυμαστὸν, λέγει, ὅτι αἱ πράξεις εἶναι ἄνισοι κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν σκηνῶν καὶ τῶν σελίδων, διότι ἡ διαίρεσις τούτων λόγον ἔχει οὐχὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν στίχων, ἀλλὰ τὴν τῶν πραγμάτων περιγραφὴν· διὸ ἐν τῇ αὐτῇ πράξει δυνατὸν νὰ ἀνήκωσι καὶ τρεῖς καὶ τέσσαρες σκηναὶ εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων προσώπων»²⁾.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἦτο διάφορον τὸ μῆκος τῶν πράξεων κατὰ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Ἀλλαχοῦ ἐν τῷ Εὐνούχῳ παρατηρεῖ ὁ αὐτὸς Δόνατος ὅτι αἱ πράξεις δὲν διαστέλλονται, ἀλλὰ συνέχονται οὕτως, ὥστε νὰ μὴ παρεμπίπτῃ χρόνος σιγῆς καὶ διακοπῆς τοῦ δράματος, ὅπως μὴ οἱ θεαταὶ, εἴτε νομίζοντες ὅτι ἐτελείωσε τὸ δράμα, εἴτε εὐρίσκοντες καιρὸν ἐκ τῆς διακοπῆς, ἀπέρχονται τοῦ θεάτρου, πρὶν ἢ τὸ δράμα τελειώσῃ³⁾. Διᾶλειμμα λοιπὸν μεταξὺ τῶν πράξεων ἐν ταῖς κωμωδίαις δὲν ὑπῆρχεν οὐδὲ διακοπὴ τις κατὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Δονάτου. Ἡ

1) Non est mirandum quod actus impares scenarum paginarumque sint numero, quum hæc distributio in rerum descriptione non in numero versuum constituta sit.

2) Ἐν τέλει τῆς ὑποθέσεως τῶν Ἀδελφῶν· In eundem actum posse conjici et tres et quattuor scenas in troeuntium et exeuntium personarum.

3) Don. ἐν προοίμ. Ἀδελφῶν. Haec etiam ut cetera hujusce modi poemata quinque actus habeat necesse est choris divisus a Graecis poetis, quos etsi retinendi causa jam inconditos spectatores minime distinguunt Latini comici· metuentes scilicet, ne quis fastidiosus finito actu velut admonitus abeundi reliquæ comoediæ fiat contemptor et surgat, tamen a doctis veteribus discreti atque disjuncti sunt. πρβ. καὶ Εὐνούχου προοίμιον.

διὰ τῆς ἀποχωρήσεως ὑποκριτῶν ἀπὸ τῆς σκηνῆς διαστολή τῶν πράξεων δὲν εἶναι ἀκριβής· ἐπειδὴ τότε θὰ εἶχομεν εἴτε πλείους τῶν πέντε εἴτε ὀλιγωτέρας πράξεις ὅπερ ἀντίκειται εἰς τὴν πενταμερῆ διαίρεσιν· διότι πολυλάκις ἡ σκηνὴ μένει κενὴ ἀποχωρούντων πάντων τῶν προσώπων· ἀλλ' εἴτε εὐθὺς ἐμφανίζονται πάλιν ¹⁾ ἢ ἐν τῷ μεταξὺ ἄδει ἡ μουσική, ὡς λέγει τοῦτο ὁ Πλαῦτος ἐν τῷ Ψευδύλῳ στίχ. 575.

Tibicen vos interdum hic delectaverit.

καὶ ὁ Ὀράτιος ἐπιθεβαιοῖ ²⁾).

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐν τοῖς Δονάτου γίνεται λόγος περὶ πράξεων ἐν ταῖς κωμωδίαις οὐχὶ ὅμως καὶ περὶ διαστολῆς αὐτῶν διὰ παύσεως ἢ διακοπῆς τοῦ δράματος, οἱ νομίζοντες ὅτι αἱ τοῦ Πλαύτου καὶ Τερεντίου κωμωδίαι ἐδιδάσκοντο ἐν συνεχείᾳ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, δὲν παραδέχονται ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν αὐτῶν τὴν εἰς πράξεις διαίρεσιν τῶν κωμωδιῶν, ὡς ὁ Δανὸς Ussing ἐν τῇ τοῦ Πλαύτου ἐκδόσει. Ἄλλοι ὅμως ἐκδύται, ὡς ὁ Ritschl καὶ ὁ Fleckei-sen διαστέλλουσιν ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν αὐτῶν μόνον πράξεις, οὐχὶ καὶ σκηνάς· ἀριθμοῦσιν ὅμως πάντες οὗτοι ἐν συνεχείᾳ τοὺς στίχους τῆς αὐτῆς κωμωδίας, ὅπως γίνεται καὶ ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς δράμασι.

Ὁ Ribbeck ³⁾ δεχόμενος κατὰ τινα τοῦ Κικέρωνος ⁴⁾ μεταφορικὴν ἔκφρασιν τρία μέρη τῶν δραμάτων, πρότασιν,

1) Βλ. παραδείγματα παρὰ Ussing §. 2. σελ. 169.

2) Ἐν Ποιητ. 194.

Actoris partes chorus officiumqve virile
Defendat· neu quid medios intercinat actus.

3) Ἐν. ἀν. σ. 641.

4) Ad Quint. fr. 1, 1. Illud te ad extremum et oro ethortor ut tamquam poëtae boni et actores industrii solent, sic tu in extrema parte et conclusione muneris ac negotii tui diligentissimus sis, ut hic tertius annus imperii tui tamquam tertius (actus) perfectissimus atqve ornatissimus fuisse videatur.

ἐπίτασιν καὶ καταστροφῇ, εἰς 2 προσθέτων πρόλογον καὶ ἐπίλογον, ἐξάγει τὰς πέντε πράξεις τοῦ Δονάτου καὶ Βάρρωνος, ὃν ὁ Δονάτος ἀκολουθεῖ ἐν τούτοις· ἀλλ' ἡ τοῦ Κικέρωνος ἔκφρασις δὲν ὀρίζει ἀκριβῶς, νομίζω, ὅτι τρία μόνον ἦσαν τὰ τοῦ δράματος μέρη.

Ἡ τριμερῆς αὕτη διαίρεσις στηρίζεται ἐν τῇ φύσει τῆς ὑποθέσεως τῶν δραμάτων, ἥτις περιέχει πρῶτον τὴν δέσιν ἢ πλοκὴν τοῦ μύθου, εἶτα τὴν ἐπίτασιν τῆς πλοκῆς ταύτης, καὶ τελευταῖον τὴν λύσιν αὐτῆς. Εἰς τὰ τρία ταῦτα μέρη ἂν προσθέσωμεν τὸν πρόλογον καὶ τὸν ἐπίλογον, ἐξάγομεν πάλιν πέντε μέρη τοῦ δράματος.

5) Περὶ προλόγων καὶ ἐπιλόγων τῶν δραμάτων.

Ἐν τοῖς προλόγοις ἐκτίθεται συνήθως ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος, ὡς παρ' Εὐριπίδῃ καὶ Μενάνδρῳ ¹⁾, διάφορα περιστατικὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν ποιητὴν καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ ὑπόθεσιν τοῦ δράματος, ὡς παρ' Ἀριστοφάνει ἐν ταῖς παραβάσεσιν. Ἐντεῦθεν ὁ γραμματικὸς Εὐάνθιος ²⁾ διαστέλλει συζατικούς, ἀναφορικούς, ὑποθετικούς καὶ μικτούς προλόγους (commentarios, relativos, argumentarios καὶ mixtos).

Ἀπηγγέλλοντο δὲ οἱ πρόλογοι ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ ἢ ὑπὸ τινος τῶν ὑποκριτῶν μὴ φέροντος τὴν συνήθη ὑποκριτοῦ στολὴν (sine ornamentis) ³⁾, ἀλλ' ἄλλην ἰδίαν τῷ προλογίζοντι (ornatu prologi) ⁴⁾. Οἱ πρόλογοι οὐχὶ πάντοτε προτάσσονται, ἐνίοτε καὶ ἔπονται μετὰ τὴν πρώτην σκηνὴν ⁵⁾, ἢ καὶ ὅλως ἐλλείπουσι. Τῆς ἐπανειλημμένης διδασκαλίας δραμάτων μετεβάλλοντο κατὰ τὰς περιβάσεις οἱ πρόλογοι διὰ προσθαφαιρέσεων· τοιοῦτοι δὲ εἶναι οἱ τοῦ Πλαύτου ⁶⁾.

1) Λουκιαν. ἐν Ψευδολογ. § 4.— Terent. And. 5, 2.

2) De tragedia et comoedia. 3) Plaut. Poenul. 423.

4) Ter. Heaut. prol. 4. 5) Ὡς ἐν Πλαύτου Mil. gl. 2, 4. —

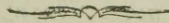
Cistel. 1, 3. πρ6. Donatum εἰς προλ. Φορμίωνος Τερεντίου.

6) Ritschl ἔ. ἀ. 180—238 καὶ ἰδίως 209, 225, 233.

Ὡς ἐπίλογος ἔπεται ἐν τέλει τῶν σωζομένων κωμωδιῶν ἢ λέξις *plaudite*. Καὶ τοῦτο δὲ παρέλαβον οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων, διότι ἐν τοῖς ἀποσπάσμασι τοῦ Μενάνδρου ¹⁾ φέρεται *ἐξάραντες ἐπικροήσατε*, ὃ αὐτολεξεῖ μετέφρασεν ὁ Πλαῦτος ἐν *Turculento* «*plaudite et exurgite*». Ἀπὸ δὲ Κυντιλιανοῦ ²⁾, λέγοντος *illud quo veteres tragodiae comoediaeque clauduntur plaudite*, μανθάνομεν ὅτι καὶ ἐν ταῖς τραγωδίαις εἶπετο ὁ τοιοῦτος ἐπίλογος ἢ πρόκλησις πρὸς χειροκροτήματα.

Οἱ ὕστερον ἀναφανέντες ὑπομνηματισταὶ καὶ γραμματικοὶ προσέθηκον εἰς τὰς κωμωδίας καὶ τραγωδίας καὶ εἰς τὰ ἔπη ὑποθέσεις, ἀκρόστιχα καὶ μὴ ἀκρόστιχα, *argumenta* καὶ *periochas* καλούμενα. Τοιαύτας γνωστὸν εἶναι ὅτι ἐποίησεν ὁ Σιδώνιος Ἀπολλινάριος εἰς Τερέντιον καὶ Βιργίλιον, πιθανῶς δὲ καὶ εἰς τὰς Πλαύτου κωμωδίας ³⁾. τὰ δὲ ἀκρόστιχα ἴσως ὁ Αὐρήλιος Ὀπίμιος, ὅστις καὶ γλωσσάριον εἰς Πλαῦτον συνέταξεν ⁴⁾.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΘΗΝΩΝ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ ΚΑΙ ΑΜΟΡΓΟΥ.

Ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀπέσχομεν συστηματικῶς τῆς δημοσιεύσεως κοινῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν, ὁποῖαι κατὰ καιροὺς σποράδην ἀνευρίσκονται ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, φρονοῦν-

1) Ὡς ἐν Ἀποσ. 831.

2) Ἐν βιβλ. 6, 1, 52.— πρβ. καὶ Hor. art. poet. 155.

3) Ritschl ἔ. ἀ. σ. 316. καὶ Teuffel ἐν τῇ βωμ. γραμματολογίᾳ § 88, 2. ἔκδ. ἀ. 4) Ritschl. 357.

τες, ὅτι αἱ τοιαῦται πρέπει πολλὰ ὁμοῦ νὰ συνεκδίδωνται καὶ κατὰ μέθοδον ἐνδεικνύουσιν εἴ τι σημειῶδες ἐν αὐταῖς περιέχεται. Ὅθεν μόνον κατ' ἐξαίρεσιν καὶ ἐκ μακρῶν διαλειμμάτων ἔχομεν μέχρι τοῦδε δημοσιεύσει ὀλίγας τινάς, διὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγον. Καὶ σήμερον οὕτω κατ' ἐξαίρεσιν δημοσιεύομεν μίαν ἐπίσημον, ἐν Ἀθήναις εὔρεθεισαν ἀρτίως καὶ ἀγορασθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν Ἐταιρίας, τὴν ἐξῆς· (ἐκ δεξιῶν ἐν ἰδιαιτέρῳ τεμαχίῳ χάρτου).

Εἶναι, ὡς καὶ ἐκ μόνης τῆς ἀρχαίῃς ὀρθογραφίαις, τῆς πρὸ Εὐκλείδου ἀρχοντος, ὁ ἀναγνώστης διακρίνει, ἢ ἐπιγραφή αὕτη δημοσίῳ μνήματος ἐξ ἐκείνων, ἃ ποτε ἰδὼν ὁ Παυσανίας παρὰ τὴν ἐπὶ Ἀκαδημίαν ὁδὸν περιέγραψεν ἐν βιβλ. Α, κεφ. 29, καὶ δὴ ἐκ τῶν παλαιότερων τῶν μετὰ τὰ Μηδικὰ μέχρι τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἂν καὶ ὄχι ἴσως ἐκ τῶν παλαιστάτων τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος, ὡς τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἐμφαίνει, ὅπερ θὰ δηλώσωμεν κατωτέρω. Ἀλλὰ εἰς τίνος τῶν Ἀθηναίων ἐκστρατείας ἐκ τῶν παρὰ Θουκυδίδῃ (τυχὸν ἐν τῇ πεντηκονταετία, βιβλ. Α, 93—117) καὶ Παυσανίᾳ (ἐνθ. ἄνωτ.) μνημονευομένων ἀναφέρεται, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσω, ὅσον καὶ ἂν προσεπάθησα· διότι πρῶτον μὲν ὁ στρατηγὸς Ἐπιτέλης ὁ ἐν στίχῳ δ'. ἄγνωστος ἐμοὶ ἄλλαχόθεν διατελεῖ, ἔπειτα τὰ τοῦ στίχου α'. «ἐν Χερρόνησῳ, ἐν Βυζαντίῳ» καὶ τὰ ἐν στίχῳ ζέ. «παρ' Ἑλλήσποντον» δὲν συμπίπτουσι κατὰ γράμμα μετ' οὐδεμιᾶς τῶν παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ Παυσανίᾳ ὀνομασμένων ἐν τοῖς Θρακίοις μέρεσιν ἐκστρατειῶν, ἂν καὶ ἀποσασίᾳ τις τῶν *Βυζαντίων* ὁμοῦ μετὰ τῶν Σαμίῳν μνημονεύεται συντόμως παρὰ Θουκυδίδου Α, 115. 117, καὶ ὁ Παυσανίας ἀναφέρει στήλην τῶν μαχεσαμένων περὶ *Θράκη* καὶ ἄλλην τῶν περὶ *Ἑλλήσποντον* ναυμαχησάντων, ἀλλ' ἄνευ ἰδίου τινὸς χρονικοῦ ὀρισμοῦ. Ὅμως δὲ ἐξ ἐνὸς ὀνόματος, τοῦ ἐν στίχῳ λβ'. *Καρυστορῖκου*, εἰκάζω, ὅτι ἱκανὰ ἔτη, περὶ τὰ 25, μετὰ

	Ἐγ Χερφρονέσσι	Ἐμ Βυζαντίοι
	Ἀθηναίων Ἡοίδε	Ἀθηναίων Ἡοίδε(ς)
	ἀπέθανον·	ἀπέθανον·
	Ἐπιτέλες στρατηγός·	
3	Ἐρεχθείδος	Ἐρεχθείδος
	Πυθόδωρος	Νικόστρατος
	Ἀριστόδικος	Φιλόκομος
	Τέλεφος	
	Πυθόδωρος	
10		Αἰγείδος
		Χίονις
	Αἰγείδος	
	Ἐπιχάρης	
	Μνέσιφιλος	Πανδιονίδος
15	Φαιδιμίδης	Φιλιστίδης
	Λάχης	
	Νικόφιλος	
	Πανδιονίδος	Λεοντίδος
		Λυσίμαχος
20	Λυσικλῆς	
	Λεοντίδος	Ἀκαμαντίδος
	Χαίρες	Καλλισθένης
		Οἰνείδος
	Οἰνείδος	Κάλλιππος
25	Ῥοδοκλῆς	
	Εὐρύβοτος	
	Πολίτες	Κεκροπίδος
	Εροκλείδης	Κνίφον
		Δεμοτέλης
30	Κεκροπίδος	Ἡπποθοντίδος
	Ἀρίσταρχος	
	Καρυστόνικος	
	Θεόμνεστος	
	Ἀρίσταρχος	Αἰαντίδος
35	Εὐκράτης	Νικόδεμος
	Νικόμαχος	
	Ἡπποθοντίδος	Ἀντιοχίδος
	Σοτελίδης	Φανίας
40	Ποσειδίππος	
	Αἰαντίδος	Πανδιονίδος
	Δίφιλος	Σιμονίδης
		Αἰσχύλος Ἀρχέπολις
45		Σμικρῶν
		Χαροπίδης
		Ναχσιάδης
	Ἀντιοχίδος	Λεοντίδος
		Φίλων
	Κράτων	Εὐδεμος
50	Ἀντικράτης	Ἀκαμαντίδος
	Εὐδοχσος	Πρόταρχος
		Κεκροπίδος
		Χαιρίας
		Ἀστυάναχος
50		Λυσίστρατος
		Ἡπποθοντίδος
	Ἡοίδε ἐν τοῖς ἄλλοις	Τιμόνοθος
	πολέμοις : ἀπέθανον·	Ἀντιφάνης
		Αἰαντίδος
60	Ἐρεχθείδος	Κλένοθος
		Φίλιος
		Καλλιχλῆς
	Λυσανίας	Ἐλευθερᾶθεν
		Σεμιχίδης
65	Ἡοίδε παρ' Ἡελλέσποντον ἀπόλεσαν ἀγλαὸν Ἡῖβον βαρνάμενοι, σφετέρην δ' εὐκλείεσσι πατρίδα, Ἡόςτ' ἐχθρὸς στενάχην πολέμο θέρως ἐκκομίσαντας, αὐτοῖς δ' ἀθάνατον μνῆμ' ἀρετῆς ἔθεσαν.	

τὴν παρὰ Θουκυδίδῃ ἱστορουμένην ἐπὶ Κάρυστον ἐκστρα-
 τείαν θὰ ἐστήθῃ τὸ μνημεῖον τοῦτο, ὅτε λέγω νὰ ἀπέθα-
 νεν ἐν πολέμῳ ἀνὴρ ἔχων ἡλικίαν πολεμιστοῦ καὶ ὄνομα
 τοιοῦτο, δοθὲν αὐτῷ ἐν τῇ γεννήσει εἰς ἀνάμνησιν προ-
 σφάτου νίκης τῶν Ἀθηναίων. Ἔχομεν λοιπὸν τοῦλάχισον
 χρονικὸν ὄριον τῆς στήλης ταύτης ἐκεῖνο ὅπερ λέγουσιν οἱ
 κριτικοὶ φιλόλογοι *annum, post quem* (ἔτος, μεθ' ὃ τι
 ἐγένετο)(*). Τοιοῦτο ἄλλο ὄνομα ἀναγινώσκομεν ἀλλ' ὄχι
 τόσοσιν ἐκφραστικόν, τὸ ἐν στίχῳ μς'. *Ναξιάδης*, διότι καὶ ἡ
 Νάξος κατεπολεμήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὀλίγον χρόνον
 μετὰ τὴν Κάρυστον. Ἐνθυμοῦμαι δὲ νῦν καὶ *Σκυροκλέους*
 ὄνομα, ἀναγινώσκόμενον ἐπὶ ὁμοίαις δημοσίαις στήλης, τῆς
 ἐν CIA I ἀρ. 446, ὀνόματα ταῦτα πάντα μοναδικὰ καὶ ἀή-
 θη, καὶ οἷα μόνον ἐκ τοῦ τότε φρονήματος τῶν Ἀθηναίων
 ἐξηγοῦνται, διότι καὶ τὴν Σκυρόν ὀλίγον πρότερον τῆς Κα-
 ρύστου καὶ τῆς Νάξου εἶχον ἀνδραποδίσει. Ἀλλὰ δυστυ-
 χῶς οὐδεμίαις τῶν τριῶν τούτων πράξεων τῶν Ἀθηναίων
 τὸ ἔτος ἀκριβῶς γνωρίζεται, τίθεται ὅμως εἰκαστικῶς ὑπὸ
 τοῦ Krüger ἢ τῆς Νάξου πολιορκία περὶ τὸ 473 πρὸ Χρ.
 (ἴδε τὴν ὑπὸ Classen ἔκδοσιν τοῦ Θουκυδίδου, τόμ. 1, σελ.
 286, ἔνθα καὶ οἱ περ' ἄλλων κριτικῶν χρονικοῦ ὀρισμοῦ
 σημειοῦνται, διαφέροντες οὐκ ὀλίγον τῶν τοῦ Krüger.)

Ταῦτα μὲν οὕτω ἄξιον δέ τι φαίνεται παρατηρήσεως,
 ὅτι ἐνῷ ὁ Παυσανίας (Α, 29, 4) ἔγραψε γενικῶς, ὅτι αἱ ἐπὶ
 τῶν Ἀθήνησι δημοσίων τούτων τάφων στήλαι ἔλεγον τὰ
 ὀνόματα καὶ τὸν δῆμον ἐκάστου τῶν ἐν μάχαις ἀποθανόν-
 των, οὐδεμία τῶν μέχρι τοῦδε διασωθεισῶν δημοσίων στη-
 λῶν τῶν πρὸ Εὐκλείδου ἀρχοντος χρόνων (ἴδε αὐτὰς ἐν
 CIA I, 432—62) ἔχει δῆμων ὀνόματα, ἀλλὰ μόνον φυ-

(*) Οὕτω παρ' ἡμῖν ἐκ τῶν τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος Ἑλλήνων ἀν-
 δρῶν καὶ γυναικῶν οἱ ἔχοντες Ὄθωνος καὶ Ἀμαλίας ὄνομα μόνον μετὰ
 τὸ ἔτος 1833 καὶ 1835 εὐλόγως ὑποτίθεται ὅτι ἐγεννήθησαν καὶ βαπτί-
 σθέντες ἔλαβον τὰ τῶν βασιλείων ὀνόματα τὰ πρῶτην ἀθήτη παρ' ἡμῖν.

λῶν, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ σημερινή. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι ὁ Παυσανίας δὲν ἠκριβολόγησεν, ἀλλ' ὡς ἰδὼν τυχὸν ἐν νεωτέραις στήλαις καὶ δήμων ὀνόματα ἔγραψε τὴν φράσιν του. Ναὶ μὲν ὁ Βοίχιος ἐν CIG τ. Α'. σ. 309 ἐκδιδοὺς ἕνα μακρὸν κατάλογον Ἀττικῶν ἀνδρῶν κατὰ φυλὰς καὶ δήμους, ἐκ τῶν χρόνων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἔπεισεν ἑαυτὸν ὅτι ἦτο ἐκ στήλης δημοσίας ἐπιταφίου (ἂν καὶ δὲν εἶχε βέβαιόν τι τούτου τεκμήριον), παρετήρησε δὲ, ὅτι ἀήθως μὲν διὰ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους, συμφώνως δὲ τῇ φράσει τοῦ Παυσανίου εἶχεν ὁ κατάλογος καὶ τὰ τῶν δήμων ὀνόματα· ἐγὼ ὅμως νομίζω, ὅτι πρέπει τις ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ ἐκείνου τοῦ καταλόγου, ἂν ὄντως εἶναι ἐξ ἐπιταφίου στήλης.

Μελετῶν δὲ τις λεπτομερέστερον τὴν ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ μνημείου ἀναγραφὴν θέλει ἰδεῖ, ὅτι ἐν τῇ α'. σελίδι (columnne) μέχρι τοῦ νά. στίχου εἶναι μόνον ἐξ 9 φυλῶν ἄνδρες ἀναγεγραμμένοι ὡς ἀποθανόντες ἐν Χερρόνησῳ· καὶ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἔχει τὸ παράδοξον· δὲν ἔτυχε ν' ἀποθάνῃ τις καὶ ἐκ τῆς Ἀκαμαντίδος, ἧς ἡ κανονικὴ θέσις, ἂν ἐπρόκειτο νὰ γραφῆ, θὰ ἦτο μετὰ τὴν Λεωντίδα. Τὸ παράδοξον καὶ ἄπορον, δι' ἐμὲ τοῦλάχιστον, εἶναι, πῶς ὕστερον μετὰ τὴν ἐν στίχ. νζ—η'. τῆς αὐτῆς σελίδος φράσιν «οἶδε ἐν τοῖς ἄλλοις πολέμοις ἀπέθανον» μόνον εἰς ἐκ τῆς Ἐρεχθείδος φυλῆς ἀναγράφεται· ἔτι δ' ἀπορώτερον, πῶς ἀφοῦ ἐν τῇ β'. σελίδι ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ λή. στίχου ὡς ἐν Βυζαντίῳ ἀποθανόντες ἀνεγράφησαν ἐκ πασῶν τῶν 10 φυλῶν κατὰ τάξιν ἄνδρες 12 ἐν πολλῇ ἀραιογραφίᾳ, ἐπέρχεται ὕστερον ἐν συνεχείᾳ καὶ οἷον ἄλλης ἀρχῆς γινομένης ἀναγκρῆ ἄλλων ἔτι 17 ἀνδρῶν μέχρι τοῦ ξβ'. στίχου, ἐκ φυλῶν 6, ἀκολουθουσῶν μὲν κατὰ τὴν κανονικὴν τάξιν, ἐλλείψει δὲ τῆς α'. τῆς β'. τῆς γ'. καὶ τῆς δ'. Ῥητέον ἄρα γε, ὅτι οὗτοι οἱ τῶν 6 φυλῶν συναπτέοι εἶναι μετ' ἐκείνου τοῦ ἐνὸς τῆς Ἐρεχθείδος φυλῆς, τοῦ ἐν τέλει τῆς α'. σελίδος ἀναγεγραμμένου; Ἄλλος ἀντ' ἐμοῦ ἂς ἐπι-

χειρήση νὰ λύση ὀριστικῶς ταύτην τὴν ἀπορίαν. Ἐγὼ τὸ νομίζω περιττόν, διότι ὑποθέτω, ὅτι καὶ οἱ παλαιοὶ ἀναγνώσται, οἱ σύγχρονοι τῆς ἰδρύσεως τῆς στήλης, θὰ ἠπόρουν καὶ θὰ ἐμέμφοντο τὸν γραφέα διὰ τὴν ἀσάφειαν.—Ὁ δὲ τελευταῖος νεκρὸς ἀνεγράφη κεχωρισμένως, ὡς ὦν ἐξ Ἐλευθερῶν, τῆς Βοιωτικῆς πόλεως, ἣτις ἐτέλει μὲν ὑπὸ τοὺς Ἀθηναίους, δὲν ἦτο δὲ κατατεταγμένη εἰς φυλὴν τινα.

Εἰς τὸ τετραστίχον ἐπίγραμμα παρατηρῶ βραχέως τρία τινά. Α'. τὸ βαρνώμενοι ἀντὶ μαρ- δευτέραν ταύτην φορὰν, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, παρουσιάζεται ἐπὶ λίθου· τὸ πρῶτον ἐγνώσθη ἐκ Κερκυραϊκῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ς'. πρὸ Χρ. αἰῶνος. Β'. τὰ «*Ἡόςτ' ἐχθρός*» κρίνω μεταγραπτέα εἰς τὴν συνήθη ὀρθογραφίαν οὕτω· ὡστ' ἐχθρούς, καὶ τότε ἡ σύνταξις καὶ ἡ ἔννοια εὐοδοῦται. Γ'. τὸ αὐτοῖς ἐχαράχθη ἐπὶ τοῦ λίθου ἀνευ δασείας (H), ἢ κατὰ παραδρομὴν ἢ κατ' ἔθος ἤδη τότε ἐναρχόμενον.

Τέλος λέγομεν, ὅτι ἡ ἔχουσα τὴν ἐπιγραφὴν στήλη εἶναι λίθου Πεντελησίου, κεκοσμημένη ἀνω μὲ γλαφυρὸν γείσωμα τριμελές. Ὑψος αὐτῆς 1,60, πλάτος 0,51, πάχος 0,17. Σύστημα γραφῆς ἠκολούθησεν ὁ χαράκτης ὅχι ἐν πᾶσι τὸ ἀκριβῶς στοιχηδόν, καὶ οἱ στίχοι δὲ οἱ τῶν δύο σελίδων δὲν ἀντικρύζουσι πανταχοῦ ἀλλήλοις κατὰ τὸ ἀκριβές· ἡμεῖς δ' ὡς ἔγγιστα οἰκονομήσαντες τὸ πρᾶγμα ἀπεδώκαμεν αὐτούς.

Σχήματα γραμμῶν ἀρχαῖκὰ ἀρκούμεθα νὰ σημειώσωμεν τάδε· τὸ γάμμα Λ, τὸ λάμβδα L, τὸ δὲ νῦ ἀπαξ μόνον ἐχαράχθη κεκλιμένον N, ἄλλως δὲ πανταχοῦ ἔχει τὴν κανονικὴν μορφήν. Οὐδαμοῦ δ' ἐννοεῖται ἐμφανίζονται τὰ R καὶ S καὶ τὰ ἔτι τούτων ἀρχαιοτροπώτερα.

Ἡ διατήρησις τοῦ λίθου σχεδὸν ἀμεμπτος. Πλὴν ἐνὸς γράμματος ἐν τῷ α'. στίχῳ, οὐδὲν ἄλλο ἐξέλιπεν ὀλοκλήρως. Εἰ δὲ καλῶς εἶδαν οἱ ὀφθαλμοί μου, σφῆζει τὸ γείσωμα εἰς δύο μέρη καὶ ἀμυδρὰ ἴχνη τοῦ ποτὲ ἐγχρωμάτου αὐτοῦ κόσμου.

Ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τῷ ἐν τῇ Ἐπιδαυρίᾳ, ἔνθα ἀπό τινος χρόνου γίνονται ἀνασκαφαὶ δαπάνη τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ ἐπιστάσις τοῦ ἐφόρου Π. Καββαδία, εὐρέθησαν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐπιγραφαὶ τινες ἀναθηματικαί, τὰς ὁποίας ἐκδίδομεν ὧδε ἐκ τῶν μεγαλογραμμάτων ἀντιγράφων τῶν σαλέντων εἰς Ἀθήνας παρὰ τοῦ Καββαδία μεταγράψαντες εἰς μικρὰ γράμματα. Εἶναι αὐαὶ ἑξῆς·

1.

Θεαρίδαν Λυκόρτα Μεγαλο-
πολίταν ἢ πόλις τῶν Ἐπιδαυ-
ρίων ἀρετᾶς ἕνεκεν καὶ εὐνοί-
ας ἧς ἔχων διατελεῖ εἰς αὐτάν.

Βάθρον ὕψους 0,38 ἔχει τ' ἀνωτέρω, πρὸς δὲ τούτοις ἐπὶ τῆς παρακειμένης ἐπιφανείας ἔχει τὰ·

Ἀγριππίναν γυναῖκα

ἐπὶ τῆς ἀνω δὲ ἐπιφανείας σώζονται ὅπαι ἐν αἷς ἤτῳ ποτε ἐγγομφωμένον ἄγαλμα.

2.

Θεάν Δρούσιλλαν
Γερμανικοῦ Καίσαρος
θυγατέρα
Αὐτονόη Ἀριστοτέλους
Ἐπιδαυρία ἢ ἱέρεια αὐτῆς.

Ταῦτα ἐπὶ βάθρου ὕψους 0,64, μήκους 0,98, πάχους 0,34.

3.

Δάμων Δαμοφάνιο
Δαμαρέτα Λυσικλειδα
Ἐπιδαυριοὶ τὸν αὐτῶν
υἱὸν Δαμοφάνη Ἀπόλλω-
νι Ἀσχλαπιῶι.

Ταῦτα ἐπὶ βάθρου ὕψους 0,72, πλάτους 0,55, πάχους

0,57· ἐπὶ τῆς παρακειμένης δὲ ἐπιφανείας τοῦ αὐτοῦ ἀνα-
γινώσκονται καὶ τὰ·

Ἡ πόλις τῶν
Ἐπιδαυρίων
Λιβίαν Καίσα-
ρος σεβαστοῦ
γυναῖκα.

4.

Τι. Κλαύδιον Καίσαρα σεγαστό(ν)
Γερμανικὸν αὐτοκράτορα, Κλαυδίην
Ἀγριππίναν Καίσαρος (σεβαστοῦ γυναῖκα
Τι. Κλαύδιος Εὐνόμου υἱὸς Νικοτί(λης);

Ταῦτα ἐπὶ βάθρου (οὗ τὸ δεξιὸν ἄκρον ἀποτεθραυσμέ-
νον) ὕψους 0,40, πλάτους 1,20, πάχους 0,40.

«Οὐδὲν τῶν βάθρων τούτων κεῖται κατὰ χώραν.»

Σημειωτέα κρίνομεν ἐπὶ τοῦ κειμένου ἐνὸς ἐκάστου τῶν
βάθρων τάδε. Ὁ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 Θεαρίδας εἶναι ἴσως ὁ αὐ-
τὸς τῶ παρὰ Πλουτάρχῳ ἐν βίῳ Κλεομένους κεφ. 24 ὀ-
μωνύμῳ Μεγαλοπολίτῃ, ἀνδρὶ τῶν ἐνδοξῶν καὶ δυνατῶν,
εἰ καὶ δὲν παρατίθεται ἐκεῖ ὄνομα τοῦ πατρὸς, ὡς ἐδῶ. Ὁ
δὲ Θεαρίδας, ὃν ὁ Πολύβιος ΛΒ, 17 καὶ ΔΗ, 2 ὡς σύγ-
χρονον πολιτευόμενον ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς, ἀνευ δὲ ὀνόματος
πατρὸς καὶ πατρίδος ἀναφέρει (ὡσαύτως δὲ καὶ Παυσανίας
ἐν Ζ, 14), ἴσως δὲν πρέπει νὰ ταυτισθῇ τῶ τῆς ἡμετέρας
ἐπιγραφῆς, ἔτι δ' ὀλιγώτερον ὁ Θεαρίδης ὁ παρὰ τῶ ἐπι-
γραμματοποιῶ Ἀντιπάτρῳ τῶ Σιδωνίῳ (ἐν Ἀνθολ. Ἑλλην.
5, 111, εἰ καὶ δελεαστικόν τι ἐκεῖ ὄνομα πρὸς συνταύτισιν
εὐρίσκεται τὸ Λυκόρμα, ὡς υἱοῦ τοῦ Θεαρίδου, ὅπερ τις
ὑπεράγαν τῶν διορθώσεων φίλος φιλόλογος ἠδύνατο καὶ νὰ
ὑποπτεύσῃ ὡς ἡμαρτημένον ἐν τοῖς χειρογράφοις καὶ δὴ
διορθωτέον εἰς Λυκόρτα. Ἄλλ' ἡμεῖς εἰς ταιουτὸ τι δὲν
προαγόμεθα, ἐπειδὴ καὶ τὸ ὄνομα Λυκόρμας ἀσφαλῶς ἐν
γένει ἐδράζεται ἐπὶ πλείονων ἄλλων μαρτυριῶν καὶ ὁ Θεα-

ρίδας ἐκεῖνος ὁ τοῦ ἐπιγραμματοποιοῦ ρήτῳ Λασιώνιος Ἄρκας καὶ οὐχὶ Μεγαλοπολίτης λέγεται.

Τὸ ἐν στίχῳ β'. θηλυκὸν ἄρθρον ἢ δὲν πρέπει νὰ μᾶς φανῆ παράξενον, τεθειμένον οὕτω ἐν μέσῳ ἐξ ἄλλων Δωρισμῶν τῆς ἐπιγραφῆς. Τοιαῦται ἀνωμαλίαι διαλεκτικαὶ καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Κλεομένου (220 πρὸ Χρ.), ἂν ὑποθεθῆ τῶν χρόνων ἐκεῖνων οὕσα ἢ ἐπιγραφῆ, δὲν εἶναι ἀνήκουστοι, εἰ καὶ ὁ Δωρισμὸς τοῦ ἀ ἐμφανίζεται ἡμῖν πάλιν ἐν τῇ ὑπ' ἄρ. 3 ἐπιγραφῇ, ἣτις εἶναι βεβαίως τοῦ ἀ. μ. Χρ. αἰῶνος, ὅτε αἱ διάλεκτοι γενικῶς εἶπειν ἐχώρουν ταχεῖ βήματι πρὸς τὴν ἐκλειψιν, κατὰ τύπους ὅμως ἔτι διατηροῦντο, ὥστε ὁ Πausανίας (Δ, 27) νὰ ἱστορῇ ὅτι ἐπ' αὐτοῦ (περὶ τὰ 170 μ. Χρ.) οἱ Μεσσήνιοι τὸ ἀκριβὲς τῆς Δωρίδος Πελοποννησίων μάλιστα ἐφύλασσαν.

Νῦν δὲ εἰς ἄλλοῖόν τι θέλω νὰ τρέψω τὸν λόγον.

Οἱ πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν βεβαίως θὰ παραξενευθῶσιν, ὅτι ἐπὶ δύο ἐκ τῶν τεσσάρων σήμερον δημοσιευμένων βάρθρων εἶναι καὶ ἡ δευτέρα ἐπιφάνεια ἐπιγεγραμμένη μεθυστέρως μὲ ὀνόματα γυναικῶν τοῦ βασιλεύοντος ἐν Ῥώμῃ οἴκου· ἀλλὰ τοῦτο δὴ ἐκ πολλῶν μνημείων τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων ἐγένετο γνωστόν, ὅτι συχνότατα καὶ κατὰ διαφόρους τρόπους τὸ ἔπραττον οἱ δεδουλωμένοι ἡμῶν πρόγονοι, ἀποκόπτοντες καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν παλαιότερων ἀνδριάντων, ἵνα ἐπιθέτωσι νέας εἰκονίζουσας τοὺς ἐκάστοτε τιμωμένους ἀλλογενεῖς, ἐφ' ᾧ καὶ ἠλέγχθησαν δικαίως ὑπὸ Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ περιηγητοῦ Πausανίου καὶ εἰ τινος ἄλλου σώφρονος συγγραφέως. Ἄλλ' ὅτι ὁ νοῦς ἡμῶν τὴν σήμερον δυσκόλως δύναται νὰ χωρήσῃ εἶναι τὸ πῶς οἱ γαῦροι Ῥωμαῖοι ἠνεύχοντο καὶ ἀπεδέχοντο τὴν τοιαύτην τιμὴν. Τίς Ἄγγλος ἢ ἄλλου τῆς πεπολιτισμένης νῦν Εὐρώπης ἔθνους ἀνὴρ δὲν ἤθελε βδελυχθῆ ὁμοίαν χαμπερπῆ κολακείαν καὶ οὕτω πτωχαλαζονικῶς προσφερομένην παρὰ δεδουλωμένων ἢ εὐηργετημένων λαῶν; Ἄλλὰ καὶ τίς τῶν νῦν δυσκληρούτων ἢ ὀπωσοῦν ἀνεκτῶς

βιούντων λαῶν ἤθελεν ἐκπέσει τοσοῦτον ὥστε καὶ νὰ διανοηθῆ καὶ προσφορὰν τοιαύτης τιμῆς εἰς μεγαλοδύναμον ξένον ζῶντα ἢ τελευτήσαντα ; Οὐδείς βεβαίως· ὥστε ῥητέον ὅτι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς τελοῦντες τότε λαοὶ ἦσαν ἐντελῶς ἐξηχρειωμένοι τὰ ἤθη. Ὁ δὲ νῦν ζῶν ἄνθρωπος Εὐρωπαϊὸς ἢ Ἀμερικανὸς ἐπισκοπῶν οὕτω τὰ ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ εἰς τοιαῦτα ἀναγκάτως ἐρχόμενος συμπεράσματα φανερόν ὅτι ἐν μοίρᾳ κρείττονος ἠθικοῦ βίου εὐρηταὶ τεθειμένος· ὑπὸ τίνος ; ὑπὸ τῆς ὀλοῆς προκοπούσης ἀληθοῦς παιδείας, ἣν ἐν ἐπιγνώσει ἀσπασθεῖς ἐπιδιώκει.

Ταῦτα κατ' ἀφορμὴν τῆς δευτερευούσης τοῦ α. βάρθρου ἐπιγραφῆς, ἧς ὁ εἰς καὶ μόνος στίχος ἀγνοοῦμεν ἂν ἔμεινεν ἐξ ἀρχῆς ἀσυντέλεστος διὰ οἰανδήποτε αἰτίαν ἢ ἂν ἐκ φθορᾶς τοῦ μαρμαροῦ ἐξέλιπον τὰ πλείονα γράμματα. Ἴσως δὲ διὰ τῶν « Ἀγριππίαν γυναῖκα » δηλοῦται ἢ εἰς τρίτον γάμον γυνὴ τοῦ Καίσαρος Κλαυδίου, ἢ διαβόητος μήτηρ τοῦ Νέρωνος, ἣτις ἀναφαίνεται καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 4 βάρθρῳ.

Ἡ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 2 βάρθρῳ τιμωμένη ὡς θεὰ (diva) Δρούσιλλα ἐτιμῆθη μετὰ θάνατον, ἀφοῦ δηλ. ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἦτο θεὰ· ἀλλ' ἦτο τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Τιβερίου θυγάτηρ, ἀδελφὴ δὲ καὶ ἅμα παλλακὶς τοῦ ἐξωλεστάτου Καλιγόλα, καὶ τοῦτο ἤρκει. Ὁ Δίων Κάσσιος (ΝΘ, 10, 11) καὶ ὁ Σουητώνιος (Calig. 24) διηγοῦνται τὰς ὑπὲρ πάσαν ἔννοιαν ἀμέτρους τιμὰς τῆς θεοποιήσεώς της ὅσας διέταξεν ὁ Καλιγόλας νὰ ἀπονέμωνται αὐτῇ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, καὶ ἂν ἠδύνατο ἄς μὴ ὑπήκουε καὶ ἡ πόλις τῶν Ἐπιδαυρίων, γυναῖκες δὲ σωφρονικώταται ἴσως, οἷα θεμιτὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἦτο ἡ Αὐτονόη Ἀριστοτέλους, ἃς ἐτόλμων νὰ μὴ προσδεχθῶσι τὴν κατὰ κληρὸν ἢ ἐκλογὴν διδομένην ἱερωσύνην τῆς ἀποθεωθείσης. Πόσον χρόνον δὲ μετὰ τὸν τοῦ Καλιγόλα φόνον διήρκεσαν ἔτι κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀλλαχοῦ αἱ ἱερωσύνη τῆς Δρουσίλλ-

λης δὲν ἐπεχείρησα νὰ διαζητήσω, ὅπερ θὰ ἦτο πάντως περιέργον, διότι τινῶν Καισάρων καὶ Καισαρισσῶν αἱ θεῖαι τιμαὶ ἐμνηκύνθησαν καὶ ὑπὲρ αἰῶνα.

Εἰς τὴν πρώτην τοῦ γ'. βάρου ἐπιγραφὴν δὲν σημειῶ ἄλλο τι εἰμὴ ὅτι τὸ ἀνδρόγυνον, ὅπερ ἐν αὐτῷ λέγεται ἀναθὲν τὸν υἱὸν τοῦ τῷ Ἀπόλλωνι (καὶ) τῷ Ἀσκληπιῷ, εἰκάζω ὡς ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων ὅτι εἶναι τοῦ αὐτοῦ οἴκου ἐξ οὗ καὶ οἱ ἀναθέντες ἐν ἀνάθημα οὐ τὴν ἐπιγραφὴν ἐξέδωκεν ὁ Foucart ἐν Inscr. du Péloponnèse ἀρ. 145, 6, εὑρεθεῖσαν ἐν τῇ Ἐπιδαυρίᾳ. Καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ τέσσαρα ὀνόματα παράγωγα ἐκ τοῦ Δαμοεῦρηνται· καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ ἀσυνθέτως τὰ Ἀπόλλωνι Ἀσκληπιῷ ἐγράφησαν· τοῦτο δὲ οὕτως καὶ ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 1175 τοῦ CIG ἐξ Ἐπιδαύρου ἐπιγραφῇ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Εἰς δὲ τὴν δευτέραν τοῦ αὐτοῦ βάρου ἐπιγραφὴν σημειωτέον, ὅτι καὶ ἄλλο ἴδιον βᾶθρον ἐνεπίγραφον εἰς τιμὴν τῆς γυναικὸς τοῦ σεβαστοῦ Καισαρος, (δηλ. τοῦ Αὐγούστου) Λιβίας ἥδη πρότερον παρὰ τὴν σκηνὴν τοῦ θεάτρου εὑρέθη (*), ὅχι μόνον τοῦτο τὸ κοινὸν μετὰ ἰδιώτου. Ἴσως δὲ ζώσης αὐτῆς ἔτι ἀμφότερα ἰδρύθησαν, ἐπειδὴ δὲν λέγεται ἐν αὐτοῖς θεά.

Τοῦ δ'. βάρου ἡ ἐπιγραφὴ δηλοῖ ἐν τῷ δ'. στίχῳ τὸν ἀναθέντα ἰδιώτην Ἕλληνα πιθανῶς ἀπελευθέρων τινὰ τοῦ Κλαυδίου Καισαρος, τοῦ μετὰ τὸν Καλιγύλαν ἀρξάντος. Ἐφρόντισε δὲ ὁ Ἕλλην οὗτος νὰ γράψῃ τὸ ὄνομά του ἄλλως κατὰ τὸν Ῥωμαϊκὸν τρόπον, ἐμβαλὼν ἐν τῷ μέσῳ τὰ Εὐνόμου υἱός, καὶ ἴσως ἐπίτηδες ἀποσιωπήσας τὸ ἀπελευθέρως. Πρβλ. τοῦ ἡμετέρου βιβλίου Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτυμβ. ἀρ. 947, μετὰ τῆς ἐκεῖ σημειώσεως.

Καὶ αὗται μὲν αἱ ἐπιγραφαὶ τοιαῦται, μετρίως περιέρ-

(*) Ἴδε τὴν ἐπιγραφὴν αὐτοῦ ἐκδεδομένην ὑπὸ τοῦ Καββαδία ἐν τῇ περὶ τοῦ θεάτρου ἐκθέσει, τῇ προσηρητέμην εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς ἀρχαιολ. Ἐταιρίας τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἐν σελ. 39.

γοι, καθὼς καὶ πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦδε ἀπὸ τεσσάρων αἰώ-
νων ἐν τῇ Ἐπιδαυρίᾳ εὑρεθεῖσαι ἐν διαφόροις δὲ συλλογαῖς
δημοσιευθεῖσαι, αἱ ὅποσαι δὲν εἶναι καὶ πολλαί, περὶ τὰς
τεσσαράκοντα, καθ' ὅσον ἐγὼ ἔγνων αὐτάς. Ἄς εὐχρηθῶ-
μεν δὲ νῦν νὰ ἀνασκαφῶσι καὶ ἀξιολογώτεραι, ἰδίως δ' ἐ-
κεῖναι αἱ στηλαί, περὶ ὧν ἀφηγεῖται ὁ Παυσανίας τὰδε·
εἰστήκεσαν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τὸ μὲν ἀρχαῖον καὶ πλέο-
νες, ἐπ' ἐμοῦ δὲ ἐξ λοιπῆ· ταύταις ἐγγεγραμμένα καὶ ἀν-
δρῶν καὶ γυναικῶν ἐστὶν ὀνόματα ἀκεσθέντων ὑπὸ τοῦ Ἄ-
σκληπιοῦ, προσέτι δὲ καὶ νόσημα ὃ τι ἕκαστος ἐνόσησε καὶ
ὅπως ἰάθη· γέγραπται δὲ φωνῇ τῇ Δωριδί. Βίβλ. Β, κεφ.
27, 3.

Νῦν δὲ δίδω ἐν τοῖς ἐξῆς τὸ κείμενον δέκα ψηφισμάτων
τῆς ἐν Ἀμοργῷ τῇ νήσῳ πόλεως τῶν Ἀρκεσινέων, ὧν τὰ
τέσσαρα πρῶτα ἐπὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ λίθου ὀλόκληρα,
τὰ δὲ ἐξ κολοβά. Οἱ λίθοι οἱ ἔχοντες αὐτὰ ἀνεσκάφησαν
τὸ παρελθὸν θέρος παρ' ἰδιώτου καὶ ἐπωλήθησαν οὐ πρὸ
πολλοῦ εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἡμῶν Ἐταιρίαν. Ἄλλο τι
μὴ εὐκαιρῶν σήμερον νὰ εἶπω, παρακελεύομαι τῷ ἀνα-
γνώστῃ νὰ τὰ μελετήσῃ προσεκτικῶς, ὡς περιέχοντα ὄχι
ὀλίγα νέα καὶ περιέργα πράγματα τοῦ ἀρχαίου βίου.

1.

Θ ε ο ι.

- Ἐδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ· Μνησα-
γόρας εἶπεν, Ἀφθόνητος ἐπεστάται· ἐπειδὴ
Ἀγαθόστρατος καὶ Φιλίων καὶ Ἠγήμων Ἑλπινίκου
5 Ῥόδιοι εὖνοι ὄντες διατελοῦσιν τῷ δήμῳ τῷ Ἀρ-
κεσινέων καὶ ποιοῦντες ἀγαθὸν ὃ τι ἂν δύνωνται καὶ
περὶ τοὺς ἀφικνουμένους εἰς Ῥόδον Ἀρκεσινέων φι-
λότιμοί εἰσιν, δεδόχθαι τῷ δήμῳ, ἐπαινέσαι
μὲν αὐτοὺς ἀρετῆς ἕνεκε καὶ εὐνοίας ἧς ἔχουσι
10 πρὸς τὸν δῆμον, εἶναι δὲ αὐτοὺς προξένους
καὶ εὐεργέτας τῆς πόλεως τῆς Ἀρκεσινέων καὶ αὐ-
τοὺς καὶ ἐκγόνους, καὶ εἰσπλουγ καὶ ἔκπλουγ αὐτοῖς
εἶναι ἀσυλεῖ καὶ ἀσπονδεῖ καὶ ἐμ πολέμῳ καὶ ἐν εἰρή-
νῃ καὶ πρόσδοδον πρὸς τε τὴν βουλήν καὶ τὸν δῆμον

- 45 *ἄν* του δέωνται πρώτοις μετὰ τὰ ἱερά· ἀναγράψαι
 δὲ τὸδε τὸ ψήφισμα εἰς στήλην λιθίνην καὶ στήσαι
 εἰς τὸ ἱερόν, τῆς δὲ ἀναγραφῆς ἐπιμεληθῆναι
 Ἀλέξανδρον Μελίτωνος.
 Ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ· Ἀπατούριος εἶπεν, Τιμησιφῶν
- 20 ἐπεστάται, Ἀγαθοκλ νος Ῥόδιον ἀναγράψαι πρόξενον
 ὄντα καὶ εὐεργέτην (τῆς πόλεως) τῆς Ἀρκεσινέωγ καὶ αὐτὸν
 καὶ ἐκγόνους εἰς τὸ Ἑραῖον, οὐ καὶ οἱ ἄλλοι πρόξενοι ἀναγε-
 γραμμένοι εἰσὶ, ἐπιμεληθῆναι δὲ τῆς ἀναγραφῆς Ἀλέξανδρον
 Μελ(ιτ)ωνος.
- 25 Θ ε ο ί.
 Ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ· Ξενοκλῆς εἶπεν, Φανοκράτης ἐπεστά-
 τε(ι)· ἐπειδὴ Θεόδοτος Νικέου Πάριος πολλὴν φιλοτιμίαν ἐνδέδεικται
 περὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἑρας, ἑλθὼν ἐν τοῖς χρόνοις καθὰ ὠμολόγη-
 σεν πρὸς Ἀρκεσινεῖς καὶ ἐκόσμησεν καλῶς καὶ προθύμως, ἐπιτρέ-
 ψας περὶ μισθοῦ τῇ πόλει, δεδῶχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, ἐπαι-
 νῆσαι μὲν αὐτὸν φιλοτιμίας ἕνεκα τῆς πρὸς τὴν πόλιν καὶ στε-
 φανῶσαι θαλλοῦ στεφάνῳ, ἀποδοῦναι δὲ αὐτῷ τό τε ἀνήλωμα
 τὸ ἐψηφισμένον δραχμὰς ΓΔ : καὶ μισθὸν καὶ ἐπίχειρα τοῦ ἔργου
 δραχμὰς Η : τοὺς ταμίαις, ἀναγράψαι δὲ τὸδε τὸ ψήφισμα εἰς τὸ
- 35 Ἑραῖον, ἐπιμεληθῆναι δὲ τῆς ἀναγραφῆς Φειδίλεων.
Θ ε ο ί.
 Ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῶν δήμῳ· Ἐπίνοχος εἶπεν, Ζευξιπίδης
 ἐπεστάται· ἐπειδὴ Ἐπιανακτίδης Θηραῖος ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθὸς
 ὢν διατελεῖ καὶ ὅτε ἐπεδήμει παρ' ἡμῖν καὶ ἐν Θήραις οἰκῶν ποιεῖ
- 40 ἀγαθὸν ὅ τι ἂν δύνηται Ἀρκεσινέων τοὺς εἰσπλέοντας καὶ νῦ-
 ν σεσιτήγηκεν εἰς τὴν πόλιν τὴν Ἀρκεσινέων, δοῦναι Ἐπιανα-
 κτίδῃ πολιτείαν καὶ αὐτῷ καὶ ἐγγόνις, τῆς δὲ ἀναγραφῆς ἐπιμε-
 λεθῆναι Φειδίλεων.

2.

.
 (πρόσδοον πρὸς τε)
 (τὴν βουλὴν καὶ τὸν δήμον, ἄν)
 του δέωνται πρώτοις μετὰ
 τὰ ἱερά· ἀναγράψαι δὲ τὸδε τὸ
 ψήφισμα τὸν γραμματέα τῆς
 βουλῆς εἰς τὰ δημόσια γράμ-
 ματα, ἀναγράψαι δὲ καὶ εἰς τὸ
 5 ἱερόν τῆς Ἑρας, οὐ καὶ αἱ ἄλλαι
 προξενίαι ἀναγεγραμμένα εἰ-

σί)ν εἰς στήλην λιθίνην, ἐπι-
 μεληθῆναι δὲ τῆς ἀναγρα-
 10 φῆς Κλείσιππον Ἀκεστορί-
 δου.

3.

.....

.... — I /

..... ἀκολ(ούθως ...

.... παρ)ελθόντες ἐ(πί

...διελ)έγησαν ἀξίως καί.

8 ... ω)ς τοῖς ἐν τῶν ψηφίσματι
 κ)ατακεχωρισμένοις· περὶ δὴ τού-
 των δεδόχθαι τῆ βουλῆ καὶ τῶ
 δήμῳ, ἐπαινέσαι Δεινοκλῆν καὶ Ἀ-
 γησιάνακτα καὶ στεφανῶσαι αὐτο-

10 ὺς χρυσῶι στεφάνῳι κατὰ τὸν ν(ό-
 μον, εἶναι δὲ αὐτοὺς προξένους
 καὶ εὐεργέτας τοῦ δήμου τοῦ Ἀρχε-
 σινέων καὶ αὐτοὺς καὶ ἐγγόνους
 καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκ[ί]ας ἔγ-

15 κτησιν καὶ πρόσσ(δ)ον πρὸς τὴν βο-
 υλῆν καὶ τὸν δῆ(μον) πρώτοις με-
 τὰ τὰ ἱερά· ὑπ(άρχειν δὲ) αὐτοῖς καὶ

..... ΛΓ

4.

θ ε) ο ι.

*Ἐδοξεν τῆ βουλῆ καὶ τ)ῶι δήμῳ I ... ἰππίδης

..... έους

..... ον

....

5.

θ ε ο (ι.

Δεξι)κράτης I

νους εἶπεν· ἐπε(ιδῆ ἡ βο-
 υλῆ προβουλεύσα(σα ...

5 ... ωκς περὶ ὧν ε

.....

6.

*Ἐδοξεν τῆ β)ουλῆ καὶ τ)ῶι

δήμῳ σ)θένης εἶπεν,

. ἐπιστάται·

. οκράτης

5 ησαι

. . . . ΙΟ . . .

.

7.

.

δοῦναι κατὰ τὸ δια

ην ὅστις α

ἐφοδῖον (δρα-

5 χμάς ΔΔΔ (τόδε τὸ ψήφ-

ισμα εἰς τὰ δημόσια γράμματα, ἀναγράψαι δὲ καὶ εἰ-

ς τὸ ἱερὸν τῆς Ἥρας ἐπιμεληθῆναι δὲ

τῆς ἀναγρα(φῆς

ἔρου. πρεσβε(υτ . . . ἡρέθη

8.

.

.εἰς δὲ τὴν ἀν)αγραφήν δοῦναι

. τὸς περὶ

. ἐπιμελητῆς

. | σανθιος.

9.

.

1 (ἐν Ἀρκε-

σίνηι καὶ εἰ (μη-5

νὸς ἐκάστου ΑΙ

νηται καθάπερ δίκην ὠφληκῶς

5 των ὑπερημέρων ἀζημίω(ς

σηται ἢ εἰσπράξει· Ἀλέξανδρος μὴ εἶναι (ὑπόλογ

τούτων εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν χρημάτων ὧν ὀφειλο

δε ἀφῆκαν καὶ ἀνεμπόδιστους Ἀρκεσινεῖς καὶ ἐάν τινες ἄλλοι (πράτ-

τωντα εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν χρημάτων ὧν ὀφειλο

40 Ἀρκεσινέων τὰ ἐνέχυρα ἢ τῶν οἰκούντων ἐν Ἀρκεσίνηι το(ὺ)ς πρᾶτ-

τοντας ἢ ἐνίστηται τῆι πράξει ἢ ἄρχων ἢ ἰδιώτης τρόπῳ ἢ παρευ-

ρέσει ἡτιτινοῦν ἀποτε(ισ)άτω Ἀλεξάνδρωι ἀργυρίου δραχμάς Δ (Δ) Δ . . .

. καὶ πρακτὸς ἔστω τοῦτο τὸ ἀργύριον ὡς ὠφληκῶς δίκην Ἀ-

λεξάνδρωι ἐξούλης — ἐν τῆι ἐκλήτῳ καὶ ὧν ὑπερήμε-

15 ρος — καὶ τῆι π(ό)λει μὴ ἔστω ὑπόλογος ταῦτα τὰ χρήματα εἰς τὴν

ἀπόδοσιν τοῦ ταμείου, καὶ ἐάν τι βλάβος ἢ ἀνάλωμα γένηται εἰς

τὴν εἴσ.πραξιν τῶν χρημάτων, εἶναι τῆι πόλει τῆι Ἀρκεσινέων

καὶ ἀποδότη καὶ τοῦτο τὸ ἀργύριον μετὰ τοῦ ἄλλου δανείου· τῆς δὲ συγγραφῆς τῆς δε ὠμο(λ)όγησαν Ἄρκεσινεῖς μὴθὲν εἶναι κυριώτερον μῆτε νόμον μῆτε ψήφισμα μῆτε δόγμα μῆτε στρατηγὸν μῆτε ἀρχὴν ἄλλα κρι(ν)ο(υ)σ(α)ν ἢ τὰ ἐν τῇ συγγραφῇ γεγραμμένα μηδὲ ἄλλο μὴθὲν μῆτε τέχνη(ι) μῆτε παρευρέσει— —μηδεμιαί, ἀλλ' εἶναι τὴν συγγραφὴν κυρίαν οὐ ἂν ἐπιφέρει· ὁ δανείσας ἢ οἱ πράσσοντες ὑπὲρ αὐτοῦ· τὴν δὲ συγγραφὴν τὴν δε ἀναγραφάντων οἱ δανεισταὶ

25 εἰστήλῃν λιθίνην καὶ θέντων εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἑρας· μάρτυρες Μεταγένης, Στρατωνάξ, Μικίων, Σωκράτης, Ἀπατόριος, Ἐπιγένης, Ξενοτίμος, Νικάνωρ, Ἀκσειπίδης, Ποσειδώνιος, Θεόκριτος, Τιμοκράτης, Ξενοκλῆς, Δεξιβίος, Μνησαγόρας, Ἀγίνωρ, Ἄλξιζών, Γῆθι—μῆνης.

10.

.....

..... ἀγ

..... καὶ πρακτὸς ἔστω τοῦτο

τὸ ἀργύριον ὡς ὠφληκῶς δίκην..... καὶ ὢν ὑπερήμερος καὶ τῇ πόλει μὴ ἔστω ὑπόλογος ταῦτα τὰ χρέηματα εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ταμείου καὶ ἐάν τι βλάβος ἢ ἀνάλωμα γένηται εἰς τὴν εἰσπραξίν τῶν χρημάτων, εἶναι τῇ πόλει τῇ Ἄρκεσινέων καὶ ἀποδόντων καὶ τοῦτο τὸ ἀργύριον μετὰ τοῦ ἄλλου δανείου· τῆς δὲ συγγραφῆς τῆς δε ὠμολόγησαν Ἄρκεσινεῖς μὴθὲν εἶναι κυριώτερον) μῆτε νόμον μῆτε ψήφισμα μῆτε δόγμα μῆτε στρατηγὸν μῆτε ἀρχὴν ἄλλα κρίνουσαν

40 ἢ τὰ ἐν τῇ συγγραφῇ γεγραμμένα μηδὲ ἄλλο μὴθὲν μῆτε τέχνη μῆτε παρευρέσει μηδεμιαί, ἀλλ' εἶναι τὴν συγγραφὴν κυρίαν οὐ ἂν ἐπιφέρει· ὁ δανείσας ἢ οἱ πράσσοντες ὑπὲρ αὐτοῦ· τὴν δὲ συγγραφὴν τὴν δε ἀναγραφάντων οἱ δανεισταὶ κτλ.....

Πρὶν ἀποθέσω σήμερον τὸν κόλαμον, πρέπον κρίνω νὰ πληροφορήσω τοὺς ἀναγνώστας τοῦ Ἀθηναίου, ὅτι τῆς Λατινικῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἐκ Θεβῶν, ἣν ἐδημοσίευσα ἐκ χαρτίνου ἀποτυπώματος ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει, ἐξέδωκεν ὕστερον ὁ P. Foucart τὸ κείμενον πολὺ ὀρθότερον ἐν τῷ Bulletin de correspondance hellénique, ποιήσας τὴν ἀντιγραφὴν ἐξ αὐτοῦ τοῦ λίθου.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 23 Μαΐου 1882.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΗΡΩΔΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΕΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙ.

Ἐν τῇ αὐτῇ τῆς οἰκίας τοῦ κ. Παύλου Γ. Σκουζέ ἐν τῷ χωρίῳ Βέη, κειμένῳ μικρόν τι ἐντεῦθεν τοῦ νῦν Μαραθῶνος, εἶδον πρό τινος καιροῦ Ἑρμῆν τῆς τετραγώνου ἐργασίας, ἀκέφαλον, ὕψους μ. γ. 1,35, πλάτους 0,29 καὶ πάχους 0,23, ἐκ λευκοῦ λίθου, φέροντα ἐπὶ τῆς προσθίου πλευρᾶς ἄνω μὲν κεφαλαίοις γράμμασι (μῆκους 0,3) κάλλιστα διατηρουμένοις καὶ εὐαναγνώστοις τήνδε τὴν ἐπιγραφὴν.

ΜΕΜΝΩΝ

ΤΟΠΑΔΕΙΝ

ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΦΙΛΟΣ.

καὶ ἀμέσως ὑπ' αὐτὴν ἄλλην περὶ τὸν φαλλὸν μικροῖς γράμμασιν ἐξ 25 στίχων ἀνίσων, ἀμελῶς γεγραμμένην καὶ περιέχουσαν ἄρὰν κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἤθελον βλάψει ἢ μετακινήσει τὴν ῥηθεῖσαν ἐρμαϊκὴν στήλην. Ἐρωτήσας δὲ ἔμαθον ὅτι εὐρέθη αὕτη πρὸ μηνῶν ἐν τῷ σταφιδῶνι τοῦ αὐτοῦ κ. Σκουζέ, τῷ ἀμέσως πρὸς μεσημβρίαν τοῦ χωρίου Βέη καὶ τοῦ παρ' αὐτῷ ὄρους Σταυροκοράκι παρὰ τὴν θάλασσαν, εἰς ἀπόσασιν ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, Μεσοσποριτίσσης καλουμένης ¹). Προσελθὼν δὲ εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἀνευρέθη ἡ στήλη, εἶδον καὶ ἑτέραν τετράγωνον ἄνω καὶ κάτω γεῖσον ἔχουσαν, πλάτους 0,15 καὶ ὕψους μέτρου γαλλικοῦ, ἄνευ ἐπιγραφῆς τινος ὅμως, καὶ ἄνω κοίλωμα τετράγωνον, ἐν ᾧ ἐστηρίζετο πιθανῶς ἀνάθημα ἢ ἄλλο τι. Ἐπειδὴ δὲ πλὴν τῆς στήλης ταύτης εἶδον καὶ ἄλλους τινὰς λευκοὺς λίθους, ἀφ' ὧν εἰκάσας ὅτι ὑπὸ τὴν γῆν ἐνδεχόμενον νὰ ἐκαλύπτετο καὶ τι ἕτερον, εἶπον καὶ ἀνέσκαψαν τὸν χῶρον εἰς ἱκανὸν βάθος, ἔνθα ἀνεῦρον δύο πιθίσκους διώτους, πλήρεις τέφρας καὶ ὀστῶν, καὶ εὐτελεῖς τινὰς λύχνους· ὁ-

θεν δήλον. ὅτι ἐνταῦθα ἦσαν τάφοι ἢ καὶ μνημεῖον εἰς δ' ἀνήκεν ἤτε εὐρεθεῖσα ἐρμαϊκὴ στήλη καὶ ἡ ἑτέρα τετράγωνος.

Ἄλλος τάφος ἢ καὶ μνημεῖον πιθανῶς ὑπῆρχε πλησίον τῆς ἀνω ῥηθείσης Ἐκκλησίας, ἐνθα φαίνεται ἐπὶ τῆς γῆς τετράγωνον οἰκοδόμημα, οὗ ἐκάστη πλευρὰ ἔχει 5 μ. μῆκος, τύμπανον κίονος καὶ ὑπέρθυρον ἰωνικοῦ κόσμου καλῆς ἐργασίας καὶ ἄλλοι λευκοῦ μαρμάρου λίθοι· πάντα προκαλοῦντα ἀνασκαφὴν καὶ ἔρευναν, τοσοῦτῳ μᾶλλον, διότι ἐνταῦθα ἴστατο πιθανῶς κατὰ Leake (ἐν τῷ περὶ δήμων τῆς Ἀττικῆς σελ. 86 τῆς γερμ. μεταφράσεως) τὸ τρόπαιον τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Περσῶν, περὶ οὗ ποιεῖται λόγον ὁ Παυσανίας (1,32 κ. ἐ.).

Ἐπειδὴ μὲ τὴν εὐρεθεῖσαν ἐρμαϊκὴν στήλην καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴν σχέσιν ἔχουσι τὰ ὑπὸ Φιλοστράτου ἐν βίοις σοφιστῶν περὶ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ (2, 1, 24) φερόμενα, προτάσσομεν ταῦτα χάριν τῶν μὴ ἐχόντων πρόχειρον τὸ κείμενον τοῦ Φιλοστράτου.

«Ἀθηναίοις ἀπάνθρωπα ἐδόκει ταῦτα (ὅτι πρὸς τὸν υἱὸν ἀστόργως εἶχεν ὁ Ἡρόδης) οὐκ ἐνθυμουμένοις τὸν Ἀχιλλεῖα καὶ τὸν Πολυδεύκη καὶ τὸν Μέγρονα, οὓς ἴσα γνησίοις ἐπένησε, τροφίμους ὄντας, ἐπειδὴ καλοὶ μάλιστα κάγαθοὶ ἦσαν, γενναῖοί τε καὶ φιλομαθεῖς καὶ τῇ παρ' αὐτῶ τροφῇ πρέποντες. *Εἰκότας γοῦν ἀνετίθει σφῶν θηρώτων καὶ τεθηρακότων καὶ θηρασόντων* τὰς μὲν ἐν δρυμοῖς, τὰς δ' ἐν ἀγροῖς, τὰς δὲ πρὸς πηγαῖς, τὰς δὲ ὑπὸ σκιαῖς πλατάνων οὐκ ἀφανῶς, ἀλλὰ ξὺν ἀραις τοῦ περικόφοτος ἢ κινήσοτος, οὓς οὐκ ἂν ἐπὶ τοσοῦτον ἤρεν, εἰ μὴ ἐπαίνων ἀξίους ἐγίνωσκεν». Καὶ ἄλλαχού (2,1,30)» Διηγήσατο δὲ ὁ Ἡρόδης περὶ τοὺς φιλότατους αὐτῶ δήμους Μαραθῶνα καὶ Κηφισίαν».

4) διότι ἡ ἑορτὴ αὐτῆς πίπτει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χρόνου τῆς σπαρᾶς τῶν δημητριακῶν καρπῶν, ἤτοι τὴν 24 νοεμβρίου.

Ἐνός τῶν τριῶν τούτων τροφίμων τοῦ Ἡρώδου δούλων, τοῦ Πολυδεύκου, ἀνεῦρεν ὁ ἀγγλὸς Dawkins περὶ τὰ 1750, (καθ' ἃ ὁ Leake ἔνθα ἀνωτέρω λέγει), ἐν Κηφισίᾳ ἀκέφαλον ἐρμαϊκὴν στήλην, ἣν ἐδωρήσατο τῷ ἐν Ὁξωνίᾳ Πανεπιστημίῳ, ἔχουσαν ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν δύο ὑπ' αὐτοῦ φερομένας ἐπιγραφάς, ἃς περιέλαβε καὶ ὁ Βοϊκχιος εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν μετ' ἄλλων (ἐν τόμῳ α'. ἀρ. 989) εἰς τὸν αὐτὸν Πολυδεύκη ἀναφερομένας καὶ συμφωνούσας μὲ τὰ ὑπὸ Φιλοστράτου ἀνωτέρω τεθέντα.

Δευτέρα ἐρμαϊκὴ στήλη, ἀνατεθειμένη εἰς τὸν τρίτον τῶν τροφίμων τοῦ Ἡρώδου, τὸν Μέμνονα, εἶναι ἡ πρὸ μικροῦ ἐν Μαραθῶνι ἀνευρεθεῖσα ἐν τῷ κτήματι τοῦ κ. Σκουζέ, ἐξ ἧς λαμβάνομεν ἰδέαν καὶ περὶ τῆς ἐν Ὁξωνίᾳ σωζομένης· ἡ δὲ τρίτη, ἡ εἰς τὸν Ἀχιλλέα, μένει μοι ἀγνωστον ἂν που εὑρίσκεται.

Τῆς εἰς τὸν Μέμνονα στήλης ἀναγινώσκεται ἄνω μὲν, ὡς εἶπον, ἐπὶ τῆς προσθίου πλευρᾶς ἡ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή, σαφῶς καὶ καθαρῶς γεγραμμένη καὶ ὅλως ἀλώβητος ἐκ τοῦ μακροῦ χρόνου, δυσερμηνευτοῦ παρέχουσα μόνην τὴν δευτέραν λέξιν *τοπαθειν*, ἧς οὔτε ἐν ἀρχῇ οὔτε ἐν τέλει φαίνεται ὅτι ἐλλεῖπει τι συμπληροῦν αὐτήν, οὔδ' ἔχνος ἐξαλειφθέντος γράμματος διακρίνεται, διότι ὁ λίθος εἶναι λεῖος, λειότατος. Αἱ δὲ δύο τελευταῖαι λέξεις *Ἀρτέμιδος φίλος* ἀναφέρονται βεβαίως εἰς τὸ τοῦ Μέμνονος ἀσχόλημα, τὴν θήραν, εἰς ἣν κατὰ Φιλόστρατον ἀσμένως φαίνεται ὅτι διέτριβεν οὗτος.

Εὐθὺς δὲ κάτω ταύτης περὶ τὸν φαλλὸν ἔπεται πᾶσα ἡ ἐξῆς ἐκ γραμμῶν 25, ὡς εἶπον, ἐπιγραφή, τύπον γραμμάτων ἔχουσα τὸν καὶ ἄλλοθεν συνήθη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἡρώδου, οἷον **Α. Δ. Ε. Ζ. C. Ω.**

Ἐπειδὴ δὲ ταύτης πολλὰ καὶ λέξεις καὶ γράμματα εἶναι ἐκ τοῦ χρόνου ἐξηλειμμένα, βοηθεῖται τῆς ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Βοϊκχιῶ ὁμοίας ἐπιγραφῆς ἀναγινώσκω καὶ συμπληρῶ αὐτήν οὕτω, παραπέμπων τὸν ἀναγνώστην νᾶ

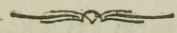
Ἰδὴ παρὰ Βοικχίῳ τὴν ἐρμηνείαν τινῶν δυσνοήτων φράσεων.

π]ρὸς θεῶν καὶ ἡρώων, ὅστις εἶ ὁ
 ἔχων]τὸν χώρον, μὴ ποτε μετα-
 κεινή]σ[ε]ις τούτων τι· καὶ τὰς τοῦ-
 των τ]ῶν ἀγαλμάτων εἰκόνας καὶ
 5 τει]μὰς ὅστις ἢ καθέλοι ἢ μετ[α-
 κεινόι]η, τούτῳ μῆτε γῆν καρπὸν
 φέρει]ν μῆτε θάλασσαν πλωτῆν
 εἶναι, κακ]ῶς τε ἀπολέσθαι αὐτὸν
 καὶ γένο]ς. ὅστις δὲ κατὰ χώραν
 40 φυλάτ]των καὶ τειμῶν
 τὰ εἰω]θότα καὶ αὔξων
 δια]μένει, καὶ πολλὰ καὶ ἀγ-
 15 αθᾶ]εἶναι τούτῳ κα]ι αὐτῷ καὶ
 ἐκγό]νοις. λυμῆ νασθαι δὲ [μη-
 25 δὲ λ[ωβή]σα σθαι μηδὲν ἢ
 ἀποκροῦσαι ἢ συνθραῦσαι ἢ συγ]χέ
 αι]τῆς μορφῆς καὶ τοῦ σχήματος· εἰ δέ τι
 ς οὔτω ποιή]σει, ἢ αὐτὴ καὶ ἐπὶ τούτοις ἀ-
 ρ]α 1). ἀλ[λ' ἐᾶ]ν τὰ τε ἐπιθέματα τῶν μορφῶν
 20 ἀσινῆ καὶ] ἀκέραια καὶ τὰ ὑποστήματα, τ[ὰς
 βᾶ]σεις, ὡς ἐποιήθησαν, καὶ ἐν πρώτῳ γε[κ
 αὶ ἐπὶ πρ]ώτοις, ὅστις ἢ προστάξειεν ἐτέρ-
 ω ἢ γ]νώμης ἄρξειεν ἢ γνώμη συμβᾶλοῖτο[πε
 ρὶ τοῦ τούτων τι κεινηθῆναι ἢ συνχυ-
 25 θῆναι.

Ἐν Ἀθήναις 29 μαΐου 1882.

ΕΥΘ. ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

1) Αἱ τελευταῖαι αὗται ἐπτὰ γραμμαὶ ἐν τῇ στήλῃ, τῇ ἐν Ἀγγλίᾳ, εἶναι γεγραμμέναι ἐν ἄλλῃ πλευρᾷ τοῦ αὐτοῦ λίθου.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΕΠΙΔΑΥΡΩ.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'.

Ἐκθεσις Α'.

Ἐπαναληφθεισῶν τῶν ἐν τῷ θεάτρῳ ἐργασιῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς λήξαντος Μαρτίου ἀνεσκάφησαν τὰ πέρυσι μὴ ἀνασκαφέντα οἰκοδομήματα τῆς σκηνῆς καὶ τὰ ἀναλήμματα τοῦ θεάτρου, ὥστε τὸ διαπρεπὲς οἰκοδόμημα τοῦ Πολυκλείτου ἀνεσκάφη πλέον ὀλοσχερῶς καὶ εἶνε καταφανὲς ἐν ἀπάσῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτοῦ.

Ἡ ἀνασκαφὴ τῶν οἰκοδομημάτων τῆς σκηνῆς κατέδειξεν ὅτι ἀνωκοδομήθη αὕτη ἐν ἀγνώστοις μεταγενεστέροις χρόνοις ἐκ τοῦ ἰδίου κατὰ μέγα μέρος ὑλικῷ δι' ἀσβέστου καὶ κεράμων, καὶ διηρέθη εἰς πολλὰ οἰκήματα, ὧν τὸ ἐν εὐτελέστατον τὴν κατασκευὴν, τοῖς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνακαλυφθεῖσι παρεμφερές. Ἐν τούτῳ ἦσαν ἐντετοιχισμένα ἱκανὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη καὶ μάλιστα δωρικὰ ἐκ πωρίνου λίθου κιονόκρανα, ὧν τὰ μὲν τῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῆς καμπύλης τοῦ ἐχίνου καταφαίνεται, τὰ δὲ τῆς ἐσχάτης παρακμῆς, τῆς καμπύλης τοῦ ἐχίνου οὔσης ἐν αὐτοῖς σχεδὸν εὐθείας γραμμῆς, καὶ μονόλιθοι ἀρράβδωτοι κίονες, οἵτινες ἐχρησίμευον πιθανῶς ὡς στηρίγματα ὑποβαστάζοντα τὸ τῆς σκηνῆς ἔδαφος. Ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ δὲ γωνίᾳ τοῦ μεγάλου τῆς σκηνῆς οἰκοδομήματος, ἦτοι τοῦ ὀπισθεν τοῦ λογαίου, εὑρέθησαν εἰς βάθος 1,20 ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος καὶ δύο ῥωμαϊκῆς ἐργασίας ἀγάλματα πλησίον ἀλλήλων κείμενα, ὧν τὸ μὲν Ἀσκληπιῶς, τὸ δὲ Ἰγρία.

Ὁ Ἀσκληπιῶς ἴσταται ἐπὶ μικρᾶς ἐκ τοῦ αὐτοῦ τεμαχίου πεντελησίου λίθου πεποιημένης βάσεως, καὶ φέρει ἱμάτιον, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὸ πέρυσι ἐνταῦθα εὑρεθὲν καὶ τὸ ἐν Φλωρεντίᾳ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι ὁ διὰ τοῦ ἱματίου τούτου κεκαλυμμένος ἀριστερὸς βρα-

χίων δὲν στηρίζεται ἐπὶ τοῦ γόμφου, ἀλλ' εἶνε μικρὸν πρὸς τὰ ἔμπρὸς ἐστραμμένος, τοῦ πλαγίου μέρους τοῦ θώρακος ἀπτόμενος καὶ διὰ τῆς ἄκρας χειρὸς τὸ κράσπεδον τοῦ ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου καταπίπτοντος ἱματίου συγκρατῶν. Ἐτι δὲ διαφέρει τοῦ γνωστοῦ τύπου καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι τὴν δεξιὰν δὲν ἐστήριζεν ἐπὶ ῥάβδου, διότι αὕτη ἔπρεπε πάντως ἐπὶ τῆς βάσεως νὰ στηρίζηται, ἢ βάσις ὅμως δὲν προεξέχει καθόλου τῆς περιφερείας τῶν ποδῶν· ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι διὰ τῆς ἄκρας δεξιᾶς θὰ ἐκράτει αὐτὸν τὸν περὶ τὴν ῥάβδον συνήθως ἐλισσόμενον ὄφιν, οὐ τινος μάλιστα καὶ σώζονται ἔχνη ἐπαφῆς ἐν τῷ δεξιῷ μηρῷ. Ἐπὶ τῆς βάσεως δὲ ὑπάρχει παρὰ τὸν ἀριστερὸν πόδα κορμὸς δένδρου, περιτυλισσόμενος καὶ οὗτος διὰ τοῦ ἱματίου, καὶ πρὸ αὐτοῦ ὀμφαλός, γνωστὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ σύμβολον. Χαρακτηριστικώτατον δ' εἶνε ὅτι ὁ θεὸς φέρει ἐνδρομίδας, ἅτε ἀείποτε βαδίζων καὶ πρὸς βοήθειαν τῶν ἀσθενούντων σπεύδων· ἄλλως καὶ ἕτεροι θεοὶ κατωτέρως, ὥσπερ καὶ ὁ Ἀσκληπιός, τάξεως φέρουσι τοιοῦτον εἶδος ὑποδημάτων, οἷον ὁ Βορέας. Ὑψος ἔχει τὸ προκειμένον ἀγάλμα ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τοῦ λαιμοῦ 1,10, συμπεριλαμβανομένης δὲ καὶ τῆς βάσεως 1,18. Ἐλλείπουσιν αὐτῷ ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ δεξιὸς βραχίον· κατὰ τὰ λοιπὰ δὲ εἶνε ἀρτιμελές καὶ ἐν καλλίστῃ διατηρεῖται καταστάσει.

Τὸ γυναικεῖον ἀγάλμα ἴσταται ὡσαύτως ἐπὶ μικρᾶς ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου πεποιημένης βάσεως καὶ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός, ἔχον τὸν ἀριστερὸν πολὺ πρὸς τὰ ὀπίσω ἐστραμμένον. Φέρει δὲ ποδῆρη χιτῶνα ἐζωσμένον ὑπὸ τοῦς μαστοὺς διὰ λεπτῆς ταινίας, καὶ ἱμάτιον, ὅπερ ἐπικαλύπτει διὰ τοῦ ἐνὸς ἄκρου τὸν ἀριστερὸν βραχίονα διέρχεται ὅπισθεν τοῦ σώματος εἰς τὰ ἔμπρόσθια, ἐνθα τὸ ἕτερον ἄκρον θὰ ἐρρίπτετο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ πήχεως. Τοιοῦτον συνήθη ἄλλως ἱματισμὸν γυναικεῖων ἀγαλμάτων φέρει καὶ ἡ Ὑγίεια, ὡς εἰκονίζεται αὕτη ἐπὶ νομισμάτων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ προκειμένον ἀγάλμα εὐρέθη πλησίον τοῦ

Ἀσκληπιοῦ, εἶνε ἰσομέγεθες ἐκείνῳ, πρὸς τούτοις δὲ τῆς αὐτῆς ἐργασίας καὶ μάλιστα τῆς αὐτῆς χειρὸς ἔργον, ἐξ ὄλων τούτων συμπεραίνω ὅτι ἴσως εἰκονίζει τὴν Ὑγίειαν. Φέρει δὲ καὶ τοῦτο ἐνδρομίδας. Ἐλλείπει αὐτῷ τὸ ἀπὸ τῶν μαστῶν ἀνώτερον μέρος τοῦ σώματος.

Ἐκ τοῦ τόπου δὲ τῆς εὐρέσεως τῶν προκειμένων ἀγαλμάτων καὶ ἐκ τοῦ μικροῦ αὐτῶν μεγέθους συμπεραίνω ὅτι καὶ ταῦτα, ὡς καὶ τὸ πέρυσιν εὐρεθὲν μικρόσχημον ὡσαύτως γυναικεῖον ἀγαλμα, ἴσταντο ἴσως ἐν κόγχαις τῶν τοίχων τῶν οἰκοδομημάτων τῆς σκηνῆς.

Ἐν τῇ ἀνασκαφῇ δὲ τῶν ἀναλημμάτων (Schlussmauern), ἅτινα ἐνιαχοῦ σώζονται εἰς ὕψος 2,50, ἐγένετο πολύτιμον ἀρχιτεκτονικὸν εὕρημα, ἤτοι εὐρέθη παρὰ τὴν πύλην τῆς δυτικῆς εἰσόδου τοῦ θεάτρου *γωνιαῖον ἰωνικὸν κιονόκρανον*, ὅπερ, ὡς ἐκφαίνεται ἐκ τε τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως καὶ τῶν διαστάσεων αὐτοῦ, ἀνήκει εἰς τοὺς τὸν τοῦτον τοῦ ὑποσκηνοῦ κοσμοῦντας ἡμικίονας, ὧν αἱ ἀττικουργεῖς σπεῖραι εὐρέθησαν πέρυσι κατὰ χώραν κείμεναι. Οὕτως ἐπεβεβαιώθη πλέον, ὅτι οἱ ἡμικίονες ἐκεῖνοι ἦσαν ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, διότι τῇ ἀληθείᾳ ἐδύναντο νὰ εἶνε καὶ κορινθιακοῦ, ἀφοῦ μάλιστα τὰ εὐρεθέντα γεῖσα φέρουσι *γραιπόδας*, οὗτοι δὲ, ὡς γνωστόν, δὲν ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς ἀττικοῖς ἰωνικοῖς μνημείοις. Σύγκειται δὲ τὸ κιονόκρανον τοῦτο ἐξ ἐχίνου, ἤτοι κυματίου, συνδεδεμένου τῷ κορμῷ τοῦ κίονος δι' ἀστραγάλου, ἐκ τῶν ἐλίκων, καὶ ἐκ τοῦ ἄθρακος, φέροντος τὸ σύνηθες κυμάτιον. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ τε ἀστράγαλος καὶ τὰ κυμάτια δὲν εἶνε ἀναγεγλυμμένα ἀλλ' εἰκονίζοντο χρώματι.

Ἡ ἀνασκαφὴ τῶν ἀναλημμάτων ἐδειξε πρὸς τούτοις ὅτι ἐν ἑκατέρῳ τῶν κεράτων τοῦ θεάτρου ἐσχηματίζοντο δία ἐπάλληλοι κρηπίδες, τὸ μὲν ἕνεκα τοῦ σχήματος τοῦ λόφου, τὸ δὲ, ὡς φαίνεται, πρὸς κατασκευὴν πύλης ἐν τῷ διαζώματι. Ἀλλὰ περὶ πάντων τούτων γενήσεται λόγος

ἐν καιρῷ τῷ δέοντι, ὅτε δημοσιευθῆσονται καὶ σχεδιογραφώματα.

Ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τῇ 16 Ἀπριλίου 1882.

Ἐκθεσις Β'.

Περατωθείσης τῆς ἐν τῷ θεάτρῳ ἐργασίας, ἠρξάμην τῇ 17ῃ Ἀπριλίου ἀνασκαφῶν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ περιβόλῳ καθ' ἣν εἶχον ἐντολὴν παρὰ τῆς Ἐταιρίας. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπεκόπη μέρος τοῦ δάσους εἰς ὃ καὶ οὗτος, ὡσπερ καὶ τὸ θέατρον, ἔχει μεταβληθῆ, εἶτα δέ, θέλων νὰ ἐξερευνήσω τὸν χώρον πρὸς μεταφορὰν τῶν χωμάτων καὶ συγχρόνως νὰ ἀποκαλύψω τὸ τεῖχος τοῦ περιβόλου καὶ οὕτως εἰσέλθω ἐντὸς αὐτοῦ, ἤγαγον ἐκ τῆς ἀρκτικῆς τοῦ σταδίου πλευρᾶς μεγάλην τάφρον, 28 μέτρων μήκους, δι' ἧς συνήνησα πρῶτον μὲν δύο τείχη, ὧν τὸ ἐν μεταγενέστερον, ἐκ λίθων, πλίνθων καὶ κέραμων κατεσκευασμένον, τὸ δὲ ἀρχαῖον, μέρος τοῦ περιβόλου πιθανῶς, εἶτα δὲ τὸ ἐκ πωρίνου λίθου κρηπιδῶμα μεγάλου περιφεροῦς οἰκοδομήματος, 1 καὶ $1\frac{1}{2}$ μέτρον ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος κείμενον. Ἐπεκτείνας εἰσέτι τὴν τάφρον ἀπεκάλυψα, εἰς 7,70 ἀπὸ τοῦ κρηπιδώματος τούτου ἀπόστασιν, περιφερὲς οἰκοδόμημα ἐκ πωρίνου λίθου κατὰ τὸ ἰσοδομικὸν σύστημα ὠκοδομημένον, ἔχον ἐξωτερικὴν διάμετρον 7,24, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ δύο ἕτερα, ὧν τὸ ἐν ἔχει διάμετρον 4,84, τὸ δὲ 2,36. Τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα εἶνε τρεῖς κύκλοι τὸ αὐτὸ κέντρον ἔχοντες, διάφορον ὅμως ἀκτῖνα, οἷον 3,62. 2,28 καὶ 1,18. Λεῖψανα τοῦ ἐνὸς τούτων εἶδεν ἢ ἀπεκάλυψεν ὁ Blouet καὶ ταῦτα εἰκονίζει, φαίνεται, διὰ τοῦ ἐ ἐν τῷ σχεδιογραφώματι αὐτοῦ, εἰκάζων ὅτι εἶνε λεῖψανα τῆς Θόλου τοῦ Πολυκλείτου. Ὡσαύτως ὁ Κούρτιος (Peloponnes) ἐνταῦθα εἰκονίζει περιφερὲς οἰκοδόμημα ἔχον διάμετρον (ἐσωτερικὴν) 20 ποδ., ὅπερ ἐκλαμβάνει ὡς τὴν Θόλον· ταῦτο δὲ οὐδὲν ἕτερον εἶνε ἢ

τὸ πρῶτον τῶν προκειμένων τριῶν κυκλικῶν οἰκοδομημάτων. Ἐν ὅμως τὸ πρᾶγμα ὄντως ἔχει οὕτως, τοῦτο θέλουσι δείξει ἡμῖν αἱ ἀνασκαφαί, καὶ μάλιστα ἡ τοῦ μεγάλου περιφεροῦς οἰκοδομήματος ἀποκάλυψις, διότι, τούτου μὴ ὑπάρχοντος, ἀπὸ ταῦδε ἐδυνάμην νὰ εἶπω ὅτι τὰ τρία ταῦτα κυκλικὰ οἰκοδομήματα εἶνε πιθανῶς ἡ κρήνη ἐκεῖνη, ἡ παρὰ τὸ στάδιον, κατὰ τὴν τοῦ Πausανίου ἀφήγησιν, κειμένη, ἢ «τῷ τε ὀρόφῳ καὶ κόσμῳ τῷ λοιπῷ θέας ἀξία,» καὶ οὐχὶ ἡ Θόλος, διότι αὕτη ἐν ἣ ἦσαν αἱ τοῦ Πausίου γραφαί, θὰ ἦτο μέγα καὶ κατοικήσιμον, ἦτοι προσιτὸν τοῖς θεαταῖς οἰκοδόμημα, τὰ προκείμενα ὅμως εἶνε ὑπὲρ τὸ δέον μικρὰ καὶ κείνται οὕτω πλησίον ἀλλήλων, ὥστε μάλιστα δύναται τις νὰ διέρχεται διὰ τοῦ μεταξὺ αὐτῶν χώρου, καθότι, ἀφαιρουμένου τοῦ πάχους τῶν τοίχων ἐκ τῶν ἄνω δικστάσεων, ἡ μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου ἀπόστασις εἶνε 0,70 καὶ ἡ μεταξὺ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου 0,76, ἐν ᾧ ὁ χώρος τοῦ τρίτου εἶνε 1,40. Ἡ ἀποκάλυψις ὅμως τοῦ κρηπιδώμακος τοῦ μεγάλου περιφεροῦς οἰκοδομήματος θέτει τὸ ζήτημα ὑπὸ ἄλλην φάσιν, διότι τὸ μέγα τοῦτο οἰκοδόμημα φαίνεται ὅτι ἀποτελεῖ ὄλον τι μετὰ τῶν τριῶν ἐτέρων, τὸ ὄλον δὲ τοῦτο δύναται νὰ εἶνε ὄντως ἡ Θόλος. Ἄλλ' ἐπαναλαμβάνω ὅτι τὸ ζήτημα θέλει λύσει ἡ ἐντελής τῶν οἰκοδομημάτων τούτων ἀποκάλυψις καὶ ἐκκαθάρισις, ἣτις ἀρκετὸν χρόνον θέλει διαρκέσει.

Ἐγένοντο δὲ ἐν ταῖς μέχρι τοῦτε ἐργασίαις τὰ ἐξῆς εὐρήματα.

α'.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ.

Εἰς ἀπόστασιν 1—5 μέτρων πρὸς νότον τοῦ μεγάλου περιφεροῦς οἰκοδομήματος εὐρέθησαν ἐντετοιχισμένα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν μεγαγενεστέρῳ τοίχῳ:

1) πῶρινοι κίονες δωρικοῦ ρυθμοῦ ἔχοντες διαμέτρον 0,55.

2) δωρικά *κιονόκρανα* ἀρραβδώτων κινόνων, ὧν ἡ διάμετρος κατὰ τὸ ὑποτραχήλιον 0,44, ἐκ πωρίνου καὶ ταῦτα λίθου.

3) ἰωνικὰ *κιονόκρανα*, ὡσαύτως ἐκ πωρίνου λίθου, ὧν ἡ διάμετρος 0,44.

Ἐπὶ τοῦ μεγάλου περιφεροῦς οἰκοδομήματος κεῖνται:

4) δωρικοὶ ἐκ πωρίνου λίθου *σπόνδυλοι κίωνων*, ὧν ἡ διάμετρος 0,97.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ περιφεροῦς οἰκοδομήματος καὶ μάλιστα ἐν τοῖς τρισὶ κυκλικοῖς εὐρέθησαν τὰ ἐξῆς *μαρμάρινα* μέλη, ἅπαντα καλλίστην ἔχοντα τὴν γλυφὴν.

5) μεγάλα *τεμάχια* μονολίθων *ἰωνικῶν κίωνων*, ὧν ἡ διάμετρος 0,60.

6) *τεμάχιον* βάσεως τῶν κίωνων τούτων, ἀττικουργῆς *σπεῖρα*.

7) δύο ἡμίση σχεδὸν *κορινθιακὰ κιονόκρανα*, τοῖς κίοσι τούτοις, ὡς φαίνεται, ἀνήκοντα, ἅπερ ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν δύο σειρῶν φύλλων, δὲν ἔχουσιν ὅμως τοὺς ὑψηλοὺς ἐκείνους καυλοὺς, τοὺς ὑπὸ τὸν ἄβακα ἐλισσομένους, ἀλλὰ τοὺς ταπεινοτέρους, οἵτινες συστρεφόμενοι κατὰ τὰ ἄκρα ἀνέχουσιν ἄνθος, ὅπερ ἐξικνεῖται μέχρι σχεδὸν ὑπὸ τὸν ἄβακα. Οὕτω τὰ κιονόκρανα ταῦτα εἶνε σπουδαιότατα διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ κορινθιακοῦ κιονοκράνου, διότι εἰκονίζουσι βεβαίως μίαν τῶν διαφόρων μορφῶν, ἃς ἔσχε τοῦτο μέχρι τῆς ἐν τῇ εὐγενεστάτῃ μορφῇ ἀναπτύξεως αὐτοῦ, μέχρι δηλ. τῆς μορφῆς ἐκείνης, ἐν ἣ ἐμφανίζεται τοῦτο ἐν τῷ μνημείῳ τοῦ Λυσικράτους, ἣτις δὲν εἶνε ἡ πρώτη, ὡς γνωστόν, ἀλλ' ἡ τελευταία ἐν τῇ ἑλληνικῇ περιόδῳ μορφῇ αὐτοῦ. Τὸ ἐπὶ τοῦ ἄβακος δὲ κυμάτιον δὲν εἶνε ἀναγεγλυμμένον, ἀλλ' ἦτο κεχρωματισμένον.

8) *ἰωνικὸν ἐπιστύλιον* ἐκ τοῦ αὐτοῦ μετὰ τοῦ οὐδεμιαν ἀνάγλυφον παράστασιν φέροντος *διωζώματος* συγχείμενον λίθου.

9) *ἰωνικὰ γείσα* περιφεροῦς οἰκοδομήματος, ἅτινα δὲν φέ-

ρουσι γεισίποδας ἀλλὰ διπλοῦν ἀστράγαλον. Τινὰ ἔχουσι καὶ καλῶς κεχαραγμένα διακριτικὰ γράμματα, οἶον Θ καὶ Ρ.

10) καλύμματα ἐκ τῆς στέγης μετὰ φατνωμάτων.

11) ὑδρορροαὶ περιφεροῦς οἰκοδομήματος, ὠραιοτάτους συνελισσομένους ὄρμους φυτῶν καὶ ἀνθῶν φέρουσαι. Πρὸς τούτοις δὲ δύο κεφαλαὶ λεόντων κάλλιστα κοσμητικὰ ἔργα τῆς Δ'. πιθανῶς ἑκατονταετηρίδος, ἐν ἀκραπραγματικῇ ἀληθείᾳ ἐξειργασμένα.

12) κεραμίδες, σωλῆνές τε καὶ καλυπτῆρες, ἔτι δὲ καλυπτῆρες ἀρθρωτοί.

β'.

ΠΛΑΣΤΙΚΑ.

1) κορμὸς Νίκης πτερωτῆς, (οὔτινος ἐλλεῖπει τὸ ἀπὸ τῆς ὀσφύος κατώτερον μέρος, ὁ ἀριστερὸς βραχίον καὶ τὸ μείζον μέρος τῶν πτερύγων), ἔχων μέγεθος μικρότερον τοῦ φυσικοῦ. Ἡ θεὰ φέρει λεπτὸν χιτῶνα καὶ πέπλον, ὃν ἔχει ἐρριμμένον ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πῆχεως, καὶ παρίστατο ἐν πτήσει ἢ ὀρμητικῇ κινήσει, ὥστε, τοῦ ἀνέμου ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πνέοντος, πλουσίας σχηματίζει ὁ ἱματισμὸς πτυχάς. Ἔχει δὲ μεταξὺ τῶν πτερύγων πέντε ὀπάς, δι' ὧν ἦτο διὰ μολύβδου προσκεκολλημένη, ὡς φαίνεται, τοίχῳ τινί, ἴσως τυμπάνῳ ναοῦ· διὰ τοῦτο καὶ τὰ ὀπίθια δὲν εἶνε ἐντελῶς ἐξειργασμένα. Καί τοι δὲ τὸ σωζόμενον μέρος τοῦ ὄλου ἀγάλματος εἶνε μικρὸν καὶ τὸ μάρμαρον πολλαχῶς ἐφθαρμένον, ἡ ἐργασία δὲ δὲν εἶνε ἰκανῶς ἐπιμεμελημένη, οὐχ ἥττον διακρίνει τις ἐν αὐτῷ ἐλληνικὸν ἔργον τῆς Γ'. ἑκατονταετηρίδος, ἀναπολοῦν ἡμῖν μάλιστα τὰς Νηρηίδας τοῦ ἐν Ἐάνθῳ μνημείου.

Ἐύρεθη εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μέτρου πρὸς νότον τοῦ μεγάλου περιφεροῦς οἰκοδομήματος πλησίον μεταγενεστέρου τοίχου.

2) κεφαλή γυναικεία μικροτέρα τοῦ φυσικοῦ μεγέθους οὐσὶν πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένη καὶ ἔχουσα τὸ βλέμμα ἀνατεταμένον οἶονεὶ λύπην ἐκφράζουσα καὶ βοήθειαν αἰτουμένη. Ἡ κόμη δὲ εἶνε ἐντελῶς ἐξεργασμένη, ἰδίως τὰ ὀπίσθια αὐτῆς, καὶ ἀποτελεῖται μόνον ἐκ τεσσάρων περὶ τὸ κρανίον βαινόντων βοστρύχων· ἐν τῇ κορυφῇ δὲ τοῦ κρανίου ὑπάρχει ὀπή, ἐν ἣ ἦτο προσκεκολλημένον τι. Ἡ κεφαλή αὕτη ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ἀνήκουσα τῷ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀριθμῷ κορμῷ, ὃ καὶ προσαρμύζει μάλιστα μικρὸν εἰς τι μέρος· ἀλλ' ἢ προσαρμογὴ αὕτη, νομίζω, εἶνε τυχαία, διότι καὶ ἡ ἔκφρασις ἀκατάλληλος εἶνε καὶ, τὸ σπουδαιότατον, αἱ διαστάσεις αὐτῆς φαίνονται μοι κατὰ τι μείζονες ἢ αἱ τοῦ κορμοῦ.

Ἐλλείπει αὕτῃ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ πωγωνίου μέχρι τῆς ρινός· τὸ μάρμαρον δ' εἶνε πολλαχῶς ἐφθαρμένον.

Εὐρέθη ἐν μεταγενεστέρῳ τοίχῳ ἐντετοιχισμένη, 2 περίπου μέτρα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως τοῦ κορμοῦ τῆς Νίκης.

3), κορμὸς μικροῦ γυναικείου ἀγάλματος, φέροντος λεπτὸν χιτῶνα καταλείποντα γυμνὸν τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ θώρακος καὶ ἐξωσμένον ὄντα περὶ τὴν ὀσφύν. Καὶ τοῦτο εἶνε ἑλληνικὸν ἔργον παρεμφερὲς ταῖς ἐν Δήλῳ εὐρεθείσαις νύμφαις τῆς Περσεφόνης.

Ἐλλείπει αὐτῷ τὸ ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς κοιλίας κατώτερον μέρος καὶ τὰ ὀπίσθια (ἴσως μάλιστα, ὡς ἐκ τούτου φαίνεται, προέρχεται ἐκ ζωφόρου ναοῦ τινος), καὶ εἶνε πολὺ ἐφθαρμένον. Ὑψος 0,31, πλ. κατὰ τοὺς ὤμους 0,21.

Εὐρέθη 3 μέτρα πρὸς νότον τοῦ μεγάλου περιφεροῦς οἰκοδομήματος.

4) κορμὸς μικροσχήμου γυμνοῦ ἀνδρὸς ἢ μᾶλλον παιδός, κατακεκλιμένου ὄντος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἀγκῶνος, καλῆς ἐργασίας καὶ διατηρήσεως· ἐλλείπει αὐτῷ τὸ κάτω τῆς κοιλίας μέρος καὶ ἔχει πλάτος κατὰ τοὺς ὤμους 0,27.

Εὐρέθη πλησίον τοῦ προηγουμένου.

5) ἕτερος ἰσομεγέθης γυμνὸς ἀνδρικός κορμὸς, οὔτινος ἔλλείπει σχεδὸν ὀλόκληρος ὁ θώραξ, εὐρεθεὶς καὶ οὗτος πλησίον τοῦ προηγουμένου.

6) μικρόσχημος κορμὸς θωρακοφόρου ἀνδρός, οὔτινος ἡ κεφαλὴ ἦτο ἐνθετος. Ὁ κατὰ τὴν πλαστικὴν τοῦ σώματος μορφήν πεποιημένος θώραξ ἔχει τὰς δύο καλουμένας πτέρυγας, αἵτινες κατέρχονται μέχρις ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν, ὕψ. 0,40, πλ. κατὰ τοὺς ὤμους 0,26.

Εὐρέθη ἐντετοιχισμένος ἐν μεταγενεστέρῳ τοίχῳ.

7) κορμὸς τηβεντοφόρου ἀνδρός μεγέθους ὑπερφυσικοῦ, οὔτινος ἔλλείπει τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος· ὕψος τοῦ σωζομένου μέρους 0,85, πλ. 0,58.

8) ἕτερος τοιοῦτος φυσικοῦ μεγέθους, οὔτινος ἔλλείπει ὡσαύτως τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος· ὕψος τοῦ σωζομένου μέρους 0,46, πλ. 0,42.

Ἄμφότεροι εὐρέθησαν πλησίον ἀλλήλων ἐν μεταγενεστέρῳ τοίχῳ ἐντετοιχισμένοι.

Υ΄.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ.

1) τεμάχιον μακμαρίνης πλακὸς βάρου, ἐχούσης περίεκυμάτιον καὶ ἄβακκα, ἐν ᾧ σώζονται τάδε τὰ γράμματα :

ΑΠΟΛΛΩΝΙΜ...

ΕΚΘΕ...

Μετὰ τὸ ἐν τῷ δευτέρῳ τούτῳ σίχῳ τελευταῖον Ε διακρίνονται τὰ ἄνω ἄκρα ἐνὸς μ· ὕψος τοῦ σωζομένου μέρους 0,30, πλ. κατὰ τὸ ἄνω μέρος 0,54, πλ. 0,38.

Ὁ χαρακτήρ τῶν γραμμάτων εἶνε κάλλιστος. Μῆκος αὐτῶν 0,023.

2—5. Τὰς τέσσαρας ταύτας ἐπιγραφὰς ἴδε ἐν σελ.

Ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τῇ 7ῃ Μαΐου 1882.

Ἐκθεσις Γ΄.

Ἡ ἐξακολούθησις τῆς περὶ τὸ μέγα περιφερὲς οἰκοδόμημα ἀνασκαφῆς ἔφερον εἰσέτι εἰς φῶς τὰ ἐξῆς εὐρήματα

ἀ.

ΠΛΑΣΤΙΚΑ.

1) κολοσσιαῖον ἀγάλμα Ἀθηναῖ ἀρχαίζον, οὐτινος ἐλλείπει ἡ κεφαλὴ καὶ ἀμφότεροι οἱ βραχίονες. Ἡ θεὰ Ἰσταται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ἔχουσα τὸν δεξιὸν πολὺ πρὸς τὰ ὀπίσω κεκλιμένον καὶ φέρει ποδῆρη χιτῶνα ἐζωσμένον λεπτῇ ταινίᾳ οὐχὶ περὶ τὴν ὀσφὺν ἀλλὰ ὑψηλότερον, ἀμέσως ὑπὸ τοὺς μαστούς. Κατὰ τὸ ἄνω τοῦ θώρακος μέρος φέρει τὴν αἰγίδα, ἣτις δὲν εἶνε φολιδωτὴ ἀλλ' ἔχει τὴν ἐπιφάνειαν λείαν καὶ σύγκειται ἐκ δύο πετάλων συνερχομένων κατὰ τὸ μέσον τοῦ στήθους, ἔνθα τὸ γοργόνειον, ὁμοιάζουσα κατὰ τοῦτο τῇ αἰγίδι τοῦ ἐν τῇ πυκνὴ εὐρεθέντος ἀγάλματιοῦ καὶ μάλιστα τῇ τῆς ἐν τῇ Villa Ludovisi Ἀθηναῖ τοῦ Ἀντιόχου. Κατὰ τὴν περιφέρειαν δὲ τῆς ἀσπίδος ἦσαν χαλκοὶ ὄφεις μολύβδω συγκεκολλημένοι, ὡς ἐκφαίνεται ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ ὀπῶν· ὡσαύτως δύο τοιοῦτοι ἦσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ γοργονείου. Ἡ κόμη δὲ κατέρχεται ἅπασα κατὰ τὰ νῶτα εἰς μακροὺς κατὰ τὸν ἀρχαῖκὸν τρόπον κανονικοὺς βοστρύχους· ὡσαύτως ἀρχαϊκῆς αὐστηρότης παρατηρεῖται ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν πτυχῶν, ὅπερ δεικνύει ὅτι εἶνε ἀντίτυπον ἔργου τινὸς τῶν μέσων τῆς Ε΄. ἑκατονταετηρίδος.

Παραβαλλόμενον δὲ τὸ ἡμέτερον εὐρημα πρὸς τὰ σωζόμενα ἡμῖν ἀγάλματα τῆς Ἀθηναῖ διαφέρει σχεδὸν ἀπάντων καὶ μόνον ὁμοιότητά τινα ἔχει πρὸς τὴν ἄνω μνημονευθεῖσαν Ἀθηναῖν τοῦ Ἀντιόχου, ἧς ὅμως ὑστερεῖται κατὰ τὴν ἀξίαν, διότι καὶ τὸ ἄχαρι καὶ βαρὺ αὐτῆς ἔχει καὶ μείζονας δεικνύει ἀτελείας ἐν τῇ πλαστικῇ ἐξεργασίᾳ τοῦ σώματος καὶ τῷ σχηματισμῷ τῶν πτυχῶν, αἵτινες εἶνε

σκληραὶ καὶ ἐνιαχοῦ, ὡς ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ, τὰς σάρ-
κας αὐτὰς διασχίζουσι.

Εὐρέθη ἀκριβῶς παρὰ τὸ μέγα περιφερὲς οἰκοδόμημα, ὕψ.
1,80. Τὸ μάρμαρον εἶνε πεντελήσιον.

2) θωρακοφόρος ἀνὴρ φυσικοῦ μεγέθους καὶ ἐργασίας ῥω-
μαϊκῆς, οὔτινος ἔλλείπουσιν ἡ ἔνθετος οὔσα κεφαλὴ, οἱ βρα-
χίονες καὶ τὰ κάτω ἄκρα ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ μηροῦ. Πλὴν
τοῦ θώρακος, οὔτινος ἡ κάτω πτέρυξ κατέρχεται μέχρι
τῶν μηρῶν, φέρει καὶ χλαμύδα ἐρριμμένη ἐπὶ τοῦ ἀριστε-
ροῦ ὤμου. Τὰ ὀπίσθια εἶνε ἀκατέργαστα.

3) τηβεντοφόρος ἀνὴρ φυσικοῦ μεγέθους καὶ καλλίστης
διατηρήσεως, οὔτινος ἔλλείπει μόνον ἡ κεφαλὴ καὶ αἱ προ-
τεταμέναι οὔσαι ἄκραὶ χεῖρες. Ἰσταται ἐπὶ ταπεινῇ ἐλ-
λειψοειδεῖ βάσει, ἐφ' ἧς παρὰ τὸν ἀριστερὸν πόδα κάλαθος.

4) ὑπερμεγέθης κεφαλὴ δελφίνος. Ὑψ. 0,35.

6'.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ.

1) μεγάλα τεμάχια μαρμαρίνης ὑδρορροῆς περιφεροῦς
οἰκοδομήματος μετὰ συνελισσομένων ὄρμων φυτῶν καὶ ἀν-
θῆων καὶ πέντε κεφαλῶν λεόντων, παρεμφερῶν τοῖς πρότε-
ρον εὐρεθεῖσι καὶ ἐν τῇ 6'. ἐκθέσει μου μνημονευθεῖσι.

2) πλάξ γείσου Δωρικοῦ ἐκ πωρίνου λίθου, ἀνήκουσα εἰς
τὸ μέγα περιφερὲς οἰκοδόμημα. Ἐν τῇ κατὰ τὴν πρόσοψιν
ὑπὸ τὸ κυμάτιον μικρὰ σκοτία διακρίνονται ἔχνη ἐρυθροῦ
χρωματισμοῦ.

7) τρίγλυφος καὶ μετόπη, ἐν ἧ ἐγγεγλυμμένος ρόδαξ.

γ'.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ.

1) Τετραγωνικὸς λίθος βάρου ἐκ σκληροῦ ἀσβεστολί-
θου, ἐν ᾧ :

ΚΑΙΣΑΡΑΘΕΟΥ

ΙΑΝΟΥΠΑΡΘΙΚΟΥ (ον)

ΘΕΟΥΝΕΡΟΥΑΥΓΙΩΝΟΝ

ΑΔΡΙΑΝΟΝ ΕΒΑΣΤΟΝ
 ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΔΗΜΑΡ
 ΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΟΝ ΎΓΑ
 ΤΟΝ ΤΟΓΉ ΠΟΛΙΣΤΟΝ ΕΑΥ
 ΤΗΣ ΞΩΤΗΡΑΚΑΙ ΟΙΚΙΣΤΗΝ

Τὰ γράμματα σμικρύνονται ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου στίχου καὶ οὕτως ἔχουσι μῆκος 0,050—0,032.

Ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης δ' ἐπιφανείας ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα ἐπιγραφή ἐξ ἧς σώζονται μόνον :

.....ΝΑ

...Ε ΤΕΛΕΙ

Ύψ. 0,80, πλ. 1,00 πάχ. 0,65.

Τοῦ βάρους τούτου σώζεται καὶ ἡ βάσις, παρὰ ἀσβεστοκάμινον κειμένη, ἴσως κατὰ χώραν.

2) Ἄλλος λίθος ἰσομεγέθης, ὅστις ἔκειτο ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως καὶ οὕτως ἀπετέλει τὸ αὐτὸ σὺν τῷ προηγουμένῳ βάρῳ. Σώζονται ἐν αὐτῷ τὰδε :

ΑΠΟΛΙΣΤΩΝ...

ΑΝΤΙΓΟΝΟΝ...

ΑΡΕΤΑΣ ΕΝΕΚ...

ΕΙΣΤΑΝ ΠΟΛΙΝ

Ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς συνέχεια εἶνε τὰ ἐν τῇ μιᾷ πλευρᾷ τῆς ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀριθμῷ σωζόμενα γράμματα

.....ΝΑ

...ΕΤΕΛΕΙ

Μῆκος γραμμ. 0,020.

3) Μαρμαρίνη πλάξ βάρους ἐν ᾧ :

ΑΠΟΛΙΞΙΣΤΩΝ ΕΠΙ

ΔΑΥΡΙΩΝΤΙ ΒΕΡΙΟΝ

ΚΛΑΥΔΙΟΝΚΑΪΣΑΡΑ
 ΞΕΒΑΣΤΟΝΓΕΡΜΑ
 ΝΙΚΟΝΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ

Υψ. 0,74, πλ. 0,48, πχ. 0,36. Μ. γραμ. 0,033.

4) Πλάξ βάρου μαρμαρίνη ἔχουσα ὕψ. 0,24, πχ. 0,80
 καὶ πλ. 0,60, ἐν ἧ :

ΑΠΟΛΙΞΑΤΩΝΕΠΙΔΑΥΡΙΩΝΑΡΟΤΙΝΑΝ
 ΘΕΟΞΙΟΞΑΙΓΙΑΚΑΝΑΡΕΤΑΣΕΝΕΚΕΝ
 ΚΑΙΕΥΝΟΙΑΞΑΝΕΧΟΥΞΑΔΙΑΤΕΛΕΙ
 ΕΙΞΑΥΤΑΝ

Μ. γραμμ. 0,020.

5) Τετραγωνικὴ στήλη εἰς δύο τεμάχια τεθραυσμένη ἐκ
 σκληροῦ ἀσβεστολίθου, ἐν ἧ :

ΑΠΟΛΙΞΑΤΩΝ
 ΕΠΙΔΑΥΡΙΩΝ
 ΝΕΡΩΝΑΚΛΑΥ
 ΔΙΟΝΤΙΒΕΡΙ (ου)
 ΥΙΟΝ
 ΔΡΟΥΞΟΝ

Υψ. 0,67, πλ. 0,30, πχ. 0,23. Μ. γραμμ. 0,022.

6) Τεμάχιον ἐτέρας τοιαύτης ἐν ᾧ :

ΑΣΚΛΗΠΙΩ
 ΕΠΗΚΩ
 ΚΕΛΞΟΣ
 ΟΙΕΡΕΥΞ

Υψ. 0,35, πλ. 0,25, πχ. 0,30. Μ. γραμμ. 0,036.

7) Τεμάχιον μαρμαρίνης πλακὸς προσαρμόζον τῷ ἐν τῇ
 β'. ἐκθέσει μου ὑπ' ἀριθ. 1 τεμαχίῳ. Οὕτως ἡ ὅλη ἐπι-
 γραφή ἔχει :

ΑΠΟΛΛΩΝΙΜΑ...
 ΕΚΘΕΜΕΛ...
 ΤΑΚΑΙΠΥΡΙΑ...
 ΜΕΝΟΙΓΓΑΣ...

ΥΠΑΤΟΥΡ...

ΓΙΑΣΤ...

ΑΓ...

Υψ. τῶν δύο τεμαχίων 0,75.

8) Τετραγωνικὸν βᾶθρον ἐκ σκληροῦ ἀσβεστολίθου ἔχον
ῥψ. 0,66, πλ. 0,54, πχ. 0,46, ἐν φ :

ΑΠΟΛ'ΕΤΩΝΕΠΙΔΑΥ
ΡΙΩΝΔΡΟΥΞΟΝΚΛΑΥ
ΔΙΟΝΝΕΡΩΝΑΤΟΝΑΥ
ΤΑΣΠΑΤΡΩΝΑ

Μ. γραμμ. 0,030.

9) Τετραγωνικὴ ἐπιμήκης στήλη στενουμένη πρὸς τὰ
ἄνω καὶ ἔχουσα ἄνω τε καὶ κάτω οἰνοει βᾶσιν ἰωνικῆς πα-
ραστάδος· ἐν αὐτῇ ἀναγινώσκονται :

...ΡΩΝΑΓΕΛΛΙΩΝΟΞΑ...ΙΟΞΕΓΟΗ...

ὑπὸ τὸν στίχον τοῦτον μεγαλητέροις καὶ ἐτέρῃ χειρὶ κε-
χαραγμένοις γράμμασι :

ΗΛΙΩΙ ΞΕΛΕΥΚΟΣ
ΗΡΑΚΛΙΔΗΣΠΑΝΓΟΝΩΙ

Ἰπὸ τοὺς στίχους δὲ τούτους εἶνε κεχαραγμένος κύ-
κλος μετὰ ἐπτὰ ἀκτίνων, ἔχων οὕτως μορφήν τροχοῦ. Ἐπι-
τῆς ἄνω ἐπιφανείας ὑπάρχουν καὶ αἱ ὀπαί, ἐν αἷς ἀγάλμα
ἦτο ἐγγομφωμένον. Υψ. 1,22, πλ. 0,75 καὶ 0,72. Μ.
γραμμάτων α'. στίχου 0,013, β'. καὶ γ'. 0,024.Ἄπαντα τὰ εὐρήματα ταῦτα, αἳ τε ἐπιγραφῆ καὶ τὰ
ἀγάλματα ἐγένοντο πρὸς ἀνατολὰς τοῦ μεγάλου περιφεροῦς
οἰκοδομήματος, ἐνθα καὶ πῶρινοι λίθοι τῶ ἐδάφει ἐμπεπη-
γότες, οἵτινες ἦσαν, ὡς φαίνεται, κρηπιδώματα βᾶθρων.

Ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τῇ 25 Μαΐου 1882.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ,
ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων.

ΠΕΙΡΑΪΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ.

Μοίραις
ἀρεστῆρας
11: κηρία: 111.

Ἀναθηματικὴ ταῖς Μοίραις ἐπιγραφὴ ἐπὶ τεμαχίου λευκοῦ μαρμάρου, ὕψους 0,17, πλάτους 0,15, πάχους 0,04. Κατ' ἐξήγησιν τοῦ κυρίου Ἀχιλλέως Ποστολάκα, νομισματογνώμονος τοῦ ἐθνικοῦ νομισματικοῦ μουσείου, αἰ μετὰ τὰς λέξεις ἀρεστῆρας καὶ κηρία κάθετοι γραμμαὶ δηλοῦσι τὸν ἀριθμὸν τῶν προσφερθέντων πρὸς ἐξιλέωσιν ταῖς Μοίραις πλακούντων.

Πρίμος
Πρίμου
Ἀντιογεὺς
Εὐσεβής.

Ἐπιτύμβιος ἐπιγραφὴ ἐπὶ κιονίσκου ὑμηττίου μαρμάρου, ὕψους 0,68, διαμέτρου 0,24, φέροντος τὴν συνήθη κρικοειδῆ στεφάνην.

... ζ)ωῆς ἴδε χάσμα
... πένθιμον ἄλγος ἔτλη.
... α)σ ἐτέων ἐκκαίδεχ' ἀριθμὸν
αυτα καθείλε μία
... ημαρ ἐμοὶ θανάτου τέλος ἦλθεν
... χα(ρᾶ: ὁ χρένος ἀλλ' ὀδύνης.

Ἐμμετρος ἐπιτύμβιος ἐπιγραφὴ ῥωμαϊκοῖς γράμμασιν ἐπὶ τεμαχίου ὑμηττίου μαρμάρου, ὕψους 0,16, πλάτους 0,54, πάχους 0,06.

Δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μάθωμεν τὸν τόπον τῆς εὐρέσεως τῶν ἄνω τριῶν ἐπιγραφῶν· δυστυχῶς ἢ ἔλλειψις τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης εἰδήσεως διὰ τὴν τοπογραφίαν τῶν ἐλληνικῶν πόλεων προέρχεται ἐκ τοῦ φόβου τῆς καταδιώξεως.

Τὰ μάρμαρα καίενται νῦν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ν. Μελετοπούλου υἱῶν.

Ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ κατετέθη καὶ ἡ ἐπομένη σπουδαιοτάτη ἐπιγραφή, ἀνευρεθεῖσα πρὸ τινων ἡμερῶν ἐν Πειραιεῖ ἐν τῷ μυχῷ τοῦ λιμένος Ζείας παρὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Σατειρας καὶ ἀνωρέμου, ὡς ὁ κ. Μελετόπουλος ἐδήλωσεν εἰς τὴν διέυθυνσιν τοῦ Ἀθηναίου, ἀποστείλας αὐτῇ φωτογράφημα τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τὸ ἀπὸ 28 μαίου φύλλον τῆς ἐν Πειραιεῖ ἐκδιδομένης ἐφημερίδος Σφαιρας, ἐν ἣ ἐδημοσίευσεν αὐτὴν πρῶτος.

Ἐκ τοῦ φωτογραφήματος δὲ καὶ τῆς ῥηθείσης ἐφημερίδος σπεύδομεν νὰ γνωστοποιήσωμεν τοῖς ἀρχαιοφίλοις τὸ ἐπόμενον ἀκριβῆς ἀντίγραφον.

Θ^α] ε ο [ι .

Συνγραφαι τῆς σκευοθήκης τῆς λιθίνης τοῖς κρεμαστοῖς σκεύεσιν, Εὐθυδόμου Δημητρίου Μελιτέως, Φίλωνος Ἐξήκестίδου Ἐλευσινίου σκευοθήκην οἰκοδομησαι τοῖς κρεμαστοῖς σκεύεσιν ἐν Ζείαι ἀρξά-

- 5 μενον ἀπὸ τοῦ προπυλαίου τοῦ ἐξ ἀγορᾶς προσιόντι ἐκ τοῦ ὀπισθεν τῶν νεωσοίκων τῶν ὁμοτεγῶν, μῆκος τετάρτων πλείρων, πλάτος πενήτηνONTA ποδῶν καὶ πέντε σὺν τοῖς τοίχοις, κατατεμῶν τοῦ χωρίου βάθος ἀπὸ τοῦ μετεωροστάτου τρεῖς πόδας, τὸ ἄλλο ἀνακαθαράμενος, ἐπὶ τὸ στέριφον στρωματιεῖ καὶ ἀναλήψεται ἴσον κατὰ κεφαλὴν ἅπαν ὄρθον πρὸς τ-
- 10 ὸν διαθήτην, στρωματιεῖ δὲ καὶ τοῖς κίονσιν ἀπολείπων ἀπὸ τοῦ τοίχου ἑκατέρου πέντε κ[αὶ] δέκα] πόδας σὺν τῷ πάχει τοῦ κίονος. Ἀριθμὸς τῶν κίωνων ἑκατέρου τοῦ στίχου πέντε καὶ τριάκοντα, διαλείπων δ [ί]σθον τῷ δῆμῳ διαμέσῳ τῆς σκευοθήκης. Πλάτος τὸ μεταξὺ τῶν κίωνων εἴκοσι ποδῶν, πάχος ἐπιθήσει τὸ στρώμα τετράπουν θεῖς τοὺς
- 15 λίθους ἐναλλάξ. ορ. . . ο. καὶ παρὰ μῆκος. Οἰκοδομήσει δὲ τοὺς τοίχους τῆς σκευοθήκης καὶ [τ]οὺς κίονας ἀκτίτου λίθου, θεῖς εὐθυνηρίαν τοῖς τοίχοις, πλάτος τριῶν ποδῶν, πάχος τριῶν ἡμιποδίων, μῆκος τετραπόδων τῶν. . . ὶων, ἐπὶ δὲ ταῖς γωνίαις τετραπόδων καὶ τριῶν παλαστών, καὶ ἐπὶ τῆς εὐθυνηρίας ἐπιθήσει ὀρθοστάτας περὶ μέσῃ τῆ-
- 20 ι εὐθυνηρία, μῆκος τετράποδας, πάχος πενθημιποδίων καὶ δακτύλου, ὕψος τρίποδας. Τοὺς δ' ἐπὶ ταῖς γωνίαις μῆκος ἐκ τοῦ μέτρου τῶν τριγλύφων, διαλείπων θυραίας κατὰ τὸ πλάτος τῆς σκευοθήκης, δύο ἐκ[α]-τέρωθεν, πλάτος ἐννέα ποδῶν. Καὶ οἰκοδομήσει μέτωπον ἑκατέρωθε[ν] ἐν τῷ μετ[αξ]ῷ τῶν θυρῶν πλάτος δίπουν, εἰς δὲ τὸ εἶσω δεκάπουν, καὶ π-
- 25 ρικᾶμψει τὸν τοῖχον μέχρι τῶν πρώτων κίωνων πρὸς ὃν ἀνοίξεται ἡ

- θύρα ἑκατέρα. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὀρθοστάτου πλινθίσιν οἰκοδομήσει τοὺς τοίχους, μῆκος τετράποσιν, πλάτος πέντε ἡμιποδίων. Ἐπὶ δὲ ταῖς γωνίαις μῆκος ἕκ τοῦ μέτρου τῶν τριγύφων, πάχος τριημιποδίοιο. Ὑψος δὲ ποιήσει τῶν τοίχων ἀπὸ τῆς εὐθυνητρίας ἐπὶ τὰ καὶ εἴκοσι ποδῶν σὺν τῇ τριγύφῳ ὑπὸ τὸ γείτον. Τὰς δὲ θυράϊας ὕψος πέντε καὶ δέκα ποδῶν καὶ ἡμιποδίου. Καὶ ἐπιθήσει ὑπερτόναια λίθου πεντεληκικοῦ, μῆκος ὀδώδεκα ποδῶν, πλάτος ἴσα τοῖς τοίχοις, ὕψος δέστοιχα, παραστάδας στήσας λίθου πεντεληκικοῦ ἢ ὑμηττίου, ὁδοὺς ὑποθεῖς ὑμηττίους καὶ γείσον ἐπιθήσει ἐπὶ τῶν ὑπερτοναίων, ὑπερέχων τρία ἡμιπόδια.
- 35 Καὶ ποιήσει θυρίδας κύκλῳ ἐν ἅπασιν τοῖς τοίχοις καθ' ἕκαστον τὰ μετακίονιον· ἐν δὲ τῷ πλατεῖ τρεῖς ἑκατέρωθεν, ὕψος τριῶν ποδῶν, πλάτος δυοῖν ποδοῖν. Καὶ ἐναρμόσται εἰς ἐκάστην τὴν θυρίδα χαλκᾶς θυρίδας ἀρμοτούσας. Καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τοὺς τοίχους γείσα κύκλῳ, καὶ τοὺς αἰετοὺς οἰκοδομήσει καὶ γείσα ἐπιθήσει καταίτια καὶ στήσει τοὺς κίονας, ὑποθεῖς στυλοβάτην κατὰ κεφαλὴν ἴσον τῇ εὐθυνητρίαι, πάχος τριῶν ἡμιποδίων, πλάτος δὲ τριῶν ποδῶν καὶ παλαστῆς, μῆκος τεττάρων ποδῶν· πάχος τῶν κίωνων κάτωθεν δυοῖν ποδαῖν καὶ τριῶν παλαστῶν, μῆκος σὺν τῷ ἐπικράνῳ τριάκοντα ποδῶν, σφονδύλων ἕκαστον ἐπτὰ, μῆκος τετραπόδων, τοῦ δὲ πρώτου πεντέποδος. Τὰ δὲ ἐπὶ
- 45 ἰκράνα ἐπιθήσει ἐπὶ τοὺς κίονας λίθου πεντεληκικοῦ. Καὶ ἐπιθήσει ἐπιστύλια ξύλινα, ἐπὶ τοὺς κίονας κολλήσας, πλάτος πέντε ἡμιποδίων, ὕψος ἑννέα παλαστῶν ἕκ τοῦ ὑψηλοτέρου, ἀριθμὸς δεκαοκτώ ἐφ' ἑκάτερον τὸν τόνον. Καὶ μεσόμνας ἐπιθήσει ἐπὶ τοὺς κίονας ὑπὲρ τῆς διόδου, πλάτος καὶ ὕψος ἴσα τοῖς ἐπιστυλίοις. Καὶ ἐπιθήσει κορυφαῖα
- 50 πλάτος ἐπὶ τὰ παλαστῶν, ὕψος δὲ πέντε παλαστῶν καὶ δυοῖν δακτύλοιον ἄνευ τῆς καταφορᾶς, ὑποθεῖς ὑπόθημα ἐπὶ τῆς μεσόμνης, μῆκος τριῶν ποδῶν, πλάτος τριῶν ἡμιποδίων. Καὶ διαρμόσει τὰ κορυφαῖα κερκισιν ἐπὶ τῶν μεσομνῶν. Καὶ ἐπιθήσει σφηκίσκιους πάχος δέκα δακτύλων, πλάτος τριῶν παλαστῶν καὶ τριῶν δακτύλων, διαλείποντας ἀπ' ἀλλήλων
- 55 ἢ πέντε παλαστᾶς. Καὶ ἐπιθεῖς ἱμάντας πλάτος ἡμιποδίου, πάχος διοῖν δακτύλοιον, διαλείποντας ἀπ' ἀλλήλων τέτταρας δακτύλους. Καὶ ἐπιθεῖς καλύμματα, πάχος δακτύλου, πλάτος ἕξ δακτύλων, καθηλώσας ἡλοῖς σιδηροῖς. Διρώσας κεραμῶσει κορινθίῳ κερᾶμῳ ἀρμόττοντι πρὸς ἀλλήλων. Καὶ ἐπιθήσει ὑπὲρ τῶν θυρῶν ἐπὶ τὰ μέτωπα ἕκ τοῦ ἐντὸς
- 60 ὀροφῆν λιθίνην λίθου ὑμηττίου. Καὶ θύρας ἐπιθήσει τῇ σκευοθήκῃ ἀρμοτούσας εἰς τὰς θυράϊας χαλκᾶς ἔξωθεν ποιήσας. Καὶ συνστρώσει τὸ ἔδαφος λίθους τὸ ἐντὸς ἅπαν συναρμόττουσι πρὸς ἀλλήλους. Καὶ ἐπεργάσεται ὀρθὸν καὶ ὁμαλὸς ἄνωθεν. Καὶ διαρράξει τὸ μεταστύλιον ἕκαστον ὀρθοστάταις δυοῖν λιθίνοις, ὕψος τριῶν ποδῶν. Καὶ ἐν
- 65 τῷ μεταξὺ κινυλῖδα ἐπιθήσει κλειομένην. Ποιήσει δὲ καὶ τὰς ὀροφ-

- ας τὰς διαμέσου, ἐφ' ὧν τὰ σκεύη κείσεται, τὸ ἐντὸς τῶν κίονων ἑκατέρωθεν μέχρι τοῦ τοίχου διαρμόττει καθ' ἕκαστον τὸν κίονα καὶ παρὰ τὸν τοίχον ἑκατέρωθεν διερείσματα, πλάτος πέντε παλαστῶν, ὕψος ποδῶν ἐπιβάλλονται ἐπὶ μὲν τὸν τοίχον τρεῖς παλαστάς. Παρὰ δὲ τὸν κίονα παρασύλια στήσει λίθινα. Καὶ ἐπὶ τῶν διερείσματῶν ἐπιθήσει σφηκίσκους ἐπὶ τὰ ἐφ' ἑκάστην τὴν χώραν, συμπληρῶν μέχρι τῶν κίονων, πλάτος τριῶν παλαστῶν, πάχος ἡμιποδίου. Καὶ συντερώσει πίναξιν ἄπαν τὸ χωρίον, συμβαλῶν καὶ κολλήτας, πλάτος τρίποδας, πάχος δυοῖν δακτύλων. Ποιήσει δ' ἐκ[α] μετόμνας, ἐφ' ὧν κείσεται τὰ υποζώματα καθ' αἷ τὰλλα σκεύη παρ' ἑκάτερον τὸν τοίχον, διπλᾶς τὸ ὕψος. Καὶ ἐπικάμψει παρὰ τοὺς πλ[α]γίους τοίχους, καὶ κατὰ τοὺς κίονας ἐπικάμψει καθ' ἑκάστην τὴν χώραν. Ὑψος δὲ ποιήσει ἀπὸ τῆς ὀροφῆς τεττάρων ποδῶν, τὴν δὲ ἐπάνω μετόμνην ἀπὸ τῆς ἐτέρας ἀπέχουσαν πέντε πόδας. Ἰκριωτῆρα στήσας ἀπὸ τῆς κάτω ὀροφῆς μέχρι τῆς ἄνω ὀροφῆς πλάτος ἡμιποδίου, πάχος ἐξ δακτύλων, διερείσας διερείσματα εἰς τοὺς ἰκριωτῆρας τὸ αὐτὸ πάχος. Θράνους ἐπιθήσει διανεκίς ἕνα ἑκατέρωθεν, πάχος ἐξ δακτύλων πανταγῆ, καὶ ἐπὶ τούτων ἐπιθήσει πίνακας συνκολήσας, μήκος τετράποδας, πλάτος τρίποδας, πάχος δυοῖν δακτύλων, καὶ [κ]αθηλώσει συναρμόττοντας ἐξ ἴσου τοῖς θράνοις. Καὶ κλίμακας ποιήσει ξυλίνας ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰς μετόμνας. Ποιήσει δὲ καὶ κισωτοὺς τοῖς ἰστίοις καὶ τοῖς παραρρύμασιν τοῖς λευκοῖς ἀριθμὸν ἑκτὸν τριάκοντα τέτταρας, πρὸς τὸ παράδειγμα ποιήσας, καὶ θήσει κατὰ τὸν κίονα ἕκαστον καὶ μίαν εἰς τὸ καταντικρὺ χωρίον. Καὶ ποιήσει ἀνοηγυμένους τῶν μὲν πρὸς τῶν τοίχων κειμένων τὸν πρῶθιον τοίχον, τῶν δὲ κατὰ τοὺς κίονας κειμένων ἀμροτέρους τοὺς πλαγίους τοίχους, ὅπως ἂν ᾖ ὅτι ἄν ἄπαντα τὰ σκεύη διεξιούσιν, ὅπως ἂν ᾖ ἐν τῇ σκευοθήκῃ, ὅπως δ' ἂν καὶ ψῦχος ᾖ ἐν τῇ σκευοθήκῃ, ὅταν οἰκοδομῇ τοὺς στήλους τῆς σκευοθήκης, διαλείψει τῶν πλινθίδων ἐν τοῖς ἄρμοις ἢ ἂν κελεύῃ ὁ ἀρχιτέκτων. Ταῦτα ἄπαντα ἐξεργάσσονται οἱ μισθωσάμενοι κατὰ τὰς συγγραφὰς καὶ πρὸς τὰ μέτρα καὶ πρὸς τὸ παράδειγμα δ' ἂν φράξῃ ὁ ἀρχιτέκτων. Καὶ ἐν τοῖς χρόνοις ἀποδώσουσιν, οἷς ἂν μισθώσονται ἕκαστα τῶν ἔργων.

Ἐν Πειραιεῖ τῇ 20 Μαρτίου 1882.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ν. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ.

ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΤΟΥΤΟΥ ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Με τὸ τεῦχος τοῦτο συμπληροῦται τὸ δέκατον ἔτος τοῦ Ἀθηναίου, ἀρξαμένης τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ κατὰ μᾶλλον τοῦ 1872. Δεκαετῆς δὲ βίος ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ εἶναι τι σπάνιον ἐν Ἑλλάδι, ἐνθα οὔτε οἱ γράφοντες οὔτε οἱ ἀναγινώσκοντες τοιαῦτα περιοδικὰ εἶναι πολλοί. Εὐνοίᾳ ὅμως τῶν κατ' ἐνιαυτὸν διεπόντων τὰ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῶν ἐν τῇ ἐσπερίᾳ καὶ βορείᾳ Εὐρώπῃ σοφῶν, τῶν ἔργα καὶ λόγα ἐνισχυσάντων τοῦτο, καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ συνεργασθέντων ἡμετέρων λογίων, ἐπετεύχθη τὸ ἔκτακτον τοῦτο. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀπὸ τινος χρόνου ἢ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων καὶ ἢ ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου παρεχομένη χρηματικὴ συνδρομὴ ἠλαττώθη, ἐντεῦθεν δὲ καὶ οἱ συμπράττοντες εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ περιοδικοῦ ἡμέτεροι λόγοι ἠρκαίωθησαν, ἅτε μὴ λαμβάνοντες ἀμοιβὴν τῶν πόνων αὐτῶν, ἀναγκάζονται μετὰ λύπης οἱ ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβόντες τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ περιοδικοῦ τούτου νὰ διακόψωσι τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ μέχρις οὗ εὐρεθῶσι τὰ τῆς συντηρήσεως μέσα ἀφθονώτερα καὶ συνεργάται πλείονες. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο δὲν ἐπῆλθεν ἀπροσδόκητον ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ ἑξῆτος ἐδηλώθη ἤδη ὅτι ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν καὶ μάλιστα τῶν γενικῶν ἐπιστημῶν, οἷον ἐπόθει ἢ τοῦ Πανεπιστημίου Σύγκλητος κατὰ τὰ ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ ἁ. ἔτους, εἶναι δυσκατόρθωτον παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς νῦν καιροῖς, ὅτε καὶ οἱ ἀναγνώσται καὶ οἱ διὰ χρημάτων ἐνθαρρύνοντες τοιαῦτα ἔργα πλούσιοι ἡμῶν εἶναι σπάνιοι, καὶ οἱ εἰς εἰδικὰς ἐπιστήμας ἀσχολούμενοι ἔτι σπανιώτεροι. Ἡθέλησαν ὅμως οἱ ἀναλαβόντες τὴν ἐκδοσιν νὰ ἀνοίξωσι δι' αὐτοῦ στάδιον, ἔστω καὶ ἐπὶ βραχὺν χρόνον, κοινῆς συνεργείας τῶν ἡμετέρων λογίων καὶ πνευματικῆς αὐτῶν κοινωνίας πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἵνα γνωσθῇ ἂν τὰ τῶν ἡμετέρων πνευματικὰ προϊόντα ἀξιοῦνται τῆς ἐπιδοκίμασις τῆς Εὐρώπης· συγχρόνως δὲ νὰ ἀποδειχθῇ τι-

νες και πόσοι τῶν ἡμετέρων ἠρέσκοντο νὰ συνεργασθῶσι, παρέχοντες νοεράν τροφήν τοῖς ἡμετέροις ὁμογενέσιν ἢ καὶ προσθέτοντες νέον τι εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐπιστήμης.

Ἀγαθῇ τύχῃ οἱ ἐκδοθέντες δέκα τόμοι τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ἰσάριθμοι πρὸς τὰ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη, μαρτυροῦσιν ἱκανῶς, νομίζομεν, ὅτι οἱ ἐν Εὐρώπῃ ἐξετίμησαν τοὺς πόνους τῶν συνεργατῶν τοῦ Ἀθηναίου, βραβεύσαντος αὐτοὺς τὸ 1876 τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου, καὶ ὑπέδειξαν οὕτως ὅτι ἐκ τῶν πρωτολείων τούτων τῆς ἐπιστημονικῆς τῶν ἡμετέρων ἐργασίας δυνατὸν νὰ προέλθωσι γενναϊότεροι καρποί.

Εἰς τὴν φιλοτιμίαν τῶν νέων ἡμῶν λογίων ἀποβλέποντες, προσδοκῶμεν καὶ ἐκ ψυχῆς εὐχόμεθα νὰ ἐξακολουθήσωσιν ὃ ἡμεῖς ἐπεχειρήσαμεν ἔργον, ἀρωγὸν γενναϊότερον ἔχοντες τὸ ἡμέτερον πρὸ πάντων Πανεπιστημίων ὅπερ οἱ ἐπισήμονες τῆς Γαλλίας ἐβράβευσαν ἐν τῇ τελευταίᾳ παγκοσμίῳ ἐκθέσει καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι *surpasse le Athénaior*. Ἡ ἐκ μέρους δὲ τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης εὐμενῆς ἀναγνώρισις αὕτη πεποιθήκαμεν ὅτι ἔσται κέντρον εἰς τὸ μέλλον πρὸς χορηγίαν γενναϊοτέρας συνδρομῆς εἰς τοὺς θέλοντας νὰ συμπράξωσιν εἰς ἐξακολούθησιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου περιοδικοῦ. Γινώσκουσι δὲ καλῶς, νομίζομεν, οἱ διέποντες τὰ τοῦ Πανεπιστημίου, ὅτι τοιαῦτα ἔργα δὲν αὐτοσυντηροῦνται νῦν παρ' ἡμῖν οὐδὲ εὐδοκίμοῦσιν ἄνευ γενναίας συνδρομῆς, καὶ ὅτι ἡ τοῦ Πανεπιστημίου χρηματικὴ περιουσία κέκληται, τόγε νῦν, ἵνα χορηγῆ οὐ μόνον τὰ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς διδασκαλίας μέσα, ἀλλὰ καὶ γενναίαν συνδρομὴν εἰς τοὺς φύσει πρὸς τὰς ἐπιστήμας ὀργῶντας νέους καὶ εἰς τοὺς δυναμένους νὰ συμπράξωσιν εὐδοκίμως ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς αὐτῶν διὰ συγγραφῆς.

Ἐγράφομεν ἐν Ἀθήναις κατὰ μῆνα μάιον τοῦ 1882.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΙΜΑΝΟΥΔΗΣ. ΕΙΘ. ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

*Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις κοινοποιηθεῖσαι
ἐκ τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν.*

Μάρτιος. (E. N.) 1882.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	754,36	χμ.
Μεγίστη »	761,15	(τὴν 11 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	744,76	(τὴν 26 ^{ην})

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση θερμοκρασία	13,82
Μεγίστη »	22, 2 (τὴν 19 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	5, 2 (τὴν 16 ^{ην}).

Ἡμέραι βροχῆς 8 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 66,53 χμ.). Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ 12 ἡμέρας ΝΔ, 1 ΒΔ, 11 ΒΑ, 1 Α, 6 Ν.

Ἀπρίλιος 1882.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	750,15
Μεγίστη »	758,98 (τὴν 7 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	743,74 (τὴν 11 ^{ην})

Θερμόμετρον.

Μέση θερμοκρασία	14,51
Μεγίστη »	24, 7 (τὴν 25 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	2, 3 (τὴν 9 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 12 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 34,89 χμ.), ἀστραπῶν 2. Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ 9 ἡμέρας ΝΔ, 3 Δ, 1 ΒΔ, 4 Β, 11 ΒΑ, 2 Ν.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

ειλ. στίχ.				
4	7	κάτ. ἀντί τὸ	γραπτ. π. χ.	
»	»	4 » ἄτινα	διαγραφτέον	
»	»	3 » μετὰ τὸ «καὶ φθ»	γραφτέον ἀλλ' ὅτι	
86	»	6 ἄνωθ. ἀντί μπιρεζάμενη	γρ. μοριζάμενη.	
»	»	14 » » ἐδῆ	» καὶ δῆ	
»	»	19 » » σοινιάμενο	» σεινιάμενο	
»	»	25 » » λέγει	» λέγων	
88	»	11 » » ἀρχάμενος	» ἐρχάμενος	
»	»	6 κάτωθ. » κατακτάμενος	» καταστάμενος	
91	»	1 ἄνωθ. » ὅτινος	» ὄτινος	
»	»	3 » » τός	» τώς.	
93	»	12 κάτω. » αὐτῆ	» αὐτῆς.	
97	»	13 » » οἱ εἰς-βγω καὶ-ευγω	τύποι γρα- πτέον οἱ εἰς-βω καὶ-ευω	τύποι τῶν-βγω καὶ-ευω.
99	»	20 ἄνωθ. » αἱ μέλισσες	γρ. οἱ μέλισσες	
108	»	7 » » ὁ j φθόγγος	» ὁ φθόγγος ι.	
»	»	11 » » τοῖς	» ταῖς	
»	»	20 » » ἐπεθύμουν	» ἐπιθύμουν	
111	»	10 » » οὔτω π. χ.	» ὁ δὲ κ.	
212	»	4 » » ῥεθύμνω	» ῥεθύμνη	
224	»	4 καὶ 6 καὶ 7 ἄνωθ. ἀντί π. χ.	» Π. Χ.	
226	»	3 κάτω. ἀντί σεισωράδι	» σεισωράδα	
227	»	1 » » τιμοῦντες	» τιμῶντας.	
231	»	3 ἄνωθεν » Δωρικὴν	» Λακωνικὴν	
232	»	12 » » δασκάλσα	» δασκάλα.	
248	»	2 κάτω. » ἀνάλευτος	» ἀνάλεστος.	

- 422 » 5 » » πιθαρώς » πιθαρής
 427 » 5 » (ἐν σ.) *curti* » *cruti*
 428 » 6 ἄνωθεν ἀντι σου » σου
 430 » 9 κάτωθ. » κάλλυθρα » κάλλυτρα
 432 » 5 ἄνωθ. καὶ 19 Δάμωρος » Δαμώρωρος
 433 » 3 κάτωθ. γραπτ. εἰσαγωγικὸν « πρὸ τοῦ: « τὴν
 γλῶσσαν τοῦ Ἑσυχ...
 435 » 10 ἄνωθεν ἀντι Δύσκολος γραπτέον Δύσκολον
 436 » 2 κάτωθ. μετὰ τὸ Διαθήκη γραφθῆτω εἰς: καί.
 440 » 4 τῆς σημ. ἀντι: κατὰ τὸ ἦδη γραπτέον: κατὰ τὸ
 ἄλλοτε
 » » 16 » » εἰς *ave* γρ. εἰς *are*
 441 » 7 κάτωθ. » πληγή » πληγήν.
 451 » 3 » » προσήνεγκαν » προήνεγκαν
 458 » 11 καὶ 17 ἄν. ἀντι: ἐν κ, τῷ χειλικῷ κ γραπτέον
 ἐκ ου, τῷ χειλικῷ ου
 469 » 7 ἄνωθεν ἀντι καταλήψεως γραπτ. καταλήξεως
 471 » 4 » » Κρητικοῖς » Κρητικοῖς
 δράμασι.
 477 » 12 » μετὰ τὸ: φαινόμερον πρόσθετος: ἐν.
 478 » 12 » ἀντι καὶ αὐτὴν ἢ Βάλδιλλα γραπτέον:
 αὐτὴν καὶ ἢ Βάλ.
 478 » 1 κάτωθ. » *Blatt deutsch* γρ. *Plattdeutsch*
 » » 10 » » δὲν ἦν » δὲν ἦτο
 479 » 2 τῆς α. σημ. ἀντι ἴημι » ἴημι
 481 » 3 ἄνωθεν ἀντι ταῦτος » ταῦρος.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ Γ'. ΤΟΜΩ ΤΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, ὑπὸ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκη σελ.	σελ. 3, 85
Διορθώσεις εἰς τὰ Ὁμήρου σχόλια, ὑπὸ Πέτρου Παπ- παγεωργίου	28, 158
Ἐλεγχος παραδιορθώματος, ὑπὸ Σπυριδωνος Βάση	45
Καθορισμὸς Ἀττικοῦ δήμου, ὑπὸ Στ. Ν. Δραγούμη	47
Ἐργασίαι τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας κατὰ τὴν τε- λευταίαν διμηνηίαν, ὑπὸ Εὐθυμίου Καστόρχη . . .	52, 321
Ἐξακολούθησις τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ θεάτρου, ὑπὸ Π. Καββαδία	53
Ἀττικαὶ ἐπιγραφαί, ὑπὸ Στεφ. Α. Κουμανούδη . . .	68
Βιβλία νεοφανῆ σελ. 76, 168, 325,	
Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις	79, 328, 410, 562
Κριτικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὰς ἐκ Βοιωτίας ἐπιγρα- φάς, ὑπὸ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκη	81
Περὶ τοῦ διστιχοῦ τοῦ ἥρωος Ἀθανασίου Διακού, ὑπὸ Σταματίου Δ. Βάλβη	129
Quaestionum Ciceronianarum, ὑπὸ Σπυριδ. Βάση	151
Παρία ἔμμετρος ἐπιγραφὴ, ὑπὸ Στ. Α. Κουμανούδη.	166
Παροράματα	168, 330, 563
Αἱ τῶν ὑλικῶν μορίων κινήσεις, ὑπὸ Δ. Σ. Στρούμπου	169
Πρασθῆκαι εἰς τὴν I. συμβολὴν τῆς ἱστορίας τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, ὑπὸ Γεωργίου Ν. Χα- τζιδάκη	208
II. συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ	213
Περὶ τοῦ ἐν Ῥώμῃ θεάτρου, ἐν ᾧ ἐδιδάχθησαν ἑλ- ληνικὰ δράματα, ὑπὸ Εὐθυμίου Καστόρχη	250
Πρόγραμμα τῶν ἐπὶ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1881—	

1882 διδαχθησομένων ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ μαθημάτων.....	σελ. 275
Νέος κῶδιξ τραγωδιῶν Εὐριπίδου, ὑπὸ Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου.....	286
Εἶψη μυκηναῖα (μετὰ εἰκόνων), ὑπὸ Ἀθανασίου Σ. Κουμανούδη.....	309
Περὶ τῶν ἔτι ἀνεκδότων ὑπομνημάτων Εὐθυμίου τοῦ Ζιγαβηνοῦ εἰς τὰς ἐπιστολάς Παύλου τοῦ ἀποστόλου καὶ εἰς τὰς καθολικάς, ὑπὸ Ν. Καλογεῶρα.....	331
Βιβλιογραφικαὶ μελέται, ὑπὸ Νικολ. Ι. Σαριπόλου.....	363
Εἰκασίαι καὶ διορθώσεις εἰς Λατίνους συγγραφεῖς, ὑπὸ Σ. Κ. Σακελλαροπούλου.....	400
Ἐπιγραφαὶ Θεσπιῶν καὶ Θηβῶν, ὑπὸ Στεφάνου Α. Κουμανούδη.....	406
Ἐπικρίσεις εἰς τὸ Ἄρχεῖον τοῦ Μ. Δέφνερ, ὑπὸ Γεωρ. Χατζιδάκη.....	411
Περὶ τῶν παρὰ Ῥωμαίους ὑποκριτῶν ἐλληνικῶν καὶ ἑγχωρίων δραμάτων, ὑπὸ Εὐθυμίου Καστόρχη..	487
Περὶ οἰκονομίας καὶ τῶν μερῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δράματος, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.....	509
Ἐπιγραφαὶ Ἀθηνῶν, Ἐπιδάουρου καὶ Ἀμοργοῦ, ὑπὸ Στεφάνου Α. Κουμανούδη.....	523
Ἡρώδου Ἀττικοῦ ἐπιγραφή ἐν Μαραθῶνι, ὑπὸ Εὐθυμίου Καστόρχη.....	538
Ἀνασκαφαὶ ἐν Ἐπιδάουρῳ, ὑπὸ Π. Καββαδία.....	542
Πειραϊκὰ ἐπιγραφαὶ, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Ν. Μελετοπούλου.....	556
Ἐπίλογος περὶ τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ὑπὸ Εὐθυμίου Καστόρχη καὶ Στεφάνου Α. Κουμανούδη.....	560
Πίναξ τῶν ἐν τῷ παρόντι Γ'. τόμῳ περιεχομένων.....	565

Ε.

Β.

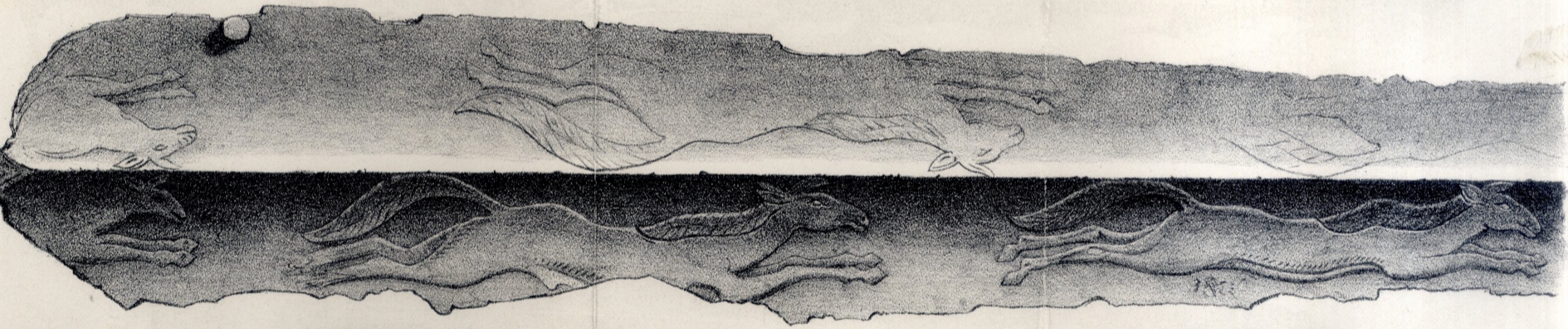
Α, 1.

Α, 2.

Γ.

Δ.

